

Parlamentarni izbori 2009.

Prilog razvoju političkog pamćenja u Crnoj Gori

Parlamentarni izbori 2009.

Prilog razvoju političkog pamćenja u Crnoj Gori

Parlamentarni izbori 2009.

Prilog razvoju političkog pamćenja u Crnoj Gori

Izdavač

Centar za građansko obrazovanje

Biblioteka

Demokratija

Urednica

Daliborka Uljarević

Redakcija

Ana Vujošević, Dragana Otašević, Miloš Vukanović, Selman Adžović

Stručna konsultantkinja

Jelena Džankić

Dizajn i produkcija

Ilija Perić

IDENTITY & PROMOTION

Prelom

Nađa Harović

Lektura i korektura

Centar za građansko obrazovanje

Štampa

DPC - Podgorica

Tiraž

100 primjeraka

Ovu publikaciju finansijski je podržala fondacija Heinrich Böll

SADRŽAJ

Politički kontekst održavanja izbora	5
Izborni programi učesnika i izborne liste ¹	9
FORCA – Nazif Cungu	11
Crnogorski komunisti	12
Stranka penzionera i invalida Crne Gore	16
Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka	17
Evropska Crna Gora – Milo Đukanović	18
Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno	19
Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević	20
SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić	32
Nova srpska demokratija – Andrija Mandić	62
Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević	66
Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik	68
UDSH – DUA – Ferhat Dinosha	69
Otađbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe	70
Albanska koalicija “Perspektiva” – Koalicioni Shqiptar “Perspektiva”	71
Srpska nacionalna lista	72
Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare – Gjergj Camaj	75
Izborni slogani	77
Izborne kampanje u štampanim medijima: ključna obećanja, jezik, odnosi prema različitim ciljnim grupama	81
Rodna struktura izbornih lista	121
Odnos učesnika izbora prema ključnim pitanjima	125
1. Ekonomija	127
2. Evropske integracije.....	150
3. Tranzicioni problemi.....	156
4. Socijalna pitanja	161
5. Bezbjedonosna pitanja.....	167

¹Raspored je utvrđen od strane Državne izborne komisije

Rezultati izbora	171
Poslanici i poslanice Skupštine Crne Gore	177
Dokumenti	183
a) Izvodi iz Ustava koji se odnose na izbore.....	185
b) Izborni zakoni i pravila.....	189
c) Pravila RTCG o medijskom predavljanju	233
d) Programi političkih partija.....	237
e) Statuti političkih partija	441
f) Strukture političkih partija	743

Politički kontekst održavanja izbora

Izborni programi učesnika i izborne liste

FORCA – Nazif Cungu

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Genci Nimanbegu
2. Nazif Cungu
3. Xhaudet Cakuli
4. Nail Draga
5. Mentor Lunji
6. Ilmira Lika
7. Jakup Muratoviq
8. Fuad Haibeti
9. Muharem Mollabeqiri
10. Mirsad Markashi
11. Ridvana Suliq
12. Dritan Pultiq
13. Mustafa Gorana
14. Shuquri Murati
15. Remzi Brisku
16. Astrit Ibroçi
17. Vjollca Lika Çoboviq
18. Aferdita Pelinkoviq
19. Nadil Mila
20. Cano Axhemoviq
21. Bajazit Lajka
22. Asim Resulbegoviq
23. Smajl Kaleziq
24. Faik Nikoviq
25. Kadrija Bushati
26. Cano Lazoja
27. Ilir Lazorja

Crnogorski komunisti

Crnogorski komunisti: Savez komunista Jugoslavije, Komunisti Crne Gore, Jugoslovenski komunisti Crne Gore

Izborni program, Podgorica, mart 2009.godine

Polazeći od osnovnih komunističkih opredjeljenja sadržanih u svojim programima SKJ-KCG i JKCG, sagledavajući sve negativnosti nastale u periodu tranzicionog rušenja socijalizma koji je u proteklih skoro 20 godina sprovela nepromjenljiva vlast u Crnoj Gori koju čine DPS i SDP preobraćeni iz SKCG i SKJ. Oni su nasilnički, pod vidom antibirokratske revolucije sproveli kontrarevoluciju u kojoj su pljačkaškom privatizacijom omogućili da pojedinci i elite postanu vlasnici državne i društvene imovine. To je omogućilo da je DPS sada postala moćni rentijer imovine nekadašnjih društveno-političkih organizacija (SSRN-SKCG), sivu ekonomiju koja je osnova razmahu šverca, korupcije, kriminala i opšte desocijalizacije u društvu.

1.

Zbog svega toga, sada i u narednom četvorogodišnjem periodu, Komunisti će davati nesebičan doprinos da se promijeni sadašnja vlast, jer će jedino na taj način biti moguće utvrditi ko su odgovorni pojedinci, grupe i organizovani dijelovi društva za sadašnje katastrofalno stanje u društvu, ekonomiji, privredi, društvenim institucijama i područjima rada kao što su prosvjeta, zdravstvo, socijalna politika i sl. Samo tako biće moguće utvrditi polazne osnove opšteg razvoja i prevazilaženja, na marksističkim osnovama, posljedica nekritičke primjene liberalne ekonomije. U Crnoj Gori ona je bila samo pokriće za beskrupoloznu pljačku i neopravdano bogaćenje.

2.

Komunisti se opredjeljuju za društveno vlasništvo kao sigurnu osnovu za uspostavljanje socijalnih i pravednijih društvenih odnosa, ali prihvataju i druge oblike vlasništva ako se na njima ne ostvaruje eksploatacija i socijalno ugrožavanje suštine i egzistencije čovjeka. Zato će komunisti zahtijevati preispitivanje ostvarene privatizacije, utvrđivanje statusa i stanja života svih građana, a naročito radnika, djece i omladine, majki, starih i socijalno ugroženih i utvrđivanja sistema mjera za prevazilaženje sadašnjeg stanja, uz obezbjeđivanje pune saradnje i solidarnosti na svim nivoima društva. Potrebno je do krajnjih granica afirmirati rad i njegove rezultate u utvrđivanju statusa pojedinaca, ali se moraju imati jasna mjerila i kriterijumi za akumuliranje sredstava za podmirivanje svih egzistencijalnih društvenih potreba. Potrebno je obezbijediti da se podmirivanje društvenih potreba ne doživljava kao milostinja, nego kao neminovno ulaganje u obezbjeđivanje zdravog društva, a to znači, posredno, u proizvodne snage.

3.

Komunisti ne prihvataju politiku i praksu borbe za poboljšanje materijalnog i životnog statusa pojedinih dijelova društva penzionera ili radnika u pojedinim oblastima rada i proizvodnje, nego da se ona na osnovu objektivnih kriterijuma i pravila ostvaruje skladan razvoj i opšti napredak, a u raspodjeli i podmirivanju potreba društva i pojedinca postiče maksimum skladnosti i solidarnosti, gdje je nedozvoljivo da neko živi u izobilju, a druga većina, često, ne svojom krivicom ispod socijalnog minimuma.

4.

Da bi se ostvarila ovakva opredjeljenja, predstavnički partijski parlamentarizam krije mnoge ograničenosti koje treba prevazici decentralizacijom vlasti sa grupa i pojedinaca, gdje se regulišu mnoga pojavna društvena pitanja (nove opštine, mjesne zajednice, neposredni poslovni zadaci i sl.). Decentralizam ne negira dogovorni centralizam u sagledavanju i rješavanju opštih i posebnih prava i interesa. Na tom planu treba da imaju i posebno mjesto interesne asocijacije, nevladine organizacije i sindikat, ali sa čvrstim organizaciono-institucionalnim oblicima koji bi sprječavali parcelizaciju i birokratizaciju decentralizovanih dijelova. Tako je asocijalno i krajnje neprihvatljivo sadašnje nesolidarno i gransko organizovanje i ispoljavanje sindikata.

5.

Društvena nadgradnja, a naročito školsko vaspitanje i obrazovanje, nauka, kultura, zdravstvo, moralna i fizička osposobljenost za izgradnju i odbranu društva, socijalna politika za zaštitu penzionera i invalida i drugih kategorija građana koji žive od davanja društva, moraju biti u središtu pažnje svih relevantnih političkih i drugih činilaca društva i to ne kao rezultat dogovaranja, nego naučnog i optimalnog sagledavanja prosperitetnog održavanja svih područja.

Sadašnji sistem vaspitanja i obrazovanja, a posebno školski ima oportunističko-građanski karakter, a manje borbeni, stvaralački koji treba da razvija smisao za saradnju sa drugima, a sve to treba da ima granicu koju ne smije niko prekoračiti (npr. pitanje patriotizma). U stvari, sadašnja škola u Crnoj Gori ne obrazuje (edukuje), a manje vaspitava, što je u suprotnosti sa našom tradicijom i doskorašnjom praksom. Komunisti će se zalagati da se naša škola više zasniva na naučnim činjenicama, ali i na pozitivnim tekovinama marksističke socijalističke pedagogije.

Komunisti će se boriti protiv svih nepotrebnih novotarija, nevjestih kopiranja drugih pseudo kultura, a za naše autentične i pravovjerne svjetske kulturne vrijednosti. Materijalno i na druge načine treba pomagati stvaraoce u kulturi, ali ih i pozvati da budu nosioci borbe protiv šunda pseudokulture na svakom mjestu. Ispoljavanja u građevinarstvu, na ulici, u parkovima, natpisi na radnjama i sl. govore o drastičnom padu u ovoj širokoj oblasti ljudskog i društvenog ispoljavanja.

Nauku treba učiniti prisutnom u svim porama života, a naučnike nezavisnim od svake politike i vlasti.

Danas smo, na žalost, daleko od toga na univerzitetu i pojedinim naučnim institucijama. Tako naučnici ćute ili, naročito u društvenim naukama, pokušavaju da zadovolje zahtjeve dnevne politike i političara. To pokazuju tekstovima o stručnoj i naučnoj literaturi, počev od izmjena činjenica o zbivanjima iz naše dalje i bliže prošlosti do skardnog i nenaučnog proglašenja crnogorskog jezika.

Sistem zdravstvene i socijalne zaštite ima dekadentni karakter u odnosu na ono što smo imali u socijalizmu. Najveći dio radno sposobnog stanovništva, a posebno oni koji žive od socijalne pomoći, invalidi, penzioneri, zemljoradnici i drugi hronični bolesnici nijesu u stanju da nabavljaju lijekove za svoje liječenje.

Stalno se pogoršava status socijalno ugroženih građana, što se isključivo objašnjava siromaštvom društva i ograničenošću materijalnih sredstava, a s druge strane, pojedinci i grupe grabe ogromne plate, nezasluzne otpremnine i druga vidljiva i nevidljiva bogatstva.

6.

Komunisti pripadaju internacionalističkim, a ne globalističkim partijama. Njima je domovina Crna Gora, ali teže zajedništvu na nivou Jugoslavije (koju su mučenici-heroji

stvarali, a nacionalnosti rušili). Isto tako težimo dobrosusjedskim i prijateljskim odnosima sa narodima i zemljama Balkana, Evrope i čitavog svijeta. Naša Crna Gora ne želi nigdje, a da nije ravnopravni konstitutivni činilac. Protiv je globalizma koji projektuju velike super sile, ali nije za separatističku uskogrudost iz osjećaja vjerske, nacionalne, ekonomske i druge ugroženosti.

7.

Komunisti imaju razumijevanja za nacionalna i vjerska osjećanja ljudi ako njime ne ugrožavaju praksu i teoriju naučnog poimanja svijeta. Srbe i Crnogorce u Crnoj Gori doživljavaju kao jedan narod, pa osuđuju aktuelnu vlast koja podstiče podjele, a nepriznavanjem ostvarivanja prava Crnogoraca iz Srbije u Crnoj Gori brani svoju separatističku uskogrudost i opredijeljenost.

Komunisti su protiv miješanja vlasti u čisto religiozna i crkvena pitanja pravoslavne crkve u Crnoj Gori. Crkva je, kao u većini najcivilizovanijih zemalja u svijetu, odvojena od države, pa je potrebno obezbijediti da se niko ne miješa u njenu autonomiju. Isto to se očekuje od crkve i religije da se ne miješa u nadležnost države.

Komunisti sa ponosom ističu da na međunarodnom planu marksizam i komunizam ponovo pokazuje životnost i čovječanstvo ima perspektivu ako se bude držalo njegovih preporuka. To potire shvatanje da na prostorima Jugoslavije više ne može biti socijalizma i komunizma. Jačaju komunističke organizacije na prostorima Jugoslavije, a Crna Gora sigurno neće zaostajati u tome.

Predsjednik CK-SKJ-KCG
Vladislav Vuković

Predsjednik CK JKCG
Radislav Stanišić

Izborna lista

1. Vladislav Vuković	20. Luka Janković
2. Radislav Stanišić	21. Svetomir Čulafić
3. Mirko Vuković	22. Vukašin Mrvaljević
4. Vojislav Miljanić	23. Blagutin Blečić
5. Gavriilo Zeković	24. Ratko Đukić
6. Miomir Džankić	25. Gojko Kuzman
7. Milan Medenica	26. Ljiljana Matović
8. Mirko Đurđevac	27. Radosav Radojičić
9. Aleksandar Golubović	28. Vukman Sekulović
10. Milorad Čogurić	29. Vojislav Nikčević
11. Časlav Peruničić	30. Mihailo Vlahović
12. Ivan Kruščić	31. Milan Vuković
13. Radislav Ščekić	32. Nikola Magovčević
14. Milika Vojinović	33. Milorad Zečević
15. Dragoljub Žarković	34. Milan Lukačević
16. Veselin Bulatović	35. Miljan Vukosavljević
17. Dragoje Strunjaš	36. Batrić Bajović
18. Branko Đurović	37. Ljiljana Gavrilović
19. Vaso Nikčević	38. Slavko Vulević

39. Cvetko Karadaglić
40. Ivan Krunić
41. Dušan Milašević
42. Smail Ibrahimović
43. Milorad Musterović
44. Milenko Škuletić
45. Radomir Krstajić
46. Milena Golubović
47. Ivo Drekalović
48. Vasilija Boljević
49. Sreten Marković
50. Milorad Labović
51. Ljubiša Milović
52. Branko Popović
53. Miodrag Popović
54. Jelisavka Musić
55. Dušan Bujanja
56. Mirko Jokić
57. Veljko Stevanović
58. Ivica Delić
59. Komnen Perišić
60. Vojislav Vujotić
61. Mirko Šćepanović
62. Marko Čizmović
63. Dušan Popović
64. Biljana Činčur
65. Slobodan Vukotić
66. Pavle Darmanović
67. Veselin Maraš
68. Milivoje Nikolić
69. Boris Stanišić
70. Jovanka Vujotić
71. Čedomir Grozdanić
72. Antonije Gnjatović
73. Đorđije Vučinić

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Marko Kampe
2. Mileta Joksimović
3. Milorad Terzić
4. Veselin Brnović
5. Vojin Vuletić
6. Radoslav Jašović
7. Drago Tomović
8. Radisav Korać
9. Velizar Velimirović
10. Radivoje Prelević
11. Dragan Todorović
12. Mihailo Ivanović
13. Dušan Delević
14. Milenko Blečić
15. Murat Selmanović
16. Slobodan Vasović
17. Branimir Guberinić
18. Radivoje Rmandić
19. Vukašin Labović
20. Pero Kraljević
21. Đorđije Milić
22. Rajko Medojević
23. Vojislav Sandić
24. Momir Dragutinović
25. Slobodan Aković
26. Grujica Bulatović
27. Risto Bogojević
28. Dušan Četković
29. Vukajlo Šoškić
30. Dragomir Vlahović
31. Obrad Šljivančanin
32. Slobodan Velimirović
33. Slavica Rustemaj
34. Batrić Srđanović
35. Milovan Čabarkapa
36. Ljubomir Brnović
37. Momir Marković
38. Dragutin Mimović
39. Radoje Boričić
40. Vojislav Adamović
41. Milan Rajović
42. Mihailo Đurišić
43. Mujo Korać
44. Bogdan Bulatović
45. Rajko Bojović
46. Idriz Babačić
47. Milenko Delić
48. Miodrag Lutovac
49. Aleksa Brnović
50. Vukić Damjanović
51. Vladimir Vojinović
52. Miloš Gojačanin
53. Vukašin Vukićević
54. Radonja Radović
55. Milomir Miletić
56. Vukoman Jelić
57. Labud Raković
58. Radomir Sekulović
59. Danilo Šćepanović
60. Gavro Otašević
61. Zoran Čorlija
62. Božidar Vujačić
63. Frano Stjepčević
64. Vasilije Miličković
65. Marinko Stojanović
66. Žarko Đurović

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Predrag Popović	41. Snježana Majstorović
2. dr Ranko Kadić	42. Žarko Karadžić
3. Momir Babić	43. Jovan Joco B. Markuš
4. Dragica Perović	44. Dragoljub Bojović
5. Velibor Bazović	45. Vanja Mašković
6. dr Miloje Zejak	46. Maksim Drašković
7. Petar Vešović	47. dr Zoran Mrkić
8. Simonida Kordić	48. mr Ljiljana Đurović
9. Dejan Vučićević	49. dr Lola Nikčević
10. Svetozar Ćiraković	50. Vinka Pavićević
11. dr Igor Gogić	51. dr Rajko Pavličić
12. dr Miloš Mišo Zarubica	52. Andrej Kruškić
13. Željko Golubović	53. Marko Pekić
14. Gina Lekić	54. Vladimir Boričić
15. Slaviša Guberinić	55. Marina Popović
16. Rajko Garić	56. Dubravka Đuretić
17. Budimir Darmanović	57. Milan Radović
18. Ranko Šabanović	58. Dragan Ostojić
19. Darko Dragović	59. Božidar Radojević
20. Vasilije Vaso Ćetković	60. Siniša Samardžić
21. Dejan Đurović	61. Mladen Rostović
22. Dejan Risančić	62. Slavka Miljanić
23. Branko Ivanović	63. Goran Sekulić
24. Zoran Pavićević	64. Maja Mršulja
25. Danilo Ilić	65. Miodrag Miro Stojanović
26. Mirko Raičević	66. Dagan Dragović
27. Mirjana Jančovska	67. Ljeposava Subotić
28. Nebojša Đilas	68. Ivana Raičević
29. prof. dr Miodrag Jovanović	69. Zorica Tajić
30. Bogdan Labović	70. Božidar Kasalica
31. prof. dr Marko Knežević	71. Svetislav Tomović
32. Vukoman Femić	72. Obren Gojković
33. Emil Kriještorac	73. Milija Ćeranić
34. Zoran Vujačić	74. Miloš Borović
35. Ilija Lakušić	75. Dragomir Femić
36. Zoran Veličković	76. Niko Gracun
37. Dragan Liješević	77. Ranko Cavić
38. Dragan Radaković	78. Zoran Bijelić
39. Ljubomir Mazalica	79. Mile Cicmil
40. Miomir Kovačević	80. mr Slobodan M. Čurović

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Milo Đukanović
2. Svetozar Marović
3. Željko Šturanović
4. dr Igor Lukšić
5. Ranko Krivokapić
6. mr Predrag Sekulić
7. Mevludin Meco Nuhodžić
8. dr Miodrag Bobo Radunović
9. Branimir Gvozdenović
10. Rifat Rastoder
11. dr Miodrag Vuković
12. mr Milutin Simović
13. dr Miomir Mugoša
14. Milan Roćen
15. Ivan Brajović
16. dr Gordana Đurović
17. Slaboljub Stijepović
18. Dragan Đurović
19. Tarzan Milošević
20. dr Vujica Lazović
21. Boro Vučinić
22. mr Božidar Vuksanović
23. Zoran Gospić
24. dr Amer Halilović
25. Džavid Šabović
26. Radivoje-Lala Nikčević
27. Šefkija Murić
28. Dragan Kujović
29. Zoran Bošnjak
30. Borislav Banović
31. Predrag Nenezić
32. Nada Drobnjak
33. dr Suad Numanović
34. Aleksandar Bogdanović
35. Ervin Spahić
36. Kemal Purišić
37. Ljerka Dragičević
38. Luid Skrelja
39. dr Zoran Čulafić
40. dr Fahrudin Hadrović
41. Željko Aprcović
42. Raško Konjević
43. Obrad Mišo Stanišić
44. dr Zoran Srzentić
45. mr Damir Šehović
46. Suljo Mustafić
47. Veljko Zarubica
48. dr Halil Duković
49. mr Radoje Žugić
50. Mićo Orlandić
51. mr Radojica Luburić
52. Maida Bešlić
53. Aleksandar Žurić
54. Stanko Zloković
55. Hidajeta Bajramspahić
56. Husnija Šabović
57. Zarija Franović
58. Đorđe Pinjatić
59. Drago Čantrić
60. Željka Vuksanović
61. Zoran Jelić
62. mr Branka Tanasijević
63. Milorad Vuletić
64. Nikola Gegaj
65. Jusuf Kalamperović
66. Refik Bojadžić
67. Željko Avramović
68. Niko Martinović
69. Zoran Vukčević
70. Mirel Radić Ljubisavljević
71. Ljubica Aranitović
72. Samir Agović
73. Vladan Vučelić
74. dr Nebojša Kavarić
75. Mubera Kurpejović
76. Branko Čavor
77. dr Jasmin Sutović
78. Valentina Radulović Šćepanović
79. Njegosava Seja Vujanović
80. Bojan Zeković
81. Mirsad Mulić

Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Avdo Gorčević	29. Jasmina Softić
2. Redžep Kurbarović	30. Enisa Beganović
3. Rifat Vesković	31. Ramiz Canović
4. Asim Đečević	32. Emira Canović
5. Vehbo Čoković	33. Ruždija Bahović
6. Adis Canović	34. Faruk Filurija
7. Reko Ličina	35. Amela Karahmetović
8. Sanela Rovčanin-Čoković	36. Edmir Spahić
9. Anida Karahasanović	37. Lejla Vesković
10. Esef Bahović	38. Almir Čokrlija
11. Zečir Hot	39. Mehmed Rastoder
12. Fikret Canović	40. Nedžad Kolić
13. prof.dr Šefket Krcić	41. Senida Pilica
14. Husein Smakić	42. Damir Vesković
15. Edin Omerović	43. Amel Skoko
16. Halil Kujević	44. Safet Vesković
17. Mersudin Kurbarović	45. Amel Crnovršanin
18. Emin Tošić	46. Elma Softić
19. Suad Dešić	47. Alija Durović
20. Indira Karalić	48. Emer Hasanagić
21. Salih Pejčinović	49. Džemal Muradbašić
22. Harun Kurbarović	50. Džemil Šabotić
23. Haso Kasunović	51. Semir Gorčević
24. Alma Destanović	52. Rahim Hot
25. Džemal Pućurica	53. Rahman Ajdarpašić
26. Selma Zulović	54. Armin Hasanović
27. Ramija Spahić	55. Emir Gorčević
28. Eldina Zeković	

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Izborni program 2009.

I. DRUŠTVO JEDNAKIH ŠANSI ZA SVE

- Učinićemo da sistem lokalne uprave i lokalne samouprave bude depolitizovan, sačinjen od profesionalaca koji će stručno i odgovorno obavljati svoje poslove u opštem interesu.
- Povratićemo povjerenje građana u pravosudni sistem;
- Reformisaćemo sektor bezbjednosti, a bezbjedonosne službe staviti pod civilnu i demokratsku kontrolu;
- Uvešćemo efikasan sistem kontrole vršenja javnih funkcija u cilju spriječavanja, otkrivanja i sankcionisanja neetičkog ponašanja i korupcije u vrhovima vlasti;
- Učinićemo da Javni servis zaista bude u kontroli svih građana;
- Ukinućemo monopol DPS-a nad imovinom bivšeg Saveza komunista.

II. VLADAVINA PRAVA I LJUDSKA PRAVA

- Pružićemo punu političku podršku u cilju osnaživanja sudske vlasti;
- Osposobićemo tužilaštvo da efikasno obavlja svoju osnovnu funkciju kroz zakonodavne i druge mjere tj. kroz izmjenu zakona o državnom tužilaštvu i donošenje novog Zakonika o krivičnom postupku u kontekstu oduzimanja imovine stečene krivičnim djelom;
- Insistiraćemo na normativnim i drugim mjerama kojima će se omogućiti djelotvorna kontrola i istraga u slučajevima policijske torture;
- Potenciraćemo izmjene Zakona o zaštitniku ljudskih prava u pravcu jačanja njegovih funkcija;
- Ukazaćemo na potrebu donošenja opšteg zakona o zabrani diskriminacije;
- Obezbjedićemo poštovanje manjinskih prava u skladu sa Ustavom Crne Gore i Okvirnom konvencijom za zaštitu manjina;
- Pojaćaćemo kontrolnu ulogu Parlamenta u pogledu ostvarenja zaštite i ispitivanja kršenja ljudskih prava.

III. ANTIKORUPCIJSKA POLITIKA

- Ojaćaćemo institucionalnu nezavisnost i efikasnost nadzornih tijela;
- Uvešćemo imovinsku karticu kojom bi se na adekvatan način kontrolisalo stanje prihoda, kao i plaćanje poreza svakog pojedinca;
- Dosljedno ćemo implementirati Konvenciju Savjeta Evrope o zaplijenjivanju, zamrzavanju i konfiskaciji imovine stečene korupcijom i organizovanim kriminalom;
- Zaokružićemo regulatorni pravni okvir kroz donošenje „Zakonodavstva nužde“, a kojeg bi, prije svega, trebalo da čine: Zakon o reviziji privatizacije, izmijenjeni Zakon o kofliku interesa, kao i set antimonopolskih propisa. Detaljnije ćemo regulisati materiju pranja novca i omogućiti dosljedno primjenjivanje Zakona o slobodnom pristupu informacijama;
- Stimulisaćemo aktivno učešće građana, civilnog sektora i nosilaca političke vlasti u borbi protiv korupcije.

IV. LOKALNA SAMOUPRAVA

Jaćaćemo lokalnu samoupravu kroz pet osnovnih principa: depolitizaciju, decentralizaciju, profesionalizaciju, efikasnost i efektivnost.

U tom cilju iniciraćemo:

- Donošenje Zakona o lokalnim izborima kojim bi se depolitizovao i demokratizovao sistem upravljanja i odlučivanja (50% partijska lista, 50% kandidati);
- Donošenje Zakona o državnoj i opštinskoj imovini kojim bi se na cjelovit i sistematičan način uredila i garantovala imovina lokalne samouprave u skladu sa Ustavom Crne Gore;
- Izmjene i dopune Zakona o finansiranju lokalne samouprave (50% od utvrđenog profita po koncesionoj nadoknadi realizovan kroz Egalizacioni fond);
- Obezbjedenje sredstava budžeta opštine i iz drugih izvora, poput dijela PDV-a i slično;
- Donošenje Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore kojim bi se povećao broj jedinica lokalne samouprave (Golubovci, Tuzi, Petnjica i svi oni koji ispunjavaju kadrovsku i ekonomsku opravdanost za osnivanje, a u cilju valorizacije resursa određenog područja).

V. POLITIKA EVROPSKIH INTEGRACIJA

- Istrajno ćemo se zalagati da Crna Gora postane punopravni član i partner Evropske unije;
- Predočićemo građanima prednosti koje pruža članstvo u Evropskoj uniji, čime bi se postigao puni konsenzus;
- Sačinićemo pregovaračku platformu;
- Zaštitićemo nacionalne interese Crne Gore;
- Napravićemo globalnu, regionalnu i sektorsku analizu koristi i troškova od članstva u Evropskoj uniji;
- Inoviraćemo Nacionalni program evropskih integracija;
- Povećaćemo ingerencije Nacionalnog savjeta za evropske integracije;
- Obezbjedićemo aktivnu logistiku procesu pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji;
- Saradnjom sa porodicama evropskih političkih partija koju PzP već ostvaruje jaćaćemo ugled, kredibilitet i pozitivan imidž.

VI. POLITIKA NACIONALNE BEZBIJEDNOSTI

- Učinićemo da sistem bezbjednosti bude zasnovan na realnim ekonomskim mogućnostima i potrebama građana Crne Gore;
- Efikasno ćemo se suprotstavljati i otklanjati uzročnike organizovanog kriminala i korupcije;
- Formiraćemo Centar za krizne situacije i Službu za zaštitu i spašavanje na kopnu i moru.
- Vojsku ćemo prilagoditi rješenjima sličnim onima u savremenim građanskim društvima;
- NATO na referendum – Zalagaćemo se da građani Crne Gore na demokratskom referendumu odluče o članstvu Crne Gore u NATO.

VII. SMANJENJE EFEKATA EKONOMSKE KRIZE

- Naći ćemo izlaz iz recesije, podržaćemo privredu, sačuvati što više radnih mjesta, spriječiti širenje siromaštva, obezbijediti socijalnu sigurnost i vratiti nadu u snagu države;
- Transformisaćemo Fond za razvoj u Razvojnu banku koja bi sredstvima iz budžeta, prihodima iz privatizacije i prodaje državne imovine, te sredstvima pozajmljenim po najpovoljnijim uslovima na evropskom i svjetskom tržištu kapitala, uz garancije države u iznosu većem od 200 miliona €, finansirala razvojne projekte u sektorima i preduzećima koji bi u kratkom roku osigurali pozitivne ekonomske efekte;
- Povećaćemo direktnu podršku malim i srednjim preduzećima (prije svega kroz proces dokapitalizacije, garancije države za kredite za nabavku opreme, nove kreditne linije) koja se bave proizvodnjom roba za izvoz, jer su važan faktor za očuvanje i rast zapošljenosti;

- Pripremićemo analizu strukture kamatnih stopa, sa posebnim aspektom na uticaj političkih i drugih neekonomskih rizika i prijedlog mjera za smanjenje istih;
- Smanjićemo javnu potrošnju i definisati je tako da ne smije biti uzrok rasta troškova poslovanja. U tom smislu izvršićemo hitan rebalans budžeta uz drastično smanjenje svih nepotrebnih troškova i jačanje razvojnih i antikriznih komponenti;
- Učinićemo da se stalne obaveze budžeta finansiraju iz “strukturnih prihoda” – ne oslanjajući se na eksterne privremene i neodržive stimulanse tražnje, kao što su prodaja nekretnina i bankarski krediti;
- Vlada će se zaduživati isključivo za finansiranje investicija i razvojne projekte;
- Povećaćemo poreze na potrošnju, posebno luksuznu, kao i na bogatstvo, a od poreza osloboditi investicije u proizvodnju;
- Uvešćemo dodatno poresko opterećenje na promet luksuznih proizvoda, višak stambenog prostora, kao i novi porez na imovinu koja bi se iskazivala kumulativno;
- Realne plate ćemo održavati poreskim rasterećenjima;
- Država neće biti uzročnik nelikvidnosti ni u jednom sektoru. U tom cilju će sve svoje obaveze izmirivati najkasnije do 60 dana;
- Odmah ćemo pristupiti racionalizaciji javne uprave na državnom i na nivou lokalnih zajednica i ukidanju nepotrebnih radnih mjesta;
- Urgentno ćemo popravljati konkurentnost izvoznog sektora i to restrukturiranjem privrednih subjekata, formiranjem izvoznih klastera, kombinacijom mjera fiskalne i monetarne politike i podsticajem sektora koji mogu supstituisati uvoz;
- Pripremićemo Cost-Benefit analizu efekata eventualnog uvođenja sopstvene valute;
- Mjerama aktivne politike smanjićemo učešće sive ekonomije koja ima plodno tlo u uslovima krize, posebno u oblasti zapošljavanja, kreditiranja po zelenoškim kamatama, prometa akciznih proizvoda itd;
- Kreditni potencijal banaka usmjeravaćemo podsticajnim mjerama prvenstveno ka privredi, a ne prema državi;
- Hitno ćemo napraviti analizu likvidnosti i solventnosti pojedinih komercijalnih banaka.
- Pripremićemo odgovarajući socijalni paket u iznosu većem od 50 miliona € za podršku najugroženijim slojevima stanovništva, a posebno radnicima koji bi zbog ekonomske krize ostali bez posla. U tom cilju formiraćemo interventni fond za isplatu otpremnina proglašenima tehnološkim viškom. Udio države u fondu bio bi 50%, a 50% udio poslodavaca;
- Po hitnom postupku ćemo donijeti zakon koji bi regulisao postupak prinudne naplate kredita od strane banaka u slučaju bankrota porodičnih finansija;
- U saradnji sa Centralnom bankom ispitaćemo mogućnost da komercijalne banke ponude dodatne olakšice građanima u otplati postojećih kredita, prije svega kroz produženje roka otplate;
- Formiraćemo poseban Fond za subvencionisanje ili reprogramiranje kamata na potrošačke kredite do 3000 €.

VIII. OBRAZOVANJE I NAUKA

- Omogućićemo da obrazovanje bude dostupno svima bez obzira na materijalni položaj.
- Uskladićemo visokoobrazovni sistem sa potrebama crnogorskog i evropskog tržišta rada;
- Znatno ćemo povećati plate zapošljenima u prosvjeti, kako bi ih stimulisali u radu i vratili poljuljano dostojanstvo te, svakoj državi, važne profesije;
- Povećaćemo broj državnih ustanova predškolskog vaspitanja (vrtića), sa mogućnošću rada i u popodnevnom i večernjim časovima, čime bi se omogućio boravak djeci čiji roditelji rade u smjenama;

- Uvešćemo materijalne olakšice nezapošljenim roditeljima i onima sa niskim primanjima za boravak djece u vrtićima;
- Povećaćemo izdvajanja iz budžeta u cilju podrške započetim reformama i podizanja kvaliteta obrazovanja;
- Uvešćemo državnu – eksternu maturu kao ulaznicu za univerzitet;
- Podstićaćemo partnerske odnose škola sa preduzećima i lokalnom zajednicom;
- Snažno ćemo podsticati cjeloživotno učenje, tj. sve oblike obrazovanja odraslih (dokvalifikacije, prekvalifikacije, vanredno studiranje) u cilju lakšeg i bržeg zapošljavanja i smanjivanja potrebe za uvozom radne snage;
- Učinićemo da se Bolonjska deklaracija primjenjuje u skladu sa evropskim standardima, a ne na bazi improvizacija kojima se urušava obrazovni sistem, na koji smo nekad bili vrlo ponosni;
- Uvešćemo u školske programe kao obavezan predmet Građansko obrazovanje;
- Stimulisaćemo slobodnu, zdravu i kritičku misao na univerzitetima, dajući im punu autonomiju;
- Uticaćemo da se što prije donese nacionalni kvalifikacioni okvir;
- Stimulisaćemo izgradnju univerzitetskih kampusa i studentskih domova;
- Znatno ćemo povećati iznos stipendija najboljim učenicima i studentima;
- Stimulisaćemo naučnu dijasporu da zajedno sa domicilnim kadrovima uzme aktivno učešće u procesu evropskih integracija;
- Zalagaćemo se da se budžetska izdvajanja za nauku znatno povećaju i u doglednom vremenu dostignu 3% BDP, što je preporuka Evropske unije;
- Učinićemo da jedini kriterijum pri određivanju kadrovskih rješenja bude znanje, sposobnost i stručnost, a ne nepotizam i politička pripadnost.

IX. ZDRAVSTVENA POLITIKA

- Založićemo se da zdravstveno osigurani budu svi građani Crne Gore;
- Omogućićemo da država finansira tačno određen nivo zdravstvenih usluga, koje moraju biti dostupne svim građanima i to pod jednakim uslovima;
- Konstituisaćemo Fond zdravstvenog osiguranja kao savremenu instituciju, zasnovanu na ekonomskim principima koji bi se, između ostalog, finansirao od akciza i poreza na promet artikala koji direktno ugrožavaju zdravlje;
- Redefinisaćemo pozitivnu listu lijekova zbog neophodne dostupnosti skupih lijekova za najteža oboljenja;
- Omogućićemo da se sva ortopedska pomagala oslobode uvoznih taksi i da Fond zdravstva participira u troškovima nabavke, zavisno od socijalnog statusa korisnika;
- Učinićemo da izdvajanje za zdravstvenu zaštitu bude proporcionalno stvarnom imovinskom kartonu građanina;
- Definisaćemo optimalnu mrežu zdravstvenih ustanova primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite;
- Omogućićemo privatnim zdravstvenim ustanovama da se inkorporiraju u sistem zdravstvene zaštite na zdravom ekonomskom i partnerskom principu;
- Ojačaćemo prostorne i kadrovske kapacitete zatvorske bolnice u Spužu u cilju kvalitetnog zdravstvenog zbrinjavanja osuđenika sa somatskim i psihičkim poremećajima, kao i onih sa bolestima zavisnosti;
- Osavremenićemo službe hitne medicinske pomoći u opštinskim centrima, kako bi se snizio prehospitalni mortalitet i morbiditet;
- Uvešćemo dnevne bolnice za obavljanje brze i efikasne dijagnostike na jednom mjestu čime će se smanjiti ležanje u bolnici, čekanje i mukotrpno “obijanje” vrata brojnih zdravstvenih ustanova;

- Ulagaćemo u kontinuirano obrazovanje ljekara i drugog zdravstvenog osoblja;
- Opremićemo ambulante izabranih ljekara tako da se veliki dio zdravstvenih potreba može riješiti na tom nivou;
- Omogućićemo da preventivna medicina i edukacija građana bude dostupna svima;
- Učinićemo da Udruženja pacijenata imaju veći uticaj na donošenje ključnih zdravstveno-političkih odluka;
- Uvešćemo zdravstveno vaspitanje u školama u cilju prevencije oboljenja mlade populacije, posebno bolesti zavisnosti i polno prenosivih bolesti, kao i bolesti ishrane;
- Obezbijećemo zdravu i izbalansiranu ishranu djeci u vrtićima i školama;
- Omogućićemo jedinstveni standard medicinskih procedura i vještina kroz adekvatan rad ljekarske, stomatološke i farmaceutske komore.

X. POLJOPRIVREDA I RIBARSTVO

- Poljoprivredno zemljište, šume i vodu tretiraćemo kao imovinu od posebnog nacionalnog značaja;
- Uvešćemo Registar poljoprivrednih proizvođača;
- Ustanovićemo državnu Agrobanku;
- Neiskorišćeno poljoprivredno zemljište u vlasništvu države, daćemo na korišćenje privatnim poljoprivrednim gazdinstvima kroz stimulatívne mjere;
- Uspostavićemo berzu poljoprivrednih proizvoda;
- Socijalno ćemo zaštititi staračke seoske porodice;
- Razvićemo fizičku i institucionalnu infrastrukturu;
- Efikasnim podsticajima podržaćemo i zaštititi poljoprivrednu proizvodnju i izvoz.
- Podstićaćemo nepovratnim finansiranjem izgradnju prerađivačkih kapaciteta: mljekara, vinarija, mesnih prerađivačkih kapaciteta itd;
- Iniciraćemo formiranje poljoprivrednih udruženja, proizvođača i prerađivača u cilju jačanja konkurentnosti i izvoznih mogućnosti;
- Promovišaćemo plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda konkretnim povezivanjem sa ugostiteljskim objektima;
- Razvijaćemo organsku i visokokvalitetnu poljoprivrednu proizvodnju;
- Obezbijećemo nabavku sjemenskog materijala, stočne hrane, opreme i đubriva po nižim cijenama;
- Postepeno ćemo razvijati ribarstvo kroz planske i dugoročne programe finansiranja istraživačkih projekata za očuvanje i povećanje ribljeg fonda, kao i otvaranja novih manjih ili većih ribnjaka.

XI. ŠUMARSTVO I DRVOPRERADA

- Primjenom najsavremenijeg koncepta gazdovanja, povećaćemo prirast adekvatan bonitetu zemljišta;
- Povećaćemo otvorenost šuma sa današnjih 7-15 km/1000ha na 25 do 30km/1000 ha;
- Stimulišaćemo planinski i lovni turizam, u okviru kojeg ćemo plasirati sopstveni proizvod (montažne kuće, brvnare, posredne šumske proizvode, suvenire, zdravu hranu);
- Povećaćemo proizvodnju sporednih šumskih proizvoda (pečurki, šumskog voća, sirovina za farmaceutske proizvode);
- Povećaćemo šumske površine pošumljavanjem sadnicama iz sopstvene proizvodnje;
- Uradićemo sve na uređenju šuma u cilju spriječavanja požara, fitopatoloških pojava i unaprijediti ekološku, ambijentalnu, zdravstvenu, turističku i zaštitnu funkciju šuma;
- Onemogućićemo bespravnu sječu, krađu i devastaciju;

- Povećaćemo prirast i otvorenost prevođenjem izdanačkih šuma u ekonomske i ojačati njihovu privrednu funkciju;
- Šumski otpad ćemo tretirati kao obnovljivi energent;
- Promovišaćemo i postići najracionalniji izvoz – izvoz na kućnom pragu;
- Napravićemo pravednu raspodjelu koncesionih prava i prava na korišćenje, prema kapacitetima tehnološkičnosti prerade;
- Revitalizovaćemo drvoprerađivačke proizvodne kapacitete uvođenjem numeričke i informacione tehnologije;
- Dominantno ćemo povećati učešće domaće proizvodnje namijenjene opremanju ugostiteljskih i turističkih sadržaja;
- Stimulisaćemo proizvodnju obnovljive energije na bazi drvnog i šumskog otpada na osnovu principa kooperacije i eliminacije paralelnih kapaciteta;
- Formiraćemo Agenciju za dizajn, istraživanje tržišta i standardizaciju mjera, oblika, profila, alata, postupaka i informacija;
- Formiraćemo izvozne klastere za drvoprerađivače;
- Povezaćemo na tržišnoj osnovi proizvodnju, stovarišta građevinskog materijala, salone i prodavnice namještaja;
- Zabranimo izvoz trupaca i neobrađenog drveta.

XII. TURIZAM

- Ukinućemo plaćanje građevinske dozvole za izgradnju hotela i motela na sjeveru, čime ćemo privući investitore i doprinijeti otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju odliva stanovništva;
- Stimulisaćemo povezivanje ugostitelja sa domaćim poljoprivrednim proizvođačima: *najbolje je domaće*;
- Subvencioniraćemo rad onih restoratera koji se bave samo nacionalnom kuhinjom, čime možemo očuvati izvorne kulinarske tradicije;
- Izradićemo plan po kojem bi se apartmanske zgrade preuredile u hotele, motele i pansionere;
- Vršićemo rigoroznu kontrolu ugostiteljskih objekata kada je u pitanju kvalitet i higijena;
- Realizovaćemo plan razvoja preko 40 vrsta turizma u Crnoj Gori zavisno od specifičnosti i klijentele, čime ćemo učiniti da Crna Gora bude visokokvalitetna i diverzifikovana turistička destinacija.

XIII. PROSTORNO PLANIRANJE

- Izradićemo novi Prostorni plan Crne Gore;
- Izmjenićemo i dopuniti Zakon o planiranju i uređenju prostora Crne Gore;
- Formiraćemo Ministarstvo urbanizma;
- Jasno ćemo podijeliti nadležnosti država-opština i decentralizovati način odlučivanja;
- Zaustavićemo sadašnju nelegalnu gradnju dosljedno primjenjujući pravnu odredbu da je ona krivično djelo;
- Preispitaćemo sadašnji stepen izgrađenosti, devastacije prostora i kulturne baštine, pejzažne arhitekture i optimalna rješenja ćemo upodobiti u planove višeg i nižeg reda;
- Primijenimo Barselonsku konvenciju o zaštiti obale i zabrani gradnje 100 m od zone Morskog dobra;
- Formiraćemo Komoru arhitekata, angažovati domaće stručnjake u što većoj mjeri i u potpunosti zaštititi autorska prava.

XIV. SAOBRAĆAJNO TRANSPORTNI SISTEM

- Izradićemo projektnu dokumentaciju za izgradnju autoputa Bar–Boljari u skladu sa zakonom i svjetskom praksom;

- Definisaćemo izvore finansiranja izgradnje autoputa, prije svega kroz javno-privatno partnerstvo i druge alternativne izvore;
- Formiraćemo komisiju od predstavnika Crne Gore, Srbije, Italije i Mađarske za promociju koridora 4”B” (Bari - Bar – Beograd – Budimpešta), kao budućeg kraka koridora X;
- Razvijaćemo kooperativne odnose sa privrednim subjektima i korisnicima usluga;
- Donijećemo niz mjera koje će smanjiti opterećenje drumske saobraćajne mreže;
- Učinićemo da Luka Bar bude generator totalne logističke integracije transportnog sistema Crne Gore u cilju njegove bolje kooperacije, koordinacije i konsolidacije aktivnosti, poput izgradnje novog kontejnerskog terminala;
- Definisaćemo program revitalizacije jezerskog saobraćaja u cilju valorizacije saobraćajnog potencijala Skadarskog jezera;
- Riješićemo probleme vezane za stacionarni i pješačko-biciklistički saobraćaj po opštinama;
- Definisaćemo program razvoja slobodnih carinskih zona Bar i Tivat;
- Razvijaćemo model restrukturiranja Željeznice Crne Gore i intezivirati aktivnosti na modernizaciji željezničkog pravca Bar – Vrbnica – Beograd;
- Koristićemo fondove Evropske unije namijenjene poboljšanju putne infrastrukture, posebno na lokalnom nivou.

XV. SEKTOR MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

- Otklonićemo sve administrativne prepreke pri osnivanju malih i srednjih preduzeća;
- Sačinićemo set mjera u poreskoj politici koji će stimulatивно djelovati na osnivanje i rad malih i srednjih preduzeća; garantovaćemo im cijenu električne energije na nivou cijene za domaćinstva;
- Postavićemo profesionalni i stručni menadžment;
- Realizovaćemo Akcioni plan Strategije razvoja energetike Crne Gore;
- Raskinućemo sadašnje komercijalne ugovore sa Kombinatom aluminijuma;
- Osnovaćemo industrijske zone i tehnološke parkove po pojedinim regionima, kao i izvozne klastere za poljoprivredu, drvoprerađu itd;
- Formiraćemo tzv. inkubatore tehnoloških ideja zajedno sa univerzitetima;
- Stimulativnim mjerama olakšaćemo zapošljavanje mladih, a takođe ćemo omogućiti dopunski rad penzionerima u deficitarnim strukama, bez gubitka prava na penziju.

XVI. SEKTOR BANKARSTVA I TRŽIŠTA KAPITALA

- Učinićemo da bude jednak tretman Vlade i Centralne banke prema svim komercijalnim bankama.;
- Obezbiđićemo sigurnost i stabilnost bankarskog sektora, kao uslov za razvoj ekonomije;
- Stvorićemo uslove da na tržištu kapitala svi imaju jednake šanse, tako će vezane trgovine i insajderske informacije postati prošlost;
- Učinićemo da tržište kapitala bude izraz održivog rasta ekonomije, a ne samo berzanskih špekulacija.

XVII. PRIVREDNI SUBJEKTI PREDUZEĆA

1. EPCG

- Poništićemo tender za privatizaciju i dokapitalizaciju EPCG;
- Usvojimo Zakon o revitalizaciji i privatizaciji EPCG;
- Izmijenimo Zakon o koncesijama, Zakon o državnoj imovini i Zakon o finansiranju lokalne samouprave;

- Postavićemo profesionalni i stručni menadžment;
- Realizovaćemo Akcioni plan Strategije razvoja energetike Crne Gore;
- Raskinućemo sadašnje komercijalne ugovore sa Kombinatom aluminijuma i Željezarem Nikšić;
- Povećaćemo energetska efikasnost HE „Piva“, HE „Perućica“, TE „Pljevlja I“ i prenosne i distributivne mreže iz sopstvenih sredstava kredita i donacija;
- Izgradićemo HE „Komarnica“, HE „Kruševo“ na vodotoku Pive i TE „Pljevlja II“ sa povoljnim kreditnim linijama;
- Postićemo opšti društveni i stručni konsenzus kako valorizovati vodotok Morače;
- Ekološki ćemo sanirati i toplificirati Pljevlja.

2. KOMBINAT ALUMINIJUMA

- Preispitaćemo ukupno poslovanje Kombinata aluminijuma u prethodnom periodu;
- Pokrenućemo tužbeni zahtjev protiv sadašnjeg vlasnika CEAC Holding limited;
- Preispitaćemo ispunjenja odredbi Ugovora sa CEAC Holding limited;
- Raskinućemo Ugovor sa CEAC Holding limited;
- Raskinućemo komercijalni ugovor sa Glenkorom;
- Sačinimo sveobuhvatnu strategiju restrukturiranja, revitalizacije i dugoročnog razvoja Kombinata aluminijuma;
- Obezbijedićemo kreditnu podršku za dinamično investiranje u Primarnom dijelu i Preradi u visini od cca 150 miliona €;
- Uspostavićemo dugoročne vlasničke i tržišne odnose Kombinata aluminijuma i EPCG;
- Stimulativnom poreskom politikom i stručnom podrškom pospješićemo razvoj malih i srednjih preduzeća na bazi prerade aluminijuma.

3. ŽELJEZARA NIKŠIĆ

- Preispitaćemo usaglašenost obećanja sadašnjeg vlasnika i vlasti sa odredbama Ugovora o navodnoj ekspanziji, modernizaciji i proizvodnji cca 600.000 tona plemenitih čelika u Željezari;
- Preispitaćemo ispunjenje odredbi Ugovora po dinamici i strukturi;
- Preispitaćemo finansijske i poslovne transakcije, posebno Željezare sa Prvom bankom;
- Sačinimo strategiju restrukturiranja, revitalizacije i dugoročnog razvoja Željezare;
- Usaglasićemo postojeći Ugovor sa Strategijom razvoja ili raskinuti Ugovor;
- Obezbijedićemo kreditnu podršku za revitalizaciju i modernizaciju Čeličane (ELP-60 t, konti liv, sistem kartona u okviru kojeg bi konačno došli za otprašivanje), prerađivačkih kapaciteta (Kombinovana valjaonica, Vučionica i Kovačnica), Sektora energetike i Sektora kvaliteta u visini od cca 50 miliona €;
- Sačinimo i sprovedi efikasnu organizaciju i zadovoljavajući socijalni program;
- Sačinimo dugoročni vlasnički i tržišni aranžman Željezare i EPCG;

XVIII. REGIONALNA POLITIKA

- Formiraćemo Fond za regionalni razvoj;
- Učinićemo ravnomjernijim regionalni razvoj, smanjićemo krupne socijalne i ekonomske nejednakosti;
- Otpočemo realnu i optimalnu izgradnju putne infrastrukture i revitalizovati postojeću;
- Stvorimo institucionalnu infrastrukturu u pasivnim regionima;
- Zaustavićemo iseljavanje mladih i kvalifikovanih kadrova iz slabo razvijenih regiona;
- Ojačaćemo apsorpcionu moć za korišćenje fondova Evropske unije;
- Pojačaćemo decentralizaciju;

- Znatno ćemo povećati visinu koncesione nadoknade za korišćenje i eksploataciju prirodnih resursa;
- Povećaćemo konkurentnost privrede i rast dodate vrijednosti;
- Učinićemo državnu podršku efikasnom i znatno većom;
- Ojačaćemo administrativne i institucionalne kapacitete;
- Posebnu podršku ćemo dati osnivanju firmi na sjeveru kroz kredite sa dužim rokom otplate i dužim grejs periodom.

XIX. SOCIJALNA POLITIKA

- Prioritet će nam biti uvođenje jedinstvene evidencije tj. socijalnog kartona u okviru kojeg bi konačno došli do pouzdanih podataka o socijalnom statusu svakog građanina Crne Gore, njegovih prihoda i imovinskog stanja;
- Definišaćemo minimalnu zaradu ili tzv. donju granicu siromaštva na nivou 50% prosječne zarade u državi, ispod koje se nijedan pojedinac ne smije naći, a država bi garantovala taj egzistencijalni minimum;
- Učinićemo da država svim punoljetnim građanima, čija zarada je manja od egzistencijalnog minimuma dotira razliku do ove sume. Ovaj minimum ćemo obezbijediti i svim nemoćnim i nezbrinutim građanima;
- Omogućićemo otvaranje prodavnica za korisnike socijalne pomoći u kojima će zbog poreskih olakšica biti znatno niže cijene;
- Zbog sve većeg broja građana Crne Gore, koji se nalaze u zoni apsolutnog siromaštva otvorili bismo narodne kuhinje;
- Smanjićemo porez na neke od osnovnih životnih namirnica: meso i mesne proizvode, ribu i riblje proizvode, voće i povrće, jestiva ulja i masti, mlijeko i mliječne proizvode, dvopek i keks, trajna peciva i kolače, tjestenine, osvježavajuće napitke i mineralnu vodu, za koje do sada nije bilo poreskih olakšica;
- Učinićemo da se porez na dodatnu vrijednost po stopi od 0% proširi i na odjeću i obuću namjenjenu djeci predškolskog uzrasta, na dječju hranu i higijenske potrepštine za djecu.

XX. KULTURA

- Reorganizovaćemo institucije kulture kao kadrovski i programski Crne Gore;
- Donijećemo potpuno novi Zakon o kulturi, kao i zakone o zaštiti kulturne baštine, muzejima, bibliotekama i arhivima;
- Reorganizovaćemo ministarstvo i izdvojiti sport kao posebni organ državne uprave;
- Radićemo na jačanju autoriteta institucija kulture;
- Prekinućemo praksu političkog uhljebljenja u institucijama kulture;
- Omogućićemo kontinuirano stručno usavršavanje zaposljenih u kulturi;
- Omogućićemo stimulacije za kvalitetne oblike kulturnog stvaralaštva;
- Reanimiraćemo amatersko stvaralaštvo;
- Uvešćemo u legalne tokove tržište umjetnina;
- Napravićemo elektronsku bazu kulturne baštine, dostupnu svima;
- Podržaćemo projekte od nacionalnog interesa;
- Podstićaćemo kulturne različitosti;
- Donijećemo novi zakon o državnim, nacionalnim i gradskim simbolima;
- Donijećemo pravila o upotrebi simbola.

XXI. POLITIKA PREMA MLADIMA

- Omogućićemo veće učesće mladih u procesima odlučivanja;
- Sistemski ćemo podsticati zapošljavanje mladih;

- Podstićaćemo preduzetništvo mladih osoba.;
- Omogućićemo adekvatno stambeno zbrinjavanje mladih;
- Podstićaćemo sistemsko finansiranje lokalnih programa vezanih za mlade;
- Unaprijedićemo zakonodavstvo koje se odnosi na potrebe mladih;
- Podstićaćemo političke stranke na veću zastupljenost mladih u predstavničkim tijelima;
- Izradićemo Nacionalnu strategiju za mlade i njeno usvajanje u Skupštini;
- Osnovaćemo Nacionalnu agenciju za pitanja mladih i Fond za mlade.

XXII. POLITIKA PREMA LICIMA SA POSEBNIM POTREBAMA

- Realizovaćemo subvencioniranje države u troškovima liječenja i rehabilitacije lica, a posebno djece sa posebnim potrebama;
- Učinićemo ortopedska i druga pomagala pristupačnim uz državne subvencije ili kompletno pokriće troškova;
- Omogućićemo kontinuiranu rehabilitaciju u mjestu boravka ili odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi u Crnoj Gori;
- Iz budžeta ćemo izdvajati značajne iznose za sportske i kulturne aktivnosti lica sa posebnim potrebama;
- Formiraćemo Fond za finansiranje lica sa posebnim potrebama koja to ne mogu ostvariti u okviru svoje porodice;
- Finansijski ćemo pomoći samoorganizovanje lica sa posebnim potrebama, omogućiti im besplatnu pravnu pomoć (u saradnji sa Advokatskom komorom Crne Gore) za ostvarivanje njihovih zakonskih prava;
- Uklonićemo građevinske i druge barijere za nesmetano kretanje lica sa posebnim potrebama, za njihov pristup svim javnim, obrazovnim i kulturnim ustanovama, ugostiteljskim i stambenim objektima te adekvatnom korišćenju javnog saobraćaja i to sve u skladu sa normama Evropske unije;
- Učinićemo da se socijalna davanja licima sa posebnim potrebama podignu na dostojanstven nivo, u skladu sa mogućnostima Crne Gore.

XXIII. POLITIKA PREMA PENZIONERIMA

- Omogućićemo penzionerima dostojanstvenu starost;
- Obezbijedićemo rast penzija u skladu sa realnim troškovima života;
- Promijenićemo sadašnji neadekvatan način obračuna penzija;
- Uvešćemo tzv. socijalnu (minimalnu) penziju tj. minimum ispod kojeg se ne smije naći ni jedan penzioner, a taj minimum će biti 50% od prosječne zarade u Crnoj Gori. Država će subvencionirati iz budžeta razliku za one penzionere čija je penzija manja od minimalne;
- Stvorićemo uslove za tzv. aktivno starenje – mogućnost i slobodu za nastavak rada poslije penzionisanja, bez obustave penzije;
- Posebno ćemo voditi računa o zdravstvenoj zaštiti penzionera.

XXIV. POLITIKA PREMA OSOBAMA STARIJE ŽIVOTNE DOBI

- Otvorićemo kapacitete za stacionarnu njegu osoba starije životne dobi kojima je potrebna stalna medicinska pomoć i njega;
- Otvorićemo poludnevne, dnevne i privremene smještajne kapacitete i servise za pomoć i njegu u kući;
- Obezbijedićemo sredstva u budžetu lokalne samouprave za ove namjene, vodeći računa o regionalnoj ujednačenosti smještajnih kapaciteta;
- Stimulisaćemo poreskim olakšicama privatne investitore da investiraju u ove svrhe.

XXV. POLITIKA PREMA RADNICIMA

- Učinićemo da država bude garant radničkih prava;
- Nećemo dozvoliti da radnici budu gubitnici tranzicije;
- Izmijenimo Zakon o radu tako da obezbijedi sigurnost radnika i onemogući grubo kršenje radničkih prava: nezakonite otkaze, neisplaćivanje plata, neplaćanje poreza i doprinosa, neplaćanje prekovremenog rada, neplaćanje rada nedjeljom i praznicima, rad na neodređeno vrijeme kao pravilo, a ne izuzetak;
- Usvojimo Zakon o minimalnoj zaradi i time onemogućiti poslodavce da prijavljuju zapošljene na propisane minimalne doprinose, isplaćujući im ostali dio dohotka na crno;
- Omogućićemo radnicima prekvalifikaciju i usavršavanje u skladu sa potrebama tržišta rada;
- Stimulisaćemo sindikalni pluralizam; otvoriti široki socijalni dijalog radi dogovora o sadržaju “Socijalnog pakta”, kao temelja nove ekonomske, razvojne i socijalne politike.

XXVI. POLITIKA PREMA DIJASPORI

- Usvojimo novu politiku prema dijaspori;
- Nakon široke javne rasprave u kojoj bi aktivno učestvovala i sama dijaspora putem svojih klubova i udruženja, definisaćemo Nacionalnu strategiju za odnose sa dijasporom;
- Jasno ćemo pokazati da postoji politička volja države za rješavanje problema dijaspore bez obzira na njihovu nacionalnu, ideološku, vjersku ili neku drugu posebnost;
- Iniciraćemo popis našeg stanovništva u stranim zemljama;
- Omogućićemo dijaspori pravo glasa u ambasadama i diplomatsko-konzularnim predstavništvima Crne Gore u zemljama gdje žive;
- Obezbiđićemo sigurnost ulaganja i povratiti povjerenje dijaspore za konkretnu ekonomsku saradnju kroz realizaciju projekta u Crnoj Gori;
- Dodatno ćemo stimulisati, kroz poreske olakšice, ulaganja dijaspore u nerazvijena područja;
- Efikasnije ćemo realizovati obrazovne i kulturne programe u dijaspori u cilju izbjegavanja asimilacije i očuvanja crnogorskog identiteta.

XXVII. POLITIKA PREMA IZBJEGLIM I RASELJENIM LICIMA

- Izvršićemo izmjene Zakona o državljanstvu u cilju izjednačavanja određenih kategorija izbjeglica sa crnogorskim državljanima;
- Omogućićemo jednaki tretman izbjeglicama i raseljenim licima, kao i crnogorskim državljanima u vezi sa socijalnim davanjima;
- Preduzećemo maksimalne mjere u cilju naturalizacije izbjeglica i raseljenih lica.

XXVIII. PORODICA

- Posebnu brigu ćemo voditi o porodici kao glavnom osloncu sigurnosti i napretka društva;
- Založićemo se da se što prije donese Zakon protiv nasilja u porodici;
- Vratićemo vjeru u istinske, tradicionalne vrijednosti: moral, poštenje, vaspitanje i javnu kulturu;
- Donijećemo stimulatívne mjere za rast nataliteta i demografsko jačanje Crne Gore;
- Uvešćemo jednokratnu pomoć za svako novorođenče u visini prosječne plate u Crnoj Gori;
- Omogućićemo da Fond zdravstva pokriva troškove najmanje tri pokušaja potpomognute (vještacke) oplodnje;
- Omogućićemo besplatne udžbenike za prvake, sa tendencijom da se svake naredne godine obuhvati još jedan razred osnovne škole;

- Porodicima sa više od troje djece obezbijedićemo besplatne udžbenike za osnovnu i srednju školu;
- Stvorićemo pravne, materijalne i druge pretpostavke da mladi bračni parovi dodu brže do stana;
- Založićemo se da se u okviru Centara za socijalni rad osnuje Porodično savjetovalište sa stručnim timom stalno dostupnim građanima za rješavanje porodične patologije;
- Osnovaćemo alimentacijski fond za djecu razvedenih roditelja koji izbjegavaju plaćanje alimentacije.

Izborna lista

1. Nebojša Medojević	42. Aleksandra Vujičić
2. prof.dr Branko Radulović	43. Dejan Vujisić
3. dr Dušanka Džakula Tušup	44. Bogdan Petrović
4. dr Zoran Marsenić	45. Snežana Ščekić
5. Koča Pavlović	46. dr Nenad Cvijović
6. Srđan Brajović	47. Branislav Ostojić
7. dr Zarija Pejović	48. Stevan Katić
8. doc. dr Branka Bošnjak	49. Dražen Medojević
9. mr Miloš Bigović	50. Predrag Zeković
10. Veljko Vasiljević	51. Zoran Bošković
11. Boris Marić	52. Blažo Jaredić
12. Mersudin Međedović	53. Jasminka Zloković
13. Ranko Aligrudić	54. Goran Rakočević
14. Bogoljub Djondović	55. Radoš Žarković
15. mr Sergej Sekulović	56. Slavko Kaščelan
16. Tijana Samardžić	57. Vukoman Krsmanović
17. Vladan Raičević	58. Bogić Mićković
18. Petar Vučeljić	59. Donko Rajković
19. Kadaif Šutković	60. Željko Tomašević
20. Marinko Medojević	61. Momčilo Bajović
21. Anka Vukićević	62. Ivan Radović
22. Stevan Džaković	63. mr Ljiljana Karanović
23. Cvjetko Perović	64. Jovana Duković
24. prim.dr Milan Rolović	65. Dražen Dragojević
25. Miloš Konatar	66. Marija Abat
26. Zoran Tajić	67. Darko Rakočević
27. Uroš Čukić	68. Aleksandar Kojičić
28. dr Predrag Stanković	69. Arsenije Lalatović
29. Dejan Đurović	70. Aleksandar Tabaš
30. Gojko Kojović	71. Spasoje Tomić
31. Jovanka Bogavac	72. Saša Milačić
32. Aleksandar Samardžić	73. Željko Pejović
33. mr Milovan Baždar	74. Darko Raičević
34. dr. Marina Roganović	75. Zorana Mijović
35. Aid Nokić	76. Jelena Bošnjak
36. dr Ernes Gadžo	77. mr Snežana Jovanović
37. Nikola Terzić	78. Mladen Ulićević
38. Darko Gazdić	79. Radmila Jašović
39. Rajko Radulović	80. Milan Rašković
40. Anka Abat	81. Ana Vujošević
41. Drago Šćepanović	

SNP - Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Izborni program 2009.

Osnovni principi

Mi želimo Crnu Goru punu solidarnosti, ekonomskog blagostanja i prosperiteta. To je danas javna potreba, potreba naših porodica, i svih nas pojedinačno. U društvu, utemeljenom na stabilnosti i povjerenju, to je pretpostavka sveukupnog razvoja, prije svega, ekonomskog napretka, dakle, boljitka svakog čovjeka, svake porodice, i svakog našeg kraja. Ostvarivanje tog cilja osnovni je zadatak Socijalističke narodne partije Crne Gore, jer je riječ o temeljnim principima našeg političkog djelovanja. Želimo da stvorimo moderno i uspješno društvo, slobodnu, pravednu i bogatu Crnu Goru. Za nas je političko djelovanje nerazdvojivo od najviših moralnih načela. Poštenje i poštovanje provjerenih moralnih načela osnovna su mjerila našeg političkog djelovanja. Socijalistička narodna partija se zalaže za promjenu sistema vrijednosti! Beskompromisno ćemo se boriti protiv mita i korupcije u društvu, a posebno u javnoj upravi.

Naš izborni program zasniva se na osnovnim principima naše Partije, u cilju ostvarivanja potreba naših građana i interesa Crne Gore.

10 osnovnih principa Socijalističke narodne partije su:

1. sloboda, jednakost i pravda u društvu,
2. izgradnja solidarnog i pluralističkog društva jednakih šansi,
3. zaštita i afirmacija prava i sloboda svakog pojedinca bez obzira na njegovu pripadnost, orijentaciju, politička uvjerenja i socijalni status, kao i borba protiv diskriminacije,
4. aktivno učešće mladih u životu i razvoju zajednice,
5. borba za ravnopravnost polova,
6. obezbjeđenje svima prava na rad, obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, penzije...
7. decentralizacija i ravnomjerni regionalni razvoj,
8. zaštita životne sredine,
9. promocija cjeloživotnog obrazovanja,
10. porezi u funkciji zadovoljenja potreba svih građana i razvoja Crne Gore, pravo na privatnu svojinu i slobodno preduzetništvo, koje će otvarati nova radna mjesta.

Sve što radimo, moramo činiti u ime onih, koji ostaju uz nas, i za nama – u ime mladih!

Ekonomski bogata, solidarna i prosperitetna Crna Gora – to je Crna Gora u kojoj možemo ostvariti radne i stvaralačke sposobnosti, i s optimizmom gledati u našu sopstvenu, i zajedničku budućnost: budućnost stabilnog ekonomskog razvoja, osnažene parlamentarne demokratije, vladavine prava, evropskih standarda, i dostojanstvenog života za sve građane Crne Gore.

Socijalistička narodna partija nudi realan, optimističan i ostvariv program za brži napredak Crne Gore, i njeno uključenje u društvo demokratskih i razvijenih zemalja Evropske unije. Naš izborni program predstavlja rješenje kako odgovoriti na potrebe građana Crne Gore da žive bolje, prosperitetnije i kvalitetnije.

Vrijeme je da se napredak osjeti u svakoj kući.

Vrijeme je da se napredak osjeti u svakom dijelu društva.

Vrijeme je za bolju Crnu Goru!

Interesi građana Crne Gore su da:

- imaju demokratsku državu, zasnovanu na principima parlamentarne demokratije i vladavine prava,
- žive bolje, kvalitetnije,
- imaju veće plate, penzije i socijalna primanja,
- imaju bolje zdravstvene usluge,
- budu povezani sa svijetom,
- imaju jednake šanse za zaposlenje, i da dobro žive od svog rada,
- bude obezbijeđen režim bezviznog prelaza granica,
- dobiju kvalitetan odgovor na privredne, kulturne, mentalne i istorijske barijere i predrasude u crnogorskom društvu,
- obezbijedi se ravnomjerni regionalni razvoj s posebnim akcentom na specifičnost pojedinih područja,
- jača uloga civilnog sektora u promjeni sistema vrijednosti.

Naš najveći interes je da mladi, talentovani, sposobni i obrazovani ljudi ne odlaze iz zemlje, već da im se stvore dobri uslovi za rad i život, i da se svojim znanjem i sposobnošću nadmeću sa svijetom.

Zbog perspektive života sadašnjih i budućih generacija želimo da izgradimo ekonomski razvijeno i napredno društvo i državu.

Socijalistička narodna partija Crne Gore se zalaže za državu socijalne pravde, što podrazumijeva sigurnost svakog građanina i porodice. Svim građanima moraju biti pružene jednake mogućnosti za lični napredak, obrazovanje, stvaranje porodice i kvalitetne uslove života.

Zalažemo se za društvo slobodnog preduzetništva, slobodne inicijative i ravnopravne konkurencije. Na bazi ovih principa ostvariće se uslovi za valorizaciju znanja i sposobnosti građana, posebno mladih i obrazovanih ljudi, i istinsko obezbjeđivanje socijalnog i ukupnog društvenog statusa. Država mora biti garant slobode i socijalne sigurnosti svakog građanina.

Socijalistička narodna partija će se zalagati za tolerantni dijalog i njegovu primjenu na političkoj sceni, kao najzačajnije sredstvo za iznalaženje optimalnih rješenja u sporovima među društvenim grupama i političkim partijama u interesu mira i stabilnosti.

Ubijedeni smo da je **evropska budućnost Crne Gore** osnovni strateški cilj i sredstvo čijim će ostvarenjem Crna Gora postati moderna, demokratska, ekonomski razvijena i socijalno odgovorna država za sve njene građane.

POGLAVLJE 1

Društvo socijalne pravde

Socijalnu pravdu čine: jednakost prava i mogućnosti; ograničavanje nejednakosti; društvo bez nepravde i svake diskriminacije; jednaka dostupnost obrazovanju, kulturi, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti; pravična i socijalno prihvatljiva privatizacija; nadoknada za oduzeto i neisplaćeno; pravedna raspodjela vrijednosti; društvo bez diskriminacije žena, mladih, osoba s posebnim potrebama, manjinskih etničkih grupa...

Socijalna pravda podrazumijeva zakone, koji svima podjednako obezbjeđuju jednake osnovne uslove i mogućnosti za individualni razvoj. Socijalna pravda se definiše kao princip da u raspodjeli društvenog proizvoda građani učestvuju prema sopstvenom doprinosu, ali i da svima mora biti obezbijeđen minimum, neophodan za zadovoljavanje osnovnih potreba i život dostojan čovjeka.

Uradićemo sve kako bismo promijenili sistem vrijednosti, i stvorili odgovorno socijalno društvo.

Uspostavićemo pravedan odnos između države i onih, kojima je pomoć potrebna, na način da socijalna politika bude jednaka za sve, a jedini uslovi za ostvarivanje prava na socijalna primanja budu regulisani i primjenjivani po zakonu.

Pokrenućemo projekat uvođenja socijalnih kartona, i nakon toga izgraditi informacijski sistem istih, koji će obuhvatati sve podatke o građanima, uključujući katastarske, imovinske i podatke o zaposlenosti. Na taj način imaćemo realnu sliku socijalnog statusa svakog građanina. Podaci će biti javni, i dostupni svima, čime ćemo iskorijeniti sve malverzacije u sistemu socijalne zaštite, koje danas postoje.

Za budućnost u solidarnosti i pravdi!

Zaštita najugroženijih

Obezbijedićemo da država svakoj osobi u Crnoj Gori osigura takav standard života, koji će omogućiti materijalnu sigurnost, građana i njihovih porodica. U cilju borbe protiv siromaštva i socijalne isključivosti, osiguraćemo pravo na socijalnu pomoć i smještaj za sve one, čiji prihodi nijesu dovoljni za osnovnu egzistenciju.

Socijalistička narodna partija Crne Gore će se zalagati da se zakonskim rješenjima obezbijedi da se granica siromaštva postavi na nivo prosječne vrijednosti potrošačke korpe u Crnoj Gori. Na ovaj način uspostavićemo realnu granicu siromaštva, za razliku od današnje, koja predstavlja statističku manipulaciju pravog stanja u Crnoj Gori. Unaprijedićemo sistem socijalne zaštite, urediti ga zakonom, u skladu s međunarodnim standardima, planiran i organizovan prema realnim potrebama društva, na principima decentralizacije, u kojem svi socijalni akteri imaju jednake šanse.

Socijalistička narodna partija Crne Gore želi mnogo efikasniju i bolje usmjerenu socijalnu politiku u cilju suštinskog, a ne deklarativnog smanjenja siromaštva. Takođe, nova socijalna politika mora omogućiti da socijalna davanja budu u funkciji podmirivanja potreba najranjivijih kategorija stanovništva. Crna Gora mora biti država socijalne pravde, jer je to uslov njene društvene kohezije, a time i njenog napretka. U tom smislu zalažemo se i za jačanje socijalne odgovornosti poslovnog, i biznis sektora, i povoljniji poreski tretman za subjekte, koji izdvajaju posebna sredstva za socijalne potrebe.

Centri za socijalni rad moraju biti depolitizovani.

Slijedeći praksu većeg broja evropskih zemalja, mi ćemo u Crnoj Gori uvesti i novi oblik zaštite siromašnih starih lica, a to su **socijalne penzije**, za stara lica koja su bez ikakvih primanja.

Obezbijedena i dostojanstvena starost

Obezbijedena i dostojanstvena starost mora biti briga svake države. Koordinisanim djelovanjem države, lokalnih samouprava, banaka, civilnog sektora i privatne inicijative, uz pomoć evropskih fondova izgrađićemo evropski model stanovanja, smještaja i usluga u domovima za stare. Napravićemo programe solidarnosti, koji će imati za cilj pomoć ovoj najranjivijoj kategoriji stanovništva.

Za SNP CG velika je satisfakcija što smo našim petogodišnjim zalaganjem razobličili aferu krađe penzija, i suštinski doprinijeli da se prava penzionera na usklađivanje penzija, u periodu od 1. jula 2002. do 31. decembra 2003, zaštite. Zakonom o obeštećenju korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja država se obavezala da će penzionere obešteti zaključno s 20. aprilom 2011. SNP CG smatra da je to neprimjereno dug rok, u kojem će sredstva duga prema penzionerima biti dodatno obezvrijeđena.

Konkretno:

- Zbog istog donijećemo Zakon o izmjenama Zakona o obeštećenju korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, i preostali dug prema penzionerima, uključujući i dug nastao u 2008. u iznosu od jedne i po penzije, u cjelosti isplatiti u najkraćem mogućem roku;
- U cilju poboljšanja statusa penzionera donijećemo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, i postojeći tzv. „švajcarski model“ usklađivanja penzija zamijeniti modelom, koji će omogućiti brži, realni rast penzija, i obezbijediti da prosječna penzija ne može ići ispod 65 % od nivoa prosječne zarade u Crnoj Gori;
- Stvorićemo pravni okvir, koji će omogućiti besplatnu zdravstvenu zaštitu penzionera. Obezbijedićemo proširenje postojeće pozitivne liste lijekova, kao i nabavku svih medikamenata pod znatno povoljnijim uslovima.

Dom za svaku porodicu

Životnu egzistenciju mnogih građana bez uslova za stanovanje riješićemo putem realizacije Programa za izgradnju stambenih jedinica, posebno za socijalne slučajeve.

Mladi ljudi, koji su odlučili da započnu zajednički život stvarajući svoju porodicu i dom, znaju da im je pomoć i podrška izuzetno potrebna, pogotovo ako nemaju riješeno stambeno pitanje. S tim u vezi, naš Program predviđa izgradnju nekoliko hiljada stanova na teritoriji Crne Gore u narednih 10 godina, a u toku prve dvije godine biće završeno 1000 stambenih jedinica.

Konkretno:

- Predložićemo i Zakon o podsticajnoj društvenoj izgradnji stanova, čija će rješenja biti zasnovana na najboljoj uporednoj i evropskoj praksi.

Lica sa invaliditetom**Konkretno:**

- Donošenjem novog Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, licima sa invaliditetom obezbijedićemo pravo na adekvatan životni standard i socijalnu zaštitu. Postojeća simbolična primanja vezana za invaliditet, data u fiksnom iznosu, izmijenićemo tako da budu znatno povećana, izražena u procentima i vezana za rast zarada u državi.
- Izmjenom propisa iz oblasti zdravstvenog osiguranja obezbijedićemo zdravstvenu zaštitu u punom iznosu za sve kategorije lica sa invaliditetom, bez obzira na stepen i uzrok invalidnosti, kao i obezbijediti da sva lica sa invaliditetom mogu besplatno dobiti savremena pomagala, shodno dijagnozi.

- Uspostavićemo pravni okvir za puno i adekvatno učestvovanje lica sa invaliditetom u svim oblastima društvenog života na ravnopravnoj osnovi, posebno u oblastima zapošljavanja, integracija u radnu sredinu, obrazovanja, kulture i stanovanja.
- Nijedno lice sa invaliditetom neće ostati bez obezbijeđenog posla, ili materijalnog obezbjeđenja.
- Izmjenom i dosljednom primjenom pravne regulative obezbijedićemo pristup bez prepreka licima s invaliditetom njihovom životnom okruženju, institucijama, sredstvima javnog prevoza, uslugama, sistemima komunikacije i dr., planskim uklanjanjem barijera i izgradnjom pristupačnih objekata i usluga.
- Izradićemo jedinstvenu centralnu bazu podataka lica sa invaliditetom u Crnoj Gori radi njihove potpune zaštite prava i sloboda.
SNP CG će se zalagati da država u saradnji s lokalnim samoupravama i relevantnim evropskim fondovima stvori uslove za organizovanje socijalnih službi na lokalnom nivou, koje će građanima biti dostupne, i osposobljene za pružanje adekvatne pomoći licima s invaliditetom.

Briga o djeci

Zbog siromaštva najviše trpe djeca!

Socijalistička narodna partija će, po ugledu na evropske razvijene zemlje, svakoj porodici osigurati pravnu, ekonomsku i socijalnu zaštitu. Naročitu pažnju ćemo posvetiti osiguranju prava da sva djeca, jednako, bez obzira na mjesto rođenja, ili bilo koje lično svojstvo, ekonomski, politički, administrativni, ili društveni status, imaju sve uslove za zaštitu i neophodnu brigu.

Konkretno:

- Donijećemo Zakon o dječjoj zaštiti, kojim će se, između ostalog, obezbijediti finansijska podrška porodicama sa djecom, pravo na dječji dodatak za svako dijete, poseban podsticaj rađanju djece, kao i posebna podrška materijalno ugroženim porodicama s djecom, porodicama s djecom ometenom u razvoju, i djeci bez roditeljskog staranja.

POGLAVLJE 2

Posao za sve

Socijalistička narodna partija ekonomiju shvata i kao sredstvo za dostizanje svog Ekonomski razvoj Crne Gore treba temeljiti na što značajnijem učešću malih i srednjih preduzeća u ukupnom dohotku Crne Gore.

Stoga je neophodno formiranje Preduzetničke banke u Crnoj Gori, koja bi nastala transformacijom Fonda za razvoj.

Univerzitet Crne Gore je mjesto gdje treba formirati naučni institut za preduzetništvo, tehnologiju i inovacije, kao centralnu instituciju za širenje ideja preduzetništva, primjenu novih tehnologija i stvaranje inovacija, proizvoda i procesa. Ovaj Institut bi na projektnom principu angažovao najkreativnije i najstručnije pojedince.

Institut bi, u cilju operativnog preduzimanja aktivnosti na razvoju malih i srednjih preduzeća, u početku formirao više biznis inkubatora na regionalnom principu.

SNP Crne Gore smatra da treba osnivati mala i srednja preduzeća na bazi valorizacije prirodnih resursa Crne Gore, i na taj način stimulisati razvojne prerađivačke djelatnosti (prerada aluminijuma, drveta, kamena, flaširanje vode).

Ovome treba dodati i razvoj usluga, kao novu razvojnu šansu, npr.: razvoj zdravstvenih usluga, intelektualnih usluga, i sl.

Poseban akcenat biće stavljen na razvoj turizma i pomorstva.

Naročit značaj, kako s aspekta regionalnog razvoja, tako i s aspekta zapošljavanja, odnosno

veće proizvodnje i izvoza, ima razvoj poljoprivrede. Proizvodnja zdrave hrane, kao razvojni koncept, zajedno sa turizmom treba da čini jedinstvenu šansu za rad, zapošljavanje, promociju i afirmaciju specifičnih i originalnih vrijednosti Crne Gore.

Obrazovanje kao uslov za veće zapošljavanje

Orijentacija na preduzetničku ekonomiju zahtijeva prilagođavanje sistema obrazovanja na svim nivoima.

Nastavne planove i programe potrebno je osavremeniti, i prilagoditi savremenim tehnologijama i praksi u ekonomijama razvijenih zemalja.

Poseban akcenat će se staviti na razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija, koje predstavljaju generator ekonomskog razvoja, i realnu šansu za nova zapošljavanja.

Informatička pismenost mora biti utkana u sve obrazovne planove i programe.

Konkretno:

- Koncept permanentnog obrazovanja mora postati životna potreba svih zapošljenih u Crnoj Gori.

U tom cilju, radi obezbjeđenja potrebnih kadrova, neophodno je planski i kontinuirano realizovati sve vidove stručnog obrazovanja nezaposlenih lica (stručno osposobljavanje, prekvalifikacija, dokvalifikacija i profesionalna orijentacija) kao programske mjere od izuzetnog značaja za podsticaj i realizaciju aktivne politike zapošljavanja.

Normativne pretpostavke za veće zapošljavanje

Konkretno:

- Neophodno je izvršiti reformu radnog zakonodavstva, i donijeti: zakon o radu, zakon o zapošljavanju, zakon o zapošljavanju invalidnih lica, zakon o zaštiti na radu, zakon o štrajku, i opšti kolektivni ugovor.

Ovo naprosto iz razloga, što postojeća zakonska rješenja ne afirmišu participaciju u upravljanju onih, koji su nosioci procesa, i tokova organizacije proizvodnje i stvaralaštva. Pojedinačni interesi nijesu, i ne mogu biti podsticaj za razvoj, srećan i stabilan život svih građana Crne Gore.

SNP Crne Gore će, polazeći od činjenice da je sadašnja zaštita prava zapošljenih na najnižem nivou, posebno afirmisati suštinsko pravo zapošljenih iz rada i po osnovu rada, uz obaveznost istinskog sindikalnog organizovanja i ostvarenja prava na kolektivno, gransko i pojedinačno ugovaranje.

Zaštita na radu, i obaveza poslodavaca da štite život i zdravlje zapošljenih, naš su cilj od najvećeg značaja.

Institucionalni okvir za efikasnije zapošljavanje

U skladu s dostignućima savremenih evropskih zemalja neophodno je izvršiti novu organizaciju i modernizaciju službi za zapošljavanje, u cilju njene potpune depolitizacije.

Bez odlaganja treba izvršiti korjenitu reformu i prilagođavanje organizacije uslovima preduzetničke ekonomije.

Konkretno:

- Zavod mora konačno postati organizovana efikasna i profesionalna organizacija, jednako u službi lica koja traže zapošljenje, i poslodavaca, koji imaju potrebu da ta lica zapošljavaju, koristeći pritom naučna dostignuća i najbolju praksu razvijenih evropskih zemalja.

Sadašnji Zavod, u funkcionalnom smislu, predstavlja vid zaštite postojećeg sistema vlasti u Crnoj Gori.

Posao za sve – aktivna politika zapošljavanja

Afirmišući ideju „*posao za sve*“, potrebno je stimulativnim mjerama podstaći formiranje agencija za posredovanje u zapošljavanju, koje će besplatno pomagati nezapošljenima.

Aktivnim mjerama podstiće se otvaranje novih radnih mjesta kroz postupak smanjenja poreza i doprinosa na zarade (posebno za one privredne subjekte, koji zapošljavaju teže zapošljiva lica). Shodno metodologiji Međunarodne organizacije rada obezbijediće se reforma statističkog sistema u cilju smanjivanja nezapošljenosti i istinitog prikazivanja stvarne, odnosno objektivne nezapošljenosti.

Mjerama aktivne politike zapošljavanja posebno će se stimulisati zapošljavanje žena, mladih, i osoba s posebnim potrebama.

Obezbijećemo nezapošljenima otvaranje kreditnih linija po najpovoljnijim uslovima, posebno kada se otvaraju nova radna mjesta sa proizvodnim projektima, kao i stimulisanje porodičnog biznisa i projekata samozapošljavanja.

Licima, koja više godina čekaju na zapošljenje, obezbijedićemo pripremu za njihovo zapošljavanje kroz dopunsko obrazovanje, dokvalifikacije, prekvalifikacije, učenje stranih jezika, rad na računarima, i drugo.

Pasivna politika zapošljavanja – Zaštita nezapošljenih

Socijalistička narodna partija Crne Gore će raditi na:

- korjenitoj reformi sistema socijalne sigurnosti i socijalne zaštite nezaposlenih lica,
- proširenju broja kategorija lica, koja će ostvarivati pravo iz socijalnog osiguranja, i povećati visinu primanja ovih lica,
- prioritetima u odnosu na lica, koja su kao tehnološki viškovi ostala bez zapošljenja, lica sa posebnim potrebama, i teže zapošljivim kategorijama,
- dosljednoj primjeni međunarodnih konvencija i zakonskih propisa u cilju eliminisanja svih oblika diskriminacije u oblasti zapošljavanja.

Uložićemo napor za prosperitetni razvoj Crne Gore, i time pored ostalog onemogućiti nejednaku dostupnost slobodnog radnog mjesta zbog zapošljavanja po partijskoj pripadnosti, ostajući dosljedni naporima koje činimo, *da se stvara društvo jednakih šansi za sve, i eliminiše sada prisutna politizacija u sferi rada i zapošljavanja. Nećemo žaliti truda da svi imaju šansu da se nađu na mjestu, na kojem su najkorisniji* u interesu svih građana Crne Gore.

Tržište rada, zapošljavanje i politika zarada i penzija

Puno poštovanje prava zapošljenih, i pravo na dostojanstvene uslove rada, zarade i penzije, osnova su politike SNP. Zalažemo se za ravnopravan tretman svih sindikalnih organizacija u Crnoj Gori, ostvarivanje suštinskog socijalnog dijaloga i za potpunu depolitizaciju Zavoda za zapošljavanje, a posebno područnih biroa rada. Takođe, politika zapošljavanja u državnim organima i organima državne uprave mora biti oslobođena političkog uticaja, ne smije se zasnivati na nepotizmu i političkoj podobnosti, već na stručnosti i jednakim šansama. Naš cilj je da prosječna penzija bude u nivou od 65% prosječne zarade.

SNP CG konkretno predlaže:

- planiranje programa javnih radova u cilju novog zapošljavanja,
- eliminaciju rada na crno davanjem većih ovlaštenja inspekciji rada, kao i preduzimanjem oštrih mjera prema poslodavcima, koji nelegalno zapošljavaju,
- uvođenje novog modela utvrđivanja rasta troškova života i potrošačke korpe.

Crna Gora je ženskog roda

Uvažavajući stav da je stepen sloboda i ravnopravnosti žena u jednom društvu mjera i sloboda i ravnopravnosti tog društva, Socijalistička narodna partija nastoji da slijedi najbolje tradicije socijaldemokratije, otvarajući ženama prostor za punu afirmaciju.

Rodnu politiku nemoguće je odvojiti od jednakog priznavanja, uživanja i zaštite ljudskih prava, realizacije socijalne pravde, socijalne inkluzije i postizanja održivog razvoja.

Takođe, rodna ravnopravnost, kako na zakonskom, političkom, tako i na nivou stvarnosti, nužna je pretpostavka koja Crnu Goru približava evropskim integracijama i krugu zemalja Evropske Unije, ali i ispunjavanju postojećih obaveza kao države članice Savjeta Evrope.

U srži principa jednakih mogućnosti je afirmacija jednake vrijednosti ljudskih bića. Ta afirmacija pomaže da se identifikuju oni životni sektori u kojima svi moramo da budemo tretirani na isti način, tako da minimalni uslovi za normalan i dostojanstven život budu pristupačni svima.

- Pravna jednakost;
- Jednako pravo na primanja koja su neophodna za pristojan život;
- Najveće moguće učešće u zajedničkom životu i kulturi u nastojanju da se obezbijedi da nijedna osoba ne smije određivati drugoj kako da živi;
- Jednako učešće na mjestima odlučivanja.

Ravnopravni pristup žena i muškaraca ekonomskim resursima, i stvaranje jednakih mogućnosti u njihovom korišćenju

- Kontinuirano će se prikupljati statistički podaci i objedinjavati pokazatelji o razlici među polovima u sistemu socijalne zaštite i na tržištu rada;
- Osmislićemo poreske olakšice za poslodavce koji zapošljavaju žene sa invaliditetom i žene starije od 50 godina;
- Organizovaće se kursevi za kompjutersko opismenjavanje što većeg broja žena i muškaraca, starijih od 50 godina;
- Donijećemo Strategiju razvoja ženskog preduzetništva;
- Osmisliće se mogućnost odobravanja povoljnijih kredita za početak biznisa sa dužim "grace" periodom, i dužim vremenskim rokom otplate kredita;
- Iniciraćemo donošenje zakonskih rješenja za obezbjeđivanje lakšeg pristupa radu na pola radnog vremena, uz fleksibilno radno vrijeme, i lakši pristup, gdje je to moguće, "radu na daljinu", tj. radu kod kuće, kao što je npr. rad putem telefona, ili interneta;
- Radićemo na uvođenju poreskih olakšica za samozapošljene žene, žene preduzetnice i žene zapošljene u poljoprivrednim djelatnostima;
- Osnovaće se "Start up" fondovi za razvoj ženskog preduzetništva (s posebnim naglaskom na sjever);
- Uticaće se na usklađivanje radnog vremena jaslica, vrtića i produženog boravka u školama, u skladu sa radnim vremenom zaposlenih roditelja i njihovim potrebama; i na povećanje kapaciteta jaslica i drugih predškolskih ustanova za čuvanje djece, čime bi se povećao broj djece obuhvaćene sistemom staranja do uzrasta obaveznog školovanja.

Poboljšanje položaja samohranih roditelja

- Radiće se na podsticanju nastavka i završetka školovanja maloljetnih neudatih majki, kao i na sticanju znanja i obuka po završetku redovnog obrazovanja;
- Stvorioće se Alimentacioni fond na nivou države, iz kojeg će se omogućiti razne vrste interventne pomoći samohranim roditeljima.

Reproduktivno zdravlje i prevencija od najčešćih bolesti

- Organizovaće se kampanja za prevenciju bolesti reproduktivnih organa sa posebnim naglaskom na rak dojke, grlića materice, i prostate;
- Organizovaće se obavezni i besplatni sistematski pregledi jednom godišnje, uz besplatan prevoz stanovništva iz udaljenih mjesta.

Konkretno:

- jedan ultrazvučni pregled godišnje – za muškarce i žene starije od 40 godina,
- jedna mamografija godišnje – za žene starije od 40 godina,
- jedna kolposkopija godišnje – za žene starije od 40 godina.

SUZBIJANJE NASILJA U PORODICI

Pripremićemo i usvojiti Zakon o zaštiti od porodičnog nasilja. Usvojićemo Protokol o postupanju svih relevantnih institucija u slučajevima porodičnog nasilja.

UČEŠĆE NA MJESTIMA ODLUČIVANJA

Odredbama Zakona o izboru odbornika i poslanika učinićemo obaveznim učešće 30% žena na izbornim listama, ali i nakon izbora u skupštinama opština, i Skupštini Crne Gore. U skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti prilikom imenovanja, i izbora u državne organe, i jedinice lokalne samouprave, vodiće se računa o ravnomjernoj zastupljenosti oba pola.

POGLAVLJE 3

Da svima bude dobro

SNP Crne Gore svoju ekonomsko-socijalnu ponudu „*Da svima bude dobro*“ temelji na viziji Crne Gore, kao države socijalne pravde i jednakih šansi, u kojoj su privredni rast i održivi razvoj u punoj ravnoteži sa rastom životnog standarda svih njenih građana.

SNP CG je spremna da realizuje svoju ekonomsko-socijalnu ponudu, uzimajući u obzir, kako globalnu ekonomsku i finansijsku krizu, koja pogađa Crnu Goru, tako i dostignuti nivo ekonomskog rasta i razvoja, koji je rezultirao slabom konkurentnošću privrede i velikim socijalnim razlikama u društvu.

SNP CG predlaže paket kratkoročnih državnih mjera, koje bi se realizovale tokom ove godine, i koje imaju za cilj ublažavanje posljedica globalne finansijske i ekonomske krize.

Glavne kratkoročne mjere i prioritete države Crne Gore su:

- 1) Državne mjere za očuvanje nivoa zapošljenosti, kako u državnom, tako i privatnom sektoru: bez otpuštanja zapošljenih, posebne poreske olakšice za poslodavce iz privatnog sektora, koji zbog smanjenja poslovnih aktivnosti planiraju otpuštanje zapošljenih, privremeno smanjenje poreza i doprinosa za zapošljene u sektorima, koji su posebno pogođeni krizom (turizam, građevinarstvo, poljoprivreda), donijeti Uredbu o oslobađanju od plaćanja poreza i doprinosa za novozapošljene tokom 2009. godine;
- 2) Državne mjere za realizaciju posebne socijalne politike u funkciji ublažavanja posljedica krize: povećanje budžetskih davanja za socijalnu zaštitu za 10% (za 5 mil. eura); izmjenama odredbi o rokovima u Zakonu o obeštećenju korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obezbijediti ubrzanu isplatu zaostalih obaveza do kraja 2010; izmjenama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti omogućiti da novčani iznos dječjih dodataka i drugih prava bude usklađen sa rastom troškova života; napraviti model vjerodostojne i realne potrošačke korpe; formirati Fond za isplatu svih zaostalih obaveza prema tehnološkim viškovima, uključujući i one koji su to postali prije 2000;
- 3) Državne mjere za finansijsku podršku privredi, sa akcentom na sektore proizvodnje, poljoprivrede, turizma i građevinarstva: od sredstava državnih rezervi i inkreditnih linija formirati Fond podrške privredi; kao minimum udvostručiti agrobudžet sa postojećih 20 na 40 mil. eura; omogućiti garancije za kredite turističkoj privredi, pod uslovom da nivo cijena usluga bude konkurentan, uz obavezno zadržavanje nivoa zapošljenih iz protekle godine; subvencionirati troškove turističkih aranžmana za građane Crne Gore sa nižim

- primanjima u cilju povećanja „domaće“ turističke tražnje; u postojećem projektu „Stanovi solidarnosti“ povećati broj stanova sa 250 na 1000 stanova, kako bi se povećao obim posla za domaću građevinsku operativu;
- 4) Državne mjere za stvaranje optimalnog investicionog ambijenta i pažljivo osmišljenu politiku valorizacije ključnih resursa, elektroprivrede, crnogorske obale, šumskog i rudnog bogatstva: u tenderu za prodaju državnih akcija i dokapitalizaciju „Elektroprivrede“ rok za upravljanje Kompanijom, od strane strateškog partnera, povećati na 10 godina; povećati vlasničko učešće Države u Rudniku uglja na najmanje 51%; donijeti poseban Plan valorizacije Ade Bojane, Valdanosa i Buljarice, u saradnji sa lokalnim samoupravama; sa Republikom Srbijom otpočeti pregovore o zajedničkoj gradnji autoputa Bar-Beograd, i rekonstrukciji pruge Bar-Beograd;
  - 5) Državne mjere za jačanje investicione (državne i privatne) potrošnje, i očuvanje dostignutog nivoa kreditne potrošnje: povećati kapitalni budžet za 20% (za 45 mil. eura); povećati subvencije za potrošačke kredite za kupovinu roba, koje se proizvode u Crnoj Gori, - obezbijediti garancije za produženje roka otplate kredita za pojedine kategorije građana (penzioneri, nezapošljeni, samohrani roditelji); podrška bankarskom sektoru, u cilju olakšanja uslova kreditiranja za sektor privrede (prolongiranje kreditnih obaveza, duži rokovi, niže kamate, sredstva obezbjeđenja);
  - 6) Državne mjere za očuvanje proizvodnje u Kombinat u aluminijuma i Rudnicima boksita: striktno poštovanje, ili raskid Ugovora o kupoprodaji akcija Kombinata aluminijuma zbog nepoštovanja ugovornih obaveza; proizvodnja primarnog aluminijuma na nivou od minimum 50% projektovanih kapaciteta; država garantuje očuvanje radnih mjesta u reprociancu; stvaranje strateških rezervi kupovinom aluminijuma od strane države; prioritarno investiranje u prerađivačke kapacitete;
  - 7) Državne mjere štednje u državnoj upravi i lokalnim samoupravama, kao i u privrednim društvima, u kojima je država (Vlada, fondovi, opštine) većinski vlasnik: ograničiti najveće plate u javnom preduzeću, privrednom društvu sa većinskim vlasničkim učešćem države i u regulatornim agencijama na maksimalno tri prosječne zarade u privrednom društvu, odnosno agenciji; u svim potrošačkim jedinicama budžeta linearano izvršiti racionalizaciju troškova na način da se za 40% smanje planirani troškovi za službena putovanja, reprezentacije, investiciona održavanja, troškove kancelarijskog materijala, telefona, goriva za službene automobile, izdatke i ugovorene usluge; obustaviti dodjeljivanje sredstava za rješavanje stambenih potreba državnih i javnih funkcionera. Realizacija ovih mjera doprinosi ublažavanju efekta ekonomske krize, i istovremeno stvara povoljan ambijent za ubrzani ekonomski oporavak i razvoj nakon završetka recesije;

Ekonomsko-socijalna ponuda „*Da svima bude dobro*“ polazi od ključnih programskih principa SNP, i zasniva se na socijalno-tržišnom modelu ekonomskih odnosa koji je, za razliku od postojećeg kvaziliberalnog modela, u savremenoj Evropi prepoznat kao model koji optimizira tržišne odnose i privatnu inicijativu sa snažnom socijalnom komponentom države, koja aktivno učestvuje u poboljšanju kvaliteta života i rada svojih građana.

Deset ključnih principa ekonomske politike, neophodne Crnoj Gori:

- ravnomjeran regionalni razvoj u funkciji ublažavanja ekonomsko-socijalnih razlika,
- puno poštovanje prava zapošljenih,
- adekvatna socijalna politika za smanjenje siromaštva,
- pravedna i efikasna poreska politika,
- porast investiranja u proizvodni - uslužni sektor, s akcentom na proizvodnju zdrave hrane i turizam,

- suštinska ekonomska decentralizacija,
  - puno poštovanje i zaštita svojinskih prava, i efikasna uloga države u obezbjeđenju poštovanja ugovornih odnosa,
  - jačanje energetske efikasnosti i samodovoljnosti,
  - održivi razvoj, uz očuvanje i adekvatno korišćenje prirodnih resursa,
  - konkretne antimonopolske mjere, koje će uticati na suzbijanje evidentnog monopolskog položaja, što će za posledicu imati jačanje kupovne moći građana.
- Realizacija ekonomskih mjera na osnovu navedenih principa stvorice ekonomske pretpostavke za formiranje ekonomske osnove, od čega će interes imati svi građani Crne Gore, a što će rezultirati stvarnim ispunjenjem ekonomskih uslova za punopravno članstvo u Evropskoj uniji.

Javne finansije

U oblasti javnih finansija i poreske politike SNP CG će se zalagati za sistem oporezivanja, koji će u uslovima ekonomske krize biti stimulativan i za poslodavce i za zapošljene, kao i za efikasno i racionalno trošenje novca poreskih obveznika. Mjere aktivne fiskalne politike doprinijecće stabilizacionim, stimulativnim i alokativnim ciljevima i potrebama ekonomske politike i privrednog razvoja. Politikom optimalnih javnih prihoda i rashoda doprinijecćemo povećanju kapitalnih investicija, a izdatke za finansiranje funkcija državnih organa svesti na racionalni nivo optimizacijom broja zaposlenih, tehničkom osposobljenošću, i efikasnim i profesionalnim menadžmentom javne uprave na svim nivoima.

Izmijenicćemo strukturu poreskih prihoda na način što ćemo se zalagati za:

- suzbijanje sive ekonomije na način da ona bude ispod 5% BDP-a za 2009,
- uvođenje poreskog identifikacionog kartona,
- završetak reforme u sektoru evidencije nekretnina, i identifikaciju vlasništva na teritoriji Crne Gore,
- ukrštanje imovine i prihoda, i na osnovu toga dodatno oporezivanje imovine, koja nema pokriće u realnim prihodima,
- povećanje akciza i carina na uvoz proizvoda, koji ne zadovoljavaju standarde EU,
- smanjenje stope PDV-a na hranu,
- efikasniju poresku disciplinu, naročito u građevinarstvu, u oblastima ugostiteljstva, igara na sreću, i sl.
- povećanje kapitalnog budžeta na 15 % BDP-a (sada na cca.9,0%),
- rigoroznu kontrolu budžetskih prihoda i rashoda, u čemu će implementacija programskog budžeta biti prioritet, kao i podrška daljem razvoju Državne revizorske institucije.

Poljoprivreda

Cilj SNP CG je da Crna Gora bude prepoznata kao zemlja visokokvalitetne hrane i razvijene organske poljoprivrede. Principi evropske poljoprivredne politike moraju da zažive i u Crnoj Gori, kako bi se maksimizirale sve komparativne prednosti, koje Crna Gora nesporno posjeduje u ovom sektoru. Poljoprivredni sektor i prehrambena industrija predstavljaju neiskorišćene šanse crnogorske izvozne politike. Šumsko bogatstvo i vodni resursi moraju biti mnogo racionalnije i efikasnije korišćeni.

U tom smislu ćemo se zalagati za:

- povećanje Agro budžeta na 10% BDP-a, što je tri puta više nego sada,
- donošenje zakona o poljoprivredi, i zakona o stočarstvu,
- formiranje Razvojne poljoprivredne banke,
- subvencije u vrijednosti od 30% za projekte izgradnje prerađivačkih kapaciteta - mljekara, sirara, vinarija, mesara, itd.
- podsticanje zadrugarstva i zajedničkog nastupa na tržištu udruženih malih poljoprivrednika,

- kredite sa subvencioniranim kamatama za kupovinu nove poljoprivredne mehanizacije,
- transparentnu i odgovornu politiku dodjele koncesija za korišćenje šumskog i vodnog bogatstva,
- kreditnu podršku izgradnji pogona za finalnu preradu drveta i flaširanje vode,
- formiranje Agencije za izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda,
- povećanje obradivih poljoprivrednih površina,
- povećanje plasteničke proizvodnje,
- organizovanu izgradnju sistema za navodnjavanje,
- organizovane i stručne mjere zaštite bilja i drugih poljoprivrednih kultura,
- obezbjeđenje kvalitetnih sjemena i jeftinijeg repromaterijala,
- izgradnju prerađivačkih kapaciteta za voće i povrće u Crnoj Gori,
- sprječavanje nekontrolisanog pretvaranja poljoprivrednog zemljišta u građevinsko zemljište

Život na selu ima perspektivu, a ljudi sa sela od svog rada mogu kvalitetno živjeti. Svim ljudima na selu osiguraćemo dostojanstven standard života kroz poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja, prerade i raspodjele poljoprivrednih proizvoda, sve u cilju da se prirodni resursi iskoriste na najbolji mogući način.

Konkretno:

- Poboľjšaćemo kvalitet života na selu tako što ćemo napraviti puteve do svakog zaseoka, poboljšati kvalitet zdravstvene zaštite, vodosnabdijevanje, obrazovne programe za poljoprivrednike, i na taj način smanjiti socijalnu isključenost seoskih domaćinstava, i približiti selo gradu.
- Cilj nam je da stvorimo „Evropsko selo“ usvajanjem i primjenom novih proizvodnih sistema i tehnologija po ugledu na mnogobrojna „evropska sela“ u regionu, što će doprinijeti ukupnom razvoju našeg društva. Bogatstvo, očuvanost i ljepota prirodnih resursa, i sve veća zainteresovanost svjetskog emitivnog tržišta za seoski i eko turizam predstavljaju ogroman potencijal za, naročito, sjever Crne Gore.
- Realizovaćemo projekat pružanja zdravstvenih usluga na selu, tako što će mobilne zdravstvene ekipe, po potrebi, a najmanje jednom mjesečno, obilaziti svako selo i pružati ljekarske usluge onima koji nijesu u mogućnosti da dođu do grada, i do najbliže ljekarske ambulante.

Energetika

SNP CG se zalaže za energetska politiku, koja će obezbijediti energetska sigurnost i samodovoljnost. Time će se osigurati kvalitetna snabdjevenost električnom energijom, i domaćinstava i privrede, po realno prihvatljivim cijenama. U tom smislu, pored gradnje novih energetskih objekata, SNP će insistirati i na energetska efikasnosti, izgradnji energetski štedljivih objekata, smanjenju komercijalnih i tehničkih gubitaka u snabdijevanju električnom energijom. SNP se zalaže za model javno-privatnog partnerstva u gradnji novih energetskih objekata, kao i za dolazak strateškog partnera u „Elektroprivredu“, koji bi na tenderu dobio pravo da otkupi manjinski paket akcija, i da upravlja „Elektroprivredom“ na deset godina. U tom smislu SNP se zalaže za:

- donošenje Zakona o energetska efikasnosti,
- gradnju drugog bloka u Termoelektrani Pljevlja od strane države novcem, koji bi se obezbijedio prodajom manjinskog paketa akcija „Elektroprivrede“, i za toplifikaciju Pljevalja,
- gradnju malih hidroelektrana,
- maksimalno korišćenje solarne energije, kao i energije vjetra, naročito na primorju,
- gradnju energetski štedljivih objekata,

- valorizaciju sliva Komarnice i Pive, i prevođenje voda u nikšićko polje,
- politiku efikasnog i pravednog subvencioniranja računa za električnu energiju za domaćinstva.

Ravnomjerni regionalni razvoj

Politika ravnomjernog regionalnog razvoja sa posebnim akcentom na sjever Crne Gore jedna je od ključnih programskih odrednica SNP, partije koja ne želi podijeljenu Crnu Goru po bilo kojem osnovu, a naročito ne po ekonomskom. SNP se zalaže za aktivnu, prije svega stimulativnu poresku, i snažnu investicionu politiku, koje bi rezultirale ubrzanim razvojem nerazvijenog sjevera, i zaustavljanjem negativnih demografskih i migracionih trendova.

Konkretno se zalažemo za:

- donošenje Zakona o ravnomjernom regionalnom razvoju,
- stvaranje državnog Fonda za podsticanje razvoja sjeverne regije,
- smanjenje poreskih stopa i doprinosa, i privremeno ukidanje pojedinih poreza za investitore i novozapošljene u sjevernom regionu,
- izdvajanje najmanje 66% ukupnih sredstava kapitalnog državnog budžeta za realizaciju projekata u opštinama na sjeveru Crne Gore,
- izdvajanje najmanje 66% ukupnih sredstava po osnovu kreditne podrške za projekte samozapošljavanja i otvaranja malih i srednjih preduzeća u opštinama na sjeveru Crne Gore,
- decentralizaciju državne uprave, i premještanje jednog broja organa državne uprave, agencija i drugih državnih organa u opštine sjevernog regiona.

Saobraćaj

Saobraćajna politika mora biti jasna, zasnovana na komparativnim mogućnostima crnogorske ekonomije, i mora imati precizne saobraćajne prioritete. Zastoj u razvoju Crne Gore, posebno sjevera, uslovljen je potpunim zanemarivanjem saobraćajne politike u našoj državi, što se najbolje vidi kada se razvoj saobraćaja uporedi sa saobraćajem u državama iz okruženja. SNP se zalaže za prioritetnu izgradnju autoputa od Bara do Beograda, kao zajednički investicioni projekat Crne Gore i Republike Srbije, kao i za temeljnu rekonstrukciju pruge Bar-Beograd, koja će omogućiti optimalnu valorizaciju potencijala Luke Bar, kao jedan od preduslova za ostvarivanje zajedničkih projekata na saobraćajnom pravcu 4B Bari-Bar- Beograd-Budimpešta. Na lokalnom planu SNP će inicirati donošenje „Strategije saobraćajne bezbjednosti“, kako bi se na temeljan i efikasan način vodila borba za smanjenje saobraćajnih nesreća, koje rezultiraju velikim brojem ljudskih žrtava, ogromnim brojem povrijeđenih, po čemu je Crna Gora jedan od neslavnih rekordera u Evropi.

Konkretno se zalažemo i za:

- donošenje Strategije saobraćajnih prioriteta Crne Gore,
- gradnju dionice autoputa na sjeveru Crne Gore od Mateševa do granice sa Republikom Srbijom, kao prve dionice u okviru gradnje autoputa,
- najhitniji remont i rekonstrukciju pruge od Bara do granice sa Republikom Srbijom u cilju povećanja bezbjednosti i brzine željezničkog saobraćaja,
- kupovinu najmanje tri broda, kao početak obnove nekadašnje pomorske flote Crne Gore,
- liberalizaciju aviosaobraćaja, i uvođenje *low-cost* kompanija radi suzbijanja cjenovnog monopola, zbog kojeg građani Crne Gore plaćaju najskuplje aviokarte u Evropi u odnosu na kupovnu moć.

Trgovina

Neefikasna politika u suzbijanju neloyalne konkurencije osnovni je uzrok visokih trgovačkih marži i visokih cijena proizvoda koje kupuju građani Crne Gore. SNP CG će voditi snažnu

antimonopolsku politiku, kao i politiku zaštite potrošača u cilju unapređivanja kvaliteta ponude u trgovinama po konkurentnim cijenama.

U tom smislu ćemo:

- izvršiti izmjene i dopune Zakona o zaštiti konkurencije,
- izvršiti izmjene i dopune Zakona o zaštiti potrošača,
- donijeti mjere za suzbijanje monopolskog ponašanja u trgovini, prije svega u odnosu na sve veću koncentraciju uvoznika i veleprodavaca,
- zaštititi male trgovinske radnje obezbjeđivanjem povoljnih kredita i subvencija, zbog njihove ugroženosti od strane velikih trgovačkih lanaca,
- uvesti obavezni nedjeljni odmor, tj. neradni dan, u nedjelju, u trgovinskim radnjama,
- primijenićemo Evropsku povelju o informisanju i zaštiti potrošača, i formirati Agenciju za zaštitu potrošača.

Zaštita i unapređenje životne sredine

Ekološka država Crna Gora postoji samo na papiru, i to se mora promijeniti. U saradnji sa međunarodnim organizacijama i donatorima učinićemo sve da suštinski zaživi ekološka svijest u Crnoj Gori, i da briga za životnu sredinu ne bude deklarativna. Princip „zagađivač plaća“ biće prioritet nove ekološke politike, jer su prihodi po tom osnovu nezamjenjivi u očuvanju i unapređenju životne sredine.

SNP će:

- otpočeti sa realizacijom Nacionalne strategije održivog razvoja,
- analizirati ispunjenost odredbi ugovora o privatizaciji, koje se odnose na zaštitu životne sredine, i na osnovu stručne i nezavisne analize preduzeti mjere prema svim vlasnicima, koji nijesu ispoštovali ugovorne obaveze,
- u cilju razvijanja i unaprijeđenja ekološke svijesti inicirati dopunu školskih programa predmetima koji će se baviti zaštitom životne sredine,
- uvesti princip ekološke održivosti kod svih značajnih investicija,
- napraviti detaljnu analizu stanja životne sredine u zetsko-skadarskom bazenu, kao posljedicu poslovanja Kombinata aluminijuma, i shodno rezultatima analize preduzeti mjere za ekološku sanaciju područja Zete i Skadarskog jezera.

Svojinska prava i pravna država

Jedan od najproblematičnijih segmenata u državi jeste nedostatak jasne i na zakonima zasnovane zaštite svojinskih prava. Na taj način se ne može stvoriti stimulativan poslovni, odnosno investicioni ambijent, niti se tako doprinosi sigurnosti u poslovanju i u dužničko-povjerilačkim odnosima. SNP se zalaže za nesporno poštovanje privatne svojine, kao i za punu zaštitu državne i drugih oblika svojine. Takođe, SNP podržava razvoj efikasnog pravosudnog sistema, koji će omogućiti pravnu sigurnost u biznisu, brzu naplatu dugovanja, realizaciju zaloga i hipoteka, i efikasno izvršenje prinudne naplate. Proces restitucije i obeštećenja mora biti mnogo brži i efikasniji. Zaštita državne imovine mora služiti svojoj svrsi, a ne kao do sada za bogaćenje pojedinih privilegovanih pojedinaca.

U tom smislu zalažemo se za:

- iniciranje skraćivanja rokova za izvršenje restitucije kroz izmjene i dopune zakonskih odredbi,
- formiranje državne direkcije za prinudnu naplatu,
- reorganizaciju katastarske službe u okviru Direkcije za nekretnine, radi poboljšanja njene efikasnosti i tačnosti,
- poboljšanje zakonskih rješenja u cilju skraćivanja sudskih postupaka i procedura u rješavanju imovinskih i dužničko-povjerilačkih odnosa, i za punu identifikaciju, zaštitu i racionalno gazdovanje državnom imovinom.

POGLAVLJE 4

Znanje je moć

Znanje je osnov za napredak svake države. Nivo obrazovanja svih građana neraskidivo je povezan sa sveukupnim društvenim odnosima i stanjem u društvu.

Obrazovanje ima stratešku važnost za ekonomski i društveni razvoj, tj. za razvijanje društva zasnovanog na znanju. To pokazuju i analize međunarodnih organizacija i institucija, kao što su Svjetska banka ili Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Različita istraživanja (iz ekonomske ili sociološke perspektive) pokazuju da viši nivo i kvalitet obrazovanja u društvu u cjelini pozitivno utiču na produktivnost, inovativnost, demokratičnost i društvenu koheziju. Da bi obrazovanje moglo ostvariti takav doprinos, neophodno je da sistem obrazovanja bude kvalitetan, efektivan, efikasan, dostupan i ravnopravan.

Kvalitetno obrazovanje potrebno je:

Za pojedinca – jer jača samopouzdanje i razvoj ličnosti, kao i sposobnosti, znanje, vrijednosti i stavove.

Za zajednicu – jer stvara aktivno i savjesno građanstvo, jača potencijal za promjenu postojećeg sistema vrijednosti.

Za državu – jer je neophodno da bi Crna Gora postala moderna, evropska država, ostvarila svoj puni napredak, i uspješno se integrisala u globalne procese.

Naš glavni cilj je: **Stalno podizati nivo obrazovanja stanovništva, jer ulaganja u obrazovanje ne smatramo troškom, već investiranjem u budućnost.**

Ekonomski napredak je ključan za svakog čovjeka, a on je moguć jedino sticanjem znanja kroz upotrebu nauke i tehnologije.

Konkretno:

- Uvođenjem razvojnog obrazovnog fonda tokom četvorogodišnjeg mandata povećaćemo za 50% budžetska sredstva za obrazovanje i nauku. Generacije koje dolaze, *mladi* u najširem shvatanju ovog pojma, moraju imati uslove da se usavršavaju onoliko koliko to sami žele. Svima koji žele da se posvete nauci treba obezbijediti uslove kroz omogućavanje istraživanja, povezivanje sa značajnim međunarodnim centrima, osavremenjavanje domaćih kapaciteta, jačanje bilateralnih odnosa između domaćih i stranih obrazovnih ustanova.

Cilj, kojem SNP stremi, je da naučno istraživački rad ima znatno veći uticaj na privredu i cjelokupno društvo.

Konkretno:

- Poreskim olakšicama ćemo stimulisati ulaganja u obrazovanje i nauku
Privrednim subjektima za:
  - troškove školovanja njihovih radnika
  - naučna istraživanjaPojedincima za:
  - troškove postdiplomskih studija
  - učenje stranih jezika
  - informatičko usavršavanje
  - cjeloživotno obrazovanje

Usavršavanje nastavnog kadra

Obrazovni program u Crnoj Gori mora odgovoriti ekonomskim i društvenim imperativima, koje pred njega stavlja globalni ekonomski poredak i slobodno tržište, jer će ove promjene dominantno uticati na znanje, vještine i vrijednosti koje će mladim ljudima koristiti.

Način na koji nastavnici stiču znanja potrebno je promijeniti: **akcenat treba biti na permanentnom usavršavanju, a ne na početnom obrazovanju.** Pedagoške vještine su takođe veoma bitne, ali u izmijenjenom kontekstu. U okviru opredjeljenja za učenje tokom cijelog života, nastavnici moraju biti kompetentni da prenose široku lepezu znanja koje, osim sposobnosti memorisanja činjenica i ostvarivanja uspjeha na testiranju, uključuje i motivaciju učenja, kreativnost i kooperaciju.

Nama su potrebni osposobljeni obrazovni radnici, koji će učiti mlade kako da misle i rješavaju probleme, a ne samo kako da dobiju prelazne ocjene.

USPJEŠAN OBRAZOVNI SISTEM POČIVA na stručno osposobljenim i zadovoljnim prosvjetnim radnicima.

Konkretno:

- Poboljšaćemo materijalni položaj prosvjetnih radnika i vratiti im dostojanstvo profesije.
- Obezbijedićemo cjeloživotno obrazovanje nastavnog kadra, kako bi omogućili prenošenje najnovijih naučnih dostignuća, i stimulisali osavremenjavanje nastave. (Povećaćemo plate, riješiti stambena pitanja prosvjetnih radnika, obezbijediti uslove za stručno usavršavanje.)

Profesionalizam i stručnost nastavnog kadra moraju biti povezani sa vaspitnom funkcijom obrazovnih ustanova, koja je od presudnog karaktera za formiranje ličnosti mladog čovjeka. Ovaj skoro zaboravljeni aspekt obrazovanja mora oživjeti kako bi obrazovna ustanova dala primjer svima: kako se ophoditi prema ljudima, i na koji način znanje upotrijebiti.

Da bi imali uslove da svoje znanje primijene u praksi, mladim ljudima moraju biti pruženi isti uslovi, bez povlastica, kako bi najkvalitetniji mogli isplivati na površinu i iskazati svoje sposobnosti. Ovo je jedna od prepreka koja može prekinuti krug kojim se povezuju nauka, ekonomija i čitavo društvo. Ovaj uslov je krucijalan jer je neminovno da najsposobniji treba da rade poslove za koje su školovani, i da kroz ovakav sistem stvaramo uslove koji će dovesti do nastanka svijesti, utemeljene na zdravim društvenim vrijednostima. Vrijeme je da kroz demokratski proces najbolji zauzmu mjesta koja im i pripadaju.

Znanje je neophodno da bi se razumjela moderna društvena kretanja. Znanje, koje će mladi ljudi dobiti, otvoriće im mnoga vrata za mjesta što ih očekuju, dostižna jedino ako to znanje budu umjeli i primijeniti. Potrebno je ponuditi svim društvenim slojevima iste mogućnosti u sistemu obrazovanja (jednakost šansi).

Pobijedićemo predrasude da (ne)uspjeh zavisi od socijalnog porijekla. Jednakost šansi je neodvojiva od individualnog obrazovnog i intelektualnog razvitka.

Konkretno:

- Njegovaćemo načelo izuzetnosti i solidarnosti u obrazovanju.

Svakom pojedincu omogućićemo da razvije svoj potencijal, kako bi i pojedinac društvu doprinio na najbolji mogući način. Tako se podstiče i ekonomski rast koji predstavlja napredak za sve. Samo na taj način je moguće postići ravnotežu između potreba društva i potreba pojedinca.

U procesima koje nosi globalizacija, a koji utiču na to da se stvaraju, mijenjaju, ali i gube različiti vidovi kolektivnog identiteta, obrazovni sistem igra veoma važnu ulogu. Kroz njega se stiču znanja o dobrim i lošim stranama globalizacije, kao i saznanje da savremeni svijet ima dva lika, jedan napredni, protkan brzim tehnološkim razvojem, i drugi, nazadni, sačinjen od stalnih sukoba: vojnih, političkih, ekonomskih, kulturnih, nacionalnih, vjerskih, a u posljednje vrijeme i lingvističkih.

Obrazovni sistem mora podstaći pojedinca da na izazove društva i vremena gleda kao na mogućnost izbora. Sa druge strane, stalnim usavršavanjem kroz različite obrazovne procese, pojedinac može postati onaj, koji i sam nudi odgovore na te izazove.

Bolji uslovi za bolje obrazovanje

Uspostavićemo široko rasprostranjen, finansijski održiv i pristupačan sistem predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokoškolskog obrazovanja.

Konkretno:

- Obezbjedićemo optimum standarda za obrazovne ustanove, koji će obuhvatati pitanja sigurnosti, higijenskih uslova, opreme i didaktičkog materijala, kao i obezbjeđivanje adekvatnih uslova za obrazovanje djece s posebnim potrebama.

Ulaganje u obrazovanje i sticanje novih znanja je osnova daljeg razvoja Crne Gore, naša najveća šansa, i mogući potencijal daljeg uspješnog rada.

Očuvanje seoskih škola

Konkretno:

- Realizovaćemo poseban Program, kojim će sve stare seoske škole, posebno u malim i siromašnim sredinama, biti zaštićene institucije od posebnog značaja.
- Izdvojićemo finansijska sredstva za dodjelu pomoći ovim važnim obrazovnim institucijama, u cilju renoviranja i rekonstrukcije, proširiti i izgraditi nove kapacitete, sale za fizičku kulturu i obrazovanje, i svaku seosku školu snabdjeti računarima, kako bi se djeca sa sela mogla kvalitetno uključiti u moderne tokove društva, što predstavlja jednu od mjera povećanja kvaliteta života na selu.

POGLAVLJE 5

Zdravlje za sve u 21. vijeku

Zdravlje je ključni faktor kvaliteta života svakog pojedinca, ekonomskog i svakog drugog razvoja društva. Najznačajnije bogatstvo jedne države je zdravlje njenih građana.

Dostupnost zdravstvenih usluga mora biti određena potrebama pacijenta, a ne njegovom mogućnošću da tu uslugu plati. Mi imamo Strategiju, koja predstavlja instrument za mobilizaciju ne samo zdravstvenog sektora, već i svih činilaca društva, kao partnera u očuvanju i unaprijeđenju zdravlja građana Crne Gore, i u rješavanju prioritarnih zdravstvenih problema.

Građani Crne Gore imaju svoja prava – pravo na informisanje, dostupnost i pristupačnost zdravstvenih i drugih službi, pravo na privatnost, dostojanstveno ophođenje i poštovanje, tretman od strane obučanih i stručnih lica, zdravu i bezbjednu životnu sredinu.

U skladu sa tim, naši glavni strateški ciljevi su:

- da poboljšamo zdravstveno stanje stanovništva,
- da smanjimo troškove putem porasta efikasnosti pružanja zdravstvene zaštite,
- da povećamo zadovoljstvo korisnika radom zdravstvene službe, kao i zadovoljstvo davaoca usluga,
- da povećamo mogućnost izbora za korisnike i davaoce usluga u zdravstvu.

Zdravstvo, kao stub jedne države, treba da omogući efikasnu prevenciju i brzu terapiju.

Da bi se to postiglo, Zakon o zdravstvenoj zaštiti treba da pretrpi hitne izmjene.

Posebnu pažnju ćemo posvetiti preventivnoj stomatološkoj zaštiti i liječenju djece, trudnica i porodilja.

Društvo poznaje dva vida zdravstvene zaštite: javnu zdravstvenu zaštitu i privatnu zdravstvenu zaštitu. SNP se zalaže za vraćanje ugleda organizacije i funkcionisanja zdravstvene javne zaštite, u cilju pružanja zdravstvenih usluga onim kategorijama, kojima je privatna zdravstvena zaštita nedostupna. Takođe, SNP CG se zalaže za kvalitetniju privatnu zdravstvenu zaštitu.

Konkretno:

- Zalagaćemo se da se primarna zaštita dovede na uspješniji nivo, jer postojeći vid izabranog ljekara ne funkcioniše na najbolji način, što najviše šteti hitnim slučajevima;
- U okviru primarne zdravstvene zaštite pospješićemo redovnu vakcinaciju, predviđenu za sprječavanje raznih vidova oboljenja i prenosivih bolesti, a osnažićemo i druge preventivne radnje i postupke, kao što su: borba protiv pušenja, promocije zdrave ishrane, rekreacije i sporta;
- Postojeću infrastrukturu poboljšaćemo izgradnjom novih objekata, opremljenih najnovijom tehnologijom iz najprestižnijih evropskih i svjetskih centara. Na taj način omogućićemo da naši građani imaju najkvalitetniji vid zdravstvene zaštite, uz mogućnosti primjene složenijih medicinskih zahvata, čime se uz postojeći visoko obrazovni i stručni kadar, možemo jasno pozicionirati, ne samo u regionu, već i šire;
- Radićemo na stvaranju vrhunskih kadrova u svim segmentima zdravstvene zaštite, obezbjeđujući specijalizacije u poznatim svjetskim centrima. Posebnu pažnju posvetićemo preventivnom djelovanju protiv teško izlječivih bolesti;
- Stvorićemo mogućnosti za obavezne jednogodišnje besplatne sistematske preglede građana;
- Pojaćaćemo kontrolu i redovno vršiti inspekcijski nadzor privatnih medicinskih ustanova, kako bi se povećao nivo zaštite, i bezbjednog liječenja i u tom sektoru;
- Razvićemo mrežu ambulanti na seoskom području sa stalno zaposlenim zdravstvenim radnikom;
- Unaprijedićemo informacioni sistem u zdravstvenom sektoru u cilju pružanja kvalitetnijih i efikasnijih zdravstvenih usluga, a sve u cilju racionalnijeg trošenja sredstava.

U tako koncipiranom jedinstvenom zdravstvenom sistemu pacijent će moći da ostvari liječenje u svakoj zdravstvenoj ustanovi u Crnoj Gori.

Ljekovi**Konkretno:**

- Sprovedićemo zakon, koji se odnosi na oslobađanje od plaćanja participacije za ljekove za lica koja se nalaze na zavodu za zapošljavanje, i raseljena lica, i otkloniti probleme, vezane za elektronsku reformu u apotekarskim ustanovama, što trenutno onemogućava besplatno podizanje ljekova za ova lica;
- Riješićemo na adekvatan način problem oko isteka roka receptata, koji se obično odnose na antibiotike, jer se često dešava da ih nema prilikom prepisivanja. Tim rješenjem ćemo spriječiti propadanje receptata, a istovremeno poštediti bolesna lica od ponovnog odlaska kod ljekara, i bespotrebnog čekanja na novo prepisivanje, a u isti mah i same medicinske radnike od ponovne procedure, pri čemu će ukupna efikasnost rada sa pacijentima biti poboljšana;
- Potrebno je direktno povezati bazu podataka apotekarskih ustanova s centrima primarne zdravstvene zaštite (domovima zdravlja), čime će se obezbijediti adekvatna nabavka odgovarajućih medikamenata, i ukinuti pravilo da pacijenti trpe posljedice zbog zastarjelih receptata;
- U okviru proširenja pozitivne liste ljekova omogućićemo nezaposlenim licima, licima sa socijalnim primanjima i penzionerima sa niskim primanjima, besplatno podizanje ljekova, koji se koriste duže od šest mjeseci;
- Pojednostavićemo i preurediti projekat „izabrani ljekar“, kako pacijenti, upravo kada im je to i najpotrebnije, ne bi bili onemogućeni da dobiju adekvatnu i pravovremenu zdravstvenu uslugu.

POGLAVLJE 6

Za ljepši život

Umjetnost i kultura

Nesporna je činjenica da su kultura i umjetnost osnov duhovnosti, i jedan od najvažnijih brendova kojima se Crna Gora predstavlja u svijetu.

Stoga potrebe kulture i umjetnosti u Crnoj Gori treba sagledavati višestruko, i u kontinuitetu, na mikro i makro planu: od nivoa ruralnih, zatim gradskih sredina, do državnog nivoa, i interkulturalnih veza Crne Gore s bližim i širim okruženjem, uz ostvarivanja optimalnog balansa medju nivoima, čime bi istovremeno svaki od njih sistemom prožimanja pojedinačno davao i dodatne efekte.

Kulturu i umjetnost Crne Gore treba osloboditi od političkih i drugih ključeva. Moramo konačno jednom na pravi način valorizovati istinske kulturne i umjetničke vrijednosti ove zemlje, dajući im značaj kakav zaslužuju.

Podržavajući savremene trendove kulture, i njihov esencijalni uticaj na perspektive i afirmaciju crnogorskog društva, moramo pružiti veće šanse mladima, koji su prepoznatljivi po novim idejama i duhovnosti, što će omogućiti kulturnu strategiju i nove programe.

Insistiraćemo da se preduzme konkretnija podrška stvaralaštvu, u skladu sa najvišim evropskim standardima.

SDP Crne Gore zalaže se za afirmaciju kultura manjina, prepoznajući kulturne kvalitete i u različitostima.

Konkretno:

- Obezbjedićemo očuvanje tradicionalnih kulturnih vrijednosti Crne Gore, sa posebnim akcentom na zaštiti kulturno-istorijskih kompleksa i spomenika, ali i ostalih materijalnih dobara, koja imaju istorijski i duhovni značaj;
- Zalagaćemo se za povećanje budžetskih izdvajanja za kulturu. Uložićemo značajna sredstva u infrastrukturu i obnoviti zapuštene i zaboravljene institucije kulture;
- Biblioteke, muzeji, knjižare, ateljei, domovi kulture i ostali centri imajuće povlašćeni status u odnosu na predviđena budžetska sredstva za ovu namjenu;
- Smanjićemo postojeće poreske stope na knjige, umjetnički materijal i muzičke instrumente;
- U datom kontekstu, princip poštovanja i zaštite autorskih prava biće do kraja uvažen.

Savremena biblioteka

SNP Crne Gore je odlučna da izgrađuje društvo zasnovano na znanju.

Savremene biblioteke informacionog sistema, i istraživačka djelatnost, čine izuzetno značajne elemente infrastrukture, bez kojih se ne može zamisliti savremeno školstvo i istraživanje, a takođe ni kulturni, tehnološki i privredni razvoj.

Biblioteke ne mogu uspješno funkcionisati izdvojeno, već se, prateći savremena znanja, moraju povezivati, i elektronskim putem umrežavati, šireći kulturne baze podataka, obezbjeđujući tako uslove za veću saradnju i protok informacija i ideja.

Konkretno:

- Zalagaćemo se za razvoj bibliotekarske djelatnosti po najsavremenijim standardima.

Internet dostupan svima

Socijalistička narodna partija se zalaže da Crna Gora značajnije investira u kapacitete za razvoj informacionih tehnologija.

Konkretno:

- SNP CG će značajan dio budućih privatizacionih prihoda opredjeljivati za ove namjene, kako bi se Crna Gora informatički integrisala u evropski i globalni tržišni prostor;

- Stvaranjem snažnih institucija podići ćemo nivo sigurnosti zaštite privatnosti u telekomunikacijskoj djelatnosti.

Sportom do zdravog života

Crna Gora predstavlja nepresušan izvor talenata u sportu.

Stoga ćemo posebnu pažnju posvetiti afirmaciji sportskih potencijala, i dostignuća na međunarodnom planu. Potrebno je još snažnije valorizovati potencijale koje imamo.

Podstićemo razvoj masovnog sporta u društvu, posebno u školama i na univerzitetima, a sve u cilju prevencije sociopatoloških pojava među mladima.

Radi kvalitetnije edukacije sportskih kadrova, obezbijedićemo bolju saradnju Fakulteta za fizičku kulturu Univerziteta Crne Gore sa sportskim društvima i asocijacijama.

Stvaraćemo uslove da Crna Gora bude organizator značajnih međunarodnih sportskih manifestacija.

Konkretno:

- Obezbiđićemo kvalitetniju materijalnu bazu za izvođenje nastave fizičkog vaspitanja, kao i poboljšanje kadrovske strukture u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama, na način da se iz dijela budžeta namijenjenog sportu izdvoji značajni dio sredstava za školska sportska takmičenja na nivou opština, regija i cijele Crne Gore.
- U saradnji sa sportskim savezima radićemo na stvaranju što boljih uslova za rad mladih, talentovanih sportista, u cilju postizanja što boljeg plasmana na međunarodnim takmičenjima, posebno na Olimpijskim igrama 2012. u Londonu.
- Obezbiđićemo depolitizaciju sporta, sportskih saveza i drugih sportskih asocijacija.
- Unaprijedićemo infrastrukturu u svim segmentima sporta, jer je kvalitet infrastrukture naš najveći problem u ostvarivanju ciljeva – vrhunskih rezultata.
- Stipendiraćemo sportske talente.
- Unaprijedićemo i proširiti kriterijume za obezbjeđivanje materijalne sigurnosti zaslužnih sportista u odnosu na njihove značajne rezultate i uspjehe postignute na međunarodnim takmičenjima.
- Dužna pažnja posvetiće se i sportistima s posebnim potrebama, i njihovim takmičenjima.

POGLAVLJE 7

Pravno uređena država

Život je zakon.

Vrijeme je za zakon.

Vrijeme je za pravdu.

Vladavina zakona, ili vladavina prava, prvi je i nužni uslov demokratije - tj. vladavine naroda. Bez zakona nema uređenog društva, pa tako ni mogućnosti uspostavljanja demokratskog uređenja. Razvijena svijest o neophodnosti slobode i pravde za sve ljude – osnov je ideje SNP, jer demokratija i pravna država čine neodvojivu cjelinu.

Naš prioritet u skladu sa procesom pridruživanja Evropskoj uniji jeste usklađivanje domaćeg pravnog sistema sa pravnim sistemom EU.

Jaka pravna država ključ je u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Za unapređenje vladavine prava u Crnoj Gori neophodno je ispuniti sljedeće uslove:

1. Da zakoni, koji se donose, po svom karakteru i pravnom djelovanju odgovaraju interesima svih građana.;
2. Da se doneseni zakoni poštuju i sprovode od strane svih, a naročito od strane subjekata, u čijoj je ustavnoj nadležnosti da obezbijede primjenu i izvršavanje zakona;

3. Da niko, bez obzira na svoju poziciju ili moć, nije iznad zakona;
4. Da se kodeks časti, poštenja i odgovornosti poštuje u svakoj državnoj instituciji;
5. Da se suzbije korupcija, jer podriva socijalnu stabilnost, i sprječava uspješni privredni razvoj, što onemogućava izgradnju jakih demokratskih institucija i stabilne pravne države;
6. Da se spriječe nepotizam i konflikt interesa.

Pravosuđe

Neophodno je stvaranje uslova za punu nezavisnost sudova, njihovu profesionalnost i efikasnost.

Naše pravosuđe treba da ispunjava funkciju zakonitog i pravičnog rješavanja sporova. Pretpostavka za to je da se za sudije biraju ličnosti visokih moralnih, stručnih i profesionalnih kvaliteta, čiji bi se izbor temeljio isključivo na tim principima.

Zalagaćemo se i za afirmaciju instituta vanskudskog rješavanja sporova.

Pravosuđe je jedan od najvažnijih stubova vlasti. Jedino država, u kojoj je potpuno autonomno ustoličen pravosudni sistem, može u potpunosti zaštititi sva ljudska prava i ljudske slobode.

Zalagaćemo se za punu primjenu Zakona o pravu na sudjenje u razumnom roku, kao jednog od mehanizama za efikasnije postupanje sudova u rješavanju sporova.

Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije

Korupcija je društvena pojava koja narušava osnovna demokratska načela, kao što su: jednakost građana pred institucijama, otvorenost procesa donošenja odluka i javna odgovornost. Posljedice ovog fenomena su ugrožavanje pravnog, ekonomskog i institucionalnog sistema svake države. Eliminisanje korupcije preduslov je stabilnosti demokratskog društva i vladavine prava.

Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije u Crnoj Gori, kao i na svim nivoima vlasti, biće prioritet Socijalističke narodne partije.

Uspješnost te borbe zasniva se na društvenom konsenzusu, razvijanju antikorupcijske kulture, odgovarajućem institucionalno-pravnom okviru, i na političkoj volji, pretvorenoj u konkretno djelovanje – od lokalne samouprave do najviših organa vlasti.

Konkretno:

- Podstićaćemo punu saradnju zakonodavne, sudske i izvršne vlasti, u cilju efikasnijeg gonjenja počilaca krivičnih djela od strane za to nadležnog državnog organa, a efikasnost sprovođenja nastavićemo kroz aktivnosti u posebnom Programu borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Socijalistička narodna partija će sprovesti kontrolu i javnih funkcionera bez izuzetaka, i opozivati sve one, koji na bilo koji način učestvuju u nedozvoljenim poslovima;
- Uvešćemo posebnu vrstu unutrašnje kontrole u onim državnim institucijama, u kojima je korupcija najprisutnija;
- Radićemo na jačanju prevencije i pune inspeksijske kontrole svih učesnika na finansijskom tržištu, u cilju sprječavanja upotrebe finansijskih sredstava za pranje novca, stečenog iz kriminalnih aktivnosti;
- U cilju stvaranja najkvalitetnijeg zakonodavnog okvira u cjelosti harmonizovanog sa pravnim tekovinama Evropske unije, obezbijedićemo da se donesu: krivični zakonik, zakonik o krivičnom postupku, zakon o oduzimanju imovine, stečene vršenjem krivičnih djela, zakon o prekršajima.

Besplatna pravna pomoć

Naš cilj je da obezbijedimo pristup pravdi pod jednakim uslovima za sve

Jedna od značajnijih aktivnosti Socijalističke narodne partije Crne Gore je pružanje pomoći građanima Crne Gore u postupku ostvarivanja i zaštite njihovih prava.

Polazeći od bogate prakse SNP CG u ovoj oblasti, Glavni odbor Partije je 09. januara 2008. donio odluku o otvaranju Narodne kancelarije predsjednika SNP CG.

Narodna kancelarija, odnosno pravna služba SNP CG, u kontaktu s građanima ostvaruje - primarnu besplatnu pravnu pomoć kroz pružanje opštih pravnih informacija, davanje pravnih savjeta, pružanje pravne pomoći u sastavljanju pismena za postupanje pred državnim organima, službama i institucijama, i - sekundarnu pravnu pomoć, kroz sastavljanje pismena za potrebe vođenja sudskih postupaka građana Crne Gore.

Intencija SNP CG u ovom smislu je da svojim inicijativama, akcijama i projektima, utiče na poboljšanje položaja, i ostvarivanje prava socijalno najugroženijih kategorija stanovništva, a samim tim i na sveukupne promjene u društvu.

Konkretno:

- Predložićemo donošenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, kojim će se pravno urediti ova materija, i obezbijediti da građani slabijeg imovnog stanja kroz ovaj institut mogu ostvariti pravnu jednakost pred državnim i pravosudnim organima države Crne Gore;
- Projekat „Narodna kancelarija“ biće uređen Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, kojim će se predvidjeti otvaranje Narodnih kancelarija na svim nivoima;
- Predložićemo i Zakon o podsticajnoj društvenoj izgradnji stanova, čija će rješenja biti zasnovana na najboljoj uporednoj i evropskoj praksi.

Decentralizacija i lokalna samouprava

Socijalistička narodna partija Crne Gore obezbijediće ostvarivanje Ustavom Crne Gore zajemčenog prava na lokalnu samoupravu, kao prava građana i organa lokalne samouprave da uređuju i upravljaju određenim javnim i drugim poslovima, na osnovu sopstvene odgovornosti, i u interesu lokalnog stanovništva.

Konkretno:

- Zakon o lokalnoj samoupravi u cjelosti ćemo uskladiti sa načelima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi;
- Obezbiđićemo dosljedno ostvarivanje lokalne samouprave na načelima demokratizacije, decentralizacije, depolitizacije i autonomnosti lokalne samouprave;
- Sprovedićemo sveobuhvatnu decentralizaciju, kako bi lokalna samouprava autonomno vršila poslove, koji po svojoj prirodi pripadaju građanima, a koji su njima najbliži, i za koje građani imaju svakodnevne potrebe;
- Podstaci ćemo razvoj oblika odlučivanja građana, kroz jačanje instituta neposrednih izbora, referendum, zborova građana, građanske inicijative i dr;
- Omogućićemo građanima ostvarivanje prava na neposredno organizovanje mjesnih zajednica i drugih, nižih oblika lokalne samouprave;
- Lokalnoj samoupravi obezbijedićemo potpunu samostalnost u upravljanju, korišćenju i raspolaganju lokalnom imovinom;
- Obezbiđićemo informatičku osposobljenost, efikasnost i profesionalnost u radu organa i lokalnih javnih službi, koje moraju biti bliske građanima;
- Izgradićemo zakonodavni okvir, koji će omogućiti jačanje budžetske suverenosti, samostalnosti u planiranju, utvrđivanju, prikupljanju i raspodjeli javnih prihoda lokalnih jedinica. **Izvori finansiranja** lokalnih vlasti biće primjereni njihovim dužnostima, koje propisuju Ustav i zakon. **Preispitaćemo kriterijume** za raspodjelu sredstava egalizacionog fonda, i obezbijediti ujednačavanje finansiranja opština u Crnoj Gori. **Obezbiđićemo javnost rada**, potpunu kontrolu i reviziju zakonitosti trošenja budžetskih sredstava.

Socijalistička narodna partija Crne Gore imaće jednak odnos prema svim lokalnim samoupravama, bez obzira na to koje partije egzistiraju na vlasti, i imaće partnerski odnos, a sve u cilju stvaranja kvalitetnog života za sve građane Crne Gore.

POGLAVLJE 8

Socijaldemokratske vrijednosti

Nema demokratije bez socijalne pravde, niti socijalne pravde bez demokratije.

Za Socijalističku narodnu partiju politika nije borba za interese jedne grupe ljudi, nego poziv na ostvarivanje i zaštitu vrijednosti svih društvenih grupa, i vrijednosti svakog pojedinca.

Kao istinska partija socijalne pravde, moramo i sebi, i drugima, stalno postavljati pitanja:

Da li Crna Gora ima zadovoljavajući stepen demokratske kontrole za ograničavanje moći i monopola..? Ne. SNP će se zalagati za Crnu Goru jednakih šansi, u kojoj se niko neće favorizovati samo zato što pripada, ili je blizu aktuelne vlasti.

Da li je redistribucija javnih resursa solidarna i ravnomjerna..? Ne. Jer je Crna Gora jedna od zemalja sa najvećim socijalnim raslojavanjima i razlikama, što, u stvari, predstavlja prijetnju koheziji društva. Postojeći sistem vrijednosti aktuelna vlast je postavila tako, da još više produbljava socijalne razlike.

Da li je uspješna borba protiv svih vidova diskriminacije (socijalne, nacionalne, rodne, itd.)..? Nije. SNP će se i ubuduće snažno zalagati da u Crnoj Gori nestanu svi oblici diskriminacije.

Da li svi u Crnoj Gori imaju jednak i slobodan pristup obrazovanju, zdravstvu, kulturi, itd..? SNP se svih ovih godina zalagala, a i dalje će se zalagati, da u ovim oblastima nema diskriminacije, kao i da svaki građanin ima jednak pristup obrazovanju, zdravstvu, kulturi...

Da li se popravljaju položaj penzionera i zaposljenih..? Ne. SNP Crne Gore će se zalagati, baš kao što je to činila svih ovih godina, da se poboljša položaj penzionera u Crnoj Gori, i da se rokovi za obeštećenje skrate zakonskim rješenjem, i na taj način podmire dugovi, koje ova država ima prema toj socijalno najranjivijoj kategoriji stanovništva.

Da li su aktivnosti, koje vodimo, i predlaganje zakona i odluka kvalitetni..? Da. Kroz ovaj Izborni program, Socijalistička narodna partija daje odgovore na brojne dileme i probleme, izazove i iskušenja, sa kojima će se suočiti Crna Gora u narednom periodu.

Da li je Crna Gora ponudila kvalitetna rješenja za saradnju sa civilnim društvom..? Ne, ali SNP CG izuzetno cijeni napore civilnog društva u demokratizaciji Crne Gore, i podržava sve inicijative NVO sektora, koje su se odnosile na poboljšanje predloženih zakona, i rješavanje značajnih problema, pogotovo u oblasti ekologije i energetike.

Na ova i mnoga druga pitanja kroz ovaj Program dajemo odgovore.

Ugrađivanjem socijaldemokratskih vrijednosti u sve oblasti javnog života možemo biti sigurni da će Crna Gora napredovati.

Crna Gora mora biti dom svim njenim građanima. Za to su potrebni jednakost, pravednost i solidarnost, koje čine temelje demokratije i vladavine prava. Dosadašnje vlade u Crnoj Gori bile su socijal-demokratske samo po imenu, ali ne i po rezultatu.

SNP pokreće inicijative, koje podržavaju koncept aktivnog građanina u lokalnoj zajednici, i uključivanja interesnih grupa građana u proces odlučivanja, kao ključnog kriterijuma demokratičnosti društva i izgrađenosti demokratskih institucija.

Jačanje uloge civilnog društva

Problemi socijalne politike se, na žalost, ne nalaze u fokusu javnosti Crne Gore. Socijalna prava građana su na margini. Socijalna politika je centralizovana, i njenim se programima uglavnom kupuje socijalni mir.

Za Crnu Goru je u tom svjetlu posebno važan dokument „Platforma evropskih socijalnih organizacija civilnog društva“. Ova Platforma definiše važnost organizacije civilnog društva, borbu protiv svih vidova diskriminacije, i razvoj socijalne politike.

Za jačanje civilizacijskih vrijednosti potrebna nam je efikasna zaštita prava i sloboda svakog pojedinca, zabrana bilo koje vrste diskriminacije, jednak pristup pravdi, socijalna i zdravstvena zaštita, pravo na rad, i sve ostale vrijednosti, koje podrazumijevaju dostojanstven život.

Socijalistička narodna partija Crne Gore zalagaće se za uspostavljanje partnerstva, i jačanje kapaciteta civilnog društva u svjetlu ključnih razloga, kao što su:

1. Značaj civilnog društva u modernim demokratijama i Evropskoj uniji (organizacije civilnog društva omogućavaju građanima da stalno artikuliraju, brane i zagovaraju svoje legitimne interese u javnom i političkom životu, a ne samo u vrijeme izbora)

2. Neophodnost rastećenja državnog aparata (pružanje socijalnih i drugih usluga od strane organizacije civilnog društva, u cilju stvaranja jeftinijeg i kvalitetnijeg sistema socijalne zaštite)

3. Obezbeđenje uloge sigurnog društva u procesu evropskih integracija -Ovi mehanizmi saradnje imaju različitu formu (sporazum, kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, fondacija, ili fond za razvoj civilnog društva), čime će se stvoriti jedinstveni sistem.

Naravno, najrealnija varijanta bila bi formiranje Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, gdje bi se definisao krug organizacija civilnog društva, definisanje i njena uloga u procesu evropskih integracija, uključujući učešće Kancelarije u programiranju i upravljanju pripadajućih sredstava IPA-fondova.

Organizacije civilnog društva na taj način bi postigle cilj obezbjeđivanja izuzetno značajne uloge civilnog društva u ostvarivanju tzv. participativne demokratije.

Istorijski razvoj zaštite prava manjina u Crnoj Gori

Na Berlinskom kongresu 1878. Crna Gora je priznata pod uslovom poštovanja vjerskih prava manjinskog, nepravoslavnog stanovništva, koje je ostalo da živi u granicama nakon priznanja.

Ne postoji opšteprihvaćena definicija manjina, a sve do usvajanja Okvirne konvencije o zaštiti manjina 1995. godine u okviru Savjeta Evrope nije bilo posebnih međunarodnih ugovora i instrumenata o ovom složenom pitanju.

Zaštita nacionalnih i etničkih manjina i prava, i sloboda pripadnika tih manjina, sastavni su dio međunarodne zaštite ljudskih prava.

Ustavom Crne Gore, pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, utvrđeno je pravo na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave, u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije.

Konkretno:

- Zalagaćemo se za poštovanje i garantovanje korpusa manjinskih prava u koja spadaju i:
  1. pravo na izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne, etničke, kulturne, vjerske, obrazovne i druge posebnosti,
  2. pravo na efikasno učešće u kulturnom, vjerskom, društvenom, ekonomskom i javnom životu,
  3. pravo na efikasno učešće u donošenju odluka na nacionalnom, i gdje je potrebno, regionalnom nivou, u vezi sa manjinom kojoj pripadaju, ili oblastima u kojima žive,
  4. pravo na osnivanje i održavanje sopstvenih udruženja,
  5. pravo da osnivaju i održavaju slobodne i miroljubive kontakte sa građanima drugih država, sa kojima su u vezi na osnovu nacionalnih ili etničkih, vjerskih ili jezičkih veza.

- Integraciju manjina u društvo, ali ne i asimilaciju manjina, kao što je to dosad bio slučaj u Crnoj Gori.
- Crna Gora bi posebnu pažnju trebalo da posveti položaju i obrazovanju pripadnika etničkih manjina, prije svega položaju Roma, tj. RAE (Romi, Aškalije i Egipćani) populacije.
- Pravo na obezbjeđenje i očuvanje posebnog identiteta svih etničkih grupa je neophodno.
- SNP će se založiti za poštovanje Haških preporuka o pravu nacionalnih manjina na obrazovanje iz 1996.

POGLAVLJE 9

Zajedno za evropsku budućnost Crne Gore

Put Crne Gore ka Evropskoj uniji ne zavisi od bilo kojeg pojedinca. To pitanje je iznad političkih partija, i ono predstavlja vrijednost, koju su građani prepoznali, kako bi se Crna Gora uključila u globalne procese.

Sadašnja zvanična politika služi se nazivom „druga Evropa“. Politička retorika se prečesto zloupotrebljava. Malo se ko odlučuje da misli o Evropi na osnovama vrijednosti koje sadrži, i na koje se poziva njena kultura, tradicija i civilizacija. Danas u Evropi svi Njemci žive u jednoj državi, Italijani, i svi Francuzi. Balkanu je danas Evropa potrebna više nego ikada! U centru evropskog projekta oduvijek je bila važnost stvaranja sredstava za obezbjeđenje interkulturalnog dijaloga, osnaživanje poštovanja različitosti kultura, definisanje jasnog odgovora na izazove sa kojima se susreće današnje društvo.

Spoljna politika

Uloga spoljne politike važan je faktor u procesu evropskih integracija pored unutrašnjih reformi, koje najbolje determinišu dalju dinamiku ovih procesa.

SNP se zalaže za politiku, koja će, prije svega, prostoru zapadnog Balkana i regiona omogućiti trajni mir, stabilnost i ekonomski prosperitet. Evropska budućnost ovog dijela Evrope je najbolji okvir za ostvarenje ovih ciljeva, i to će biti spoljnopolitički prioritet Crne Gore. Crna Gora, kao članica OUN i drugih međunarodnih organizacija i asocijacija, aktivno će doprinositi da ravnopravna saradnja među svim državama, rješavanje međudržavnih i drugih konflikata mirnim putem, kao i svestrana ekonomska saradnja, budu temelji ravnopravnog i ubrzanog razvoja u svijetu, a time i u regionu. U tom smislu SNP CG se zalaže za politiku dobrosusjedskih odnosa sa svim republikama bivše SFRJ. Poseban naglasak u toj saradnji biće na reafirmaciji najboljih odnosa, i saradnje sa Republikom Srbijom.

SNP CG naglašava važnost punog poštovanja svih regionalnih inicijativa (RRC, CEFTA, itd.), u kojima Crna Gora svojim aktivnim učešćem treba da ostvari i potvrdi svoje političko-ekonomske interese i ciljeve. U bilateralnim odnosima, SNP CG se zalaže da Crna Gora nastavi uspješnu saradnju sa vodećim državama međunarodne zajednice, Sjedinjenim američkim državama, Rusijom, Kinom, i Evropskom unijom, čime ćemo ostvariti političke, bezbjednosne i ekonomske koristi.

Konkretno:

- Založićemo se za uspostavljanje pune diplomatske saradnje sa Republikom Srbijom, uz poštovanje njenog teritorijalnog integriteta i suvereniteta,
- Ojačaćemo tzv. parlamentarnu saradnju sa svim parlamentima republika bivše SFRJ,
- Depolitizovaćemo i profesionalizovati diplomatsko-konzularnu službu, što je temeljna pretpostavka uspješnosti i efikasnosti crnogorske diplomatije,
- Daćemo prioritet ekonomskim aspektima u vršenju diplomatske službe, i toj potrebi

prilagoditi diplomatsku službu u ključnim državama sa kojima Crna Gora ima, ili može imati naglašen ekonomski interes,

- Ponudićemo, u smislu racionalizacije i ekonomske optimalizacije, da pojedine funkcije diplomatske mreže Crne Gore i diplomatskih mreža nama prijateljskih zemalja koristimo radi ostvarivanja zajedničke koristi (dobijanje isprava, regulisanje različitih građanskih stanja, itd.),
- Obezbiđićemo da naša diplomatsko-konzularna mreža u inostranstvu radi na uspješnom organizovanju dijaspore, čime će se efikasno servisirati njen ekonomski i drugi interes za obnavljanjem i jačanjem veza sa maticom.
- Zalagaćemo se da se na principijelan i pravičan način zaštite vitalni državni i nacionalni interesi Crne Gore u pogledu očuvanja njenog teritorijalnog integriteta i suvereniteta prilikom razgraničenja sa Republikom Hrvatskom, na moru i na kopnu, imajući u vidu Odluku Skupštine Crne Gore, od 21. oktobra 1992, da je Prevlaka sastavni dio Crne Gore, i Protokola između Vlade Republike Hrvatske i SRJ o privremenom režimu uz južnu granicu između dviju država. Bez stavova Skupštine Crne Gore niko nema pravo da donosi konačni sud na štetu interesa države.

Odbrana i bezbjednost

Imajući u vidu da je Crna Gora postala član NATO programa „Partnerstvo za mir“, SNP CG smatra da je to u ovom trenutku optimalni okvir učešća Crne Gore i njene vojske u tzv. regionalnim i međunarodnim sistemima bezbjednosti.

Konkretno:

- U slučaju proširenja Sjeverno-atlantske alijanse na sve zemlje zapadnog Balkana, SNP će se zalagati da se građani Crne Gore na referendumu izjasne o tome što misle o pristupanju NATO-u, uz fer i demokratsku kampanju o razlozima za i protiv;
- SNP će se zalagati za potpunu depolitizaciju i profesionalizaciju vojnih i bezbjedonosnih struktura Crne Gore;
- SNP će se zalagati za hitno donošenje Zakona o parlamentarnoj i građanskoj kontroli bezbjedonosnih struktura;
- U planiranju strukture budžetskih sredstava predviđenih za odbranu težiće se usklađivanju sa međunarodnim standardima iz ove oblasti, kao i transparentnosti u finansiranju potreba odbrane;
- SNP će se zalagati da Crna Gora učešćem u međunarodnim, mirovnim i humanitarnim misijama, pod vođstvom UN, pruži doprinos izgradnji i očuvanju mira na regionalnom i globalnom nivou.

Regionalna saradnja

Potrebna nam je puna demokratizacija društva. Regionalna saradnja kao preduslov za kompletne integracije ima svoju ekonomsku, bezbjedonosnu i političku komponentu.

Iako se pod pojmom regionalne saradnje često podrazumijeva samo proces evropskih integracija, ona to nije ni u suštini, ni formi. Ova saradnja ne smije biti doživljena isključivo kao zahtjev Evropske unije, već kao stvarna potreba jugoistočne Evrope. Dakle, ne radi se samo o preduslovu našeg kompletnog procesa pridruživanja, već regionalna saradnja predstavlja stvarni test naše sposobnosti da iz tranzicije konačno pređemo u sljedeću razvojnu fazu našeg društva - transformaciju.

Regionalna saradnja u suštini predstavlja jedinstvo kroz kompromis, što nezaustavljivo usmjerava zemlje jugoistočne Evrope ka ustanovljavanju najbližih mogućih partnerskih odnosa.

Članstvo u Evropskoj uniji nam obezbjeđuje:

Jaču ekonomiju

Evropska unija podržava razvoj ekonomije, i stvara nova radna mjesta, podržava i finansira regionalni razvoj, garantuje stabilnost cijena, i olakšava preduzetništvo širom svake od svojih članica.

Kvalitetniji život

Antikorupcijskim zakonodavstvom Evropska unija smanjuje telefonske račune, stvara konkurenciju na energetskom tržištu, pojeftinjuje lijekove, i omogućuje niže cijene u svim oblicima saobraćaja.

Individualnu zdravstvenu zaštitu

Evropska unija svojim jedinstvenim sistemom u svim zemljama članicama stvara uslove za smanjenje opasnosti od epidemija, obezbjeđuje najbolji mogući kvalitet prehrambenih proizvoda, brine se za čisti vazduh i čistu vodu.

Jača prava zapošljenih

Evropska unija obezbjeđuje zaštitu na radnom mjestu, podstiče i štiti prava zapošljenih, garantuje minimalne standarde za odmor i rekreaciju, podržava pravo upravljanja radnika u preduzećima širom Evrope.

Zaštitu potrošača

Evropska unija omogućava povraćaj poslovnog postupka, štiti potrošače od nepovoljnih kredita, štiti kupce pri kupovini putem interneta i kataloga, pruža potpune informacije u cilju zaštite prava potrošača, obezbjeđuje besplatnu pravnu pomoć.

Olakšano putovanje unutar Unije

Evropska unija omogućava jednostavan prelazak unutrašnjih granica Unije, povećava fleksibilnost putovanja automobilom, osigurava pristup pomoći širom Unije.

Veće slobode

Evropska unija omogućava svojim građanima da rade u drugim zemljama Unije, zdravstveno osiguranje širom Unije, i pravnu sigurnost van matične zemlje.

Sigurniju unutrašnju bezbjednost

Evropska unija sprovodi akcije protiv organizovanog kriminala, bori se protiv terorizma, štiti žene i djecu od zlostavljanja, i bori se protiv trgovine ljudima.

Zaštitu od diskriminacije

Evropska unija osigurava jednakost između žena i muškaraca, obezbjeđuje slobodu izražavanja vjeroispovijesti, i uvećava kvalitet života ljudi sa posebnim potrebama.

Čistiju okolinu

Evropska unija podržava globalnu zaštitu klime, promovise obnavljajuće izvore energije, poboljšava čistoću svjetskih mora.

Bolje obrazovanje

Evropska unija omogućava efektivno studiranje širom Evrope, podržava školska partnerstva, afirmiše cjeloživotno obrazovanje, podržava profesionalni razvoj svojih građana, i naučna istraživanja bez granica.

Angažovanje širom svijeta

Evropska unija se angažuje širom svijeta, i pomaže siromašnim zemljama pri razvoju, zalaže se za mir i stabilnost, daje zemljama Evrope veći značaj u svijetu.

Glavne prepreke Crne Gore na putu ka Evropskoj uniji

Političke prepreke:

- Potrebno je uvećati napore u sprovođenju politike i primjene zakona.
- Pitanje izgradnje državnih institucija traži najširi mogući politički konsenzus.

- Korupcija i organizovani kriminal su i dalje posebni izazovi.
- Administrativne kapacitete za primjenu (primjenu ili sprovođenje) zakona treba i dalje jačati.
- Cjelokupni izborni okvir ima probleme koji uključuju potrebu da se osigura puno razdvajanje države od partijskih struktura u izornoj administraciji.
- Pravosuđe i tužilaštvo rade pod političkim uticajem, koji ih sprječava da nezavisno obavljaju svoju funkciju.
- Nedovoljan broj kadrova i nedostatak finansijskih sredstava, u kombinaciji sa strukturnim slabostima i korupcijom, ometaju cjelokupnu efikasnost javne uprave, i u cjelini ograničavaju administrativne kapacitete.
- Korupcija je široko rasprostranjena, i neefikasno gonjena, posebno u slučajevima na visokom nivou.
- Efikasnost sudskog sistema je na niskom nivou. Istražni kapacitet službe tužilaštva je slab, a moderne istražne tehnike u finansijskim istragama se nedovoljno koriste. Istražni kapacitet tijela za sprovođenje zakona je veoma ograničen. Broj presuda u slučajevima korupcije je izuzetno nizak. Postoji značajan nedostatak ekspertize u modernim finansijskim istragama.

Ekonomске prepreke:

- Makroekonomska stabilnost je oslabljena usljed konstantnog rasta inflacije, i ranjivosti, nastale iz ogromnog spoljnotrgovinskog deficita.
- Nedostaci u vladavini prava i njihovo rješavanje (otklanjanje) ostaju ključni izazov za ekonomski razvoj.
- Završetak i brza primjena tekućih reformi zahtijevaju sposobnost Crne Gore da savlada izazove i iskušenja primjenom mjera i sredstava, koje poznaje najbolja evropska praksa u ovom sektoru.
- Napredak u saobraćaju i proizvodnji energije, energetske efikasnosti, zaštiti životne sredine, i informisanje društva, i dalje su spori.
- Ne postoji povjerenje u kvalitet statističkih podataka u Crnoj Gori.

U Crnoj Gori nije pitanje da li treba da se bavimo evropskim integracijama, već kako da postignemo cilj.

Prije svega, što je naš cilj u procesu evropskih integracija?

Da li je to članstvo, ili promjena postojećeg sistema vrijednosti? Da li su sve zemlje koje su postale članice promijenile i svoj sistem vrijednosti? Da li znamo šta od nas očekuju građani?

Da li smo spremni da mijenjamo naš mentalitet, kao najtežu fazu u procesu promjena?

Zbog toga ćemo se i zalagati, u slučajevima kad treba donositi odluke, da ih usvajamo konsenzusom.

SNP CG je na djelu pokazala da smo Partija, koja ne polazi od toga u čemu se razlikujemo, već šta treba uraditi da bi se poslala jasna poruka jedinstva Crne Gore u procesu evropskih integracija.

Evropa nam je potrebna da bismo u Crnoj Gori postigli istinsko ulaganje u znanje, koje samo po sebi proizvodi inovacije, a inovacije nove patente koji obezbjeđuju investicije i nova radna mjesta, što predstavlja preduslov ekonomskog blagostanja.

Evropske integracije su posao čitavog društva i, na kraju, kad postanemo član porodice evropskih naroda, to će biti prava potvrda za jednu generaciju ljudi, koji su znali šta hoće, i kako da se dogovore o optimalnim sredstvima za ostvarenje tog cilja.

POGLAVLJE 10

Zašto SNP?

Zato što se borimo za drugačiju Crnu Goru, za Crnu Goru u kojoj će "centar" biti svaki čovjek.

Zato što je naš recept za uspjeh = vizija + zajednička strategija + timski rad.

Zato što i posljednja podjela u Crnoj Gori, koja je ostala, mora biti poništena: podjela na elitu i na narod.

Zato što smo uvijek, u dobru i zlu, bili sa narodom.

Zato što želimo da mijenjamo Crnu Goru na bolje.

Zato što vlast ne vidimo kao vladavinu nad narodom, već kao partnerstvo sa građanima.

Zato što ne zaboravljamo prošlost, a mislimo i na budućnost.

Zato što se u SNP-u borimo da Crna Gora bude država socijalne pravde.

Zato što smo ljudi, koji neće da dijele Crnu Goru.

Zato što ne pristajemo da u Crnoj Gori ima malih ljudi.

Zato što je svaki čovjek veliki.

Zato što je svakom čovjeku njegova briga najveća.

Zato što znamo da budućnost Crne Gore nije nijedan političar, već su budućnost Crne Gore naša djeca.

Zato što su problemi Vuka Bojovića iz Bijelog Polja, Nataše Malović iz Bara, Danijele Đurović iz Herceg Novog, Đorđa Bulatovića iz Podgorice, Ilije Čvorovića iz Nikšića, Milana Vlahovića iz Berana, Tanje Vučetić iz Pljevalja, Aleksandre Sindik iz Kotora, Vanje Dašić iz Budve, Gavriela Lopičića sa Cetinja, Vuka Mikića iz Šavnika, Jovane Jašović iz Ulcinja, Tamare Magdelinić iz Rožaja, Milinka Papovića iz Tivta, Vladimira Jokovića iz Plužina, Mila Ilinčića iz Kolašina, Mihaila Jovovića iz Plava, Željka Pajovića iz Andrijevice, Dragoslava Radulovića iz Mojkovca, Marka Macanovića sa Žabljaka, Dragice Savović iz Danilovgrada, problemi svih nas.

Zato što imamo odgovore na izazove vremena!

Zato što je vrijeme za život dostojan čovjeka!

Zato što mi to možemo!

Zato što građani Crne Gore to zaslužuju!

Zato što je u politici SNP-a čovjek sve!

DAJEMO RIJEČ!

- Da ćemo biti odgovorna, vrijedna, efikasna i poštena vlast.
- Da ćemo Crnu Goru graditi kao državu socijalne pravde.
- Da ćemo biti s narodom i za narod.
- Da ćemo obezbijediti mir, stabilnost i napredak za sve građane u Crnoj Gori.
- Da ćemo biti čvrsta garancija boljeg, pravednog i dostojanstvenog života u Crnoj Gori.

Izborna lista

1. Srđan Milić	8. dr Srđa Božović
2. Neven Gošović	9. Radivoje Rašović
3. Vasilije Lalošević	10. Velizar Kaluderović
4. dr Milorad Bakić	11. dr Svetozar Golubović
5. Snežana Jonica	12. dr Miloje Pupović
6. mr Aleksandar Damjanović	13. Nataša Vuković
7. Predrag Bulatović	14. Vuksan Simonović

15. Veselinka Peković
16. dr Branko Ivanović
17. Milisav Čorić
18. Obrad Gojković
19. Milan Knežević
20. Spasoje Kovačević
21. Veselin Bakić
22. Mijuško Bajagić
23. Zoran Radulović
24. Radoman Gogić
25. Zoran Bošković
26. Dragutin-Boko Joksimović
27. Zoran Lakušić
28. Dobrica Šljivančanin
29. dr Dragan Koprivica
30. prof. dr Vesna Vučinić
31. mr Milomir-Mijo Vojinović
32. Radomir Đukić
33. mr Bogdan Kočetanović
34. Dragoslav-Dado Ščekić
35. Dijana Anđelić
36. Jovan Pejović
37. Veršigora-Vešo Bulatović
38. dr Vera Bulatović
39. Marica Babović
40. Veselin Marković
41. Milutin Cicmil
42. Goran Dašić
43. Srđan Raičević
44. Ninoslav Kaluđerović
45. dr Gojko-Manjo Tomić
46. Miodrag Filipović
47. dr Radosav-Rašo Nišavić
48. Mato Brguljan
49. Miodrag Popović
50. Jablan Bulatović
51. Slavica Krstajić
52. Nikola Bijelić
53. Veselin Jovanović
54. dr Andrija Mikulić
55. dr Miroslav Matović
56. Vladimir Vujović
57. Danijela Đurović
58. Danijela Marković
59. dr Dragutin-Bata Raičević
60. Vladimir Čađenović
61. Danko Šarančić
62. Stevo Cvjetković
63. Natalija Vuković
64. Kolja Ljuljđuraj
65. Milorad Vukić
66. Čedomir Pantović
67. Zoran Šabanović
68. Milovan Perućica
69. Vladimir Mračević
70. Danica Jušković
71. Ljubomir Zlajić
72. Sanja Mihaljević
73. dr Vidran Kljajević
74. Boris Bučković
75. Tanja Vučetić
76. Željko Milić
77. Tomislav Tomašević
78. Boris Bogdanović
79. Aleksandra Sindik
80. Vujadin Vujadinović
81. Aleksa Bečić

Nova srpska demokratija- Andrija Mandić

Izborni program 2009.

Ekonomsko- razvojni izborni program

(Kratka verzija)

NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA se zalaže za ostvarivanje ideja slobodnog društva i slobodnog tržišta sa elementima socijalne pravde. Kao stranka iznikla iz narodnog bića, zalažemo se za razvoj ekonomije koji će donijeti sveukupno društveno bogatstvo. Ekonomija mora biti izgrađena na principima razvoja, produktivnosti i efikasnosti. Mi imamo viziju privrede i društva u kojoj će svoje mjesto naći i radnici i zanatlije, i preduzetnici i menadžeri, i zdravstveni i prosvjetni radnici.

Zalažemo se za efikasnu, snažnu i administrativno sposobnu državnu administraciju koja će biti sposobna da odgovori zahtjevima vremena, potrebama građana i investitora. To podrazumijeva značajno smanjenje obima, ali i povećanje kvaliteta državne administracije. Shodno tome, zalažemo se za što je moguće manji broj državnih ministarstava i institucija što bi smanjilo troškove administracije i povećalo kapitalni dio budžeta. Ovo bi povećalo iznos sredstava za ulaganje u infrastrukturne projekte.

Na polju fiskalne politike države zalažemo se za **dalje smanjenje poreza i doprinosa na zarade, kako bi primanja zapošljenih bila što manje opterećena obaveznim plaćanjima prema državi** i tako bila na što većem nivou.

Na polju monetarne politike zalažemo se za **punu nezavisnost Centralne banke Crne Gore** i striktnu primjenu bazelskih standarda u ovoj oblasti čime bi bila obezbijeđena stabilnost bankarskog sistema.

U oblasti carinske politike, **zalažemo sa za smanjenje carinskih i necarinskih barijera, kako crnogorsko tržište roba široke potrošnje ne bi bilo pogođeno visokim cijenama, usljed negativnog uticaja ekonomije obima.** Takođe, zalažemo se za preciznu regulativu u oblasti carinske politike, kako ne bi postojale određene takse i dažbine koje dodatno opterećuju spoljnu trgovinu.

U oblasti poreske politike, zalažemo se za što je moguće veće **smanjenje poreza na dobit i kapitalnu dobit, poreza na dodatu vrijednost (PDV), poreza na promet nekretninama i svih drugih taksi i dažbina koje opterećuju krajnjeg potrošača- običnog građanina.**

Zalažemo se za javno-privatno partnerstvo kao spiritus movens razvoja, posebno u oblasti infrastrukture.

Zalažemo se za **brzu izgradnju auto puta Bar-Boljare** i jadransko-jonskog autoputa, čime bi se Crna Gora našla na raskršću puteva, što bi joj dalo i geografski značaj. **Autoput koji nas povezuje sa Srbijom omogućiće brži razvoj turističke privrede, pogotovu na sjeveru Crne Gore.** Godina za nama je pokazala da crnogorski turizam, pogotovu privatni smještaj ne može funkcionisati na zadovoljavajućem nivou bez gostiju iz regiona, posebno iz Srbije koja je tradicionalno turističko tržište za Crnu Goru.

Uspostavićemo direktan platni promet sa Srbijom, kako bi naša preduzeća imala što manje troškove poslovanja sa našim najvećim spoljnotrgovinskim partnerom. **Zalagaćemo se za striktno poštovanje međudržavnog sporazuma CEFTA 2006-zona slobodne trgovine,** čijim se razvojem regionalne, pa i naša ekonomija spremaju za ulazak na mnogo veće i zahtjevnije evropsko tržište.

Podržaćemo svaku inicijativu izgradnje novih energetske kapaciteta, u skladu sa održivim razvojem i potrebom da se država kvalitetno obezbijedi energijom kao resursom današnjice i budućnosti.

Ovdje posebno naglašavamo povezanost ovog problema sa rješavanjem pitanja opstanka Kombinata aluminijuma u Podgorici. **Nova srpska demokratija se isključivo zalaže za nastavak poslovanja crnogorskog privrednog giganta, jer aluminijum i proizvodi od aluminijuma čine 40% crnogorskog izvoza i značajan procenat bruto društvenog proizvoda.** Analize pokazuju da je kvalitet boksita u okolini Nikšića na izuzetno visokom nivou, a tome u prilog ide i činjenica da je mađarski aluminijumski gigant MAL dobio koncesiju na istraživanje i korišćenje rezervi boksita u okolini Nikšića, kao i najave da će isti kupovati zalihe Rudnika boksita ukoliko KAP obustavi proizvodnju. Takođe, glavni crnogorski infrastrukturni projekti kao što su Željeznica i Luka Bar direktno su vezani za proizvodnju podgoričkog Kombinata aluminijuma. Jednostavno, čitav sistem vezan za KAP je napravljen u cilju najefikasnijeg korišćenja prirodnih resursa kojima Crna Gore raspolaže. U skladu sa tim **smatramo, da većinskog vlasnika treba ohrabriti da investira u obnovu tehnologije i razvoj proizvodnje sekundarnih proizvoda od aluminijuma čime bi prihod fabrike mogao biti značajno uvećan, a takođe i otvoreno stotine novih radnih mjesta.** Većinski vlasnik bi bio podstaknut time što bi se kroz koncesiju i njegove investicije u izgradnju novih energetske kapaciteta obezbijedio sopstveni izvor energije za KAP. U iznosima investicija Kombinat aluminijuma bi bio oslobođen poreza na dobit u godinama kada bi ostvario profit.

U cilju obezbjeđivanja energetske potencijala pokrenućemo i inicijativu o izgradnji južnog kraka gasovoda Južni tok koji Gasprom planira izgraditi kroz Srbiju, čime bi Crna Gora bila snadbjevena gasom i bila značajna tranzitna stanica za njegov dalji protok ka Italiji i dalje. To bi moglo omogućiti Crnoj Gori i izgradnju energetske kapaciteta koji bi koristili gas, što je ekonomski i ekološki izuzetno isplativo.

Isto tako, **podržavamo proces dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore, kako bi se našao strateški partner za razvoj ove kompanije i za kvalitetno upravljanje sa njenim kapacitetima. Ne podržavamo prodaju akcija Elektroprivrede strateškom partneru, jer bi time polovina od dobijenih sredstava otišlo za popunjavanje rupa u budžetu koje je napravila neefikasna, glomazna i halapljiva administracija DPS-a.** Umjesto da efikasno omogućavaju dozvole za rad investitorima i da izrade kvalitetne i isplative infrastrukturne projekte u saradnji sa konsultantskim kućama, oni jedino efikasno i bez milosti troše sredstva poreskih obveznika, odnosno onih koji zarađuju za plaćanje njihove nesposobnosti. **Dakle, isključivo podržavamo proces same dokapitalizacije, ali ne i prodaju sadašnjih akcija Elektroprivrede** jer bi time isti iznos novca otišao u Elektroprivredu i u državnu kasu, umjesto da sav uloženi novac ode u kapital Elektroprivrede a time i u investicije za poboljšanje energetske sektora.

Nova srpska demokratija će se posebno zalagati za jačanje regionalnih ekonomskih odnosa, pogotovu sa Srbijom kao najvećim spoljnotrgovinskim partnerom i sa Republikom Srpskom kao entitetom sa najvećim energetske potencijalima u regionu. Zalagaćemo se i za korektne privredne odnose sa BiH, Hrvatskom i Albanijom.

Podržavamo pravo svakog građanina da sam bira visokoškolsku ustanovu u kojoj će nastaviti obrazovanje. Shodno tome, sredstva koja putem poreza i drugih dažbina daje državi za razvoj obrazovanja u vidu studentskih vaučera, pod istim uslovima, može iskoristiti plaćanjem usluga bilo kojoj visokoškolskoj ustanovi.

Zalažemo se za završetak penzione reforme i za razvoj drugog stuba penzionog sistema, čime bi se smanjile obavezne uplate državnom penzionom fondu, a povećala raspoloživa sredstva davalaca osiguranja da vrše obavezno osiguranje u privatnim penzionim fondovima. Licence za obavljanje poslova privatnog penzionog fonda mogle bi da dobiju samo ekspoziture renomiranih finansijskih institucija ove vrste iz inostranstva, gdje je takav sistem već uveliko razvijen.

Ojačaćemo ulogu Agencije za mala i srednja preduzeća u razvoju ukupne privrede.

Uvešćemo praksu nacionalnog takmičenja biznis planova radi obezbjeđenja finansiranja najboljih programa, posebno za mlade preduzetnike. Obuka mladih preduzetnika je naš važan zadatak.

Vlada Nove srpske demokratije će podržati svako seosko domaćinstvo, bez obzira na veličinu posjeda, ukoliko pokaže spremnost da se bavi intenzivnom poljoprivrednom proizvodnjom.

Poljoprivredi su potrebni povoljni zajmovi. Unaprijedićemo sistem informisanja poljoprivrednika o novim tehnologijama poljoprivredne proizvodnje i uvesti nove programe obuke u oblastima agrotehnike, zaštite bilja, veterinarstva i agrobiznisa. Vlada će posebnu pažnju posvetiti i mladima koji žele da se bave poljoprivredom kroz programe za permanentnu stručnu edukaciju, bespovratna sredstva za početak poljoprivredne proizvodnje i poreske olakšice za poslovanje u prvim godinama rada i investicija.

Izborna lista

1. Andrija Mandić	33. Miloje Krgović
2. Goran Danilović	34. Nović Lutovac
3. Slaven Radunović	35. Goran Kiković
4. dr Novica Stanić	36. Krsto Kovačević
5. mr Budimir Aleksić	37. Vera Mijanović
6. Emilo Labudović	38. Mirko Vujošević
7. dr Strahinja Bulajić	39. Miladin Gogić
8. Radojica Živković	40. mr Bogoljub Irić
9. Slavko Fušić	41. Olivera Čolović
10. Milutin Đukanović	42. Branko Bujišić
11. Radoš Zečević	43. Boris Vujović
12. dr Ljiljana Đurašković	44. Luka Baljević
13. Jovan Vučurović	45. Ranko Barjaktarević
14. Nebojša Strugar	46. Janko Jelić
15. Pero Radonjić	47. Savo Čirović
16. Milan Lekić	48. Vidimir Španjević
17. mr Goran Radonjić	49. Danko Popović
18. Dragoljub Bulatović	50. Radenko Adžić
19. Ranko Radonjić	51. Blažo Đurković
20. Radovan Peličić	52. Miraš Đurđevac
21. Branko Bulatović	53. Milena Stevanović
22. Miladin Kadić	54. Milisav Popović
23. Ilija Miljanić	55. Dragana Todorović
24. Miladin Marković	56. Ljiljana Brajović
25. Svetozar Šofranac	57. Đorđije Vujović
26. Velimir Đoković	58. Dragan Goranović
27. Jovan Subotić	59. Velibor Eraković
28. Duško Tomašević	60. Momčilo Delić
29. Milivoje Šovran	61. Radovan Damjanović
30. Božina Mrdović	62. Dražen Manojlović
31. Branka Prašević	63. Miodrag Peković
32. Aleksandar Rakočević	64. Vukašin Zekić

65. Vuko Todorović
66. Milenko Marković
67. Srđan Vujnović
68. Zoran Spaić
69. Zoran Blagojević
70. Boško Vlahović
71. Milosav Dukić
72. Miroje Mrdak
73. Milica Kralj

74. Miloš Bulatović
75. Bećir Vuković
76. mr Tripko Draganić
77. dr Jugoslav Račić
78. dr Vasilije Radulović
79. porf.dr Vladeta Radović
80. prof.dr Jovan Čađenović
81. prof. dr Novo Vujošević

Koalicija Liberalne partija i demokratskog centra - Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Izborni program 2009.

Koaliciona povelja

u susret izborima zakazanim za 29. mart 2009. godine,

- razumijevajući prirodu postojećih političkih i ekonomskih prilika u kojima se Crna Gora nalazi;
- svjesni potrebe da se Crna Gora istinski i u potpunosti demokratski preobrazi i ubrza integrativne procese;
- kao stranke građanske, emancipatorske i liberalno-demokratske orijentacije, kojima je pravo na srećan život građanki i građana Crne Gore politički cilj udruživanja,

usvajamo

KOALICIONU POVELJU

za ujedinen izborni nastup pod nazivom

„Za drugačiju Crnu Goru“

- Crna Gora je povratkom svoje nezavisnosti, samo povratila mogućnost da se, vođena sopstvenim interesima, nađe u zajednici demokratskih društava, kojima su evropske civilizacijske vrijednosti ključno obilježje;
- Prepoznajući sve slabosti koje ugrožavaju naš put ka državi vladavine prava i pravедnosti, a za koje postojeća vlast nema valjana rješenja, odlučni smo u namjeri stvaranja uslova za dobar život svih građanki i građana Crne Gore;
- Vjerujući da vlast mora biti ograničena zakonom, garantovati lična prava i slobode, sa obavezom poštovanja i njegovanja svih različitosti koje Crnu Goru čine jedinstveno lijepom i vjerujući u obavezu vlasti da bude u trajnoj službi građanki i građana;
- Uviđajući potrebu za demokratskim uređenjem svih institucija države,

proglašavamo našu punu posvećenost idejama demokratskog i ekonomskog progresa i upućujemo

POZIV

svima kojima je cilj građanska Crna Gora, demokratske budućnosti i svima koji vjeruju u društvo pravne i ekonomske sigurnosti, tolerancije, zdrave životne sredine, posebne pažnje u odnosu na osjetljive kategorije društva, kulturnog bogatstva, posvećenosti mladima, kao i svima onima koji su odlučni u borbi protiv svih oblika zloupotrebe vlasti, šovinizma, nasilja i diskriminacije da nam se pridruže u borbi

ZA DRUGAČIJU CRNU GORU!

Demokratski centar Crne Gore

Liberalna partija Crne Gore

Izborna lista

1. dr Goran Batrićević
2. Miodrag – Miko Živković
3. Emin Duraković
4. Vera Miljanić
5. doc. Tatjana Krkeljić
6. Andrija-Pura Popović
7. Goran Đurović
8. Bilsen Idrizović
9. Nenad Konjević
10. Sandra Mitrović
11. Hajrudin Salković
12. Dragan Purko Ivančević
13. dr Darko Radulović
14. Ivan Janjušević
15. mr Dragan Đukić
16. Zoran Živković
17. mr Aleksandar Ražnatović
18. Vatroslav Belan
19. Petar Vujović
20. Samedin Agović
21. Dražen Radonjić
22. Aleksandar Ljumović
23. Boško Uskoković
24. prof.dr Rade Ratković
25. Marjan Orbović
26. Snežana Adžić
27. Vuko Vuk Pejović
28. Marija Samardžić
29. dr Nada Cicmil-Sarić
30. Maša Stojanović
31. Dragan Tufegdžić
32. Ranko Đurđić
33. Mirko Š. Nikčević
34. Zoran Petranović
35. dr Leka Đokaj
36. dr Mehmed Kurpejović
37. Nenad Vujošević
38. Tatjana Crepulja
39. Rajko P. Nikčević
40. Božo Kopilaš
41. Jelena Filipović
42. Goran Skrobanović
43. Veselin Raičević
44. Božidar Vučinić
45. Mirko N. Mijušković
46. Srboľjub Srđa Jovetić
47. Asmira Dacić
48. Satka Hajdarpašić
49. dr Predrag Bajić
50. Milivoje Mićo Jovović
51. Nenad Franović
52. Admir Camić
53. Dušan Pejović
54. Mato Pasinović
55. Ana Jovović
56. prof.dr Rašid Rera Hadžić
57. Radomir Ivančević
58. Ismeta Erović
59. Fejzulah Brkanović
60. Miodrag Mrvaljević
61. Nebojša Kraljević
62. Zejnel Šabović
63. Ana Ivanović
64. Senad Ajanović
65. Rasim Đoni
66. Aleksandar Jurišević
67. Zdravko Milović
68. Nasuf Nako Korac
69. Suzana Kapetanović
70. Dževat Šarkinović
71. Vjekoslav Šaranović
72. Danilo Sekulić
73. Mihailo Musić
74. Šefkija Nikočević
75. Vukašin Andrijašević
76. Momčilo Obradović
77. Ćazim Popara
78. Esad Esko Šainović
79. Aila Šoškić
80. Zdravko Šoć
81. Nebojša Batrićević

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Ali Rexha	16. Besim Kolari
2. Kaplan Muçaj	17. Fatmir Seferi
3. Dritan Kurti	18. Pjeter Dobreci
4. Safet Taipi	19. Antonia Kocović
5. Zefa Lukić	20. Branka Marđonović
6. Osman Rexhdža	21. Arjeta Lika
7. Muhamet Nika	22. Ljoro Lukić
8. Gjergj Pëpjonović	23. Husejn Curanović
9. Omer Shaba	24. Liridona Mehmeti
10. Abdul Hoxhiq	25. Valdet Rexha
11. Blerim Holloviq	26. Prenca Mirdita
12. Aleksandar Jacović	27. Vebi Paljević
13. Shaban Gjekaj	28. Agim Cobaj
14. Rasim Osmani	29. Enver Muçaj
15. Naser Selaj	

UDSH – DUA – Ferhat Dinosa

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Ferhat Dinosa
2. Mehmed Zenka
3. Fatmir Gjeka
4. Fuad Nimani
5. Musa Goçaj
6. Hadixha Gjonoviq
7. Deda Zadrira
8. Haxhi Sulejmani
9. Beqir Zatoviq
10. Alija Dukoviq
11. Xhelal Myrtja
12. Enver Demirovq
13. Fadil Kajoshaj
14. Xhenana Çauši
15. Rama Sinanaj
16. Enis Gjokaj
17. Nail Aslani
18. Jasmina Hasiq
19. Sead Orahovac
20. Manush Halili
21. Naser Tagani
22. Izedina Axhoviç-Shkrijel
23. Gani Demiri
24. Husein Dervishi
25. Adem Gjokaj
26. Mahir Hoxha
27. Valbone Vogliq
28. Xhevdet Gjokoviq
29. Naim Hoxha
30. Almir Lulanaj
31. Beqir Seloviq

Otađbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Aćim Višnjić
2. doc. dr Aleksandar Stamatović
3. doc. dr Nikola Mihaljević
4. Radonja-Lolo Šturanić
5. Sreten Cerović
6. Ljubica Golubović
7. Svetozar M. Zeković
8. Davorka Miličić
9. Radivoje Pekić
10. Milić Ćorović
11. Milomir Adžić
12. Neđeljko Maraš
13. Milorad Tadić
14. Rajko Lalatović
15. Nikola Milošević
16. Nenad Đoković
17. Radomir Martinović-Bajica
18. Radomir Bulajić
19. Veselin Lazarević
20. Jakov Radović
21. Željko Višnjić
22. Miro Petković
23. Milanka Milošević
24. Radomir Raičević
25. Mihailo Crnogorac
26. Dejan Kankaraš
27. Miloš Vuković
28. Duško Manojlović
29. Časlav Radulović
30. Stevan Pejaković
31. Branimir Pajović
32. Stevan Jovanović
33. Milovan Miljić
34. Igor Mihailović
35. Jadranka Nenezić
36. Budimir Fatić
37. Mirko Jelenić
38. Veselin Jovanović
39. Novica Rakočević
40. Velimir Tmušić
41. Marija Bigović
42. Ljubiša Šćepanović
43. Željko Lečić
44. Aleksandar Miličić
45. Radovan Jovanović
46. Gordana Novaković
47. Milić Peković
48. Vesko Radić
49. Igor Knežević
50. Željko Durković
51. Veselin Jovanić
52. Marko Manojlović
53. Svetozar Zeković
54. Milorad Đoković
55. Dijana Kandić
56. Sonja Pejaković
57. Dragomir Janičić
58. Mijo Jovanić
59. Bogdan Pejaković
60. Mihailo Miljanić

Albanska koalicija “Perspektiva” – Koalicioni Shqiptar “Perspektiva”

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Amir Hollaj
2. Vaselj Siništaj
3. Smail-Maljiq Çunmuljaj
4. Fehim Avdiu
5. Lindon Gjelaq
6. Zenel Seloviq
7. Rexhep Gjokoviq
8. Zana Sarvan
9. Simon Ivezaj
10. Xhemal Cenaj
11. Nikola Dusheviq
12. Milazim Demirovique
13. Nikola Z. Gegaj
14. Kasem Çaushe
15. Katrina Gjuraševiq
16. Abaz Mustafa
17. Mark Lucaq
18. Sabahete Zeneloviq
19. Valentin Junçaj
20. Besnik Jahoviq
21. Drita Rukaj
22. Gjylaver Avdiu
23. Rexhep Çunmulaj
24. Safet Nikoviq
25. Lindita Gjonaq
26. Tahir Çaushe
27. Nikë Berishaj

Srpska nacionalna lista

Izborni program 2009.

Donošenjem Ustava Crne Gore srpski narod izgubio je status konstitutivnosti. Osporeno mu je stečeno pravo na korišćenje srpskog jezika u školama. Kroz nastavni i obrazovni program, pogrešno i zlonamjerno se tumači doprinos srpskog naroda u stvaranju države Crne Gore. Sve su učestaliji i bezobzirni napadi na Mitropoliju Crnogorsko-primorsku i ostale eparhije Srpske pravoslavne crkve, kao duhovnog i istorijskog stožera Srba u Crnoj Gori. Srbi koji čine 32% ukupne populacije u Crnoj Gori, zastupljeni su u zanemarljivom procentu u državnoj administraciji i lokalnoj samoupravi, a naš ukupan materijalni položaj je zabrinjavajući. Drugim riječima, Srpska nacionalna zajednica izopštena je iz društva, suštinski je obespravljena i izložena bezočnoj asimilaciji.

Dokorašnji politički predstavnici Srba su transformacijom nacionalnih stranaka u partije sa nerazumljivom građanskom profilacijom napustili koncept zaštite nacionalnih identiteta srpskog naroda u Crnoj Gori. Plašeći se nacionalne prepoznatljivosti odustali su od borbe za ostvarivanje slobode i ravnopravnosti sopstvenog naroda.

Srpska nacionalna lista nastavlja kontinuitet nacionalne politike smišljeno razbijene nekadašnje Srpske liste. Ona će se kroz svoj program dosljedno i svim raspoloživim demokratskim sredstvima boriti za ravnopravnost i PRAVA ZA SRBE.

Prioritet Srpske nacionalne liste u Parlamentu Crne Gore biće izmjene normi diskriminatornog Ustava i iz njega proizvedenih zakona, i zalaganje za obezbjeđivanje konstitutivnosti srpskog naroda u Crnoj Gori. Do tada Srpska nacionalna lista će na demokratski dozvoljene načine čuvati nacionalni identitet srpskog naroda i tražiti PRAVA ZA SRBE!

U svom četvorogodišnjem skupštinskom mandatu Srpska nacionalna lista će obezbijediti srpskom narodu prava na:

- izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje srpskog nacionalnog, etničkog, kulturnog i vjerskog identiteta;
- školovanje na srpskom jeziku i pismu u državnim ustanovama na nastavnim programima koji obuhvataju istoriju, kulturu i duhovnost srpskog naroda;
- informisanje na srpskom jeziku
- korišćenje srpskog jezika i ćirilicnog pisma za privatne, javne i službene potrebe;
- izbor, upotrebu i javno isticanje srpskih nacionalnih simbola i obilježavanja srpskih nacionalnih praznika;
- srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva i
- da u sredinama sa značajnim učešćem srpske populacije tradicionalni, lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na srpskom jeziku.

U prvoj godini skupštinskog mandata Srpska nacionalna lista obezbijediće formiranje i finansiranje:

- srpskih elektronskih novina;
- srpske televizijske agencije;
- srpskog štampanog medija;
- srpskog narodnog pozorišta;
- srpske izdavačke djelatnosti;

- finansiranje srpskih kulturnih i naučnih časopisa „Stvaranje“, „Slovo“, „Srpski glas Boke“, „Svevide“....;
- finansiranje programa koji se bavi zaštitom indentiteta i prava srpskog naroda u Crnoj Gori;
- finansiranje besplatne pravne zaštite za pripadnike srpskog naroda u Crnoj Gori, koji su izloženi diskriminaciji;
- stipendiranje talentovanih studenata i svih redovnih studenata grupe „Za srpski jezik i književnost“ na Filozofskom fakultetu u Nikšiću;
- finansiranje srpskih kulturno umjetničkih društava u Crnoj Gori....

U drugoj godini skupštinskog mandata Srpska nacionalna lista obezbijediće:

- otvaranje najznačajnijih institucija nauke i kulture srpskog naroda na prostoru Crne Gore - SANU (Društvo za nauku i umjetnost), Matica srpska, Srpska književna zadruga....;
- osnivanje srpskog radija;
- početak formiranja moderne srpske televizije i
- nastavak finansiranja svih obaveza iz prethodne godine.

U trećoj godini skupštinskog mandata Srpska nacionalna lista obezbijediće:

- funkcionisanje moderne srpske televizije;
- funkcionisanje najznačajnijih srpskih naučnih i kulturnih institucija na prostoru Crne Gore;
- nastavak finansiranja svih obaveza iz prethodne dvije godine.

U četvrtoj godini skupštinskog mandata Srpska nacionalna lista obezbijediće:

- srpskom narodu puno uživanje svih ustavnih prava, koje će nam garantovati slobodu i ravnopravnost sa drugim nacionalnim zajednicama u Crnoj Gori, a posebno u dostizanju srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Tokom skupštinskog mandata Srpske nacionalne lista obezbijediće se uspostavljanje posebnih veza sa državama srpskog naroda u okruženju, Srbijom i Republikom Srpskom, a time i povoljnosti za građane srpske nacionalnosti iz Crne Gore, koja se tiču ostvarivanja ravnopravnosti sa građanima Srbije u okviru besplatnog školovanja, adekvatnog liječenja i zdravstvene zaštite, ravnoparavnost zapošljavanja i socijalne zaštite.

Srpska nacionalna lista kao politički subjekt koji se bori za mir, toleranciju, jednaka prava za sve, najiskrenije će raditi na ostavarivanju najboljih mogućih odnosa sa predstavnicima drugih nacionalnih zajednica, ali ne na štetu sopstvenog naroda, već na principima poznatih standarda koji garantuju jednakost i ista prava svima.

Srpska nacionalna lista neće biti faktor koji će remetiti napredak Crne Gore i bolji život građana u njoj, pod uslovom da se i sva prava srpskog naroda obezbijede i poštuju.

Odnos prema evropskim integracijama Srpska nacionalna lista će formirati u skladu sa interesima srpskog naroda.

Srpska nacionalna lista je odlučno protiv učlanjenja Crne Gore u NATO.

Kosovo i Metohija su živi dio organizma cjelokupnog srpskog naroda. Sadašnje stanje doživljavamo kao okupaciju i veliku nepravdu prema srpskom narodu i njegovom najznačajnijem dijelu teritorije. Kosovo i Metohiju spremni smo da branimo i čuvamo na način kako to bude radila Republika Srbija i srpski narod koji živi tamo.

Program Srpske nacionalne liste i obećanja data u njemu predstavljaju našu svetu obavezu prema svom narodu. S vjerom u boga, sebe i međusobno pomaganje Srba, Srpska nacionalna lista garantuje njegovu realizaciju!

Izborna lista

1. dr Momčilo Vuksanović
2. Novak Radulović
3. Duško Sekulić
4. Dobrilo Dedeić
5. Zdravko Tošković
6. Bojan Strunjaš
7. Nikola Minić
8. Vidosava Ostojić
9. Predrag Vojvodić
10. dr Drago Šerović
11. Miljan Stanišić
12. Predrag Vukić
13. dr Vukić Ilinčić
14. Miodrag Čupić
15. Stojan Mimović
16. Milidrag Majdov
17. Velimir Zejak
18. Radan Nikolić
19. Ljubomir Peković
20. Radosav Vojinović
21. Vladimir Vuković
22. mr Nebojša Vuksanović
23. Ljubo Božović
24. Vučica Radović
25. mr Žarko Leković
26. Radisav Karadžić
27. Aleksandar Milinović
28. Miloslav Brajović
29. Mileta Jakovljević
30. Nikola Ljuboja
31. Ivana Turović
32. Milan Gobović
33. Matija Dabović
34. Duško Kovačević
35. Ranko Žutković
36. Vukota Pejović
37. Branko Marjanović
38. Branislav Mitrović
39. Dragan Vujošević
40. Milutin Đurković
41. Dušanka Pejović
42. Tomislav Đurović
43. Nenad Bobičić
44. Ratko Knežević
45. Milić Krsmanović
46. Milija Zejak
47. Branko Popović
48. Milorad Bešović
49. Zorica Pajović
50. Pavle Radonjić
51. Slavko Dabetić
52. Vesko Gogić
53. Vladimir Stanić
54. Tatijana Raspopović
55. Momčilo Popović
56. Ljiljana Žugić
57. Vladica Šoškić
58. Svetlana Dević
59. Mašan Giljača
60. Tomica Vranić
61. Jovan Mešter
62. Dejan Milićević
63. Batrić Knežević
64. Bojan Kotlaja
65. Miodrag Milić
66. Rajko Laketić
67. Radislav Petrušić
68. Miloš Boljević
69. Milan Kokotović
70. Ranko Popović
71. Dejan Markuš
72. Igor Miličković
73. Budimir Marović
74. Slavko Vlahović
75. Radoje Stijović
76. Siniša Đuričanin
77. Lazar Jovović
78. Lakić Mihailović
79. Milan Mršulja
80. Obrad Anđelić
81. Žarko Brajović

**Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u
Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet
Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare
– Gjergj Camaj**

Ova lista nije imala poseban program za parlamentarne izbore 2009.godine.

Izborna lista

1. Mehmet Bardhi	19. Marash Dedvukaj
2. Nikë Gjeloshaj	20. Daut Ceka
3. Saubih Mehmeti	21. Spresa Kukić
4. Luigj Junçaj	22. Mustaf Bardhi
5. Nikollë Camaj	23. Agron Berishaj
6. Gjergj Camaj	24. Xhafer Cukoviq
7. Muhamed Gjokaj	25. Luan Balidemaj
8. Aisha Dječbritaj	26. Arif Çelajaj
9. Ruzhdija Nikoviq	27. Mehmet Gjombalaj
10. Hajrullah Hajdari	28. Jimmy Daci
11. Arber Kajoshaj	29. Fran Gjokaj
12. Ismet Gjombalaj	30. Enver Daciq
13. Aferdita Lajiq	31. Naser Kuqi
14. Hajredin Kovaçi	32. Salih Duraku
15. Vitore Lulgjuraj	33. Zef Gjokaj
16. Skedner Hasangjekaj	34. Ramazan Kurtoviq
17. Ramazan Bardiq	35. Musa Daciq
18. Marija Perazaj	36. Fadil Veloviq

Izborni slogani

Izborni slogani

FORCA – Nazif Cungu

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Crnogorski komunisti

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Slogan ove liste bio je: *GLAS NARODA*

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Slogan ove liste bio je: *SIGURNO*

Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Slogan ove liste bio je: *MOŽEMO*

SNP - Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Slogan ove liste bio je: *ZNA CRNA GORA*

Nova srpska demokratija- Andrija Mandić

Slogan ove liste bio je: *ZA NOVI ŽIVOT*

Koalicija Liberalne partija i demokratskog centra - Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Slogan ove liste bio je: *DRUGAČIJE*

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

UDSH – DUA – Ferhat Dinosa

Slogan ove liste bio je: *BASHKË* (Zajedno)

Otađbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

Slogan ove liste bio je: *ZA ISTINSKE SRBE*

Albanska koalicija “Perspektiva” – Koalicioni Shqiptar “Perspektiva”

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Srpska nacionalna lista

Slogan ove liste bio je: *PRAVA ZA SRBE*

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Slogan ove liste bio je: *SVI ZAJEDNO*

Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare – Gjergj Camaj

Ova lista nije imala poseban slogan za parlamentarne izbore 2009.

Izborne kampanjeu štampanim medijima:
ključna obećanja, jezik, odnosi prema
različitim ciljnim grupama

Završna izborna obećanja nosilaca i predstavnika izbornih listi objavljena u dnevnom listu Dan, 27.03.2009, a obradili su ih novinari tog dnevnika Vukoman Radenović i Marko Vešović

FORCA – Nazif Cungu

Genc Nimanbegu, nosilac izborne liste Forca – Nazif Cungu

EU rješava probleme albanske zajednice

Za razliku od drugih albanskih partija, Forca je moderna stranka sa izraženom unutrašnjom demokratijom, koja ima kvalitetan kadar svih struka, što je čini najorganizovanijom albanskom partijom u Crnoj Gori, poručio je potpredsjednik Force i nosilac izborne liste Genci Nimanbegu.

„Imamo viziju, platformu i jasan program za poboljšanje ekonomske situacije, za borbu protiv diskriminacije i korupcije kao i za povraćaj imovine Albancima“, naveo je Nimanbegu.

Posebnu pažnju, prema njegovim riječima, Forca poklanja poboljšanju uslova školovanja Albanaca u Crnoj Gori.

„Forca je partija mladih i nije talac prazne retorike prošlosti, nego ide u korak s vremenom. Proces integrisanja Crne Gore u EU je rješenje mnogih problema albanske zajednice. Samo unutar Evrope mi ćemo imati visoke standarde u svim segmentima života i uživamo sva prava i puno poštovanje našeg nacionalnog identiteta“, istakao je Nimanbegu.

U cilju poboljšanja položaja Albanaca Forca će biti aktivna u Podgorici, najavio je Nimanbegu i dodao da će jačati veze sa Tiranom i Prištinom, koristiti domaće zakonodavstvo, međunarodna dokumenta i standarde, kao i da će saradivati sa međunarodnim organizacijama poput EU, Savjet Evrope i OEBS radi ostvarivanja prava manjina u Crnoj Gori.

Crnogorski komunisti

Vladislav Vuković, nosilac izborne liste SKJ – Komunisti Crne Gore

Vratićemo dostojanstvo

Nosilac izborne liste SKJ – Komunisti Crne Gore Vladislav Vuković poručio je da će biračima, ukoliko glasaju za njih, biti vraćeno dostojanstvo koje su u prošlosti imali kao rezultat viševjekovne borbe za slobodu, a naročito rada i opštenarodne solidarnosti. Komunisti će, kako je istakao u završnoj poruci biračima, obezbijediti da se jasno vidi ko i u čemu narod vara ili se pretvara da je njegov dobročinitelj, a u stvari, samo zadovoljava lične interese.

„Obezbijedićemo da se jasno vidi šta je i pod kojim usovima privatizovano, uništeno ili, prosto rečeno, opljačkano. Biće utvrđeno i sankcionisano neopravdano bogaćenje i izvršeno oduzimanje nelegalno stečene imovine i novčanog bogatstva. Komunisti će se boriti za sigurnost svake imovine, stečene poštenim radom pojedinaca i njihovih članova domaćinstva ili njihovih predaka. Oni društvenom i državnom vlasništvu pridaju izuzetan značaj za napredak društva. Otuda će se boriti da ono što je stvoreno višedecenijskim radom radnika bude vraćeno njima pod uslovom da se obezbijedi sva potrebna upravljačka struktura da ponovo profunkcioniše produktivnost ovog vlasništva“, poručio je Vuković.

Dosadašnja privatizacija i dokapitalizacija, ocijenio je, nije dokazala da je društveno vlasništvo svačije i ničije. Iskustvo razvijenog svijeta pokazuje obratno, kada privatne fabrike zapadnu u poteškoće izlaz se nalazi u uvođenju participacije i samoupravljanja radnika. Komunisti će se, najavljuje on, boriti za stvaranje uslova da ko god radi može od rada da izdržava sebe i svoju porodicu.

„Za ostvarivanje takvog cilja zalagaćemo se za uvođenje više reda, plana, uslova za oporavak proizvodnje. Ekonomski razvoj potrebno je zasnivati na sopstvenim resursima, bogatstvima, ljudskim potencijalima, pa tek onda na povezivanju sa međunarodnim mogućnostima i osmišljenim povezivanjima. Samo tako moguće je obezbjeđivati ravnopravan položaj (ekonomski, kulturni, politički) u svijetu. Bez toga, naročito malim državama kao sto je Crna Gora, slijedi podanička zavisnost od drugih država, a naročito velikih sila“, upozorava Vuković.

Komunisti će, kaže on, razobličavati sve one koji svoje sebične interese pokrivaju, odnosno obezbjeđuju propisima koji su nepravedni. Boriće se za uspostavljanje boljeg pravnog poretka u kojemu ne smiju arbitrirati partije i njihove elite, jer to vodi u partijski autokratski apsolutizam. Višepartijski parlamentarizam, po njegovim riječima, potrebno je organizovati sistemom opštenarodnih mehanizama i efikasnih institucija.

Ističe da treba obezbijediti demokratiju koja nije suprotna populokratiji, eliminisati pežorativno poimanje, odnosno upotrebu termina populizam, kako to zloupotrebno čini vlast u Crnoj Gori.

„Komunisti će pokretati mnogo pitanja u oblasti ukupne nadgradnje i položaja svih kategorija građana, čime će davati doprinos da se na vrijeme razobličavaju sve proizvodnosti, ograničenja i proizvodna nesocijalna i nehumana postupanja u društvu“, zaključio je Vuković.

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Marko Kampe, nosilac izborne liste Stranke penzionera i invalida Crne Gore

Dosta su pljačkali penzionere

Predsjednik stranke penzionera i invalida Marko Kampe tvrdi da crnogorska javnost punih 20 godina penzionere proglašava za glavne krivce, stavljajući ih na stub srama, za loše uslove života crnogorskih građana, za njihovo puko preživljavanje. On je poručio penzionerima da se ne prodaju za vreću brašna.

„Utjerali su im strah u kosti da im druga vlast neće davati penzije, šaljući im zahvalnice, a ujedno i prijatnije na kućne adrese. A penzioneri su njihova glasačka armada i mašinerija, od kojih kupuju lične karte za 30 – 50 eura, da su glavna kočnica za promjene za bolji život, da su penzioneri glavni krivci za nepromjenljivost ove vlasti, za nefunkcionisanje pravne države, za kriminal, korupciju, tajkunizaciju privrede, kupujući penzionere za bijedne predizborne povišice penzija. Na kraju, da istaknemo, bilo je prijedloga da penzionerima treba zakonom zabraniti da izlaze na izbore. Prilijepljena nam je etiketa da smo maloumni, prestrašeni i da smo glavni krivci da nam je država zarobljena od jedne oligarhijske DPS vlasti. Imajući u vidu činjenicu da oko 40.000 penzionera prima penziju od oko 100 eura, svaki imalo razuman čovjek može pretpostaviti u kakvim uslovima penzioneri žive. To je puko preživljavanje, kao u konc-logorima, gdje mnogi preživljavaju kupeći otpatke novopečenih bogataša i oligarha. Naša kičma nije mogla izdržati više. Pukla je. Zato smo osnovali Stranku penzionera i invalida Crne Gore“, kazao je Kampe.

On je u ime stranke poručio javnosti da njihova stranka želi vlast ali sa moralnim, mladim, obrazovanim i stručnim ljudima, slobomislećim i oslobođenim od straha.

„Pozivamo ih da zajedno sa nama daju ključni doprinos moralnim i ekonomskim promjenama u Crnoj Gori. SPI se zalaže za pravnu državu, za poštovanje Ustava i zakona i da smo svi pred Ustavom i zakonom jednaki. Za slobodnu javnu riječ, za slobodu čovjeka u pravom smislu riječi, jer nam bez toga nema ni perspektive ni budućnosti. Država je ostala dužna penzionerima više od sto miliona eura, nakon spornog usklađivanja u periodu od 2002. do kraja 2003. U 2007. postignut je nekakav sporazum sa fondom PIO i predstavnicima Vlade da se nakon donošenja posebnog zakona o obeštećenju penzionera njima isplati dug kroz 8 rata i 2 vanredna isplaćivanja. To je režim otegao na više godina, što je svakako dovelo do obezvrijeđivanja tog iznosa”, ističe Kampe.

On navodi da se dug prema penzionerima od osam penzija temelji na nalazima sudskog vještaka ekonomsko – finansijske struke od drugog februara prošle godine.

„Prema tom nalazu usklađivanje penzija od prvog decembra 2007. trebalo je da se izvrši za 21,6%. Dato je samo 10%, a 10% odloženo za godinu dana, i po tom osnovu penzioneri su ponovo zakinuti za jednu i po penziju ili oko 28 miliona eura. Ukoliko nam penzioneri i ostali građani daju povjerenje na ovim izborima, mi im čvrsto obećavamo da ćemo im sva potraživanja izmiriti do kraja maja ove godine, kao i akcije AD Elektroprivrede. I nema više prevara i pljački!”, poručio je Kampe.

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Predrag Popović, nosilac izborne liste Narodnjačka koalicija

Mnoge ćemo iznenaditi

„Građani Crne Gore prepoznali su kvalitet političke ponude Narodnjačke koalicije i izborni rezultat biće bolji od najoptimističnijih prognoza“, ocijenio je predsjednik Narodne stranke Predrag Popović. Naglasio je da će Savez NS i DSS osvojiti najmanje pet mandata.

„Ne bih da neko shvati da smo neskromni, ali neka ostane ta prognoza. A sto se tiče istraživanja javnog mnjenja koja se sada predstavljaju, nema tog građanina Crne Gore ko ozbiljnije pristupa političkim dešavanjima a da u tako nešto može da povjeruje“, ističe Popović.

On je rekao da se „Narodnjačka koalicija uopšte ne bavi tim nazovi ispitivanjima, i da će najbolji demant doći 29. marta nakon čega će se mnogi dobro zacrvenjeti“.

„Moguća je većina opozicije ali tri stranke, mislim prije svega na Novu, SNP i PzP treba u cijelu stvar da uđu korektno. Njihova priča da samo oni mogu ući u Skupštinu, to sigurno nije a ako opozicija misli da uzme većinu mora da uđe najveći dio opozicionih stranaka. Narodnjačka koalicija poštuje svakog glasača jer to su ljudi koji su izdržali sve što je režim priređivao, ali sad nemamo razumijevanja prema nekim umišljenim glavama“, tvrdi Popović.

Kazao je da je iz svega logična poruka da se režim može poraziti samo ako se prestane sa neistinama i te tri stranke se posvete sebi i svojim ciljevima.

„Drugacije, ulazi se u opasnu zamku. Postoje jasne računice, dosta nam je tih priča, prvo su išle od režima sada i iz opozicije. Naime, treba se okrenuti pravim vrijednostima, istinskim

crnogorskim, to je osnova naše kampanje, ono što su nam ostavili preci, i to je amanet za nas koji moramo poštovati“, kaže lider NS.

Saopštio je da se ne želi baviti predviđanjima šta će biti ako u nedjelju ipak pobijedi DPS, navodeći da opozicija to i ne treba da prognozira već da se bavi problemima i rješenjima. Prema njegovoj ocjeni, Crna Gora strema ka ozbiljnoj krizi i krajnja konsekvenca mogu biti izbori prije kraja novog saziva. Popović je poručio da je to realno i da se neće čekati četiri godine da bi se opet glasalo. On je istakao da je NK istinski zastupnik srpskih interesa u državi Crnoj Gori.

„Suprostavice se zato pokušajima da se srpski narod iz državotvornog pretvori u nacionalnu manjinu. Srbi jesu državotvorni narod i zalažemo se za očuvanje istorijskih vrijednosti na postulatima poruka Svetog Petra Cetinjskog, Marka Miljanova, Kralja Nikole. Srpski narod je ovim Ustavom doveden u diskriminatorni položaj“, procjenjuje Popović.

Lider NS kaže da je na vrijeme upozorio da ne treba donositi novi najviši pravni akt već amandmansi djelovati na Ustav SRJ iz 1992.

„U njemu je sve bilo jasno zapisano. Na kraju, viđena je uloga PzP –a i tvrdim da u Crnoj Gori ne može biti pomirenja među jedinstvenim pravoslavim narodom dok se onima koji se iskazuju kao Srbi ne vrati status koji su imali ranije“, smatra Popović.

On je rekao da u Crnoj Gori postoji jedna kanonska crkva, a da partija koja se iz pozicije vladajuće nudi da pomogne organizaciji koja se lažno predstavlja kao crkva, ne doprinosi pomirenju u Crnoj Gori.

„Pozivam građane koji su bili sa nama u borbi za zajedničku državu, da blok iz referenduma transformišemo u koaliciju, amandmansi djelujemo na Ustav, one koji žele pomirenje i ne nasjedaju na priče onih koji Srbe dijele na pametne i glupe, da glasaju za Narodnjačku koaliciju. Taj glas je antirežimski, jer razumijemo vapaj svih koji su htjeli jednu listu a da to nije došlo“, tvrdi Popović.

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Aleksandar Eraković, šef medijskog tima izborne liste Evropska Crna Gora

Naravno - sigurno

Izborne kampanje imaju makar jednu dobru stranu pred licem najšire javnosti. Brojni pretendenti na vlast otkriju i one skrivene, a po pravilu iskrivljene, crte ličnosti, koje manje-više vješto skrivaju prije i nakon tih pet-šest sedmica. Kao posljedicu tog razotkrivanja pred građanima imamo paradoksalnu situaciju: gotovo sve opozicione liste bolje bi prošle kad bi se glasalo mjesec dana prije zvaničnog roka za izbore! Dakle, bez tribina i konvencija, saopštenja, izjava, TV duela i intervjua, u kojima na površinu ispliva hiljadu razloga zbog kojih opozicioni lideri do izbornog dana izgube znatan broj potencijalnih glasača...

Tako je bilo i ovoga puta. Birači u Crnoj Gori nijesu ni slijepi kod očiju, ni gluvi da ne čuju. Jasno im je kao dan da je opozicija u cjelini krenula u kampanju sa napadima na vlast, ali je brzo odustala od te strategije, svjesna ishoda izbora, i okrenula se međusobnim optužbama, pokušavajući da tako obezbijede sebi izborni cenzus.

Šta su sve izgovorili jedni o drugima, a mnogi su se do juče držali za ruke! Jedan reče da bi Medojević zapalio Crnu Goru samo da se domogne vlasti, drugi priznaje da jedinstvenu opozicionu listu nije rasturio niko drugi nego Srđan Milić, treći podijeli Srbe na glupe i pametne, četvrti poručuje da se Danilović boji Medojevićevih riječi da će otkriti za koju tajnu službu radi, peti prijeti svojim glasačima da mu ne dolaze poslije izbora da pitaju “šta

ovo bi”... Pa koji bi ozbiljan i odgovoran čovjek prema samom sebi, svojoj porodici i na kraju svojoj državi mogao da se upusti u takav avanturizam i pokloni 29. marta povjerenje ovom raštimovanom orkestru, u kome se ne zna ko o kome ovih dana ružnije govori...

Iz ove kampanje proistekao je još jedan otužan utisak: slušali smo mnogo puta dušebrižničke tirade nekolicine opozicionih lidera o socijalnom kolapsu u Crnoj Gori, o siromaštvu na svakom koraku, o “sprženoj zemlji”, o jadu i bijedi koji su zavladaali u posljednjih nekoliko godina i, konačno, o tome kako bi sve procvjetalo kad bi se oni domogli vlasti. Ljudi su ih gledali u čudu: tokom tih istih godina i u istoj toj “sprženoj” državi, ti isti borci za obespravljene stekli su, bogami, zavidna lična bogatstva!

Pogledajte: i kuće, i stanove, i placeve, i automobile, i ušteđevinu sudeći samo na osnovu onoga što su sami prijavili nadležnim organima! I što javno prijavljuju ovih dana na tribinama - jedni drugima! A biće da oni najbolje znaju - jedni o drugima... Kako onda mogu računati da će ozbiljni i odgovorni ljudi, suočeni sa realnim egzistencijalnim problemima, povjerovati u ono što pričaju. Uostalom, ovo je već stvar ličnog morala, a ne državnog tužioca! Morate, ipak, gledati u oči te ljude dok, debelo situirani, saučestvujete u njihovom skromnom standardu...

Birači u Crnoj Gori sigurno će i ovoga puta odlučiti na osnovu djela. Znaju ko im je obećao nezavisnu državu i ko je to ostvario, a ko zajedničku sa Srbijom i to prokockao. Znaju ko im je obećao veće plate i ko je to zaista obezbijedio, a ko je prijetio neisplaćenim zaradama i omanuo. Znaju ko je obećao put u Evropsku uniju i ko ih sigurno vodi tim putem, a ko je činio sve da iskarikira probleme u našoj kući i okleveta sopstvenu državu u Evropi...

Znaju, uostalom, da ozbiljni i odgovorni ljudi uvijek biraju sigurnu budućnost, u konkurenciji sa političkim marifetlucima koji vode u čist avanturizam!

Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno

Avdo Gorčević, nosilac izborne liste Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno

Glas za opstanak

Nosilac liste “Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno” Avdo Gorčević smatra da su oni koalicija u punom smislu te riječi. Prema njegovom kazivanju, članstvo, kandidati sa liste, glasači i simpatizeri su Bošnjaci i Muslimani. Prema njegovim riječima, “nas su u prošlosti različito upisivali čak i kada se vlast nije mijenjala, ali nas nikada nijesu razdvajali, bili smo jedno”.

“Zahvaljujući ovoj vlasti, podanicima i šćardžijama iz našeg naroda u njoj, mi smo podijeljeni. Kada su tako uspješno napravili podjelu, bilo bi moralno da na javnom servisu, državnoj TV objasne koje su razlike između Bošnjaka i Muslimana u Crnoj Gori u istorijskom smislu, vjeri i običajima, jeziku i pismu, kulturi i tradiciji. Razlike nema”, tvrdi on. Zato naziv Koalicije nije floskula, već iskrena želja za autentično predstavljanje i zastupanje našeg naroda.

“Našu listu čine Bošnjaci i Muslimani iz svih gradova u kojima žive u značajnom broju. Našu izbornu listu čine ljudi različite obrazovne strukture i zanimanja, zadovoljavajuće polne strukture - 30% žena i uglavnom mladih studenata i intelektualaca. Našu koaliciju čine dvije parlamentarne partije: BDP CG (opštinski parlament u Rožajama) i ZMB (opštinski parlament u Bijelom Polju), četiri NVO i veliki broj nezavisnih intelektualaca”, ističe Gorčević. Bio je to pravi trenutak da se formira puna koalicija političkih subjekata Bošnjaka i Muslimana Crne Gore.

“Naši pozivi i apeli nijesu prihvaćeni. BS nije imala nacionalnog osjećanja i potencijala da se izdigne iznad ličnih sujeta i namještenja nekoliko funkcionera od svenacionalnog jedinstva.

Što se glasača tiče, nijesam siguran da bi sa njima imali veći procenat, oni se nigdje nijesu samostalno na izborima dokazali i izmjerili. Mi smo samosvjestan narod i nećemo se dati prevariti. U naš ulazak u Skupštinu ne sumnjamo, neće nas zaplašiti niti obećanjima obmanuti”, kazao je Gorčević.

Bošnjaci i Muslimani su kohezioni faktor u politički podijeljenoj Crnoj Gori i mi ne želimo da abitriramo u tim podjelama. “Mi želimo da se Ustavom i ustavnim načelima odredi naš status. Da se ravnopravno sa drugim zajednicama integrišemo u crnogorski politički i društveni život i da ne zavisimo od političke većine u Crnoj Gori. Naša koalicija koja će sigurno osvojiti 3 do 4 mandata pokrenuće rješavanje pitanja procentualne zastupljenosti Bošnjaka i Muslimana na svim niovima u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti. Kakav odnos ova vlast ima prema nama najbolje oslikava slučaj naših stradalnika otetih u vozu u Štrpcima. Tim našim merhumima, nevinim žrtvama kojima se ne zna ni mezara ni mramora, ne postaviše spomen-obilježje gdje bi porodice i prijatelji na dan patnje i stradanja mogli obilježiti Fatihom”, smatra Gorčević.

Glasajući za našu koaliciju glasaćete za svoju religiju, tradiciju, kulturu, jezik, za svoj opstanak i trajanje.

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Nebojša Medojević, nosilac izborne liste Pokreta za promjene - Možemo

Smjena režima ili bankrot države

Pokret za promjene je siguran da je većina građana opoziciono opredijeljena i da će opozicija napraviti novu vlast u Crnoj Gori nakon nedjeljnih izbora. Predsjednik PzP-a Nebojša Medojević ocjenjuje kao realnu mogućnost da u aprilu premijer Milo Đukanović, ako DPS ipak ostane na vlasti, zajedno sa bliskim saradnicima i prijateljima napusti Crnu Goru. “Oni će tako odnijeti milijarde koje su u doba tranzicije stečene, a Crnu Goru ostaviti u recesiji, sa budžetom iz kojeg već nakon izbora neće moći da se građanima isplate penzije i plate”, ocjenjuje Medojević.

On je naglasio da DPS neće priznati rezultate izbora ako izgubi i da je vrlo moguće “da pribjegnemo nekim sredstvima koja neće biti nenasilna”. “Postoji u vrhu DPS-a hipoteka kod nekih funkcionera zbog njihovih veza sa organizovanim kriminalom, ali i vrha službi bezbjednosti koji imaju već dugogodišnje poslove sa narko-mafijom. Te strukture neće dozvoliti mirnu predaju vlasti. Obavijestili smo zato neke adrese u SAD i EU da zbog toga obrate posebnu pažnju na Crnu Goru”, naglasio je Medojević.

On je poručio da scenariji viđeni u nekim latinoameričkim zemljama nijesu isključeni u narednom periodu u Crnoj Gori, jer je kriminal etabliran kroz sve institucije sistema.

“Svi koji budu glasali za opoziciju, glasaće protiv mafije i DPS-a. Zato je odbijanje EU da tri mjeseca odgovori na aplikaciju najbolji primjer kako se doživljava vladajuća struktura u Crnoj Gori i njena nesposobnost da sprovede ključne reforme. Promjena vlasti bi na neki način izazvala olakšanje u dijelu EU”, izjavio je prvi čovjek PzP-a.

On je rekao da je jedinstvena lista opozicije morala da pokrene kampanju ali da je taj nedostatak nadomjestio slijed loših poteza vlasti i galopirajuća kriza. Projekcija PzP-a je, kaže, skori bankrot javnih finansija, opšta nelikvidnost ali i propast ključnih subjekata crnogorske privrede, poput KAP-a i Željezare. “Zato PzP ima program koji spriječava probleme i eliminiše recesiju. Naš je zadatak da preokrenemo negativni trend u korist Crne Gore, s obzirom na to da smo mišljenja da vlast DPS-a to ne može”, ističe lider PzP-a.

Konstatovao je da su Đukanović i njegovi najbliži saradnici napravili konstrukcionu grešku u odabiru koncepta ekonomskog razvoja Crne Gore, tvrdeći da su vjerovali da privatizacija može riješiti probleme. “To se pokazalo kao netačno, a najveći dio naših privrednih struktura preuzeli su ljudi koji nemaju nikakvo preduzetničko iskustvo. Bilo je dosta i pogrešnih poteza od strane premijera, a on je svoje znanje dovoljno pokazao na primjeru Prve banke”, objasnio je Medojević.

Prema njegovoj ocjeni, bankari iz porodice Đukanović bankrotirali su u legalnom biznisu, iako je cijela država stala u zaštitu pozicija Prve banke i dala joj monopol na tržištu. “Tranzit cigareta i bankarstvo očito nijesu isti poslovi. Dok su se bavili, po tvrdnjama tužioca u Italiji, nelegalnim poslovima šverca duvana bilo je profita a kad treba ići legalno, nema ništa. Sve je potpuno stalo. Uz to, Đukanović ima hrabrosti da u ovakvoj situaciji najavljuje tender za Veliku plažu, i to u subotu. Njemu je i riječ “tender” najčešća u kampanji. Ako se poslije 29.marta bude davala neka nagrada za najduži nos, poput Pinokia, nema sumnje da će je dobiti Đukanović”, smatra Nebojša Medojević.

Kazao je da je posjeta Silvia Berlusconija Đukanoviću rezultat lobiranja, ocjenjujući da je iz EU i SAD samo militaristički lobi uz vlast Crne Gore.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Srđan Milić, nosilac izborne liste Socijalističke narodne partije

Da svaka kuća osjeti napredak

Nosilac izborne liste Socijalističke narodne partije Srđan Milić pozvao je građane u završnoj predizbornoj poruci da zajedno, svim srcem, zaokružuju broj 8 promijene sadašnji sistem vrijednosti u Crnoj Gori. Kako je istakao, “sa ponosom smo podijelili jedanaest godina sa vama, časnim i poštenim ljudima, koji ste imali hrabrosti reći „ne“ kriminalu, korupciji i falsifikovanju tradicije i istorije Crne Gore, onda kada je to bilo najteže. Ostali ste dosljedni sebi, ideji koja nas je okupila, pradjedovskom amanetu, da čuvamo ono što je naše, polako idući ka cilju, a to je dostojanstveni život za sve građane u demokratskoj Crnoj Gori. Treba svi da se složimo oko zajedničkog cilja, a to je da Crnu Goru izvedemo na pravi put, da promijenimo njen sadašnji imidž i postanemo zemlja koja će u dobru, poštenju i radu biti među prvima na Balkanu”, istakao je Milić.

Politika se, kako je dodao, mora voditi u interesu građana, a ne pojedinaca. Po ocjeni predsjednika SNP-a čekaju nas ozbiljne godine, i ozbiljne odluke.

“Ne kažem da će nam biti odlično u godinama koje dolaze, ali znam, i vjerujem, da će nam, ako promijenimo sadašnje stanje u Crnoj Gori, biti mnogo bolje i da ćemo živjeti životom dostojnim čovjeka. Zato SNP traži podršku od vas za ostvarenje velikih ciljeva i kolektivnog dobra Crne Gore. Zato zna Crna Gora da u nedjelju 29. marta treba zaokružiti broj 8”, tvrdi Milić.

Kako ističe, ovo upravo zato jer je “SNP i riječju i djelom dokazala da je spremna da vodi Crnu Goru za dobro svih, za dobro svih naših porodica, sve djece, koji, u stvari, predstavljaju istinsku snagu i ponos ove zemlje.”

“Zna Crna Gora da je vrijeme da se napredak osjeti u svakoj kući, u svakom dijelu društva. Zbog perspektive života sadašnjih i budućih generacija želimo da izgradimo ekonomski razvijeno i napredno društvo i državu. Sve što radimo moramo činiti u ime onih, koji ostaju uz nas, i za nama – u ime mladih”, naglašava predsjednik SNP-a.

Svim građanima, smatra on, moraju biti pružene jednake mogućnosti za lični napredak, obrazovanje, stvaranje porodice i kvalitetne uslove života. On u ime SNP-a daje riječ da će Crna Gora biti država socijalne pravde, što podrazumijeva sigurnost svakog građanina i porodice.

“Dajemo riječ da će znanje opet biti moć, jer je nivo obrazovanja svih građana neraskidivo povezan sa sveukupnim društvenim odnosima i stanjem u društvu. Dajemo riječ da će zdravstvene usluge biti dostupne svim građanima Crne Gore. Dostupnost zdravstvenih usluga mora biti određena potrebama pacijenta, a ne njegovom mogućnošću da tu uslugu plati. Najznačajnije bogatstvo jedne države je zdravlje njenih građana. Dajemo riječ da ćemo brinuti o svakom radniku. SNP svoj ekonomski program temelji na viziji Crne Gore kao države jednakih šansi za sve, u kojoj su privredni rast i održivi razvoj u punoj ravnoteži sa rastom životnog standarda svih njenih građana”, zaključio je Milić uz poruku da SNP za sve ovo tražio podršku građana “jer sve možemo i moramo ostvariti zajedno, jer smo mi i dosad bili skupa na mjestu gdje se brane pravda i istina”.

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

Andrija Mandić, nosilac izborne liste Nova srpska demokratija

Opozicija može do većine

“Nova srpska demokratija je opcija za sve one koji vjeruju da u Crnoj Gori ima nade za novi život u boljim, demokratskim uslovima”, kazao je u završnoj predizbornoj poruci biračima nosilac izborne liste Nove Andrija Mandić. Kako je istakao, “Nova je opcija za one koji vjeruju da Crna Gora može postati zemlja ravnopravnih građana, jednakosti pred zakonom, država harmoničnog ekonomskog i privrednog razvoja.”

“Želimo da Crna Gora bude zemlja za sve građane, prije svega, i za Srbe koji su utemeljili Crnu Goru kao istorijski i geografski pojam. Proteklih dana, tokom brojnih susreta i razgovora sa građanima, uvjerali smo se da u Crnoj Gori postoji velika većina koja želi promjene i uspostavljanje principa za koje se zalaže Nova. Potpuno smo sigurni da će Nova ostvariti odličan rezultat, koji će omogućiti da se nakon izbora napravi nova vlada u kojoj neće biti mjesta za DPS i SDP”, kazao je Mandić. Nova, kako ističe, vodi politiku za novi život svih naših građana. Zato su, dodaje Mandić, posebno ponosni na pozitivnu energiju sa skupova Nove i činjenicu da nijesu uputili nijednu tešku riječ prema kolegama iz opozicije, “iako smo više puta grubo napadani”.

“Nova je ponudila rješenje za novi život, za brojne probleme koji opterećuju Crnu Goru, a posebno najugroženiju populaciju - mlade ljude, civilne i vojne penzionere, radnike, zapošljene u prosvjeti i zdravstvu. Nova ima, prije svega, recept za ozdravljenje posrnule crnogorske ekonomije”, poručuje nosilac izborne liste Nove. Kako najavljuje, “iste večeri nakon konstatovanja da imamo 41 mandat pozvaću kolege Nebojšu Medojevića i Srđana Milića da sastavimo novu vladu Crne Gore, koja bi se uhvatila u koštac sa teškom ekonomskom krizom”. “Nova vlada Crne Gore,” ukazuje Mandić, “pod hitno mora krenuti u popravljanje odnosa sa svim zemljama u regionu sa kojima su poremećeni, kao što je slučaj sa Srbijom. Tu, po njegovoj ocjeni, najviše može da uradi Nova. To bi značilo veće investicije iz Srbije, prirodni dolazak novca u Crnu Goru, veći broj turista i slobodan protok ljudi, roba i kapitala.”

“Nova srpska demokratija će nakon osvajanja vlasti svoju politiku dominantno usmjeriti na zaštitu naše biološke supstance i porodice, očuvanje i odbranu postojećih radnih mjesta,

spasavanje posrnulog finansijskog sistema, uspravljanje KAP-a i njegovog reprodanca na stabilne osnove, privlačenje stranih investicija”, najavljuje Mandić.

“Svjedoci smo, kaže on, kako je aktuelna vlast u proteklom periodu prevarila mnoge investitore. Zbog potrebe da prikriju petnaestogodišnju pljačku u KAP-u”, napomenuo je lider Nove, “najbrutalnije je prevaren sadašnji vlasnik, a ova nekada prosperitetna firma je pred zatvaranjem. Uopšte ne mora da bude tako. Imamo i snage i potencijala da održimo proizvodnju i pokrenemo prerađivačke kapacitete. Zašto bismo zatvarali Kombinat kad bi nas to dovelo do gubitka ne samo zapošljenih u KAP-u, već i više hiljada drugih radnih mjesta vezanih za repro lanac ovog preduzeća. Za razliku od sadašnje Vlade, koja je samo zatvarala preduzeća, naša ambicija je da sačuvamo postojeća radna mjesta i otvaramo nova”, tvrdi Mandić.

Nova se, podsjetio je, protivi ulasku Crne Gore u NATO savez, a takav stav podržava više od 2/3 građana. Odluka o tome može, ističe on, biti donijeta samo na referendumu, a Nova će biti na čelu građana koji se protive učlanjenju u ovaj ofanzivni vojni savez.

“Sve procjene pokazuju da postoji realna šansa da se, nakon izbora, napravi pobjednička koalicija, sastavljena od sada opozicionih partija, koja će imati većinu da oformi prvu demokratsku vlast u Crnoj Gori. To je velika šansa koju nam istorija duguje. To je i razlog da svi koji žele da se sistem vrijednosti u Crnoj Gori promijeni i da nam svima krene na bolje, izađu na izbore i daju glas za program Nove, za novi život”, zaključio je Mandić.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Goran Batrićević, nosilac izborne liste Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru

Vrijeme je za pravdu

Nosilac izborne liste “Za drugačiju Crnu Goru” Goran Batrićević poručio je da građani na izborima 29. marta imaju jedinstvenu priliku da daju šansu za novu, drugačiju i uređenu državu. On kaže da glas za koaliciju Liberalne partije i Demokratskog centra „Za drugačiju Crnu Goru” znači novi atom energije, koja će biti usmjerena za stvaranje drugačijeg odnosa države prema svakom svom građaninu, za stvaranje jednakih šansi za svakog pojedinca nezavisno od njegovog političkog, nacionalnog, vjerskog i bilo koje druge orijentacije.

“Da bi građanin svaki kutak Crne Gore doživljavao kao svoj i mjesto za pristojan i dostojanstven život država i buduća vlast u još većoj mjeri moraju brinuti o svakom članu zajednice. Koalicija „Za drugačiju Crnu Goru” je garant ostvarivanja ovakvog, drugačijeg odnosa, tj. novog patriotizma”, tvrdi Batrićević.

“Za uspostavljanje drugačijeg sistema vrijednosti potrebna su pregnuća novih političara i drugačiji odnos političara prema državi i građanima. Mora se vratiti vjera u politiku kao plemenitu vještinu čestitih i odgovornih ljudi koji znaju šta znači opšte dobro za Crnu Goru. Prevarantska i demagoška politika, bilo da dolazi od vlasti ili opozicionih subjekata, mora biti razotkrivena i marginalizovana. Kao što su slučajevi Prve banke, uzimanje otpremnina i povećavanje plata DPS/SDP kadrovima u propalim preduzećima, trošenje miliona eura u kampanji dok se radnicima i penzionerima ne izmiruju primanja, samo neki od primjera ekonomskog nemoralna, neodgovornosti i nesaosjećajnosti ove vlasti, isto tako je radovanje nad ekonomskom nesrećom Crne Gore zarad sitnog političkog profita, sijanje

straha i promovisanje puko prepisanih, nerealnih i neutemeljenih rješenja od strane nekih opozicionih stranaka, nepravedno i neodgovorno prema građanima Crne Gore. Crnoj Gori su zato neophodni političari koji će samo stvoriti ambijent da zaista najbolji i najstručniji pojedinci nezavisno od političkog opredjeljenja zauzmu ključna mjesta u vo]enju države kroz izazove ekonomske krize, nezapošljenosti i siromaštva, s jedne, i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, s druge strane. Zašto nam je još neophodna drugačija Crna Gora_ Zato što drugačije nije negacija ničeg dobrog što postoji u našem društvu, već je to sinonim za odgovornije, poštenije, ozbiljnije i pristojnije i evropskije društvo kakva bi trebalo da bude i Crna Gora”, naveo je Batrićević.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra je u svom programu ponudila konkretna rješenja za borbu protiv ekonomske krize koja je pred nama. “Naravno, smatramo da mi, kao i ni nijedan politički subject, nemamo sva rješenja za sve. Zbog toga će koalicija „Za drugačiju Crnu Goru” insistirati na ograničenoj, kontrolisanoj i efikasnoj programskoj vladi, koja će definisati drugačiju i novu ulogu države u ekonomiji. Zato ćemo učiniti sve da zajednički odgovor na krizu bude što širi dogovor za budućnost naše Crne Gore”, istakao je Batrićević.

Osnovni preduslov stvaranja drugačije Crne Gore je ulaganje u ljude i njihovo obrazovanje uz punu socijalnu prohodnost na svim nivoima.

“Koalicija LP/DC će se zalagati da se sve institucije otvore za mlade i obrazovane ljude, bez obzira na partijsku pripadnost. Jačanje lokalnih samoprava, decentralizacija i ujednačen regionalni razvoj koji se nalaze u centar naše politike samo su neki od razloga zašto će građani Crne Gore na predstojećim parlamentarnim izborima dati podršku koaliciji „Za drugačiju Crnu Goru”. Uvjereni smo da ova zemlja mora da bude dobra koliko su dobri najbolji ljudi u njoj. Zato se borimo da naše ideje postanu vrijednost takve Crne Gore. Kao ljudi koji vole svoju zemlju, učinićemo sve da naša djeca imaju puno više od nas i da sutra uvijek bude bolje od ovoga danas, jer samo tako možemo biti sigurni da smo na pravom putu. Nama ne treba druga Crna Gora, nego samo drugačija Crna Gora. Građani Crne Gore, 29. marta svi na izbore, u što većem broju kako bi konačno ukinuli apsolutnu vlast vladajućeg režima. Glas za koaliciju „Za drugačiju Crnu Goru” je glas za sebe i svoju porodicu. Zato neka bude čista desetka (10)”, zaključio je Batrićević.

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

Ali Redža, nosilac liste Partije demokratskog prosperiteta

Vrijeme za reorganizaciju albanskog političkog faktora

“Partija demokratskog prosperiteta (PDP) nastoji da afirmiše otvoreno društvo, politički pluralizam, demokratizaciju prema evropskim standardima, institucionalnu zaštitu identiteta, regionalne integracije, kao i građansku, nacionalnu, radnu i konfesionalnu jednakost”, istakao je Ali Redža, nosilac liste PDP-a.

“Naša politička uvjerenja baziraju se na opštim principima usvojenim u svijetu i razvijenim demokratijama, te uvažavajući specifičnosti, imamo za cilj da našom politikom na demokratski način komuniciramo sa predstavnicima vlasti i opozicije u Crnoj Gori, ali i sa relevantnim međunarodnim subjektima”, naveo je Redža.

“PDP ima za cilj”, istakao je on, “da u okviru države, kroz njene institucije, očuva stečena i osvaja, u saglasnosti sa međunarodnim i uporednim pravom, ona prava koja su već opšteprihvaćena u demokratskom svijetu - osnovna ljudska prava, istinsko angažovanje žena u javnom, političkom životu, slobode, spriječavanja diskriminacije, izborna prava, decentralizacija kao način realizacije i sprovođenja odluka kroz političku lokalnu samoupravu, imajući u vidu određene urbane i druge specifičnosti, te kultivisanje identiteta kroz jezik, nacionalne simbole, informisanje, školstvo, kulturu, ambijentalnost i drugo. PDP se zalaže za regionalnu saradnju u užem i širem smislu te riječi, takođe, je u skladu sa evropskim iskustvom i iskustvom u okruženju i stavlja u prvi plan interese koje mogu povezivati određene prostore (primorska regija, regija Skadarskog jezera i slično), te povezivanjem sa sličnim subjektima u okruženju i Evropi”, naveo je Redža.

“Što se tiče političke i ekonomske situacije Albanaca u Crnoj Gori, treba reći da smo za ovaj period imali brojne propuste, kako u političkom tako i u ekonomskom i svim drugim segmentima javnog života Albanaca u Crnoj Gori. Kao rezultat svega ovoga imamo činjenicu da od šesnaest lista partija koje se takmiče na prijevremenim parlamentarnim izborima, 1/3 čine albanske partije. Ako taksativno nabrajamo političke promašaje imali bismo sljedeću sliku: privatizacija je bila nepravedna, ali Opština Ulcinj, gdje su vlast činile nacionalne partije, bez alternative je bojkotovala. Zahvaljujući ovoj politici, Opština Ulcinj nema svoj dio u nekadašnjim društvenim preduzećima, što nije slučaj sa ostalim crnogorskim opštinama. U ovom slučaju treba istaći da određeni privrednici Opštine Ulcinj nijesu poštovali najavljeni bojkot, tako da su se upuštali u berzu. Na kraju su izvukli deblji kraj, pa se sada žale” naveo je Redža.

On je uvjeren da glasači shvataju da je došlo vrijeme nove ere reorganizovanja albanskog političkog faktora. “Politička scena mora obavezno da se promijeni, jer ako želimo mijenjati sadašnju situaciju, najprije moramo promijeniti sebe. Neka sami glasači odluče kome će provjeriti svoj glas”, poručio je Redža.

UDSH – DUA – Ferhat Dinoša

Ferhat Dinoša, nosilac liste Demokratske unije Albanaca

DUA ide samostalno

Nosilac izborne liste Demokratske unije Albanaca na predstojećim parlamentarnim izborima je stranački lider Ferhat Dinoša.

Demokratska unija Albanaca je osnovana 20. januara 1994. u Podgorici. Kako je upravo Dinoša saopštio, objavljujući osnivanje stranke, osnovni cilj DUA je borba za proporcionalnu zastupljenost Albanaca u organima državne uprave i lokalne samouprave. Jedan od ciljeva DUA je i jačanje međudržavnih odnosa Crne Gore i Albanije.

U prethodnom sazivu parlamenta Dinoša je bio poslanik DUA, a toj stranci pripadalo je i mjesto ministra za zaštitu ljudskih i manjinskih prava.

Dinoša je na čelu stranke od njenog osnivanja.

Na ovim izborima DUA nastupa samostalno.

Otađbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

Aleksandar Stamatović, nosilac izborne liste Otađbinske srpske stranke – Za istinske Srbe

Ničija nije gorela do zore

Nosilac liste Otađbinske stranke Aleksandar Stamatović ocijenio je da iskustvo gotovo dvije decenije i niza izbora praktično nije ništa naučilo opoziciju.

„Prošlo je gotovo dvije decenije od početka, bar u formalnom smislu, višestranačkog života u Crnoj Gori. Još jedni izbori i da li još jedan poraz demokratije u njoj? Iskustvo gotovo dvije decenije i niza izbora praktično nije ništa naučilo opoziciju. Udba je naša sudba. Neko je i ovog puta primio novac ili je već odavno instaliran u vidu „krtice”, koja u datom momentu ojača u nekoj većoj stranci i izviri na zemlju. Nesumnjivo, Crna Gora je ostala jedina država sa kontinuitetom vlasti od 1945. Jedina crna rupa nedemokratije u Evropi”, smatra Stamatović.

„Čak, štaviše” ističe on, „taj neokomunistički režim je mutirao i pretvorio se u mafijokratski, sa karakteristikama identičnim sa nekim režimima centralne i južne Amerike.”

„Gdje su Srbi Crne Gore u svemu tome? Koliko je samo srpskih stranaka u ove dvije decenije prodefilovalo kroz političku scenu u njoj? Sve su navodno bile „prave”, a isto tako i njihovi lideri i liderčići najpametniji, najljepši, jedini pozvani da spasu Srpstvo. Ovi ostali su naravno „izdali”, pa su oni pozvani da ga spase od izdaje. I tako redom. Za to vrijeme Srbi su samo gubili i gubili u svojim pravima i onome što su htjeli. Povorka i vojna „rata za mir”, koju su idejno predvodili „džemperaši” koji su prijetili ustašama da će sve biti naše do Pelješca i Stona, uz podršku i slikanja Novaka i Mitra oko „srpskog” Dubrovnika, epilog je imala u izvinjenju istom tom „ustaši Mesiću”. Izgubili smo srpski jezik, trobojku, zajednu državu, utemeljena nam je himna crnogorskog ustaše, napravljen novi ustav, prekrojeni školski programi, uvedena latinica, registrovana paracrkvva”, kaže Stamatović.

„Karavani Srba i srbovanja”, tvrdi on, „opet tutnje Crnom Gorom.”

„Ko ih predvodi? Lista je zaista duga: bivši član Reformskih snaga Ante Marković iz 1990/91 (i naravno tada partijski drug Nebojše Medojevića), bivši omladinski delegat iz Kolašina sa osnivačkog kongresa DPS-a 1991, bivši urednik dnevnika televizije (milovizije) Crne Gore. Novakovi saradnici (oni što su otjerali mnogo Srba iz Narodne stranke pod geslom da su „špijuni Udbe” bili sa Slavkom Perovićem i liberalima, sa Milom Đukanovićem i DPS, cijepali vojne pozive, zaduživali heklere u vrijeme NATO intervencije, registrovali paracrkvu i akademiju zemlje Dukljanija). Treća je lista otkrivača raznih zavjera i agenata NATO-a, koji slavodobitno doprinose srpskim interesima, tako što okače trobojku na svoje stranačke prostorije i budu primljeni kod ministra prosvjete, koji im „tvrdo” obeća da će promijeniti školske programe. I sve tako redom. Tragikomedija! Srbi kao Srbi! Sindrom Novaka čobanina, koji vodi stado sa šakom soli, ovog puta ima nove čobane”, ističe Stamatović.

„Otuda i zato Otađbinska srpska stranka, Otuda i zato lista „Za istinske Srbe”. Valjda smo dokazali ko smo i šta smo za ove dvije decenije. Srpski lideri daju razna obećanja i ovoga puta. Pa jasno je više, upravo takve kakve su bile, srpske stranke su bile idealne za režim. Sa njima takvima sve je ispunio! Šta i kako da se ostvari ako se nema vlasti? Ništa! Kad bi se imala vlast, mnogo toga bi se moglo! Depolitizacija policije, vojske, sudstva, prosvjete, medija, ista prava i šanse za sve ljude, specijalne veze sa Srbijom i Republikom Srpskom, promjena školskih programa, vraćanje srpskog jezika, istinskih državnih simbola, organizovanje novog referenduma, u NATO nikako a sa Rusijom svakako! Borba protiv korupcije. Eh, da je vlasti ... Ali treba je osvojiti! Kako sa asfaltašima, mekinjašima, prodavcima ličnih karata, naprasno zapošljenim pripravniciima? Nije moguće! Ničija nije gorela do zore! Evo prilike ovog puta”, zaključio je Stamatović.

Albanska koalicija “Perspektiva” – Koalicioni Shqiptar “Perspektiva”

Vaselj Siništaj, predstavnik izborne liste albanske koalicije “Perspektiva”

Za srazmjernu zastupljenost i opštinu Tuzi

Poslanički kandidat albanske koalicije „Perspektiva” Vaselj Siništaj poručio je da je neophodno obezbijediti srazmjernu zastupljenost Albanaca u državnim institucijama i organima lokalne samouprave. Upozorava da se Ustav krši u tom dijelu, i da Albanci, koji ih je u ukupnom stanovništvu Crne Gore 7% nijesu u tom procentu zastupljeni u organima vlasti.

„Pitanje statusa Albanaca u Crnoj Gori još nije riješeno. Moralo bi biti više Albanaca i u policiji, tužilaštvu i sudstvu. Dobrovoljno je navesti primjer Podgorice u kojoj od Osnovnog do Ustavnog suda nema nijednog Albanca sudije”, istakao je Siništaj.

Kako dodaje, aktuelni crnogorski režim ne dozvoljava formiranje punopravne opštine Tuzi, bez obzira na dominantno raspoloženje građana Malesije.

Siništaj naglašava da Crna Gora još nema zakon o izboru odbornika i poslanika usklađen sa Ustavom, koji bi u Skupštini i lokalnim parlamentima bili zagarantovana mjesta za predstavnike manjina. Neophodno je, po njegovim riječima, u Crnoj Gori donijeti i zakon o manjinskim pravima i slobodama, zakon o zabrani diskriminaciji i regulisati upotrebu jezika.

„Vlast krši Ustav na štetu manjina, iako se zalaže za nacionalni sklad. Opšte je poznata činjenica da u Crnoj Gori olako usvajamo i Ustav i zakone, a da vrlo teško to sprovodimo u djelo”, naglašava on.

Siništaj, dosadašnji poslanik Albanske alternative, koaliciju „Perspektiva” formirao je zajedno sa Amirom Holajem, nekadašnjim predsjednikom Partije demokratskog prosperiteta. Na ovakav potez odlučio se zbog neslaganja sa odlukom partijskog vrha da Nik Đeljošaj bude kandidat AA na prijevremenim izborima.

Srpska nacionalna lista

Momčilo Vuksanović, nosilac izborne liste Srpska nacionalna lista

SNL prepreka asimilaciji Srba

Izbori 29. marta 2009. mogli bi donijeti neophodne promjene Crnoj Gori, ali „smjena ove diktatorske i nekontrolisane vlasti nije do kraja izvjesna“, ocijenio je za „Dan“ dr Momčilo Vuksanović, nosilac Srpske nacionalne liste. Centralni politički cilj Srpske nacionalne liste, istakao je on, jeste da se nastavi sa procesom rješavanja srpskog nacionalnog pitanja na prostoru Crne Gore.

„Srpsko pitanje može se riješiti isključivo kao demokratsko na nivou individualnih i kolektivnih prava našeg naroda. Dobar izborni rezultat SNL-a doprinijeće da se ostvaruje, strpljivo i uporno jedno po jedno pravo iz korpusa Ustavom i međunarodnim konvencijama predviđenih mogućnosti za Srbe, sve do trenutka kada ćemo postati konstitutivni narod“, naveo je Vuksanović.

One opozicione političke partije „koje su u međuvremenu napustile ideologiju odbrane srpskih nacionalnih interesa“ prema njegovoj ocjeni, učiniće sve da se srpsko pitanje u Crnoj Gori i konačno zatvori, odnosno nikad ne riješi.

„U takvom projektu veoma predano učestvuje i opozicija i aktuelna vlast. Nažalost, jedan dio opozicije u Crnoj Gori, možda i veći, nalazi se pod kontrolom međunarodnih faktora, dok druge kontroliše režim DPS, SDP, HGI, DUA i Bošnjačke stranke. Zbog svega toga, Srpska nacionalna lista konstatuje da položaj srpskog naroda u Crnoj Gori nikada više ne smije zavisiti od toga ko je zvanična Podgorica, a ko opozicija“, istakao je Vuksanović.

Poslanici SNL u najvišem zakonodavnom domu, dodao je on, braniće sve ono što „planski nijesu htjeli da brane nekolicina ljudi iz bivše Srpske narodne stranke i Srpske liste koji su promijenili ideologiju i osnovali građansku političku partiju“.

„Neka im je sa srećom, i vjerovatno sa ličnim profitom, ali im poručujemo da srpski narod ne mogu više varati“, poručio je nosilac Srpske nacionalne liste.

Vuksanović je najavio realizaciju na desetine kapitalnih projekata za srpski narod, od kojih je izdvojio nova radna mjesta, savremenu digitalnu srpsku radio – televiziju i nepristrasnu novinu koja će štiti srpske nacionalne interese. Ta dva nova medija, prema njegovoj tvrdnji, pomjeriće „uštogljene kalupe dnevnog novinarstva i partijskih vodenica i predstavljati najefikasnije sredstvo za uklanjanje posljedica višedecenijskog ideološkog terora koji je izvršen nad Srbima“.

„Kad mi Srbi budemo zadovoljni načinom na koji raspoložemo zajedno sa drugima, državnim resursima Crne Gore i kada nam se budu vraćala sredstva koja ulažemo u njen budžet, bićemo najlojalni građani ove države“, istakao je Vuksanović.

SNL i Srbe koji je podržavaju, dodao je on, isključivo interesuju lična i kolektivna prava, lični i kolektivni socijalni interes, udio u raspodjeli državnih para i mogućnost da ono što objektivno jeste njihovo i ostane.

„Incidentna kampanja koja je pratila naše aktivnosti (spriječavanje realizacije dobrovoljne akcije davanja krvi, spriječavanje postavljanja naših nacionalnih zastava, skrnavljenje državne zastave Srbije na Nemanjinom gradu), potvrđuje da ova i ovakva nedemokratska država i njen režim jedino u nama prepoznaju smetnju za dovršetak procesa asimilacije Srba u nacionalne Crnogorce“, zaključio je Vuksanović.

Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori – Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare – Gjergj Camaj

Mehmet Bardhi, nosilac izborne liste Albanska lista

Zadnji na listi, najbolji na izborima

Nosilac izborne liste Demokratskog saveza u Crnoj Gori i Albanske alternative Mehmet Bardhi pozvao je građane da na predstojećim parlamentarnim izborima podrže tu koaliciju koja je na zbirnoj listi na posljednjem, 16. mjestu. Kako je istakao, DS i AA su autentične legitimne predstavnice autohtonog albanskog naroda u Crnoj Gori koje ujedinjuju albanske birače.

„Ubijedeni smo da ćemo uz vašu podršku biti među prvim albanskim političkim strankama. Bićemo vaši istinski, pravi, autentični predstavnici u Skupštini Crne Gore, i ne samo tu. Poštovani birači, imate priliku da vašom podrškom, zaokruživanjem broja 16, mi budemo glas vaše savjesti“, kazao je Bardhi, ističući da se „za bolje sutra našim budućim pokoljenjima

valja zalagati i boriti i u ovim nedemokratskim i nejednakim uslovima u mnogim segmentima življenja”.

On naglašava da DS i AA nemaju iluzija niti pretenzija da osvoje vlast, „jer kao autohtona nacionalna manjina, i da su svi glasovi i onih njihovih slijepo i poniženo poslušnih, idu u jedan koš, to je nemoguće”.

„Mi činimo preko 7% ukupne populacije Crne Gore, ali Bog je htio da živimo na prirodno bogatim područjima. Kad ne bi diskriminatornim zakonima, centralizovanjem vlasti, monopolizacijom i zloupotrebom institucija vlasti uspostavile kolonijalno feudalne odnose prema nama, mjesta bi bilo za sve i ne bi trebalo da više od polovine naših građana napusti rodnu grudu, kao što je sada slučaj. Ali, zasigurno poštenu, znaveni i demokratsko opredijeljeni predstavnici, upornim zalaganjem, sigurno ćemo uraditi mnogo. Međunarodna zajednica će podržati sve te naše napore, jer će biti uslov, obaveza za učlanjanje u evroatlanske integracije, za koje se mi zalažemo, ali i prijeteci Damoklov mač ako to ne budu ispunili. Mi, vaši predstavnici, bićemo tu da uvijek ukažemo na stranputice njihove „demokratije”, poručio je Bardhi.

Temeljna načela sadržana u programskim dokumentima, dodaje on, održavaju političke, ekonomske i nacionalne interese građana Albanaca, koje ova koalicija legitimno predstavlja, ali iz svih drugih slobodoljubivo i demokratski opredijeljenih. Bardhi najavljuje da će se ova koalicija i dalje odlučno zalagati za ostvarivanje ciljeva koji idu u pravcu konačnog definisanja statusa Albanaca u Crnoj Gori. U skladu sa tim, pojasnio je, i dalje će prioritet njihovog političkog djelovanja biti decentralizacija vlasti, uspostavljanje punopravne opštine Tuzi, autentična zastupljenost u svim organima i nivoima vlasti, zaštita i unapređenje ljudskih i manjinskih prava, obrazovanje na maternjem albanskom jeziku na svim nivoima, administracija na albanskom jeziku, lična i javna dokumenta, nacionalne institucije, fakulteti, biblioteke, instituti ...

„Zalagaćemo se za ukidanje javnog preduzeća za gazdovanje Morskim dobrom, koje mi nazivamo sa pravom „morsko zlo” i vraćanje pod ingerenciju lokalne samouprave, povraćaj oduzete i nacionalizovane imovine bivšim vlasnicima, korišćenje plantaža u razvojne svrhe područja na kojima se ona nalazi, oslobađanje spomenika kulture, i vrha planina od prisvajanja, izmjene prostornog plana i ukidanje Nacionalnog parka Prokletije”, najavio je Bardhi, ističući da će se ova koalicija boriti i „protiv okupacione i kolonizacione politike i prakse preko takozvane privatizacije, koje vodi i sprovodi centar moći, korupcije, organizovanog kriminala i monopolskog stanja u zemlji, kao i protiv diskriminacije”. Biračima je poručio da ne očekuje da im iko išta poklanja, ponajmanje ljudska i nacionalna prava” za koje se treba boriti dok si živ”.

Kroz štampane medije je objavljeno nekoliko članaka koji su se na analitički način bavili izbornom kampanjom fokusirajući se na različite aspekte, a obuhvatajući sve ili ključne izborne aktere.

Izdvojamo nekoliko koji prate ključna obećanja, jezik, odnose prema različitim ciljnim grupama, ali strukture samih listi.

Kako vodeće izborne liste vide spoljno-političke prioritete Crne Gore (Vijesti, 20.03.2009.)

U odnosu na priče o finansijskoj krizi, KAP-u, stanju u privredi, kriminalu i korupciji, te nadmudrivanju i međusobnom vrijeđanju partijskih lidera, spoljna politika Crne Gore ovoga puta nije u fokusu takmaca u predizbornoj trci.

Kako je oko ulaska u Evropsku uniju koliko-toliko postignut konsenzus, reakcije opozicionih stranka na vladinu politiku "bez alternative" oko NATO-a, ali i odnose u regionu, posebno sa Srbijom i Kosovom, bile su brojnije, konkretnije i oštrije u mjesecima kada izbori nijesu bili ni na vidiku. Kampanja se i ove godine u najvećoj mjeri bazira na lokalnim temama a predizborna obećanja "na ono od čega se živi" – mjerama za finansijsku stabilnost. Kada je u pitanju članstvo u EU, predstavnici političkih partija koji su bili sagovornici „Vijesti“, uglavnom su saglasni da bi to i u narednom periodu trebalo da bude spoljnopolitički prioritet Crne Gore. Razvijanje dobrosusjedskih odnosa takođe, ali oko članstva u NATO-u ni približno nema zajedničkog imenitelja za stranke i koalicije koje će 29. marta odmjeriti snage.

Iz koalicije „Evropska Crna Gora“ poručuju da i će i buduća vlada, koji će „sigurno oni formirati“, nastaviti da vodi spoljnu politiku na temeljima izvršne vlasti izabrane 2006. Podsjećaju da su posvećeni evropskoj i evroatlantskoj integraciji, članstvu u međunarodnim organizacijama i izgradnji bilateralnih odnosa. "Stavovi DPS-a su ugrađeni u usvojene spoljnopolitičke prioritete Vlade", kazao je funkcioner te partije i visoki činovnik MIP-a Aleksandar Pejović.

„Crna Gora treba da bude usmjerena ka EU, ali takvo zalaganje ne smije da ograniči saradnju i sa drugim velikim i malim državama“, kaže Dobrilo Dedeić iz SNL. I Nova srpska demokratija, kako tvrde, ima izrazito pozitivan stav o potrebi pristupanja Crne Gore EU. Ispunjenje standarda potrebnih za članstvo, smatra Slaven Radunović, značilo bi i rješenje mnogih pitanja iz domena ljudskih i nacionalnih prava, ali i kriminala i korupcije. "Vrlo ozbiljno djeluju opomene koje ova Vlada dobija iz raznih evropskih metropola, a tiču se uglavnom problema korupcije i kriminala. Crna Gora nema autoput, pa ipak je omiljena tranzitna zemlja – ali, nažalost, za narkodilere", tvrdi Radunović, ocjenjujući da bi DPS-SDP Vlada ubrzala put Crne Gore u EU jedino prelaskom u opoziciju.

U PzP-u smatraju da će buduća nova vlada morati da uloži ogromne napore da poslije silaska DPS-a sa vlasti pokuša stvoriti pozitivnu sliku države u međunarodnom okruženju. "Predizborna zloupotreba međudržavnih kontakata koju vidimo ovih dana, i manipulisanje našom aplikacijom za članstvo, najbolje ilustruju prvi aspekt te nakaradno postavljene politike", kaže funkcioner PzP-a Koča Pavlović. Kao i u Pokretu, u narodnjačkoj koaliciji vjeruju da članstvo Crne Gore u EU mora biti strateška spoljno-politička odrednica. „Ukoliko budemo u mogućnosti da utičemo na političke odluke izvršne vlasti, možemo

obećati građanima da će naredni izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru izgledati mnogo drugačiji od dosadašnjih u pozitivnom smislu“, kategoričan je Slaviša Guberinić iz NK.

Što se tiče regionalne saradnje, u SNP-u kažu da se ta partija zalaže za politiku koja će prostoru zapadnog Balkana donijeti stabilnost i ekonomski prosperitet. „U bilateralnim odnosima, SNP se zalaže da Crna Gora nastavi uspješnu saradnju sa vodećim državama međunarodne zajednice SAD, Rusijom, Kinom, ali i EU, čime ćemo ostvariti političke, bezbjednosne i ekonomske koristi“, ističe Dragan Koprivica.

U PzP-u dodaju da su još davno rekli da će Srbija i Italija biti prve adrese na kojima će potražiti podršku za ustanovljavanje održive regionalne politike. U DPS-u idu korak dalje i tvrde da je Crna Gora već prepoznata kao faktor stabilnosti u regionu, kao zemlja koja njeguje izuzetno dobre bilateralne odnose sa susjedima, sa kojima nema otvorenih pitanja. Osim odnosa sa Srbijom, u narodnjačkoj koaliciji kao prioritete vide i postizanje dogovora o razgraničenju sa Hrvatskom, ali i dobru saradnju sa BiH, sa kojom takođe treba postići dogovor u vezi sa pitanjem dvojnog državljanstva. Zalažu se i za otvaranje konzulata Crne Gore u Banjaluci.

Sa Rusima bratski, a sa Amerikom bez emocija

Većina stranaka smatra da Crna Gora treba da nastavi da gaji dobre bilateralne odnose na Rusijom, ali na drugoj strani i sa SAD i Kinom. Slaviša Guberinić iz narodnjačke koalicije kaže da tradicionalne istorijske odnose sa Rusijom, Crna Gora mora brižljivo da čuva, a ekonomsku saradnju da unaprijedi. I Srpska nacionalna lista smatra da, u skladu sa bliskim istorijskim i vjerskim vezama, treba intenzivirati dalju saradnju sa tom državom. Ipak, u saradnji sa SAD, kako tvrdi Dedeić, ta koalicija će se ponašati „bez emocija, štiteći srpske i realne interese Crne Gore“. Intenzivniji odnosi sa Srbijom u vrhu su spoljnopolitičkih prioriteta većine opozicionih stranaka. Srpska nacionalna lista se zalaže za „što čvršće specijalne odnosa sa Srbijom i Republikom Srpskom“.

I Nova potencira hitno poboljšanje političko-ekonomskih i drugih veza sa Srbijom, u kojoj živi skoro 300 hiljada državljana Crne Gore. U tom smislu i SNP zagovara politiku dobrosusjedskih odnosa sa svim republikama bivše SFRJ, a poseban naglasak će, kako tvrdi Koprivica, biti na reafirmaciji najboljih odnosa i saradnje sa Srbijom. Postizanje dogovora između Srbije i Crne Gore o pitanju dvojnog državljanstva, uspostavljanje punog platnog prometa među tim državama, i vraćanja povjerenja u te odnose je prioritet narodnjačke koalicije. „Zalažemo se i za povlačenje odluke o priznanju Kosova od strane Vlade“, poručio je Guberinić.

Umjesto NATO-a, vojna unija sa Srbijom?

U odnosu na stav o EU, prosrpske opozicione partije uglavnom se protive članstvu u NATO-u. Slaven Radunović iz Nove kaže da pored toga što kao i mnogi protivnici širenja NATO-a ne žele da njihovi sinovi zbog tuđih interesa budu „topovsko meso“ ili „legitimna meta“ terorista, u toj stranci imaju i emotivne razloge da budu protiv članstva u toj Alijansi. „Za nekoliko dana, 24. marta, navršava se deset godina od početka NATO agresije na našu zemlju. Još su suviše svježe slike stradanja i razaranja, kojima smo svi bili svjedoci“, podsjeća Radunović. I narodnjačka koalicija se protivi članstvu Crne Gore u NATO, i insistira na referendumu oko članstva, ali ne isključuju potrebu za korektnom komunikacijom i saradnju sa tim savezom kroz program „Partnerstvo za mir“. Ipak, stav koji je najviše u suprotnosti za zvaničnom državnom politikom je onaj koji imaju u Srpskoj nacionalnoj listi - u slučaju da osvoje vlast oni bi bili zagovornici vojne unije sa Srbijom.

Dušica Tomović

Evropske integracije i borba protiv korupcije ključna obećanja većine partija (Vijesti, 15.03.2009)

Evropske integracije i borba protiv korupcije i kriminala ključna su obećanja u predizbornim programima većine političkih partija i koalicija u Crnoj Gori. Ipak, sve partije u Crnoj Gori ne planiraju da stignu u Evropu istim putem.

Dok u izbornom programu Nove srpske demokratije (Nova) piše da je stranka posvećena regionalnim i evropskim integracijama, njihove kolege iz Srpske nacionalne liste (SNL) smatraju da se u Evropu ne mora po svaku cijenu. "Odnos prema evropskim integracijama Srpska nacionalna lista će formirati u skladu sa interesima srpskog naroda. SNL je odlučno protiv ućlanjenja Crne Gore u NATO", navodi se u programu te koalicije. Mada ističu da se evropske integracije ne smiju dovesti u pitanje, u Socijalističkoj narodnoj partiji (SNP) smatraju da je puno ekonomskih i političkih prepreka na crnogorskom putu u EU. U izbornom programu te partije se, između ostalih, kao najveći problemi navode korupcija i organizovani kriminal, politički uticaj na pravosuđe, neefikasnost sudova i nedostatak kadrova i novca u državnim institucijama. U SNP-u se pitaju "da li smo spremni da mijenjamo naš mentalitet kao najtežu fazu u procesu promjena".

"Evropske integracije su posao čitavog društva i, na kraju, kad postanemo član porodice evropskih naroda, to će biti prava potvrda za jednu generaciju ljudi, koji su znali šta hoće, i kako da se dogovore o optimalnim sredstvima za ostvarenje tog cilja", tvrde u SNP-u. Borba protiv kriminala i korupcije prioritet je za SNP i Novu. Ističući da je to ključni bezbjednosni prioritet Crne Gore, u Novoj smatraju da prvo treba obezbijediti nezavisnost i odgovornost sudstva i tužilaštva. U toj stranci smatraju da se korupcija mora suzbiti najstrožim kaznama i to u svim oblastima, "od javnih nabavki, do zdravstva i obrazovanja".

"Trebalo da Crnu Goru izvedemo na pravi put, promijenimo sadašnji imidž, i postanemo zemlja koja će u dobru, poštenju i radu, biti među prvima na Balkanu. Da se politika u zemlji vodi u interesu građana, a ne u interesu pojedinaca", piše u programu SNP-a. Dok većina stranaka u Crnoj Gori, između ostalog, glasačima obećava bolje uslove za zapošljavanje i školovanje, veće plate i penzije, ravnopravan regionalni razvoj i vjerske i nacionalne slobode, u izbornim programima Nove i SNL posebna pažnja obraća se na srpske birače. U Novoj obećavaju da će se boriti za ravnopravnost srpskog naroda u Crnoj Gori, njegovu konstitutivnost, punu afirmaciju nacionalnog identiteta, slobode i ekonomskih interesa, uz garantovanje prava drugim nacionalnim zajednicama.

"Adekvatna integracija srpskog naroda na osnovu promišljene politike identiteta neophodno je sagledavati kao dio ukupnog procesa regionalne integracije. Nova se bori za prepoznavanje srpskog naroda kao nosioca ukupnih integrativnih procesa u ovom dijelu Evrope. Ovaj modernizacijski i civilizacijski cilj u potpunosti se poklapa sa našim nacionalnim interesima", piše u programu Nove.

I u SNL smatraju da Srbima, kao i svim nacionalnim manjinama, treba obezbijediti sva prava. Za razliku od kolega iz ostalih srpskih stranaka, u SNL su oročili obećanja glasačima. Kako se navodi u njihovom programu, Srbi u Crnoj Gori će do kraja godine dobiti elektronske novine, televizijsku agenciju, štampani medij, srpsko narodno pozorište, stipendije za talentovane studente, ali i besplatnu pravnu zaštitu u slučaju diskriminacije. Ako je suditi po izbornom programu, do kraja mandata poslanika SNL, njihovi birači mogu očekivati otvaranje SANU, Matice srpske, osnivanje srpskog radija, modernu srpsku televiziju, ali i uživanje svih ustavnih prava.

Samir Kajošević

DPS za direktnu komunikaciju

Iako u Koaliciji za evropsku Crnu Goru tvrde da je izborni program već napisan, potencijalni glasači upoznaće se sa njihovim obećanjima tek narednih dana. Šef medijskog tima koalicije Saša Eraković kazao je da će izborni program biti dostavljen biračima na kućne adrese, ocjenjujući da „ne bi bilo korektno prije toga objaviti ga u medijima“. „Kao što smo uvijek radili u kampanjama, sa sadržajem programa upoznaćemo građane na direktan način, dostavljajući ga svima na kućne adrese. Ovo su izbori i bitna je direktna komunikacija sa građanima“, pojasnio je on.

Dok ne pronađu programe u poštanskim sandučićima, građani se mogu upoznati sa osnovnim programskim načelima koalicije na njihovom internet sajtu. U tom programu navodi se da su nosioci Koalicije za evropsku Crnu Goru učinili realnom evropsku perspektivu države, očuvali i multietničku demokratiju u regionu. Obećava se nastavak dinamičnog ekonomskog razvoja, izgradnja strateških infrastrukturnih projekata, puna zaposlenost i rast plata i penzija.

„Bez straha i malodušnosti pripremamo se za dan nakon krize, kada ćemo se punim intenzitetom vratiti realizaciji svih razvojnih projekata, kako bi Crna Gora postala jedna od najprestižnijih turističkih destinacija“, navodi se između ostalog u programu.

Nije sve u brzini

U koaliciji „Za Drugačiju Crnu Goru“ smatraju da je proces ulaska u EU važniji od samoga uspjeha, ističući da mjerilo nije brzina nego kvalitet. U izbornom programu koalicije Liberalne partije i Demokratskog centra piše da promjene treba sprovesti zbog građana, a ne Evrope. „Nikako nećemo dopustiti da se nepripremljena Crna Gora „izruči“ neravnopravnoj konkurenciji Evropske unije. Ako u EU uđemo nepripremljeni, imaćemo mnogo veće troškove“, navodi se u programu. U koaliciji obećavaju da će osigurati ravnopravan i srazmjeran uticaj Crne Gore u institucijama Unije. Kako se navodi u programu, Crna Gora će u EU očuvati svoj suverenitet, identitet, tradiciju, kulturu i jezik. „Suverenitet nećemo u potpunosti prenijeti na Evropsku uniju, nego ćemo ga ostvarivati zajedno s drugima u njoj. Članstvo nam donosi demokratsku stabilnost i konkurentnost naše privrede kakvu ne može osigurati nijedna članica sama, ma koliko bila velika i snažna. I u tom globalnom svijetu zastupaćemo Crnu Goru koja će biti partner, a ne vlasništvo Evropske unije“, navodi se u programu.

I DPS i opozicija najavljuju da će, ako osvoje vlasti, krenuti u oštiri obračun protiv korupcije (Vijesti, 18.03.2009.)

Ako pobijede na izborima opozicione partije lako će pripremiti strategiju suzbijanja korupcije pošto se sve slažu da je neophodno depolitizovati policiju, tužilaštvo i sudstvo, a zatim kadrovski i materijalno ojačati institucije koje se bore protiv korupcije.

Na drugoj strani, iz vladajuće koalicije obećavaju dalje usvajanje antikorupcijske legislative, ali i „posebno primjenu“ zakona direktno relevantnih za borbu protiv korupcije, čime se do sada nijesu mogli pohvaliti.

Kandidatkinja za poslanicu DPS-SDP koalicije i aktuelna potpredsjednica Vlade Gordana Đurović među prvim koracima koje bi koalicija DPS-SDP preduzela najavljuje reformu pravosuđa i jačanje kapaciteta svih antikoruptivnih institucija. „Akcenat će biti stavljen i na jačanje saradnje sa lokalnom samoupravom, privrednim udruženjima i biznis asocijacijama, kao i sa civilnim društvom i medijima, a posebno sa međunarodnim partnerima u cilju snaženja ukupnih kapaciteta države“, kaže Đurović za „Vijesti“.

Korupcija je jedna od osnovnih prepreka na putu Crne Gore ka Evropskoj uniji. Tako je u posljednjem Izvješaju o napretku Evropska komisija navela da korupcija „i dalje ostaje široko raspostranjena“. Jedan od razloga što su Njemačka i Holandija blokirale aplikaciju Crne Gore za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU je i taj što crnogorska vlast nema mjerljive rezultate u ovoj oblasti. U završnici predizborne kampanje vlasti je vjerovatnije isplativije obećavati investicije, nego obračun protiv korupcije iako su te dvije pojave međusobno povezane, dok opozicija na tribinama ne pominje konkretno poteze u cilju smanjivanja podmićivanja i sprečavanja zloupotrebe državne funkcije radi lične koristi.

U Pokretu za promjene kažu da bi odmah po preuzimanju vlasti temeljno reformisali policiju, ANB, tužilaštvo i pravosuđe „jer su one godinama bile u funkciji logističke podrške nezakonitom postupanju djelova režima i sa njima blisko povezanih lica“. „Nakon depolitizacije i profesionalizacije ovih struktura nepohodno je u svakoj od njih formirati specijalistička odjeljenja koja bi se bavila isključivo borbom protiv korupcije i organizovanog kriminala, okupiti kvalitetne stručnjake i obezbijediti adekvatne materijalne i tehničke uslove, kao i neophodnu stručnu i finansijsku pomoć iz EU i SAD“, kaže za „Vijesti“ lider PzP-a Nebojša Medojević.

Sličnog mišljenja su i u Novoj srpskoj demokratiji. „Ključ uspjeha je u rukama tužilaštva i policije. Otklanjanje stranačkih uticaja iz tih institucija garancija je dobrih rezultata“, ističe zamjenik predsjednika Nove Goran Danilović.

Opozicija zamjera i na malom broju presuda za djela protiv korupcije. „Jedan ili dva uhapšena i optužena za korupciju tokom izborne kampanje predstavlja samo politički marketing“, podvlači Danilović.

Međutim, Gordana Đurović se na slaže sa tim ocjenama. Ona navodi da je, prema podacima Vrhovnog suda, pred osnovnim i višim sudovima, zaključno sa 31. decembrom prošle godine bilo 630 predmeta sa elementima korupcije, od čega je 429 riješeno, pri čemu su 243 odluke postale pravosnažne.

Vladan Žugić

SNP za zaštitu svih koji prijave korupciju

Đurović obećava da će Vlada analizirati i nastaviti usklađivanje nacionalnog sa međunarodnim zakonodavstvom koje tretira borbu protiv korupcije, podsjećajući da su usklađeno 16 od 24 preporuke GRECO-a. Međutim, Vlada i skupštinska većina nijesu u zakone uvrstile neke od ključnih preporuka GRECO-a, kao što je zabrana članstva političara u upravnim odborima javnih preduzeća.

Jedna od stvari koje bi SNP promijenio u važećem zakonodavstvu je zaštita lica koja prijavljuju korupciju, što nije obezbijeđeno postojećim zakonodavstvom. Funkcioner SNP Aleksanadr Damjanović ocjenjuje i da bi povećanje broja pravosnažnih presuda za korupciju dalo podsticaj za češće prijavljivanje ovih djela kojih „manje - više ima u svim oblastima“. „Posebno u privredi, u dijelu privatizacija i javnih nabavki, gdje su mehanizmi sprečavanja korupcije minimalni ili ih uopšte nema“, ocjenjuje Damjanović. On smatra da bi „procesuiranje brojnih prijava Uprave policije i drugih institucija protiv „krupnih riba“, najodgovornijih državnih funkcionera i direktora javnih preduzeća i privrednih društava gdje je država većinski vlasnik podsticajno djelovalo na cijelo društvo“. Funkcioner Srpske nacionalne liste Dobrilo Dedeić kaže da bi u Vladi u kojoj bi učestvovali tražili da se snažnije krene u antikorupcijsku kampanja u kojima bi objašnjavati šta je to korupcija, koje su njene posljedice i kako utiče na odnos građana prema državnim organima i institucijama. „To je jedan, jednostavniji, takozvani edukativni dio priče. Sa druge strane, posebno ćemo insistirati na primjeni međunarodno poznatih, najoštrijih mogućih, mehanizama za borbu protiv korupcije“, kaže Dedeić.

DC predlaže "poresku amnestiju"

Predsjednik Demokratskog centra Goran Batrićević kaže da se koalicija „Za drugačiju Crnu Goru“ zalaže za donošenje zakona o poreskoj amnestiji prema kojem bi se formirala posebna komisija kojoj bi se prijavljivala imovina stečena u proteklih 20 godina. „Na tu imovinu plaćao bi se porez, a komisija bi garantovala tajnost svakog podatka, kako bi svi bili izuzeti neprijatnosti. Naravno, ovim zakonom bili bi izuzeti oni subjekti i imovina stečena teškim kriminalnim djelima, trgovinom oružja, narkotika, ljudima, teškim plačkama... Za ovu drugu grupu primjenjivao bi se zakon o oduzimanju imovine stečene kriminalnim aktivnostima”, objašnjava Batrićević.

DPS i opozicione partije različito gledaju na budućnost vojske, ali obećavaju veće plate i stanove (Vijesti, 21.03.2009.)

Ako bi opozicione partije osvojile vlast na parlamentarnim izborima 29. marta, onda bi građani na referendumu odlučivali da li Crna Gora treba da uđe u NATO. Pri tome Nova srpska demokratija, Narodnjačka koalicija i Srpska nacionalna lista vode kampanju da Crna Gora ne ide u Alijansu jer je, kako navode, riječ o skupom procesu, a članicama tog saveza stalno prijete opasnost od terorizma.

Na drugoj strani, ulazak u NATO za DPS nije pod znakom pitanja. Aktuelni ministar odbrane Boro Vučinić podvači da članstvo u NATO garantuje stabilnost državi i stvara preduslove za njen ekonomski rast i razvoj. „Strane investije u Češkoj i Poljskoj u odnosu na godine prije članstva gotovo su udvostručene, posebno kada je riječ o grifild investicijama. Ekonomski rast u Slovačkoj 2003. bio je 3,9%, a 2007. dostigao je 8,3%“, obrazlaže Vučinić. On je siguran da je vlast na dobrom putu da formira modernu vojsku, u skladu sa standardima NATO-a koja je sposobna da odgovori na savremene izazove.

Opozicija sumnja u to jer, između ostalog, „trenutno u VCG ima više oficira, nego vojnika“. „Mi imamo Generalštab, a nemamo potrebe ni za jednim generalom. To su nam kao Odboru za odbranu i bezbjednost govorili mnogi prijatelji iz Evrope“, kaže zamjenik predsjednika Nove Goran Danilović.

Ono oko čega se “zaraćene” političke strane slažu je da zaposljenima u VCG treba povećati platu i riješiti stambena pitanja.

Vlada je planirala da crnogorska Vojska ima 2.356 profesionalnih pripadnika i sva tri vida – kopnenu vojsku, mornaricu i vazduhoplovstvo. Vučinić kaže da je organizacija VCG usklađena sa standardom, odnosno praksom NATO zemalja. „Današnje prijetnje po bezbjednost, od kojih su najprisutniji terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje i druge globalne prijetnje, ne zahtijevaju brojnu vojsku, već dobro obučenu i opremljenu oružanu snagu“, ističe Vučinić. On navodi da popunjenost Vojske trenutno iznosi 87%, odnosno da ima 2.061 pripadnika i da je plata vojnika po ugovoru sa dodacima, u januaru, iznosila od 320 do 470 eura.

“Vlada, na prijedlog Ministarstva odbrane, ukupno je odobrila tri povećanja plata za pripadnike VCG, od njenog formiranja 2006. Naša namjera je da se u skladu sa mogućnostima u narednom periodu radi na podizanju ukupnog životnog standarda, prije svega rješavanjem stambenih pitanja, ali i daljim povećanjem plata“, kaže Vučinić i dodaje da treba imati u vidu činjenicu da se Crna Gora obavezala da svoju vojnu potrošnju uskladi sa praksom NATO članica, a to je dva odsto BDP. Rješenje za poboljšanje standarda zaposlenih u Vojsci nudi Nova. „Prodajom viška vojne imovine, ako je još nešto ostalo, moglo bi se uložiti u neke potpuno zapuštene vojne proizvodne kapacitete. Vojna privreda je velika mogućnost“, vjeruje Danilović.

Kandidat za poslanika Srpske nacionalne liste Dobrilo Dedeić predlaže da se stambena pitanja i plate zapošljenima u Vojski povećaju tako što će Crna Gora prestati da izdvaja 15 miliona eura godišnje za NATO misije i dvadesetak miliona za istrajavanje na procesu interoperabilnosti sa NATO standardima u opremi i naoružanju. Njegov kolega iz NS-a Milan Radović kaže da je, osim toga, jedan od načina da se poboljša standard vojnika prodaja vojne imovine, ali ne kao do sada “netransparentnom prodajom i poklanjanjem atraktivnih lokacija domaćim i stranim tajkunima”.

I većina ostalih opozicionih partija protiv su slanja crnogorskih vojnika u međunarodne misije, ako nijesu pod zastavom Ujedinjenih nacija.

“Smatramo da crnogorski vojnici ne treba da učestvuju u operacijama koje ne odobri Savjet bezbjednosti UN, a ukoliko i kada postanemo članicom NATO-a, treba da učestvujemo samo u operacijama koje odobri NATO, u skladu sa principom odlučivanja u NATO-u tj. konsenzusom”, kaže Medojević i dodaje je je “snažno protiv” izgradnje vojnih baza NATO-a na teritoriji Crne Gore.

Vladan Žugić

Kaluđerović razmišlja kao Grahovac

Kandidat za poslanika SNP-a Velizar Kaluđerović ocjenjuje da se vlast izuzetno neodgovorno ponaša prema Vojski. Kao jedan od argumenta za ovu ocjenu, Kaluđerović navodi primjer donošenja Zakona o vojsci i izmjena Zakona o odbrani koji će biti usvojeni polovinom godine, iako je Vlada najavila da će to biti urađeno krajem prošle godine. „Skandalozno je da su predlozi ovih zakona bili nekoliko mjeseci u skupštinskoj proceduri, a da o njima uopšte nije raspravljao Savjet za odbranu i bezbjednost koji po Ustavu predstavlja vrhovnu komandu Vojske“, navodi Kaluđerović.

Na drugoj strani, dodaje on, javnost je uskraćena za informacije da li se Vojska oprema savremenim naoružanjem. „Prije nekoliko mjeseci aktuelni savjetnik predsjednika Skupštine Blagoje Grahovac rekao je: “Crna Gora nema vojsku. Ima priču o vojsci. A ta priča predstavlja obično blebetanje...” Sa Grahovcem se po mnogo čemu ne slažem, ali u gledanju na problematiku vezanu za VCG, priznajem, razmišljamo slično“, kaže Kaluđerović.

PzP predlaže koncesiju na vojnu imovinu

U Pokretu za promjene se slažu da izdvajanja za vojsku treba da budu dva odsto BDP, a na pitanje kakva Vojska treba Crnoj Gori, lider PzP-a Nebojša Medojević kaže: “Ne treba nam vojska kakva je bila – socijalna institucija koja zapošljava velik broj ljudi sa niskim primanjima, loše plaćena i neopremljena i koja time sama po sebi predstavlja bezbjedonosni rizik na unutrašnjem planu”.

Ta partija ima i konkretan predlog za poboljšanje standarda zapošljenih u Vojski. “PzP predlaže koncept koji predviđa osnivanje Agencije za upravljanje državnom imovinom, pri čemu bi se vojna imovina davala u koncesiju. Sva sredstva koja bi se dobila od davanja vojne imovine u koncesiju bila korištena za potrebe vojske, odnosno za jačanje standarda vojske”, kaže Medojević.

Predsjednik Demokratskog centra Goran Batrićević kaže da sistem kolektivne bezbjednosti (NATO) nema alternativu, uzimajući u obzir veličinu Crne Gore i našu geo-političku poziciju. „Koalicija ‘Za drugačiju Crnu Goru’ smatra da bi najbolje bilo da u sistem kolektivne bezbjednosti uđemo kao demilitarizovana zona. Ako već moramo imati vojsku, onda ona treba da bude gardijskog tipa i ispunjavati sve kriterijume savremenih malih sistema odbrane“, kaže Batrićević.

Čelnici albanskih stranaka šalju ista predizborna obećanja (*Vijesti*, 25.03.2009.)

Kada 29. marta izade na izbore, prosječan albanski glasač nacionalnih stranaka moraće da zaokruži ime poslaničkog kandidata na osnovu ličnih simpatija. S obzirom na to da gotovo nema razlike u predizbornim obećanjima albanskih političara u Crnoj Gori, harizma albanskih vođa mogla bi biti presudan argument na biračkom mjestu. Iako na izborima nastupaju tri albanske partije, jedna koaliciona i jedna lista građana, glasačima od Ulcinja do Gusinja već sada je zagantovana borba za decentralizovanu vlast i samostalnu opštinu Tuzi, bez obzira na to ko uđe u skupštinske klupe. Osim labavijeg zagrljaja države u sredinama gdje žive Albanci, na listi političkih prioriteta svih albanskih stranaka je veća zastupljenost u državnim institucijama. Jedina razlika za sada je ta što je Demokratska unija Albanaca Ferhata Dinoše bliska vlasti, dok su ostale liste izrazito opozicione nastrojene.

Nosilac izborne liste Demokratskog saveza i Albanske alternative Mehmet Bardhi smatra da položaj Albanaca u Crnoj Gori nije po evropskim standardima. On upozorava da vlast od 90-ih vodi diskriminatorску politiku prema albanskoj manjini, ističući da nikada nije bilo ozbiljne želje za uspostavljanje međusobnog povjerenja. "Odnos vlasti prema Albancima, njihovim pravima i prostorima gdje žive bio je nekad otvoreno, nekad skriveno ignorantski, pa i diskriminatorski", smatra Bardhi.

On podsjeća da lokalnu vlast niko nije pitao tokom privatizacija hotelskih kompleksa u Ulcinju, ističući da su Ulcinjani uskraćeni i u gazdovanju morskim dobrom. Bardhi tvrdi da vlast Albanaca opstruira na lokalnom nivou, podsjećajući na odluku Ustavnog suda kojom je ukinuta odluka SO Ulcinj da imena ulica budu na albanskom jeziku. Kandidat na albanskoj listi "Perspektiva" Vaseļ Siništaj upozorava da Crna Gora još nema Zakon o izboru odbornika i poslanika usklađen sa Ustavom, kojim bi u Skupštini i lokalnim parlamentima bila zagantovana mjesta za predstavnike manjina. Siništaj tvrdi da treba donijeti i zakon o manjinskim pravima i slobodama, zakon o zabrani diskriminacije i regulisati upotrebu jezika. On smatra da vlast krši Ustav na štetu manjina, iako se zalaže za nacionalni sklad. "Opšte poznata činjenica je da u Crnoj Gori olako usvajamo i Ustav i zakon, a da vrlo teško to sprovodimo u djelo", naglašava on. S druge strane, lider DUA Ferhat Dinoša smatra da je položaj Albanaca u Crnoj Gori bolji nego u vrijeme uvođenje višepartijskog sistema.

Dinoša, koji uz Bardhija zastupa Albanaca od ranih 90-ih, tvrdi da je puno pozitivnih promjena od vremena kada je Podgorica bila naklonjena Miloševićevom režimu. On podsjeća na otvaranje porodilišta u Ulcinju, Fakulteta na albanskom jeziku u Podgorici, donošenja Zakona o nacionalnim simbolima, pravima manjina, kao i formiranje Nacionalnog savjeta Albanaca koji se finansira iz državnog fonda. Ističući da je zaslužan za većinu tih stvari, Dinoša smatra da je priznanje nezavisnosti Kosova najbolji pokazatelj odnosa vlasti prema Albancima.

Iako ga kolege optužuju za naklonjenost vlasti, Dinoša kaže da je uvijek zastupao nacionalne interese. "Na nekim međunarodnim skupovima, posebno u SAD-u, bio sam jedini albanski političar iz Crne Gore koji je predstavljao svoj narod. Stvorio sam logistiku za održavanje kontakata sa međunarodnim centrima, i dovoljno sam relevantan da zastupam politiku Albanaca", ističe Dinoša.

Forca je više usmjerena ka Evropskoj uniji: "Samo unutar Evrope imaćemo visoke standarde u svim segmentima života i uživaćemo sva prava i puno poštovanje našeg nacionalnog identiteta", kaže potpredsjednik Force Genci Nimanbegu.

Kada je u pitanju zastupljenost Albanaca u državnim institucijama, Siništaj upozorava da se i tu Ustav krši iako Albanci čine 7% stanovništva Crne Gore. On napominje da bi moralo

biti više Albanaca u policiji, tužilaštvu i sudstvu: "Dovoljno je navesti primjer Podgorice, u kojoj od Osnovnog do Ustavnog suda nema ni jednog jedinog Albanca sudije". Kao i Siništaj, Bardhi ukazuje da režim ne dozvoljava formiranje punopravne opštine Tuzi, bez obzira na dominantno raspoloženje građana Malesije: "Pitanje statusa Albanaca u Crnoj Gori još nije riješeno", kaže Bardhi.

Samir Kajošević

Druženja sa glasačima umjesto tribina

Iako su na parlamentarnim izborima prije sedam godina neke albanske stranake angažovale i estradne zvijezde, kampanja za martovske izbore prošla je bez pjesme. U Malesiji, iz koje dolazi najviše istaknutih albanskih političara, do sada nije bilo stranačkih skupova. Kako tvrde stranački prvaci, umjesto tribina organizuju se seoska druženja sa glasačima. "Prošlo je vrijeme zapaljivih govora i skupova. Mislim da je bolje sa biračima razgovarati direktno, zbog stranačkih podjela kojih smo imali suviše posljednjih godina. Kroz razgovore sa glasačima tražićemo njihovo povjerenje, a velike političke skupove organizovaćemo na kraju kampanje", tvrdi jedan od nosilaca liste.

Uoči glasanja u septembru 2006, stranački skupovi su u Malesiji bili nezaobilazni dio izbornog cirkusa od Ulcinja do Tuzi. Osim zapaljivih govora i prozivanja političkih protivnika, nijesu bili rijetki ni oni koji su u kolonama, uz zastave i skandiranje obilazili okolna sela.

Da li je Crna Gora danas primjer etničke tolerancije kao što vole da kažu njeni zvaničnici (Vijesti, 08.02.2009)

Kada žele da se pohvale kolegama u svijetu, domaći političari vole da kažu kako je Crna Gora ekološka država i primjer etničke tolerancije. Sa početkom predizbornih kampanja, priče o bistrim jezerima i vjekovnoj toleranciji crnogorski glavari vole da pomenu na domaćem terenu. Ipak, kao što automobilske olupine u riječnim koritima potvrđuju da Crna Gora nije sasvim ekološka, povremeni nacionalni incidenti pokazuju da ni tolerancija nije kao u knjigama.

Na maćehinski odnos države prema manjinama najviše upozoravaju predstavnici Srba, iako je devedesetih Crna Gora nazivana srpskom Spartom. Nezadovoljni statusom u novoj državi, oni sve češće upozoravaju na pokušaje asimilacije. Predsjednik Srpskog nacionalnog vijeća (SNV) Momčilo Vuksanović tvrdi da u Crnoj Gori danas nije lako biti Srbin. "U 90-tim smo živjeli u zajedničkoj državi, gdje nije postojala bojaznost od asimilacije Srba kao što sad postoji... Nekad se podrazumijevalo da su svi Crnogorci isto što i Srbi, a sada je jedan dio Crnogoraca antisrpski raspoložen poništavajući čak i postojanje srpskog naroda na ovim prostorima", tvrdi on.

Predstavnici vlasti koji su deceniju ranije vatreno branili srpske svetinje, danas sve manje brinu o nekadašnjim nacionalnim idealima. Vuksanović tvrdi da to potvrđuje ukidanje učenja srpskog jezika u školama. On upozorava da država ne mari za promociju srpske kulture i identiteta. Iako se na posljednjem popisu 32% građana deklariralo kao Srbi, Vuksanović tvrdi da su za njih zatvorena vrata državnih institucija i lokalne samouprave. "To su ljudi koji su tu od ranije zapošljeni, i gotovo da nema nijednog koji je počeo da radi posljednjih godina.... Mi ne tražimo više nego drugi, već samo da se svim nacionalnim zajednicama omogućiti ravnomjeran razvoj i položaj", smatra Vuksanović. Za razliku od Srba, Bošnjaci i Albanci u Crnoj Gori tvrde da su teška vremena iza njih. Tokom devedesetih, zbog ratnog okruženja, hapšenja, pa čak i protjerivanja, Crna Gora za njih nije bila najprijatnije mjesto za život.

Podsjećajući da su u postjugoslovenskom crnogorskom zajedništvu sa Srbijom, Bošnjaci i Albanci bili žrtve diskriminacije “a u nekim slučajevima i otvorenog terora, profesor političke psihologije dr Filip Kovačević smatra da je i u samostalnoj Crnoj Gori situacija daleko od idealne. “Nažalost, od nekih čelnika vladajuće koalicije mogu se čuti i militarističko-nacionalistički tonovi kojima nije mjesto u jednoj multinacionalnoj državi. Oni kao da su smetnuli s uma da današnja Crna Gore nije ona sa početka 20. vijeka”, upozorava on.

Kovačevićevo mišljenje potvrđuju javne polemike predstavnika Bošnjaka koje su u prethodne tri godine pokazale da u Crnoj Gori nije svima potaman. Nakon zahtjeva da se sa državnog grba uklone krstovi “koji vrijeđaju Muslimane”, negodovanje je izazvao i upis na Policijsku akademiju u Danilovgradu. Iako je uprava akademije to negirala, neki se nijesu libili tvrdnji da Crna Gora ponovo pravi jednonacionalnu policiju po uzoru na ratne devedesete.

Predsjednik Bošnjačkog nacionalnog savjeta (BNV) Šerbo Rastoder smatra da devedesete ne smiju biti reper za današnji položaj manjina u Crnoj Gori. “Demagozi će vam odmah reći sjetite se devedesetih. A to znači, budite srećni bar ste sigurni, jer vas niko ne hapsi, ne ubija, ne otima, niti deportuje. Položaj jednog naroda u normalnoj i demokratskoj državi se ne mjeri time da li mu je ugrožena ili nije gola egzistencija, već time koliko je društvo stvarno učinilo da napravi otklon od drastičnih pojava kršenja ljudskih prava nad ovom zajednicom“, smatra Rastoder.

Ističući da vlast koristi političku alternativu kako bi plašila manjine, Rastoder pojašnjava da su se Bošnjaci zbog toga priklanjali onom ko je najviše obećavao. “Svaka vlast do sada je manjine plašila alternativom. S druge strane, opozicija je uvijek nasjedala na ovaj model, ne čineći ništa da se približi manjinama i učini im perspektivu izvjesnom i neupitnom“, tvrdi Rastoder.

I predsjednik SNV smatra da vlast izbjegava ustavne obaveze prema manjinama i pričama o državnoj ugroženosti. Vuksanović upozorava se svako ko traži svoja prava predstavlja kao rušitelj države. Predreferendumsko zalaganje Srba za očuvanje državne zajednice SCG najčešći je argument vlasti protiv njih.

“To su zamjene teza... Mi nemamo ništa protiv države Crne Gore i njenih simbola, ali tražimo pravo da koristimo svoje. Jednostavno ne tražimo ništa više od onog što nam pripada“, tvrdi Vuksanović.

Samir Kajošević

Bez naznaka asimilacije

Ministar za zaštitu ljudskih i manjinskih prava Fuad Nimani tvrdi da je u Crnoj Gori učinjeno puno na zaštiti prava manjina, ističući da nema govora o asimilaciji. Podsjećajući da je položaj manjina bolji nego ranije, Nimani podsjeća da su sva prava zagarantovana Ustavom i Zakonom o manjinskim pravima.

“Nijednim svojim potezom se nijesmo odnosili favorizujući neku manjinu. Ako bih u jednoj rečenici trebalo da iskažem moto našeg rada, on bi glasio integracija manjina u crnogorsko društvo bez bilo kakvih naznaka asimilacije“, tvrdi Nimani. Odgovarajući na tvrdnje političkih predstavnika Srba da se nedovoljno ulaže u promociju njihove nacionalne kulture, Nimani tvrdi da srpska manjina koristi sva prava kao i ostale manjine u Crnoj Gori.

“Nijednim svojim potezom država nije pokušala da učiniti asimilaciju bilo kog naroda u Crnoj Gori. Dobar primjer je obastrani odnos države i albanskog naroda, gdje se vitalna pitanja od nacionalnog interesa rješavaju kroz institucije sistema. Manjine nemaju rezervne države, svoja prava moraju ostvarivati kroz institucije sistema“, tvrdi on.

Politika privlačna širokom spektru profesija (Vijesti, 09.03.2009.)

Pravnici, ekonomisti i inženjeri, uglavnom tehničkih nauka, najviše su zainteresovani za politiku, sudeći prema njihovoj zastupljenosti na listama kandidata za poslanike, a odmah poslije ovih profesija, slijede ljekari.

Tako je na izbornoj listi „Za evropsku Crnu Goru“ koju čine DPS, SDP, BS i HGI 21 diplomirani pravnik, 20 diplomiranih ekonomista, 16 inženjera, te 9 ljekara. Na listi ove koalicije nalaze se i 2 doktora nauka i 3 kandidata sa titulama profesora doktora. Od 81 mjesta 12 je rezervisano za žene, pri čemu je prva žena na listi na poziciji broj 16. Na listi kandidata za poslanike SNP nalazi se 17 pravnik, 12 ekonomista, 10 inženjera, 8 ljekara, ali i 4 studenta. Partija Srđana Milića može se pohvaliti da na listi ima po 2 kandidata sa zvanjima doktora nauka i profesora doktora. SNP je prijavio 15 žena. Nova Srpska demokratija, sudeći prema izbornoj listi, nije bila privlačna za pravnike i ekonomiste, ali zato toj partiji ne nedostaje inženjera, nastavnika i privatnih preduzetnika. Tako na listi čiji je nosilac Andrija Mandić ima 14 inženjera, 9 privatnika, 6 nastavnika. Ta partija ima 4 diplomiranih ekonomista i 3 pravnik. Na listi „Nove“ je i 1 kustos. Ta partija je na posljednja četiri mjesta stavila svoje kandidate koji imaju zvanje profesora doktora.

Na listi Pokreta za promjene prednjače inženjeri kojih ima 18. Partija Nebojše Medojevića na listu je stavila 13 studenata, 11 diplomiranih ekonomista, po 7 pravnik i ljekara, tu je i po jedan heraldičar i istoričar umjetnosti, te kandidat sa titulom profesora doktora nauka. PzP na spisku ima 17 žena.

I na listi koalicije LP-DC ima najviše inženjera, 11, slijede pravnici (9), ekonomisti (6), ljekari (5)...Ova lista može se pohvaliti raznolikošću profesija svojih kandidata, jer ima producenta, slikara, restauratora...

V.Ž.

Opozicija upozorava: Pobjeda DPS-a gasi KAP (Dan, 29.01.2009.)

Potpredsjednik Pokreta za promjene Branko Radulović rekao je juče da će u slučaju pobjede Demokratske partije socijalista na vanrednim parlamentarnim izborima, zakazanim za 29. mart, Kombinat aluminijuma Podgorica biti zatvoren već u aprilu. Kako je istakao, situacija oko KAP-a jedan je od ključnih povoda režimu da zakaže predstojeće izbore.

U KAP-u je trenutno zaposljeno oko 2.800 ljudi, a u reprodancu blizu 4.500. To znači da od sudbine Kombinata zavisi egzistencija oko 16.000 crnogorskih građana ili približno 3% ukupnog stanovništva Crne Gore. Zatvaranje KAP-a značilo bi gubitak velikog broja radnih mjesta, porast stope nezaposljenosti, ogromne izdatke za socijalno zbrinjavanje radnika... Takav rasplet negativno bi se odrazio i na poslovanje drugih privrednih subjekata, prvenstveno Luke Bar, Željeznice i Rudnika boskita iz Nikšića.

„Preživljavanje KAP-a do završetka izbora koštaće Crnu Goru oko 30 miliona eura, računajući električnu energiju, PDV, mazut i ostale inpute“, kazao je Radulović. Predstojeći izbori, naglasio je, biće i svojevrzni test za radnike KAP-a. Pozvao ih je da na izborima glasaju za struku i dugoročno rješenje za Kombinat. „Ako to ne učine, KAP će sigurno do aprila biti ugašen ukoliko pobijedi DPS. Neće imati para za otpremnine, radnici neće

moći da vraćaju kredite i pokriju minuse kod CKB. Njihova odluka na izborima odlučice i sudbinu KAP-a i njihovih porodica”, poručuje potpredsjednik PzP-a.

Poslanik Socijalističke narodne partije Velizar Kaluđerović tvrdi da brojni argumenti potvrđuju da je Vlada u posljednjih desetak godina, zaključujući i štiteći određene poslovne aranžmane, nanijela ogromnu štetu KAP-u i Crnoj Gori. Vlada je, dodaje on, dovela KAP u situaciju koja ozbiljno prijeti i prestanku proizvodnje.

Dodatnu sumnju u moguću “mračni i pogubni scenario po KAP i Crnu Goru”, po njegovoj ocjeni, izazivaju način i brzina raspisivanja prijevremenih parlamentarnih izbora. “Vlada i parlamentarna DPS-SDP većina su pogazili Ustav da bi raspisali izbore. Potpredsjednik DPS-a Filip Vujanović izbore je raspisao u najkraćem mogućem roku, tačno 60 dana od donošenja odluke iako mu je zakon ostavljao vrijeme i do 100 dana. To znači da je izbore mogao raspisati i za kraj maja”, smatra Kaluđerović. On dodaje da je strahovita žurba vlasti da izbori budu što prije održani svojevrsno priznanje da nemaju rješenje za KAP i brojne druge probleme, “pa žure da ugrabe još jedan četvorogodišnji mandat za vršenje vlasti, prije nego problemi eskaliraju”.

V. Radenović

Kombinat pitanje života, a ne režima

Potpredsjednik Nove srpske demokratije Strahinja Bulajić ističe da priča o problemima vezanim za funkcionisanje KAP-a dobija posebnu težinu u susret predstojećim parlamentarnim izborima. On istovremeno ukazuje da pitanje eventualnog zatvaranja KAP-a nije stvar samo Vlade, nego i većinskog vlasnika. Bulajić dodaje da se postavlja i pitanje odnosa na toj relaciji u svjetlu tužbe pred Međunarodnim sudom. “Evidentni su problemi vezani, kako za privatizaciju tako i za rad KAP-a. Razlika između proizvodne cijene tone aluminijuma u KAP-u i cijene na berzi je veliki problem za efikasan rad Kombinata. KAP mora da se održi i to nije pitanje volje režima nego života i egzistencije ogromnog broja porodica u Crnoj Gori”, smatra funkcioner NOVE.

Sad je Deripaska i za Vladu tajkun

Velizar Kaluđerović pojašnjava da pod štetnim aranžmanima podrazumijeva ugovor o menadžmentu sa Glenkorom iz 1998. i reprogram duga KAP-a iz 2001. Kako navodi, ovim aranžmanima je iz KAP-a, EPCG i ukupnog ekonomskog potencijala Crne Gore opljačkano na stotine miliona eura.

“Posljedica tih i takvih aranžmana po Kombinat i Crnu Goru je izuzetno štetan ugovor o prodaji KAP-a “ruskom metalском tajkunu”. Sada je i za ljude iz vlasti Oleg Deripaska “ruski metalски tajkun”, kako ga kvalifikuju u Vladinoj izjavi o odbrani od 31.10.2008, povodom tužbe CAC-a protiv Crne Gore, “teške” više od 300 miliona eura”, kaže on.

Partije i nakon dvije decenije nastupaju sa sličnim programima, obećanjima i sloganima (Dan, 1.03.2009)

Sigurno znaju kako mogu da žive bolje. Dvije decenije višepartizma u Crnoj Gori obilježili su praktično isti akteri, u sličnim i identičnim kombinacijama pri izlasku na izbore, sa predizbornim porukama koje su odisale obećanjima o boljem životu, sigurnosti, napretku... Isti akteri uveliko se spremaju za izbore 29. marta, opet sa sličnim sloganima, velikim riječima i obećanjima. Pitanje je šta građani imaju od toga, jer se po onome kako narod danas živi, ne vide efekti predizbornih obećanja.

Višestranački sistem stigao je u Crnu Goru prije dvije decenije, praćen porukama da “godine počinju januarom”. Onda je Demokratska partija socijalista nastavila da od građana traži

glasove, ubjeđujući ih primamljivim predizbornim sloganom “Mi znamo kako”. Za one koji to nijesu shvatili ozbiljno, na narednim izborima uslijedio je slogan DPS-a “Snaga države”. Na izbore 1996. DPS je izašao sa istim sloganom koji se i za predstojeće potrudio da “smisli” kreativni tim te stranke na čelu sa potpredsjednikom Svetozarom Marovićem - “Sigurno”. Glavni protivnik tada im je bila koalicija “Narodna sloga” sa sloganom “Najsigurnije”. Dvije godine kasnije uslijedilo je obećanje DPS-a u vidu predizbornog slogana “Da živimo bolje”. Koliko su od toga ostvarili nakon više od deceniju, najbolje se vidi danas po brojnim štrajkovima radnika, zatvorenim fabrikama, sve lošijim kvalitetom života građana. Doduše, po imovinskim kartonima onih koji su pod parolom “Da živimo bolje” pobijedili na izborima 1998, reklo bi se da su obećano ispunili, ali samo za sebe i svoje bližnje.

Naredni parlamentarni izbori održani su 2001. godine i DPS je nastupio i pobijedio, zajedno sa SDP-om, pod izbornim sloganom “Pobjeda je Crne Gore”. Godinu kasnije, opet su održani izbori, a vladajuća koalicija ponovo je dobila većinu pod motom “Jasno je”. U septembru 2006, na parlamentarnim izborima, DPS je odlučilo da, na krilima referenduskog uspjeha, ponudi saradnju svima koji poštuju državu. Da ta ponuda zvuči ubjedljivije potrudio se Marović smišljajući slogan “Evo ruka”. Tu ruku već deceniju čvrsto drži Socijaldemokratska partija, a prigrlili su je i Demokratska unija Albanaca, Hrvatska građanska inicijativa, a za ove izbore i Bošnjačka stranka.

Nakon raspada jedinstvenog DPS-a, Socijalistička narodna partija izašla je samostalno na izbore 1998, pod vođstvom Momira Bulatovića uz slogan “Istina”. To je, do predstojećih izbora bio jedini samostalni nastup SNP-a na republičkom, odnosno, državnom nivou. Ta partija nastupila je 2001. sa SNS-om i NS-om u okviru Koalicije “Zajedno za Jugoslaviju”, a slogan im je bio “Za razum i čast Crne Gore”. Godinu dana kasnije, isti partneri činili su koaliciju “Zajedno za promjene”. Za te izbore opredijelili su se za moto Crna Gora za promjene - promjene za Crnu Goru”.

Na prethodnim izborima, održanim 10. septembra 2006, SNP je nastupila sa NS-om i DSS-om. Tada nijesu imali klasični izborni slogan, ali im je radni moto kampanje bio “Glavu gore, nema povlačenja, nema predaje”.

Srpska narodna stranka izašla je pred građane, u samostalnom nastupu na izborima 1998. poručujući im “Glasaj da svane”. Samostalno su, ali kao Srpska lista, izašli na izbore i septembra 2006, sa kratkim i jasnim sloganom “Mi za nas”. U međuvremenu, SL je prerasla u Novu srpsku demokratiju i 29. marta će učestvovati u izornoj utakmici, takođe samostalno, ovoga puta uz poruku “Za novi život”.

Pokret za promjene na političku scenu Crne Gore stupio je na prethodnim izborima, prerastajući u partiju iz dotadašnje nevladine organizacije. Za prvo nadmetanje na izborima odabrali su slogan “Krajnje je vrijeme”. I na predstojeće izbore, kao i tada, izlaze samostalno, uz samouvjerenu poruku građanima “Možemo”.

Narodna stranka na prve višestranačke izbore 1990. izašla je samostalno. Slogan im je bio “Samo je jedna narodna stranka”. Dvije godine kasnije tadašnjoj i sadašnjoj vlasti poručivali su “Vrijeme vam je isteklo”, a 1996. su izašli u okviru koalicije “Narodna sloga”. Nakon dvije godine, NS se našla u koaliciji sa DPS-om. Na izborima 2000. godine NS je izašla pod motom “Saberimo se”.

Crnogorsko višestranačje običeljio je svojim djelovanjem i Liberalni savez Crne Gore. Ta partija osnovana je u januaru 1990. kao snažni zagovornik crnogorske samostalnosti i protivnik rata. Nakon sukoba u vrhu partije, LSCG je prestao sa radom u martu 2005. Nastavljač njihove politike je Liberalna partija, koja na predstojeće izbore izlazi u koaliciji sa Demokratskim centrom, pod sloganom “Drugačije”.

V.Radenović

Režimska obećanja mrtvo slovo na papiru

Iz SNP-a je saopšteno da vladajuća koalicija nije sposobna da vodi Crnu Goru, niti da ispunjava svoja obećanja biračima. Obećanja su ostala mrtvo slovo na papiru. O tome, kako stoji u saopštenju, najbolje govore podaci šta su iz koalicije DPS-SDP obećavali u predizbornoj kampanji 2006, a šta su od toga ispunili.

“Tada su velikodušno obećavali da će zaposliti najmanje 10.000 ljudi, da je cilj „evropski kvalitet života svih građana“, da će nastojati da „Crna Gora bude najmanje zadužena država u regionu“. Poručivali su da će do kraja četvorogodišnjeg mandata nezaposlenost potpuno iskorijeniti, stvoriti ekonomski ambijent koji će „biti inspirativan za preduzetnike i investitore“, navodi se u saopštenju.

Podsjećaju i da su prioriteti vlasti tada bili i završetak puta od Bara do granice sa Srbijom, izgradnja jadransko-jonske magistrale, unapređenje vodosnabdijevanja, put od Risna, preko Nikšića i Šavnika do Žabljaka i Pljevalja i izgradnja sistema za prečišćavanje voda i čvrstog otpada.

Licenca za patriotizam (Monitor, 23.01.2009.)

Nije to izgovorio u žaru parlamentarne polemike, na ulici ili afektu. Poslanik Ferhat Dinoša sve je to lijepo napisao i potpisao. Dobrovoljno i pri punoj svijesti.

Taj dugogodišnji poslanik i lider Demokratske unije Albanaca, nedavno je u listu *Koha javore*, koji izlazi na albanskom, osudio člana Albanske alternative Nika Đeljošaja: „Vi i sada djelujete u partiji koja prodaje patriotizam više nego bilo koja druga. Ali sada kada ste se oženili sa pravoslavkom, pale su maske... Ne možete biti i albanski patriota i pravoslavni zet“.

Dinoša je progovorio jezikom mržnje. Uvrijedio je svog političkog neistomišljenika, takođe Albanca i takođe građanina Crne Gore. Uvrijedio je i njegovu suprugu. Uvrijedio je sve ljude koji vjeruju da nacija i porijeklo ne mogu zarobiti ljudsko u čovjeku. Bilo koje nacije i bilo koje vjere.

Javnim komentarisanjem tuđeg privatnog života dao je sebi pravo da izdaje licencu ko može biti (albanski) patriota. Nije naodmet napomenuti da Dinoša pripada partiji iz koje je i ministar za zaštitu manjina u Crnoj Gori.

Prije nekoliko godina, kada su se pojavile spekulacije da će Albanci izazvati rat u Crnoj Gori, Ferhat Dinoša je energično negirao svaku mogućnost da će njegovi sunarodnici ugroziti stabilnost naše zemlje.

„Demokratskoj Crnoj Gori Albanci ničim neće nauditi. I naša je poruka jasna: neka jahači apokalipse paze Crnu Goru od sebe, od Albanaca ona je spokojna“, poručio je Dinoša.

Izgleda da je Dinoša u međuvremenu zaboravio da se Crna Gora čuva i uvažavanjem drugih i poštovanjem svačijeg prava na vlastiti izbor. O Slovenima i pravoslavicima je progovorio onako kako najljući nacionalisti s drugim predznakom govore o Albancima.

Reagujući na Dinošinu poruku Đeljošaju, Pokret za promjene je ocijenio da je taj „zakleti borac za ljudska prava, evropske tekovine, promoter suživota i međusobnog uvažavanja, demokrata od manira“, u *Kohi javore* postao „čuvar etničke čistote Albanaca“. I da je takva njegova retorika na javnoj sceni Crne Gore samo fasada suštinske netolerancije.

Nije se oglasio niko iz Dinošine partije. Trebalo je. Njegovo ustanovljenje kriterijuma bračne podobnosti, ipak je najveća uvreda za one o čijoj nacionalnoj ispravnosti on navodno brine.

V. Koprivica

Crna Gora u partijskim programima (*Monitor*, 6.02.2009.)

Sva je prilika, crta se može podvući - Crnu Goru kao državu priznaju najjače stranke koje su vrijeme referendumu pripadale bloku koji se zalagao za zajedničku državu sa Srbijom. U trećoj godini nezavisnosti i najljući protivnici crnogorske državne samostalnosti svoje djelovanje, a uglavnom i svoje partijske dokumente, prilagodili su stvarnosti.

Prije nekoliko mjeseci Srpska narodna stranka je nagovijestila novi odnos prema državnom pitanju. "S obzirom na to da mi učestvujemo u političkom životu Crne Gore, da se ponašamo u skladu sa njenim zakonima, mi priznajemo fakticitet - da je Crna Gora suverena država", rekao je potpredsjednik SNS -a Slaven Radunović. Među načelima i ciljevima Srpske narodne stranke ranije je pisalo: „SNS smatra da, u pogodnom istorijskom momentu, mogu biti ostvarene naše narodne težnje i obnovljena jedinstvena država od Subotice do Bara, demokratskim sredstvima, preko političkih predstavnika ili referendumom". Jedan od službeno proklamovanih ciljeva SNS-a bio je i konstituisanje dvodomnog parlamenta sa Domom građana i Domom naroda. U Domu građana, kako je bilo zamišljeno, vladao bi princip: jedan građanin – jedan glas, dok bi u Domu naroda sve nacionalne zajednice bile paritetno zastupljene.

Sudeći po programu Nove srpske demokratije, čiju okosnicu i dalje čini Srpska narodna stranka, priče o novom referendumu i dvodomnom parlamentu, stvar su prošlosti. NOVA će se, u skladu sa programskim ciljevima, zalagati za slobodno društvo i sve što uz to ide – poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti. NOVA je zapisala i da će čuvati i razvijati nacionalni identitet srpskog naroda u Crnoj Gori. Zalagaće se za promjenu Ustava „u dijelu diskriminatorskih normi i neodgovarajućih rješenja, kada je u pitanju državna simbolika, ravnopravnost naroda i njihovih jezika i pisama”.

„Nova srpska demokratija štiti ravnopravnost srpskog naroda u Crnoj Gori, punu afirmaciju njegovog identiteta, slobode i ekonomskih interesa, uz garantovanje prava drugih nacionalnih zajednica.”

U dokumentu NOVE partije govori se i o „međunacionalnoj ravnopravnosti i jednakosti svih građana i naroda koji čine Crnu Goru“. To, kažu, podrazumijeva i borbu za proporcionalnu nacionalnu zastupljenost u organima državne uprave i lokalne samouprave, u skladu sa međunarodnim standardima, i široku kulturno-prosvjetnu autonomiju sa garantovanim odgovarajućim pravima svim narodima.

„Adekvatna integracija srpskog naroda na osnovu promišljene politike identiteta mora se sagledavati kao dio ukupnog procesa regionalne integracije. Nova se bori za prepoznavanje srpskog naroda kao nosioca ukupnih integrativnih procesa u ovom dijelu Evrope. Ovaj modernizacijski i civilizacijski cilj u potpunosti se poklapa sa našim nacionalnim interesima.“

Uz objašnjenje da tamo živi skoro 300 hiljada državljana Crne Gore, NOVA potencira političko-ekonomske veze sa Srbijom. „Zbog prirodne povezanosti, zajedničkog istorijskog iskustva i ličnih, porodičnih i poslovnih veza neophodno je oživjeti ekonomske tokove koji su nasilno prekinuti. Značajan nivo saradnje Nova izgrađuje i na cjelokupnom prostoru zapadnog Balkana. Unapređenje odnosa sa BiH i u okviru nje posebno sa Republikom Srpskom, smatramo jednim od regionalnih prioriteta.“

Promjene u Socijalističkoj narodnoj partiji bile su laganije. U dokumentima IV Kongresa SNP-a, održanog u februaru 2005, piše da je „najbolji državno-pravni status Crne Gore u zajednici sa Srbijom na osnovama i principima uspostavljenim Ustavnom Poveljom kao najvišim pravnim aktom Državne zajednice Srbija i Crna Gora“. U toj partiji su i tada naglašavali da duboko uvažavaju i poštuju državnost Crne Gore, ostvarenu u viševjekovnom

istorijskom procesu formiranja države... „Tu i takvu državnost niko ne može poništiti, niti osporiti.“

U novembru 2006, V Kongres SNP-a konstatovao je da je državni status Crne Gore promijenjen. Potvrdili su svoju socijaldemokratsku opredijeljenost i definisali kako će se zalagati za razvoj Crne Gore kao demokratske građanske, multietničke i multikonfesionalne države. Zapisano je da će SNP aktivno doprinositi unapređivanju političkih i državnih veza Crne Gore sa državama u regionu. „Socijalistička narodna partija Crne Gore zalaže se za izgradnju najtješnjih veza Republike Crne Gore sa Republikom Srbijom u svim oblastima društvenog, ekonomskog i kulturnog života.“

Trenutno važeći program Narodne stranke, iz vremena zajedničke države, biće promijenjen na Skupštini te partije 15. februara. Novi program NS, u formi nacрта, dostavljen je lokalnim opštinskim organizacijama, koje imaju pravo da dostave amandmane.

„U suštini, Program je ostao isti, s tim što su odredbe koje su se ticale državnog statusa Crne Gore prilagođene. Odrednica Državna zajednica Srbija i Crna Gora zamijenjena je sa Crna Gora, a tako je i sa novim Statutom“, kaže za *Monitor* Slaviša Guberinić, portparol Narodne stranke.

„U dijelu programa pod nazivom Spoljna politika, kroz regionalnu saradnju potencira se kao stranački cilj dobra saradnja sa zemljama u okruženju i u regionu gdje smo posebno potencirali saradnju sa Republikom Srbijom i Republikom Srpskom jer je poznato da najveći broj građana Crne Gore ima svoje interese u tim subjektima sa čijim stanovništvom dijele isti jezik, kulturu i tradiciju. Naravno, u istom odjeljku novog Programa, to pravo ne uskraćujemo ni jednom drugom narodu.“

Sve, je li, teče. Neko se prilagođava stvarnosti, a neko stvarnost prilagođava sebi. Demokratska se partija socijalista i na Trećem kongresu u oktobru 1998, zalagala za reafirmaciju savezne države, kao zajednice ravnopravnih republika i građana. Demokratsku, međunarodno priznatu i nezavisnu državu Crnu Goru upisali su u svoj program 2001, na IV Kongresu. „Mi vjerujemo da je to uslov razvoja Crne Gore, evropeizacije crnogorskog društva, i put u društvo razvijenih.“ Nezavisna država je tu –ostalo znamo.

Kosara K. Begović

Crna Gora uoči parlamentarnih izbora (*Monitor*, mart 2009.)

Izvodi sa okruglog stola *Crna Gora uoči parlamentarnih izbora* održanog 24. 02. 2009. u Podgorici, u organizaciji nedjeljnika *Monitor* u saradnji sa Vladom Republike Njemačke i Ambasadom Njemačke u Crnoj Gori.

Uvodna riječ ambasadora SR Njemačke Petera Platea

Čini mi veliku radost što, posmatrajući učesnike današnjeg razgovora mogu konstatovati da su na današnjem okruglom stolu – koji opet nije okrugao – zastupljene (skoro) sve crnogorske partije. Veoma se radujem odobravanju na koje nailazi zajednički projekat *Monitora* i njemačke ambasade. Mene lično takođe raduje što, za ovakve prilike inovativna, pravila igre vremenskog ograničavanja izlaganja, koja smo uveli na našem prvom okruglom stolu, više ne stvaraju odbojnost. Zbog aktuelnog povoda, predstojećih parlamentarnih izbora, danas bismo željeli da svim crnogorskim partijama damo priliku da, odgovarajući na tri unaprijed data pitanja, prezentuju: svoj stav prema Evropi, svoju evropsku koncepciju i svoje predloge za prevazilaženje deficita Crne Gore na njenom putu u Evropu, koji su konstatovati sa više strana. Dozvolite mi da kao uvod u današnju temu, koju bismo mogli grubo nazvati *Partije danas*, kažem nekoliko napomena, konstatovanih kroz njemačke naočari. Zanimljivo je to

da će se ove godine i u Njemačkoj održati parlamentarni izbori. Međutim, i pored toga što se izbori u našim dvijema zemljama održavaju iste godine i u istom globalnom kontekstu, priprema partija za izbore se ipak veoma razlikuje, a birač se drugačije priprema na davanje svog glasa. Najveći broj njemačkih birača, u osnovi, poznaje osnove različitih partijskih programa. U principu, postoje tri velika bloka: socijaldemokratski, hrišćansko-demokratski i liberalno-demokratski, koji u Njemačkoj imaju dugu partijsku tradiciju. Kratko rečeno, današnja socijaldemokratija se zasniva na socijalno pravednom privrednom i društvenom sistemu. Hrišćanski demokrati naglašavaju hrišćanske vrijednosti, u okviru i na osnovu tržišne privrede, kao npr. socijalnu pravdu i zaštitu braka i porodice. Liberali naglašavaju slobodu individue, koju ne treba da ograničava država, osim ako to opravdava dobrobit zajednice. Za liberale važnu ulogu ima, prije svega, princip slobodne privrede. Savez 90/ Zeleni je partija koja je nastala kasnije i koja je kao važan kriterijum odabrala zaštitu prirode, na kojem treba da se odmjerava politika. Ova podjela partija na blokove pomaže njemačkom biraču da, po pravilu, identifikuje partiju, koju on smatra pogodnom da vlada zemljom. Partijska slika u Crnoj Gori se po mom mišljenju jedva može upoređivati sa onom u Njemačkoj: stranačke istorije pojedinih partija u Crnoj Gori imaju različitu dužinu trajanja, neke sadrže u sebi političke prekretnice, druge pak otcjepljenja, dok neke opet spajanja različitog političkog kolora. Partijski programi djelimično potiču iz partijske baze, a djelimično ih je napravilo rukovodstvo, a baza ih je samo odobrila. Neki su dali radni nalog svom internom savjetniku sa predlogom, a neki su za to platili spoljnog savjetnika. Administrativni kapaciteti i unutrašnje strukture su veoma različiti. Buduća uloga manjinskih partija još nije razjašnjena. Zbog toga je partijska slika u Crnoj Gori manje ujednačena, manje stabilna, a time sigurno i komplikovanija za birače. Jednom stranom posmatraču pada u oči da partije u Crnoj Gori izgleda više žive od harizme svog lidera nego od programa. Razlog za to je svakako u tome što je ličnost izgleda lakše dostupna nego partijski program. Pri tome se ipak ne smije zaboraviti da u Crnoj Gori ličnost nekog pojedinca tradicionalno znači više nego neka apstraktna institucija. I u Njemačkoj ima političkih ličnosti, koje će uvijek ostati u kolektivnom sjećanju kao predstavnici svojih partija. Vili Brant i Konrad Adenauer. Ali ove ličnosti stoje u jednom redu sa drugima u istoriji dotične partije, što dovodi do toga da se partija prije svega doživljava kao institucija. U Crnoj Gori je to teže, tako da po mome mišljenju svaka partija posebno treba da vodi računa o tome da izoštrava svoj profil kako bi mogla biti prihvaćena kao institucija, kao grupa. Meni u tom kontekstu takođe pada u oči da oko mjesec dana do izbora na ulicama još nema izbornih plakata, a u svim novinama zapravo čitam ko je protiv čega ili protiv koga, a pozicije za nešto i pravi argumenti da se to dokaže – ne postoje. Za birača u Crnoj Gori je zbog toga, očigledno, danas još teže da nađe pomoć za orijentaciju, nego što je to biraču u Njemačkoj. Utoliko je za mene važnije da se vodi briga o većoj komunikaciji između partija i birača. Nadam se da će tome doprinijeti ovaj okrugli sto.

Nebojša Medojević, PZP

- *Kako intezivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Mogu da kažem da je to pitanje u Crnoj Gori stvar nedostatka volje aktuelne vlasti da ispuni te obaveze jer se ispunjavanje tih obaveza kosi sa interesima određenih centara moći. Apostrofirao bih četiri grupe pitanja. To su pitanja demokratizacije, vladavine prava, manjinskih prava i regionalnih odnosa. Što se tiče demokratizacije, samo bih postavio pitanja učesnicima: da li je Crna Gora pod rukovodstvom ove vlasti uspjela da depolitizuje državnu upravu, pokrene postupak suočavanja sa prošlošću, uspostavila demokratsku kontrolu sektora bezbjednosti, transformisala državne medije u javne servise...? Odgovor na sva ova pitanja je negativan. Da li je u Crnoj Gori obezbjeđen princip vladavine prava?

Odgovor PZP je takođe negativan. U Crnoj Gori postoji zakon sile, a ne sila zakona, jer bi borba protiv kriminala i korupcije, u stvari, značila da vlast treba da pokrene jednu borbu protiv sebe same. Što se tiče manjinskih prava tu su pozvanije kolege koje su ovdje da govore o tome, mada i tu imamo brojne prigovore. Moramo voditi računa da sa svim zemljama u regionu držimo odnose na nivou, a Vlada Crne Gore sa Srbijom nema nikakav odnos. I to zbog dnevno-političke potrebe ove vlasti da Srbiju drže kao stalnu prijetnju interesima Crne Gore...

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

U Vladi nemamo nikakav antikrizni program. Imamo samo seriju kratkoročnih paničnih mjera, kojima se pokušava na kratki rok kupiti socijalni mir i obezbjediti pobjeda na ovim izborima.

Bojim se da će u ovoj godini javnost biti koncentrisana na to kako da sačuvaju radna mjesta i prežive u uslovima socijalne krize, tako da će pasti volja za evropskim integracijama.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

PZP ima vrlo konkretan paket mjera za sprječavanje krize. Mi ćemo svoj izborni program fokusirati na to da objasnimo građanima šta jedna ozbiljna vlada treba da radi da bi preduprijedila krizu.

Ivan Brajović, SDP

- *Kako intezivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Država je, naročito poslije obnove nezavisnosti, napravilo puno pravih poteza u pravcu EU integracija, predali smo aplikaciju za status kandidata i sad je pred drugima da odrede tempo narednih koraka. Izvještaj EK o napretku nas obavezuju da svi zajedno ulažemo napor. Očekujemo da tokom ove godine dobijemo status kandidata za članstvo i da otpočnemo pregovore. Ne opterećujemo se rokovima i osnovni naš zadatak treba da bude da, iz dana u dan, dostižemo evropske standarde, misleći na blagostanje naših građana a ne samo da bi od nekog dobili bolju ocjenu. Kada govorimo o korupciji i organizovanom kriminalu jasno je da posebnu odgovornost imaju tužilaštvo i sudska vlast. Treba jačati institucije sistema i pustite ih da bez pritiska rade svoj posao.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Uzimajući u obzir da samo tržište ovoga puta nije u mogućnosti da se izbori sa aktuelnom krizom, država i regulatorne institucije moraju primjenjivati različite mjere kako bi preduprijedili njeno dalje produblivanje. Cilj je da se uspostavi stabilnost našeg sistema, što je prvi korak izlaska iz krize. SDP u potpunosti pridržava paket mjera koje je država pripremila i sa čijom se realizacijom već počelo.

Moguće da zbog krize dalji proces integracija i prijem novih država u članstvo neće biti najvažniji segment politika država EU. Pod uticajem krize svi ćemo se racionalnije ponašati, što nas samo još više može približiti standardima koji propisuju odgovorniji pristup - kako razvojnim pitanjima, tako i ponašanju u svakodnevnom životu.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Činjenice jasno pokazuju da je SDP od svog osnivanja bila prava i, na žalost, gotovo jedina evropska politička snaga u Crnoj Gori. Dok su gotovo sve partije u tom vremenu bile dio Miloševićeve ratne politike, SDP je i tada znala da samo regionalnom saradnjom i čuvanjem multietničkog društva možemo postati dio evropske porodice. Projekat obnove crnogorske nezavisnosti bio je osnova te politike.

Zašto bi nas birači prepoznali kao evropsku partiju? Zato što sam siguran da su ponos i istrajnost ono što birači cijene, i zato što vlast u kojoj mi učestvujemo vodi državu u pravom smjeru.

Miodrag Vuković, DPS

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Dosadašnji projekti govore da koalicija DPS- SDP promišljeno i planski vodi Crnu Goru ka EU. Mi smo zajedno ponudili narodu da nam 29. marta birači daju još jedan mandat i da dovršimo taj projekat koji je vladajuća koalicija počela prije dvije godine.

Nije tačna teza, kad je u pitanju vladajuća parlamentarna većina, da ne postoji politička volja za ubrzanje procesa ka EU. Nijesu tačne ni ocjene, ovdje izrečene, da mi na putu u EU ne ostvarujemo osnovne zadatke. Četvrti Izvještaj koji je ovih dana objavljen govori da je na stotinu i stotinu predmeta za korupciju i kriminal procesuirano, da je radikalno počelo da se mijenja stanje u, do juče atrofiranom, sistemu sudske vlasti i tužilačke organizacije.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Što se tiče mjera Vlade preduzetih zbog globalne ekonomske krize, ukazaću samo na jednu. Riječ je o mjerama ograničenja troškova. Što je najgore za ove mlade ljude, do juna mjeseca biće zabrana zapošljavanje u državnoj administraciji da bi se sačuvali i racionalno trošili dosta skromni budžetski prihodi.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Biće zapisano u istoriji da se alternativa ovoj vlasti samoubila. Samo se razbila pokušavajući da se složi, presloži... I biće zapisano da je to jedina politička alternativa koja napada vlast iz svih oružja, a istovremeno se moli da ne budu izbori 29. marta, jer za izbore nisu spremni.

Aleksandar Damjanović, SNP

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Crna Gora ima institucije i ljude, ali njima fali politička podrška i volja da se ovaj proces vodi uspješno. Uloga mora biti tretirana ravnopravno, ne može ni jedna vlada sama, a pogotovo ne ova Vlada, da izvede ovaj proces do kraja... To je ono što SNP zagovara: da su evropske integracije posao cijeloga društva ako hoćemo da budu uspješne. Predlažem i da uradimo jednu novu stvar - da upitnik koji nam slijedi i koji će sadržati hiljade pitanja, već sada podijelimo našim institucijama civilnog društva, političkim partijama, državnoj upravi... Da vidimo što nas čeka i da već sad pokušamo da pripremamo odgovore.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Globalna kriza nije prouzrokovala loše stanje u crnogorskoj ekonomiji, već je to loše stanje i ranjivost ekonomije dovela do kraja. Kriza je u Crnoj Gori za neke alibi – prije svega mislim na Vladu - a po SNP kriza treba da bude šansa da se zaista pokrene istinsko restruktuiranje u privredi i da se naše komparativne prednosti istaknu u cilju daljeg ekonomskog razvoja.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Vizija je ono što nedostaje Crnoj Gori. SNP je, za razliku od ostalih opozicionih partija, partija koja je učestvovala i učestvuje u vlasti i to je ono što SNP može da preporuči kao ozbiljnu evropsku partiju. SNP je jedina ozbiljna partija lijeve provincijencije kako u opoziciji tako i u vlasti.

Goran Batrićević, DC

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Želio bih da predstavnicima međunarodne zajednice ukažem na jedan problem: EU u svojim izvještajima, kao i kompletna međunarodna zajednica, spočitava Crnoj Gori organizovani kriminal, korupciji i nedostatak administrativnih kapaciteta a sa druge strane ja ne mogu da se otmem utisku da lagano podržava vlast sve ove godine. Ova vlast nema političku volju da prekine pupčanu vrpču između institucija i pojedinaca na vlasti sa organizovanim kriminalom i to mora da bude predmet interesovanja i međunarodne zajednice, i opozicije, i svih struktura. Zato očekujem da EU ozbiljno shvati opoziciju, da na aktivniji način pomogne da se ova konsoliduje i da postane prava alternativa vlasti.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Ekonomska kriza je samo okvir u kome se pokazalo sve ono što nije dobro u crnogorskoj ekonomiji. Suština je da svi zajedno moramo da damo odgovor na pitanje šta ćemo sa KAP-om, zbog čega dozvoljavamo jedan neozbiljan tender za EPCG, zbog čega nam tako panično trebaju 300 miliona ili zbog čega ćemo otvoriti tender za autoput na samo par dana prije izbora...

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Mi ćemo biti konstruktivna opozicija. Nudićemo realna i temeljna rješenja, nećemo apriori biti protiv bilo čega, ali ćemo svaki dan upozoravati na ono što se dešava u Crnoj Gori.

Slaviša Guberinić, NS

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Na putu ulaska Crne Gore u EU stoje problemi i prepreke objektivne i subjektivne prirode... Subjektivne okolnosti u ovom trenutku su mnogo važnije. One su tiču političke volje za članstvo Crne Gore u EU. Što se tiče vlasti, ona se deklarativno zalaže za članstvo i kao dokaz tome oni će navesti aplikaciju. Međutim, postoji razlika između onoga što se govori i onoga što se radi. Usvojeni zakoni se ne primjenjuju. Drugi problem predstavlja zabluda o mogućnostima Crne Gore. Vladajuća većina pokušava istovremeno da uvede Crnu Goru u NATO i EU. I za zemlje mnogo većih resursa to je izazov. Još jedan problem je depolitizacija državne uprave. Pomenuo bih i problem ljudi koji su otišli iz Crne Gore. U tom smislu bi potpisivanje dvojnog državljanstva sa Srbijom omogućilo da se dio tih ljudi vrati i pomogne integrativnim procesima u Crnoj Gori.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Ekonomska kriza može, ali nadamo se da neće usporiti evropske integracije. Izvjesno je, njene posljedice još uvijek ne osjećamo u punoj mjeri, i da će se njeni pravi efekti u Crnoj Gori tek pokazati.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

NS je bila za članstvo u EU i onda kada to nije bilo bezbjedno. Ono što nas može preporučiti kao evropskog partnera je predanost procesu za koji smo rekli da za Crnu Goru nema alternative.

Purko Ivančević, LP

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Liberali su nastali kao pokret otpora prema nadolazećem fašizmu i u osnovi svoga programa

su imali borbu za ljudska prava i slobodu. U društvu koje je i dalje pretpolitičko, Liberali i dalje nastavljaju borbu za jačanje institucija. Vrh dvadesetogodišnje nepromijenje vlasti proizveo je zid monopola. A ti monopoli nose korupciju i kriminal, i sve one što opterećuje naš dalji put u evropske integracije. Svi ti standardi treba da se implementiraju u naše društvo da bi mogli da budemo članovi EU. Po mišljenju liberala, u Crnoj Gori se već duže vrijeme reforme ka EU ne rade iskreno i pošteno.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Globalna kriza je na površinu iznijela sve one slabosti crnogorskog društva koje je proizvela ova vlast, koja još nije dozvolila da se Crna Gora konstituiše kao demokratska država. Uslov svih uslova za promjene je da ova vlast konačno ode.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Zalagaćemo se za prioritete privrednog razvoja Crne Gore, time što ćemo tražiti da se amputira sve ono što je bolesno, a da se da pomoć onome što je zdravo.

Vaselj Siništaj, AA

- *Kako intenzivirati EU integraciji prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Dolazim iz sredine koja broji oko 12.500 hiljada stanovnika, a preko 20.000 ljudi sa tog područja je van granica Crne Gore. Nikada nam nije data jednaka mogućnost, niti smo imali jednaku šansu. I danas smo na nivou gradske opštine. Planiranje razvoja nije u rukama lokalnog stanovništva nego se i dalje dirigira iz jednog centra. Uključivanje u evropske i evroatlantske integracije donijeće više koristi građanima Crne Gore a na neki način će ustrojiti i kanalisati vlast u Crnoj Gori. Što se tiče korupcije treba krenuti od krupnih riba a ne od sitnih. Ako imamo Ustav i zakon onda se to mora strogo poštovati a ne tumačiti.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Kriza može usporiti integracije i ona na neki način to već čini. Teško možemo očekivati integraciju u EU a da nam je najniža penzija 100 eura, da imamo toliko radne snage koje čekaju isplatu plata šest mjeseci i duže, da imamo svakodnevno po dvije tri firme koje štrajkuju ispred Vlade dok sa druge strane imamo takva primanja u upravnim odborima.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Prije izbora treba se zapitati da li smo mi ispoštovali Ustav kada su prava manjina u pitanju. Ne. Nije ispoštovano ono što se zove izborna zakonodavstvo, nijesmo dobili mandate onako kako piše u Ustavu nego se i dalje radi po starome.

Mato Marković, HGI

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Potrebno je školovati što više mladih ljudi koji mogu odgovoriti izazovu evropskih integracija. Imamo informacije da će jedna takva škola biti otvorena u Danilovgradu, a u susjednim zemljama takve škole već postoje. Pitanje je i kako zadržati školovani kadar u Crnoj Gori. Što se tiče korupcije i organizovanog kriminala time se trebamo baviti konstantno. Značajan korak u sprječavanju korupcije postigao bi se decentralizacijom vlasti.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Na krizu treba odgovoriti većim proizvodnim projektima. Sigurno da ekonomska kriza može usporiti integracije ukoliko se desi kolaps bankarskog sistema.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

Mi smo se istakli u rješavanju problema hrvatske manjine. Način našeg rada je pridržavanja evropskog puta. HGI je prepoznatljiva po nudi konkretnih proizvodnih projekata koji dovode do rasta standarda.

Nikola Camaj, DSA

- *Kako intenzivirati EU integracije i prevazići glavne barijere iz Izvještaja o napretku?*

Pridružio bih se onima koji smatraju da ova vlast nema volje da radi na ubrzanju procesa integracija. Domaće zakonodavstvo se lako usvaja ali slabo implementira. U ovoj vlasti se usidrio jedan antievropski mentalitet koji moramo iskorijeniti. Nismo zadovoljni tretmanom Albanaca, iako se u zakonima pokušava neki napredak koji poslije toga Ustavni sud poništi. Ono što se dosad radilo iz domena manjinskih prava sigurno ne preporučuje Crnu Goru Evropi. Mi imamo prilike da vidimo i nezadovoljstvo Evropljana prema tretmanu manjina u Crnoj Gori. O pitanju korupcije i organizovanog kriminala dovoljno je reći da u zatvorima leže sekretarice i sitni činovnici a ni riječ o krupnim ribama.

- *Kako odgovoriti na ekonomsku krizu i da li kriza može usporiti integracije?*

Mi smo jedna mala stranka koja nije previše opterećena ekonomijom jer se nadamo da će se veliki pametnije baviti tim pitanjem. Međutim, ovo što ova vlast čini zaista se ne doživljava kao pravi put za ublažavanje krize.

- *Šta Vašu partiju, u odnosu na ostale, preporučuje biračima kao evropskog partnera u sljedeće četiri godine?*

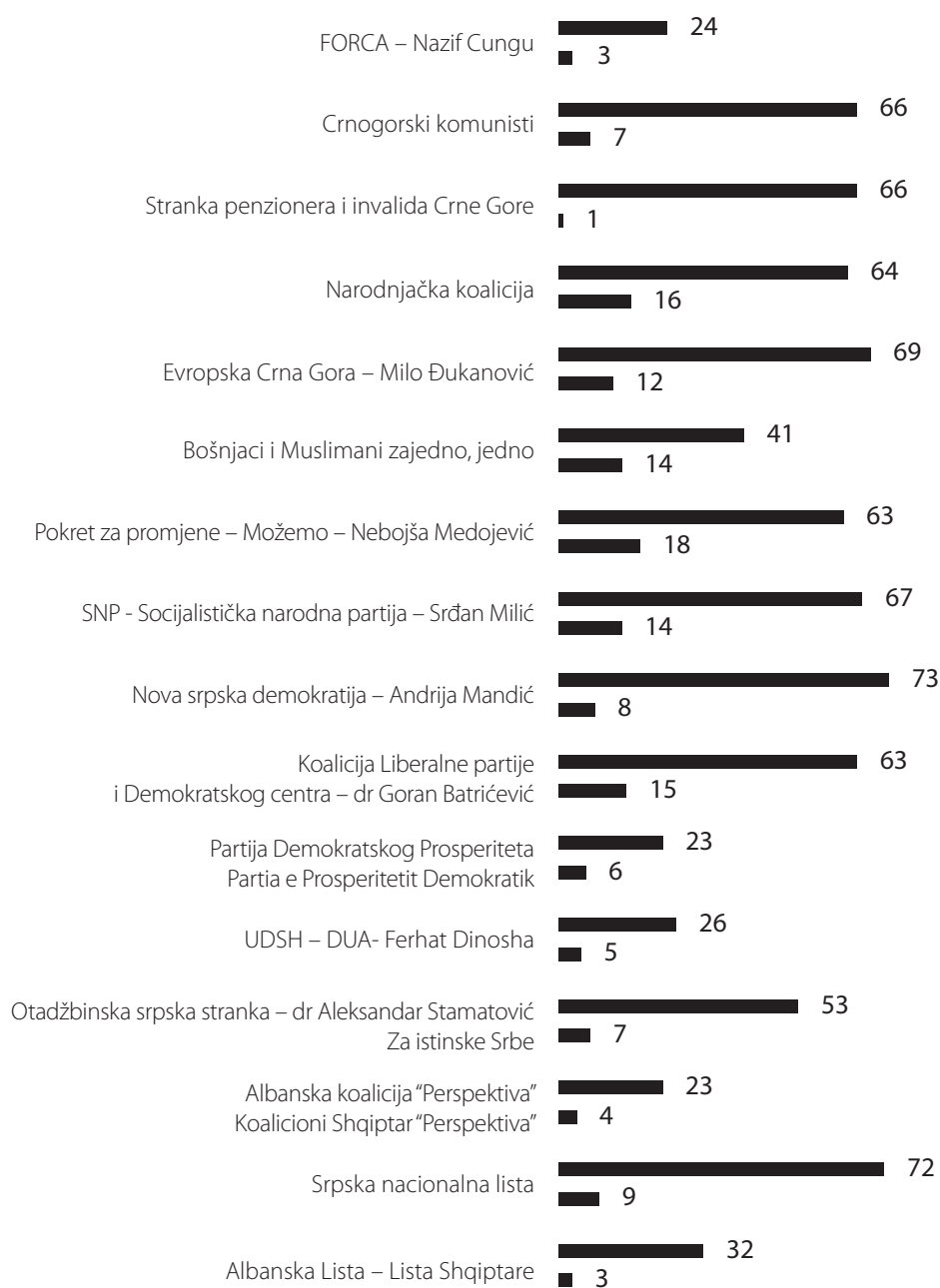
To je istrajnost u traženju manjinskih prava.

(u tekstu su prenijete samo izjave predstavnika političkih partija)

Rodna struktura izbornih lista

Ukupan presjek rodne strukture svih izbornih lista na parlamentarnim izborima 2009

Napomena: prvi red označava muškarce, a drugi žene

Odnos učesnika izbora prema ključnim pitanjima

U toku preizborne kampanje izborni učesnici su se bavili mnogim temama, ali za potrebe ove publikacije izdvajamo one tekstove iz štampanih medija koji su prenosili njihove pojedinačne stavove o ključnim pitanjima, uz napomenu da je mnogo više pažnje suštinski posvećeno odnosima sa različitim akterima i da nijesu svi učesnici imali isti fokus u odnosu na ključna pitanja.

1. Ekonomija

FORCA – Nazif Cungu

U crnogorskom parlamentu novi glas iz Ulcinja (*Pobjeda*, 27.03.2009)

Došlo je vrijeme da se u crnogorskom parlamentu čuje novi glas iz Ulcinja, poručila je danas Nova demokratska snaga FORCA.

„Tražimo glasove svih onih koji vjeruju u nas u naše poštenje i našu stručnost“, kazao je lider Nazif Cungu na konferenciji za novinare.

On je rekao da je FORCA moderna, pro-evropska partija koja okuplja veliki broj stručnjaka koji su se dokazali u privatnom životu. „Imamo ozbiljne ljude i poznate privrednike“.

Prema njegovim riječima, za nosioca liste FORCE kandidovan je njen najbolji član Genci Nimanbegu, koji je svojim dosadašnjim radom dao velik doprinos poboljšanju poslovnog ambijenata u Ulcinju i Crnoj Gori. Cungu je naglasio da je cilj FORCE unaprijeđenje ukupnih demokratskih procesa u Crnoj Gori.

„Prije 20 godina Ulcinj je bio turistički centar Crne Gore, ali su sada ti hoteli nestali. Od Ulcinjske Rivijere, koja je zapošljavala i preko 1.500 radnika ostalo je veoma malo, Građevinska organizacija Primorje više ne postoji, Agroulcinja nema, Solana je u stečaju, Ultep zatvoren“, kazao je Cungu.

Građani su, kaže on, primorani da sami grade puteve, kanalizaciju, vodovod.

„Razni funkcioneri Vlade dolaze u Ulcinj prije izbora i obećavaju obiman razvoj, izgradnju hotela, marina, mostova, saobraćajnica, sportskog centra, uređenje Porta Milene, vraćanje imovine. Međutim, od toga nema ništa“, kazao je Cungu. (*MINA*)

Crnogorski komunisti

KP da usmjerava tok društvenih kretanja (*Pobjeda*, 22.03.2009.)

Komunistička partija »Savez komunista Jugoslavije – Komunisti Crne Gore« održala je danas tribinu u Pljevljima, na temu: Ko su komunisti, šta i kako dalje. Predavač na tribini bio je profesor filozofije i sociologije Milika Vojinović, kandidat za poslanika na listi Crnogorski komunisti. Prisutne je pozdravio predsjednik Opštinskog komiteta Časlav Peruničić, takođe kandidat za poslanika. Bilo je najavljeno da će prisustvovati i nosilac liste Crnogorski komunisti Vladislav Vuković, ali je on bio spriječen, zbog zastoja u saobraćaju. „Pod pretpostavkom da komunisti osvoje vlast u državi, šta konkretno činiti. Tada bi odmah pozvali dotadašnje najodgovornije predstavnike vlasti i građana, bez obzira na njihove razlike i opredjeljenja, i na osnovu njihovih predloga i iskustava, uzimajući u obzir sveukupnu društvenu realnost, procijenili šta je sve moguće činiti na bolje od postojećeg. Tada bi sve

dobre radnike ostavili na njihovim radnim mjestima i funkcijama, u skladu sa zakonom i objektivnom realnošću, bez obzira na njihova opredjeljenja i pripadnost. Komunistička partija bi sa narodom stvarala prostor da se ono što je dobro za pojedince i narod u cjelini oživotvoruje u skladu sa objektivnom mogućnošću i subjektivnom voljom”, rekao je poslanički kandidat Vojinović. „Komunisti se zalažu za besplatno školstvo, zdravstvo, sigurnost i prava radnika, naročito zapošljenje, otvaranje ugašenih fabrika kao državne svojine, uz pomoć onih subjekata kojima bi to odgovaralo na način da se krediti vraćaju kroz proizvode kreditirane fabrike.”

»Cilj Komunistička partija sa narodom nije da vladaju, već da usmjeravaju tok društvenog kretanja. Nastojali bi da se što brže donese Ustav, zakoni i propisi na novim, neeksploatatorskim odnosima, s tim da oni stvarno budu iznad svakog pojedinca”, precizirao je Vojinović.

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Da ne budu građani drugog reda (*Pobjeda 06.02.2009*)

„Penzioneri, invalidi, potlačeni i poniženi neće više da budu građani drugog reda, zaboravljeni i otpisani, čiji glas se uvažava samo za vrijeme izbora”, kazao je portparol Stranke penzionera i invalida Crne Gore Veselin Brnović, na konferenciji za medije.

Da bi zaštitili interese, penzioneri su osnovali svoju stranku koja će učestvovati na predstojećim parlamentarnim izborima i ističu da je to stranka socijalne pravde, pravičnosti i jednakosti, bez ikakvih drugih predznaka i atributa nacionalnog, vjerskog, ideološkog, liderskog i sličnog karaktera. Po riječima Brnovića, penzioneri su sigurni u svoj izborni uspjeh, jer iza njih stoji četvrtina biračkog tijela. Takođe, uvjereni su da će im svoj glas dati i veliki broj mladih, jer se penzioneri ne bore za sebe, već za budućnost mladih. Očekuju i glas radnika brojnih prodatih i propalih preduzeća, koji se uzalud okupljaju ispred zatvorenih vrata fabrika ili ispred Vlade i Skupštine i štrajkuju glađu.

„Došao je trenutak da penzioneri postanu svjesni sebe i svoje snage i uđu u parlament. Ne da osvoje vlast radi vlasti, ne da ruše sistem, već da ga kontrolišu svojom mudrošću, znanjem i iskustvom. Zato nas se i boje, jer nam prilaze pripadnici svih političkih struktura”, kazao je Brnović. On je dodao da penzioneri ovog puta ne pristaju da bilo ko manipulise njima, te da hoće da glasaju za sebe, za svoju djecu i unuke, a da je žalosno što ih u svemu ne podržava rukovodstvo Saveza udruženja penzionera Crne Gore, koje se otuđilo od svoje baze kao produžena ruka režima.

Član GO stranke, Vojo Vuletić, osvrnuo se na obračun penzija, odnosno dugovanja od strane Fonda PIO, i istakao da se od 1. decembra 2007. do 30. novembra 2008. formirao penzionerima dug u visini 1,33 penzije, računajući visinu penzija iz novembra 2007. i to zato što su penzije od 1. decembra 2007. uvećane za 10, umjesto za 20,13%, kolika je bila razlika po vještačenju. Visina tog duga, po ovoj računici, iznosi oko 28 miliona. Vuletić je izjave direktora Fonda PIO date minulih dana o povećanju penzija nazvao običnim političkim i činovničkim marifetlukom, a izjave Sava Barovića, predstavnika Saveza penzionera u Fondu PIO, da je „sve u redu i da nema prigovora”, uvredom za penzionere. „Zato se mi organizujemo u svoju stranku, da nas ne pljačkaju i omalovažavaju i smatraju otpisanim, da vratimo oteto i na 65% od prosjeka iz 2003.”, kazao je Vuletić.

Neće više mirno gledati gašenje preduzeća (*Pobjeda, 12.03.2009*)

„Stranka penzionera i invalida (SPI)”, kako kažu njeni predstavnici, „neće više mirno gledati gašenje i propadanje preduzeća, koje su njeni članovi i generacije prije njih izgradili, da bi im spas nudili novopečeni bogataši sa davno opljačkanim parama.”

Potpredsjednik SPI, Mileta Joksimović, smatra da je Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) još jedna u nizu fabrika koja će ovih dana doživjeti sudbinu Jugooceanije, Prekooceanske plovidbe, „Radoja Dakića“, „Marka Radovića“, Titeks-a ili Oboda, kroz čuveni „DPS koncept tajkunizacije – cunami privatizacije“. Joksimović je ocijenio da su rješenja, koja traži nestručni i nesposobni kadar iz DPS-a, tumarajući i sudarajući se međusobno, crnogorsko društvo doveli do dna jame gdje vlada tama. „To bi izazvalo smijeh da posljedice nijesu katastrofalne po sve nas“, rekao je Joksimović.

„Najslikovitiji primjer njihovog tumaranja su“, kako je naveo, „suprostavljene izjave njihovih čelnika, pa premijer Milo Đukanović sa Cetinja poručuje da „nema razloga za depresiju, KAP neće biti ugašen“, a njegov partijski drug, direktor Agencije za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja, Branko Vujović uzvratiti „spremni smo za stečaj ako fabrika bankrotira i Rusi odu“.

„Deripaski ne pada na pamet da cent uloži. A i Đukanović je nedavno izjavio „da je država vlasnik KAP-a proglasili bismo bankrot“. Od ovakvih izjava, karakterističnih za gospodu iz DPS-a, građanima se 20 godina pomjera mozak u lijevo“, saopštili su iz SPI. (*MINA-biznis*)

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Situacija u KAP-u pokazuje nesposobnost Vlade (*Pobjeda 12.03.2009*)

„Teška situacija u kojoj se našao Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP) pokazuje svu nesposobnost Vlade da riješi ovaj problem“, ocijenili su danas u Narodnjačkoj koaliciji. „Aktuelna vlast je“, kako su saopštili, „glavni krivac za probleme crnogorske ekonomije, od privatizacije državnih i društvenih preduzeća i privrednih giganta, pa do trenutka kada se oni gase jer ne mogu da izdrže konkurentsku utakmicu i jer Vlada nije pripremila ambijent da crnogorske firme izdrže udare globalne krize.“

„Narodnjačka koalicija podsjeća građane Crne Gore kakve su afere i kritike pratile prodaju KAP-a, upravo zbog njegovog značaja u crnogorskoj privredi i postupaka koje su pratile tu prodaju. Danas je jasno da partner, kojeg je izabrala Vlada i premijer Milo Đukanović, nije u stanju da vodi ovo preduzeće, osim direktno u stečaj i propast“, smatraju predstavnici te koalicije.

„To će“, kako su upozorili, „ostaviti na hiljade ljudi i njihove porodice bez radnih mjesta i ugroziti sve privredne subjekte koji su direktno ili indirektno vezani za KAP.2

Iz Narodnjačke koalicije pitaju šta će se desiti ukoliko vlasnik KAP-a, Centralno evropska aluminijumska kompanija (CEAC) dobije traženu odštetu od 300 miliona eura zbog toga što je tu prodaju pratilo niz neregularnosti, i da li će i kako Crna Gora i njeni građani izdržati novi namet koji su dobili od vlasti.

U Narodnjačkoj koaliciji osuđuju izjavu Đukanovića prema kojoj se, kako dodaju, jasno vidi da je spreman da KAP «pusti niz vodu» i da će sva njegova pažnja biti usmjerena na turističku valorizaciju Luštice.

»Premijer je očigledno neinformisan da turizam preživljava tešku krizu i da u ovom trenutku ogromne investicije u tu privrednu granu nijesu realne i teško ih je dobiti, dok je očigledno loša argumentacija da KAP treba zatvoriti zbog trenutne niske cijene na tržištu kao da ona ne može da se promijeni i kao da se ne radi o privrednoj grani koja može biti jedan od faktora stabilnosti privrede«, zaključili su u Narodnjačkoj koaliciji. (*MINA-biznis*)

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Kapital najbolje demantuje tvrdnje PzP-a (*Pobjeda 31.01.2009*)

“Kapital od oko 500 miliona eura, koji treba da dođe u Crnu Goru dokapitalizacijom Elektroprivrede (EPCG), najbolje demantuje tvrdnje potpredsjednika Pokreta za promjene (PzP), Branka Radulovića o štetnosti tog projekta”, smatraju u Socijaldemokratskoj partiji. Radulović je ranije ocijenio da najava objavljivanja tendera za dokapitalizaciju EPCG potvrđuje da je SDP uvijek, zbog ličnih, trgovala interesima crnogorskih građana.

Portparol SDP-a, Raško Konjević, kazao je da raspisivanje tog tendera treba da obezbijedi renomiranog strateškog partnera koji će ulaganjima u EPCG učiniti tu kompaniju efikasnijom i boljom, a manjinskim akcionarima svjež kapital koji će pozitivno uticati i na cjelokupnu ekonomiju Crne Gore. »Država će ostati vlasnik 55% kapitala u EPCG u narednom mandatu Vlade i to je činjenica koja obezbjeđuje dovoljno vremena da Crna Gora definiše jedinstvenu strategiju u upravljanju energetske sektorom”, naveo je Konjević u reagovanju dostavljenom agenciji Mina biznis. On je podsjetio i na mogućnost vraćanja 2/3 vlasništva ako za to budu postojao parlamentarni konsenzus. Prema njegovim riječima, važno je da o tom pitanju i vlast i opozicija u narednom mandatu ozbiljno razgovaraju i zajednički dogovore politiku u toj oblasti. »Koji to projekat PzP nudi koji će obezbijediti ovaj iznos investicija u godini ekonomske krize koja je pogodila cijeli svijet?«, pita Konjević. On smatra da nije vrijeme za “isprazna” obećanja koja su svojstvena Raduloviću, nego za konkretne projekte koji obezbjeđuju život građana. »Neistine koje plasira i prazna obećanja koja je davao predhodnih godina dovela su PzP na ivicu propasti«, zaključio je Konjević. (*MINA-biznis*)

Optimizacija proizvodnje u KAP-u interes Vlade (*Pobjeda 04.02.2009*)

“Interes crnogorske vlade je da pomogne optimizaciji proizvodnje u podgoričkom Kombinat aluminijuma (KAP), očekujući oporavak cijena tog metala na berzi, kao i cijelog sektora”, saopštio je danas premijer Milo Đukanović. “Nije naš interes da u KAP-u ne ostane niko, nego da se optimizuje proizvodnja uz pomoć Vlade, koja podnosi dio gubitaka koje to preduzeće sada stvara”, rekao je Đukanović Radiju Crne Gore. U Vladi smatraju da evidentni gubici u aluminijskoj industriji u Crnoj Gori ne treba da znače da je odmah potrebno zatvoriti KAP.

“Kao što u vremenima kada je cijena aluminijuma na svjetskoj berzi dostizala vrlo visoke nivoe nijesmo donosili odluku da uložimo 100 miliona eura u uvećavanje proizvodnje, tako ni danas, kada je ona pala, ne donosimo ishitreno zaključak da taj dio crnogorske ekonomije treba amputirati”, objasnio je Đukanović. On je podsjetio da su cijene aluminijuma na berzi, usljed globalne ekonomske krize, pale sa preko tri hiljade dolara na oko 1,3 hiljade dolara, odnosno gotovo 60 do 65% u odnosu na prije nekoliko mjeseci. Đukanović je kazao da su politički konkurenti vladajuće partije predlagali hitno raskidanje ugovora sa većinskim vlasnikom KAP-a, Centralnoevropskom aluminijskom kompanijom (CEAC). U Vladi smatraju da je to loš scenario, jer je industrija aluminijuma veoma zahtjevna i procesna, kao i da nije lako mijenjati upravljanje tim procesom. “Zbog toga smo većinskom vlasniku ponudili pomoć da zajedno prebrodimo krizu, pratimo razvoj događaja na globalnoj sceni i donosimo zaključke o tome do kada vrijedi podnositi i ulagati u gubitke”, rekao je Đukanović. On je kazao da se trenutno ulaže u gubitke u aluminijskoj industriji, kako bi se dočekao izlazak “na zelenu granu”. Đukanović tvrdi da bi se pridružio predlozima političkih konkurenata o gašenju KAP-a kada bi se danas odlučivalo da li na postojećoj poziciji razvijati aluminijsku industriju u Crnoj Gori. On je kazao da, danas, nekoliko desetina godina kasnije, Crna Gora

ima aluminijsku industriju od čije proizvodnje u značajnoj mjeri zavisi njena ekonomija. Đukanović smatra da bi se o tom predlogu relaksiranije razgovaralo deset godina kasnije, kada Crna Gora već bude razvijena turistička destinacija i ekonomija.

“Tada bi, vjerujem, bez mnogo posljedica mogli donositi takve odluke, ali smo u godini u kojoj stabilnost crnogorske ekonomije i intenzitet izvoza uveliko zavisi od učinaka aluminijske industrije”, ocijenio je Đukanović.

Potpuno je, prema njegovim riječima, jasno da postojeća cijena aluminijuma na berzi ne može da podmiri proizvodnju u KAP-u, niti u nekom drugom kombinatu koji posluje u evropskim uslovima privređivanja. “Rezultat toga je gašenje elektroliza svuda u našem okruženju. To je trenutni problem, koji se naslanja na dugoročni problem evropskih elektroliza, a to je nepodnošljiva cijena električne energije za kombine aluminijuma”, rekao je Đukanović. On je podsjetio da postoje prigovori da Vlada nastoji da očuva proizvodnju u KAP-u iz predizbornih razloga, ali je dodao i da predstavnici Sindikata Prerade nijesu pozvani da daju bilo kakve ocjene. “Zaista mislim da kada je Prerada u pitanju, ne znam čijom zaslugom i prije i poslije privatizacije ne rade, a primaju zarade. I sada jednostrano pokušavaju da svu krivicu adresiraju na onoga ko im ne nudi posao”, rekao je Đukanović.

On je kazao da se teško obezbjeđuju zarade tamo gdje se ne radi, a da se dijelovi proizvodnje u kojima već dugo nema proizvodnje gase. “Ništa od toga se nije dogodilo u Crnoj Gori. Zapošljeni u Preradi se i dalje vode kao radnici KAP-a, koji su redovno primali zarade”, podsjetio je Đukanović i dodao da je svjetska kriza ukazala na neophodnost ponašanja u skladu sa ekonomskim zakonitostima.

On je rekao da su zarade uslovljene postojanjem tržišno zasnovane proizvodnje, dok je u suprotnom o tome teško govoriti. “Moramo razgovarati o tome kako optimalno organizovati proizvodnju da bi ona mogla da dugoročno opstane”, poručio je Đukanović.

On je naveo primjer nikšičke Željezare, u kojoj se, iako sa velikim zakašnjenjem, pristupilo racionalizaciji i optimizaciji. Željezara je prije nekoliko godina zapošljavala sedam do osam hiljada radnika, dok je danas njihov broj svedena na 1,500 do 1,600 sa pristojnim zaradama u preduzeću koje ima perspektivu.

Đukanović je rekao da se Sindikat cetinjskog Oboda nije slagao sa prijedlogom o racionalizaciji proizvodnje, zbog čega to preduzeće već godinama ništa ne proizvodi i ima veoma sumornu perspektivu. On je kazao da je za Obod, koji ide iz jednog u drugi stečaj, nemoguće probuditi interesovanje bilo kog partnera i pod bilo kojim uslovima za obnovu proizvodnje. “Moramo realno sagledati stvari. Ne smijemo imati nerealna i neekonomska očekivanja, ni od Vlade, ni od većinskog partnera. Moramo shvatiti da ne smijemo fatalistički pristupiti stvarima, kao što je pristupano na Cetinju”, zaključio je Đukanović. *(MINA-biznis)*

Uspjeh tendera za EPCG zavisi od strateškog partnera (*Pobjeda 04.02.2009*)

“Crnogorska vlada stvorila je sve važne pretpostavke za uspješan tenderski postupak dokapitalizacije Elektroprivrede (EPCG), ali njegova konačna uspješnost zavisi od druge strane, odnosno strateškog partnera”, saopštio je premijer Milo Đukanović.

“Krizna je godina, sa manjkom investicija i interesovanja čak i najrenomiranijih investitora da troše novac, ali nema razloga za pesimizam”, kazao je Đukanović.

Prema njegovim riječima, zaokružene su sve pretpostavke za uspješan tender za dokapitalizaciju EPCG, uključujući i dogovor u vladajućoj koaliciji o garantovanju prava investitoru da eventualno postane privilegovani Vladin partner za otkup paketa akcija do većinskog vlasništva. “Ostavljeno je i pravo Vlade da može otkupiti akcije od partnera,

uz određeni prinos za vlasnika kapitala koji bi, u tom scenariju, svoju misiju završio za pet godina”, podsjetio je Đukanović. “Takva opcija”, kako je dodao, “bila je vrlo važna pretpostavka za dodatno buđenje interesa kod potencijalnih partnera.”

“Elektroprivredni sistemi su svuda vrlo važni, zbog čega je i Vladin interes da u tom projektu dobije strateškog partnera koji će unijeti svoj kapital, ali i upravljačku pamet koja će pomoći da sistem bude na željenom nivou”, objasnio je Đukanović.

On je naveo da je zbog toga bilo važno ponuditi krupnim potencijalnim partnerima i dodatni “mamac”, u vidu eventualnog većinskog vlasništva. “Ukoliko investitor nakon pet godina sprovođenja ugovora o menadžmentu pokaže da je partner kakvog želi crnogorska Vlada, moći će da postane većinski vlasnik, što ne bi bilo na štetu Crne Gore”, ponovio je Đukanović.

On vjeruje da će Vlada nakon pet godina imati mnogo bolju i razvijeniju elektroenergetsku kompaniju, kao i da će 49% vlasništva države u njoj vrijediti mnogo više nego sadašnjih 71%. “Ne vidimo opasnost od navodne mogućnosti partnera da nekontrolisanim povećanjem cijena struje ugrožava socijalnu stabilnost”, dodao je Đukanović. On je ocijenio da nema prostora za strah od ugrožavanja nacionalnih interesa. (*MINA-biznis*)

Niko neće dobiti otkaz (*Pobjeda 04.02.2009*)

Predsjednik Odbora direktora Rudnika uglja u Pljevljima mr Predrag Bošković danas je demantovao informacije objavljene u nekim medijima da će preko 300 radnika te kompanije ostati bez posla. “U septembru smo donijeli odluku da se radi nova sistematizacija radnih mjesta prema kojoj Rudnik uglja treba da ima 1.042 radnika. Ne bih volio da se jedno takvo pitanje, koje je vrlo osjetljivo sa socijalnog i uopšte stanovišta čitave kompanije, koristi u bilo kakve negativne svrhe. Bilo dnevno političke ili nešto što bi samo uzbrukalo atmosferu u Pljevljima. Nema potrebe za tim. Dakle, sješćemo i dogovoriti se sa sindikatom o tome koji je najbolji način, koja je najbolja dinamika, i potpuno sam siguran – niko otkaz neće dobiti u Rudniku uglja, već će se napraviti zajednička analiza šta je potrebno, a šta nije. I naravno napraviti onaj socijalni program koji će biti prihvatljiv za sve, moguć za Rudnik uglja s druge strane finansijski, i da na taj način izađemo iz toga problema”, rekao je Bošković.

“Želim da ponovim da klasičnih otpuštanja u Rudniku uglja neće biti. I druga stvar: u Rudniku uglja za svakoga ko želi da radi i da doprinosi stvaranju dohotka ove kompanije, kako bi mogao da obezbijedi kvalitetne uslove života prije svega za svoju porodicu, ali uopšte i za grad i Opštinu i državu – uvijek će biti mjesta. Za one koji ni do sada nijesu radili, već su koristili jednu situaciju u Rudniku uglja kada neke stvari nijesu bile sređene, pa su zloupotrebljavali, recimo i dobrotu ljudi koji rade u ovoj kompaniji, dakle koji su se finansirali na uštrb onih koji zaista rade u Rudniku uglja, neće biti mjesta u ovoj kompaniji. Tražićemo druga alternativna rješenja za njih, ali će prije svega u Rudniku uglja ostati oni koji su lojalni kompaniji, koji su dobri radnici, koji žele da i nakon njihovog prestanka radnog odnosa njihova djeca mogu ostvarivati svoj dohodak u Rudniku uglja”, izjavio je predsjednik Odbora direktora mr Predrag Bošković.

Vlada garant za kredit bankarskom sektoru (*Pobjeda 10.02.2009*)

“Crnogorskom bankarskom sistemu biće obezbijedena kreditna podrška, čime bi se ojačala bankarska likvidnost i stvorili uslovi da se mogu ispratiti realni razvojni projekti”. To je večeras nakon višesatnih razgovora iza zatvorenih vrata sa Udruženjem banaka Crne Gore i predstavnicima Centralne banke na čelu sa guvernerom Ljubišom Krgovićem, kojima su prisustvovali i potpredsjednici Vlade dr Igor Lukšić i dr Vujica Lazović i ministar za ekonomski razvoj Branimir Gvozdenović, kazao crnogorski premijer Milo Đukanović.

Premijer je saopštio da je primarni interes Vlade da se sačuva stabilnost bankarskog sistema. To je pitanje stabilnosti ekonomije, ali i razvoja. To je takođe pitanje povjerenja međunarodnih investitora prema Crnoj Gori, kao potencijalno dobroj investicionoj destinaciji.

“Zahvaljujući povjerenju koje Crna Gora, odnosno njena Vlada ima na međunarodnoj sceni i niskoj zaduženosti Crne Gore, mi danas nemamo pretjerano veliki problem da dobijemo kredit za koji bi mogla garantovati država, a koji bi bio usmjeren bankarskom sektoru. Dogovorili smo se takođe da na srednji rok, odnosno u drugom polugodu ove godine ili prvom naredne, dok će još kriza trajati, Vlada treba da nastavi da stvara pretpostavke za početak realizacije nekih projekata - bilo da je riječ o investicijama ili nastavku procesa privatizacije odnosno dokapitalizacije. To treba da obezbijedi priliv kapitala koji će biti važan impuls za stabilnost crnogorske ekonomije. Na tom polju se dosta radi i svi očekujemo inpute od procesa privatizacije, odnosno dokapitalizacije Elektroprivrede, krupnih projekata - autoputa, gradnje turističkog naselja na Luštici...” ocijenio je premijer.

“I za kraj krize - obnovu procesa dinamičnog rasta crnogorske ekonomije se moramo pripremiti. Realno je da u bliskoj budućnosti Crna Gora mora biti razvijena turistička destinacija, sa savremenom infrastrukturom, proizvodnjom hrane koja će odgovoriti turističkim potrebama ... To su realni potencijali crnogorske ekonomske budućnosti pa ne bi trebalo propuštati vrijeme. I sada kada imamo možda manje novca za investicije - treba se pripremati za realizaciju projekata da bi smo mogli nakon prolaska krize brzo startovati. Skratiti vrijeme do ostvarivanja cilja - razvijene crnogorske ekonomije. Đukanović je saopštio da će se sa Centralnom bankom i bankama u narednim danima i sedmicama intenzivno saradivati u sagledavanju i savladavanju posljedica globalne krize. Vlada, Centralna banka i direktori crnogorskih banaka imaju identične ocjene oko stanja crnogorske ekonomije odnosno bankarskog sistema, odgovornosti koju svi imamo prema rješavanju problema sa kojima se suočavamo. Imamo veoma bliske poglede oko sadržaja mjera koje treba preduzeti u kraćem, srednjem i dužem roku, kako bi postigli stabilnost crnogorske ekonomije i stvorili uslove za produžetak razvoja”, saopštio je premijer.

“Raščistili smo se, pred nama su ozbiljni zadaci. Dio smo iste ekipe, na istom smo čamcu zato je obostrani cilj da trenutnu situaciju prevaziđemo što je bolje moguće”, kazao je Črtomir Mesarić, predsjednik Udruženja banaka Crne Gore. Da iz krize ovih razmjera izađemo što prije i bolje. To je u interesu svih odnosno banaka, Vlade, a naročito naših komitenata, kazao je Mesarić.

Moramo vratiti povjerenje deponenata

“U narednom periodu moramo jako puno raditi na obnovi povjerenja kod klijenata banaka da bi se depoziti vratili u banke”, kazao je premijer Đukanović. “Da bi novac izašao iz sefova i slamarica, vratio se na račune i stvorili uslovi da on bude u funkciji obnove dinamičnog ekonomskog rasta crnogorske ekonomije. Krize je realno ekonomska, ali i psihološka - kriza povjerenja. To nepovjerenje se osjeća i na međunarodnom planu, ali i na domaćem. Ako deponenti iznose depozite iz banaka i onda kada im oni nijesu neophodni, to znači da imamo krizu povjerenja. Ako danas ima mnogo više novca i kod međunarodnih banaka i privatnih investitora nego što su spremni da investiraju - i to je pitanje povjerenja. Na današnjem sastanku smo se složili da moramo svi participirati i nema pravo niko očekivati da neko drugi, makar to bila i Vlada, uradi kompletan posao. Vlada je uradila značajan dio posla, ali se tu ne iscrpljuje njena odgovornost. I Centralna banka ima manevarski prostor koji treba da iskoristi - za adaptaciju svoje politike u uslovima krize. Poslovne banke moraju dodatno osmisliti svoj PR, kako bi uradili sve za povratak povjerenja deponenata”, upozorio je Đukanović.

Vlada priprema tužbu protiv vlasnika KAP-a (Pobjeda 27.02.2009)

“Tužba protiv vlasnika KAP-a koju je crnogorska vlada pripremila zbog kršenja kupoprodajnog ugovora ovih dana bi trebalo da bude procesuirana.” To je saopštio potpredsjednik Vlade dr Vujica Lazović. “Spremni smo i pored toga na maksimalne ustupke da bi Kombinat nastavio da funkcioniše. To je nešto što smo do sada i većinskom vlasniku predložili. Vlada će voditi računa da ne uđe u rješenja koja bi bila štetna za budžet, državu i građane Crne Gore. Vlada nastoji da izađe u susret problemima koje ima KAP, ali da će to uraditi i za sve velike sisteme ukoliko to bude potrebno. Očekujemo da ćemo pronaći rješenje. U pregovorima moramo voditi računa i o tužbi koju je većinski vlasnik podnio protiv Vlade Crne Gore, podsjetio je Lazović. “Želimo i taj problem sa njima u ovoj situaciji da na odgovarajući način riješimo. Spremni smo da i ostalim kompanijama i velikim sistemima ponudimo ono što smo ponudili KAP-u. Stanje u KAP-u nije nimalo jednostavno. Želja Vlade je da obezbijedi funkcionisanje KAP-a zbog njegovog značaja za crnogorsku privredu, ali prije svega, zbog velikog broja radnika, kazao je potpredsjednik.

Da mi je rođeni brat podnio bih prijavu

Krivična prijava protiv uprave menadžmenta KAP-a zbog izlivanja kaustične sode nije rezultat pregovora ili ucjena već je to prekršaj prve vrste. Da je moj brat izlio hiljadu litara kaustične sode u Moraču, prvi bih podnio krivičnu prijavu protiv njega, kazao je Lazović, podsjetivši na pravila i zakone.

Vlada spremna da da maksimalne garancije

Vlada spremna da većinskom vlasniku KAP-a da garancije do određenog nivoa, ali je neophodno da on obezbijedi kredit od banke, kazao je Lazović, odgovarajući na pitanje da li je tačna informacija da su Vlada i vlasnik KAP-a dogovorili da CEAC-u bude odobren kredit od 20 do 40 miliona eura. To je još stvar razgovora. Još tu konstrukciju nijesmo zatvorili, kazao je potpredsjednik.

Ekonomija Crne Gore ostaće na nogama (Pobjeda 03.03.2009)

“Problemi sa kojima se suočava Crna Gora ove i sa kojima će se suočavati u prvom dijelu 2010. su dominantno posljedica globalne ekonomske krize,” ocijenio je crnogorski premijer Milo Đukanović u intervjuu TVCG. On je, međutim, uvjeren da će vitalnost i fleksibilnost crnogorske ekonomije omogućiti da ona ostane na nogama. “Okruženje, pa čak i ekonomski snažnije zemlje će biti mnogo više uzdrmane globalnom krizom i vjerujem da će Crna Gora brže od njih da se vrati realizaciji razvojnih projekata nakon konsolidovanja ekonomska scene”, smatra Đukanović. Đukanović je istakao da ne može biti govora o tvrdnjama pojedinaca da je globalna kriza samo istakla slabosti domaće ekonomije. “Ako smo zadnjih godina imali stopu rasta BDP od 6 do 11% to znači da je riječ o zdravoj ekonomiji, a da ne govorimo o Sozini, rekonstrukciji pruge Podgorica –Nikšić, regionalnom vodovodu, putu Žabljak-Risan i podacima da smo treći u Evropi po inoinvesticijama po glavi stanovnika”, rekao je Đukanović.

Premijer je istakao da kriza u KAP-u, pa i u Željezari isključivo ima veze sa globalnom krizom, a u prilog tome naveo je da je cijena aluminijuma pala za oko 70% u nekoliko zadnjih mjeseci, a čelika 60%.

“Iako funkcija Vlade nije da pomaže privredu, već da stvara inspirativan ekonomski ambijent, u novonastaloj situaciji Vlada će pokušati da pomogne pojedinim firmama da premoste period do završetka krize. U periodu smanjene kreditne potentnosti banaka mora da reaguje država, kazao je Đukanović. On je rekao da niko ništa neće dobiti na časnu riječ, već da će pomoć biti ustupljena samo uz jake garancije da će biti vraćene”.

“Zalog u akcijama imamo i za kredit koji je Vlada dala Prvoj banci. Ukoliko ga Prva banka ne vrati Vlada će postati njen vlasnik.” On je rekao da će se prilikom odabira firmi koje će biti pomognute voditi računa i o tome da to ne budu ona preduzeća kojima je globalna ekonomska kriza samo alibi za dugogodišnje neracionalno poslovanje.

Govoreći o tome da li postoji budžetska kriza Đukanović je kazao da je u zadnja dva mjeseca evidentan manjak prihoda od 20%, zbog smanjenja uvoznog PDV-a i carina. On je kazao da ta kriza može prevladati kreditom koji će pomoći da se budžet u cijelini realizuje. Jedan od ekonomskih lijekova mogao bi da bude i dokapitalizacija Elektroprivrede, za koju je Đukanović uvjeren da će vladati veliko interesovanje.

Bar – Boljare će početi da se radi za nekoliko mjeseci

Podsjetivši na današnje otvaranje tendera za izgradnju autoputa Bar – Boljari, Đukanović je najavio da će za nekoliko mjeseci izvođač radova biti na terenu. Interesovanje četiri investitora za projekat vrijedan dvije milijarde eura ukazuje da Crna Gora ostaje najjača investiciona destinacija u regionu, ocijenio je Đukanović.

Hvala medijima zbog afere o otpremninama

Govoreći o nedavnoj aferi visokih otpremnina članova upravnih odbora državnih preduzeća, kao i o njihovim visokim platama, Đukanović je kazao da to nije informacija kojom bi trebalo da se bavi premijer. “Javnost su o tome trebalo da obavijeste resorni ministri, a ne mediji. Zbog toga su ministri iskritikovani od strane Vlade i premijera. Greška je napravljena, ali će biti ispravljena i ja se zahvaljujem medijima što su Vladu upozorili na ove nepravilnosti”, kazao je Đukanović.

Crna Gora i pored krize atraktivna inostranim investitorima (Pobjeda 04.03.2009)

“Crna Gora će ovog proljeća krenuti u realizaciju prvih kilometara autoputa Bar - Boljari vrijednog oko dvije milijarde eura. Dostavljanje ponuda na tender za njegovu izgradnju i reference kompanija učesnica na tenderu, potvrda su da je projekat auto puta kvalitetno pripremljen i da Crna Gora i pored globalne krize ostaje atraktivna inostranim investitorima”, navodi se u izjavi za javnost portparola SDP-a Raška Konjevića.

“Projekat auto puta predstavlja najveću i najznačajniju investiciju koja je ikada realizovana u Crnoj Gori. Osim novih preduslova za ravnopravni regionalni razvoj, njegovom izgradnjom stvorice se uslovi za otvaranje novih radnih mjesta, dalji razvoj sektora građevinarstva i drugih pozitivnih ekonomskih efekata koji će obezbjediti novi razvoj crnogorske privrede. Zajedno sa projektom dokapitalizacije EPCG vrijednim oko 500 miliona eura koji ulazi u završnu fazu, Crna Gora će i ove godine biti regionalni lider u privlačenju stranih direktnih investicija. Dok na jednoj strani, u najbližem okruženju, bilježimo primjere odustajanja od realizacije značajnih investicija, Crna Gora se priprema za realizaciju posla stoljeća koji će otvoriti nove razvojne šanse za cijelu državu, a posebno za sjever Crne Gore. To jedino ne vide, ili ne žele da vide, u opozicionim partijama, koje svoju negativnu izbornu kampanju baziraju na zatvaranju očiju pred svakim pozitivnim događajem u Crnoj Gori. U tom svom političkom sljepilu ne vide, eto, čak ni auto-put!”

Put Risan - Žabljak biće završen do kraja godine (Pobjeda 05.03.2009)

Put Risan - Žabljak u dužini od 180 kilometara trebalo bi da bude završen do kraja ove godine, najkasnije u prvim mjesecima naredne. To je danas najavio predsjednik Vlade Milo Đukanović, svečano otvarajući dionicu puta Risan - Žabljak - od Lipaca do Knež laza u dužini od deset kilometara, u prisustvu ministara, predsjednika opština koje gravitiraju ovom putu, izvođača radova, građana...

“Otvaranjem ove dionice od Risna je završeno ukupno 18,5 kilometara puta. Paralelno nastavljamo radove i na drugim dionicama, kako bismo ispunili obećanje i u planiranom roku završili kompletan put. Na taj način ćemo povezati sjever i jug Crne Gore, uvezati turističke potencijale na kompletnom crnogorskom prostoru i kvalitetnije promovisati Crnu Goru kao turističku destinaciju. Završetkom ovog puta Crnu Goru ćemo bolje povezati sa zemljama u okruženju, preko Žabljaka i Pljevalja sa Srbijom, a preko Nikšića sa BiH,” kazao je premijer.

“Mještanima koji gravitiraju duž puta obezbijedićemo kvalitetnu vezu sa turističkim destinacijama kako bi kvalitetnije plasirali svoje poljorivredne proizvode na razvijenom turističkom tržištu - Boke Kotorske, Primorja, Žabljaka, Durmitora. Gradnjom ovog puta bitno relaksiramo magistralni put kroz Platije i stvaramo alternativu za put od Bara do Boljara.” Premijer je rekao da će radovi biti uredno servisirani iz budžeta i podsjetio da prije deset godina kada se krenulo u ovaj posao, ni blizu nijesmo bili situaciji kao danas. Tada nijesmo imali ni tadašnjeg dinara obezbijeđenog u budžetu, ali smo radili tako što smo kompenzaciono završavali poslove između izvođača radova, rudnika Boksita, Jugopetrola i Vlade.

“Zahvaljujući intenzivnom ekonomskom rastu u Crnoj Gori u posljednje tri godine, budžetskom suficitu bili smo u prilici da uredno servisiramo radove i na ovom putnom pravcu i mnogim drugim. Ekonomska kriza koja ostavlja tragove i na crnogorskoj ekonomiji nas ne koleba, već ćemo kako smo i planirali ove godine intenzivno završiti radove na ovom putnom pravcu. Kako je planirano, već se izvode radovi od Dragalja do Grahova, pa računamo da ćemo 13. jula otvoriti za saobraćaj i tu dionicu. Pripremamo se da ovih dana počnemo radove od Grahova do Osječenice i od Osječenice do Vilusa. Do kraja ove godine završićemo južni krak ovog puta paralelno sa tim, već se izvode radovi na 2,2 kilomera dugom tunelu Ivica. Ovih dana će početi radovi od Ivice do Žabljaka koji će biti završeni do kraja godine. Računamo da ćemo 15. marta uvesti izvođača između Šavnika i tunela Ivica, koji bi trebali biti završeni do kraja ove ili prvih mjeseci naredne godine. Nema sumnje da ćemo u tom roku završiti 130 kilometara dugi put vrijedan 90 miliona eura i staviti ga na raspolaganje građanima Crne Gore, turistima i posjetiocima.”

Radovi na autoputu Bar - Boljare počinju za par mjeseci

“U narednih par mjeseci trebalo bi da počnu radovi na autoputu Bar – Boljari, investiciji vrijednoj dvije milijarde eura. Na tender smo dobili četiri ponude. Komisija će ovih dana odrediti prvorangiranog i nakon pregovora stvoriti uslove za početak radova. Sve ovo potvrđuje da Vlada odgovorno i vrijedno radi, ispunjava obećanja. Naša namjera je da Crna Gora bude infrastrukturno uređena država koja će nastaviti da bude atraktivna za život njenim građanima, investitorima i turistima i da će postati jedna od najperspektivnijih destinacija na Mediteranu,² kazao je Đukanović.

Tender za Veliku plažu do kraja marta (*Pobjeda 08.03.2009*)

„Mnogo je bilo izbora tokom protekle dvije decenije, a zajedničko im je to da smo na svima pobjeđivali, kazao je Milo Đukanović, predsjednik DPS- a i nosilac liste Koalicije Evropska Crna Gora, na tribini građana u Ulcinju. Đukanović je iznio niz razloga zbog kojih je Koalicija najbolja ponuda na političkoj sceni Crne Gore u ovom trenutku.

„Sačuvali smo mir i učvrstili multietnički sklad, kada su se svuda oko nas ljudi prebrojavili po etničkoj i vjerskoj pripadnosti. Obezbijedili smo nezavisnost Crne Gore, a pritom sačuvali njenu stabilnost. Izveli smo Crnu Goru na kolosijek evropskih i evroatlanskih integracija i približili je punopravnom članstvu u EU. Crna Gora je devedesetih godina bila najmanje razvijena i najviše zadužena zemlja u regionu. A sada je najmanje zadužena u regionu i

taj dug iznosi 14% BDP-a. Prosječna plata od maja 2006. do danas povećana je za 100 %. Nezapošljeno je 2006. bilo 48.000 ljudi, a sada je broj nezaposlenih 28.000 ljudi, pritom je značajan podatak da je ujedno zaposleno 56.000 nerezidenata. Nedostajće radne snage!“

Đukanović se posebno osvrnuo na razvojne projekte u Ulcinju: „Do kraja marta biće raspisan tender za Veliku plažu i Adu. Biće to najkрупniji razvojni projekt u Jugoistočnoj Evropi, za koji već imamo zainteresovane partnere. Do kraja godine stvaraćemo sve neophodne pretpostavke za realizaciju posla vrijednog više desetina milijardi eura, koji podrazumijeva izgradnju novih hotela, kongresnih i biznis centara, golf terena, hipodroma, marine, u skladu sa tim izgradnje nove infrastrukture, elektromreže, mogućnosti gradnje aerodroma u Ulcinju i proširenja puta Bar – Ulcinj“.

Krivokapić: Sa stabilnom vladom lakše kroz krizu (*Pobjeda 09.03.2009*)

“Pobjeda Evropske koalicije na izborima je sigurna, jer Crnoj Gori treba stabilna vlada u naredne četiri godine, kako bi se nastavio evropski put i uspješno prebrodila globalna ekonomska kriza”, kazao je predsjednik Socijaldemokratske partije (SDP) Ranko Krivokapić. On je, u intervjuu agenciji MINA, rekao da je koalicija “Evropska Crna Gora” posvećena nastavku evropskih integracija i rješavanju problema koje nameće svjetska finansijska kriza.

Krivokapić, koji je i predsjednik Skupštine Crne Gore, smatra da je građanima potrebna politička stabilnost, kao i da se mora naći mjera pravične raspodjele tereta krize. “Više od svega potrebna nam je solidarnost u vremenu globalne neizvjesnosti. Nije vrijeme za politička nadgornjavanja. Treba nam državno jedinstvo, da bi zajednički došli do najboljih rješenja“, kazao je lider SDP- a.

On je istakao da će SDP i koalicija „Evropska Crna Gora“ ostati posvećeni rješenjima koja će na adekvatan način ublažiti uticaje globalne ekonomske krize. „Mi radimo ono što rade sve evropske vlade. Tražimo najbolje načine da pomognemo građanima i privredi. Dio mjera je već implementiran“, naveo je Krivokapić.

Prema njegovim riječima, smanjenjem poreza država se odrekla dijela svojih prihoda u korist djelimičnog povećanja plata građanima. „Zakonom smo zaštitili depozite građana i privrede u bankarskom sektoru. Radi se i na rješenju problema u KAP-u, koji je najviše pogođen dešavanjima na globalnom tržištu“, kazao je on. Krivokapić očekuje da će početak gradnje auto - puta na proljeće pozitivno uticati na građevinski sektor. „To je najveća investicija u istoriji Crne Gore i projekat koji je dugo pripreman i sada će početi njegova realizacija. Dobili smo ponude ozbiljnih investitora. Krajem aprila očekujemo nove investije kroz dokapitalizaciju Elektroprivrede. Pripremili smo kvalitetne projekte i očekujemo nastavak interesovanja investitora“, naveo je on.

Tri razloga za pobjedu (*Dan 17.03.2009*)

Tri su značajna razloga koji nam garantuju da ćemo na predstojećim izborima osvojiti apsolutnu pobjedu. DPS je pokazala da, uprkos brojnim problemima kroz koje je prošla, zna da na znalački i državnički način vodi Crnu Goru i zaštititi njene interese. Zapravo, ona je imala najmanje posljedica u odnosu na okruženje u svim minulim kriznim situacijama – rekao je Milo Đukanović, obraćajući se sinoć članovima i simpatizerima na promotivnom skupu u sali mojškovačkog Centra za kulturu, a potom istakao uspješno savladane sankcije, zatim pritiske iz, kako je rekao, Beograda i Srbije sa kojom danas ima, podvukao je, prijateljske i bratske odnose.

“Mudrom diplomatijom, kako je naglasio, stvorena je nezavisna Crna Gora, sačuvano i učvršćeno njeno nacionalno bogatstvo i ekonomska stabilnost i to ilustrirao brojnim

podacima o rastu bruto društvenog proizvoda, povećanjem zarada i smanjenjem broja nezaposlenih. Đukanović je spomenuo i priliv stranog kapitala, po čemu je, kako je ustvrdio, Crna Gora treća u Evropi i to nazvao potvrdom njene ukupne stabilnosti. Pobjedu na izborima garantuju našoj koaliciji i njeni konkretni odgovori na predstojeću ekonomsku krizu. U ovoj godini, istina, ne računamo na značajniji razvoj, ali smo uvjereni da ćemo sačuvati postojeću stabilnost”, poručio je Đukanović.

“Vlada vrlo ažurno i kompetentno minimizira posljedice krize. Dok u Americi u svakom mjesecu jedna cijela Crna Gora ostaje bez posla, kod nas nema bankrota banaka i firmi, nema masovnog otpuštanja radnika; ne zato što smo pod nekim staklenim zvonom, već zato što smo mala, fleksibilna i dobro koncipirana ekonomija. Za mjesec dana zaključićemo ugovor sa izvođačem radova na autoputu, a u 2009. biće završen putni pravac Risan-Žabljak, kao i regionalni vodovod vrijedan stotinu miliona eura, dokapitalizovana EPCG i započeta gradnja hidroelektrana na Morači, vrijednih pola milijarde eura” - kazao je Milo Đukanović na sinočnjoj konvenciji Koalicije „Evropska Crna Gora” u Baru.

“Krizе dolaze i prolaze. Hoće li ova otići krajem ove ili početkom iduće godine, može biti dileme, ali nema dileme da će svijet nastaviti da se razvija. Ubijeden sam da se Crna Gora dobro pripremila da ostvari cilj da u 2009. očuva stabilnost, kao i da se spremila da nastavi dinamičan razvoj dan poslije okončanja krize”, rekao je Đukanović. Predsjednik OO DPS Bar dr Zoran Srzentić kazao je da će izborni rezultat ove koalicije u Baru biti ubjedljiviji nego ikada prije, dodajući da iza njenog programa ostaju djela i zato je superiorniji od drugih, kao i da se u DPS u Baru u zadnjih godinu dana učlanilo preko 550 novih članova.

Igor Lukšić je naveo da je vladin program mjera protiv krize sistematičan, te da je dobio pohvale iz Evrope. On je istakao da će do kraja godine biti isplaćeno svih 12 plata, penzija i socijalnih nadoknada.

„U SAD je u prva dva mjeseca 2009. bez posla ostalo 1,2 miliona ljudi a kod nas još nema niti će biti, bankrota i velikih socijalnih problema“, uvjeren je Đukanović. Za razliku od njega, lider SDP-a Ranko Krivokapić najavljuje ”da nas čeka teško more.“ „Čeka nas more sa vjetrovima koji su nastali na nekim drugim prostorima, ali naš brod mora u to teško more zaploviti, na sreću sa posadom i sa kapetanom koji su se nagledali oluja i donosili dobro kroz silne bure. I doći će naš evropski brod do evropske luke i prije od drugih, ali da znamo pod kojom zastavom i kako“, kazao je Krivokapić.

Ako bude potrebno, Vlada će preuzeti odgovornost za KAP (Pobjeda 21.03.2009)

Umjesto uobičajenih predizbornih okupljanja u nekim od gradskih sala, čelnici Socijaldemokratske partije tokom današnje posjete Nikšiću obišli su nekoliko privatnih firmi, sportskih kolektiva, porodica, susreli se sa gradonačelnikom i na Trgu kralja Nikole odgovarali na pitanja građana i novinara. Komentarišući najvrući privredni problem, predsjednik SDP-a Ranko Krivokapić istakao je da spor oko KAP-a ne može ugroziti interese Crne Gore. “Ako vlasnici ne žele da ispune svoje obaveze i pruže ruku Vladi, onda Vlada mora preuzeti odgovornost za proizvodnju i sudbine radnika i njihovih porodica. Mogući rasplet je i nastavak kontakata sa grupom koja je bila kandidat na tenderu, u međuvremenu ojačala i spremna je da se uključi. Možemo dobiti logističku podršku, a nadam se i druge elemente, zavisno od dogovora. Međutim, o tome je još rano govoriti, jer Vladina ponuda je na stolu i očekujem da se sadašnji vlasnik KAP-a izjasni o njoj. Svakako, niko ne može negirati Crnu Goru na bilo koji način, pogotovo igrati se sa sudbinom toliko radnika, istakao je Krivokapić.

Komentarišući pitanje građana kada će se stati na put trovanju Nikšića od strane Željezare, Krivokapić je rekao da je država uspjela nametnuti ugradnju filtera u Pljevljima. “Isto se

mora desiti i sa Željezom. Više nema prostora za čekanje. Život građana je najvažniji. Proizvodnja koja ne može da ukalkuliše zaštitu životne sredine, nije prihvatljiva za Crnu Goru, niti Evropsku uniju”, poručio je Krivokapić.

On je kazao da je Nikšić grad koji pokazuje snagu trajanja i životnosti, iako je bio teška žrtva mnogih razaranja. Predsjednik SDP-a smatra da je Nikšić dokazao da ima odgovor na sve izazove, te da brojni pozitivni primjeri pokazuju da u svakom vremenu postoje odgovorni ljudi koji žele da se bore. “Nije lako promijeniti mnogo toga lošeg iz nekih drugih vremena, ali tri godine su pokazatelj da je Crna Gora postala lider evropskih i NATO integracija i najbrži brod u regati ka EU”, ocijenio je Krivokapić. On je naglasio da je aktuelnoj vlasti ovaj mandat potreban da bi ispunili date obaveze na koje ih podsjećaju i mladi ljudi. Na novinarsko pitanje da li će grad pod Trebjesom i dalje biti zaboravljen iako je drugi po veličini u Crnoj Gori, Krivokapić je odgovorio da je početak izgradnje puteva dokaz da će i ulaganja u Nikšić biti mnogo veća. “Nije dobro da se pravi metropolizacija Podgorice, kada je Nikšić udaljen svega pola sata. Potrebno je resurse ravnomjerno raspodijeliti i obezbijediti ravnomjeran razvoj oba grada. Unazad nekoliko godina Bijelo Polje je bilo grad sa odlivom, a sada se stanovništvo vraća”, rekao je Krivokapić i zaključio da će u naredne četiri godine doći do naglog razvoja Nikšića.

Sačuvaćemo ekonomsku, socijalnu i privrednu stabilnost (Pobjeda 25.03.2009)

Lider Koalicije “Evropska Crna Gora”, Milo Đukanović na večerašnjem promotivnom skupu u Nikšiću, poručio je da Vlada veoma odgovorno preduzima sve da ublaži uticaj globalne krize na ekonomski i socijalni ambijent u našoj zemlji. Premijer je istakao da politički protivnici pokušavaju zloupotrijebiti to pitanje tvrdeći da vlast radi sve kako bi obezbijedila stabilnost crnogorske ekonomije samo do izbora, te da će poslije nastupiti potop. “Nijesu Željezara, Rudnik boksita, ni KAP u goroj situaciji nego preduzeća iz iste branše u drugim državama. Za razliku od tih preduzeća, koja su već prestala sa proizvodnjom, naše firme rade, jer smo obezbijedili maksimalnu podršku od strane Vlade i maksimalno smo posvećeni njihovim problemima. Te firme nijesu naš trenutni interes niti predizborni štos, već strateški, srednjoročni, ekonomski i socijalni prioritet”, istakao je Đukanović. Premijer je dalje kazao da će i u narednim mjesecima vlast biti u punoj mjeri posvećena osnovnom zadatku - očuvanju zdrave supstance crnogorske privrede, ekonomije i socijalne stabilnosti, kako bi ostali na nogama u ovom lošem vremenu i u što boljoj kondiciji sačekali vrijeme kada će Crna Gora nastaviti da se kreće utabanim stazama ka svojim evropskim ciljevima.

Đukanović je naglasio da je na predstojećim izborima potrebno izabrati odgovorno državno rukovodstvo i dobrog domaćina koji će i u narednom periodu Crnoj Gori garantovati stabilnost, red i učiniti sve da ne izgubi korak u razvojnom zamahu. “Koliko god ovi zahtjevi bili imperativni, odgovor je prilično lak. Demokratska partija socijalista i Koalicija “Evropska Crna Gora” svojim dosadašnjim rezultatima nude najviše garancija Crnoj Gori i njenim građanima da će neuporedivo, od ostalih aktera na političkoj sceni, voditi računa o nacionalnim interesima”, poručio je Đukanović. On je podsjetio da je Crna Gora u minule tri godine bila najbrže rastuća ekonomija u Evropi. Premijer je to potkrijepio sa tri podatka: na kraju 2005. BDP Crne Gore je bio milijardu i 815 miliona eura, a tri godine kasnije 3 milijarde i 330 miliona. Drugo, 21.maja 2006. prosječna plata iznosila je 240 eura, a dvije i po godine kasnije 467 eura. I konačno, 21.maja 2006. nezapošljenih je bilo 48.000, a na kraju februara ove godine 28.000”, podvukao je Đukanović. “To mi daje za pravo da kažem da smo vrlo uspješno kormilarili ekonomskim razvojem Crne Gore, a zadovoljstvo je najaviti realizaciju brojnih projekata i u ovoj godini. To su završetak vodosnabdijevanja Crnogorskog primorja, auto-puta Risan - Nikšić - Žabljak, a sve je spremno za početak radova na auto-putu Bar - Boljare, zatim dokapitalizaciju Elektroprivrede i izgradnju elektrana na Morači”,

nabrojao je, pored ostalog, Đukanović. On je dalje rekao da “moramo i prije i poslije izbora rješavati i naslijeđene probleme pomenuvši razduženje nekad najzaduženije jugoslovenske republike koja je danas najmanje zadužena zemlja jugoistočne Evrope”. “Moramo”, rekao je Đukanović, “ispraviti i druge naslijeđene nepravde, kao što su vraćanje poljoprivrednog zemljišta i stare devizne štednje i učiniti sve da Crnu Goru okrenemo sa balkanskih bespuća ka evropskim integracijama.”

Igor Lukšić je naveo da je vladin program mjera protiv krize sistematičan, te da je dobio pohvale iz Evrope. On je istakao da će do kraja godine biti isplaćeno svih 12 plata, penzija i socijalnih nadoknada.

„U SAD je u prva dva mjeseca 2009. bez posla ostalo 1,2 miliona ljudi a kod nas još nema niti će biti, bankrota i velikih socijalnih problema“, uvjeren je Đukanović. Za razliku od njega, lider SDP-a Ranko Krivokapić najavljuje “da nas čeka teško more.“ „Čeka nas more sa vjetrovima koji su nastali na nekim drugim prostorima, ali naš brod mora u to teško more zaploviti, na sreću sa posadom i sa kapetanom koji su se nagledali oluja i donosili dobro kroz silne bure. I doći će naš evropski brod do evropske luke i prije od drugih, ali da znamo pod kojom zastavom i kako“, kazao je Krivokapić.

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Medojević: Vlada nema antikrizni program (*Pobjeda 07.03.2009*)

“Vlada nema nikakav antikrizni program i mjere koje treba preduzeti u cilju sprječavanja definitivnog kolapsa javnih finansija, smanjenja privrednih aktivnosti i recesije koja ozbiljno prijeti Crnoj Gori”, smatraju u Pokretu za promjene (PzP).

“Ni riječ nijesmo čuli kako Vlada misli da obezbijedi milijardu eura nedostajućeg kapitala, u bankarskom i realnom sektoru, ali i državnom budžetu jer su u januaru prilivi od carina bili samo 42% od planiranih, a takav trend se očekuje i u februaru”, rekao je predsjednik PzP-a, Nebojša Medojević. Prema njegovim riječima, u svakom razgovoru sa ljudima koji vode privredu već se pokazuju ozbiljni znaci zabrinutosti da bi veliki broj privrednika mogao da zatvori preduzeća zbog enormnih unutrašnjih dugova.

On je naveo da je veliki broj radnika ugrožen, kao i da zaduženost prosječnog crnogorskog građanina prelazi 40 do 50% zarada. “Jedino što smo od čuli od premijera Mila Đukanovića jeste da se on nada da ta kriza neće dugo trajati i da je po tome crnogorska Vlada jedinstvena u svijetu. Svi predsjednici vlada u regionu daju projekcije da će ova kriza trajati najmanje do kraja naredne ili 2011. i pripremaju kratkoročne i srednjoročne mjere koje treba da podrže privredu i stanovništvo”, saopštio je Medojević.

On smatra da aktuelna vlast nije toliko zainteresovana za rješenje krize, već samo želi da nađe investitore kojima bi prodala “propalu” banku i “svoje” placeve po crnogorskom primorju. PzP je veoma zabrinut, kako je kazao, jer očigledno da Vlada nema ideju i namjeru da rješava ekonomsku krizu, kao i da će vlast pokušati na svaki način dobiti na ovim izborima. “Nadam se da će i građani Crne Gore konačno shvatiti da upravljanje državom treba da preuzmu stručni i kompetentni ljudi koji imaju plan. PzP ima precizan plan i program šta treba raditi da se zaustavi recesija i spasi radna mjesta, smanji dug stanovništva i obezbijedi nedostajući novac koji prijeti da potpuno blokira crnogorsku privredu”, zaključio je Medojević. (*MINA-biznis*)

Trajanje sastanka potvrdilo zatvaranje KAP-a (*Pobjeda 11.03.2009*)

Sastanak predstavnika Vlade i uprave Kombinata aluminijuma (KAP), koji je trajao samo 20 minuta, potvrdio je kolaps crnogorskog finansijskog sektora i neminovno zatvaranje

te kompanije, ocijenjeno je iz Pokreta za promjene (PzP). Potpredsjednik PzP-a, Branko Radulović, tvrdi da je dovedena u pitanje i isplata februarskih zarada zaposlenima. „Stanje u kojem se KAP nalazi posljedica je pogubnih i kriminogenih poslova koji su se dešavali i dešavaju u tom preduzeću“, kazao je Radulović. Prema njegovim riječima, kombinata kao što je KAP nema nigdje u svijetu, niko ne proizvodi ingote i nigdje oprema nije u takvom stanju. Radulović je rekao da je konzorcijum 17 banaka u pravu što je odlučio da uskrati kreditnu podršku „ovakvoj vlasti“, poslovdstvu i Kombinat.

„O sudbini KAP-a svih godina nije odlučivala ni struka, ni nemanje rješenja, već isključivo politika i lični interesi vlasti“, dodao je Radulović. On tvrdi da Kombinat, čak i u sadašnjim globalnim uslovima, ima uspješnu budućnost. (*MINA-biznis*)

Kriza je domaći proizvod (*Pobjeda 13.03.2009*)

“Ekonomska kriza je domaći proizvod koji je napravila crnogorska vlast, a antikrizni program Vlade može se sažeti u poruci - izdržite i ovo građani”, kazao je Nebojša Medojević, lider Pokreta za promjene na predizbornoj tribini u Danilovgradu. On je na tribini govorio o ekonomskoj situaciji u Crnoj Gori i istakao da državi prijete opšta nelikvidnost, period u kojem neće biti stranih investicija, niti pokretanja najvaljenih infrastrukturnih projekata. “Crnogorska vlast je radila samo za svoj i interes uskog kruga ljudi oko sebe. Sve na šta je upozoravao PZP sada se dešava. Predvidjeli smo šta će se desiti sa vaučerskom privatizacijom i privatizacionim fondovima, prodajom KAP-a i drugih crnogorskih preduzeća. Ništa od ovoga što se dešava nije posljedica recesije, već isključivo pogrešnih poteza crnogorske vlasti”, kazao je Medojević.

On je rekao da su strane investicije trebalo da budu usmjerene u privredu, pokretanje proizvodnje, ali da je vlast »dvije milijarde eura priliva iskoristila za kupovinu placeva koje sada nikome ne može da proda«. Medojević tvrdi da neće biti ništa ni od najavljene izgradnje autoputa Bar – Boljare, već da riječ o predizbornom blefu DPS-a. “Niko neće da uložiti dvije milijarde eura u taj projekat, pogotovu kada se očekuje da Vlada učestvuje sa 100 miliona eura, a ne može da skupi novac za februarske penzije”, istakao je čelnik PZP. Medojević je kazao da njegova stranka zna kako izaći iz krize i da se njihov ekonomski program bazira na realnom sektoru. “Crna Gora ima potpuno neiskorišćen hidro potencijal- Crna Gora ima potpuno neiskorišćen hidro potencijal. Umjesto da se kao posljednje porodično srebro prodaje Elektroprivreda trebalo bi izgraditi dvije hidroelektrane”, sugerise Medojević. On je istakao i mogućnost restrukturiranja KAP-a, kao i dobijanja beskamatnih kredita za proizvodnju zdrave hrane. (*MINA-biznis*)

Medojević: Hitno naći milijardu (*Pobjeda 15.03.2009*)

“Ovih dana slušamo po crnogorskim gradovima da premijer kaže kako je program njegove vlade protiv krize da građani izdrže. Na žalost, građani Crne Gore su dali jednu opasnu igračku u ruke jednoj neozbiljnoj i neodgovornoj vlasti. Mi smo u protekle tri godine u Crnoj Gori dobili dvije milijarde i 400 miliona eura direktnih stranih investicija i inostranih kredita. Da se taj novac uložio u proizvodnju, u povećanje kapaciteta crnogorske privrede, društveni rast u Crnoj Gori bio bi najmanje 20% godišnje, a mi smo imali svega osam procenata u godinama koje su bile označene kao godine ekonomskog blagostanja. Na žalost, taj novac je uludo potrošen. Te pare su otišle u nekretnine i sada su zamrznute duž crnogorske obale, a dobar dio para otišao je u državnu i u potrošnju stanovništva. Potrošili smo toliki novac, a nijesmo otvorili ni jedno kvalitetno radno mjesto”, kazao je predsjednik Pokreta za promjene Nebojša Medojević, na večerašnjoj tribini, održanoj u sali SO Bar.

Medojević je istakao da se crnogorska privreda sada oslanja na turizam, trgovinu i građevinarstvo, te da su te tri grane sada žestoko pogođene efektima ekonomske krize.

“Imamo milijardu eura, koje je ova poslovna i politička elita uložila u pogrešne kredite. Sa

time što se preko Prve banke i još nekih banaka koje su odobravale kredite ovoj poslovnoj eliti u Crnoj Gori za kupovinu zemlje i ulaganje u parcele, mi smo milijardu eura zarobili i zamrznuli i od toga trenutno ni privreda, ni građani ni Budžet nemaju koristi. “ On je naglasio da je stanje u Crnoj Gori alarmantno.

“U ovom trenutku potrebna je ozbiljna državnička vlada, koja će pod hitno početi u svijet i naći nedostajućih milijardu eura kredita, koji trebaju crnogorskoj privredi, crnogorskom bankarskom sektoru i Budžetu. Ukoliko se taj novac ne pronađe brzo, mi ćemo u martu ući u problem sa isplatom penzija i plata u javnom sektoru”, poručio je Medojević.

Posao izgubilo nekoliko hiljada radnika u trgovini (*Pobjeda 16.03.2009*)

“U Crnoj Gori je već tokom decembra i januara bez posla ostalo između 3 i 5.000 zaposlenih u sektoru trgovine, uglavnom u malim radnjama”, saopštio je danas predsjednik Pokreta za promjene Nebojša Medojević. On je upozorio da slična sudbina očekuje između 25.000 i 30.000 zaposlenih. »Krah ekonomskog projekta ove vlasti dovešće veliki broj građana Crne Gore u veoma tešku materijalnu situaciju«, rekao je Medojević na tribini u Mjesnoj zajednici Bistrica u Nikšiću.

U Crnoj Gori je, kako je dodao, kod Zavoda za zapošljavanje prijavljeno 29.5 hiljada nezaposlenih, a tom broju treba dodati još oko 60.000 koji su registrovani kod Fonda zdravstva kao nezaposleni i preko 62.000 članova njihovih porodica. »Dakle oko 15.000 građana Crne Gore nema nikakva stalna mjesečna primanja. Ako tome dodamo i činjenicu da je svaki crnogorski radnik i penzioner prosječno zadužen sa četiri hiljade EUR i da mjesečno na ime rate kredita mora da plaća preko 200 EUR - jasno je da je socijalna slika u Crnoj Gori alarmantna«, ocijenio je Medojević.

PzP se, kako je dodao, zalaže da se odmah osnuje posebni interventni fond pri Ministarstvu zdravlja, rada i socijalnog staranja, preko kojega bi država participirala u plaćanju otpremnine zaposlenima koji gube posao. “Takođe bi odmah sa komercijalnim bankama sklopili aranžman za subvencioniranje kamata za građane koji imaju potrošačke kredite do 4.000 EUR i za njihov reprogram”, naveo je Medojević.

PzP se zalaže i za uvođenje životnog minimuma kao najnižeg iznosa primanja koji ne smije biti niži od 50% prosječne zarade, a to je oko 220 EUR. “Uvešćemo starosnu penziju, pa će svaki crnogorski građanin koji napuni 65 godina imati tu penziju, bez obzira koliko ima radnog staža. Izgrađićemo u svakom većem gradu u Crnoj Gori staračke domove i posebne socijalne stanove za penzionere i mlade bračne parove”, kazao je Medojević.

Preko sistema Crvenog krsta, PzP bi, kako je dodao, otvorio u svakom većem gradu narodnu kuhinju u kojoj bi najsiromašniji građani dobijali jedan topli obrok dnevno. “Za penzionere invalide uvešćemo oslobođanje od plaćanja dažbina za dobijanje dokumenata od države. Uvešćemo poreske olakšice za preduzeća koja pomažu siromašne građane i učestvuju u Vladinim akcijama za suzbijanje siromaštva”, saopštio je Medojević.

Crnu Goru očekuje nezapamćena kriza (*Pobjeda 17.03.2009*)

“U Crnoj Gori nekada je predstavljalo sramotu zatražiti i uzeti milostinju od nekog. Danas je aktuelni režim, svojom politikom osiromašio najveći broj crnogorskih građana koji žive od milostinje režima. Ovaj režim je od časnih ljudi - radnika, inženjera, profesora, napravio neslobodne građane koji, zbog bojazni da ne izgube posao ne smiju slobodno da misle i govore”, kazao je Nebojša Medojević, predsjednik PzP na predizbornom skupu u Rožajama. On je rekao da u Crnoj Gori danas živi oko 150.000 ljudi bez ikakvih primanja i da će, ukoliko aktuelni režim i poslije 29. marta ostane na vlasti u šta, kako je rekao, ne vjeruju ni njegovi čelnici, bez posla u ovoj godini ostati još oko 25.000 radnika, da će doći

do zatvaranja Željezere i KAP-a i da će zavladatai opšte siromaštvo.” Pored toga, kazao je Medojević, izostaće krediti za građane i privredu, biće zaustavljene evroatlantske integracije i dodao da njegova stranka ima odgovore na nadolazeću krizu. Sve odgovorne vlade prave programe kako da zaštite ekonomije od propadanja i svoje građane od siromaštva, a naša poručuje građanima da kriza neće dugo trajati i da se strpe. Govoreći o koaliciji BS i DPS on je rekao da nije očekivao tu koaliciju iz prostog razloga što BS koja se predstavlja kao autentični predstavnik crnogorskih bošnjaka svoju aktivnost zasnivala na zaštiti tog naroda od aktuelnog režima. Međutim, rekao je, izgleda da su im ponuđena funkcionerska mjesta važnija od interesa naroda koji predstavljaju.

Autoput može biti doveden u pitanje (*Pobjeda 20.03.2009*)

Pokret za Promjene (PzP) zabrinut je da bi autoput, kao najznačajniji starteški projekat u Crnoj Gori, mogao biti zloupotrebljen u dnevno-političke svrhe, a nakon izbora doveden u pitanje zbog nedostatka novca. „Svakako da će kajmak skinuti pojedinci, koji već godinama predano rade i lobiraju da na račun budžeta povećaju lična bogatstva za koju desetinu miliona eura”, saopštio je danas predsjednik PzP-a Nebojša Medojević.

On je podsjetio da je ta partija, od početka priče o gradnji autoputa Bar–Boljare, upozoravala crnogorsku javnost da se radi o isuviše važnom i skupom projektu da bi se sa njim politički manipuliralo, što, kako tvrdi, radi aktuelna vlast. „PzP je upozoravao da se taj projekat mora tretirati kao dio autoputa Bar-Beograd, i da je neophodno sa Srbijom sinhronizovati aktivnosti oko raspisivanja tendera i pravljenja finansijske konstrukcije, posebno kada se ima u vidu njegova veza sa evropskim Koridorom deset“, ponovio je Medojević. On je kazao da će izabrani koncesionar graditi put od „naših” para, jer će država obezbijediti pokrivanje skoro svih troškova izgradnje.

„Crnogorski budžet je već u ozbiljnim problemima i ne može da plati obaveze prema dobavljačima. Kriza likvidnosti i unutrašnji dugovi, koji neprekidno rastu, dovode u pitanje čak i isplatu osnovnih budžetskih troškova, a kamoli tolikog učešća države u izgradnji autoputa”, tvrdi Medojević. (*MINA-biznis*)

Blizimo se santi (*Vijesti 25.03.2009*)

„Nije patriota član DPS-a koji nosi crnogorsku zastavu, a krade Crnu Goru. To je lupež,” kazao je sinoć lider Pokreta za promjene Nebojša Medojević. Na skupu u Beranama on je kazao da je Pokret „ozbiljna partija koju čine ozbiljni ljudi i stručnjaci iza kojih ne stoji strana sila ili prljav novac“.

„Potrebno je da svi oni koji nešto znaju stisnu petlju i kažu ono što misle, ali je problem u tome, što petlju imamo samo mi. Ne treba se čuditi onda kada običnom građaninu treba dosta hrabrosti da dođe na tribinu PzP-a jer to mu je rizičnije nego da švercuje heroin“, ocijenio je Medojević. Ističući da je crnogorska ekonomija „u strašnim problemima“, vođa PzP-a je kazao da najnoviji podaci iz Privrednog suda govore da od 20.000 firmi njih 11.000 ima blokiran račun. „Ogromna je nelikvidnost, novac nestaje iz zemlje, iz bankarskog sektora, privrede, a građani su primijetili da u Crnoj Gori postoji banka u koju inspekcija Centralne banke ne smije da uđe. Ta banka može da radi šta hoće“, istakao je Medojević. On je dodao da je Đukanoviću jedino preostalo da obećava tendere „jer sam zna da ne može obećati zarade i sljedeću penziju“.

„Fond PIO je toliko prazan da se u ovom mjesecu napunio svega 30%. Zamislite u kakvom je stanju budžet kada DPS deset dana pred izbore, svojoj najvjernijoj vojsci nije mogao da isplati penzije već je 30% morao da pozajmljuje od banaka... Stvari su veoma dramatične, brod ide ka ledenoj santi“, upozorio je Medojević, napominjući da na izborima treba promijeniti kapetana.

On je optužio vlast da je 2,5 milijardi, koje su došle u Crnu Goru zadnjih godina, bacila u potrošnju i da je u Vladi otvorila 8.000 radnih mjesta. „Trenutno Crna Gora po glavi stanovnika ima najveću Vladu u Evropi sa 19.000 ljudi. U trgovini radi 30.000 ljudi, 10.000 u turizmu, 15.000 u građevinarstvu i ako prestane dotok investicija i narkotika staje sve. Crna Gora je u takvoj situaciji“, rekao je Medojević.

Institut još jedna štetna privatizacija (*Pobjeda 26.03.2009*)

„Potpisom na ugovor o otkupu većinskog paketa akcija Instituta „Dr Simo Milošević“ u Igalu obavljena još jedna netransparentna i u suštini štetna privatizacija“, ocijenio je danas član predsjedništva Pokreta za promjene (PZP), Mišo Baždar.

„Od starta su uočljivi brojni propusti, od zamagljene perspektive namjenjenog korišćenja Instituta, preko urbanistički spornih investitorovih planova, pa do potpuno neprihvatljivih i manjkavih garancija novog većinskog vlasnika“, naveo je Baždar.

Predstavnici Vlade, Zavoda za zapošljavanje i fondova za razvoj i zdravstveno osiguranje potpisali su u ponedjeljak ugovor sa švajcarskom kompanijom Houm art end seils servisis. Državni fondovi i Vlada prodali su 56,4% akcijskog kapitala Instituta za 20 miliona eura, a novac za većinski paket dionica treba da dobiju do 10. aprila. Ukoliko švajcarska firma, vlasništvo srpskog biznismena Filipa Ceptera, u predviđenom roku ne uplati novac za Institut, ugovor mora biti raskinut.

„Očigledno je da švajcarska kompanija HASS nema nikakve značajne reference kada je u pitanju zdravstveni turizam. Njihove osnovne biznis ambicije su izgradnja i prodaja turističkih kapaciteta na atraktivnoj lokaciji“, tvrdi Baždar. (*MINA-biznis*)

Stečaj u Onogoštu uvertira za buduća dešavanja (*Pobjeda 26.03.2009*)

„Najavljeno uvođenje stečaja u hotelsko-turističkom preduzeću (HTP) Onogošt samo je uvertira u ono što će se ubuduće dešavati ako sadašnja vlast pobijedi na predstojećim izborima,“ ocijenio je danas poslanik Pokreta za promjene (PzP), Miloš Bigović. On smatra da se većinski vlasnik Onogošta toliko osilio da je odlučio da preko noći razruši ono što su generacije radnika stvarale. „Plasimo se da će se i u tom preduzeću desiti ono protiv čega se borimo deset godina i sve to prema već poznatom scenariju“, kazao je Bigović. Prema njegovim riječima, prvo će biti zatvoren hotel, o čemu Vlada neće reći ni riječ, dok će obespravljeni radnici maratonski štrajkovati. U međuvremenu će se, smatra Bigović, Tužilaštvo baviti onima koji su ukrali „tri kila jabuka i kilo luka“.

On tvrdi da je više nego očigledno da Vlada nije zainteresovana za rješavanje tog problema. „Zaboravni ministar turizma, Predrag Nenezić, nijednom se nije oglosio po tom pitanju. To pokazuje ne samo njegovu neodgovornost i neozbiljnost, koja je naširoko poznata, već i nemoć pred pojedincima koji smatraju da su iznad crnogorskih zakona“, naveo je Bigović.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Vlast nesposobna da vodi državu (*Dan 01.03.2009*)

„...Vladajuća koalicija nije sposobna da vodi Crnu Goru, niti da ispunjava obećanja biračima, o čemu najbolje svjedoči šta je obećavala, a šta ispunila u predizbornoj kampanji 2006“, ocijenjeno je iz Socijalističke narodne partije.

Iz SNP-a podsjećaju da je koalicija Socijaldemokratske (SDP) i Demokratske partije socijalista (DPS) prije tri godine obećavala da će zaposliti najmanje 10.000 ljudi, da joj je

cilj evropski kvalitet života svih građana i nastojanje da Crna Gora bude najmanje zadužena država u regionu. Navodi se da su iz vlasti poručivali da će do kraja četvorogodišnjeg mandata nezaposlenost potpuno iskorijeniti i stvoriti ekonomski ambijent koji će biti „inspirativan za preduzetnike i investitore“.

„Te godine hvalili su se i kako su osigurali makroekonomsku stabilnost, kako je inflacija manja nego u zemljama članicama Evropske unije, budžetski deficit ispod jedan odsto, da je Vlada odgovoran domaćin i da ne troši više nego što zarađuje, kao i da ne zadužuje buduće generacije“, kaže se u saopštenju dostavljenom agenciji MINA.

Koliko je sve to bilo tačno, smatraju u SNP-u, svjedoče afere podjela enormno visokih otpremnina direktorima iz redova DPS-a, kao i mjere štednje na koje su prinuđeni zbog nedostatka novca u budžetu. „Do kojeg je došlo zahvaljujući tome što su pojedini državni funkcioneri baš odgovorni domaćini“.

Dodaje se da je tadašnji i sadašnji premijer, Milo Đukanović, poručivao da DPS i SDP imaju jasnu viziju šta treba uraditi u Crnoj Gori, „hvaleći se da politički program ne zasnivaju na kritici drugih, već u pokušajima da ponude jasne odgovore na probleme sa kojima će se suočavati u naredne četiri godine“.

U SNP-u ocjenjuju da je i dalje sve ostalo samo na pokušajima, pri čemu odgovora nema ni do danas. „Prioriteti vlasti su tada bili i završetak puta od Bara do granice sa Srbijom, izgradnja Jadransko-jonske ceste, unapređenje vodosnabdijevanja, puta od Risna, preko Nikšića i Šavnika do Žabljaka i Pljevalja i izgradnja sistema za prečišćavanje voda i čvrstog otpada“, podsjećaju iz te partije.

Navodi se da građani „dobro vide“ šta je od obećanog vlast ispunila. „A SNP-u je tada, kao i sada, bilo jasno da su režimska obećanja samo mrtvo slovo na papiru“.

„Crnoj Gori je potrebna odgovorna vlast, koja neće zloupotrebljavati svoju poziciju i koja brine o interesima svih građana, a ne prazna retorika i pokušaj ponovnog obamnjivanja“, smatraju u toj partiji.

Neće narod vraćati kredite DPS bogataša (*Pobjeda 11.03.2009*)

Odavši priznanje Pivljanima što su u teškim godinama svih minulih izbora nepokolebljivo ukazivali povjerenje Socijalističkoj narodnoj partiji, njen predsjednik Srđan Milić je, na večerašnjem predizbornom skupu u prepunoj dvorani Doma kulture naglasio da ova partija udara temelje sistemu vrijednosti, kakav je nekada u Crnoj Gori postojao, a u čijem je centru - čovjek.

“Dajemo riječ da će Crna Gora biti država socijalne pravde, da niko neće ostati bez posla, da će zdravstvo biti dostupno svima i znanje ponovo postati moć, da će svi imati jednake šanse”, poručio je Milić, podsjetivši građane „na nebrojena prazna obećanja aktuelne vlasti”, poput otvaranja dionica magistrale Risan - Grahovo - Žabljak „uoči svakih izbora, kao da je duga koliko transibirska”. Takođe, neki su kreditima kupili ogromnu mehanizaciju za izgradnju auto-puta ka sjeveru Crne Gore, pa ih sada uhvatila nervoza, kao i zbog bankarskog deficita milijardu eura, što će pokušati da ovim izborima svale na pleća poreskih obveznika. Neće narod vraćati kredite DPS bogataša. Neka sami vraćaju dugove”, poručio je Milić, pozvavši “Pivljane koji su glasali DPS da se zapitaju da li su mu glas dali za pomoć Prvoj banci ili još gore za priznanje nezavisnog Kosova i Metohije. Sjetite se predaka i takvoj vlasti odgovorite otkazivanjem povjerenja”.

Radivoje Rašović je siguran da će Pivljani, kao i u minulim najtežim vremenima raznih pritisaka u ogromnoj većini pokazati privrženost ideji SNP i njenom programu oporavka i nade, a ne „ispraznim DPS obećanjima”. Tako misli i Vasilije Lalošević, jer za SNP politika

nije borba za interese jedne grupe, kao što radi aktualna vlast, nego je to borba da svi građani imaju jednake šanse i budu jednaki pred zakonom.

Mijuško Bajagić i Milutin Cicmil su ustvrdili da EPCG ni nakon tri decenije nije izvršila obaveze prema Plužinama po osnovu potapanja, vlast već tri godine ne donosi zakon o raftingu na Tari, asfaltiraju ka selima po partijskoj pripadnosti, a mnogo je još primjera neodgovornog odnosa Vlade prema Pivi, samo zato, kako su rekli, što je opoziciona lokalna vlast.

Potrebna je promjena sistema vrijednosti (*Vijesti 17.03.2009*)

“Crna Gora i ova vlast je uspjela da prošle godine uveze vode za 50 miliona eura, mlijeka za 30 miliona, poljoprivrednih proizvoda za 200 miliona, uspjela da imamo spoljno-trgovinski deficit i više uvezenog nego izvezenog za 2,5 milijarde eura. Danas se suočavamo sa opustošenom zemljom, sa trenutkom kada moramo jasno i glasno da kažemo: čekamo da pobijedimo, a nakon toga nema velikog slavlja, jer nas čeka ogroman posao rješavanja svih ovih problema koji su nagomilani svih ovih godina”, poručio je Milić.

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

Sa DPS-om na KAP katanac (*Pobjeda 13.03.2009*)

“Crnogorska vlast nema rješenje za KAP i njihov opstanak ostaviće oko 3500 radnika bez posla. I to ne samo njih, već i na hiljade drugih zaposlenih u rudnicima boksita, Luci Bar, Elektroprivredi... Ovih dana ruski vlasnik je odbio predloge Vlade CG za oporavak KAP-a, jer je shvatio da će tužbom dobiti 300 miliona eura i da će tako doći do novca poreskih obveznika građana Crne Gore koji će greškom i nesposobnošću crnogorske vlasti otići u tuđe džepove. Najavljeni stečaj samo će unijeti podjele među radnike, jer će se oni zabaviti oko toga ko će od njih ostati da radi, a ko ne, ali svima njima sudbina je ista, jer će za pola godine nakon stečaja na KAP-u biti katanac”, rekao je Andrija Mandić, lider Nove srpske demokratije na sinočnjem predizbornom skupu u Danilovgradu.

On je objasnio da NSD ima rješenja za sve oblasti života i da se uvjerio da ona dobijaju sve veću podršku građana. Mandić je pozvao penzionere da više ne glasaju za one koji ih već godinama varaju, već da glas daju NSD koja će povećati njihova primanja u dovesti ih na nivo od tri četvrtine prosječne zarade u Republici.

“Prevara je i da će dokapitalizacija Elektroprivrede nešto promijeniti. To preduzeće ima veliku šansu za razvoj, ali ono mora ostati u državnim rukama. NSD zna kako da to uradi i zna kako da smanji račune za struje. Preduslov svemu tome je da DPS nakon 29. marta ode u penziju “, zaključio je Mandić.

Znamo kako da riješimo situaciju u Kombinat (*Vijesti, 17.03.2009.*)

Lider Nove srpske demokratije Andrija Mandić obećao je sinoć da će buduća Vlada, u kojoj će biti i ta partija, ulagati u razvijanje sjevera. “Moramo da preuzmemo vlast u Crnoj Gori kako bi ispravili sve nepravde”, poručio je Mandić na sinočnjoj tribini u Kolašinu. On je ponovio da bi ta stranka znala “kako da pokrene” Kombinat aluminijuma i pojasnio šta bi bili neki od prvih koraka buduće vlasti “Uklonićemo rampe koje Crnu Goru razdvajaju sa Srbijom, ukinućemo eko-takse. Trebaju nam veće plate, penzije, investicije”, kazao je Mandić. Lider Nove ocijenio je da se protiv kriminala i korupcije mora boriti sistematski, ističući da njegova stranka za to ima snage.

“Za novi život, nije to parola, nijesmo mi to smislili preko noći, to je naša poruka, mi to želimo za vas, za sebe, za naše porodice”, rekao je potpredsjednik Nove Goran Danilović. On je kazao da u Novoj imaju rješenja za probleme koji pritiskaju Crnu Goru, iako oni nijesu uticali na njihov nastanak. “Nijesmo ih mi proizveli, nijesmo ih mi stvorili, ali tu su među nama i treba da ih rješavamo. Tražim od vas, kao od svojih plemenika da uradite sve što možete i umijete da svoje prijatelje, komšije, one koji su vam dragi ubijedite da samo od njih zavisi kakva će nam biti budućnost”, kazao je Danilović. On je rekao da će se na izborima “izboriti za svoju slobodu” i poručio građanima Kolašina da se ne daju zaplašiti. “Nemojte da nas plaše, ucjenjuju. Hoću da mi pomognete, da ja pomognem vama. Ne dajte ljudi da nam uzmu ono što je naše, da nam uzmu dostojanstvo. Nemojte da nas plaše kupovinom ličnih karata, nemaju oni dovoljno novca da kupe našu slobodu”, poručio je Danilović.

Funkcioner Nove, Novica Stanić, kazao je da ga nijesu iznenadili izbori 29. marta, uprkos pričama vlasti da za njima neće biti potrebe. “Govorili su, Crna Gora je mali fleksibilni sistem koji ekonomska kriza neće ni dotaći. Nova hoće novi život, novu Crnu Goru, a nove Crne Gore nema bez nove vlasti. U toj novoj Crnoj Gori biće vladavina prava”, istakao je Stanić.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Izlaz u zaduživanju Crne Gore kod evropskih banaka (Pobjeda 14.02.2009)

Podgorica, 13. februara – “Globalna ekonomska kriza u Crnoj Gori imaće svoje žrtve, ali to ne smije biti njen bankarski sistem”, poručili su iz Demokratskog centra.

Član Predsjedništva DC-a, Dragan Đukić, rekao je da će puna tržišna valorizacija proizvoda velikog broja dužnika sačekati bolja vremena i nove investitore, ali je pitanje da li bankarski sistem smije i može toliko da čeka na povraćaj odobrenih kredita. Crna Gora će se, prema riječima Đukića, u međuvremenu morati kratkoročno da se zaduži kod evropskih banaka, kako bi obezbijedila podršku ugroženoj likvidnosti bankarskog sektora i uprkos činjenici da će ti krediti biti skupi i nepovoljni.

“Značajni naponi moraju biti usmjereni ka vansudskoj naplati dospjelih potraživanja, vodeći računa o maksimi da nešto vrijedi onoliko koliko je neko spreman da plati”, poručio je Đukić. On je kazao da je domaća štednja, kao najjeftiniji izvor privrednog razvoja, imobilisana i preseljena u »slamarice« i sefove, bez nade da će u skorije vrijeme biti vraćena u banke, dok je veliki broj preduzeća pribjegavao refinansiranju.

“Pojedine banke, relaksirane strogog nadzora, zanemarivale su zlatno pravilo ročne usklađenosti novca, doživljavajući kolateral u nekretninama visoko likvidnim sredstvom plaćanja”, saopštio je Đukić. Demokratski centar, kako je rekao, podržava napore koji se u posljednje vrijeme preduzimaju u cilju očuvanja stabilnosti bankarskog sistema, primjene mjera za povećanje njegove likvidnosti i kreditnog potencijala, kao i pronalaženja alternativnih izvora finansiranja.

Raskinuti ugovora sa vlasnikom KAP-a (Pobjeda 27.02.2009)

Demokratski centar smatra da bi trebalo raskinuti kupoprodajni ugovor sa većinskim vlasnikom Kombinata aluminijuma, Centralno evropskom aluminijumskom kompanijom (CEAC), zbog nepoštovanja investicija i obima proizvodnje. Član predsjedništva Demokratskog centra (DC), Nebojša Batrićević, rekao je da analize stručnjaka ukazuju da je za neophodnu

modernizaciju KAP-a, započete i nove investicije, potrebno uložiti oko 150 miliona eura. “Modernizacijom proizvodnje sa tom investicijom smanjili bi se troškovi osnovnih sirovina i električne energije, kao i proizvodnje za oko 30 miliona eura”, kazao je Batrićević na konferenciji za novinare. On smatra da KAP treba da obnovi proizvodnju u fabrici Prerada, jer valorizacija primarnog aluminijuma omogućava lakše prebrođavanje niskih cijena metala na berzi. Predstavnik DC smatra da je smanjenje broja zaposlenih na oko 1,35 hiljada u primarnoj proizvodnji i 400 u prerađivačkim fabrikama realno i opravdano, jer bi snizilo troškove bruto zarada za trećinu, što na godišnjem nivou iznosi 17 miliona eura. “Radnicima koji se proglašavaju tehnološkim viškom treba obezbijediti isplatu otpremnina u skladu sa važećim kolektivnim ugovorima”, naglasio je on. Batrićević smatra da bi KAP uz te mjere uštedio skoro 82 miliona eura za godinu, tako da bi se uloženi 150 miliona moglo vratiti za dvije do tri godine. On je naveo da treba smanjiti i cijenu boksita, što bi se moglo postići manjim brojem zapošljenih koji ga ne proizvode direktno i modernizacijom opreme.

Batrićević je kazao da se sa investicijama stalo i da nijedan od započetih projekata nije do kraja završen, kao i da je proizvodnja aluminijuma u KAP-u smanjena 50% u odnosu na 2004. i dodao da je to osnov za raskid kupoprodajnog ugovora. “Ponašanje kupca ukazuje da nema više namjeru da investira u KAP i Boksite, nego da je vrlo blizu napuštanju kompanije”, rekao je Batrićević.

O predstojećim privatizacijama raspravljati u Parlamentu (*Pobjeda 04.03.2009*)

Demokratski centar (DC) smatra da o predlozima tenderske dokumentacije za predstojeće privatizacije treba raspravljati u Parlamentu i donositi zakon o privatizaciji pojedinačne kompanije. “Predložimo da se o predlozima tenderske dokumentacije, za privatizacije koje nam predstoje, raspravlja u Parlamentu i donosi odgovarajući “Zakon o privatizaciji kompanije”, kazao je član predsjedništva DC Dragan Đukić na današnjoj konferenciji za novinare. On je naglasio da su se takve inicijative potvrdile kao dobra praksa u okruženju i kao primjer naveo Hrvatsku koja je donijela poseban zakon o privatizaciji svoje naftne kompanije INA.

DC smatra da u privatizaciji preostalih crnogorskih preduzeća u fokusu treba da budu prodajna cijena i socijalni paket, a ne investicioni program, a da se kroz odredbe ugovora obezbijedi maksimalna moguća zaštita interesa države Crne Gore, zaposlenih i prodavaca. Đukić je rekao da bi tenderska komisija sastavljena od provjerenih stručnjaka trebalo da dala viđenje razvoja kompanije i precizira minimalan iznos investicija koji bi bio predstavljen kao kvalifikacioni uslov za učešće na tenderu, ne da budu kao do sada faktor zbog kojih se neko izabrao kao finalni ponuđač.

“Smatramo da investicije u nekom najnižem obimu koji treba da obezbijedi funkcionalnost preduzeća u nekom razumnom roku moraju da budu kvalifikacioni uslov”, rekao je Đukić. On je naveo da faktor cijena treba da ima najveći procenat bodova jer je, kako je naglasio najtransparentniji parametar za odlučivanje o ponuđaču.

Iz DC smatraju da socijalni program treba da bude drugorangirani po broju bodova, pri čemu poseban akcenat treba staviti na visinu prosječne bruto zarade, redovnost u njihovim isplatama i politiku zapošljavanja u periodu koji ne bi smio biti kraći od pet godina. “Podjednaku težinu, ali najmanju po broju bodova, treba da imaju kriterijumi i “reference”, odnosno bonitet ponuđača i plan razvoja”, rekao je Đukić. On je naveo i da treba izabrati nezavisnu revizorsku kuću koja će pratiti stanje u kompaniji za period realizacije ugovora, a ne kao što je to sada bio slučaj sa KAP-om da to radi Ekonomski fakultet. Đukić smatra da će strateški partner biti promoran da investira da bi se izborio sa konkurencijom ukoliko se obaveže na zadržavanje određenog broja radnika tokom nekoliko godina, ako se propiše

najniži iznos bruto zarade sa godišnjim usklađivanjem i ukine mogućnost raspolaganja akcijama kompanije za pet do 10 godina. Komentarišući inicijativu za formiranje tenderskih komisija za privatizaciju barske Luke i Željeznice i rok od tri mjeseca da se izradi tenderska dokumentacija i analizira tržište i zainteresovanost kupaca, Đukić je upozorio "da zapošljeni ne smiju da budu kolateralna šteta brzopleto izvedenih privatizacija.

Srpska nacionalna lista

Ko god bude vlast-moraće zapošljivati Srbe (*Pobjeda 09.03.2009*)

„Ko god bude činio novu vlast u Crnoj Gori, moraće da ispoštuje međunarodne standarde i obezbijedi radna mjesta za Srbe, kroz srazmjernu zastupljenost u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama”, saopštila je danas Srpska nacionalna lista.

„SNL je jedina parlamentarna struktura koja izlazi na predstojeće izbore, a koja se ne stidi srpskog nacionalizma. Vratićemo sva prava srpskom narodu, koja im je planski uskratio režim Mila Đukanovića. Nama Đukanović ne može promijeniti ideologiju, kao što je to uradio nekadašnjim vajnim zaštitnicima srpskih interesa u Crnoj Gori”, saopštio je Momčilo Vuksanović, nosilac liste SNL-a.

“Predsjednik DPS- a i lider Koalicije „Evropska Crna Gora” krenuo je u još jednu bezličnu predizbornu kampanju”, naveo je Vuksanović. “Socijalna demagogija i providna obećanja ponovo potvrđuju da DPS nema više ništa novo da ponudi. Umjesto ozbiljne argumetacije i konkretne ponude, retorika premijera Crne Gore, ko zna koji put, na nivou je uopštenih fraza”, smatra Vuksanović, navodeći da nema razloga da Đukanović više ikoga plaši bilo čijim nacionalizmom u Crnoj Gori, pogotovo ne srpskim.

2. *Evropske integracije*

FORCA – Nazif Cungu

Albanci su za Evropsku uniju (*Vijesti, 22.03.2009.*)

Potpredsjednik Force Genci Nimanbegu ocijenio je juče da se ta partija može bolje boriti od drugih stranaka za prava Albanaca u Crnoj Gori “jer posjeduje dobru volju, postojanost i objektivnost, kao i sposobne kadrove”.

“Za razliku od drugih albanskih partija koje su se već oprobale, ali nijesu pokazale rezultate, naša partija nije napravila nijedan kompromis koji bi štetio pravima Albanaca u Crnoj Gori” kazao je Nimanbegu.

On je podvukao da Forca vidi rješenje mnogih problema albanske zajednice u procesu integrisanja Crne Gore u EU.

“Samo unutar Evrope imaćemo visoke standarde u svim segmentima života i uživaćemo sva prava i puno poštovanje našeg nacionalnog identiteta. Budući da su manjinska prava jedan od temeljnih kriterijuma za prijem u EU, Albanci će, poput učesća na referendumu za nezavisnost, dati značajan doprinos i u procesu evroatlantskih integracija naše države”, kazao je Nimanbegu. On je naglasio da će raditi na više frontova. “Bićemo aktivni u Podgorici, ali i jačati veze sa Tiranom i Prištinom”, kazao je on.

Integracije su prioritet (*Pobjeda, 25.03.2009.*)

Došlo je vrijeme da se za interese Albanaca, na političkoj sceni u Crnoj Gori, bore neke druge snage. Nije to samo zbog toga što su ovi prethodni bili tu dugo, nego što nijesmo zadovoljni onim što su postigli. Vrijeme je za nove generacije. Nova demokratska snaga Forca prerasta u vodeću albansku partiju na ovim prostorima, poručio je večeras na promotivnom skupu partije Forca u Tuzima, njen predsjednik Nazif Cungu. Naziv partije, koji je istovremeno i slogan u predizornoj kampanji, nije, kako je kazao, slučajno izabran.

“Kada smo se odlučili za ime Forca htjeli smo da poručimo da brzo želimo da idemo naprijed, prema integracijama - kako Albanaca unutar Crne Gore, i regiona, tako i prema Evropskoj uniji, što je prioritet države u kojoj živimo, dakle i naš”, kazao je Cungu, naglašavajući da će ulazak u EU dovesti do toga da se više poštuju međunarodni standardi.

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Cilj - članstvo u EU (*Pobjeda, 22.03.2009.*)

Punopravno članstvo Crne Gore u Evropsku uniju je strateška spoljno-politička odrednica Narodnjačke koalicije. Kako je saopštio Slaviša Guberinić, portparol Narodne stranke, na današnjoj konferenciji za novinare, ova koalicija, ukoliko bude u mogućnosti da utiče na političke odluke izvršne vlasti poslije izbora, učiniće da naredni izvještaji Evropske komisije za Crnu Goru budu pozitivniji u odnosu na dosadašnje. “Tvrdimo da Crna Gora u roku od stotinu dana može da napravi velike pomake u obračunu sa organizovanim kriminalom i korupcijom, a pitanje neriješenih ubistava biće dinamizirano”, rekao je Guberinić.

On je naglasio da činjenica da se Narodnjačka koalicija protivi članstvu u NATO, ne isključuje korektnu komunikaciju i saradnju sa Alijansom, kroz program "Partnerstvo za mir", koji smatra krajnjim okvirom te saradnje.

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Vujanović: Standardi važniji od rokova (*Pobjeda, 24.02.2009.*)

„Za Crnu Goru je najvažnije da osvaja evropske standarde, a na putu integracija ne treba se opterećivati rokovima, jer mnogo toga u tom procesu zavisi i od odnosa unutar Evropske unije (EU)”, ocijenio je crnogorski predsjednik Filip Vujanović. On je u intervjuu za sarajevski "Dnevni avaz" rekao da Crna Gora ima razloga da se nada i očekuje ubrzane integracije u EU, ali i podršku svih susjeda na tom planu.

„Imali smo rekordne sve dosadašnje etape na putu ka EU. Uvijek sam bio protivnik najavljivanja rokova. Za nas je važno da osvajamo evropske standarde i obezbjeđujemo da, kroz njih, EU bude u Crnoj Gori”, kazao je Vujanović.

On je naveo da "mnogo toga u procesu integracija ne zavisi od Crne Gore, nego i od odnosa unutar same EU".

"I od toga zavisi dinamika pristupanja Crne Gore EU", kazao je Vujanović.

Predsjednik Crne Gore ne očekuje da će na martovskim izborima doći do promjene političke strukture unutar parlamenta. "U posljednje tri godine smo imali najveći ekonomski rast u regiji i lideri smo u obimu stranih ulaganja. Crna Gora se takvom državnom politikom uspjela zaštititi od prvog talasa krize. Građani to uvažavaju i to govori da se neće promijeniti politička struktura unutar parlamenta", naveo je Vujanović.

Prema njegovim riječima, višegodišnje trajanje Demokratske partije socijalista na vlasti pokazuje „ozbiljnost i odgovornosti” te stranke. "To nije mana, nego vrlina. To govori da se vodi državna politika koja je realna i koja slijedi ono što su očekivanja naših građana", kazao je Vujanović.

U posljednje dvije decenije, naveo je on, odlučivali smo o krupnim državnim pitanjima, koja su se realizovala bez posljedica po bezbjednost Crne Gore, po njenu unutrašnju stabilnost i poziciju u međunarodnoj zajednici. Vujanović je ocijenio da Crna Gora nema otvorenih pitanja sa zemljama regiona, zbog čega očekuje njihovu podršku na putu evropskih integracija. "Uvjeren sam da Crna Gora, koja nema otvorenih pitanja sa susjedima, koja ima sjajan multietnički i multivjerski sklad, predstavlja dobar primjer, i mislim da je dobro da države regije podrže što brži put Crne Gore ka EU", rekao je on.

Crnogorski predsjednik smatra da nema realne prijetnje bezbjednosti regiona.

"Region je u zoni pune stabilnosti i ne doživljam da ima ikakvih bezbjednosnih rizika. Svi smo orijentisani integraciji u EU i na tom planu moramo maksimalno sarađivati, jer je to pokazatelj ozbiljnosti i odgovornosti svake države pojedinačno", kazao je Vujanović.

On je rekao da će Crna Gora uvažiti odluku evropskih parlamentaraca da se 11. jul obilježava kao Dan sjećanja na genocid u Srebrenici. "Svaki stav EU koji iskazuje poštovanje prema žrtvama i opominje na zločine i njihovu težinu Crna Gora će poštovati. Takođe, slijedit ćemo odnos poštovanja prema žrtvama i zločinima koje je EU kroz jednu takvu rezoluciju iskazala kao potrebu ukupnog regiona", kazao je Vujanović. (*MINA*)

Jedino tako možemo u EU (*Vijesti, 23.03.2009*)

Lider Socijaldemokratske partije Ranko Krivokapić kazao je sinoć u Rožajama da samo ravnomjerno razvijena Crna Gora može ući u Evropsku uniju. "Ne smiju u Brisel prvo stići Budva, Bar i Kotor, tamo treba da idemo svi zajedno i Rožaje, Berane, Pljevlja, Plav, kao ujednačeno razvijene opštine u kojima mladost ostaje", kazao je Krivokapić. On je pojasnio da se na tom putu mora garantovati i bezbjednost svakom građaninu, te da je to moguće jedino kroz priključenje NATO-u.

Živjećemo kao Evropljani (*Vijesti, 15.03.2009.*)

Predsjednik Demokratske partije socijalista (DPS) Milo Đukanović kazao je da će ta partija na izborima 29. marta pobijediti ubjedljivije nego 2006. Đukanović je na predizbornom skupu u Kolašinu kazao da njegovi politički protivnici pokušavaju da predstave kako vlast neodgovorno izvršava ove poslove, "i sebe preporučuje kao zamjenu za nas". "Mi se možemo predstavljati rezultatima. Tokom svih godina u kojima je DPS vršila vlast u Crnoj Gori pokazali smo da umijemo vrlo odgovorno da kormilarimo našim državnim brodom, čak i kroz najstrašnija nevremena kroz koja je Crna Gora morala da prođe tokom novije istorije. Sačuvali smo mir i multietnički sklad u Crnoj Gori. Prošli smo teška iskušenja i provokacije od strane beogradskog režima", kazao je on. On je kazao da je Crna Gora država koja promovise stroge evropske standarde, ističući da je vlast uspjela da podigne posustalo ekonomsko samopouzdanje građana. "Uspjeli smo u toj namjeri i danas je većini ljudi u Crnoj Gori jasno da ne može biti govora ni o kakvom izdržavanju i životarenju Crne Gore u 21. vijeku. Može biti govora o tome da ćemo svojim resursima i svojim radom obezbijediti da se u Crnoj Gori živi standardom razvijene Evrope", istakao je Đukanović.

Bezvizni režim sa EU do kraja godine (*Pobjeda, 06.02.2009*)

"Crna Gora je favorit u regionu za uvođenje bezviznog režima sa zemljama Evropske unije (EU), ocijenio je danas ministar unutrašnjih poslova Jusuf Kalamperović, uoči dolaska eksperata iz Brisela#, najavljenog za ponedjeljak.

Kalamperović je radiju Antena M kazao da je Crna Gora ispunila ili ostvarila napredak kada su u pitanju zahtjevi Brisela iz Mape puta, i da bi najkasnije do kraja godine mogla biti uvrštena na Bijelu šengen listu. "Imamo najsavremenija identifikaciona dokumenta i taj zahtjev je ispunjen. Smatram i da smo mnogo uradili na sigurnosti granica, da vodimo žestoku borbu protiv kriminala i primjer smo u pogledu dobrih odnosa sa drugim državama", naveo je on.

Prema njegovim riječima, donešen je i najveći dio zakona koji su preduslov za liberalizaciju viznog režima. "Zbog toga smatram da smo favoriti u regionu, i spremno dočekujemo njihove ekspertske misije, od kojih prva dolazi 9, a sljedeća 22. februara", rekao je Kalamperović. On je kazao da je uvjeren da će Crna Gora, najkasnije do kraja godine, biti uvrštena na Bijelu šengen listu. "Imali smo neke najave da bi se konačna odluka Brisela mogla dati prije evropskih izbora u junu, ali su ipak češće izjave da bi za one koji ispune uslove do ukidanja viza moglo doći do kraja godine", rekao je Kalamperović. On je ponovio da se Crna Gora zalaže za princip regate, a ne "paketa". "Smatram da smo u toj trci favoriti", ocijenio je Kalamperović. (*MINA*)

Zajednički gradimo put ka evroatlantskim integracijama (*Pobjeda, 24.03.2009*)

"Na izborima 29. marta obezbijedićemo nastavak razvoja Crne Gore uprkos svjetskoj ekonomskoj krizi, podršku razvoju preduzetništva i doprinijeti atraktivnosti Crne Gore za

zdrave investicije, po čemu je naša država prepoznata. Želim da zajednički gradimo put ka evropskim i evroatlantskim integracijama, kao strateškom cilju Crne Gore. Time ćemo doprinijeti boljoj i sigurnijoj budućnosti naših građana”, kazao je u Tuzima na predizbornom skupu Koalicije Evropska Crna Gora kandidat za poslanika Boro Vučinić.

Ušli u koaliciju da pomognu integracije (*Pobjeda, 21.02.2009.*)

Bošnjačka stranka (BS) je odlukom da uđe u predizbornu koaliciju sa Demokratskom partijom socijalista (DPS) pokazala da želi da bude partner vlasti u njenom zalaganju za primjenu evropskih standarda i ulasku u NATO, kazao je predsjednik Rafet Husović.

„To je u interesu države Crne Gore, ali i bošnjačkog naroda da kroz vlast više uradi za zastupljenost Bošnjaka na svim nivoima vlasti i u institucijama“, kazao je Husović tokom susreta sa delegacijom Stranke demokratske akcije Bosne i Hercegovine (BiH), koju je predvodio predsjednik Sulejman Tihić. On je rekao da su Bošnjaci pokazali „visoku odgovornost prema interesima Crne Gore glasajući za njenu nezavisnost i Ustav u kome su, prvi put Bošnjaci i bosanski jezik“.

„Potvrdili smo da svoja prava Bošnjaci žele da ostvaruju samo u Crnoj Gori. Sada je vrijeme da i sa pozicija vlasti uradimo više za zastupljenost pripadnika bošnjačkog naroda u državnim institucijama, za veća ulaganja u nerazvijeni sjever gdje u najvećem dijelu žive Bošnjaci, kao i za utemeljivanje i jačanje naših kulturnih institucija“, kazao je Husović.

Tihić je pozdravio odluku BS da uđe u predizbornu koaliciju sa DPS, ocjenjujući je kao „promišljenu i mudru” sa stanovišta jačanja pozicija Bošnjaka u Crnoj Gori. On je naveo da je to dobar oslonac za jačanje saradnje BiH i Crne Gore. „Mislimo da je veoma dobro što ćete, svojim prisustvom u vlasti, doprinijeti boljem položaju bošnjačkog naroda, njegovoj afirmaciji i ravnopravnosti, jačanju kulturnih institucija. Ali, i ukupno kroz odnose dvije države, stabilnosti u regionu i bržem približavanju Evropskoj uniji i NATO, što je cilj i BiH i Crne Gore“, naveo je on. (*MINA*)

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Đukanoviću EU nije prioritet (*Dan, 23.02.2009*)

„Crna Gora, od kad je podnijela zahtjev za kandidata za Evropsku uniju (EU), nije poslala jasan signal da je spremna za sljedeću fazu integracija”, ocijenio je predsjednik Nacionalnog savjeta za evropske integracije Srđan Milić. „Kriterijumi koji su traženi od zemalja koje su u naprednijoj fazi u odnosu na Crnu Goru kao što je Hrvatska nijesu ispunjeni. Zvanična Crna Gora, odnosno Vlada, mora jasno da pokaže da je ispunjavanje tih kriterijuma njen prioritet”, rekao je Milić agenciji MINA.

Prema njegovim riječima, Crnoj Gori neće niko dozvoliti da pređe u drugu fazu integracija, zbog toga što smatraju da je mala i fleksibilna država.

„Moramo da shvatimo da proces evropskih integracije ne radimo da bi se takmičili sa Rumunijom, Bugarskom, Letonijom, Estonijom, Litvanijom, već da bi bismo postali članica EU”, smatra on. Milić je ocijenio da je bila politička odluka kada su te zemlje 2007. postale članice EU. „EU nikada više neće donijeti takvu političku odluku već će da traži rezultate i reforme. Ono što traži EU od nas je transformacija koja se bazira na dostignućima. To su po kriterijumima EU mjerljive kategorije”, kazao je Milić.

On smatra da je Crna Gora do sada mogla da pošalje jasan signal da je spremna za sljedeću fazu integracija. „Ubijeden sam da u Crnoj Gori postoji većina koja je za integracije, ne samo u istraživanju javnog mnjenja nego i većina koja hoće da radi”, smatra on.

Milić je ocijenio da će martovski izbori biti referendum da li Crna Gora zaista istinski želi evropske integracije. „Ili ćemo da radimo toplo-hladno kako je to radila ova Vlada”.

„Ne smatram da kompletna Vlada snosi odgovornost, ali posebnu odgovornost snosi njen predsjednik Milo Đukanović koji je definisao svoje prioritete, a u koje očigledno ne spada proces evropskih integracija”, rekao je on.

Crna Gora, smatra on, ne smije da čeka da promijene mišljenja zemlje za koje se govori da su blokirale crnogorsku aplikaciju. „Moramo da radimo i nastavimo reforme. To je ono što će biti najbolji signal da smo spremni za aplikaciju”, zaključio je Milić.

Oprezno sa izjavama iz EK (*Dan, 11.03.2009*)

Svaka izjava zvaničnika Evropske komisije o crnogorskoj aplikaciji mora se uzeti sa izuzetnom dozom opreza i shvatiti na način kako je predstavljena javnosti, ocijenio je juče lider Socijalističke narodne partije Srđan Milić.

Evropski komesar za proširenje Oli Ren kazao je nakon susreta sa crnogorskim premijerom Milom Đukanovićem u Briselu da je razmatranje aplikacije tehničko, a ne suštinsko pitanje, i da će uskoro biti na dnevnom redu EK. „Moramo shvatiti da je Evropska unija konglomerat koji odlučuje jednoglasno i da bilo koja država, koja smatra da u određenom trenutku neka od zemalja koja je kandidat da postane članica ne zadovoljava svojim kvalitetom, načinom sprovođenja reformi, uslove koji su se pred nju postavili, može taj proces privremeno zaustaviti”, kazao je Milić agenciji Mina.

Prema njegovim riječima, proces razmatranja crnogorske aplikacije zaustavljen je, i „barata se datumima” da bi se to moglo desiti nakon parlamentarnih izbora 29. marta. „Treći element, koji je izuzetno bitan u ovoj priči, jeste da je Đukanović tamo oputovao kao predsjednik Demokratske partije socijalista, a ne kao premijer”, naveo je Milić.

On vjeruje da bi Đukanović, da je oputovao u Brisel kao premijer, prethodno trebalo da organizuje sastanak sa predsjednicima parlamentarnih stranaka koje učestvuju na izborima, jer aplikacija nije stranačko, već pitanje Crne Gore. Milić je kazao da su na tom sastanku učesnici razjasnili stvarne razloge, zbog čega se „danas ne može govoriti o pripremama za izradu upitnika koji će se postaviti Crnoj Gori”.

On je ponovio da će građani 29. marta odlučivati da li će i dalje biti taoci politike koja je verbalno za reforme ili žele državu koja će u potpunosti biti posvećena pregovaranju sa EU.

Razmatranje zahtjeva Crne Gore neće biti osporeno (*Pobjeda, 26.03.2009*)

Predsjednik Socijalističke narodne partije Srđan Milić očekuje da pad Vlade Češke neće osporiti razmatranje zahtjeva Crne Gore za dobijanje statusa kandidata za članstvo u Evropskoj uniji.

On se nada da će, tokom predsjedavanja Švedske, Vlada te zemlje učiniti sve da Crnoj Gori omogući davanje odgovora na pitanja iz Upitnika Evropske komisije.

“Proces evropskih integracija ne sprovodi se zbog elita ili pojedinaca, već se zasniva na ukupnom sistemu vrijednosti, standarda i principa za dobro svih građana”, kazao je Milić u razgovoru sa zamjenikom ambasadora Švedske Bjornom Linderfalkom. (MINA)

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

Đurović traži razumijevanje (*Vijesti*, 28.02.2009)

...Portparol Nove srpske demokratije Jovan Vučurović kazao je juče da aktuelna vlast ne može uvesti Crnu Goru u EU, već da je njen krajnji domet aplikacija za status kandidata za članstvo.

“Jedan od ograničavajućih faktora, koji su više puta navođeni u izvještajima međunarodnih institucija, je problem organizovanog kriminala, koji je za aktuelnu vlast nerješiv, jer unutar nje nema moći, hrabrosti, kao ni interesa da to pitanje bude riješeno”, ocijenio je Vučurović.

3. *Tranzicioni problemi*

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Boriće se protiv kriminala i korupcije (*Pobjeda*, 23. 03. 2009)

„Stranka penzionera i invalida (SPI) sigurno će imati predstavnika u Skupštini, koji će biti prepoznat po borbi protiv bezakonja i korupcije”, saopšteno je danas iz te partije. U SPI je ocijenjeno da sve partije uoči parlamentarnih izbora iznose programska opredjeljenja uz međusobno polemičke stavove i tonove, čak i na granici dobrog ukusa i tolerancije. „Programsko predstavljanje SPI bilo je znatno smirenije i dostojanstvenije, ali ne manje principijelno, odlučno i beskompromisno“, kaže se u saopštenju te partije, dostavljenom agenciji MINA.

„Već je izvjesno”, kako se navodi, „da će SPI dobiti predstavnika u Skupštini, koji će zadobiti povjerenje građana i poslanika sigurnim i mudrim govorima, a naročito visokim moralnim odlikama i vjerom u čovjeka.”

„To će biti glas koji je motivisan isključivo istinom i pravdom, zaštitom ljudskih i stečenih prava, odbranom ljudskog dostojanstva, glas protiv bezakonja, mita, korupcije, kriminala, ma od koga poticali i dolazili“, precizira se u saopštenju. (*MINA*)

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Sprovesti ozbiljnu akciju protiv organizovanog kriminala (*Pobjeda*, 20. 03. 2009.)

„Što se Narodnjačke koalicije tiče, prvi zadatak koji budemo imali pred sobom kada uđemo u parlament biće opoziv odluke Vlade Crne Gore o priznanju Kosova. Mi nećemo čekati odluku međunarodnog suda pravde, to mora odmah da se uradi. I odmah treba uspostaviti diplomatske odnose na najvišem nivou sa Stribojom. Odmah se moramo povezati onako kako su se naši preci povezivali, uspostavljajući normalne odnose sa centralnom zemljom ovoga prostora, da bi cio region jednog dana ušao u zajednicu civilizovanih evropskih i razvijenih država. To su stvari koje se moraju uraditi odmah. Jesmo li zbog toga neprijatelji Crne Gore, pitam one koji nas za to optužuju. Da li smo neprijatelji Crne Gore što kažemo mora se sprovesti ozbiljna akcija protiv organizovanog kriminala i korupcije, koji haraju ovim prostorom. Stotine hiljada, milioni eura odlaze u privatne džepove mimo legalnih kanala, gube se desetine, stotine i hiljade radnih mjesta. Ljudi se ne mogu zaposliti zato što je neko gramziv odlučio da to što pripada i drugima, strpa sam sebi u džep”, rekao je večeras lider Narodne stranke Predrag Popović na promotivnom skupu Narodnjačke koalicije – NS i DSS u Pljevljima.

Prisutnima se obratio i predsjednik DSS dr Ranko Kadić. „Danas smo u Pljevljima, u prostoriji koja se zvala Dom Vojske. U velikoj državi, našoj državi, koju su nam oteli, ovakvih domova bilo je puno. Bilo je vojske, bilo je morala, bilo je ljudi. A danas u nezavisnoj Crnoj Gori toga nema. Kažu ne treba vojska, ne treba ništa, samo treba policija, samo trebaju špijuni. Istina, dragi prijatelji, apsolutno je potrebna svima nama. Istina nas samo može spasiti. Njih ne interesuje, gdje će naša djeca raditi i živjeti, njihova sigurno to neće. Zato je nemoguće, bez obzira koliko oni pričali da je sve sigurno, da nas izvedu iz ovog pakla oni koji su nas uveli”, smatra Kadić.

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Institucionalizacija borbe protiv kriminala (*Pobjeda, 7. 03. 2009.*)

”Crna Gora je, utvrđivanjem Predloga zakona o krivičnom postupku, napravila još jedan korak ka boljoj institucionalizaciji borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala”, ocijenio je danas poslanik Socijaldemokratske partije Borislav Banović.

Vlada utvrdila je juče Predlog zakonika o krivičnom postupku, čiji je osnovni cilj stvaranje normativne osnove za efikasniji krivični postupak i obezbjeđenje potpune zaštita slobode i prava čovjeka, koji su zagarantovani Ustavom i međunarodnim dokumentima. „Poboljšanje zakonske regulative u oblasti korupcije i organizovanog kriminala, posebno donošenje Zakona o krivičnom postupku, je jedna od bitnih obaveza koja stoji na našem evropskom putu i koja proizilazi iz Izvještaja o napretku za 2008. godinu“, kazao je Banović.

On ističe da se Predlogom zakona predviđa uvođenje evropskih standarda u ovoj oblasti kao što su tužilačka istraga, mjere tajnog nadzora, oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom. „Skoro usvajanje ovog predloga zakona u Skupštini Crne Gore, kao jednog od krovnih u ovoj oblasti, pokazuje da država ozbiljno vodi integracioni proces i da se fokusira na one tačke na koje su nam ukazali naši evropski partneri“, rekao je Banović.

Prema njegovim riječima, proces integracija je kompleksan i nije dobro zatvarati oči pred otvorenim pitanjima koji se na tom putu pojavljuju. „Uvijek smo govorili da su sugestije naših evropskih partnera čin prijatelja koji nam želi pomoći“.

Pozitivne i negativne strane su, kaže on, karakteristika svake zemlje u procesu EU integracija. Sudeći po dinamici po kojoj se Crna Gora do sada kretala prema Evropskoj uniji (EU), zaključak je da su pozitivne stvari imale značajnu prevagu.

„Veoma je važno da se Crna Gora sa svim otvorenim pitanjima suočava i rješava ih dinamikom koja je čini državom koja se najbrže u regionu kreće ka EU“, ocijenio je Banović. (*MINA*)

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Traže odgovore državnog tužioca (*Pobjeda, 4.03. 2009.*)

Predstavnici Pokreta za promjene (PzP) dostavili su crnogorskom državnom tužiocu, Ranki Čarapić, urgenciju i zatražili da saopšti šta je preduzela u vezi sa Inicijativom te partije za preispitivanje zakonitosti i štetnosti odluke Vlade da zaključi Ugovor o kreditiranju Prve banke. Predsjednik PzP-a, Nebojša Medojević, koji je Inicijativu uputio 12. decembra, smatra da je od njenog dostavljanja prošlo dovoljno vremena i od državnog tužioca traži da saopšti aktivnosti koje su preduzete povodom toga.

On je podsjetio da je državni tužilac nadležni organ, koji ima ovlaštenja da spriječi nezakonita postupanja Vlade i propuste regulatora, crnogorske Centralne banke (CBCG), koja, kako je kazao, mogu ozbiljno ugroziti stabilnost ekonomskog sistema i dovesti u opasnost interese države, privrede i građana.

„Nastavak neprihvatljive prakse gromoglasnog ćutanja nadležnih državnih institucija u vezi sa poslovanjem Prve banke, ozbiljno prijeti povlačenju drugih komercijalnih banaka sa crnogorskog finansijskog tržišta“, navodi se u urgenciji.

Medojević tvrdi da su mnoge poslovne banke iz tih i sličnih razloga drastično smanjile kreditnu aktivnost u Crnoj Gori i povećale kamatne stope. On očekuje da će državni tužilac brzo reagovati na dostavljenu urgenciju. „Imajući u vidu ažurnost državnog tužioca u slučajevima kada neka slobodna javna ličnost pomene poslove i interese porodice Đukanović, nadam se da ćete i ovaj put adekvatno reagovati“, poručio je Medojević. (*MINA-biznis*)

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Tražice kontrolno saslušanje Veljovića (Pobjeda, 15. 02. 2009.)

Socijalistička narodna partija zatražila je danas hitno zakazivanje sjednice skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu na kojoj bi se donijela odluka o kontrolnom saslušanju direktora Uprave policije Veselina Veljovića.

SNP smatra da se tom Odboru mora podnijeti cjelovita i detaljna informacija o načinu raspodjele 668 hiljada eura jednom broju službenika Uprave policije. "SNP poziva Vladu Crne Gore da javnosti stavi na uvid svoju odluku kojom je dala saglasnost Upravi policije da sredstva u iznosu od 667.800 eura preusmjeri za poboljšanje uslova stanovanja njenih službenika", navodi se u saopštenju. Ta stranka je pozvala Veljovića da javnosti stavi na uvid odluku sa spiskom svih službenika Uprave policije kojim su dodijeljena sredstva za poboljšanje uslova stanovanja. "Sa navođenjem iznosa dodijeljenih sredstava svakom službeniku Uprave policije pojedinačno, kao i uvid u akta koja sadrže kriterijume na osnovu kojih je izvršena raspodjela navedenih sredstava", stoji u saopštenju.

SNP je navela da će od predsjednika Odbora, Dragana Kujovića, očekuje da u pripremi sjednice obezbijedi da se tom skupštinskom tijelu dostave sva navedena akta Vlade i Uprave policije. Ta stranka je navela da činjenice da više od tri hiljade službenika i drugih zaposlenih u Upravi policije nema riješeno stambeno pitanje, kao i da im nijesu izmirena dugovanja po osnovu njihovog rada, dodatno obavezuju da se u najkraćem roku na skupštinskom Odboru, sagleda zakonitost i transparentnost raspodjele navedenih sredstava. (MINA)

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

NOVA nudi nova rješenja (Pobjeda, 24. 02. 2009.)

Nova srpska demokratija prve predizborne poruke poslaće iz Bijelog Polja, sa promotivnog skupa najavljenog za 26. februara, a kampanju će voditi pod sloganom "Za novi život". Ovo je najavio lider NOVE Andrija Mandić, na današnjoj pres konferenciji.

Mandić je istakao da se organizovani kriminal i korupcija moraju rješavati snagom države i vlasti, ali, kako je rekao, one koja nije korumpirana. „NOVA u novom životu vidi snažnu državnu administraciju, koja može da građanima ponudi sigurnost i bezbjednost”, rekao je Mandić.

Šef Centralnog izbornog štaba NOVE Goran Danilović rekao je da vjeruje da će ta partija u narednih mjesec ponuditi nešto novo, drukčije i bolje onima koji su do sada izgubili svaku nadu. „NOVA nudi nova rješenja, jer vjeruje da ima kapaciteta i snage da se uhvati u koštac sa problemima Crne Gore. Vjerujemo da će to biti na opštu dobrobit, da je svaki Srbin u Crnoj Gori dobio snagu koja će dostojno da ga reprezentuje i da je svaki građanin ubijeden da će NOVA, radeći za sebe, raditi i za njih”, kazao Danilović.

On je rekao da je NOVA ostavila iza sebe ono što je bilo ružno i potpuno se okrenula budućnosti. „Uvjereni smo da možemo da garantujemo ljudima koji u nama prepoznaju snagu ostvarenje poruke da će nam biti bolje”, rekao je Danilović.

Za demokratsku vlast i državu jednakih prava za sve (Pobjeda, 20. 03. 2009)

„Sa Vladom Crne Gore ne želi više niko da saraduje, jer je svakog prevarila”, rekao je pored ostalog predsjednik Nove Srpske demokratije Andrija Mandić na promotivnom skupu u Domu kulture u Beranama. „Da bismo mijenjali takvo stanje, neophodno je da izađemo na izbore i ostvarimo parlamentarnu većinu. Ja ću 29. marta naveče pozvati Srđana Milića

i Nebojšu Medojevića da konstatujemo da imamo 41 poslanika i da treba da sastavimo novu Vladu Crne Gore. Mi želimo da otvaramo nove pogone u Crnoj Gori i gradimo autoput, a ne da kao aktuelna vlast takvim pričama obmanjujemo građane. Imamo rješenja i za Aluminijski kombinat i za sve krupne probleme u Crnoj Gori i kvalitetne ljude sa kojima ćemo ih rješavati. Još nije urađen projekat i nije izvršena eksproprijacija, ne zna se ni kuda će da prođe autoput”, kazao je Mandić, „a oni prije izbora udaraju na sva zvona da će izgradnja početi za šest mjeseci.”

Govoreći, i o rezultatima ispitivanja javnog mnjenja koji se objavljuju ovih dana, Mandić je rekao da je to još jedna prevara aktuelne vlasti. On je govorio i o organizovanom kriminalu, korupciji i oko 30 nerasvjetljenih ubistava u Crnoj Gori i da aktuelna vlast u tom kontekstu pokušava da prevari i Evropu donošenjem velikog broja zakona koji se ne primjenjuju. Međutim, to nije dovoljno za ulazak u Evropu, kazao je Mandić, moraju da se ispune standardi, a to je u prvom redu demokratska vlast i država jednakih prava za sve za šta se zalaže Nova srpska demokratija. Nije tačno da građani u Crnoj Gori žele čvrstu vlast i diktaturu, kazao je pored ostalog Mandić. Građani u Crnoj Gori nikada nijesu osjetili slobodu, jer nikada na demokratskim izborima nijesu smijenili vlast i to treba da se dogodi 29. marta.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Kumovi da odu (Vijesti, 19. 03. 2009.)

„Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra boriće se svim raspoloživim snagama protiv organizovanog kriminala i korupcije i zalagati se za programsku, ekspertsku vladu koja neće posredovati između malih bandi i strukture na vlasti”, rekao je juče na konvenciji u Danilovgradu nosilac koalicione liste dr Goran Batrićević.

„Svi koji su pobijedili na referendumu, svi oni koji žele harmoniju u porodici, bezbjednu starost i sve ono što je dobro glasaće koaliciju ‘Za drugačiju Crnu Goru’”, rekao je Batrićević. On je istakao da će dan kada DPS ode sa vlasti biti jednako značajan kao dan kada je na referendumu izglasana država.

Predsjednik LP Miodrag Živković istakao je da su najljepše godine života dali u borbi za nezavisnost, a da zauzvrat nijesu dobili ništa jer je, kako kaže, država otišla u ruke manjeg broja ljudi koji žele da je ostave u nasljeđe svojim potomcima. Živković je ocijenio da je patriotizam takvih ljudi „već odavno poznat i licemjerman”. „Takvi pojedinci su po pravilu nedodirljivi jer sudovi sude kome hoće i kako hoće... Došlo vrijeme da scenu napuste protekcionizam, kumovi, šverceri, preprodavci i svi drugi koji štete ugledu Crne Gore”, rekao je Živković. On je ocijenio da je Budva mjesto u kojem se najbolje vidi veza organizovanog kriminala, krupnog kapitala i visoke politike, te da je predizborno slogan DPS-a „Sigurno“ upravo stvoren u tom gradu jer se tu kriminalci osjećaju sigurnim.

Batrićević je kazao da se DPS sijući strah - ucjenama, sitnim korupcijama i metodama - u suštini brani od sopstvenog straha od poraza. „Oni ne bi mogli da zamisle dan kada ne budu imali apsolutnu vlast, ne bi umjeli da vladaju na taj način što će vlast da podijele sa drugim... Taj strah prenose na nas i spremni su na sve, samo da zadrže apsolutnu vlast“, naveo je Batrićević i pozvao Budvane da ne glasaju za vladajuću strukturu.

DC predlaže "poresku amnestiju"

Predsjednik Demokratskog centra Goran Batrićević kaže da se koalicija „Za drugačiju Crnu Goru“ zalaže za donošenje zakona o poreskoj amnestiji prema kojem bi se formirala posebna komisija kojoj bi se prijavljivala imovina stečena u proteklih 20 godina.

“Na tu imovinu plaćao bi se porez, a komisija bi garantovala tajnost svakog podatka, kako bi svi bili izuzeti neprijatnosti. Naravno, ovim zakonom bili bi izuzeti oni subjekti i imovina stečena teškim kriminalnim djelima, trgovinom oružja, narkotika, ljudima, teškim plačkama... Za ovu drugu grupu primjenjivao bi se zakon o oduzimanju imovine stečene kriminalnim aktivnostima”, objašnjava Batrićević.

4. Socijalna pitanja

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Bore se za elementarna prava (*Pobjeda, 07.03.2009*)

Stranka penzionera i invalida (SPI), poručila je danas da je najveći minus aktuelne vlasti to što je natjerala penzionere i invalide da se, političkim angažmanom na predstojećim izborima, bore za svoja elementarna prava. "Crnogorska javnost 20 godina penzionere proglašava za glavnog krivca za loše uslove života i za lošu i besperspektivnu budućnost djece", kazao je potpredsjednik stranke Mileta Joksimović.

"Nalijepljena nam je etiketa da smo maloumni, prestrašeni i ucijenjeni, da se sa nama manipuliše svih ovih godina i da smo glavni krivac što nam je država zarobljena od jedne oligarhijske vlasti. Pensioneri od svojih penzija ne mogu da plate struju, vodu i ostale komunalije, i ne mogu da se prehrane do 10. u mjesecu. Mnogi od nas su u penziju pošli sa neriješenim stambenim pitanjem i mnogi su podstanari. Život nam je puko preživljavanje", rekao je Joksimović.

Potpredsjednik stranke Milorad Terzić kazao je da su se u SPI aktivno uključili vojni penzioneri, navodeći da ih u Crnoj Gori ima oko tri hiljade. „Razlozi su to što smo više puta bezuspješno pokušavali da riješimo isplate dugovanja od 2000, dugovanja po osnovu kursne razlike dinar-euro, stambeno obezbjeđenje za oko 300 vojnih penzionera, kao i ostale obaveze”, naveo je on. Pensioneri tvrde da su im do sada uskraćivana prava i smatraju da će im i dalje biti oduzimano od penzija, ako sadašnja garnitura ponovo osvoji vlast. Član Glavnog odbora SPI Vojo Vuletić kazao je da su penzioneri obespravljani i da trpe mnogo toga. "Sve trpimo bez gužvi, štrajkova, a oni nas zakidaju. Država u ovom trenutku duguje penzionerima 28 miliona eura, to je novi dug, pa i novi sudski proces", kazao je on. Vuletić je istakao da je aktuelna vlast, u prethodnom periodu, preko penzionera, ostvarila ravnotežu i čuvala socijalni mir.

Nezavisni kandidat na listi SPI Vasilije Miličković rekao je da je shvatio motive penzionera da se politički angažuju. „Njima ne pada na pamet da budu ministri, direktori. Ali, poniženja koja trpe 20 godina i odgovornost za njihovu i djecu svih građana Crne Gore, natjerala ih je da se bave politikom. Jedno od najvećih poniženja bilo je da im treba zabraniti da izađu na izbore”, rekao je Miličković. SPI se, prema njegovim riječima, suprotstavila svim podjelama u Crnoj Gori i spremna je na saradnju sa svim opozicionim strankama i svim slobodnomislećim građanima. Kako je na konferenciji istaknuto, pravna država Crna Gora njihov je dominantni cilj.

Izborićemo se za naša prava (*Pobjeda, 27.03.2009*)

„Stranka penzionera i invalida uradiće sve da se najstarijoj populaciji u Crnoj Gori, vrati osmjeh i zadovoljstvo na licu, koji je nestao zbog politike vlasti, koja državu iz dana u dan vodi u sve veću propast“, poručeno je danas na završnoj konvenciji ove političke partije. „Da bi nam život bio srećniji i duži, potrebno je da se izborimo za sve što nam je uskraćeno, a što nam po zakonu i Ustavu pripada“, kazao je Marko Kampe, predsjednik SPI. On je naglasio da njihova partija ne radi samo za dobro penzionera, već i za njihovu djecu i pokoljenja. „Ukoliko želite dobro sebi i svojoj djeci, pomognite nam 29. marta. Pensioneri i invalidi Crne Gore podržite sebe i dozvolite da vaša stečena i ustavom zagarantovana prava zastupa vaša stranka“, poručio je Kampe.

„Kada uđemo u Parlament nećemo biti ničija produžena ruka, već ćemo podržati one koji budu podržali nas i naše stavove, a to je omogućavanje potpune i adekvatne zdravstvene zaštite, poboljšanje materijalnog položaja i rješavanje stambene problematike“, kazao je Radisav Korać, član Glavnog odbora stranke

Uzeli su nam 28 miliona (*Vijesti, 06.02.2009*)

„Država je oštetila penzionere za oko 28 miliona eura u periodu od 1. decembra 2007. do novembra prošle godine“, saopštili su juče iz Stranke penzionera i invalida Crne Gore. Visoki funkcioner Stranke penzionera Vojo Vuletić rekao je novinarima da je trebalo, prema vještačenju, penzije da skoče za 20,13% još 1. decembra 2007. „Ipak, tada je povećanje bilo samo 10%. Visina duga od 1. decembra 2007. do novembra 2008. je 28 miliona eura. To je oko 400 stanova za penzionere“, rekao je on. Vuletić je istakao da je prije 5 godina penzija bila 65% prosječne plate, a da je u drugom polugođu prošle godine iznosila polovinu prosječne plate „Primjenom švajcarskog modela usklađivanja penzija, ovaj se odnos stalno pogoršava... Kada se izvedu računi koliko su penzioneri tim modelom oštećeni, račun je pozamašan i dostiže cifru od oko 150 miliona eura“, rekao je Vuletić na konferenciji za novinare. On je upitao jednog od lidera Saveza udruženja penzionera Sava Barovića kolika mu je plata u Udruženju, a koliko za mjesto u upravnom odboru Fonda PIO.

Portparol stranke Veselin Brnović je rekao da očekuju i glasove mlađih ljudi i radnika „prodatih i propalih preduzeća“: „A sve to dok profiteri, biznismeni i tranzicijski liferanti uživaju u izobilju“.

Predsjednik podgoričkog odbora SPI Slobodan Vasović kazao je da penzionerskim godinama ne priliči vlastoljublje i da zato građani treba da budu svjesni da će se zalagati samo za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Uzalud ulagali u stambeni fond (*Pobjeda 13.03.2009*)

Crnogorski penzioneri i invalidi uplaćivali su doprinose za stambeni fond i plaćali obaveznu članarinu Sindikatu tokom cijelog radnog vijeka, a na kraju staža mnogi nijesu riješili stambeno pitanje, ocijenjeno je danas iz Stranke penzionera i invalida Crne Gore (SPICG). Predstavnici te partije su podsjetili da je generalni sekretar SSCG, Veselin Vujanović, nedavno saopštio da će stanove, koje izgradi zajednički fond Vlade, Unije poslodavaca i te organizacije, dobiti samo članovi SSCG, a da ostali radnici nemaju šta da traže. „Znači li to da Vlada pristaje da se novac poreskih obveznika troši na diskriminatorni način i da li nam šalje poruku da je samo Vujanovićev SSCG poželjan?“, pitali su iz SPICG.

Oni pitaju Vladu i da li se novac poreskih obveznika troši diskriminatorni i da li je jedino Savez sindikata (SSCG) poželjna radnička organizacija u Crnoj Gori. Iz SPICG upozoravaju da je izgradnja stanova solidarnosti ozbiljan projekat i zbog toga što su mnoge opštine uključene u njegovu realizaciju. (*MINA-biznis*)

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

Glasačka mjesta prilagoditi osobama sa invaliditetom (*Pobjeda 26.03.2009*)

Narodnjačka koalicija zatražila je da se izborna mjesta prilagode osobama sa invaliditetom. „Svi građani, pa samim tim i osobe sa invaliditetom imaju pravo da se uključe u politički i javni život, na osnovama jednakosti sa drugima, neposredno ili preko slobodno izabranih

predstavnik. To podrazumijeva, da i građani sa invaliditetom treba da imaju mogućnost da biraju i budu birani. Zakonom je garantovano je izražavanje slobodne volje glasača. Radi toga je, kada je to potrebno, dopušteno pružanje asistencije građanima sa invaliditetom prilikom glasanja, na njihov zahtjev i od osobe koju oni odaberu“, rekao je Slaviša Guberinić, portparol Narodnjačke koalicije.

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Đukanović u Herceg Novom najavio još dinamičniji razvoj Crne Gore

(Vijesti 19.03.2009)

...Đukanović je kazao da “niko neće pobjeći iz Crne Gore”, da neće biti otpuštanja, te da će biti ove godine isplaćeno 12 penzija i dvije vanredne.

Prema riječima Sekulića, ni u jednom trenutku neće biti dovedene u pitanje isplate penzionerima. „Bez želje da se bavimo posebno analizom onoga što se dešava kod naših kolega iz opozicije mišljenja smo da će jedan dio njihovih glasača ovoga puta odlučiti da glasa za pobjednike - Koaliciju Evropska Crna Gora“, rekao je Sekulić.

Uskoro tender za gradnju stanova za penzionere (Pobjeda, 31.01.2009)

Opština Nikšić i Savez udruženja penzionera raspisaće narednih dana tender za izgradnju 12 stanova za penzionere u tom gradu, dogovoreno je danas na sastanku predstavnika Vlade, opštine, Saveza i Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja. Kako je saopšteno iz Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, nakon kompletiranja tenderske dokumentacije i raspisivanja tendera, biće izabran izvođač radova. Inicijativa za izgradnju stanova za penzionere potekla je od ministra Miodraga Radunovića, što su prihvatili Fond penzijskog i invalidskog osiguranja (PIO), Opština Nikšić i Savez udruženja penzionera, kaže se u saopštenju. Lokaciju za izgradnju obezbijedila je Opština Nikšić, koja je preuzela i obavezu pribavljanja potrebnih dozvola i saglasnosti za izgradnju, stručni nadzor nad izvođenjem radova, obezbjeđenje infrastrukturnih priključaka za objekat i oslobađanje od plaćanja naknade za komunalije. Ministarstvo je obezbijedilo projektnu dokumentaciju, kao i dio novca za izgradnju stanova. Ostatak novca obezbijedili su Fond PIO i Opština Nikšić, dok će Savez udruženja penzionera izdvojiti dio sredstava u skladu sa svojim mogućnostima, čime će biti zatvorena finansijska konstrukcija. Podjelu stanova izvršiće nikšićko Udruženje penzionera, na osnovu kriterijuma definisanih pravilnikom o rješavanju stambenih pitanja penzionera. Uskoro se očekuje realizacija takvog projekta i u Beranama, kaže se u saopštenju. *(MINA)*

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

Otvoriti prodavnice za korisnike socijalne pomoći (Pobjeda 21.02.2009)

„U Crnoj Gori treba otvoriti posebne prodavnice za korisnike socijalne pomoći i penzionere čija penzija ne prelazi 200 eura u kojima će zbog poreskih olakšica biti znatno niže cijene“, smatraju u Pokretu za promjene (PzP). Poslanik PZP-a Branka Bošnjak, smatra da u Crnoj Gori treba otvoriti narodne kuhinje, jer sve više građana živi u zoni apsolutnog siromaštva. Ona smatra i da bi država, za ublažavanje posljedica ekonomske krize, trebalo da usvoji socijalni paket od najmanje 50 miliona eura za pomoć najugroženijim građanima. „Potrebno je formirati interventni fond za isplatu otpremnina za radnike koji zbog krize

budu proglašeni tehnološkim viškom i u njemu država treba da učestvuje sa 50%, koliko i poslodavci”, kazala je Bošnjak, na današnjem presu. Ona je dodala i daje neophodno usvajanje zakona koji bi regulisao postupak bankrota porodičnih finansija, u slučaju da banke prinudno naplaćuju kredite.

Bošnjak je navela da bi država, u saradnji sa crnogorskom Centralnom bankom, trebalo da razmotri mogućnosti da komercijalne banke odobre olakšice građanima za otplatu kredita. „Trebalo bi formirati poseban fond za subvencioniranje ili reprogramiranje kamata za potrošačke kredite stanovništva, koji ne prelaze iznos od 3.000 eura,” naglasila je Bošnjak. Ona je navela da PzP traži i smanjenje poreza na osnovne životne namirnice, kao i da se PDV ukine na odjeću i obuću za djecu predškolskog uzrasta, dječju hranu i higijenske proizvode za najmlađe. Bošnjak je kazala da je socijalna politika u Crnoj Gori skupa i neefikasna i da zbog toga PzP nastavlja da insistira na uvođenju socijalnog kartona u kojem bi bili sadržani pouzdani podaci o socijalnom statusu svakog crnogorskog građanina, njegovi prihodi i imovinsko stanje. PzP traži i definisanje minimalne zarade, socijalnu penziju, izmjenu Zakona o radu kao i promovisanje stvarnog socijalnog dijaloga.

Obezbijediti jednake mogućnosti liječenja za sve građane (*Pobjeda, 26.02.2009*)

„Crnogorski zdravstveni sistem funkcioniše sa nizom manjkavosti, jer se u mnogim oblastima ne primjenjuju evropski standardi. Osnovni elementi, neophodni za održivost sistema zdravstva, su da ta oblast postane društveni prioritet, da je za nju obezbijeđen novac i da bude obezbijeđeno znanje ljekara”, ocijenjeno je danas iz Pokreta za promjene. „PzP je protiv monopola u zdravstvu jer2, kako je rekao potpredsjednik stranke dr Zoran Marsenić, „svim ljudima je potrebna pomoć ljakara i neophodno je da imaju jednake mogućnosti liječenja”.

„Nemamo prilagođen broj ljekara, niti nemedicinskog osoblja, nije odgovarajući broj smještajnih kapaciteta u bolnicama regionalnog tipa, kao ni u Kliničkom centru, koji apsorbuje sve bolesnike iz Crne Gore,” kazao je Marsenić na konferenciji za novinare. „Budući da 50% ljudi umire od bolesti srca i krvnih sudova, mora se obezbijediti adekvatno liječenje srčanih bolesnika čega”, prema mišljenju Marsenića, „trenutno nema u našim zdravstvenim ustanovama.”

Ideja PZP-a je da se u Beranama ili Bijelom Polju, otvori centar za obradu urgentnih kardiovaskularnih bolesnika. „Za opremu takve moderne laboratorije potrebno je milion eura. Tada bi svi bolesnici bili zbrinuti na vrijeme, a u medicini vrijeme je glavni faktor i treba omogućiti adekvatnu proceduru,” kazao je Marsenić. Prema njegovom mišljenju, mnogo je iskomplikovan zdravstveni sistem i složena procedura da bolestan čovjek dobije adekvatan tretman, a sistem izabranog ljekara dodatno zakomplikovao liječenje.

„Potrebno je i da se bolesnici na vrijeme primaju, da svako bude na vrijeme pregledan i da na vrijeme započne ispravna terapija, odnosno da nema lutanja u terapijskim pristupima,” rekao je Marsenić. Pokret za promjene smatra da je loše što Crna Gora nema instituciju autopsije, već da to uglavnom funkcioniše na zahtjev suda, kada je u pitanju ubistvo ili saobraćajni udes, ali klinička obdukcija ne postoji. Marsenić je rekao da je neophodno da u Crnoj Gori na rukovodećim mjestima u zdravstvenim ustanovama budu ljudi od povjerenja. „Takođe, važan je i kodeks ponašanja zaposlenih u zdravstvu gdje”, kako je rekao, „mora puno da se radi.”

„Imamo armiju nezadovoljnih u zdravstvenim ustanovama, nijesu dovoljno plaćeni, a od materijalne kreće i svaka druga nesigurnost”, kazao je Marsenić.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Milić savjetovao DPS da sve što zna o njemu dostavi državnoj tužiteljki

(Vijesti, 23.03.2009)

... On je (prim. red. Milić) penzionerima poručio da će im DPS ponovo uzeti nekoliko penzija, kao što su i do sada radili, ukoliko ponovo budu glasali za njih. "Sadašnjoj vlasti priznajem da su pametni kada je u pitanju zadovoljenje ličnih interesa. Crnu Goru može da vodi svaki dobri domaćin ako je posmatra kao svoju porodicu. Ako je posmatra kao privatno vlasništvo, onda je vodi na način kako su je oni vodili ovih 18 godina", rekao je Milić

Zloupotreba utakmice i gradnje stanova (Pobjeda, 25.03.2009)

Socijalistička narodna partija optužila je danas vladajuću koaliciju za zloupotrebu državnih institucija u funkciji svoje izborne kampanje, a kao primjer navela najavljenju odluku Skupštine opštine Podgorica o solidarnoj stambenoj izgradnji, kao i predstojeću utakmicu fudbalskih reprezentacija Crne Gore i Italije.

„ SO Podgorica planira da sutra donese odluku o dodjeli lokacija opštinskom sindikalnom povjereništvu, Sindikatu Kombinata aluminijskih i Upravi policije za solidarnu stambenu izgradnju. Riječ je o klasičnom predizbornom triku i manipulaciji”, kazao je funkcioner SNP Velizar Kaluđerović. On je kazao da SNP podržava solidarnu stambenu izgradnju, ali se žestoko protive da se takve odluke donose u predvečerje parlamentarnih izbora.

SNP je, zbog toga, zatražila odlaganje sutrašnje sjednice podgoričkog parlamenta. U stranci smatraju da su odluke koje se namjeravaju usvojiti na sjednici u funkciji izborne kampanje vladajuće koalicije što direktno utiče na regularnost parlamentarnih izbora.

Kaluđerović insistira i da je Uprava policije prije nego što dobije lokaciju za stambenu izgradnju, dužna da saopšti „kako je raspoređeno 667.000 eura koje su navodno uštedjeli iz prošlogodišnjeg budžeta“.

„Ta sredstva su, prevashodno, podijeljena starješinama Uprave policije za rješavanje stambenih problema,” tvrdi Kaluđerović.

On je dodao i da sve ukazuje da će fudbalska utakmica reprezentacija Crne Gore i Italije biti politički zloupotrebljena. „Distribucija ulaznica za tu utakmicu ide, gotovo isključivo, preko mladih aktivista Demokratske partije socijalista što je neprihvatljivo,” kazao je on.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Plan revitalizacije (Vijesti, 11.03.2009)

Koalicija LP-DC predložila je pravljenje srednjoročnog plana revitalizacije postojeće drumske infrastrukture jer će ona biti jedina alternativa u narednih pet do sedam godina. „Zbog ekonomske krize teško da će se početi sa izgradnjom autoputa”, kazao je Emin Duraković iz DC. On je predložio formiranje komisije koja bi promovisala transportni pravac Bari-Bar-Beograd-Budimpešta čime bi se završilo 50 odsto posla oko izgradnje autoputa i modernizacije željezničkog pravca Bar-Beograd. On je podsjetio da je Crna Gora jedina zemlja u Evropi koja nema nijedan kilometar autoputa i nije povezana ni sa jednim transevropskim koridorom. Prema njegovim riječima u Luci Bar, koja bi trebalo da bude čvorište saobraćajno-transportnih sistema, neophodno je izgraditi novi veliki kontejnerski

terminal jer bi se tako omogućilo pozicioniranje Luke kao distributivnog centra za prostor Balkana i Evrope. „Crna Gora može i mora proizvesti dovoljno kvalitetne hrane za svoje stanovništvo“, rekao je Duraković ističući kako je apsurdno da je spoljnotrgovinski deficit u oblasti poljoprivrede skoro 200 miliona eura.

Glas za DPS je glas za pare Sava Paraće (*Vijesti*, 14.03.2009)

Batrićević je najavio da će DC i LP insistirati da minimalna penzija bude 70% od prosječne plate, te da se onima koji to mogu omogući da dodatno rade, a da im ne bude oduzeta penzija.

5. Bezbjednosna pitanja

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

Ušli u koaliciju da pomognu integraciji (*Pobjeda, 21. 02. 2009.*)

Bošnjačka stranka (BS) je odlukom da uđe u predizbornu koaliciju sa Demokratskom partijom socijalista (DPS) pokazala da želi da bude partner vlasti u njenom zalaganju za primjenu evropskih standarda i ulasku u NATO, kazao je predsjednik Rafet Husović.

„To je u interesu države Crne Gore, ali i bošnjačkog naroda da kroz vlast više uradi za zastupljenost Bošnjaka na svim nivoima vlasti i u institucijama“, kazao je Husović tokom susreta sa delegacijom Stranke demokratske akcije Bosne i Hercegovine (BiH), koju je predvodio predsjednik Sulejman Tihić.

On je rekao da su Bošnjaci pokazali „visoku odgovornost prema interesima Crne Gore glasajući za njenu nezavisnost i Ustav u kome su, prvi put Bošnjaci i bosanski jezik“.

„Potvrdili smo da svoja prava Bošnjaci žele da ostvaruju samo u Crnoj Gori. Sada je vrijeme da i sa pozicija vlasti uradimo više za zastupljenost pripadnika bošnjačkog naroda u državnim institucijama, za veća ulaganja u nerazvijeni sjever gdje u najvećem dijelu žive Bošnjaci, kao i za utemeljivanje i jačanje naših kulturnih institucija“, kazao je Husović. Tihić je pozdravio odluku BS da uđe u predizbornu koaliciju sa DPS, ocjenjujući je kao „promišljenu i mudru“ sa stanovišta jačanja pozicija Bošnjaka u Crnoj Gori. On je naveo da je to dobar oslonac za jačanje saradnje BiH i Crne Gore.

„Mislimo da je veoma dobro što ćete, svojim prisustvom u vlasti, doprinjeti boljem položaju bošnjačkog naroda, njegovoj afirmaciji i ravnopravnosti, jačanju kulturnih institucija. Ali, i ukupno kroz odnose dvije države, stabilnosti u regionu i bržem približavanju Evropskoj uniji i NATO, što je cilj i BiH i Crne Gore“, naveo je on. (*MINA*)

Dobra osnova za razvoj sistema odbrane (*Pobjeda, 24. 02. 2009.*)

„Predloženim zakonima o odbrani i vojsci Crne Gore stvorena je dobra normativna osnova za dalji razvoj sistema odbrane“, ocijenio je danas funkcioner Socijaldemokratske partije Borislav Banović. On je kazao da je nakon nepune tri godine od uspostavljanja crnogorskog sistema odbrane i vojske, izrada novih strateških dokumanta, a zatim i novih zakona o odbrani i vojsci, bila dobra prilika da se nađu odgovori na pitanja koja su se otvorila u ovom kratkom periodu. »Mislim da je predlagač zakona uglavnom to i uspio i da je stvorena dobra normativna osnova za dalji razvoj sistema odbrane«, kazao je Banović agenciji MINA. On je rekao da, međutim, ima nekoliko dilema u vezi sa predloženim rješenjima koji se odnose na vojnu službu bezbjednosti i na Vrhovni savjet odbrane. »Čini mi se da se ponuđeno rješenje da ministar odbrane neposredno rukovodi službom bezbjednosti u vojsci, neposredno daje zadatke i usmjerava rad operativaca ove službe, dijelom kosi sa dva principa u demokratskom funkcionisanju sistema bezbjednosti - principom demokratske i civilne kontrole i jasno pozicionirane političke odgovornosti«, kazao je on.

Prema njegovim riječima, jedan od važnih mehanizama civilne kontrole je postojanje „civilnog“ ministra koji je nad službom, koji sa te nadređene civilne pozicije nadzire i kontroliše njen rad, ali nije njen operativni dio. »I nema tu funkcionalnu odgovornost. Već onu drugu političku«. »Preporuka je Evropske unije (EU), a mislim i NATO da određeno ministarstvo treba da nosi političku odgovornost za funkcionisanje pojedinog dijela sistema

bezbjednosti. Ne treba potpuno izjednačavati ni političku funkciju ni političku odgovornost sa onom radnom, operativnom«, smatra Banović. U slučaju Vrhovnog savjeta odbrane, s obzirom na značaj i ulogu koje ovo tijelo ima po ustavu, trebalo je, ocjenjuje on, u zakonima bliže razaraditi neke njegove nadležnosti, a ne da se to ostavlja za podzakonske akte ili poslovnik. Banović je procijenio da će se, zbog raspisivanja izbora, usvajanje zakona o nadzoru službi odbrane i bezbjednosti ostaviti novom parlamentarnom sazivu, na proljeće. Komentarišući kako riješiti problem viška naoružanja i vojne opreme i koliko to može biti otežavajući faktor za članstvo u NATO, Banović je kazao da je i to jedna od oblasti u kojoj se jasno pokazuje koliko pratnerstvo i saradnja, a kasnije članstvo u NATO koristi Crnoj Gori i njenim građanima. »Upozorenje na problem, stručna podrška u načinu rješavanja i na kraju velika finansijska pomoć dolazile su i dolaze od država članica NATO, kako bi se smanjila opasnost za živote ljudi i materijalna dobra«. »Milion eura i dolara su dati od SAD, Holandije, Norveške i drugih prijateljskih zemalja«, rekao je Banović. Napredak je napravljen i veliki broj skladišta je zatvoren i uklonjen iz blizine naselja. (MINA)

Cunami drma Rankovu fotelju (Dan, 10. 03. 2009.)

Lider Socijaldemokratske partije Ranko Krivokapić rekao je juče, odgovarajući na pitanje da li će, u slučaju izborne pobjede vladajuće koalicije opet zauzeti mjesto predsjednika Skupštine, da „u ovako ozbiljnom vremenu, zbog ekonomskog cunamija koji putuje planetom” nema ni prava ni vremena da o tome razmišlja.

„Sada sam posvećen kampanji SDP-a i Evropske koalicije. Do 29. marta posjetićemo sve crnogorske opštine i razgovarati sa građanima. Važno je da čujemo njihova očekivanja i razmišljanja. Gdje će ko od predstavnika koalicije biti nakon izbora manje je važno. O tome ćemo razgovarati nakon pobjede”, kazao je Krivokapić agenciji Mina. On tvrdi da je pobjeda Evropske koalicije na izborima sigurna. Ta koalicija, kako naglašava, je posvećena nastavku evropskih integracija i rješavanju problema koje nameće svjetska finansijska kriza. Ukazao je i na potrebu državnog jedinstva „da bi zajednički došli do najboljih rješenja”. On je istakao da je pogrešan utisak koji se stvara u dijelu javnosti da je došlo do zaustavljanja crnogorske aplikacije u Savjetu ministara Evropske Unije. „Samo je pitanje vremena kada će crnogorska aplikacija biti razmatrana na Savjetu za opšte poslove EU. Da li će to biti mjesec prije ili kasnije, nije od presudnog značaja”, kazao je Krivokapić.

Kako naglašava, upozorenja iz međunarodne zajednice koja se odnose na korupciju i organizovani kriminal, nijesu u funkciji usporenja crnogorskog puta u EU. „Socijaldemokrate, upravo akcijama borbe protiv „trulih dasaka u policiji, kroz odlazak ranijeg tužioca, ustavnim modeliranjem sudske vlasti, pitanje borbe protiv kriminala i korupcije drže u vrhu prioriteta-podvlači Krivokapić. Predsjednik SDP-a naglasio je da su procesi evropskih i evroatlantskih integracija međusobno neraskidivi za zemlje našeg regiona.

„Podsjećam da su sve zemlje iz poslednja dva proširenja, prije ulaska u EU postale članice NATO-a. Svaka drugačija interpretacija ovih procesa nosila bi rizik po strateške interese države i građana i usporila put prema EU”, zaključio je Krivokapić.

Našu opoziciju zahvatila veća kriza od ove globalne (Pobjeda, 15. 03. 2009.)

„Evropska koalicija“ ostvariće sigurnu pobjedu na predstojećim državnim izborima i naši ključni programski prioriteti biće nastavak evroatlantskih integracija i pronalaženje rješenja za pravičnu preraspodjelu efekata globalne ekonomske krize. Važno je da pokažemo solidarnost i da mjerama ekonomske politike zaštitimo građane i preduzetnike koji će

najviše biti pogođeni krizom. Početkom gradnje auto puta i završetkom dokapitalizacije EPCG u značajnoj mjeri biće ublaženi efekti krize, jer će ti projekti obezbijediti značajan priliv svježeg kapitala u Crnu Goru”, kaže se u izjavi za medije SDP- a.

”Opozicija, na žalost, ni ovih izbora ne pokazuje dovoljno ozbiljnosti da se nametne kao valjana alternativa Evropskoj koaliciji. Sujete lidera, stalne svađe i cijepanje partija, pokazuju da je našu opoziciju zahvatila veća kriza od ove globalne. Učlanjenje u NATO biće jedan od prioriteta Evropske koalicije, jer će članstvo u toj organizaciji poboljšati ambijent za strane investicije i olakšati put Crne Gore u Evropsku uniju. I predsjedavajući EU, Češka, savjetuje nam takav put, jer su sve zemlje velikog proširenja EU 2004. prvo postale članice NATO- a, pa tek onda Evropske unije. Nakon izbora, ponudićemo saradnju svim partijama koje su lojalne državi Crnoj Gori, poštuju njenu državnost, Ustav i simbole, da zajednički radimo na pronalaženju najboljih rješenja za ublažavanje posljedica globalne krize. Nećemo saradivati sa onim partijama i koalicijama koje još ne priznaju crnogorska državna obilježja i ne poštuju iskazanu volju građana”, ističe se u izjavi.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Svađaju se oko šefova a nije ih briga za vojnike (*Vijesti 28.02.2009*)

Socijalistička narodna partija ocijenila je juče skandaloznim što su predlozi zakona o vojsci i izmjenama i dopunama zakona o odbrani uvršteni u skuštinsku proceduru, a da o njima nije prethodno odlučivao Savjet za odbranu i bezbjednost.

„Vlast iz dana u dan, novim primjerima, potvrđuje da su građani Crne Gore taoci njene neodgovorne politike. Jedan od takvih primjera demonstriran je na sjednici Skupštine pri završetku jučerašnjeg vanrednog zasjedanja“, kazao je član skupštinskog Odbora za bezbjednost i odbranu iz SNP-a, Velizar Kaluđerović.

On je podsjetio da je predsjednik parlamenta Ranko Krivokapić prekinuo rad uz obrazloženje da se nijesu stekli uslovi da Skupština raspravlja i odlučuje o vojnim zakonima jer ih još nije razmatrano Savjet za odbranu i bezbjednost.

„Podsjećamo javnost Crne Gore da su predlozi ova dva zakona bili uvršteni u dnevni red redovne sjednice Skupštine, koja je održana krajem prošle godine, ali da je rasprava i odlučivanje o njima izbjegnuta, očigledno zbog nesporazuma između DPS-a i SDP-a“, kazao je Kaluđerović.

On je rekao da je tada ministar odbrane Boro Vučinić javno ustvrdio da će odlaganje donošenja ta dva zakona imati „katastrofalne posljedice na brojna statusna pitanja vojnih lica u Crnoj Gori“.

„Međutim, i pored takve ocjene ministra odbrane, Vlada, čiji je on član, uopšte ih nije uvrstila u dnevni red vanredne sjednice Skupštine, koju je sama sazvala za 21. januar ove godine“, naveo je Kaluđerović.

On smatra da javnost treba da zna da se 28. februara završava vanredno zasjedanje Skupštine, tako da mogućnost da parlament uopšte bude u prilici da uvrsti u dnevni red predloge ova dva vojna zakona, najranije može biti u drugoj polovini marta. „Kada se zna da se 29. marta održavaju parlamentarni izbori, nakon kojih slijedi konstituisanje Skupštine u novom sazivu, realni rok da se parlament posveti donošenju zakona o vojsci i izmjenama zakona o odbrani, je tek maj ove godine“, dodao je Kaluđerović. To je primjer, kako je ocijenio, kojim vladajuće partije u Crnoj Gori, bez mnogo skrivanja od javnosti, „bahato demonstriraju da ih je rješavanje očiglednog međusobnog sukoba oko toga ko će

od njih kontrolisati vojnu obavještajnu i kontraobavještajnu službu potpuno zaokupilo pa su zaboravili na neriješena statusna pitanja vojnih lica u Crnoj Gori". (*MINA*)

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

Za demokratsku vlast i državu jednakih prava za sve (Pobjeda, 20. mart 2009)

...„Nova srpska demokratija je za ulazak u Crnu Goru i Evropu ali nije i za ulazak u NATO pakt”, rekao je pored ostalog Slaven Radunović . „Emotivni razlozi za to su bombe i žrtve, a racionalni da naši sinovi ne budu topovsko meso i da naša zemlja ne bude legitimna meta islamskih terorista zato što Sjedinjenim Američkim Državama fali nafta.”

Rezultati parlamentarnih izbora 2009.

Crna Gora
DRŽAVNA IZBORNA KOMISIJA

Broj 328

Podgorica, 10. aprila 2009. godine

Na osnovu člana 98 stav 2 Zakona o izboru odbornika i poslanika („Službeni list RCG“ br. 4/98,17/98, 14/00, 9/01, 41/02, 46/02 i 48/06), Državna izborna komisija, na sjednici održanoj 10. aprila 2009. godine, utvrdila je

**KONAČNE REZULTATE IZBORA
 ZA POSLANIKE U SKUPŠTINU CRNE GORE**

- I** Izbori za poslanike u Skupštinu Crne Gore, raspisani Odlukom o raspisivanju izbora za poslanike u Skupštinu Crne Gore („Službeni list CG“, br. 5/09), održani su 29. marta 2009. godine.
- II** Na izborima održanim 29. marta 2009. godine, u skladu sa Ustavom Crne Gore biran je 81 poslanik u Skupštinu Crne Gore.
- III** Izbori za poslanike u Skupštinu Crne Gore, saglasno članu 12 Zakona o izboru odbornika i poslanika, obavljani su u Crnoj Gori kao jedinstvenoj izbornoj jedinici, u kojoj je pet poslanika od ukupnog broja poslanika birano na biračkim mjestima određenim Odlukom o određivanju biračkih mjesta za izbor pet poslanika u Skupštinu Crne Gore („Službeni list RCG“, br. 51/06).
- IV** Na osnovu izbornog materijala, ukupni rezultati izbora su:
- u birački spisak upisano je 498.305 birača;
  - ukupno je glasalo 329.819 birača, od čega:
    - o na biračkim mjestima glasalo je 314.627 birača;
    - o van biračkih mjesta, odnosno putem pisma glasalo je 15.192 birača;
    - o primljeno je 499.241 glasačkih listića, od čega 936 za glasanje zatvorenih i pritvorenih lica;
    - o neupotrijebljeno je 169.422 glasačkih listića;
    - o upotrijebljeno je 329.819 glasačkih listića;
    - o bilo je 5.827 nevažećih glasačkih listića;
    - o bilo je 323.992 važećih glasačkih listića.

Pojedine izborne liste dobile su sljedeći broj glasova, i to:

1. EVROPSKA CRNA GORA – MILO ĐUKANOVIĆ - 168.290
2. SNP- SOCIJALISTIČKA NARODNA PARTIJA CRNE GORE – SRĐAN MILIĆ - 54.547

3. NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA – ANDRIJA MANDIĆ - 29.883
  4. POKRET ZA PROMJENE – MOŽEMO – NEBOJŠA MEDOJEVIĆ - 19.546
  5. NARODNJAČKA KOALICIJA – NARODNA STRANKA I DEMOKRATSKA SRPSKA STRANKA - 9.448
  6. KOALICIJA LIBERALNE PARTIJE I DEMOKRATSKOG CENTRA – „ZA DRUGAČIJU CRNU GORU“ – DR GORAN BATRIĆEVIĆ - 8.759
  7. STRANKA PENZIONERA I INVALIDA CRNE GORE - 7.691
  8. UDSH – DUA FERHAT DINOSHA - 4.747
  9. SRPSKA NACIONALNA LISTA - 4.291
  10. BOŠNJACI I MUSLIMANI ZAJEDNO, JEDNO - 3.489
  11. FORCA – NAZIF CUNGU - 2.939
  12. ALBANSKA LISTA – LISTA SHQIPTARE: DEMOKRATSKI SAVEZ U CRNOJ GORI – LIDHJA DEMOKRATIKE NË MAL TË ZI – MEHMET BARDHI & ALBANSKA ALTERNATIVA – ALTERNATIVA SHQIPTARE – GJERGJ CAMAJ - 2.898
  13. ALBANSKA KOALICIJA – PERSPEKTIVA” „KOALICIONI SHQIPTAR –PERSPEKTIVA - 2.619
  14. OTADŽBINSKA SRPSKA STRANKA – DOCENT DR ALEKSANDAR STAMATOVIĆ „ZA ISTINSKE SRBE“ - 2.446
  15. CRNOGORSKI KOMUNISTI - 1.594
  16. PARTIJA DEMOKRATSKOG PROSPERITETA – PARTIA E ROSPERITETIT DEMOKRATIK - 805
- V Primjenom člana 95 Zakona o izboru odbornika i poslanika, utvrđeno je da su pojedine izborne liste za izbor poslanika u Skupštinu Crne Gore dobile sljedeći broj mandata:
1. EVROPSKA CRNA GORA – MILO ĐUKANOVIĆ - 48 (četrdesetosam) mandata
  2. SNP- SOCIJALISTIČKA NARODNA PARTIJA CRNE GORE – SRĐAN MILIĆ - 16 (šesnaest) mandata
  3. NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA – ANDRIJA MANDIĆ - 8 (osam) mandata
  4. POKRET ZA PROMJENE – MOŽEMO – NEBOJŠA MEDOJEVIĆ - 5 (pet) mandata

5. UDSH – DUA FERHAT DINOSHA - 1 (jedan) mandat
6. FORCA – NAZIF CUNGU - 1 (jedan) mandate
7. ALBANSKA LISTA – LISTA SHQIPTARE: DEMOKRATSKI SAVEZ U CRNOJ GORI – LIDHJA DEMOKRATIKE NË MAL TË ZI – MEHMET BARDHI & ALBANSKA ALTERNATIVA – ALTERNATIVA SHQIPTARE – GJERGJ CAMAJ - 1 (jedan) mandate
8. ALBANSKA KOALICIJA – PERSPEKTIVA” „KOALICIONI SHQIPTAR – PERSPEKTIVA - 1 (jedan) mandat

VI Konačni rezultati izbora za poslanike u Skupštinu Crne Gore objaviće se u „Službenom listu Crne Gore“.

SEKRETAR
Branka Lakočević

PREDSJEDNIK
Branislav Radulović

Poslanici i poslanice Skupštine Crne Gore

Spisak poslanika i poslanica 24. saziva Skupštine Crne Gore

Predsjednik:

1. Ranko Krivokapić, Socijaldemokratska partija

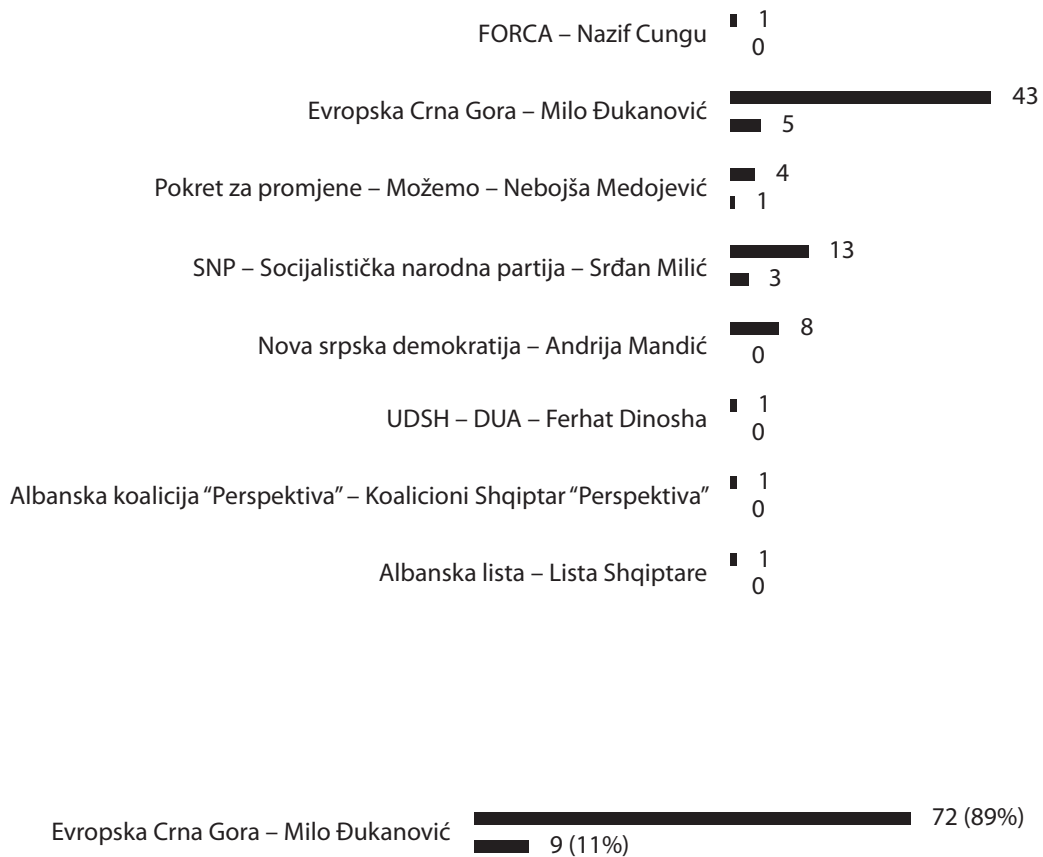
Potpredsjednici:

2. Željko Šturanović, Demokratska partija socijalista
3. Rifat Rastoder, Socijaldemokratska partija

Poslanici i poslanice:

4. Predrag Sekulić, Demokratska partija socijalista
5. Miodrag Vuković, Demokratska partija socijalista
6. Melvudin Nuhodžić, Demokratska partija socijalista
7. Miomir Mugoša, Demokratska partija socijalista
8. Radoica Luburić, Demokratska partija socijalista
9. Radoje Žugić, Demokratska partija socijalista
10. Branka Tanasijević, Demokratska partija socijalista
11. Husnija Šabović, Demokratska partija socijalista
12. Dragan Đurović, Demokratska partija socijalista
13. Tarzan Milošević, Demokratska partija socijalista
14. Zarija Franović, Demokratska partija socijalista
15. Drago Čantrić, Demokratska partija socijalista
16. Božidar Vuksanović, Demokratska partija socijalista
17. Zoran Gospić, Demokratska partija socijalista
18. Đorđe Pinjatić, Demokratska partija socijalista
19. Amer Halilović, Bošnjačka stranka
20. Mićo Orlandić, Socijaldemokratska partija
21. Džavid Šabović, Socijaldemokratska partija
22. Radivoje Nikčević, Demokratska partija socijalista
23. Šefkija Murić, Demokratska partija socijalista
24. Branko Čavor, Demokratska partija socijalista
25. Dragan Kujović, Demokratska partija socijalista
26. Valentina Radulović-Šćepanović, Demokratska partija socijalista
27. Zoran Bošnjak, Demokratska partija socijalista
28. Vladan Vučelić, Demokratska partija socijalista
29. Borislav Banović, Socijaldemokratska partija
30. Zoran Jelić, Demokratska partija socijalista
31. Nada Drobnjak, Demokratska partija socijalista
32. Milorad Vuletić, Demokratska partija socijalista
33. Aleksandar Bogdanović, Demokratska partija socijalista
34. Ervin Spahić, Socijaldemokratska partija
35. Kemal Purišić, Bošnjačka stranka
36. Ljerka Dragičević, Hrvatska građanska inicijativa

37. Luid Škrelja, Demokratska partija socijalista
38. Zoran Čulafić, Demokratska partija socijalista
39. Fahrudin Hadrović, Demokratska partija socijalista
40. Željko Aprcović, Demokratska partija socijalista
41. Raško Konjević, Socijaldemokratska partija
42. Obrad Stanišić, Demokratska partija socijalista
43. Zoran Srzentić, Demokratska partija socijalista
44. Damir Šehović, Socijaldemokratska partija
45. Suljo Mustafić, Bošnjačka stranka
46. Veljko Zarubica, Demokratska partija socijalista
47. Halil Duković, Demokratska partija socijalista
48. Hidajeta Bajramspahić, Socijaldemokratska partija
49. Srđan Milić, Socijalistička narodna partija
50. Neven Gošović, Socijalistička narodna partija
51. Snežana Jonica, Socijalistička narodna partija
52. Predrag Bulatović, Socijalistička narodna partija
53. Vasilije Lalošević, Socijalistička narodna partija
54. Svetozar Golubović, Socijalistička narodna partija
55. Milorad Bakić, Socijalistička narodna partija
56. Aleksandar Damjanović, Socijalistička narodna partija
57. Srđa Božović, Socijalistička narodna partija
58. Miloje Pupović, Socijalistička narodna partija
59. Nataša Vuković, Socijalistička narodna partija
60. Veselinka Peković, Socijalistička narodna partija
61. Milisav Ćorić, Socijalistička narodna partija
62. Obrad Gojković, Socijalistička narodna partija
63. Milan Knežević, Socijalistička narodna partija
64. Dobrica Šljivavčanin, Socijalistička narodna partija
65. Andrija Mandić, Nova srpska demokratija
66. Goran Danilović, Nova srpska demokratija
67. Slaven Radunović, Nova srpska demokratija
68. Novica Stanić, Nova srpska demokratija
69. Budimir Aleksić, Nova srpska demokratija
70. Emilo Labudović, Nova srpska demokratija
71. Strahinja Bulajić, Nova srpska demokratija
72. Radojica Živković, Nova srpska demokratija
73. Nebojša Medojević, Pokret za promjene
74. Branko Radulović, Pokret za promjene
75. Dušanka Džakula-Tušup, Pokret za promjene
76. Koča Pavlović, Pokret za promjene
77. Srđan Brajović, Pokret za promjene
78. Genci Nimanbegu, Forca
79. Mehmet Bardhi, Demokratski savez u Crnoj Gori
80. Amir Holaj, Albanska kolacija-Perspektiva
81. Meto Zenka, Demokratska unija Albanaca

Dokumenti

*a) Izvodi iz Ustava koji se odnose na izbore***USTAV CRNE GORE****DIO PRVI - OSNOVNE ODREDBE****Država****Član 1.**

Crna Gora je nezavisna i suverena država, republikanskog oblika vladavine. Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava.

Suverenost**Član 2.**

Nosilac suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo.

Građanin vlast ostvaruje neposredno i preko slobodno izabranih predstavnika.

Ne može se uspostaviti niti priznati vlast koja ne proističe iz slobodno izražene volje građana na demokratskim izborima, u skladu sa zakonom.

Podjela vlasti**Član 11.**

Vlast je uređena po načelu podjele vlasti na: zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Zakonodavnu vlast vrši Skupština, izvršnu vlast vrši Vlada, a sudsku sud. Vlast je ograničena Ustavom i zakonom.

Odnos vlasti počiva na ravnoteži i međusobnoj kontroli. Crnu Goru predstavlja predsjednik Crne Gore. Ustavnost i zakonitost štiti Ustavni sud. Vojska i bezbjednosne službe su pod demokratskom i civilnom kontrolom.

3. POLITIČKA PRAVA I SLOBODE**Biračko pravo****Član 45.**

Pravo da bira i da bude biran ima državljanin Crne Gore koji je navršio 18 godina života i ima najmanje dvije godine prebivališta u Crnoj Gori. Biračko pravo se ostvaruje na izborima. Biračko pravo je opšte i jednako. Izbori su slobodni i neposredni, a glasanje je tajno.

5. POSEBNA - MANJINSKA PRAVA**Zaštita identiteta****Član 79.**

Pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemče se prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima:

- 1) na izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti;

- 2) na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika;
- 3) na upotrebu svog jezika i pisma u privatnoj, javnoj i službenoj upotrebi;
- 4) na školovanje na svom jeziku i pismu u državnim ustanovama i da nastavni programi obuhvataju i istoriju i kulturu pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- 5) da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu organi lokalne samouprave, državni i sudski organi vode postupak i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- 6) da osnivaju prosvjetna, kulturna i vjerska udruženja uz materijalnu pomoć države;
- 7) da sopstveno ime i prezime upisuju i koriste na svom jeziku i pismu u službenim ispravama;
- 8) da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- 9) na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije;
- 10) na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- 11) na informisanje na svom jeziku;
- 12) da uspostavljaju i održavaju kontakte sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno- istorijsko nasljeđe, kao i vjerska ubjeđenja;
- 13) na osnivanje savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava.

DIO TREĆI - UREĐENJE VLASTI

Sastav Skupštine

Član 83.

Skupštinu čine poslanici koji se biraju neposredno, na osnovu opšteg i jednakog biračkog prava i tajnim glasanjem.

Skupština ima 81 poslanika.

Mandat Skupštine

Član 84.

Mandat Skupštine traje četiri godine.

Skupštini može prestati mandat prije vremena na koje je izabrana raspuštanjem ili skraćanjem mandata Skupštine.

Ako mandat Skupštine ističe za vrijeme ratnog ili vanrednog stanja, mandat joj se produžava najduže 90 dana po prestanku okolnosti koje su izazvale to stanje.

Na predlog predsjednika Crne Gore, Vlade ili najmanje 25 poslanika, Skupština može skratiti mandat.

Prava i dužnosti poslanika**Član 85.**

Poslanik se opredjeljuje i glasa po sopstvenom uvjerenju.

Poslanik ima pravo da poslaničku funkciju obavlja profesionalno.

Imunitet**Član 86.**

Poslanik uživa imunitet.

Poslanik ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost ili pritvoren za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije.

Protiv poslanika ne može se pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor, bez odobrenja Skupštine, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora.

Imunitet, kao i poslanik, uživaju: predsjednik Crne Gore, predsjednik i članovi Vlade, predsjednik Vrhovnog suda, predsjednik i sudije Ustavnog suda, vrhovni državni tužilac.

Konstituisanje Skupštine**Član 88.**

Prvu sjednicu novoizabranog sastava Skupštine saziva predsjednik Skupštine prethodnog saziva i održava se najkasnije 15 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora.

Izbor**Član 103.**

Predsjednik Crne Gore predlaže mandataru u roku od 30 dana od dana konstituisanja Skupštine.

Mandatar za sastav Vlade iznosi u Skupštini svoj program i predlaže sastav Vlade. O programu mandataru i predlogu za sastav Vlade Skupština odlučuje istovremeno.

DIO ŠESTI - USTAVNI SUD CRNE GORE**Nadležnost****Član 149.**

Ustavni sud odlučuje:

- 1) o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima;
- 2) o saglasnosti drugih propisa i opštih akata sa Ustavom i zakonom;
- 3) o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava;
- 4) da li je predsjednik Crne Gore povrijedio Ustav ;
- 5) o sukobu nadležnosti između sudova i drugih državnih organa, između državnih organa i organa jedinica lokalne samouprave i između organa jedinica lokalne samouprave;
- 6) o zabrani rada političke partije ili nevladine organizacije;
- 7) o izbornim sporovima i sporovima u vezi sa referendumom koji nijesu u nadležnosti drugih sudova;

- 8) o saglasnosti sa Ustavom mjera i radnji državnih organa preduzetih za vrijeme ratnog i vanrednog stanja;
- 9) vrši i druge poslove utvrđene Ustavom.

Ako je u toku postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti propis prestao da važi, a nijesu otklonjene posljedice njegove primjene, Ustavni sud utvrđuje da li je taj propis bio saglasan sa Ustavom, odnosno sa zakonom za vrijeme njegovog važenja. Ustavni sud prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti obavještava Skupštinu.

b) Izborni zakoni i pravila

ZAKON O IZBORU ODBORNIKA I POSLANIKA
 (“Sl. list RCG”, br. 4/98, 5/98, 17/98, 14/00, 18/00, 9/01, 41/02, 46/02)

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se izbor i prestanak mandata odbornika u skupštinu opštine, Prestonice i glavnog grada i poslanika u Skupštinu RCG (u daljem tekstu: Skupština Republike) i zaštita biračkog prava.

Član 2.

Građani biraju odbornike i poslanike na osnovu slobodnog, opšteg, jednakog i neposrednog biračkog prava, tajnim glasanjem.

Niko ne može po bilo kom osnovu pozvati građanina na odgovornost zbog glasanja niti od njega tražiti da kaže za koga je glasao ili zašto nije glasao.

Član 3.

U skupštinu opštine, Prestonice i glavnog grada (u daljem tekstu; skupština opštine) bira se 30 odbornika i još po jedan odbornik na svakih 5.000 birača.

Broj odbornika utvrđuje skupština opštine posebnom odlukom najkasnije do dana raspisivanja izbora.

U Skupštinu Republike bira se jedan poslanik na 6.000 birača.

Broj poslanika utvrđuje Skupština Republike posebnom odlukom najkasnije do dana raspisivanja izbora.

Član 4.

Odbornik, odnosno poslanik bira se u izbornoj jedinici na osnovu liste političke stranke (stranačka izborna lista), koalicije političkih stranaka (koaliciona izborna lista), odnosno grupe građana (izborna lista grupe građana) (u daljem tekstu: izborna lista).

Odbornički, odnosno poslanički mandati raspodjeljuju se srazmjerno broju dobijenih glasova.

Član 5.

Mandat odbornika, odnosno poslanika traje četiri godine. Odbornik, odnosno poslanik opredjeljuje se i glasa po sopstvenom uvjerenju. Odbornik, odnosno poslanik ne može biti opozvan.

Član 6.

Građani imaju pravo da preko sredstava javnog informisanja budu obaviješteni o izbornim programima i aktivnostima podnosilaca izbornih lista, kao i o kandidatima sa izbornih lista.

Radi ostvarivanja prava građana iz stava 1. ovog člana sredstva javnog informisanja dužna su da dosljedno primjenjuju načela ravnopravnosti svih podnosilaca izbornih lista i kandidata sa tih lista, u skladu sa posebnim zakonom.

Izborna propaganda preko sredstava javnog informisanja i javnih skupova prestaje 24 časa prije dana održavanja izbora.

Član 7.

Organi za sprovođenje izbora su birački odbori i izborne komisije.

Član 8.

Zaštitu biračkog prava obezbjeđuju izborne komisije, Ustavni sud RCG i nadležni sudovi.

Član 9.

Sredstva za sprovođenje izbora obezbjeđuju se u budžetu opštine za izbor odbornika i budžetu Republike za izbor poslanika.

Na radnje, akte, podneske i ostale spise u vezi sa sprovođenjem izbora i prestankom mandata odbornika, odnosno poslanika ne plaća se taksa.

II BIRAČKO PRAVO

Član 10.

Biračko pravo, u smislu ovog zakona, obuhvata prava građana: da biraju i da budu birani; da kandiduju i da budu kandidovani; da odlučuju o predloženim kandidatima i izbornim listama; da kandidatima javno postavljaju pitanja; da budu pravovremeno, istinito, potpuno i objektivno informisani o programima i aktivnostima podnosilaca izbornih lista i o kandidatima sa tih lista, kao i da raspoložu drugim pravima koja su predviđena ovim zakonom.

Član 11.

Pravo da bira i da bude biran za poslanika ima građanin Crne Gore koji je navršio 18 godina života, koji je poslovno sposoban i koji ima prebivalište na teritoriji Republike najmanje 24 mjeseca prije dana održavanja izbora.

Pravo da bira i da bude biran za odbornika ima građanin Crne Gore koji je navršio 18 godina života, koji je poslovno sposoban, koji ima prebivalište na teritoriji Republike najmanje 24 mjeseca prije dana održavanja izbora i koji ima prebivalište na teritoriji opštine, kao izborne jedinice, najmanje 12 mjeseci prije dana održavanja izbora.

III IZBORNE JEDINICE

Član 12.

(„Sl. list RCG”, br. 9/01, 41/02, 45/02)

Izbor odbornika obavlja se u opštini kao jedinstvenoj izbornoj jedinici.

Izbor poslanika obavlja se u Republici kao jedinstvenoj izbornoj jedinici.

U Republici, kao jedinstvenoj izbornoj jedinici, od ukupnog broja poslanika, četiri poslanika bira se na biračkim mjestima određenim posebnom odlukom Skupštine Republike.

IV RASPISIVANJE IZBORA

Član 13.

Izbore za odbornike i poslanike raspisuje predsjednik Republike Crne Gore (u daljem tekstu: predsjednik Republike).

Odlukom o raspisivanju izbora utvrđuju se rokovi za sprovođenje izbornih radnji propisanih ovim zakonom i određuje dan održavanja izbora.

Odluka o raspisivanju izbora objavljuje se u „Sl. listu RCG”.

Član 14.

Izbori za odbornike i poslanike održavaju se najkasnije 15 dana prije isteka izbornog perioda odbornika, odnosno poslanika kojima teče mandat.

Od dana raspisivanja izbora do održavanja izbora odbornika odnosno poslanika ne može proteći manje od 60 ni više od 80 dana.

Danom potvrđivanja mandata odbornika, odnosno poslanika novog saziva prestaje mandat odbornika, odnosno poslanika prethodnog saziva.

Potvrđivanje mandata vrši se u roku od 15 dana od dana održavanja izbora.

Član 15.

U slučaju raspuštanja Skupštine Republike ili donošenja odluke o skraćanju mandata Skupštini Republike, predsjednik Republike raspisuje izbore narednog dana od dana njenog raspuštanja, odnosno narednog dana od dana stupanja na snagu odluke o skraćanju mandata.

Odredba stava 1. ovog člana primjenjuje se u slučaju prestanka mandata skupštine opštine ili prestanka mandata odbornika na osnovu odluke skupštine opštine.

Član 16.

Odredbe člana 14. st. 2, 3. i 4. ovog zakona primjenjuju se i kada je Skupština Republike, odnosno skupština opštine raspuštena, odnosno kada je prestao mandat poslanika na osnovu odluke Skupštine Republike ili odbornika na osnovu odluke skupštine opštine.

V ORGANI ZA SPROVOĐENJE IZBORA**Član 17.**

Organi za sprovođenje izbora rade na osnovu zakona.

Za svoj rad organi za sprovođenje izbora odgovaraju organu koji ih je imenovao.

Svi organi i organizacije dužni su da pružaju pomoć organima za sprovođenje izbora i da im dostavljaju podatke potrebne za rad.

Državni organi, organi lokalne samouprave, drugi organi i organizacije dužni su da pružaju stručnu i tehničku pomoć organima za sprovođenje izbora i da im dostavljaju podatke potrebne za rad.

Član 18.

Organi za sprovođenje izbora rade u stalnom sastavu (imenovani članovi), odnosno proširenom sastavu (opunomoćeni članovi). Pravo da odredi opunomoćenog člana za rad u organima za sprovođenje izbora ima svaki podnosilac potvrđene i proglašene izborne liste.

Dva ili više podnosilaca izborne liste mogu odrediti zajedničkog opunomoćenog člana za rad u organu za sprovođenje izbora.

Član 19.**(„Sl. list RCG”, br. 41/02)**

Izborne komisije imenuju se nakon konstituisanja novoizabrane skupštine, na vrijeme od četiri godine, a birački odbori imenuju se za svaki izbor odbornika, odnosno poslanika.

Član 20.**(“Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Predsjednik, sekretar, imenovani i opunomoćeni članovi organa za sprovođenje izbora i njihovi zamjenici mogu biti samo lica koja imaju biračko pravo.

Član 21.

Organi za sprovođenje izbora odlučuju većinom glasova svojih članova.

Član 22.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Rad organa za sprovođenje izbora je javan. Članovi organa za sprovođenje izbora i druga lica koja prate rad organa za sprovođenje izbora dužni su da postupaju na osnovu Zakona i pravila koja propisuje Republička izborna komisija.

Kad lica koja prate rad organa za sprovođenje izbora prekrše pravila o održavanju reda na biračkom mjestu ili na drugi način ometaju rad organa za sprovođenje izbora, organ za sprovođenje izbora može ih udaljiti a podatke o tome unosi u zapisnik.

1. Izborne komisije

Član 23.

Izborne komisije su: opštinske i Republička izborna komisija.

Član 24.

(„Sl. list RCG”, br. 46/02)

Opštinsku izbornu komisiju u stalnom sastavu imenuje skupština opštine na predlog organa skupštine opštine nadležnog za izbor i imenovanje.

Sastav opštinske izborne komisije objavljuje se u “Sl. listu RCG” - opštinski propisi.

Član 25.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Opštinsku izbornu komisiju čine: predsjednik, sekretar i pet članova u stalnom sastavu i po jedan opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

U stalni sastav opštinske izborne komisije obavezno se imenuje po jedan predstavnik dvije opozicione partije u odgovarajućoj skupštini, koje su na prethodnim izborima dobile najveći broj glasova.

Predsjedniku i članovima opštinske izborne komisije u stalnom sastavu imenuju se zamjenici. Opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste može imati zamjenika.

Predsjednika i članove komisije, kao i opunomoćene predstavnike podnosilaca izbornih lista, u slučaju njihove odsutnosti ili spriječenosti u vršenju poslova i zadataka u komisiji, zamjenjuju njihovi zamjenici.

Predsjednik komisije, njegov zamjenik i sekretar, kao i članovi komisije imenuju se iz reda diplomiranih pravnika, a zamjenici članova komisije imenuju se po pravilu iz reda diplomiranih pravnika.

Član 26.

Opštinska izborna komisija, danom donošenja rješenja o proglašenju izborne liste, zaključkom utvrđuje koji podnosilac izborne liste ispunjava uslove za određivanje svojih predstavnika u prošireni sastav ovog organa.

Zaključak o ispunjenju, odnosno neispunjenju uslova za određivanje predstavnika podnosilaca izborne liste u prošireni sastav opštinska izborna komisija dostavlja podnosiocu izborne liste, u roku od 24 časa od časa donošenja tog zaključka.

Podnosilac izborne liste odrediće svog opunomoćenog predstavnika u prošireni sastav opštinske izborne komisije i o tome obavijestiti opštinsku izbornu komisiju koja, najkasnije 24 časa od dostavljanja obavještenja, zaključkom poimence utvrđuje lica koja postaju njihovi

članovi. Opunomoćeni predstavnici učestvuju u radu i punovažno odlučuju 15 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Član 26a.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

U slučaju da se izbori za izbor odbornika i poslanika sprovode istovremeno, podnosilac potvrđene izborne liste za izbor poslanika ima pravo da odredi svog opunomoćenog predstavnika u prošireni sastav opštinskih organa za sprovođenje izbora, iako nije podnosilac liste za izbor odbornika.

Član 27.

Opštinska izborna komisija:

- 1) stara se o zakonitom sprovođenju izbora;
- 2) organizuje tehničke pripreme za sprovođenje izbora;
- 3) određuje biračka mjesta za izbor odbornika i poslanika;
- 4) obrazuje biračke odbore i imenuje predsjednika i članove biračkih odbora za izbor odbornika i poslanika;
- 5) utvrđuje broj glasačkih listića za pojedina biračka mjesta, ovjerava ih i zajedno sa ovjerenim izvodom iz biračkog spiska zapisnički ih predaje biračkim odborima;
- 6) ocjenjuje da li su izborne liste za izbor odbornika sastavljene i podnešene u skladu sa ovim zakonom;
- 7) potvrđuje i proglašava izborne liste za izbor odbornika;
- 8) javno objavljuje broj birača u opštini i po biračkim mjestima;
- 9) utvrđuje rezultate izbora odbornika, kao i broj glasova za svaku izbornu listu i utvrđuje broj mandata koji pripada svakoj izbornoj listi za izbor odbornika;
- 10) izdaje uvjerenje izabranom odborniku;
- 11) utvrđuje ukupne rezultate glasanja za izbor poslanika na svojoj teritoriji i po svakom biračkom mjestu i o tome dostavlja izvještaj Republičkoj izbornoj komisiji;
- 12) javno objavljuje rezultate za izbor odbornika;
- 13) podnosi izvještaj skupštini opštine o rezultatima za izbor odbornika;
- 14) dostavlja podatke o izborima za odbornike organima nadležnim za prikupljanje i obradu statističkih podataka, i
- 15) briše se („Sl. list RCG”, br. 14/00).

Član 28.

Opštinska izborna komisija donosi poslovnik o svom radu. Uslove za rad opštinske izborne komisije obezbjeđuje skupština opštine.

Član 29.

Opštinsku izbornu komisiju u stalnom sastavu imenuje skupština opštine na predlog organa skupštine opštine nadležnog za izbor i imenovanje. Sastav opštinske izborne komisije objavljuje se u „Sl. listu RCG” - opštinski propisi.

Član 30.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Republičku izbornu komisiju čine: predsjednik, sekretar i devet članova u stalnom sastavu i po jedan opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

U stalni sastav Republičke izborne komisije obavezno se imenuje po jedan predstavnik dvije opozicione partije u odgovarajućoj skupštini, koje su na prethodnim izborima dobile najveći broj glasova. Predsjedniku i članovima Republičke izborne komisije u stalnom sastavu imenuju se zamjenici. Opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste može imati

zamjenika. Predsjednika i članove komisije, kao i opunomoćene predstavnike podnošilaca izbornih lista, u slučaju njihove odsutnosti ili spriječenosti u vršenju poslova i zadataka u komisiji, zamjenjuju njihovi zamjenici. Predsjednik i članovi komisije, njihovi zamjenici i sekretar komisije imenuju se iz reda diplomiranih pravnika.

Član 31.

Republička izborna komisija, danom donošenja rješenja o proglašenju izborne liste, zaključkom utvrđuje koji podnosilac izborne liste ispunjava uslove za određivanje svojih predstavnika u prošireni sastav ovog organa. Zaključak o ispunjenju, odnosno neispunjenju uslova za određivanje predstavnika podnošilaca izborne liste u prošireni sastav Republička izborna komisija dostavlja podnosiocu izborne liste, u roku od 24 časa od časa podnošenja tog zaključka. Podnosilac izborne liste određuje svog opunomoćenog predstavnika u prošireni sastav Republičke izborne komisije i o tome obavijestiti Republičku izbornu komisiju koja, najkasnije 24 časa od dostavljanja obavještenja, zaključkom poimenično utvrđuje lica koja postaju njeni članovi.

Opunomoćeni predstavnici učestvuju u radu i punovažno odlučuju 15 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Član 32.

Republička izborna komisija:

- 1) stara se o zakonitom sprovođenju izbora i jedinstvenoj primjeni odredaba ovog zakona;
- 2) prati primjenu i daje mišljenja u vezi sa primjenom ovog zakona;
- 3) usklađuje rad opštinskih izbornih komisija i daje uputstva u vezi primjene ovog zakona i vrši nadzor;
- 4) utvrđuje jedinstvene standarde za izborni materijal;
- 5) propisuje obrasce za sprovođenje izbornih radnji propisanih ovim zakonom;
- 6) propisuje način proglašenja izbornih lista;
- 7) određuje način rukovanja i čuvanja izbornog materijala;
- 8) ocjenjuje da li su izborne liste za poslanike sastavljene i podešene u skladu sa ovim zakonom;
- 9) donosi rješenje o proglašenju izbornih lista za poslanike;
- 10) javno objavljuje broj birača u cjelini, po opštinama i po biračkim mjestima;
- 11) utvrđuje rezultate izbora za poslanike, kao i broj glasova za svaku izbornu listu i utvrđuje broj mandata koji pripada svakoj izornoj listi za izbor poslanika;
- 12) javno objavljuje ukupne rezultate za izbor poslanika i po svakom biračkom mjestu u Republici;
- 13) podnosi izvještaj Skupštini Republike o rezultatima za izbor poslanika;
- 14) izdaje uvjerenje izabranom poslaniku;
- 15) dostavlja podatke o izborima za poslanike organima nadležnim za prikupljanje i obradu statističkih podataka, i
- 16) obavlja i druge poslove utvrđene ovim zakonom.

Član 33.

Republička izborna komisija će preuzeti nadležnost opštinske izborne komisije u slučaju da ova ne vrši svoje obaveze u odnosu na izbor poslanika u skladu sa ovim zakonom.

Član 34.

Republička izborna komisija donosi poslovnik o svom radu. Uslove za rad Republičke izborne komisije obezbjeđuje Skupština Republike.

2. Birački odbor

Član 35.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Birački odbor čine: predsjednik i četiri člana u stalnom sastavu i po jedan opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

U stalni sastav biračkog odbora obavezno se imenuje po jedan predstavnik dvije opozicione partije u odgovarajućoj skupštini, koje su na prethodnim izborima dobile najveći broj glasova.

Predsjednik i članovi biračkog odbora u stalnom sastavu imaju zamjenike. Opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste može imati zamjenika.

Predsjednika i članove biračkog odbora, kao i opunomoćene predstavnike podnošilaca izbornih lista, u slučaju njihove odsutnosti ili spriječenosti u vršenju poslova i zadataka biračkog odbora, zamjenjuju njihovi zamjenici.

Birački odbor imenuje se za svako biračko mjesto, najkasnije 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Rješenje o imenovanju biračkih odbora opštinska izborna komisija dostavlja svim podnosiocima potvrđenih izbornih lista, u roku od 48 časova od dana donošenja rješenja.

Član 36.

Opštinska izborna komisija, danom donošenja rješenja o proglašenju izborne liste, zaključkom utvrđuje koji podnosilac izborne liste ispunjava uslove za određivanje svojih predstavnika u prošireni sastav biračkog odbora.

Zaključak o ispunjenju, odnosno neispunjenju uslova za određivanje predstavnika podnosioca izborne liste u prošireni sastav biračkog odbora opštinska izborna komisija dostavlja podnosiocu izborne liste, u roku od 24 časa od časa određivanja biračkog mjesta. Podnosilac izborne liste odrediće svog opunomoćenog predstavnika u prošireni sastav biračkog odbora i o tome obavijestiti opštinsku izbornu komisiju koja, najkasnije 24 časa od dostavljanja obavještenja, zaključkom poimenično utvrđuje lica koja ulaze u prošireni sastav biračkog odbora.

Opunomoćeni predstavnik učestvuju u radu i punovažno odlučuju 5 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Član 37.

Birački odbor neposredno sprovodi glasanje na biračkom mjestu. Birački odbor se stara o održavanju reda na biračkom mjestu za vrijeme glasanja. Birački odbor određuje, iz reda svojih članova, dva povjerenika za glasanje van biračkog mjesta. Bliža pravila o radu biračkih odbora uređuje Republička izborna komisija.

VI PREDLAGANJE I UTVRĐIVANJE BIRAČKIH LISTA

1. Kandidatura

Član 38.

Političke stranke registrovane u Republici Crnoj Gori, posebno ili kao koalicija, kao i grupe građana predlažu kandidate za svoju izbornu listu, na osnovu određenog broja potpisa birača.

Političke stranke predlažu izborne liste pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Član 39.

(“Sl. list RCG”, br. 46/02)

Jedno lice može biti kandidat za odbornika samo na jednoj izbornoj listi i samo u jednoj izbornoj jedinici. Jedno lice može biti kandidat za poslanika samo na jednoj izbornoj listi. Na jednoj izbornoj listi može biti najmanje 2/3, a najviše onoliko kandidata koliko se bira.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, na izbornoj listi grupe građana ili izbornoj listi političke stranke koja predstavlja Albance u Crnoj Gori, može biti najmanje 1/3, a najviše onoliko kandidata koliko se bira. Podnosilac izborne liste određuje redosljed kandidata na listi.

Član 40.

Podnosilac izborne liste može povući listu najkasnije do dana utvrđivanja zbirne izborne liste.

Povlačenjem izborne liste prestaje funkcija opunomoćenog predstavnika podnosioca liste u svim organima za sprovođenje izbora, kao i sva prava koja mu u tom svojstvu, po odredbama ovog zakona pripadaju.

Kandidat može odustati od kandidature do dana donošenja rješenja o proglašenju izborne liste.

Član 41.

Ako po donošenju rješenja o proglašenju izborne liste kandidat pravosnažnom sudskom odlukom bude lišen poslovne sposobnosti, izgubi crnogorsko, odnosno jugoslovensko državljanstvo, odustane od kandidature, odnosno ako nastupi njegova smrt podnosilac izborne liste gubi pravo da predloži novog kandidata.

Položaj na izbornoj listi kandidata iz stava 1. ovog člana zauzima kandidat koji je po redosljedu sledeći na izbornoj listi.

2. Naziv, utvrđivanje i proglašenje izborne liste

Član 42.

Naziv izborne liste određuje se prema nazivu političke stranke koja podnosi listu. Ako dvije ili više političkih stranaka podnesu zajedničku izbornu listu, naziv i druga prava i obaveze podnosioca koalicione izborne liste određuju se sporazumom koji se istovremeno sa koalicionom izbornom listom dostavlja nadležnoj izbornoj komisiji. Uz naziv izborne liste grupe građana podnosilac određuje i bližu oznaku te liste.

Uz naziv liste iz stava 1. i 3. ovog člana podnosilac liste može uključiti i ime i prezime nosilaca te liste, uz njihovu pismenu saglasnost.

Član 43.

Izborna lista za izbor odbornika, odnosno poslanika utvrđena je ako je svojim potpisima podrži najmanje 1% birača od broja birača u izbornoj jedinici, računajući prema podacima o broju birača sa izbora koji su prethodili odluci za raspisivanje izbora, bez obzira da li se radi o izborima za predsjednika Republike ili o izborima za Skupštinu.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, za političke stranke ili grupe građana koje predstavljaju Albance u Crnoj Gori, izborna lista za izbor odbornika utvrđena je ako je svojim potpisima podrži najmanje 200 birača, odnosno za izbor poslanika utvrđena je ako je svojim potpisom podrži najmanje 1.000 birača.

Birači koji potpisuju liste za izbor odbornika moraju imati prebivalište na teritoriji odnosne opštine. Birači koji potpisuju liste za izbor poslanika moraju imati prebivalište na teritoriji Republike. Republička izborna komisija propisuje sadržaj i oblik obrasca za potpis birača iz stava 1. i 2. ovog člana.

Član 44.

Birač može, svojim potpisom, podržati samo jednu izbornu listu za izbor odbornika i samo jednu izbornu listu za izbor poslanika.

Član 45.

Briše se. („Sl. list RCG”, br. 14/00)

Član 46.

Izborna lista za izbor odbornika dostavlja se opštinskoj izbornoj komisiji, a za izbor poslanika Republičkoj izbornoj komisiji najranije 20 dana od dana raspisivanja izbora, a najkasnije 25 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Uz izbornu listu, izbornoj komisiji se dostavlja i sledeća dokumentacija:

- 1) pismena izjava kandidata da prihvata kandidaturu;
- 2) potvrda o biračkom pravu za svakog kandidata sa izborne liste;
- 3) potvrda o prebivalištu svakog kandidata;
- 4) spisak sa potpisima birača koji podržavaju izbornu listu;
- 5) pisana saglasnost o prihvatanju nosioca liste, ako je to uključeno u naziv liste.
- 6) odluka nadležnog organa političke stranke kojom je verifikovao izbornu listu.

Izborna lista sa dokumentacijom dostavlja se neposredno nadležnoj komisiji.

Član 47.

Nadležna izborna komisija, odmah po prijemu izborne liste, utvrđuje da li je lista podnešena u određenom roku i da li je sastavljena u skladu sa ovim zakonom.

Ako nadležna izborna komisija utvrdi da izborna lista nije podnešena blagovremeno, donijeće rješenje o odbacivanju izborne liste.

Ako nadležna izborna komisija utvrdi da izborna lista sadrži određene nedostatke donijeće, u roku od 48 časova od prijema izborne liste, zaključak kojim se podnosiocu liste nalaže da, najkasnije u roku od 48 časova od dostavljanja zaključka, otkloni te nedostatke. Tim zaključkom se podnosiocu ukazuje na radnje koje treba da obavi radi otklanjanja nedostataka.

Ako nadležna izborna komisija utvrdi da nedostaci izborne liste nijesu otklonjeni ili nijesu otklonjeni u predviđenom roku donijeće, u narednih 24 časa, rješenje kojim se odbija proglašenje te izborne liste.

Član 48.

Ako nadležna izborna komisija utvrdi da podnešene izborne liste nemaju nedostataka ili da su utvrđeni nedostaci otklonjeni rješenjem utvrđuje i proglašava izbornu listu.

Rješenje iz stava 1. ovog člana se bez odlaganja, dostavlja podnosiocu izborne liste.

Član 48a.

(„Sl. list RCG”, br. 9/01)

Potvrđene i proglašene izborne liste ravnopravno učestvuju na svim biračkim mjestima u Republici kao jedinstvenoj izbornoj jedinici, u skladu sa ovim zakonom.

3. Zbirna izborna lista**Član 49.**

Nakon potvrđivanja i proglašenja podnešenih izbornih lista, nadležna izborna komisija utvrđuje zbirnu izbornu listu, koja sadrži sve izborne liste sa imenima svih kandidata.

Redosljed na zbirnoj izbornoj listi utvrđuje predsjednik izborne komisije žrijebom, u prisustvu ovlašćenih predstavnika podnosilaca potvrđenih izbornih lista.

Zbirnu izbornu listu nadležna izborna komisija javno objavljuje, najkasnije 15 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

VII PREDSTAVLJANJE PODNOSILACA IZBORNIH LISTA (“Sl. list RCG”, br. 46/02)

Član 50.

Podnosioci izbornih lista imaju pravo da u javnim glasilima, u okviru istih dnevnih termina, odnosno rubrika, ravnopravno obavještavaju građane o svojim programima i aktivnostima. Za predstavljanje izbornih lista ne može se koristiti imovina (novac, tehnička sredstva, oprema i sl.) državnih organa, javnih preduzeća, javnih ustanova i fondova i Privredne komore Crne Gore.

Član 51.

Radio-televizija Crne Gore obavezna je da, od dana raspisivanja izbora do završetka izborne propagande, u okviru političko-informativnog programa, čija je čujnost i vidljivost obezbijedena na cijeloj teritoriji Republike, u jednakom trajanju i u istom terminu, obezbijedi predstavljanje podnosilaca izbornih lista, kao i iznošenje i obrazlaganje izbornog programa.

Javnom preduzeću iz stava 1 ovog člana nije dozvoljeno da, pod bilo kojim uslovima, omogući iznošenje i obrazlaganje izbornog programa podnosilaca izbornih lista u komercijalnom, zabavnom ili drugom programu koji nije političko-informativni.

Član 52.

Novinsko javno preduzeće “Pobjeda” obavezno je da, od dana raspisivanja izbora do završetka izborne propagande, preko svog dnevnog glasila, obezbijedi isti prostor, odnosno rubrike i ravnopravne uslove za predstavljanje podnosilaca izbornih lista, kao i iznošenje i obrazlaganje izbornog programa.

Član 53.

Radio-televizija Crne Gore obavezna je da, u toku izborne propagande, besplatno, na način i pod uslovima kojima se obezbjeđuje ravnopravan položaj, oglasi najavu svih promotivnih skupova podnosilaca izbornih lista za izbor poslanika, odnosno odbornika.

Novinsko javno preduzeće “Pobjeda” obavezno je da, u toku izborne propagande, besplatno i pod uslovima predviđenim u stavu 1 ovog člana, oglašava najave svih promotivnih skupova podnosilaca izbornih lista za izbor poslanika, odnosno odbornika.

Član 54.

Sredstva javnog informisanja koja, uz naknadu, objavljuju oglase podnosilaca izbornih lista kojima se propagiraju izbori, izborni programi i kandidati, dužna su da, na tom oglasu, istaknu oznaku “plaćeni izborni oglas”.

Član 55.

Odluku o pravilima o predstavljanju političkih stranaka u predizbornoj kampanji donosi Skupština Republike, najkasnije 30 dana prije isteka posljednjeg roka kada se moraju raspisati izbori, odnosno narednog dana od dana kada se Skupština raspusti, odnosno kada donese odluku o skraćenju mandata.

Član 56.

Urednici i voditelji političko-informativnih i specijalizovanih emisija obavezni su da, u toku izborne propagande, nezavisno i objektivno predstavljaju sve kandidate, a voditelji emisija moraju imati nepristrasan odnos prema svim zastupljenim političkim, socijalnim i etničko-kulturnim programima.

Urednici iz stava 1 ovog člana, sporazumno sa podnosiocima izbornih lista, utvrđuju program njihovog predstavljanja, u skladu sa zakonom i programsko uređivačkim kriterijumima.

U skladu sa stavom 1 ovog člana, a na osnovu člana 6 stav 2 ovog zakona, obavezno se organizuju emisije kojima se obezbjeđuje javno sučeljavanje izbornih programa podnosilaca izbornih lista i kandidata sa tih lista.

Član 57.

Ravnopravne uslove za predstavljanje svih podnosilaca izbornih lista i kandidata sa izbornih lista dužna su da obezbijede, u skladu sa ovim zakonom, i sva druga sredstva javnog informisanja čiji su osnivači Republika, glavni grad, Prestonica i opština.

Sredstva javnog informisanja iz stava 1 ovog člana, uz učešće predstavnika osnivača i podnosilaca izbornih lista, utvrđuju bliža pravila za predstavljanje podnosilaca izbornih lista, izbornih programa i kandidata sa izbornih lista.

Član 58.

Podnosioci izbornih lista i kandidati sa tih lista imaju pravo da, za vrijeme izborne propagande, pod ravnopravnim uslovima, organizuju konferencije i druge javne skupove na kojima se predstavljaju i propagiraju izborni programi, izborne liste i kandidati sa tih lista, u skladu sa propisima o javnom redu i miru.

Član 59.

Sredstva javnog informisanja čiji su osnivači Republika, glavni grad, Prestonica i opština dužna su da, u skladu sa materijalnim i tehničkim mogućnostima, za vrijeme izborne propagande i pod ravnopravnim uslovima, obavještavaju o aktivnostima podnosilaca izbornih lista sa svih konferencija i drugih javnih skupova na kojima se predstavljaju programi i kandidati podnosilaca lista za izbor poslanika.

Podnosioci izbornih lista i sredstva javnog informisanja iz stava 1 ovog člana sporazumno utvrđuju način i uslove izvještavanja sa javnog skupa, kao i rokove u kojima podnosioci izbornih lista obavještavaju sredstva javnog informisanja o održavanju javnog skupa.

Član 60.

Podnosioci izbornih lista i kandidati sa izbornih lista imaju pravo da, za vrijeme izborne propagande, pripremaju izborne plakate, oglase, fotografije, letke, spotove i sl. i da ih javno, bez posebnog odobrenja, izlažu i postavljaju na javnim mjestima koja odredi nadležni organ opštine.

Član 61.

Izborna propaganda koja se organizuje preko uređaja zvučnog oglašavanja sprovodi se u vrijeme i na način kojim se obezbjeđuju da se ne ugrožava pravo građana na lični mir, u skladu sa propisima o javnom redu i miru.

Član 62.

Sredstva javnog informisanja, za vrijeme izborne propagande, dužna su objaviti nalaze nadležnih državnih organa kojima se konstatuje da je određeno javno glasilo povrijedilo principe jednakosti, ravnopravnosti i objektivnosti obavještavanja građana o programima i kandidatima političkih stranaka i drugih podnosilaca izbornih lista.

Član 63.

U toku sedam dana prije dana održavanja izbora zabranjeno je u sredstvima javnog informisanja objavljivati rezultate javnih anketa, istraživanja i analiza u vezi sa raspoloženjem biračkog tijela u pogledu procjene rezultata izbora.

Na dan izbora, prije otvaranja biračkih mjesta, zabranjeno je objavljivanje prethodnih rezultata ili procjena rezultata izbora.

Član 64.

Odredbe ovog poglavlja primjenjuju se i na sredstva javnog informisanja čiji su osnivači pravna i fizička lica i koja svoju djelatnost vrše u skladu sa odredbama Zakona o javnom informisanju.

VIII SPROVOĐENJE IZBORA

1. Biračka mjesta

Član 65.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Glasanje za izbor odbornika, odnosno poslanika obavlja se na biračkom mjestu.

Biračka mjesta određuje opštinska izborna komisija, na predlog organa nadležnog za vođenje biračkog spiska, najkasnije 20 dana prije dana održavanja izbora.

Biračko mjesto mora da ima dovoljno prostora da svi članovi biračkog odbora mogu nesmetano i u svakom trenutku imati uvid i pristup biračkim kutijama i biračkom materijalu. Opštinska izborna komisija, najkasnije 10 dana prije dana održavanja izbora, oglašava koja su biračka mjesta određena i koji će birači glasati na pojedinom biračkom mjestu.

Član 66.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Biračko mjesto određuje se za glasanje najviše do hiljadu birača.

Bliža pravila u vezi sa biračkim mjestom utvrđuje Republička izborna komisija.

Član 67.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Birač glasa na biračkom mjestu na kome je upisan u izvod iz biračkog spiska.

Obaveza iz stava 1. ovog člana odnosi se i na birače koji se nalaze na odsluženju vojnog roka, odnosno koji izvršavaju obavezu u jedinicama ili ustanovama Vojske Jugoslavije.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana birač može, putem pisma, glasati i van biračkog mjesta na kome je upisan u izvod iz biračkog spiska, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Način glasanja van biračkog mjesta, kao i broj birača koji su na taj način ostvarili svoje biračko pravo unosi se u zapisnik o radu biračkog odbora.

Bliža pravila o glasanju putem pisma utvrdiće Republička izborna komisija.

Član 68.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Organ lokalne samouprave nadležan za biračke spiskove dostavlja obavještenje o izborima biračima, najkasnije pet dana prije dana održavanja izbora.

Organ lokalne samouprave iz stava 1. ovog člana dostavljanje obavještenja o izborima biračima vrši putem dostave na adresu stanovanja.

Obavještenje iz stava 1 ovog člana sadrži: dan i vrijeme održavanja izbora, broj i adresu biračkog mjesta na kome se glasa i broj pod kojim je birač upisan u izvod iz biračkog spiska.

Član 68a.**(“Sl. list RCG”, br. 9/01)**

Na biračkim mjestima koristi se nevidljivo mastilo - sprej i optički čitač spreja.

Biraču koji odbije test sa nevidljivim mastilom-sprejom, birački odbor neće dozvoliti da glasa. Način korišćenja spreja iz stava 1 ovog člana utvrđuje Republička izborna komisija.

Član 69.**(“Sl. list RCG”, br. 41/02, 46/02)**

Svaki birač glasa lično. Birač u toku održavanja izbora može glasati samo jedanput. Glasa se na ovjerenom glasačkom listiću.

Birač svojeručnim potpisom potvrđuje preuzimanje glasačkog listića u posebnu knjigu birača, čiju sadržinu utvrđuje Republička izborna komisija.

Niko ne smije doći na biračko mjesto naoružan ili sa opasnim oruđem.

Na biračkom mjestu i na 50 metara od biračkog mjesta zabranjeno je isticanje simbola političkih stranaka i drugog propagandnog materijala, kojima se može uticati na opredjeljenje birača.

Ako se u toku glasanja naruše pravila iz stava 1 do 6 ovog člana, birački odbor se može raspustiti. U slučaju raspuštanja biračkog odbora, glasanje se na tom biračkom mjestu ponavlja.

Članu biračkog odbora koji vrši identifikaciju birača, kao i ostalim članovima biračkog odbora zabranjuje se da, u bilo kojoj formi, a posebno glasnim obraćanjem saopšti ime i prezime birača, kao i njegov redni broj na biračkom spisku.

Član 69a**Glasanje je tajno. (“Sl. list RCG”, br. 41/02)**

Ukoliko birački odbor ne uredi biračko mjesto na način kojim se obezbjeđuje tajnost glasanja (paravan kabina), birački odbor se raspušta, a glasanje se na tom biračkom mjestu ponavlja.

Birač popunjava glasački listić isključivo u prostoru koji je za to namijenjen (paravan, kabina), tako da niko ne može vidjeti kako je glasao.

Ukoliko birač povrijedi tajnost glasanja na način što glasa javno izvan prostora određenog za glasanje ili, ako nakon glasanja u prostoru koji je za to namijenjen, javno pokaže glasački listić biračkom odboru tako da se vidi za koga je glasao, predsjednik biračkog odbora na osnovu prethodne odluke biračkog odbora, dužan je da u prisustvu biračkog odbora, nakon odvajanja kontrolnog kupona, takav glasački listić učini nevažećim na način što će ga precrtati, spakovati ga u poseban koverat i ubaciti ga u glasačku kutiju umjesto birača.

Način glasanja iz stava 4 ovog člana predsjednik biračkog odbora unosi u zapisnik.

Bliža uputstva o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja utvrđuje Republička izborna komisija.

Član 70.**(„Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Biračka mjesta u izbornoj jedinici otvaraju se u 8,00 časova, a zatvaraju se u 21,00 časova. U toku ovog vremena biračko mjesto mora biti neprekidno otvoreno.

Biračima koji su se zatekli na biračkom mjestu u trenutku zatvaranja biračkog mjesta omogućiće se da glasaju, s tim što birački odbor prethodno utvrđuju broj i identitet tih birača.

Ako se u toku glasanja naruše pravila iz stava 1. i 2. ovog člana, birački odbor se raspušta i glasanje na tom biračkom mjestu ponavlja.

Član 71.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Ako se na biračkom mjestu naruši red, birački odbor može prekinuti glasanje dok se red ne uspostavi. Razlozi i trajanje prekida glasanja unose se u zapisnik o radu biračkog odbora. Pripadniku policije i drugom uniformisanom licu nije dozvoljen pristup biračkom mjestu dok traje glasanje.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, predsjednik biračkog odbora, na osnovu prethodne saglasnosti biračkog odbora, može pozvati pripadnika policije na dužnosti na biračko mjesto, ako je na tom biračkom mjestu narušen red i mir.

Ako je glasanje prekinuto duže od jednog časa, produžava se onoliko vremena koliko je prekid trajao.

Član 71a

(„Sl. list RCG”, br. 42/02, 46/02)

U prostoriji za glasanje zabranjena je upotreba telefona, mobilnih telefona i pejdžera. Članovima biračkog odbora i licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora za vrijeme glasanja zabranjeno je na biračkom mjestu vođenje bilo kakve evidencije o biračima koji su glasali, kao i korišćenje kopije biračkog spiska ili bilo koje druge pomoćne evidencije o biračima.

Ako član biračkog odbora ili lice koje prati rad organa za sprovođenje izbora postupi suprotno stavu 1 i 2 ovog člana, predsjednik biračkog odbora će ga upozoriti, a ako lice i dalje nastavi da ometa rad, predsjednik biračkog odbora na osnovu prethodne odluke biračkog odbora će ga udaljiti, što će konstatovati u zapisnik o radu biračkog odbora. Ukoliko je iz prostorije udaljen član biračkog odbora, predsjednik biračkog odbora je dužan da, za dalji rad, omogući prisustvo njegovog zamjenika”.

Član 72.

Dok je biračko mjesto otvoreno i traje glasanje na biračkom mjestu moraju biti prisutni svi članovi biračkog odbora ili njihovi zamjenici.

Za svako biračko mjesto obezbijediće se posebna prostorija u kojoj je moguće obezbijediti tajnost glasanja.

Na biračkom mjestu može biti prisutan istovremeno samo onoliko broj birača koliko biračkih kabina postoji na biračkom mjestu.

Zabranjeno je zadržavanje na biračkom mjestu svih lica koja nemaju prava i dužnosti u vezi sa sprovođenjem izbora, utvrđene ovim zakonom.

Zbog povrede pravila sadržanih u st. 1. do 4. ovog člana može podnijeti prigovor opštinskoj izbornoj komisiji, koja odlučuje da li će se glasanje na tom biračkom mjestu ponoviti.

2. Izborni materijal

Član 73.

(“Sl. list RCG”, br. 17/98)

Glasački listić sadrži:

- 1) oznaku izborne jedinice;
- 2) redni broj koji se stavlja ispred izborne liste;
- 3) naziv izbornih lista prema redoslijedu utvrđenom na zbirnoj izbornoj listi;
- 4) napomenu da se glasa samo za jednu izbornu listu, zaokruživanjem rednog broja ispred naziva te liste, odnosno zaokruživanjem naziva liste ili imena i prezimena nosioca liste.

Pored podataka iz stava 1. ovog člana, glasački listić na poleđini u gornjem desnom uglu sadrži naziv opštine, naziv biračkog mjesta, oznaku za broj biračkog mjesta i pečat biračkog odbora koji sadrži naziv i broj biračkog mjesta.

Član 73a.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00, 18/00, 46/02)

Glasački listić štampa se tako da ima dva dijela, i to kontrolni kupon, odnosno odrezak glasačkog listića na kojem se nalazi jedinstveni serijski broj i glasački listić.

Jedinstveni serijski broj ne smije biti odštampan na glasačkom listiću.

Kontrolni kupon, odnosno odrezak glasačkog listića i glasački listić odvojeni su perforacijom.

Raspon serijskih brojeva na kontrolnom kuponu odgovara broju birača upisanih u birački spisak, s tim što se broj glasačkih listića po redosledu serijskih brojeva na kontrolnom kuponu određuje za svako biračko mjesto u određenoj izbornoj jedinici. Kontrolni kupon glasačkog listića štampa se, po širini, najviše do jedne polovine širine glasačkog listića.

Republička izborna komisija će, u okviru jedinstvenih standarda za izborni materijal, utvrditi debljinu (gramažu) papira glasačkog listića da bi se obezbijedila tajnost glasanja.

Član 74.

(„Sl. list RCG”, br. 17/98, 14/00)

Nadležna izborna komisija bliže propisuje oblik i izgled glasačkih listića, način, mjesto i kontrolu štampanja i distribuciju glasačkih listića, kao i uništavanje matrica.

Nadležna izborna komisija utvrđuje broj glasačkih listića koji mora biti istovjetan broju birača upisanih u birački spisak, kao i broj rezervnih glasačkih listića.

Broj rezervnih glasačkih listića utvrđuje se najviše od 3% od ukupnog broja birača u odgovarajućoj izbornoj jedinici.

Serijski broj na kontrolnim kuponima rezervnih glasačkih listića određuje se u rasponu od prvog narednog serijskog broja iza ukupnog broja birača u odgovarajućoj izbornoj jedinici do serijskog broja koji je identičan zbiru ukupnog broja birača i broja rezervnih glasačkih listića u odgovarajućoj izbornoj jedinici.

Republička izborna komisija utvrđuje boju glasačkih listića za izbor odbornika, odnosno poslanika.

Glasačke listiće za izbor odbornika ovjerava svojim pečatom opštinska izborna komisija, a glasačke listiće za izbor poslanika Republička izborna komisija.

Član 75.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Opštinska izborna komisija je dužna da za svaki birački odbor blagovremeno pripremi materijal za glasanje, a naročito: potreban broj glasačkih listića, zbirne izborne liste, izvod iz biračkog spiska, posebne i službene koverta za glasanje, kao i obrazac zapisnika o radu biračkog odbora.

Izborni materijal od opštinske izborne komisije preuzima birački odbor, najkasnije 48 časova prije dana održavanja izbora.

Nadležni opštinski organ stara se o uređivanju biračkih mjesta i priprema za svaki birački odbor potreban broj glasačkih kutija sa priborom za pečačenje i priborom za glasanje. Na dan izbora, prije početka glasanja, birački odbor utvrđuje da li je pripremljeni izborni

materijal za to biračko mjesto potpun i u ispravnom stanju, da li je biračko mjesto uređeno na način kojim se obezbjeđuje tajnost glasanja i da li glasanje može početi, što unosi u zapisnik o radu biračkog odbora.

Član 76.

Zbirna izborna lista, s nazivima izbornih lista i imenima svih kandidata, za vrijeme glasanja mora biti vidno istaknuta na biračkom mjestu.

Sadržaj i oblik, kao i način isticanja zbirne izborne liste propisuje Republička izborna komisija.

Član 77.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Predstavnici podnosioca izbornih lista i kandidati za odbornike i poslanika imaju pravo uvida u izborni materijal, a naročito u izvode iz biračkih spiskova, zapisnike biračkog odbora, zapisnike izbornih komisija i glasačke listiće. Uvid se vrši u službenim prostorijama izborne komisije, kao i kod organa kod kojih se izborni materijal nalazi.

Otvaranje omota sa izbornim materijalom i otvaranje koverti sa glasačkim listićima vrši opštinska izborna komisija u stalnom sastavu, u prisustvu ovlašćenog predstavnika podnosioca zahtjeva za uvid u izborni materijal.

Nakon izvršenog uvida u izborni materijal, izborni materijal se pakuje i pečatira na način utvrđen u članu 91. ovog zakona. Na zahtjev podnosioca izborne liste organi kod kojih se nalazi izborni materijal dužni su da odobre njegovo fotokopiranje o trošku podnosioca zahtjeva.

Uvid u izborni materijal može se obaviti u roku od pet dana od dana održavanja izbora.

Uvid u izborni materijal i njegovo fotokopiranje, nakon isteka roka iz stava 5. ovog člana, može podnijeti parlamentarna stranka na osnovu podnijetog zahtjeva.

Član 78.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Izborni materijal čuva se najmanje 4 godine.

Izuzetno od odredaba stava 1. ovog člana, glasački listići se čuvaju 90 dana, odnosno do okončanja postupka o povredi prava u toku izbora.

Republička izborna komisija propisuje način čuvanja i korišćenja izbornog materijala.

Član 78a.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00, 18/00)

Prije otvaranja biračkog mjesta, birački odbor žrijebom određuje člana biračkog odbora u stalnom sastavu koji, u prisustvu ostalih članova biračkog odbora, vrši vidno oštećenje pečata biračkog odbora, na način što zarezuje ili sagorijeva plamenom gumenu matricu pečata, kojim se glasački listići na poleđini, na za to određenom mjestu, pečatiraju neposredno prije predaje glasačkog listića biraču.

Člana biračkog odbora u stalnom sastavu, koji vrši pečatiranje glasačkih listića, određuje birački odbor žrijebom.

Oštećeni pečat biračkog odbora ne stavlja se na kontrolni kupon glasačkog listića.

Glasački listići obavezno su složeni prema redosljedu serijskih brojeva na kontrolnom kuponu i prema tom redosljedu izdaju se biračima prilikom glasanja.

3. Glasanje

Član 79.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00, 41/02, 46/02)

Glasačka kutija mora biti prozirna.

Birački odbor provjerava glasačku kutiju u prisustvu birača koji prvi dođe na biračko mjesto. Rezultat kontrole upisuje se u kontrolni list koji potpisuju članovi biračkog odbora i birač koji je prvi došao na biračko mjesto.

U glasačku kutiju ubacuje se kontrolni list, a zatim se ona u prisustvu prvog birača pečati, što se unosi u zapisnik o radu biračkog odbora.

Po otvaranju glasačke kutije najprije se provjerava da li u njoj postoji kontrolni list. Ako u glasačkoj kutiji nema kontrolnog lista birački odbor se raspušta i imenuje novi, a glasanje na tom biračkom mjestu se ponavlja.

Obrazac kontrolnog lista propisuje Republička izborna komisija.

Član 80.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Birač saopštava biračkom odboru svoje ime i prezime, a ličnom kartom, pasošem ili vozačkom dozvolom, ukoliko sadrže matični broj ili broj lične karte, dokazuje svoj identitet.

Birač ne može glasati bez podnošenja dokaza o svom identitetu.

Predsjednik ili član biračkog odbora, pošto utvrdi identitet birača, zaokružuje redni broj pod kojim je birač upisan u izvod iz biračkog spiska, objašnjava mu način glasanja i predaje glasački listić.

Član 81.

Članovi biračkog odbora ne smiju ni na koji način uticati na odluku birača.

Članovi biračkog odbora dužni su da biraču, na njegov zahtjev, ponovo objasne način glasanja.

Članovi biračkog odbora dužni su, naročito, da paze da niko ne ometa birača prilikom popunjavanja glasačkog listića i da u potpunosti bude obezbijeđena tajnost glasanja.

Ako je u toku glasanja povrijeđeno neko pravilo iz stava 1. do 3. ovog člana, birački odbor se raspušta, a glasanje na tom biračkom mjestu se ponavlja.

Član 82.

Birač može glasati samo za jednu izbornu listu sa glasačkog listića.

Glasa se zaokruživanjem rednog broja ispred naziva izborne liste za koju se glasa, odnosno zaokruživanjem naziva liste ili imena i prezimena nosioca liste.

Birač sam presavija popunjeni glasački listić tako da se ne vidi kako je glasao, a da pri tom ostane slobodan kontrolni kupon, nakon čega, držeći u ruci presavijeni glasački listić, odlazi do glasačke kutije i omogućava žrijebom određenom članu biračkog odbora, a u slučaju potrebe, članu koga odredi birački odbor, da na perforiranom mjestu odvoji kontrolni kupon, od glasačkog listića. Birač potom stavlja glasački listić u odgovarajuću glasačku kutiju i napušta biračko mjesto.

Član biračkog odbora iz stava 3. ovog člana obavezan je da odvojene kontrolne kupone slaže po redoslijedu serijskih brojeva i da ih čuva na način propisan pravilima koje donosi republička izborna komisija.

Član 83.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Od dana sastavljanja ovjerenog izvoda iz biračkog spiska za svako biračko mjesto, do dana održavanja izbora, kao i na dan izbora, ne mogu se vršiti nikakve promjene u izvodima iz biračkih spiskova.

Ako se postupi suprotno odredbi stava 1. ovog člana, birački odbor se raspušta i glasanje na tom biračkom mjestu ponavlja.

Član 84.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Birač koji nije u mogućnosti da na biračkom mjestu lično glasa (slijepo, invalidno ili nepismeno lice) ima pravo da povede lice koje će umjesto njega, na način koji mu ono odredi, ispuniti listić, odnosno obaviti glasanje.

Glasanje za birača iz stava ovog člana ne može obaviti član biračkog odbora, ni opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

Način glasanja iz stava 1. ovog člana unosi se u zapisnik.

Član 85.

Birač koji nije u mogućnosti da glasa na biračkom mjestu (nemoćno ili spriječeno lice), a želi da glasa obavijestio o tome birački odbor. Birački odbor će preko svog povjerenika za glasanje, putem pisma, omogućiti takvom licu da glasa, na način kojim se obezbjeđuje nepovredivost i tajnost glasanja.

Pošto je obaviješten o nemogućnosti birača da glasa na biračkom mjestu, birački odbor će, preko povjerenika za glasanje putem pisma, dostaviti biraču u službenoj koverti ovjereni glasački listić, zbirnu izbornu listu i poseban koverat za popunjeni glasački listić.

Pošto birač glasa, zatvara glasački listić u poseban koverat koji povjerenik pred njim pečati žigom na pečatnom vosku. Potom se zatvoreni koverat u kojem se nalazi glasački listić stavlja u službeni koverat koji povjerenik pred biračem pečati.

Povjerenik predaje biračkom odboru službeni koverat koji birački odbor otvara, zaokružuje redni broj pod kojim je birač registrovan u izvod iz biračkog spiska, a neatvoreni koverat sa glasačkim listićem ubacuje u glasačku kutiju.

Način glasanja birača iz stava 1. ovog člana donosi Republička izborna komisija.

Član 86.

Briše se. (“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Član 87.

Birači koji su u pritvoru ili koji izdržavaju kaznu zatvora glasaju na posebnom biračkom mjestu koje utvrdi Republička izborna komisija u dogovoru sa organom uprave nadležnim za izvršenje krivičnih sankcija.

Izvide iz biračkog spiska, sastav biračkog odbora i način glasanja lica iz stava 1. ovog člana utvrđuje Republička izborna komisija.

Član 88.

Birači koji u vrijeme održavanja izbora borave u inostranstvu glasaju na biračkom mjestu na području poslednjeg prebivališta na teritoriji RCG, prije odlaska u inostranstvo.

IX UTVRĐIVANJE I OBJAVLJIVANJE REZULTATA IZBORA

1. Utvrđivanje rezultata izbora

Član 89.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Po završenom glasanju, birački odbor pristupa utvrđivanju rezultata glasanja na biračkom mjestu.

Birački odbor utvrđuje broj neupotrijebljenih glasačkih listića i stavlja ih u poseban omot koji pečati.

Nakon toga birački odbor utvrđuje broj kontrolnih kupona odvojenih od glasačkih listića i stavlja ih u poseban omot koji se pečatira.

Na osnovu izvoda iz biračkog spiska, birački odbor utvrđuje ukupan broj birača koji su glasali. Kada se glasačka kutija otvori, poslije provjere kontrolnog lista, važeći glasački listići odvajaju se od nevažećih.

Podatke iz stava 2., 3. i 4. ovog člana birački odbor unosi u zapisnik prije otvaranja glasačke kutije.

Birački odbor utvrđuje broj nevažećih glasačkih listića, zatim broj važećih listića, kao i broj glasova za svaku izbornu listu, što unosi u zapisnik.

Nevažeći glasački listić je nepopunjeni glasački listić, listić koji je popunjen tako da se ne može utvrditi za koju izbornu listu se glasalo i listić na kome je zaokruženo više od jedne izborne liste.

Ako se utvrdi da je broj glasačkih listića u glasačkoj kutiji veći od broja birača koji su glasali ili ako se utvrdi da je broj glasačkih listića u glasačkoj kutiji veći od broj kontrolnih kupona ili ako se utvrdi postojanje dva ili više kontrolnih kupona sa istim serijskim brojem ili serijskim brojem koji ne pripada tom biračkom mjestu, birački odbor se raspušta i imenuje novi, a glasanje na tom biračkom mjestu se ponavlja. Rezultati glasanja na tom biračkom mjestu utvrđuju se poslije ponovljenom glasanja.

Član 90.

Kad birački odbor utvrdi rezultate glasanja, u zapisnik o radu biračkog odbora unosi se: broj primljenih glasačkih listića, broj neupotrijebljenih glasačkih listića, broj upotrijebljenih glasačkih listića, broj nevažećih glasačkih listića, broj važećih glasačkih listića, broj glasova datih za svaku izbornu listu, broj birača prema izvodu iz biračkog spiska, broj birača koji su glasali pospisku i broj birača koji su glasali putem pisma.

U zapisnik o radu biračkog odbora unose se i primjedbe i mišljenja članova biračkog odbora, kao i sve druge činjenice od značaja za glasanje.

Zapisnik o radu biračkog odbora potpisuju svi članovi biračkog odbora.

Svaki član biračkog odbora dobija kopiju zapisnika o radu biračkog odbora.

Član 91.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Neupotrijebljene, nevažeće i važeće glasačke listiće birački odbor stavlja u posebne koverte na kojima stoji oznaka sadržaja i koje se pečatiraju, a potom, cijeli izborni materijal (zapisnik o radu, izvod iz biračkog spiska, glasačke listiće, kontrolne kupone odvojene od glasačkih listića, pečat biračkog odbora, kao i ostali izborni materijal, stavljaj u jedan koverat koji se pečatira. Po utvrđivanju rezultata glasanja birački odbor će, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 časova od časa zatvaranja biračkog mjesta, dostaviti opštinskoj izbornoj komisiji izborni materijal iz stava 1. ovog člana.

Član 92.

(“Sl. list RCG”, br. 9/01, 46/02)

Po prijemu izbornog materijala sa biračkih mjesta, opštinska izborna komisija utvrđuje: ukupan broj birača upisanih u birački spisak, broj birača koji je glasao na biračkim mjestima, broj birača koji su glasali putem pisma, ukupan broj primljenih glasačkih listića, ukupan broj nevažećih glasačkih listića, ukupan broj važećih glasačkih listića i broj glasova datih za svaku izbornu listu za izbor.

Na osnovu rezultata glasanja na svim biračkim mjestima u izornoj jedinici, opštinska izborna komisija utvrđuje privremene rezultate za izbor odbornika, u roku od 12 časova od časa dostavljanja izvještaja sa biračkih mjesta.

O rezultatima glasanja za izbor poslanika na biračkim mjestima određenim posebnom odlukom Skupštine Republike, opštinska izborna komisija sačinjava poseban izvještaj.

Opštinska izborna komisija utvrđuje rezultate za izbor poslanika na biračkim mjestima na svom području najkasnije u roku od 12 časova od časa dostavljanja izvještaja sa biračkih mjesta i o tome dostavlja izvještaj sa zapisnikom o svom radu Republičkoj izornoj komisiji.

Republička izborna komisija utvrđuje privremene rezultate za izbor poslanika, u roku od 12 časova od časa dostavljanja izvještaja opštinskih izbornih komisija.

2. Raspodjela mandata

Član 93.

Opštinska izborna komisija za izbor odbornika, a Republička izborna komisija za izbor poslanika utvrđuju ukupan broj glasova koji je dobila svaka izborna lista i utvrđuje broj mandata koji pripada svakoj listi.

Svakoj izornoj listi pripada broj mandata srazmjern broj dobijenih glasova.

Član 94.

U raspodjeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 3% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali u izornoj jedinici, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 94a

(“Sl. list RCG”, br. 9/01, 46/02)

Na biračkim mjestima koja su utvrđena posebnom odlukom Skupštine Republike u raspodjeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 3% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali na tim biračkim mjestima.

Izornoj listi koja ispuni uslov za učestvovanje u raspodjeli mandata na biračkim mjestima utvrđenim posebnom odlukom Skupštine Republike, u konačnoj raspodjeli mandata dodaju se glasovi birača koje je ta lista dobila na drugim biračkim mjestima u Republici, pod uslovom da na tim biračkim mjestima ne ispunjava uslov za učešće u raspodjeli mandata, odnosno učestvuje, a ne osvoji mandat.

Glasovi koje je dobila izborna lista, a koja, s obzirom na broj dobijenih glasova, ne učestvuje u raspodjeli mandata, odnosno učestvuje, a ne osvoji mandat na biračkim mjestima utvrđenim posebnom odlukom Skupštine Republike dodaju se glasovima koje je ta lista dobila na drugim biračkim mjestima u Republici, pod uslovom da na tim biračkim mjestima učestvuje u raspodjeli mandata.

Raspodjela mandata iz člana 12 stav 3 ovog zakona vrši se u skladu sa članom 95 ovog zakona.

Član 95.

Broj mandata koji će dobiti pojedina izborna lista utvrđuje se tako da se ukupan broj glasova koji je dobila svaka izborna lista u izbornoj jedinici dijeli sa 1, 2 i ... zaključno brojem koji odgovara broju odbornika, odnosno poslanika koji se bira u izbornoj jedinici. Tako dobijeni količnici razvrstavaju se po veličini, pri čemu se u obzir uzima onoliko

najvećih količnika koliko se odbornika, odnosno poslanika bira.

Svaka izborna lista dobija onoliko mandata koliko tih količnika na nju otpada.

Ako dvije ili više izbornih lista dobiju iste količnike na osnovu kojih bi dobile jedan mandat, žrijebom se određuje kojoj listi će se taj mandat dodijeliti.

Član 96.

Mandati u okviru ukupnog broja mandata koje je izborna lista dobila raspoređuju se na način što se jedna polovina dobijenih mandata dodjeljuje kandidatima sa izborne liste prema redosljedu na listi, a preostali mandati kandidatima sa liste u skladu sa odlukom podnosioca liste.

Kad izbornoj listi pripadne neparan broj mandata, broj mandata koji se dodjeljuje kandidatima sa liste prema njihovom redosljedu na listi uvećava se za jedan.

Član 97.

U slučaju da, prema rezultatima glasanja utvrđenim na način iz člana 95. ovog zakona, pojedina izborna lista dobije veći broj mandata od broja kandidata koji se nalazi na toj listi ti mandati pripadaju izbornim listama koje imaju, po veličini, najveći sljedeći količnik.

Član 98.

Opštinska izborna komisija utvrđuje konačne rezultate izbora za odbornike, u roku od 12 časova od isteka roka za podnošenje prigovora, odnosno žalbi, odnosno do konačnosti ili izvršnosti odluka donešenih po prigovoru ili žalbi.

Republička izborna komisija utvrđuje konačne rezultate izbora za poslanike, u roku od 12 časova od isteka roka za podnošenje prigovora, odnosno žalbi, odnosno do konačnosti ili izvršnosti odluka donešenih po prigovoru ili žalbi.

3. Objavljivanje rezultata izbora**Član 99.**

O konačnim rezultatima izbora opštinska izborna komisija za izbor odbornika, a Republička izborna komisija za izbor poslanika javno objavljuje podatke o:

- 1) broju birača upisanih u birački spisak,
- 2) broju birača koji su glasali na biračkom mjestu,
- 3) broju birača koji su glasali van biračkog mjesta,
- 4) broju birača koji su glasali,
- 5) broju primljenih glasačkih listića,
- 6) broju neupotrijebljenih glasačkih listića,
- 7) broju upotrijebljenih glasačkih listića,
- 8) broju nevažećih glasačkih listića,
- 9) broju važećih glasačkih listića,
- 10) broju glasova koje su dobile pojedine izborne liste,
- 11) broju mandata koje su dobile pojedine izborne liste.

Konačni rezultati izbora za poslanike objavljuju se u „Sl. listu RCG”, a za odbornike u „Sl. listu RCG”- opštinski propisi, najkasnije u roku od 15 dana od dana održavanja izbora.

Član 100.

Opštinska izborna komisija izabranom odborniku, a Republička izborna komisija izabranom poslaniku izdaje, na dan potvrđivanja mandata, uvjerenje da je izabran za odbornika, odnosno poslanika.

X PRESTANAK MANDATA, PONOVNI IZBORI, POPUNA UPRAŽNJENIH ODBORNIČKIH I POSLANIČKIH MJESTA I PRIJEVREMENI IZBORI

1. Prestanak mandata

Član 101.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Odborniku, odnosno poslaniku prestaje mandat prije isteka vremena na koje je izabran:

- 1) podnošenjem ostavke;
- 2) ako je pravosnažnom odlukom osuđen na kaznu zatvora bezuslovno u trajanju od najmanje 6 mjeseci ili je osuđen na kaznu zatvora za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje ove funkcije;
- 3) ako je pravosnažnom odlukom lišen poslovne sposobnosti;
- 4) ako nastupi jedan od slučajeva nespojivosti funkcije odbornika, odnosno poslanika sa drugom funkcijom utvrđenom Ustavom i zakonom,
- 5) prestankom crnogorskog, odnosno jugoslovenskog državljanstva;
- 6) u slučaju smrti;
- 7) prestankom članstva u političkoj stranci sa čije liste je izabran;
- 8) ako se zabrani rad političke stranke sa čije izborne liste je izabran;

Odborniku, odnosno poslaniku prestaje mandat danom nastupanja slučaja iz stava 1. ovog člana.

Prestanak mandata konstatuje nadležna skupština, na prvoj narednoj sjednici poslije prijema obavještenja o razlozima za prestanak mandata odbornika, odnosno poslanika

Odbornik, odnosno poslanik kojem je prestao mandat na osnovu stava 1. tačka 4) ovog člana ostaje na izbornoj listi i može ponovo steći mandat odbornika, odnosno poslanika u skladu sa ovim zakonom.

2. Ponovni izbori

Član 102.

Ponovni izbori sprovode se ako nadležna izborna komisija poništi izbore na pojedinom biračkom mjestu.

U slučaju iz stava 1. ovog člana glasanje se ponavlja samo na tom biračkom mjestu.

Ponovni izbori se sprovode na način i po postupku koji su ovim zakonom utvrđeni za sprovođenje izbora. Ponovne izbore raspisuje nadležna izborna komisija.

U slučaju ponavljanja izbora konačni rezultati izbora utvrđuju se po završetku ponovljenog glasanja.

Član 103.

Ponovni izbori sprovode se najkasnije u roku od 7 dana od dana poništenja izbora.

Za sprovođenje ponovnih izbora izborne liste ne mogu se mijenjati.

3. Popuna upražnjenih odborničkih i poslaničkih mjesta

Član 104.

Ako odborniku, odnosno poslaniku prestane mandat iz razloga utvrđenih u članu 101. ovog zakona mandat dobija novi odbornik, odnosno poslanik na način utvrđen ovim članom.

Ako na izbornoj listi sa koje je odbornik, odnosno poslanik izabran preostane isti ili veći broj kandidata od broja odbornika, odnosno poslanika kojim je prestao mandat izabraće se onaj kandidat za koga odluči podnosilac izborne liste.

Ako na izbornoj listi sa koje je odbornik, odnosno poslanik izabran nema kandidata izabranim za odbornika, odnosno poslanika smatraće se kandidat sa liste koji ima, po veličini, najveći sledeći količnik.

Mandat novog odbornika, odnosno poslanika traje do isteka mandata odbornika, odnosno poslanika kome je prestao mandat.

Od kandidata iz stava 2. i 3. ovog člana, prije potvrđivanja mandata, pribavlja se pismena saglasnost da prihvata mandat.

4. Prijevremeni izbori

Član 105.

U slučaju raspuštanja Skupštine Republike ili donošenja odluke o skraćanju mandata Skupštine Republike, raspisuju se prijevremeni izbori. Prijevremeni izbori se sprovode na način i po postupku koji su ovim zakonom utvrđeni za sprovođenje izbora.

XI ZAŠTITA BIRAČKOG PRAVA

Član 106.

Organi nadležni za sprovođenje izbora dužni su da u toku izbornog postupka obavještavaju birače o njihovim biračkim pravima i o načinu zaštite tih prava.

Član 107.

Svaki birač, kandidat i podnošilac izborne liste ima pravo da podnese prigovor nadležnoj izbornoj komisiji zbog povrede biračkog prava u toku izbora.

Prigovor iz stava 1. ovog člana podnosi se u roku od 72 časa od časa kada je donešena odluka, odnosno izvršena radnja. Prigovor iz stava 1. ovog člana podnosi se neposredno nadležnoj izbornoj komisiji.

Član 108.

Prigovor protiv odluke, radnje, radnje ili propusta biračkog odbora podnosi se opštinskoj izbornoj komisiji.

Prigovor protiv odluke, radnje, radnje ili propusta opštinske izborne komisije podnosi se Republičkoj izbornoj komisiji.

Član 109.

Nadležna izborna komisija donosi rješenje u roku od 24 časa od časa prijema prigovora i dostavlja ga podnosiocu prigovora. Ako nadležna izborna komisija usvoji prigovor, poništiće tu odluku ili radnju. Ako nadležna izborna komisija po prigovoru ne donese rješenje u rokovima predviđenim ovim zakonom, smatraće se da je ugovor usvojen.

Član 110.

Protiv rješenja opštinske izborne komisije kojim je odbačen ili odbijen prigovor može se izjaviti prigovor Republičkoj izbornoj komisiji.

Protiv rješenja Republičke izborne komisije kojim je odbačen ili odbijen prigovor može se izjaviti žalba Ustavnom sudu RCG.

Član 111.

Na sve radnje u vezi sa dostavljanjem rješenja, zaključaka, kao i drugih akata, spisa, isprava, podnesaka i slično shodno se primjenjuju pravila propisana za dostavljanje u upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

XIa POSMATRAČI IZBORA

Član 111a.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Ovlašćeni predstavnici domaćih nevladinih organizacija, registrovanih za praćenje ostvarivanje političkih sloboda i prava, mogu pratiti tok izbora i rad organa za sprovođenje izbora, u skladu sa ovim zakonom.

Član 111b.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Domaće nevladine organizacije zainteresovane za praćenje izbora podnose prijavu Republičkoj izbornoj komisiji, koja u roku od 48 časova od prijema prijave, izdaje službena ovlašćenja ili rješenjem odbija izdavanje ovlašćenja. Prijava iz stava 1. ovog člana sadrži naziv organizacije, dokaz o upisu u registar, broj i sastav predstavnika posmatrača. Prijave se podnose najkasnije pet dana prije dana glasanja.

Član 111v.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Ovlašćeni predstavnici stranih država i odgovarajućim međunarodnih organizacija i nevladinih institucija, registrovanih za praćenje izbora i praćenje ostvarivanja biračkog prava, mogu pratiti tok izbora i rad organa za sprovođenje izbora, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

Član 111g.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Zainteresovani strani posmatrači iz člana 111v. ovog zakona, prijavu za posmatranje izbora podnose Ministarstvu inostranih poslova RCG, najkasnije deset dana prije dana održavanja izbora.

Prijava iz stava 1. ovog člana sadrži: naziv države iz koje posmatrač dolazi, naziv organizacije, dokaz o upisu u registar, broj i sastav predstavnika i vrijeme boravka.

Ministarstvo inostranih poslova, narednog dana po prijemu prijave, dostavlja prijavu Republičkoj izbornoj komisiji. Republička izborna komisija u roku od 48 časova od dana prijema prijave izdaje službena ovlašćenja za posmatranje izbora, ili odbija svojim rješenjem izdavanje ovlašćenja.

Član 111d.**(“Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Licima iz člana 111a. i 111v. ovog zakona Republička izborna komisija izdaje identifikacionu karticu u koju se unosi ime, prezime, naziv zemlje iz koje dolazi i naziv organizacije i institucije kojoj pripada.

Lice kome je izdata identifikaciona kartica dužno je da je nosi na vidnom mjestu.

Član 111đ.**(“Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Organi za sprovođenje izbora su dužni da stranom i domaćem posmatraču omoguće praćenje toka izbora i rada organa za sprovođenje izbora. Birački odbor u zapisniku konstatuje prisustvo posmatrača na biračkom mjestu.

Član 111e.**(“Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Republička izborna komisija na predlog organa za sprovođenje izbora, može oduzeti ovlašćenje ili identifikacionu karticu licu kome je izdata, ukoliko se ne pridržava pravila o održavanju reda na biračkom mjestu, odnosno pravila o radu organa za sprovođenje izbora.

XII TROŠKOVI SPROVOĐENJA IZBORA I IZBORNE PROPAGANDE**Član 112.**

Sredstva za rad organa za sprovođenje izbora, izborni materijal i druge troškove za sprovođenje izbora obezbjeđuju skupština opštine za izbor odbornika, a Skupština Republike za izbor poslanika. Zahtjev za dodjelu sredstava sa specifikacijom ukupnih troškova podnosi nadležna izborna komisija.

Republička izborna komisija utvrđuje kriterijume, mjerila i raspoređuje sredstva opštinskim izbornim komisijama za vršenje odgovarajućih poslova u sprovođenju izbora za poslanike. Republička izborna komisija određuje način i vrši kontrolu upotrebe sredstava iz stava 2. ovog člana.

Sredstva koja se isplaćuju kao naknada za rad licima u organima za sprovođenje izbora oslobođena su plaćanja poreza i doprinosa.

Član 113.

Izabranom poslaniku, odnosno odborniku koga je predložila grupa građana i političkoj stranci za izabranog poslanika, odnosno odbornika sa liste te političke stranke pripada jednokratna novčana naknada čiji iznos određuje Skupština Republike, odnosno skupština opštine.

Član 114.**(“Sl. list RCG”, br. 14/00)**

Državni organi i organi lokalne samouprave stavljaju na raspolaganje svoje prostorije, ostale uređaje, sredstva i opremu za vršenje izborne propagande i obezbjeđuju ravnopravne uslove u njihovom korišćenju svim podnosiocima izbornih lista.

Organi iz stava 1. ovog člana dužni su da sa podnosiocima izbornih lista, u roku od 10 dana od dana raspisivanja izbora, utvrde uslove i način korišćenja sredstava iz stava 1. ovog člana.

XIII KAZNENE ODREDBE

Član 115.

(“Sl. list RCG”, br. 14/00)

Novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine kazniće se za krivično djelo: ko poslije obavljenih izbora pozove birača na odgovornost zbog glasanja ili zahtijeva od njega da kaže kako je glasao ili zašto nije glasao.

Ako djelo iz stava 1. ovog člana izvrši član izborne komisije, biračkog odbora, ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa izborima, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Kaznom zatvora od tri godine kazniće se za krivično djelo ko za predstavljanje, popularisanje ili napadanje određene izborne liste naredi korišćenje ili koristi vojsku, vojne organe, organe unutrašnjih poslova, pravosudne i državne organe i opremu ovih organa, kao i zaposleni u ovim organima i druga lica koja rade za ove organe ili sa njima saraduju, ako izvršavaju ovakva naređenja.

Ako krivično djelo iz stava 3. ovog člana izvrši predsjednik Republike, predsjednik Skupštine, predsjednik i članovi Vlade, predsjednik i sudije Ustavnog suda, predsjednik i sudije Vrhovnog suda, državni tužilac i njegovi zamjenici, kao i odgovarajući funkcioneri u SR Jugoslaviji kazniće se kaznom zatvora do 5 godina.

Član 116.

Novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici ili kaznom zatvora do 60 dana kazniće se za prekršaj:

- 1) ko vrši agitaciju suprotno odredbi člana 6. ovog zakona;
- 2) ko prihvati kandidature suprotno odredbi člana 39. ovog zakona;
- 3) ko prilikom predlaganja kandidata da svoj potpis suprotno odredbi člana 44. ovog zakona;
- 4) ko za predstavljanje izbornih lista koristi imovinu suprotno članu 50. st. 2. ovog zakona;
- 5) ko ometa rad biračkog odbora, sprovođenje izbora, odnosno glasanje ili rad izborne komisije;
- 6) ko se, pošto je glasao, na opomenu predsjednika biračkog odbora, ne udalji sa biračkog mjesta, suprotno odredbi člana 72. ovog zakona;
- 7) ko suprotno odredbi člana 69. ovog zakona, dođe do biračkog mjesta pod oružjem ili sa opasnim oruđem.

Uz kaznu za prekršaj iz stava 1. tač. 7) ovog člana učiniocu će se izreći i zaštitna mjera oduzimanja oružja, odnosno opasnog oruđa.

Član 117.

Novčanom kaznom od pedesetostrukog do tristastrukog iznosa minimalne zarade u Republici, kazniće se za prekršaj javno glasilo i drugo sredstvo javnog informisanja:

- 1) ako ne postupi po odredbi čl. 51, 52, 53, 56, 57, 58. i 62. ovog zakona;
- 2) ako postupi suprotno odredbi člana 63. ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u javnom glasilu i drugom sredstvu javnog informisanja novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici.

XIV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 118.

Prvi naredni izbori za poslanike u Skupštinu RCG obaviće se u Republici kao jedinstvenoj izbornoj jedinici u kojoj će se pet poslanika, od ukupnog broja poslanika, birati na biračkim mjestima određenim posebnom odlukom Skupštine Republike.

Potvrđene i proglašene izborne liste ravnopravno učestvuju na svim biračkim mjestima u Republici kao jedinstvenoj izbornoj jedinici.

Na biračkim mjestima koja su utvrđena posebnom odlukom Skupštine Republike u raspodjeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 3% glasova od ukupnog broja birača koji su glasali na tim biračkim mjestima.

Izornoj listi koja ispuní uslov za učestvovanje u raspodjeli mandata na biračkim mjestima utvrđenim posebnom odlukom Skupštine Republike, u konačnoj raspodjeli mandata dodaju se glasovi birača koje je ta lista dobila na drugim biračkim mjestima u Republici, pod uslovom da na tim biračkim mjestima ne učestvuje u raspodjeli mandata.

Glasovi koje je dobila izborna lista, a koja s obzirom na broj dobijenih glasova, ne učestvuje u raspodjeli mandata na biračkim mjestima utvrđenim posebnom odlukom Skupštine Republike, dodaju se glasovima koje je ta lista dobila na drugim biračkim mjestima u Republici, pod uslovom da na tim biračkim mjestima učestvuje u raspodjeli mandata.

Raspodjela mandata iz stava 1. ovog člana vrši se u skladu sa članom 95. ovog zakona.

Član 119.

Za izbore iz člana 118. ovog zakona opštinske izborne komisije sačinjavaju poseban izvještaj o izborima poslanika na biračkim mjestima utvrđenim odlukom Skupštine Republike.

Član 120.

Na prvim narednim parlamentarnim izborima iz člana 118. ovog zakona koristiće se optički čitači spreja.

Način korišćenja spreja iz stava 1. ovog člana utvrdiće se propisom Republičke izborne komisije.

Član 120a.

(„Sl. list RCG”, br. 14/00)

Na izborima za odbornike u skupštine opština Podgorica i Herceg-Novi, koji će se održati 11. juna 2000. godine, koristiće se optički čitači spreja. Način korišćenja spreja iz stava 1. ovog člana utvrdiće se propisom Republičke izborne komisije.

Član 121.

Skupštine opština imenovaće opštinske izborne komisije najkasnije u roku od 20 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

U roku iz stava 1. ovog člana imenovaće se Republička izborna komisija.

Član 122.

Republička izborna komisija donijeće propise i obrasce za izvršavanje ovog zakona u roku od 20 dana od dana njenog imenovanja.

Član 123.

Skupština opštine uskladiće svoje propise o izborima sa odredbama ovog zakona u roku od 45 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 124.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o izboru odbornika i poslanika („Sl. list RCG”, br. 49/92, 16/95. i 21/96).

Član 125.

Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Sl. listu RCG”.

*****

XV NAPOMENA

U prečišćen tekst ovog zakona nijesu ušle odredbe člana 15 - 24. Zakona o izmjenama i dopunama ovog zakona („Sl. list RCG”, br. 46/02), koje glase:

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 15.

Izuzetno, izbore koji će se do 31. decembra 2002. godine održati u Crnoj Gori sprovedeće organi za sprovođenje izbora imenovani u skladu sa prelaznim i završnim odredbama ovog zakona.

Član 16.

Republičku izbornu komisiju u stalnom sastavu čine: predsjednik, sekretar i osam članova. Predsjednik Republičke izborne komisije imenuje se na predlog partije koja je na prethodnim izborima dobila najveći broj poslaničkih mandata.

Sekretar Republičke izborne komisije imenuje se na predlog partije koja je na prethodnim izborima bila druga po broju osvojenih poslaničkih mandata.

U stalni sastav Republičke izborne komisije imenuje se po jedan predstavnik svih partija zastupljenih u Skupštini Republike Crne Gore.

Član 17.

Opštinsku izbornu komisiju u stalnom sastavu čine: predsjednik, sekretar i osam članova.

Opštinska izborna komisija u stalnom sastavu imenuje se po kriterijumu i na način utvrđen u članu 16 ovog zakona.

Ukoliko neka od političkih partija zastupljenih u Skupštini Republike Crne Gore nema politički interes da odredi svog predstavnika u stalni sastav opštinske izborne komisije, svoje mjesto u toj opštinskoj izbornoj komisiji može ustupiti nekoj drugoj političkoj partiji, o čemu je dužna obavijestiti nadležnu skupštinu opštine.

Predsjednik opštinske izborne komisije imenuje se na predlog partije, odnosno koalicije koja je na prethodnim izborima dobila najveći broj odborničkih mandata. Ukoliko je na prethodnim izborima najveći broj mandata dobila koaliciona izborna lista, predsjednik opštinske izborne komisije imenuje se na predlog partije kojoj je, u okviru koalicije, pripao najveći broj odborničkih mandata.

Sekretar opštinske izborne komisije imenuje se na predlog partije koja je na prethodnim izborima bila druga po broju osvojenih odborničkih mandata.

U slučaju istog broja mandata koalicione izborne liste i partije koja je podnijela samostalnu izbornu listu, imenovanje predsjednika opštinske izborne komisije vrši se na predlog partije, odnosno koalicije, koja je osvojila veći broj glasova.

U slučaju istog broja mandata koalicionih izbornih lista, imenovanje predsjednika opštinske izborne komisije vrši se na predlog koalicije čija je izborna lista dobila veći broj glasova.

U slučaju istog broja mandata partija koje su na prethodnim izborima podnijele samostalnu izbornu listu, imenovanje predsjednika opštinske izborne komisije vrši se na predlog partije koja je osvojila veći broj glasova.

Član 18.

Birački odbor u stalnom sastavu čine predsjednik i četiri člana.

Svakoj partiji zastupljenoj u odgovarajućoj skupštini pripada broj predsjednika biračkih odbora, srazmjerno proporcionalnoj zastupljenosti odborničkih mandata u skupštini, a biračka mjesta na kojima bi pojedina partija predlagala predstavnika za predsjednika biračkog odbora, opštinska izborna komisija određuje žrijebom.

U stalni sastav biračkog odbora, dva člana imenuju se na predlog partije, odnosno koalicije, koja ima većinu u odgovarajućoj skupštini opštine.

U stalni sastav biračkog odbora obavezno se imenuje po jedan predstavnik dvije opozicione partije u odgovarajućoj skupštini, koje su na prethodnim izborima dobile najveći broj glasova.

Ukoliko u odgovarajućoj skupštini opštine postoji samo jedna opoziciona partija, u stalni sastav biračkog odbora imenuju se dva predstavnika te partije.

Član 19.

Odluke i izborne radnje koje su, u vezi sa već raspisanim izborima, donijele, odnosno preduzele Republička izborna komisija i opštinske izborne komisije u dosadašnjem sastavu, smatraju se sastavnim dijelom jedinstvenog izbornog procesa koji će nastaviti Republička izborna komisija i opštinske izborne komisije imenovane u skladu sa ovim zakonom.

Član 20.

Na prijevremenim izborima koji će se održati u 2002. godini, izbor četiri poslanika iz člana 12 stav 3 ovog zakona izvršiće se na biračkim mjestima koja će, posebnom odlukom, odrediti Skupština Republike Crne Gore.

Član 21.

Skupština opštine, odnosno Odbor povjerenika u Podgorici i Odbor povjerenika u Tivtu imenovaće opštinske izborne komisije, u roku od sedam dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

U roku iz stava 1 ovog člana Skupština Republike Crne Gore imenovaće Republičku izbornu komisiju.

Član 22.

Odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika („Službeni list RCG”, br. 41/2002), koje su u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, stavljaju se van snage.

Član 23.

U javnom interesu je da se, u skladu sa članom 109 stav 2 Ustava Republike Crne Gore, odredbe ovog zakona primijene na već raspisane prijevremene izbore za poslanike Skupštine Republike Crne Gore, izbore za odbornike Skupštine glavnog grada - Podgorice i izbore za odbornike Skupštine opštine Tivat.

Član 24.

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Republike Crne Gore”.

ZAKON O BIRAČKOM SPISKU

(“Sl. list RCG”, br. 14/00 i 30/01)

Član 1.

Birački spisak je javna isprava u kojoj se vodi evidencija građana koji imaju biračko pravo i služi samo za izbore.

Član 2.

Birački spisak vodi se po službenoj dužnosti.

Birački spisak je jedinstven, stalan i redovno se ažurira, a posebno nakon raspisivanja izbora.

Član 3.

Birački spisak vodi se za područje jedinice lokalne samouprave.

Birač može biti upisan u Birački spisak samo jednom, u Birački spisak samo jedne jedinice lokalne samouprave i na jednom Biračkom mjestu.

Birački spisak vodi organ lokalne uprave, a za njegovu tačnost i ažurnost odgovoran je nosilac izvršne funkcije u jedinici lokalne samouprave.

Član 4.

Birački spiskovi obrađeni u jedinicama lokalne samouprave po biračkim mjestima, objedinjavaju se u jedinstveni Birački spisak (centralni) koji vodi nadležni državni organ uprave.

Pod vođenjem centralnog Biračkog spiska iz stava 1 ovog člana, podrazumijeva se:

- analiza biračkih spiskova;
- utvrđivanje eventualnih nedostataka i obavještanje nadležnih organa;
- preuzimanje tehničkih i drugih radnji u cilju tačnosti i ažurnosti biračkih spiskova.

Birački spiskovi iz Člana 3 ovog zakona i stava 1 ovog člana, obrađuju se primjenom kompjuterske obrade podataka, po jedinstvenom programu koji izrađuje nadležni državni organ.

Sadržaj i način korišćenja jedinstvenog programa kompjuterske obrade podataka propisuje ministarstvo nadležno za poslove uprave.

Za vođenje centralnog Biračkog spiska odgovoran je starješina nadležnog državnog organa uprave.

Član 5.

U Birački spisak upisuju se svi građani koji imaju biračko pravo ili na dan održavanja izbora stiču biračko pravo, prema mjestu prebivališta. U Birački spisak upisuju se i građani koji borave u inostranstvu, prema njihovom posljednjem prebivalištu, prije odlaska u inostranstvo.

Građani koji se nalaze na odsluženju vojnog roka ili na vojnoj vježbi, kao i građani koji se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora, upisuju se u birački spisak prema posljednjem prebivalištu.

U birački spisak ne mogu se upisati lica koja su pravosnažnom odlukom suda lišena poslovne sposobnosti. Ako su takva lica bila upisana u birački spisak brisaće se iz njega, a kad im se pravosnažnom odlukom suda vrati poslovna sposobnost ponovo se upisuju u birački spisak.

Član 6.

Upis u birački spisak i brisanje sa tog spiska, izmjena, dopuna ili ispravka u biračkim spiskovima vrši se po službenoj dužnosti, na osnovu zahtjeva birača koji podnosi za sebe ili drugoga, zahtjeva parlamentarne stranke, odnosno podnosioca potvrđene izborne liste ili drugog pravnog lica koje ima na zakonu zasnovan pravni interes, ako nađe da za to postoje zakonom utvrđeni razlozi.

Upis brisanje, izmjena, dopuna ili ispravka u biračkom spisku vrši se na osnovu podataka iz matičnih knjiga, drugih službenih evidencija, javnih isprava i neposrednog provjeravanja i na osnovu podataka i javnih isprava koje podnosioci zahtjeva iz stava 1 ovog člana dostave uz zahtjev.

Organi koji vode odgovarajuće službene evidencije o građanima dužni su da organima nadležnim za vođenje biračkih spiskova dostave podatke koji utiču na tačnost i ažurnost vođenja biračkih spiskova, u roku od sedam dana od dana nastalih promjena. Podnosilac zahtjeva iz stava 1 ovog člana odgovoran je za vjerodostojnost podataka koje podnosi uz zahtjev.

Član 7.

U birački spisak upisuje se jedinstveni redni broj sloga pod kojim je izvršen upis u Birački spisak, ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, adresa, datum prijave posljednjeg prebivališta i matični broj birača. Izuzetno, ukoliko građaninu nije određen matični broj, u spisak se upisuje registarski broj lične karte, a ukoliko se građaninu ne može utvrditi datum prijave posljednjeg prebivališta, upisuje se datum izdavanja lične karte.

Za lica koja biračko pravo stiču na dan održavanja izbora, ukoliko se ne može utvrditi datum prijave posljednjeg prebivališta na način utvrđen u stavu 2 ovog člana, upisuje se datum prijave posljednjeg prebivališta jednog od roditelja ili staratelja.

Ministarstvo nadležno za poslove uprave bliže će urediti način vođenja, ispravljanja, dostavljanja, zaključivanja, prepisivanja i izlaganja biračkog spiska i druga pitanja koja su potrebna za potpuno, tačno i ažurno vođenje spiskova.

Član 8.

U roku od tri dana od dana raspisivanja izbora, organ nadležan za vođenje biračkog spiska, oglašava birački spisak i obavještava građane da mogu izvršiti uvid u birački spisak, tražiti upis, brisanje, izmjenu, dopunu ili ispravku biračkog spiska.

Obavještanje u smislu stava 1 ovog člana vrši se putem javnog oglasa, sredstvima javnog informisanja, a po potrebi i na drugi način.

Član 9.

Organ nadležan za vođenje centralnog biračkog spiska dužan je da, u roku od 48 sati od dana raspisivanja izbora, javno objavljuje u dnevnom listu „Pobjeda” numerički tabelarni prikaz podataka o promjenama nastalim u biračkom spisku u cjelini i po jedinicama lokalne samouprave, u odnosu na birački spisak po kome su održani prethodni izbori. Podatke iz stava 1 ovog člana organ nadležan za vođenje centralnog biračkog spiska javno objavljuje u roku od 48 sati od dana zaključenja biračkog spiska iz člana 12 ovog Zakona, kao i u roku od 48 sati od dana konačnog zaključenja biračkog spiska iz člana 13 ovog Zakona.

Organ nadležan za vođenje centralnog biračkog spiska dužan je parlamentarnoj stranci i podnosiocu potvrđene izborne liste, na njihov zahtjev, dostaviti sve podatke o biračima na koje će promjene iz stava 1, 2 ovog člana odnose, pod uslovom da zahtjev podnesu najkasnije 48 sati od dana javnog objavljivanja.

Sadržinu numeričkog tabelarnog prikaza podataka iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove uprave.

Član 10.

Zahtjev za upis, brisanje, izmjenu, dopunu ili ispravku biračkog spiska podnosi se organu nadležnom za vođenje biračkog spiska. Uz zahtjev se prilažu i potrebni dokazi. Nadležni organ donijeće rješenje o zahtjevu iz stava 1 ovog člana u roku od 48 časova od dana prijema zahtjeva. Rješenje se, bez odlaganja, dostavlja podnosiocu zahtjeva i licu na koje se promjena u biračkom spisku odnosi.

Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana može se, u roku od 48 časova od časa dostavljanja rješenja, podnijeti tužba Vrhovnom sudu Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Sud). Tužba se podnosi preko organa koji je donio rješenje, koji je dužan da tužbu i potrebne spise dostavi u roku od 24 časa od časa prijema tužbe.

Sud po tužbi odlučuje u roku od 24 časa od časa prijema tužbe, u upravnom sporu. Odluka suda je pravosnažna i izvršna.

Član 11.

Upis, brisanje, izmjena, dopuna ili ispravka biračkog spiska, po službenoj dužnosti, vrši se na osnovu rješenja koje donosi nadležni organ.

U postupku dostave rješenja, podnošenja tužbe i odlučivanja po tužbi primjenjuju se odgovarajuće odredbe člana 10 ovog Zakona.

Član 12.

Birački spisak se zaključuje najkasnije 25 dana prije dana određenog za održavanje izbora. Nadležni organ donijeće rješenje o zaključivanju biračkog spiska koje obavezno sadrži ukupan broj građana upisanih u birački spisak i datum zaključivanja biračkog spiska. Rješenje o zaključivanju biračkog spiska dostavlja se opštinskoj izbornoj komisiji najkasnije u roku od 24 časa od časa donošenja rješenja.

Opštinska izborna komisija, u roku od 24 časa od časa prijema rješenja dostavlja Republičkoj izbornoj komisiji podatke o ukupnom broju birača u jedinici lokalne samouprave. Republička izborna komisija, u roku od 24 časa od časa prijema podataka, javno objavljuje broj birača u cjelini, po jedinicama lokalne samouprave i po biračkim mjestima.

Član 13.

Po zaključenju biračkog spiska, upis, brisanje, izmjene, dopune i ispravke mogu se vršiti samo na osnovu odluke Suda, u upravnom sporu, najkasnije 10 dana prije dana određenog za održavanje izbora.

Republička izborna komisija objavljuje ukupan broj birača u cjelini, po jedinicama lokalne samouprave i biračkim mjestima, u roku od 48 časova od isteka roka iz stava 1 ovog člana.

Član 14.

Organ nadležan za vođenje biračkog spiska sastavlja ovjereni izvod iz biračkog spiska za svako biračko mjesto. Izvod se dostavlja opštinskoj izbornoj komisiji ili podnosiocu potvrđene izborne liste u roku od 24 časa od objavljivanja biračkog spiska iz člana 13 stav 2 ovog Zakona.

Izvod iz biračkog spiska, osim podataka iz člana 7 stav 1 ovog Zakona sadrži:

- naziv organa koji ga je sačinio;
- datum sačinjavanja;
- oznaku Biračkog mjesta za koje je izvod sačinjen.

Član 15.

Organ nadležan za vođenje jedinstvenog biračkog spiska (centralnog) dužan je da parlamentarnoj stranci i podnosiocu potvrđene izborne liste, na njihov zahtjev, dostavi birački spisak kompjuterski obrađen na odgovarajućem mediju, sa podacima koje sadrži izvod iz Biračkog spiska, u skladu sa članom 7 ovog Zakona, u roku od 48 časova od dana prijema zahtjeva i da mu omogući priključenje putem kompjuterske veze, sa posebno zaštićenom i izdvojenom bazom svih podataka centralnog biračkog spiska.

Sastavni dio biračkog spiska kompjuterski obrađenog na odgovarajućem mediju je programsko rješenje za praćenje promjena podataka o biračima.

Organ iz stava 1 ovog člana dužan je da parlamentarnoj stranci i podnosiocu potvrđene izborne liste, na njihov zahtjev, omogući priključenje putem kompjuterske veze sa posebno zaštićenom i izdvojenom bazom svih podataka centralnog biračkog spiska, u vremenu od dana raspisivanja izbora do konačnog zaključenja biračkog spiska iz člana 13 ovog Zakona. Organ nadležan za vođenje centralnog biračkog spiska ažuriranje podataka centralnog Biračkog spiska iz stava 3 ovog člana, obavlja jednom dnevno, a za eventualne neovlašćeno izvršene promjene u posebno zaštićenoj i izdvojenoj bazi podataka sa kojom je uspostavljena kompjuterska veza, ne snosi odgovornost.

Odredbe stava 3 i 4 ovog člana ne odnose se na osnovnu bazu podataka centralnog biračkog spiska.

Član 16.

Državni organi, organi lokalne uprave, javne ustanove i drugi organi javne isprave bitne za ostvarivanje biračkog prava dužni su izdati na zahtjev birača odmah, a najkasnije narednog dana od dana podnošenja zahtjeva.

Član 17.

Nadležni državni organ i organ lokalne uprave dužni su da ovlašćenim predstavnicima parlamentarnih stranaka i podnosilaca potvrđenih izbornih lista omoguće uvid u birački spisak jedinice lokalne samouprave i centralni birački spisak, kao i uvid u službenu dokumentaciju na osnovu koje organ nadležan za vođenje biračkog spiska vrši upis, brisanje, izmjene, dopune ili ispravke biračkog spiska.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i organi lokalne uprave dužni su ovlašćenim predstavnicima parlamentarnih stranaka i podnosilaca potvrđenih izbornih lista da omoguće uvid u službenu dokumentaciju na osnovu koje se vrši izmjena biračkog spiska (dokumentacija: državljanstva, ličnih karata građana, poslovne sposobnosti, matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih i dr.). Uvid se vrši u službenim prostorijama organa kod kojih se službena dokumentacija nalazi. Ministarstvo unutrašnjih poslova i organi lokalne uprave koji vode odgovarajuće službene evidencije o građanima dužni su da parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđenih izbornih lista, na njihov zahtjev dostave podatke koji utiču na tačnost i ažurnost vođenja biračkog spiska u roku od 48 časova od dana prijema zahtjeva.

Član 19.

Inspeksijski nadzor nad primjenom propisa kojima se uređuje vođenje biračkih spiskova vrši ministarstvo nadležno za poslove uprave. Kad ministarstvo nadležno za poslove uprave utvrdi da se birački spisak ne vodi na način propisan Zakonom i propisima donešenim na osnovu Zakona, naložiće nadležnom organu da ukloni utvrđene nepravilnosti. Po predstavi birača, parlamentarne stranke ili podnosioca potvrđene izborne liste, ministarstvo nadležno za poslove uprave dužno je izvršiti inspeksijsku kontrolu u roku od 24 časa od dana prijema predstavke. Primjerak zapisnika o izvršenoj inspeksijskoj kontroli i primjerak akta kojim se nadležnom organu naređuje preduzimanje određenih mjera i radnji, ministarstvo nadležno za poslove uprave dužno je dostaviti podnosiocu predstavke, u roku od 48 časova od dana izvršene inspeksijske kontrole.

Član 20.

Skupština Republike Crne Gore i Skupština jedinice lokalne samouprave može obrazovati komisiju za praćenje ostvarivanja ovog Zakona.

Broj članova komisije je proporcionalan broju poslanika, odnosno odbornika koje stranka ima u Skupštini Republike Crne Gore, odnosno u Skupštini jedinice lokalne samouprave. Komisiju iz stava 1 ovog Člana predlažu stranke koje imaju poslanike u Skupštini Republike Crne Gore, odnosno odbornike u skupštini jedinice lokalne samouprave.

Član 21.

Kaznom zatvora do jedne godine, kazniće se za krivično delo:

1. Ko podatke o ličnosti, koji se prikupljaju, obrađuju i koriste za potrebe vođenja biračkog spiska, neovlašćeno pribavi ili upotrijebi za svrhu za koju nijesu namijenjeni;
2. Ko da lažne podatke o prebivalištu i biračkom pravu za sebe ili za drugog;
3. Ko neovlašćeno izbriše, izmijeni, ošteti, prikrije ili na neki drugi način učini neupotrebljivim računarski podatak Biračkog spiska ili program Biračkog spiska
4. Ko se, kršeći mjere zastite, neovlašćeno uključi u računar ili računarsku mrežu Biračkog spiska.

Član 22.

Novčanom kaznom od najmanje petostrukog iznosa minimalne zarade u Republici, kazniće se za prekršaj:

1. odgovorno lice kojem je povjereno vođenje Biračkih spiskova, ako ne obezbijedi njihovu tačnost i ažurnost;
2. nosilac izvršne funkcije u jedinici lokalne samouprave i odgovorno lice organa lokalne uprave, ako ne vrši kontrolu tačnosti i ažurnosti vođenja Biračkih spiskova;
3. odgovorno lice u ministarstvu nadležnom za poslove uprave, ako ne donese propise iz Člana 4, 7 i 9 ovog Zakona i ako ne vrši inspekcijski nadzor iz Člana 19 ovog Zakona;
4. odgovorno lice organa koji je dužan da blagovremeno dostavi podatke iz Člana 6 stav 3 ovog Zakona;
5. odgovorno lice u organu nadležnog za vođenje Biračkog spiska, ukoliko građaninu ne omogući uvid u Birački spisak;
6. ko upis, brisanje, izmjenu ili dopunu Biračkog spiska izvrši bez rješenja nadležnog organa;
7. odgovorno lice u organu nadležnom za vođenje centralnog Biračkog spiska, ukoliko javno ne objavi i parlamentarnoj stranci i podnosiocu potvrđene izborne liste ne dostavi podatke iz Člana 9 ovog Zakona;
8. odgovorno lice u državnom organu, organu lokalne uprave, javne ustanove i drugom organu, ako Biraču, na njegov zahtjev, ne izda javne isprave bitne za ostvarivanje njegovog Biračkog prava u roku propisanom u Članu 16 ovog Zakona;
9. odgovorno lice u nadležnom državnom organu i organu lokalne uprave, ukoliko ovlaštenim predstavnicima političkih stranaka i podnosioca potvrđenih izbornih lista ne omogući uvid iz Člana 17 ovog Zakona, odnosno ukoliko na njihov zahtjev ne dostavi podatke iz Člana 18 ovog Zakona;
10. odgovorno lice u organu nadležnom za vođenje centralnog Biračkog spiska, ukoliko ne postupi po zahtjevu parlamentarne stranke i podnosioca potvrđene izborne liste iz Člana 15 ovog Zakona;
11. odgovorno lice u organu nadležnom za vođenje Biračkog spiska, ukoliko podnosiocu potvrđene izborne liste, na njegov zahtjev, ne dostavi primjerak ovjerenog izvoda iz Biračkog spiska za svako Biračko mjesto.

Član 23.

Ministarstvo nadležno za poslove uprave dužno je da u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona donese propise iz Člana 4 stav 4, Člana 7 stav 4 i Člana 9 stav 4 ovog Zakona. Nadležni organ lokalne uprave i nadležni državni organ dužni su da upodobe Biračke spiskove u skladu sa odredbama ovog Zakona u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 24.

Organ nadležan za vođenje Biračkog spiska dužan je da, u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona, javno objavi spisak lica koj su upisana u Birački spisak, a nemaju upisan matični broj ni broj lične karte.

Lice iz stava 1 ovog Člana dužno je da organu nadležnom za vođenje Biračkog spiska dostavi podatke o matičnom broju i broju lične karte u roku od 30 dana od dana javnog objavljivanja spiska iz stava 1 ovog Člana.

Lice koje u roku iz stava 2 ovog Člana ne dostavi podatke, organ nadležan za vođenje Biračkog spiska, brisaće iz Biračkog spiska po sili Zakona.

Lice brisano iz Biračkog spiska, u skladu sa stavom 3 ovog Člana, može zahtijevati ponovni upis, pod uslovima i na način utvrđen ovim Zakonom.

Član 25.

Organ nadležan za vođenje biračkog spiska dužan je da upodobi birački spisak u dijelu unosa podataka o državljanstvu u skladu sa članom 7 ovog Zakona, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona. Unos podataka iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na birački spisak za izbore koji će se održati u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 26.

Podatke iz člana 9 stava 1 i 3 ovog Zakona, za raspisane lokalne izbore u Podgorici i Herceg Novom, organ nadležan za vođenje centralnog biračkog spiska dužan je javno ih objaviti i dostaviti ih parlamentarnoj stranci na njen zahtjev, u roku od 72 sata od dana donošenja propisa iz člana 9 stav 4 ovog Zakona.

Propis iz člana 9 stav 4 ovog Zakona, za raspisane lokalne izbore u Podgorici i Herceg Novom, ministarstvo nadležno za poslove uprave dužno je donijeti u roku od 72 sata od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 27.

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o Biračkim spiskovima („Službeni list RCG”, br. 4/98).

Član 28.

Ovaj Zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Republike Crne Gore”.

Izvod iz krivičnog zakonika o krivičnim djelima protiv izbornih prava

KRIVIČNA DJELA PROTIV IZBORNIH PRAVA

Povreda prava kandidovanja

Član 184.

Ko kršenjem zakona ili na drugi protivpravan način spriječi ili ometa kandidovanje na izborima, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Povreda prava glasanja

Član 185.

(1) Ko drugog u namjeri da mu onemogući vršenje prava glasanja, protivzakonito ne upiše u spisak glasača, izbriše iz tog spiska ili ga na drugi protivpravan način spriječi ili omete da glasa, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko drugog, u namjeri da mu omogući glasanje, protivpravno upiše u spisak glasača ili mu na drugi protivpravan način omogući da glasa iako na to nema pravo.

Povreda slobode opredjeljenja pri glasanju

Član 186.

1. Ko silom, prijetnjom ili na drugi protivpravan način prinudi drugog ili na njega utiče da na izborima ili na referendumu vrši ili ne vrši pravo glasanja ili da glasa za ili protiv određenog kandidata, izborne liste odnosno predloga, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se ko zahtijeva ili prihvati poklon ili drugu korist za sebe ili drugog da glasa ili ne glasa ili da glasa u korist ili protiv određenog lica.
- (3) Prihvaćeni poklon ili druga korist oduzeće se.
- (4) Ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini član biračkog odbora ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa glasanjem, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (5) Ko poslije obavljenih izbora ili na referendumu, pozove glasača na odgovornost u vezi sa glasanjem ili zahtijeva od njega da kaže kako je glasao ili zašto je glasao ili nije glasao, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Zloupotreba prava glasanja

Član 187.

Ko na izborima ili na referendumu glasa umjesto drugog lica pod njegovim imenom ili na istom glasanju glasa više od jedanput ili koristi više od jednog glasačkog listića, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Član biračkog odbora koji omogući drugome da izvrši djelo iz stava 1 ovog člana, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

Sastavljanje netačnih biračkih spiskova

Član 188.

Ko u namjeri uticanja na rezultate izbora ili na referendumu, sačini netačan birački spisak, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

Sprječavanje održavanja glasanja**Član 189.**

- (1) Ko silom, prijetnjom ili na drugi protivpravan način spriječi ili ometa održavanje glasanja na biračkom mjestu, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ko ometa glasanje izazivanjem nereda na biračkom mjestu usljed čega glasanje bude prekinuto, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

Sprječavanje praćenja glasanja**Član 190.**

Član organa za sprovođenje izbora koji spriječi ili ometa praćenje toka glasanja ili utvrđivanja rezultata glasanja licu koje na to ima pravo po zakonu ili na osnovu odluke nadležnog državnog organa, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Povreda tajnosti glasanja**Član 191.**

- (1) Ko na izborima ili referendumu povrijedi tajnost glasanja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.
- (2) Ako djelo iz stava 1 ovog člana učini član biračkog odbora ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa glasanjem, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

Falsifikovanje rezultata glasanja**Član 192.**

Član organa za sprovođenje izbora ili referenduma ili drugo lice koje vrši dužnosti u vezi sa glasanjem, koji dodavanjem ili oduzimanjem glasačkih listića ili glasova pri prebrojavanju ili na drugi način izmijeni broj glasačkih listića ili glasova ili objavi neistinit rezultat glasanja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

Uništavanje dokumenata o glasanju**Član 193.**

- (1) Ko uništi, ošteti, oduzme ili prikrije glasački listić ili neki drugi dokument o glasanju na izborima ili na referendumu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Ako djelo iz stava 1 ovog člana učini član biračkog odbora ili drugo lice u vršenju dužnosti u vezi sa glasanjem, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Teška djela protiv izbornih prava**Član 194.**

- (1) Ako je usljed djela iz čl. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 i 193 ovog zakonika došlo do narušavanja javnog reda i mira i ugrožavanja imovine većeg obima ili je doveden u opasnost život više lica, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je usljed djela iz čl. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 i 193 ovog zakonika nastupila teška tjelesna povreda nekog lica ili imovinska šteta velikih razmjera, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.
- (3) Ako je usljed djela iz čl. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 i 193 ovog zakonika nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje tri godine.

Na osnovu člana 66 stav 2 i člana 69a stav 6 Zakona o izboru odbornika i poslanika («Službeni list RCG», br. 4/98, 17/98, 14/00, 9/01, 41/02, 46/02 i 48/06), Republička izborna komisija, na sjednici održanoj 31. jula 2006. godine, donijela je

P R A V I L A

O ODREĐIVANJU I UREĐIVANJU BIRAČKIH MJESTA I O MJERAMA KOJIMA SE OBEZBJEĐUJE TAJNOST GLASANJA

1. Biračka mjesta određuju se, s obzirom na broj birača, odnosno prostornu udaljenost, i to tako, da se bez poteškoća može obaviti glasanje za vrijeme koje je određeno.
2. Kao biračko mjesto smatra se zgrada u kojoj se glasa i dvorište zgrade u kojoj se nalazi biračko mjesto.
Biračko mjesto se ne može odrediti u zgradi u kojoj se nalazi sjedište ili izborni štab političke stranke.
3. Na biračkom mjestu vidno se ističe oznaka i naziv biračkog mjesta i zbirne izborne liste. Zbirne izborne liste ističu se i na mjestu gdje se vrši glasanje.
4. Nadležni opštinski organ dužan je pravovremeno obezbijediti da prostor, koji je opštinska izborna komisija odredila kao biračko mjesto, bude pripremljen i otvoren za vrijeme glasanja. Prostorija za glasanje mora biti dovoljno prostrana da se u njoj može obezbijediti nesmetan rad biračkog odbora, odnosno da ima dovoljno prostora da svi članovi biračkog odbora mogu nesmetano i u svakom trenutku imati uvid i pristup glasačkim kutijama i izbornom materijalu, kao i dovoljno prostora za postavljanje paravana ili kabina za nesmetano ispunjavanje glasačkih listića i tajnost glasanja.
5. Na biračkom mjestu ističe se zastava Crne Gore, a može se istaći i rješenje o određivanju biračkog mjesta i rješenje o imenovanju članova biračkog odbora.
6. Na biračkom mjestu i na 50m od biračkog mjesta zabranjeno je isticanje simbola političkih stranaka i drugog propagandnog materijala, kojima se može uticati na opredjeljenje birača.
7. U prostoriji određenoj za glasanje urediće se poseban prostor tako da niko ne može vidjeti kako građanin popunjava glasački listić, odnosno paravani, kabine za glasanje moraju biti tako postavljeni da glasač, dok glasa, bude leđima okrenut prema biračkom odboru.
8. Birački odbor je dužan da licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora obezbijedi odgovarajuće mjesto sa koga mogu pratiti tok glasanja i imati uvid u rad biračkog odbora.
9. Stupanjem na snagu ovih pravila prestaju da važe Pravila o određivanju i uređivanju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja «Službeni list RCG», br. 20/00 i 50/02).
10. Ova pravila stupaju na snagu narednog dana od dana objavljivanja u «Službenom listu Republike Crne Gore».

Broj 36

Podgorica, 31. jula 2006. godine

REPUBLIČKA IZBORNA KOMISIJA

SEKRETAR
Slobodan Dragović

PREDSJEDNIK
Branislav Radulović

Na osnovu člana 37 stav 4 Zakona o izboru odbornika i poslanika («Službeni list RCG», br. 4/98, 17/98, 14/00, 9/01, 41/02, 46/02 i 48/06) Republička izborna komisija, na sjednici održanoj 31. jula 2006. godine, donijela je

P R A V I L A O RADU BIRAČKIH ODBORA

1. Rad biračkog odbora prije glasanja

1.1. Izborni materijal od opštinske izborne komisije preuzima birački odbor najkasnije 48 časova prije dana održavanja izbora.

Opštinska izborna komisija je dužna da za svaki birački odbor blagovremeno pripremi materijal za glasanje, a naročito: potreban broj glasačkih listića, zbirne izborne liste, izvod iz biračkog spiska, knjigu birača, posebne i službene koverta za glasanje, kao i obrazac zapisnika o radu biračkog odbora.

Po prebrojavanju, opštinska izborna komisija i predsjednik biračkog odbora, u prisustvu članova biračkog odbora, će upakovati materijal u omot, koji će obezbijediti pečatnim voskom, sa odgovarajućim žigom. Na omotu se konstatuje koji je materijal po vrsti i broju u omotu. Konstataciju potpisuju članovi biračkog odbora i član opštinske izborne komisije. Potpisi se ovjeravaju službenim pečatom opštinske izborne komisije. Materijal do otvaranja biračkog mjesta čuva predsjednik biračkog odbora.

1.2. Birački odbor (u stalnom sastavu i opunomoćeni predstavnici podnosioca izborne liste) je dužan doći na biračko mjesto u 6,00 časova (dva sata prije nego što se otvori biračko mjesto, na dan održavanja izbora). Sva neovlašćena lica će biti udaljena sa biračkog mjesta.

Prije otvaranja biračkog mjesta, birački odbor žrijebom određuje člana biračkog odbora u stalnom sastavu, koji, u prisustvu ostalih članova biračkog odbora, vrši vidno oštećenje pečata biračkog odbora, na način što zarezuje ili sagorijeva plamenom gumenu matricu pečata, kojim se glasački listići na poledini, na za to određenom mjestu, pečatiraju neposredno prije predaje glasačkog listića biraču.

Člana biračkog odbora u stalnom sastavu, koji vrši pečatiranje glasačkih listića, određuje birački odbor žrijebom.

Oštećeni pečat biračkog odbora ne stavlja se na kontrolni kupon glasačkog listića.

Glasački listići obavezno su složeni prema redosljedu serijskih brojeva na kontrolnom kuponu i prema tom redosljedu izdaju se biračima prilikom glasanja.

Žrijebanje za člana biračkog odbora koji će vršiti oštećenje pečata biračkog odbora, za člana koji će vršiti pečatiranje glasačkih listića i za člana koji će čuvati kontrolne kupone, vrši se sistemom zatvorenih koverata, na način što će se imena članova biračkog odbora, osim predsjednika, ispisati na posebnim listama i staviti u posebne koverta. Izvlačenje koverta izvršiće predsjednik biračkog odbora.

Predsjednik biračkog odbora, radi korišćenja optičkog čitača spreja, određuje člana biračkog odbora iz stalnog sastava biračkog odbora, koji će biti kontrolor mastila, kao i lice koje će ga zamjenjivati.

1.3. Licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora omogućiće se pristup biračkom mjestu. Njihov identitet utvrđuje predsjednik biračkog odbora na osnovu identifikacione kartice i službenih ovlašćenja.

1.4. Birački odbor će provjeriti da li je prostorija za glasanje dovoljna za prohodnost birača, da li je postavljena glasačka kutija, da li je dovoljan broj paravana, kabina, koji obezbjeđuju tajnost glasanja, da li je na biračkom mjestu istaknuta zastava Crne Gore, a obezbijediće se

da se ukloni sav materijal koji je vezan za kampanju ukoliko se nalazi na biračkom mjestu i na 50 metara od biračkog mjesta.

1.5. Predsjednik biračkog odbora utvrđuje da li je obezbijedena po jedna stolica za članove biračkog odbora i potreban broj stolica za lica koja prate rad organa za sprovođenje izbora.

1.6. Birački odbor će provjeriti da li je kutija za glasanje ispravna.

1.7. Predsjednik biračkog odbora pred svim članovima biračkog odbora otvara omot sa materijalom za glasanje, pri čemu se vrši provjera da li je sav popisani materijal u omotu. Predsjednik biračkog odbora posebno provjerava ispravnost optičkog čitača spreja i to na način što se provjerava da li ultravioletno svjetlo funkcioniše i da li su obezbijedene rezervne baterije.

1.8. Predsjednik biračkog odbora će po izvršenju svih prednjih radnji upitati članove biračkog odbora da li imaju primjedbi na neku od radnji i nepostojanje, ili postojanje primjedbi sa sadržajem i imenom davaoca primjedbe unijeti u zapisnik.

2. Rad biračkog odbora u toku glasanja

2.1. Glasati može samo birač koji je upisan u izvod iz biračkog spiska.

2.2. U 8,00 časova birački odbor oglašava početak glasanja u prisustvu prvog birača čije ime i prezime se unosi u zapisnik o radu biračkog odbora.

2.3. U prisustvu prvog birača birački odbor provjerava glasačku kutiju i kada utvrdi da je prazna, rezultat kontrole se upisuje u kontrolni list koji potpisuju predsjednik i ostali članovi biračkog odbora i birač koji je prvi došao na biračko mjesto. Kontrolni list se ubacuje u glasačku kutiju koja se pečati pečatnim voskom.

2.4. Pri ulasku u prostoriju za glasanje kontrolor mastila koristi ultravioletnu svjetlost za provjeru nevidljivog mastila na prstima (naročito zanokticama). Ako kontrolor mastila otkrije nevidljivo mastilo na prstima, lice ne može glasati i mora mu biti naloženo da napusti biračko mjesto. Ako se ne otkrije nevidljivo mastilo, kontrolor mastila upućuje birača članu biračkog odbora koji utvrđuje identitet birača.

2.5. Birač saopštava biračkom odboru svoje ime i prezime, a ličnom kartom, pasošem ili vozačkom dozvolom, ukoliko sadrže matični broj ili broj lične karte, dokazuje svoj identitet. Predsjednik biračkog odbora utvrđuje identitet birača i zaokružuje njegov redni broj u izvodu iz biračkog spiska. Na zahtjev članova biračkog odbora predsjednik biračkog odbora je dužan da ispravu kojom birač dokazuje identitet pokaže svim članovima biračkog odbora.

Predsjedniku i ostalim članovima biračkog odbora zabranjuje se da, u bilo kojoj formi, a posebno glasnim obraćanjem saopšte ime i prezime birača, kao i njegov redni broj u izvodu iz biračkog spiska.

Predsjednik biračkog odbora naniće sprej bocom nevidljivo mastilo na korijen nokta desnog kažiprsta birača, a onda će upozoriti birača da podigne kažiprst i tako ga drži dok se mastilo ne osuši. Ako birač nema desni kažiprst redosljed prstiju koje treba premazati mastilom je sljedeći: palac, prst, 3,4,5. Ako birač nema desne ruke, koristi se isti redosljed na lijevoj ruci. Ako birač nema prstiju, odustaje se od testa sa mastilom.

Biraču koji odbije kontrolu sa nevidljivim mastilom, birački odbor neće dozvoliti da glasa.

Nakon kontrole sa mastilom, birač će se uputiti do člana biračkog odbora koji izdaje glasački listić.

Član biračkog odbora koji izdaje glasački listić sjedi do predsjednika biračkog odbora. Ovaj član biračkog odbora pečatira glasački listić i dodaje ga predsjedniku biračkog odbora, čime se obezbjeđuje da se biraču preda samo jedan glasački listić.

Nakon toga birač svojeručnim potpisom potvrđuje preuzimanje glasačkog listića u posebnu

Knjigu birača koja se nalazi ispred člana biračkog odbora koji je određen da vodi knjigu birača.

2.6. Predsjednik biračkog odbora objašnjava građaninu način glasanja riječima da «birač glasa tako što zaokružuje redni broj ispred naziva izborne liste za koju glasa, odnosno zaokruživanjem naziva liste ili imena i prezimena nosioca liste i da može glasati samo za jednu izbornu listu sa glasačkog listića i objašnjava način presavijanja glasačkog listića», nakon čega birača upućuje iza paravana ili u kabinu.

Birač sam presavija popunjeni glasački listić tako da se ne vidi za koga je glasao, a da pri tome ostane slobodan kontrolni kupon, nakon čega, držeći u ruci presavijeni glasački listić, odlazi do glasačke kutije i omogućava, žrijebom određenom članu biračkog odbora, a u slučaju potrebe, članu koga odredi birački odbor, da na perforiranom mjestu odvoji kontrolni kupon od glasačkog listića. Birač potom stavlja glasački listić u odgovarajuću glasačku kutiju i napušta biračkog mjesto.

Član biračkog odbora, žrijebom određen, obavezan je da odvojene kontrolne kupone slaže po redosljedu serijskih brojeva i da ih čuva u posebnoj kutiji za tu namjenu.

Predsjednik biračkog odbora je dužan da biraču, na njegov zahtjev, ponovo objasni način glasanja.

2.7. Birač glasa lično. Birač koji nije u mogućnosti da na biračkom mjestu glasa lično (slijepo, invalidno i nepismeno lice) ima pravo da povede lice koje će umjesto njega, na način koji mu ono odredi, ispuniti glasački listić, odnosno obaviti glasanje.

Glasanje za birača iz stava 1. ove podtačke ne može obaviti član biračkog odbora ili opunomoćeni predstavnik podnosioca izborne liste.

Način glasanja iz ove podtačke unosi se u zapisnik.

2.8. Biračko mjesto se zatvara u 21,00 čas. Biračima koji su se zatekli na biračkom mjestu u trenutku zatvaranja, omogućava se da glasaju, s tim što birački odbor prethodno utvrđuje broj i identitet tih birača, prikupljanjem isprava na osnovu kojih se može utvrditi njihov identitet.

3. Održavanje reda na biračkom mjestu i mjere za obezbjeđivanje tajnosti glasanja

3.1. Predsjednik i članovi biračkog odbora staraju se o redu na biračkom mjestu i obezbjeđuju tajnost glasanja.

3.2. Članovi organa za sprovođenje izbora i lica koja prate rad organa za sprovođenje izbora dužni su da poštuju red na biračkom mjestu i da ne ometaju red na biračkom mjestu.

Članovima biračkog odbora i licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora za vrijeme glasanja zabranjeno je na biračkom mjestu vođenje bilo kakve evidencije o biračima koji su glasali, kao i korišćenje kopije biračkog spiska ili bilo koje druge pomoćne evidencije o biračima.

3.3. U prostoriji za glasanje mogu biti samo predsjednik i članovi biračkog odbora.

Zamjenici predsjednika i članova biračkog odbora angažuju se u prostoriji za glasanje samo u odsustvu člana kojeg zamjenjuju.

3.4. Birač popunjava glasački listić isključivo u prostoru koji je za to namijenjen (paravan, kabina), tako da se ne vidi kako je glasao.

Ukoliko birač povrijedi tajnost glasanja na način što glasa javno izvan prostora određenog za glasanje (paravan, kabina) ili, ako nakon glasanja u prostoru koji je za to namijenjen, javno pokaže glasački listić biračkom odboru tako da se vidi za koga je glasao, predsjednik biračkog odbora, na osnovu prethodne odluke biračkog odbora, dužan je da u prisustvu biračkog odbora, nakon odvajanja kontrolnog kupona, takav glasački listić učini nevažećim

na način što će ga precrtati, spakovati ga u poseban koverat i ubaciti ga u glasačku kutiju umjesto birača.

Način glasanja iz stava 2 ove podtačke, predsjednik biračkog odbora unosi u zapisnik.

3.5. Poslije glasanja birač je dužan da se odmah udalji sa biračkog mjesta.

3.6. Birački odbor dozvoljava ulazak u prostoriju za glasanje onoliko broju birača koliko ima kabina, odnosno paravana za glasanje.

3.7. Birački odbor će zabraniti zadržavanje svih lica na biračkom mjestu koja nemaju prava i dužnosti u sprovođenju izbora, a predsjednik može udaljiti sa biračkog mjesta svakoga ko remeti red na biračkom mjestu.

3.8. Pripadniku policije i drugom uniformisanom licu nije dozvoljen pristup biračkom mjestu dok traje glasanje. Predsjednik biračkog odbora, na osnovu prethodne saglasnosti biračkog odbora, može pozvati na biračko mjesto pripadnika policije koji je na dužnosti, ako je na tom biračkom mjestu narušen red i mir.

3.9. Zabranjena je upotreba telefona, mobilnih telefona i pejdžera u prostoriji za glasanje.

3.10. Ako član biračkog odbora ili lice koje prati rad organa za sprovođenje izbora ometa rad na biračkom mjestu, odnosno postupi suprotno stavu 2 podtačke 3.2. i suprotno podtački 3.9. predsjednik biračkog odbora će ga upozoriti, a ako lice i dalje nastavi da ometa rad, predsjednik biračkog odbora, na osnovu prethodne odluke biračkog odbora, će ga udaljiti, što će konstatovati u zapisniku o radu biračkog odbora. Ukoliko je iz prostorije udaljen član biračkog odbora, predsjednik biračkog odbora je dužan da, za dalji rad, omogući prisustvo njegovog zamjenika.

3.11. Predsjednik biračkog odbora posmatračima obezbjeđuje odgovarajuće mjesto sa kojeg mogu pratiti tok glasanja. Ova lica mogu samo posmatrati tok glasanja i pratiti utvrđivanje rezultata izbora na biračkom mjestu.

3.12. Ako se na biračkom mjestu naruši red, birački odbor može prekinuti glasanje, dok se red ne uspostavi. Ako su na biračko mjesto pozvani pripadnici policije, za vrijeme njihovog prisustva na biračkom mjestu, glasanje se prekida.

3.13. Razlozi trajanja prekida glasanja unose se u zapisnik o radu biračkog odbora. Ako je glasanje prekinuto duže od jednog časa produžava se onoliko vremena koliko je prekid trajao.

4. Utvrđivanje rezultata glasanja

4.1. Po zatvaranju biračkog mjesta predsjednik biračkog odbora će upitati članove biračkog odbora da li imaju primjedbi na tok glasanja, čije nepostojanje ili postojanje sa sadržajem i imenom davaoca primjedbe unosi u zapisnik.

4.2. Po završenom glasanju, birački odbor pristupa utvrđivanju rezultata glasanja na biračkom mjestu.

4.3. Birački odbor utvrđuje broj neupotrijebljenih glasačkih listića i stavlja ih u poseban omot koji se pečati.

4.4. Birački odbor utvrđuje broj kontrolnih kupona odvojenih od glasačkih listića i stavlja ih u poseban omot koji se pečati.

4.5. Na osnovu izvoda iz biračkog spiska, birački odbor utvrđuje ukupan broj birača koji su glasali.

4.6. Podatke iz podtačke 4.3, 4.4. i 4.5. birački odbor unosi u zapisnik prije otvaranja glasačke kutije.

4.7. Kada se glasačka kutija otvori, poslije provjere kontrolnog lista, važeći glasački listići odvajaju se od nevažećih.

4.8. Birački odbor utvrđuje broj nevažećih glasačkih listića, zatim broj važećih listića, kao i broj glasova za svaku izbornu listu, što unosi u zapisnik.

4.9. Nevažeći glasački listić je nepopunjeni glasački listić, listić koji je popunjen tako da se ne može utvrditi za koju se izbornu listu glasalo i listić na kome je zaokruženo više od jedne izborne liste.

4.10. Neupotrijebljene, nevažeće i važeće glasačke listiće birački odbor će staviti u posebne omote, na kojima stoji oznaka sadržaja i koji se pečatiraju.

4.11. Izborni materijal (zapisnik o radu, izvod iz biračkog spiska, knjiga birača, glasački listići, kontrolni kuponi odvojeni od glasačkih listića, pečat biračkog odbora, kao i preostali izborni materijal) stavlja se u omot koji se pečatira.

4.12. Po utvrđivanju rezultata glasanja, birački odbor će bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 časova od časa zatvaranja biračkog mjesta, izborni materijal dostaviti opštinskoj izbornoj komisiji.

5. Zapisnik o radu biračkog odbora i Izvještaj o rezultatima glasanja

5.1. Zapisnik o radu biračkog odbora vodi se na propisanom obrascu koji je dostavljen biračkom odboru.

5.2. Zapisnik o radu biračkog odbora sadrži i podatke o licima koja su pratila rad biračkog odbora i o vremenu njihovog zadržavanja na biračkom mjestu.

5.3. Podatke u zapisnik unosi predsjednik biračkog odbora.

5.4. Primjedbe koje su dali članovi biračkog odbora, unose se u zapisnik u momentu davanja primjedbe.

5.5. Zapisnik o radu biračkog odbora potpisuju predsjednik i članovi biračkog odbora.

5.6. Ukoliko neko od članova biračkog odbora odbije da potpiše zapisnik, predsjednik biračkog odbora će ga upitati za razlog odbijanja. Razlog odbijanja da se potpiše zapisnik i razlog da zapisnik nije potpisan zbog toga što se član biračkog odbora udaljio sa biračkog mjesta ranije, unosi se u zapisnik u vidu konstatacije na samom njegovom kraju, koju potpisuju prisutni članovi biračkog odbora.

5.7. Po jednu kopiju zapisnika predsjednik biračkog odbora predaje članovima biračkog odbora.

6. Dostavljanje materijala opštinskoj izbornoj komisiji

6.1. Zapečaćeni izborni materijal predsjednik biračkog odbora, zajedno sa dva ovlašćena predstavnika izbornih lista koje su ostvarile najveći broj glasova na biračkom mjestu, predaju opštinskoj izbornoj komisiji.

6.2. Predsjednik opštinske izborne komisije, prilikom prijema izbornog materijala, donosiocu materijala izdaje potvrdu o njegovom prijemu.

7. Stupanjem na snagu ovih pravila prestaju da važe Pravila o radu biračkih odbora ("Službeni list RCG", br. 20/00, 11/01 i 50/02).

8. Ova pravila stupaju na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu RCG".

Broj 37

Podgorica, 31. jul 2006. godine

REPUBLIČKA IZBORNA KOMISIJA

SEKRETAR
Slobodan Dragović

PREDSJEDNIK
Branislav Radulović

Crna Gora

DRŽAVNA IZBORNA KOMISIJA

Broj 8

Podgorica, 2. februara 2009. godine

Na osnovu člana 32, a u vezi člana 43 Zakona o izboru odbornika i poslanika, Državna izborna komisija, daje

OBJAŠNJENJE ZA PRIMJENU ČLANA 43 ZAKONA O IZBORU ODBORNIKA I POSLANIKA O NAJMANJEM BROJU POTPISA BIRAČA POTREBNIH ZA PODRŽAVANJE IZBORNIH LISTA ZA IZBOR POSLANIKA U SKUPŠTINU CRNE GORE ZA IZBORE RASPISANE ZA 29. MART 2009. GODINE

1. Zakonom o izboru odbornika i poslanika, članom 43 stav 1 propisano je da je izborna lista za izbor odbornika, odnosno poslanika, utvrđena ako je svojim potpisima podrži najmanje 1% birača od broja birača u izornoj jedinici, računajući prema podacima o broju birača sa izbora koji su prethodili odluci za raspisivanje izbora, bez obzira da li se radi o izborima za predsjednika Crne Gore ili o izborima za skupštinu.

Imajući u vidu da su izborima raspisanim Odlukom o raspisivanju izbora za poslanike Skupštine Crne Gore ("Službeni list CG", br.5/09) prethodili izbori za predsjednika Crne Gore, koji su održani 6. aprila 2008. godine, a za koje je u Centralni birački spisak upisano ukupno **490.412** birača, to najmanji broj potpisa birača potreban za podršku izborne liste za izbore koji će se održati 29. marta 2009. godine za izbor poslanika iznosi **4.904** potpisa birača.

2. Saglasno članu 43 stav 2 Zakona za potvrđivanje izbornih lista za izbor poslanika koje podnose političke stranke ili grupe građana koje predstavljaju Albance u Crnoj Gori potrebno je najmanje **1000** potpisa birača.

3. Najmanji broj potpisa birača koji je potreban za potvrđivanje izbornih lista za izbor odbornika u skupštinama opština Nikšić i Budva određuje opštinske izborne komisije, saglasno kriterijumima utvđenim u tački 1 ovog objašnjenja.

PREDSJEDNIK
Branislav Radulović

c) *Pravila RTCG o medijskom predstavljanju***SAVJET RADIO I TELEVIZIJE CRNE GORE**

Broj: 01 - 613

Podgorica, 10. februar 2009.

Na osnovu člana 97. Zakona o radiodifuziji (»Sl. List RCG« br. 51/02, 62/02, 46/04 56/04), i člana 34. Statuta RTCG, Savjet RTCG na sjednici održanoj 10. februara 2009. usvojio je

PRAVILA

o izvještavanju RTCG o sadržini predizborne kampanje za parlamentarne izbore koji će se održati 29. marta 2009. godine

I OSNOVNE ODREDBE**Član 1.**

Javnost ima pravo na tačnu, fer i nepristrasnu i izbalansiranu informaciju o izbornom postupku i o stavovima predstavnika svake potvrđene izborne liste o različitim temama u predizornoj kampanji.

RTCG je dužna da u skladu sa materijalnim i tehničkim mogućnostima kontinuirano predstavlja javnosti sve dostupne i relevantne informacije o toku i sadržini predizborne kampanje, poštujući profesionalne principe, standarde, programska načela i principe javnog servisa, kroz izvještaje u informativnim i predstavljanjem izbornih programa u drugim emisijama i debatama, vodeći računa o balansu i ravnopravnosti, ne stavljaajući u privilegovan položaj bilo koju izbornu listu.

Termine emitovanja i dužinu trajanja posebnih programskih blokova na RTCG utvrdiće programsko uređivački tim, vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti svih izbornih lista.

Član 2.

U izvještajima RTCG će se fokusirati na teme koje su relevantne za građane.

Neće se ograničavati samo na izvještavanje o događajima koje organizuju političke partije već će tragati za informacijama iz drugih izvora, poštujući profesionalne principe i standarde, uključujući i kriterijum selekcije po važnosti, po kojima se prave vijesti.

Član 3.

U svojim izvještajima i prikazima RTCG neće objavljivati izjave i druge sadržaje kojima se ne poštuje država Crna Gora, iskazuje vjerska, nacionalna, rasna, polna ili šovinistička mržnja ili kojima se vrijeđaju, kleveću ili omalovažavaju drugi učesnici izborne kampanje.

Prihvatanjem nastupa na Javnom servisu svaka izborna lista preuzima obavezu da će poštovati državu Crnu Goru i da neće govoriti sadržaje kojima se iskazuje vjerska, nacionalna, rasna, polna, šovinistička mržnja, da neće vrijeđati, klevetati ili omalovažavati druge izborne liste, ni bilo koga drugoga.

RTCG zadržava pravo da interveniše na svako izlaganje koje ne poštuje preuzetu obavezu.

Cilj izvještavanja o predizornoj kampanji je da se obezbijedi objektivna informisanost javnosti kako bi glasači mogli da izvrše adekvatan izbor.

Član 4.

Pravo na predstavljanje izbornih programa i izbornih aktivnosti, na programima RTCG, počinje danom potvrđivanja izbornih lista od strane Državne izborne komisije i traje do početka izborne čutnje.

II PROGRAMSKI PRINCIPI

Član 5.

Rad javnog servisa RTCG za vrijeme predizborne kampanje zasnivaće se na principima:

a) Nezavisnosti

Rad Javnog servisa baziraće se na načelu uređivačke nezavisnosti i svojim programskim sadržajima neće, direktno ili indirektno favorizovati nijednog učesnika predizborne kampanje;

b) Ravnopravnosti

Javni servis će svim izbornim listama obezbijediti ravnopravan pristup na svojim programima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu;

c) Uravnoteženosti

Javni servis će u predizornoj kampanji izvještavati na uravnotežen način.

Prilikom objavljivanja rezultata istraživanja javnog mnjenja, RTCG će pružiti javnosti i sljedeće informacije:

- ko je naručio i platio istraživanje
- ko je sproveo istraživanje
- po kom metodu
- na kojem uzorku i koje je moguće odstupanje
- kada je istraživanje sprovedeno.

Deset dana prije glasanja, RTCG neće objavljivati rezultate istraživanja javnog mnjenja.

Na dan održavanja glasanja, prije zatvaranja glasačkih mjesta, RTCG neće objavljivati procjene rezultata glasanja.

d) Nepriistrasnosti

Javni servis će primjenjivati jednake kriterijume za sve ispoljene stavove i neće svojim programskim sadržajima promovisati sopstvene stavove o učesnicima predizborne kampanje.

III POSEBNA PRAVILA

Član 6.

U skladu sa Zakonom, i pravilima profesije, tokom predizborne kampanje, Javni servis u redovnim *informativnim* emisijama neće emitovati komentare ili druge oblike novinarskog izražavanja u kojima bi se komentarisale izborne aktivnosti ili programi izbornih lista.

Izveštaji o aktivnostima državnih organa, funkcionera i predstavnika lokalne samouprave, na njihovim redovnim državnim poslovima u vrijeme predizborne kampanje, ne smiju biti u funkciji izborne i stranačke propagande.

Član 7.

Javni servis će u informativnim emisijama i priložima o radu institucija sistema, predsjednika, premijera, dosljedno poštovati princip profesionalizma i novinarske etike.

Ukoliko se u toku predizborne kampanje budu održavale sjednice Skupštine Crne Gore, RTCG ih neće prenositi, ali će cjelovito izvještavati javnost o odlukama i zaključcima koji budu usvojeni.

Član 8.

Javni servis RTCG će sve izborne liste tretirati jednako.

RTCG u vrijeme predizborne kampanje neće odstupiti od kriterijuma koji važe za selekciju, odnosno odabir vijesti po njihovoj važnosti u situaciji kada je više vijesti i događaja vezano za jednu izbornu listu (promotivni skup, press, saopštenje, stranački stav, demanti...)

Član 9.

Na dan održavanja izbora RTCG će objavljivati informacije o broju građana koji su glasali, eventualnim kršenjima izborne procedure i to kao zvanične izvještaje i izjave nadležnih organa Državne izborne komisije.

Član 10.

Javni servis RTCG će svim izbornim listama omogućiti pravo na odgovor, u skladu sa Zakonom, ukoliko izvještaj objavljen pod uredničkom odgovornošću sadrži neistinite informacije ili iskrivljene činjenice.

Član 11.

Javni servis će striktno poštovati zabranu korišćenja djece i hendikepiranih lica u političke, propagandne svrhe, saglasno Zakonu o medijima i Pravilniku o oglašavanju i sponzorstvu u elektronskim medijima (Sl list CG br 33 /05)

Član 12.

Zaposleni, koji su nosioci funkcija kod određene političke partije neće imati pravo da vode emisije, niti učestvuju u donošenju uredničkih odluka u toku trajanja kampanje.

Za vrijeme izvršavanja zadataka zaposleni neće nositi ili izlagati simbole koji se mogu povezati sa bilo kojom političkom partijom.

Zaposleni i RTCG neće prihvatati poklone, usluge ili posebne tretmane od političkih partija i bilo koga drugog tokom kampanje.

Član 13.

Najave promotivnih skupova, mitinga i slično mogu se objavljivati samo u plaćenim terminima.

Član 14.

Predstavljanje programa i aktivnosti izbornih lista koje je proglasila Državna izborna komisija, biće posebno označeni i jasno odvojeni od ostalih programskih sadržaja.

RTCG zadržava pravo sopstvenog audio i video materijala.

U utvrđenom terminu za predstavljanje izborne liste mogu da koriste i vlastiti audio i video materijal.

Video materijal se mora dostaviti isključivo u formatu BETA SP ili DVC&PRO, i to najkasnije 24 sata prije utvrđenog termina za predstavljanje.

Javni servis RTCG nije odgovorna za istinitost informacija koje izjave predstavnici izbornih lista, kao i za audio i video materijal koji se emituje u okviru termina za predstavljanje.

Javni servis RTCG zadržava pravo da nakon pregledanja dostavljenog video materijala, obavijesti u pisanoj formi izbornu listu da dostavljeni materijal ili jedan njegov dio predstavlja uvredu, klevetu, omalovažavanje drugih izbornih lista i povredu dostojanstva građana, širenje vjerske, nacionalne, rodne, rasne mržnje, kao i da se sadržajem dostavljenog materijala ne vrši promocija izbornog programa i izbornih aktivnosti, najkasnije 12 sati prije utvrđenog termina.

Izborna lista može najkasnije 6 sati prije utvrđenog termina emisije iz sadržaja video materijala koji je dostavila, da otkloni nepravilnosti koje su navedene u prethodnom stavu, i odgovarajući video materijal dostavi za emitovanje.

Ukoliko izborne liste ne postupe na opisani način, RTCG će na početku utvrđenog termina za predstavljanje to saopštiti javnosti i navesti razloge za neemitovanje materijala.

Sve emisije će se emitovati u istoj scenografiji sa izbornim grafičkim rješenjem i sloganom političkih subjekata.

Član 15.

RTCG će u formi debatne emisije na Radiju i TV omogućiti suočavanje izbornih lista.

Član 16.

RTCG će pod jednakim komercijalnim i tehničkim uslovima, bez diskriminacije i uz isključivo novčanu nadoknadu emitovati predizborne spotove.

RTCG, u skladu sa zakonom, može da odbije da emituje reklamne poruke ako ocijeni da one podstiču diskriminaciju, mržnju, nasilje ili vrijeđaju čast, ugled i privatnost građana i drugih učesnika u kampanji.

IV OBLICI PREDSTAVLJANJA

Član 17.

Medijsko predstavljanje izbornih lista na Javnom radio-difuznom servisu RTCG se ostvaruje:

- **Dnevno** – u posebnim blokovima u informativnim emisijama:
Vijesti, Dnevnik 1, 2 i 3, Novosti dana kao i u *plaćenim terminima* pod ravnopravnim uslovima
- **predstavljanjem programa izbornih lista u trajanju od 30 minuta, uz medijaciju novinara RTCG;**
- **izvještajem sa dva promotivna skupa koje posebno odrede izborne liste** (trajanje *5 min*)
- **reportažom sa završnog promotivnog skupa** (trajanje *10 min*; reportažu može da uradi i medijski pool izborne liste)
- **tri debate**
- **završno sučeljavanje u trajanju od 90 minuta**

Član 18.

Ova Pravila biće objavljena na sajtu RTCG i dostavljena učesnicima predizborne kampanje, koji imaju potvrđenu kandidaturu od DIK-a, kao i Agenciji za radio difuziju CG.

SAVJET RTCG,

Predsjednik
Branislav Čalić

*d) Programi političkih partija***FORCA – Nazif Cungu****PROGRAM I DJELOVANJE****Opšti ciljevi Nove demokratske snage – FORCA su:**

- djelovanje za razvoj i primjenu demokratskih procesa,
- decentralizacija vlasti i realizacija ideala čovjeka i slobodnog društva,
- realizacija nacionalne jednakosti,
- zaštita privatne svojine,
- vladavina prava,
- ekonomija slobodnog tržišta,
- zaštita životne sredine.

Nova demokratska snaga svoje djelovanje usmjerava na:

- optimalni ekonomski razvoj,
- racionalizaciju administracije i njeno djelovanje u službi građana,
- nedostatak inicijative administracije i odgovornost njenih službenika,
- postavljanje adekvatnih ljudi (kadrova) na određenim mjestima,
- postavljanje ljudi u partiji i administraciji prema sposobnostima, a ne prema porodičnim i ličnim vezama,
- angažovanje mladih u strukturama FORCE i lokalnoj upravi,
- angažovanje specijalnih međunarodnih organizacija za uključivanje mladih u javnoi dijalog,
- zajedničko djelovanje sa lokalnim vlastima i NVO,
- saradnju sa vjerskim zajednicama,
- razvoj turizma kao primarne ekonomske grane,
- razvoj poljoprivrede i njenih produkata,
- razvoj organske poljoprivrede na bazi međunarodnih standarda i jačanje turističke ponude,
- uključivanje Ulcinja kao starog grada i spomenika kulture u Ulcinju u listu gradova zaštićenih od strane UNESCO-a,
- osiguranje afirmativne akcije u izbornom sistemu za Albance u Crnoj Gori,
- osiguranje državnih sredstava iz Budžeta Republike za finansiranje,

- zaštita i iskorišćavanje lokalnih resursa, te na lošu upotrebu istih na svim nivoima,
- predlaganje i donošenje urbanističkih planova, kao i njihovo ostvarivanje u narednom periodu,
- aktivno učešće žena u političkom životu i partijskim organima,
- utemeljivanje civilnih organizacija u oblastima u kojima žive Albanci,
- poboljšanje statusa zapošljenih u lokalnoj administraciji i iskorjenjivanje korupcije,
- stvaranje povoljnog ekonomskog ambijenta za investiranje građana i smanjenje migracije, naročito mladih,
- animiranje kapitala iz dijaspore radi privatizacije,
- poboljšanje i realizacija opštinskog budžeta sa većim učešćem kapitala u odnosu na troškove za administraciju,
- zaštitu lokale opštinske imovine.

Opšti ciljevi nacionalnog plana FORCE su:

- Primjena evropskih konvencija u zaštiti ljudskih prava;
- Osiguranje afirmativne akcije u ekonomskom razvoju u krajevima gdje su Albanci većina i opštinske infrastrukture radi bržeg ekonomskog razvoja;
- Kulturna i politička, ekonomska integracija manjinskih naroda u Crnoj Gori, na ravnopravnoj osnovi u cilju evropskih integracija;
- Školovanje na maternjem jeziku na svim nivoima;
- Slobodna upotreba nacionalnih simbola;
- Slobodna upotreba manjinskih naroda u lokalnoj upravi gdje predstavljaju većinu ili su u znatnom broju zastupljeni;
- Aktiviziranje graničnog prijelaza Sukibine – Plav za promet roba;
- Utemeljenje nacionalnih kulturnih i informativnih institucija;
- Proporcionalna zastupljenost manjina u zakonodavnim, izvršnim i sudskim organima.

Ulcinj, 22. 10. 2005.

Predsjednik,
Nazif Cungu

Crnogorski komunisti

PROGRAM

SAVEZ KOMUNISTA JUGOSLAVIJE - KOMUNISTI CRNE GORE

UVOD

Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore usvaja svoj program u vrijeme složenih svjetskih i unutrašnjih društveno-ekonomskih i političkih previranja i svjetske ekonomske krize, koji se temelji na iskustvima međunarodnog radničkog pokreta (iskustvima socijalnih revolucija i socijalističkih političkih sistema), sve to utemeljeno na izvornoj Marksovoj misli:

“U društvenoj proizvodnji svoga života ljudi stupaju u određene, nužne odnose, nezavisno od njihove volje, odnose proizvodnje koji odgovaraju određenom stupnju razvitka materijalnih proizvodnih snaga. Cjelokupnost tih odnosa proizvodnje sačinjava ekonomsku strukturu društva, realnu osnovu na kojoj se diže pravna i politička nadgradnja i kojoj odgovaraju određeni oblici društvene svijesti. Način proizvodnje materijalnog života uslovljava proces socijalnog, političkog i društvenog života uopšte. Ne određuje svijest ljudi njihovo biće, već obrnuto, njihovo društveno biće određuje njihovu svijest. Na izvjesnom stupnju razvitka dolaze materijalne proizvodne snage društva u protivrječnost s postojećim odnosima proizvodnje, ili, što je samo pravni izraz za to, s odnosima svojine u čijem su okviru dotle kretale. Iz oblika razvijanja proizvodnih snaga ti se odnosi pretvaraju u njihove okove. Tada nastupa epoha socijalne revolucije. S promjenom ekonomske osnove vrši se sporije ili brže prevrat čitave ogromne nadgradnje. Pri posmatranju ovakvih prevrata mora se uvijek razlikovati materijalni prevrat u ekonomskim uslovima proizvodnje, koji se da konstatovati s tačnošću prirodne nauke, od pravnih, političkih, religioznih, umjetničkih ili filozofskih, ukratko, ideoloških oblika u kojima ljudi postaju svjesni toga sukoba i borbom ga rješavaju. Kao što neku individuu ne ocjenjujemo po onome što on o sebi misli da jeste, tako ni o ovakvoj prevratnoj epohi ne možemo stvarati sud iz njene svijesti, već, naprotiv, moramo tu svijest da objašnjavamo iz protivrječnosti materijalnog života, iz postojećih sukoba među društvenim proizvodnim snagama i odnosima proizvodnje. Nikada neka društvena formacija ne propada prije no što budu razvijene sve proizvodne snage za koje je ona dovoljno prostrana, i nikada novi, viši odnosi proizvodnje ne nastaju prije no što se materijalni uslovi njihove egzistencije nijesu već rodili u krilu samog starog društva. Stoga čovječanstvo postavlja sebi uvijek samo one zadatke koje može da riješi, jer kad tačnije posmatramo, uvijek ćemo naći da se sam zadatak rađa samo ondje gdje materijalni uslovi za njegovo rješenje već postoje ili se bar nalaze u procesu svoga nastajanja. U opštim linijama mogu se azijski, afrički, antički, feudalni, i savremeni buržoaski način proizvodnje označiti kao progresivne epohe ekonomske društvene formacije. Buržoaski odnosi proizvodnje su poslednji antagonistički oblik društvenog procesa proizvodnje, antagonistički ne u smislu individualnog antagonizma nego antagonizma koji potiče iz društvenih životnih uslova individua, ali u isti mah proizvodne snage koje se razvijaju u krilu buržoaskog društva stvaraju materijalne uslove za rješenje toga antagonizma. Zato se s tom društvenom formacijom završava predistorija ljudskog društva.” (K. Marks: Iz Predgovora “*Prilog kritici političke ekonomije*”, Kultura, Beograd, 1969.)

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore polazi svojim Programom od stanovišta da se cjelokupna istorija razvitka čovječanstva kretala kroz sukobe. U krajnjem slučaju

pobjeđivale su one snage koje su bile objektivni izraz zakonitosti kretanja društvenih sukoba datog vremena. U savremenom svijetu, epohi socijalne revolucije, postoje takođe razlike u pogledu na temeljno teorijsko-praktično pitanje: Kako dospjeti do onoga što zakonitost društveno razvitka nužno dovodi, do, socijalizma-komunizma, društva sveukupnih sloboda i prava radnih ljudi?

Jedini put do toga neminovnog cilja jeste djelovanje komunista u skladu sa svojim Programom zasnovanim na Marksovom učenju prilagođenim savremenim uslovima.

Partija na svom putu ka Programom postavljenom cilju mora da ima za saveznika radne ljude datog historijskog trenutka njihovom sa sviješću uslovljenom stepenom razvitka proizvodnih snaga i uslova življenja. Uspjeh na tom put prirodno zakonitog razvitka društva jedino garantuje Partija sa svojim Programom.

Prema, tome, Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore će se u kontekstu stvarnih društveno-političkih događaja boriti svim instrumentalnim dobrima na putu ka Opštem dobru - socijalizmu-komunizmu, d r u š t v u bez privatnog vlasništva stečenog prisvajanjem tuđega rada izrabljivanjem čovjeka od strane čovjeka, i sa sviješću ljudi doraslih tom društvenom stanju - njim samim stvoren. U tom smislu, Program Partije u Crnoj Gori jeste osnova načina na putu ka socijalnoj revoluciji sa što više instrumentalnog dobra i bez zločina, smatrajući praksu konačnim sudijom pravilnosti teorijskih postavki i tumačenja povijesnih kretanja datih ovim Programom.

II - ANALIZA DRUŠTVENO - EKONOMSKIH I POLITIČKIH ODNOSA U SAVREMENOM SVIJETU

Domonopolistički kapitalizam

U periodu slobodne konkurencije, kapitalizam je razvio proizvodne snage i tehniku proizvodnje, ali je stvorio i uslove i društvene snage koje na različite načine sve više pritiskaju na njega, zaoštavajući unutrašnju protivrječnost i tražeći kao nužnost promjenu kao sistema. Odlučujuća snaga tih promjena jeste svijest radnih ljudi koja kao nužnost društvenog kretanja traži i ukida dosadašnji način klasno-eksploatatorskog vlasništva, proizvodnje, razmjene, raspodjele i odlučivalja o raspolaganju radom.

Snažno razvijajući proizvodne snage društva, kapitalizam je izvršio industrijsku revoluciju, naučno organizovao proizvodnju u granicama preduzeća, doveo do ogromnog povećanja produktivnosti rada, razvio nacionalno i stvorio svjetsko tržište. Sve većom podjelom rada u nacionalnim i međunarodnim razmjenama, kapitalizam je proširio društveni karakter rada vršeći stalno podruštvljavanje proizvodnje, koje, međutim, i dalje ostaje u granicama privatnog kapitalističkog upravljanja i privatnog prisvajanja društvenog proizvoda.

Pokretačka snaga kapitalističke proizvodnje jeste p r o f i t! Privatna kapitalistička svojina nad sredstvima za proizvodnju, privatno prisvajanje izvora društvenih dobara, profit kao cilj proizvodnje i anarhičnost u razvitku kapitalističke privrede dolazi sve više u sukob s društvenim karekaterom proizvodnje, sa organizacijom proizvodnje u cjelini i sa opštim potrebama društva. Naročito je došao u sukob položaj neposrednih proizvođača, kao eksploatisanih najamnih radnika, s njihovim sve većim značenjem u proizvodnji i s njihovim ekonomskim i političkim težnjama.

Razvitak kapitalizma je pratio sve veće nagomilavanje bogatstva, sve veća koncentracija i centralizacija kapitala, koncentracija ekonomske i političke moći u rukama sve manjeg

broja kapitalista, dok se na drugoj strani stvarala sve mnogobrojnija armija eksploatisanih, što je dovelo do proširenja osnovnih klasnih suprotnosti i klasne borbe u kapitalističkom društvu.

U periodu liberalnog kapitalizma industrijski razvitak se koncentrisao uglavnom u zapadnoevropskim zemljama i u SAD-u, dok su druge zemlje, najvećim dijelom bile proizvođači sirovina. Industrijski razvijenije zemlje podčinile su zemlje - proizvođače sirovina i time stvorile podlogu za svoj brži razvitak, kočeći razvoj ostalih dijelova svijeta.

Na toj osnovi i u tim suprotnostima razvijao se kapitalistički sistem, čije su zakone nastajanja i razvitka kao i neminovnost njegovog propadanja otkrili, naučno analizirali i objasnili Marks i Engels.

Monopolistički kapitalizam

Monopolistički kapitalizam se javio na višem stepenu razvitka proizvodnih snaga kapitalizma, na osnovu koncentracije i centralizacije kapitala, kao i dominirajućeg položaja finansijskog kapitala.

Monopolistički kapitalizam je organizovao proizvodnju na širokoj osnovi, ujedinjavajući više preduzeća jedne ili nekoliko grana i privrednih oblasti, i dalje razvijao proizvodnju i njeno podružtaljavanje. Sve većom koncentracijom i centralizacijom proizvodnje, planiranje u okviru preduzeća proširuje se na planiranje u okviru interesa monopola. U isto vrijeme je proširena i povezanost i uzajamna zavisnost svjetske privrede.

U monopolističkom kapitalizmu je otpočeo i proces stagnacije kapitalističkog društva, njegovog truljenja, nesposobnost da ide u korak s mogućnostima daljeg razvitka proizvodnih snaga društva. Tim se ujedno proširio proces krize, došlo je do ratova, do opšte krize kapitalizma i do njegovog ubrzanog propadanja kao sistema.

Za monopolistički kapitalizam su karakteristični: nastanak monopola u razvijenim kapitalističkim zemljama, povezivanje monopola na međunarodnom planu, stvaranje svjetskih monopola, njihova vladavina u svjetskoj privredi i njihov presudan uticaj na svjetsku politiku i međunarodne odnose. Preovlađujuća uloga kapitalističkih monopola dovela je do imperijalizma krajem 19. i početkom 20. v. koji i danas traje.

Krupnim promjenama koje su monopoli izvršili u ekonomici i društvenoj strukturi kapitalizma, nijesu ukinule osnovne zakonitosti protivrječnosti kapitalističkog društva, one su samo dobile nova obličja. Razvija se konkurentska borba među monopolima, za monopol i učvršćenje njihovih položaja, borba u samim monopolima, kao i protiv onih koji ugrožavaju njihovu poziciju. Takva konkurencija dobila je naročito oštre oblike na međunarodnoj areni u borbi za tržište, za izvoz sirovina i za sferu uticaja. Još se više proširio jaz između razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Monopolistički kapitalizam je pojačao eksploataciju radnih ljudi i povećao pritisak na srednji sloj društva kao svoga najvećeg neprijatelja i protivnika s obzirom na njegovu ekonomsku i intelektualnu samostalnost i nezavisnost. U ovoj fazi kapitalizma proširio se sistem eksploatacije drugih naroda uz najgrublje i nejperfidnije forme iskorišćavanja i ugnjetavanja.

Monopolistički kapitalizam je još zaoštrio osnovne protivrječnosti kapitalizma i izazvao nove. Dalje je razvio klasne i političke suprotnosti u pojedinim zemljama i suprotnosti u međunarodnim odnosima. Da bi savladao unutrašnje i spoljašnje teškoće, a naročito suprotnosti između samih imperijalističkih zemalja i suprotnosti u njihovom odnosu na

kolonijalne i zavisne zemlje, monopolistički kapitalizam se sve više širi i sve neposrednije koristi mehanizam države, što pojačava tendenciju srastanja vrhova monopola i društvenog aparata.

Monopolistički kapitalizam postaje nosilac političke reakcije; on pokušava da spriječi razvitak društvene svijesti uvođenjem perfidno skradnih formi i oblika obrazovno-vaspitnih planova i programa i suzbijajući uticaj javnog demokratskog mišljenja. U zemljama s naročito zaoštrenim unutrašnjim i spoljašnjim suprotnostima, najreakcionarnije snage monopolističkog kapitalizma pošle su putem užas-diktature da bi obezbijedili svoje pozicije od revolucionarnih snaga, kao i svoje međunarodne pozicije, povezujući se s društveno-istorijski najnazadnijim snagama u nerazvijenim zemljama.

Borba monopolističkog kapitalizma za novu podjelu i za proširenje uticajnih sfera, za prevlast i dominaciju u svijetu, dovela je i dovešće do svjetskog rata i masovnog uništenja ljudi, društvenih, materijalnih i kulturnih dobara.

Osnovna uloga države u funkcionisanju i razvitku ekonomike kapitalističkog društva

Neophodnosti da se odnosi proizvodnje i raspodjele u kapitalizmu mijenjaju i uspostavljaju sve više na bazi društvene intervencije dovodi do izmijenjene i pojačane uloge države u funkcionisanju i razvitku ekonomike društva. Sve više jača tendencija državne intervencije u ekonomskim kretanjima društva. Država je prinuđena da preduzme pojedine mjere kontrole nad privatnim kapitalom, koje, doduše, ne zadiru u suštinu kapitalističkog sistema, ali djelimično ograničavaju privatno upravljanje kapitalističkom svojinom.

Država uzima na sebe značajnu ulogu u privredi razvijanjem raznovrsnih novih kreditno-monetarnih oblika i širim korišćenjem poreskog sistema za regulisanje privrede, bilo neposredno - nacionalizacijom čitavih grana industrije i krupnim državnim investicijama - ili ograničavanjem upravljanja privrednim kapitalom i kontrolom u raspodjeli profita i u toj mjeri unosi izvjesne elemente privrednog planiranja, a najčešće kombinovanjem svih ovih mjera.

Kao rezultat unutrašnjeg razvoja i promjena u kapitalističkom sistemu, svjesnog i stihijskog pritiska radnih ljudi u savremenim uslovima - jača i uloga države na području radnih i imovinskih odnosa, socijalnih prava i socijalnih službi i drugih društvenih odnosa.

Tendencija proizvođača da, preko organa najrazličitijih karaktera i s manjim ili većim pravima, utiče na upravljanje preduzećima i institucijama upravljanja privredom u cjelini i ako su u početnom stadiju razvoja, predstavlja proširenje borbe za demokratska prava radnih ljudi i za rukovodeću njihovu ulogu u društvenom i privrednom životu.

Pojava regionalnih i širih međunarodnih privrednih organizacija u kojima su neposredno angažovane države, predstavljaju, novi oblik privredne saradnje i integracije za razliku od ranije isključivih aktivnosti privatnog monopola i drugih privatnokapitalističkih organizacija na ovom polju, a s druge strane se koristi i kao novo sredstvo borbe za uspostavljanje ekonomske i političke hegemonije jačih i razvijenih nad slabijim i nerazvijenim.

Buržoaska država uzima na sebe ekonomsku funkciju na onom stepenu razvitka kapitalizma kada su privatna svojina i privatnokapitalistički odnosi proizvodnje postali preuski okvir za narasle proizvodne snage, kada društvo nije više sposobno da na postojećim osnovama izađe iz krize i da dalje vrši društvenu reprodukciju i razvija proizvodne snage.

Takve tendencije izražavaju nastajanje snaga kapitalizma da se ekonomski i politički prilagodi potrebama razvitka proizvodnih snaga, društveno-političkim promjenama

poslednjih decenija odnosno rastućem uticaju svijesti radnih ljudi u nacionalnim granicama, zadržavajući pri tome bitne elemente kapitalističkih odnosa i društvenih privilegija buržoazije.

Proces vezivanja vrhova monopola s državnom upravom nastavlja se i dalje. Ali, uzimajući na sebe znatne ekonomske funkcije, država i državni aparat dobijaju svoju samostalnu ekonomsku bazu, pa na toj osnovi jača uloga državnog aparata. Buržoaska država i državni aparat, u težnji da stiču svoje samostalne funkcije i da se postave iznad društva, nastoje ne samo da još više suzbiju samostalnu društvenu ulogu radnih ljudi, već i da, ne dirajući u samu osnovu kapitalističkog sistema, ograniče ulogu privatnog kapitala.

Buržoazija, a naročito njeni monopolistički vrhovi, u takvim uslovima nastoje da održe i razviju što veću kontrolu nad cijelim mehanizmom države i državnog kapitalizma, da se trajno učvrste kao njegova osnova rukovodeći i usmjeravajući političke snage - radi konzerviranja kapitalističkih odnosa i očuvanja privilegija buržoazije u nacionalnim i međunarodnim okvirima. Zbog toga se pojačava težnja raznih reakcionarnih krugova buržoazije kapitalističkih monopola i državno-kapitalističke birokratije da u gušenju naprednih revolucionarnih i demokratskih pokreta primijene najperfidnije zločinačke i druge antidemokratske metode.

Pojačana uloga države rađa takođe ekonomsku i političku snagu birokratije, koja jačajući ima tendenciju da se pojavljuje kao relativno samostalan društveni i politički faktor. Ukoliko je u političkoj borbi između buržoazije i radnih ljudi za uticaj i poziciju u sistemu državnog kapitalizma postignuta veća ravnoteža, utoliko se i funkcija birokratije više osamostaljuje, uz težnju za jačanjem i očuvanjem državnokapitalističkog monopola i društvenih privilegija buržoazije. Na takvim se tendencijama zasniva imperijalistička i nacionalistička ideologija buržoazije, koja nastoji da državu prikaže kao nadklasnog nacionalnog arbitra u društvenim i ekonomskim odnosima. Ukoliko je uticaj buržoazije jači, utoliko birokratija otvorenije služi buržoaziji, sprovodeći njenu reakcionarnu politiku.

Samo vodeća uloga radnih ljudi može da oduzme birokratiji ovakvu samostalnu društvenu ulogu.

Savremeni imperijalistički hegemonizam

Iz državnokapitalističkog monopola raste ne samo težnja za održavanjem postojećih odnosa nacionalnog ugnjetavanja i kolonijalne eksploatacije, već i tendencija ka hegemoniji nad drugim narodima i ka svjetskoj hegemoniji. Savremeni hegemonizam ne izražava samo nastojanja da se održe ostaci klasnog kolonijalizma, već predstavlja preobraženi oblik kolonijalizma u sadašnjim uslovima. Imperijalistički hegemonizam se prilagođava formalnoj nezavisnosti, odnosno formalnoj ravnopravnosti naroda, kako bi ove učinio ekonomski i politički zavisnim od sila koje raspolažu velikom koncentracijom ekonomske i političke snage. U borbi za taj cilj politički predstavnici buržoazije u današnjim uslovima često se služe i ideološko-političkim instrumentima poput lažne brige o demokratiji, slobodi, pravima čovjeka, itd., itd... Ukidajući ili bitno ograničavajući na taj način stvarnu nezavisnost i ravnopravnost naroda. Nosioi imperijalističkog hegemonizma teže za tim da ih pretvore u svoja ekonomska, politička i vojna uporišta u borbi za proširivanjem sfere svoje hegemonije i ovog ili onog vida ekonomske eksploatacije. Samim time je imperijalistički hegemonizam stalan izvor opasnosti od novog svjetskog rata. U određenim uslovima ova opasnost postaje utoliko veća ukoliko se hegemonistička uloga određene države ili grupe država pretvara u snažan međunarodni sistem koji djeluje isključivo sa pozicije sile, i ukoliko je na podlozi

državnog kapitalizma buržoazija sposobna da pokrene i organizuje i druge društvene snage radi sprovođenja svoje hegemonističke unutrašnje i spoljne politike.

Borba za hegemoniju ne predstavlja uvijek samo isključivi interes buržoazije i državno-kapitalističke birokratije određene zemlje ili grupe zemalja. Ona u datim uslovima dobiva i podršku u jednoj zemlji svih radnih ljudi.

Marks i Engels su govorili o društvenim posledicama koje nastaju kada buržoazija pojedinih razvijenih zemalja uspijeva da djelove radnih ljudi, pa čak i sve radne ljude, stavi u izvjesnom smislu u povlašćeni materijalni položaj prema ostalim djelovima radnih ljudi, odnosno prema radnim ljudima drugih zemalja.

U današnjem vremenu takva praksa u razvijenim zemljama kapitalizma igra ogromnu ulogu.

Tu se radi o mogućnosti da vodeće snage buržoazije na bazi ekstraprofita u izvjesnom smislu "potkupljuju" pojedine djelove radnih ljudi i o tome da veća razvijenost proizvodnih snaga i veća produktivnost rada omogućava znatno viši standard u razvijenim zemljama nego u ostalim djelovima svijeta.

Ta je praksa neposredni proizvod privilegovanih pozicija koje drže vladajuće snage razvijenih zemalja u odnosu na nerazvijene zemlje. Takve privilegovane pozicije su pojedine zemlje neposredno ili posredno stekle zahvaljujući kolonijalnoj ekspoataciji, ostajući van ratnih sukoba ili određenoj ulozi u međunarodnoj podjeli rada, ili uslijed drugih povoljnih historijskih uslova. Privilegovane pozicije su im omogućile da dugotrajnim sticanjem ekstraprofita daleko odmaknu u razvitku proizvodnih snaga u poređenju s većim dijelom ostatka svijeta, što im omogućuje da zadrže vanredno povlašćeni položaj u svojim odnosima s nerazvijenim zemljama. Na taj način razvijene kapitalističke zemlje ipak uspijevaju i sada da više ili manje reprodukuju svoj privilegovani položaj i s njim vezane ekstra-profite.

Iz svih tih razloga su vladajući krugovi tih zemalja ekonomski i politički više u mogućnosti da udovolje materijalnim zahtjevima određenih slojeva radnih ljudi pa čak i njihovim demokratskim zahtjevima, utičući ujedno na formiranje njihove političke svijesti. Na takvim tendencijama se zasniva ne samo oportunistički odnos pojedinih slojeva radnih ljudi prema sopstvenoj buržoaziji i državno-kapitalističkoj birokratiji, već, i njihova povremena podrška imperijalističkoj, odnosno hegemonističkoj politici državnih vrhova. Viši materijalni standard razvijenih zemalja postaje, prema tome, znatnim dijelom produkt bijede i zavisnosti nerazvijenih zemalja, a ugnjetavanje, nasilje i odsustvo demokratskih prava u velikom dijelu svijeta postaje preduslov i podloga buržoaske demokratije i političkog liberalizma u malom dijelu razvijenih zemalja.

Iako raspolaže velikom materijalnom snagom, savremni kapitalizam je unutrašnje politički slab i nestabilan.

Borba naroda za stvarnu političku i ekonomsku nezavisnost, to jeste za stvarnu ravnopravnost i samostalnost u međunarodnim odnosima, ne ukida se nego postaje sve šira i uspješnija, a hegemonistički pritisak, sa svoje strane, sve više doprinosi da se ta borba poveže s najnaprednijim snagama radnih ljudi. A to znači da je jedini put konačne likvidacije porobljavanja i eksploatacije - uporna borba radnih ljudi i progresivnih snaga u svakoj zemlji za svoje demokratske i društvene zahtjeve i za mir i za rukovodeću društvenu ulogu radnih ljudi, kao i dosledna borba naroda za svoju nezavisnost.

Državni kapitalizam

U savremenom društvu nema čistog državnog kapitalizma, jer se uopšte društveni procesi ne ispoljavaju niti se mogu ispoljavati u čistim oblicima. Savremeni kapitalizam sadrži elemente privatnog kapitala slobodne konkurencije uporedo s monopolističkim kapitalom i sa ostacima sitnosopstveničke proizvodnje, dok istovremeno sve jače dolazi do izražaja funkcija države u svojstvu društvenog, političkog i posebno ekonomskog činioca. Ukoliko se pojedine ekonomske funkcije više prenose s privatnog kapitala na državu - pri čemu se i na druge načine ograničavaju prava privatnog kapitala - utoliko dolazi više do izražaja pritisak novih materijalnih i društvenih faktora u privredi na kapitalističke proizvodne odnose, faktora koji čine uspostavljanje socijalističkih odnosa još neminovnijim. Tendencije te vrste su odraz sazrijevanja i jačanja "elemenata novog društva, koji su se već razvili u njedrima starog buržoaskog društva koje se nalazi u raspadanju" (Marks), i probijaju sve snažnije kroz pukotine kapitalističkog društvenog sistema, produbljuju njegovu opštu krizu i sve više jačaju, proširujući svijest o neminovnosti socijalističkog preobražaja društva i o neophodnosti borbe za takav preobražaj.

Državni kapitalizam, prema tome, nije neka posebna faza kapitalizma, već on, kao tendencija, izrasta u razvijenim zemljama iz monopolističkog kapitalizma, koji je postao ekonomski i politički neodrživ i koji spontano traži izlaz iz krize putem podržavljenja određenih ekonomskih funkcija, zadržavajući bitne karakteristike kapitalističkih odnosa. U tom smislu specifični oblici državnokapitalističkih odnosa mogu biti kao posljedica napora kapitalizma da se održi, tako je to i prvi korak ka socijalizmu "prirodnim" putem društvenog kretanja. Da li će biti jedno ili drugo - to zavisi u prvom redu od snaga i svijesti političke akcije radnih ljudi, to jeste od rezultata njene borbe za vlast.

Radni ljudi treba da se čuvaju od iluzija da svako podržavljenje ekonomskih funkcija u uslovima kapitalizma znači u isto vrijeme i njihovo socijalističko podruštvljenje. Sve dok je buržoazija odlučujuća snaga državne vlasti, ona će i podržavljenje ekonomskih funkcija iskorišćavati radi održavanja i jačanja svojih kapitalističkih privilegija i političkih pozicija. Nema automatskog prelaza od državnog kapitalizma ka socijalizmu, ka stvarnom podruštvljanju sredstava za proizvodnju, to jeste onakvog podruštvljanja kojim se sredstva za proizvodnju stavljaju u službu svijui i svakog radnog čovjeka. Taj prelaz može ostvariti samo svjesna politička akcija radnih ljudi, njihova borba za rukovodeću ulogu u mehanizmu vlasti i njihova spremnost i sposobnost da tu ulogu upotrijebi da bi stvarno izmijenili društvene odnose.

Iako državnokapitalistički odnosi omogućavaju da se u kapitalističkom društvenom sistemu javljaju elementi regulisanja i planiranja privrede, ipak ga to ne spasava od opšte krize u kojoj se kao sistem nalazi već nekoliko decenija. Iako državni kapitalizam, za razliku od liberalnog kapitalizma, može da u izvjesnoj mjeri ograniči stihiju tržišta u privrednom razvoju, tako da to ograničavanje i društveno uplitanje, u pogledu makar djelimičnog usmjeravanja privrednog razvoja, može da olakša, ublaži i privremeno odloži periodične krize. Ipak te mjere ne spasavaju kapitalizam već, naprotiv, ukazuju na potrebu radikalne promjene sistema u cjelini. Upravo neprekidno jačanje ekonomske i političke intervencije države i njena sve veća uloga u rješavanju krupnih unutrašnjih i međunarodnih privrednih pitanja, potvrđuju da je taj sistem sve dublje u krizi, što će trajati duži vremenski period.

Da bi obezbijedio društvenu reprodukciju i spasao još održive ekonomske i društvene pozicije kapitala, državni kapitalizam je prisiljen, prilagođavajući kapitalistički sistem novim uslovima, da u isto vrijeme potkopa temelje na kojima sam počiva. Uprkos nastojanjima državnih vrhova, odnosno kapitalističke klase, da očuva svoje pozicije, objektivni proces razvitka jača i razvija društveno-ekonomske preduslove i činioce socijalizma, objektivno

ubrzava proces pretakanja kapitalizma i čini sve neizbježnijim nove političke pobjede radnih ljudi, odnosno socijalističkih snaga. Uprkos velikoj koncentraciji vlasti u rukama države, takav je sistem u suštini i politički i ekonomski ranjiv. Bitne protivrječnosti i antagonizmi kapitalističkog sistema ostaju i dalje: njegovi ekonomski i društveni mehanizmi sve češće se pokazuju kao nemoćni, a sam sistem je neuporedivo više no ranije osjetljiv na pritiske narodnih masa, prije svega radnih ljudi. Ekonomski i društveni potresi u sadašnje vrijeme neminovno dobijaju neuporedivo veći politički i društveni značaj nego ikada ranije. Svaka krupnija ekonomska borba pretvara se u političku. Svaki krupniji politički sukob dovodi do dalekosežnih društvenih posledica.

U stvari, procesi savremenog društvenog razvitka u kapitalističkom svijetu razvijaju se u dva pravca. Ekonomski činoci, težnja vladajućih snaga kapitalizma da izbjegnu ekonomsku krizu i socijalne političke potrebe, kao i stalan svjesni i stihijski pritisak radnih ljudi na cijelom frontu društvenih odnosa - usmjeravaju društvo u pravcu sve većeg podruštvljavanja pojedinih društvenih i ekonomskih funkcija i sredstava za proizvodnju. U tom pravcu buržoazija, vezana s državokapitalističkom birokratijom, nastoji da održi što više od svojih pozicija i svojih bitnih društvenih privilegija, prije svega putem svoje odlučujuće kontrole nad mehanizmima državne vlasti. Najreakcionarnije snage će u budućnosti težiti da, radi ostvarivanja takvih ciljeva, u određenim uslovima pribjegavaju prljavim oblicima grube političke diktature. Nasuprot tome, radni ljudi svjesno i stihijski, najraznovrsnijim sredstvima i oblicima ekonomske i političke borbe, vrše stalno pritisak u pravcu ukidanja ili ograničavanja tih privilegija buržoazije, boreći se za proširivanje i ubrzanje podruštvljavanje ekonomskih funkcija, za izvojevanje odlučujućih uticaja na institucije upravljanja tim funkcijama, za ovladavanje državnom vlašću.

Rastući talas državokapitalističkih tendencija u kapitalističkom svijetu najodlučnije potvrđuje da čovječanstvo nezadrživo i najrazličitijim putevima duboko ulazi u eru socijalnih revolucija, socijalizma, kada socijalizam sve više postaje sadržina svakodnevnih prakse cijelog čovječanstva. Subjektivna pokretačka snaga tog procesa i dalje ostaje - radni ljudi i njihov društveno-ekonomski interes, njina svjesna i spontana borba, najrazličitiji vidovi njihove oslobođajuće akcije.

III - ANALIZA BORBE ZA SOCIJALIZAM U NOVIM USLOVIMA

Društveno-politička uloga radnih ljudi i njihov uticaj na društvena kretanja

Uslovi organizovanja i borba njegovog spasa, kao njegove smrti i, u radu produženju života.

U savremenim uslovima borbe radnih ljudi, protiv eksploatacije, ogromnu važnost dobija njihovo saznanje o nužnosti i rastućoj snazi i društvenoj ulozi njih samih. Pritisak radnih ljudi i samog ekonomskog razvoja dovodi do djelimičnog ubrzanja procesa nacionalizacije i do raznih oblika državne kontrole nad proizvodnjom, premda ti procesi samo nagrizaaju, ali ne i mijenjaju, postojeće društvene odnose. Stavljanje na dnevni red pitanja potpunije nacionalizacije industrije, ubrzava proces saznanja o ograničenosti i bezperspektivnosti sadašnjih reformi buržaskе demokratije na području takozvane "ekonomske demokratije" - govori o porastu jednog procesa i konačnoj krizi buržoaske demokratije. U stvari su sva ta previranja samo odraz činjenice da savremeni razvoj u sve oštrijoj formi postavlja pitanje društvenog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju, a tim vlast u cjelini.

Sve zaoštrenija postaje borba radnih ljudi za učešće radnika u upravljanju u nacionalizovanoj industriji. Od uspješnog razvitka te borbe zavisi i stepen razvitka takozvane ekonomske demokratije, jačanja političkih i društvenih pozicija radnih ljudi, smanjenje uloge birokratije i uočavanje suštine savremenih tehnokratskih tendencija. Kapitalistička klasa je primorana da i na tom području pravi manje ustupke, pokušavajući da raznim učešćem radnika u upravljanju privredom ulije sadržaj koji neće bitno ograničiti upravljanje kapitalista - vlasnika, pokušavajući ujedno da te ustupke koristi za slabljenje borbe i pritiska radnih ljudi. Radni ljudi postaju svjesni svoje mogućnosti i ograničenosti dosadašnjih ustupaka.

U sadašnjim uslovima, u toku svakodnevne neposredne borbe radnih ljudi i masa za rješavanje pitanja koja se tiču njihovih ekonomskih interesa i demokratiskih prava - postavlja se i takvo pitanje kao što su: nacionalizacija i drugi oblici podružljavanja sredstava za proizvodnju i ekonomskih funkcija, upravljanje u preduzećima i razni vidovi borbe protiv birokratizma, razvoj demokratije, položaj radnih ljudi u proizvodnji i društvu, učešće i kontrola od strane radnih ljudi, radnika, potrošača u organima privrednog upravljanja, itd....

Sva ta pitanja su od bitnog značaja za radne ljude u cjelini, kao oblici borbe za jačanje njihovog društvenog uticaja, za njihovo ujedinjenje, za razvijanje njihove socijalističke svijesti, za vlast.

U nerazvijenim zemljama, rješavajući faktor, bržeg ekonomskog i društvenog napretka nastaje saradnjom radnih ljudi sa najširim slojevima naroda, koji su zahvaćeni antiimperijalističkom borbom, kao i aktivna borba radnih ljudi protiv pokušaja da naponi slobodnih naroda u cilju savladavanja zaostalosti i ekonomske zavisnosti budu iskorišteni od strane buržoaskih elemenata radi sopstvenog bogaćenja sopstvene ekonomske i političke afirmacije. Te težnje radnih ljudi ogledaju se i u njihovim zahtjevima da dobiju snažniji uticaj na komandne pozicije u društvu na upravljanje podržavljanim ekonomskim funkcijama, kao i u njihovom otporu pokušajima da podržavljena sredstva za proizvodnju ponovo pređu u privatne ruke.

Dosadašnji rezultati revolucionarne borbe radnih ljudi, jačanje političkih i ekonomskih činilaca ka socijalizmu, sve veća uloga državnokapitalističkih odnosa u savremenom kapitalizmu, rađanje nužnih pretpostavki za socijalizam kao svjetski sistem i drugi mnogobrojni faktori savremenog društvenog razvitka - sve to daje i davaće ubuduće radnim ljudima više izgleda no ranije da u pojedinim zemljama, u određenim uslovima, može i sredstvima relativno "mirne" političke borbe postati vodeća snaga u društvu, dobiti odlučujući uticaj u vlasti i postepeno - prema objektivnim uslovima i svojoj političkoj snazi - obezbijediti nastanak i razvitak socijalizma.

Uzajamna zavisnost različitih oblika borbe radnih ljudi

Mogućnost prelaska "mirnim" putem u socijalizam nikako ne znači da se radni ljudi treba da odreknu revolucionarnih sredstava u borbi za socijalizam kada zaoštrenost unutrašnjih suprotnosti i drugi uslovi traže upravo takva sredstva, to jest kada takav izlaz nameću svojom politikom reakcionarni vlastodršci. Ako bi radni ljudi podlegli oportunističkim pogledima i praksi, onda bi se odrekli ne samo svoje sopstvene društvene uloge, već i dosadašnjeg puta, koji im omogućava da i danas može uspješnije primjenjivati parlamentarne i druge slične metode u borbi za osvajanje rukovodeće društvene uloge.

Savremeni razvitak, kratke, ali veoma bogate i poučne borbe za socijalizam pokazuje da su putevi radnih ljudi ka vlasti i socijalizmu različiti. I, to, različiti ne samo u raznim zemljama, već i u raznim razdobljima, što zavisi od opšteg odnosa društvenih snaga u svijetu i od konkretnih materijalnih i opštedruštvenih odnosa i uslova, istorijskih naslaga i političkih

tendencija u svakoj zemlji posebno i, u vezi s tim, od snage konkretnog ekonomskog i društvenog položaja i shvatanja radnih ljudi uopšte.

S druge strane, ni u jednoj zemlji se borba za socijalizam ne vodi izolovano, odvojeno od razvitka međunarodnog socijalizma uopšte. Iskustva socijalističkih snaga u svakoj pojedinoj zemlji postaje iskustvo za sve ma koliki i kakav taj doprinos bio. Uspjesi socijalizma u svijetu uopšte jesu uspjesi buržoazije u borbi same sa sobom na putu ka vječnosti iz vlastite sahrane.

Preplitanje, povezivanje i dopunjavanje svih postojećih oblika borbe, napori radnih ljudi i socijalističkih snaga da već ostvarene socijalističke odnose oslobode od pojave birokratizma u kapitalizmu i da ih dalje razviju - jeste osnovna karakteristika društvenih zbivanja u svijetu, osnovna karakteristika današnje borbe za socijalizam -komunizam!

Današnje stanje radnih ljudi

Suočeni sa velikim zadacima i mogućnostima koje im pružaju savremeni odnosi društvenih snaga, radni ljudi stoje razjedinjeni. Ta razjedinjenost je nastala, prije svega, uslijed objektivnih zakonitosti savremenog društvenog kretanja i društvenog položaja različitih slojeva radnih ljudi i kao takva ona je objektivno uslovljena. Radnim ljudima je potrebno bar toliko jedinstva koliko ga ima među raznim frakcijama buržoazije. Dugotrajnim iskustvom buržoazija je naučila da pronalazi - uprkos različitim i često dubokim suprotnim interesima pojedinih svojih frakcija - one osnovne elemente saradnje koji joj omogućavaju da postigne jedinstvo u bitnim pitanjima svojih klasnih interesa. Radni ljudi u mnogim zemljama još nijesu stekli takvo iskustvo. Otuda dolazi do pojave da u vrhovima pojedinih djelova radnih ljudi vlada još duboko neshvatanje društvenog značaja borbe za ovaj ili onaj vid jedinstva radnih ljudi i progresivnih snaga uopšte. Razjedinjenost, umjesto da opada, sve češće raste. Umjesto da se uzajamnom podrškom raznih slojeva radnih ljudi u osnovnim pitanjima socijalizma i mira daje otpor pritisku antisocijalističkim snagama, često se slijepim prakticizmom, otvaraju vrata radnih ljudi tuđim uticajima i interesima, a čitavi njegovi djelovi se u raznim oblastima vezuju za kola reakcije.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore, smatra, za jedan od osnovnih zadataka vodećih organizovanih snaga radnih ljudi - ako one stvarno žele da doprinesu svoj udio u razvitak i oslobođenje od zavisnosti i izrabljivanja da se, nezavisno od ideoloških razlika, uporno i trajno bore za stvaranje takve atmosfere i takvih odnosa među ljudima koji će omogućavati razne vidove zajedničke akcije, uzajamne ili jednostrane podrške, zatvarati vrata pred neprijateljima i obezbjeđivati sve slobodnije oblike socijalističke borbe mišljenja u samom radničkom pokretu.

Komunisti i druge partije radnih ljudi

Pojedini djelovi Partija nijesu u dovoljnoj mjeri uočili da su se znatno izmjenili uslovi borbe radnih ljudi, nijesu zapazili posledice savremenog odnosa društvenih snaga u svijetu i zato uvijek nijesu bili sposobni da postavie sebi zadatke u skladu sa takvim razvojem stvari. Usled takvog zaostajanja i pod uticajem buržoaskih snaga došlo je do pojave ućaurenosti, pa i do izolacije pojedinih djelova Partija komunista, posebno u zemljama gdje su objektivni uslovi bili nepovoljni za razvitak revolucionarnog pokreta radnih ljudi. Kao neposredna posledica takve izolacije, opet u nekim djelovima Partija, pojavila se tendencija ka pasivnom iščekivanju rezultata međunarodnog razvitka, što je neke Partije komunista dovelo na prag

opasnosti, da prestanu djelovati kao revolucionarna stvaralačka snaga, pokretački činilac društvenog razvitka u svim zemljama.

Na toj osnovi često izrasta i bespomoćan odnos prema oportunistički i reformistički raspoloženim djelovima radnih ljudi. I u tom pogledu preovlađuje ponekada politička pasivnost isčekivanja spoljnih događaja, u nadi da će sami događaji riješiti problem za Partiju komunista i radne ljude. U svakodnevnoj praksi se to ispoljava tako što je sektaška revolucionarna parola prikrila nesposobnost za akciju i tapkanje u mjestu.

Partija komunista se može afirmisati kao najnaprednija rukovodeća snaga radnih ljudi, time što će sagledati cjelokupnost socijalističkog procesa, pored sve raznovrsnosti njegovih nosilaca i tendencija, i shvatiti da u raznim uslovima neminovno dolaze do izražaja različiti faktori. Od toga u najvećoj mjeri zavisi kako će njeni djelovi u takvom cjelovitom procesu, naći sebi mjesto i djelovati kao svjesne pokretačke snage. Shvatanja da Partija komunista ima monopol na svaki vid kretanja ka socijalizmu i da se socijalizam izražava samo u njoj i preko nje - teorijski je nepravilan i praktično predstavlja veoma štetno mišljenje.

Veliki dio radnih ljudi i drugih masa, u prvom redu u nekim visoko razvijenim zemljama kapitalizma, idu za socijaldemokratskim i sličnim partijama. Zato i stanje u tim partijama treba shvatiti kao sastavni dio današnjeg stanja radnih ljudi u cjelini u borbi za vladanje sredstvima za rad i radom.

Za savremenu etapu borbe sindikalnih organizacija, karakteristično je to što se sindikati u svojim zahtjevima više ne ograničavaju na povećanju najamnine i na smanjenju radnog vremena, već sve glasnije i odlučnije postavljaju zahtjev da učestvuju i u upravljanju proizvodnjom i u kontroli određenih ključnih društveno-ekonomskih pozicija.

U današnjim okvirima svjetskog kretanja postoji ogromna pocijepanost u okviru radnih ljudi kao jedinstvene snage u oslobađanju čovjeka od klasne suštine, preko svojih partija, pokreta, sindikata itd.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore će se boriti za svaki oblik mogućeg jedinstva u borbi za zajedničke interese radnih ljudi i podržaće svaku saradnju sindikalnih partija i drugih progresivno-demokratskih snaga, s ciljem da ta saradnja doprinosi zajedničkom interesu.

Što se tiče pitanja društveno-političkog sistema i organizacije ukupnog društvenog života u svim segmentima njegovog življenja Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore, stajaće i, stoji, na stanovištu savremenog građanskog mišljenja, a to znači: boriće se za građanski ustav, i na njemu zasnovane zakone i zakonske propise kao za vagu koja će mjeriti pravilno cara i prosjaka, prijatelja i neprijatelja, sebe i drugoga, ružnog i lijepog: s obzirom na vertikalnu i horizontalnu esenciju subjektivnog trajanja objektivnom nužnošću.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore će se boriti, za to, da suština egzistencije dosegne Pojam Dobra.

IV - ANALIZA MEĐUNARODNIH ODNOSA I STAV KOMUNISTIČKE PARTIJE U CRNOJ GORI PREMA NJIMA

Svijet je danas nešto drugačiji nego što je bio juče. Najreakcionarniji krugovi kapitalizma i imperijalizma još su više pojačali planove o organizovanju agresivnog pohoda protiv komunizma i socijalističkih zemalja u svijetu.

Suprotnost između kapitalističkog i socijalističkog sistema i dalje ostaje glavna suprotnost u savremenim međunarodnim odnosima: bilo onoga koji jeste ili onoga koji jeste ali se ne želi ozvaničiti s obzirom na stepen potrebe i svijesti ljudi u najrazvijenijim kapitalističko-imperijalističkim zemljama.

Borba imperijalizma za hegemoniju i dalje predstavlja ozbiljnu opasnost u savremenom svijetu. Neravnopravni odnosi među državama i narodima postoje i dalje, a neravnopravnost ekonomskog razvitka u pojedinim djelovima svijeta još se više produbljuje. Na toj bazi izrasta i politička neravnopravnost. Stari kolonijalni sistem svjetske privrede se raspao, oblici kolonijalizma se mijenjaju, ali ostaje podjela na industrijski razvijene metropole i nerazvijene zemlje-proizvođače sirovina. Nije oslabila težnja za ekonomskom ekspanzijom i povećanjem sopstvenog bogastva nekoliko "većih" kapitalističkih zemalja, sredstvima ekonomske i političke dominacije i potčinjavanjem svjetskih područja.

Na ruševinama starog "klasičnog" kolonijalizma niču forme "neokolonijalizma". Koristi se ekonomska zaostalost, siromaštvo i teškoće pojedinih zemalja, da bi im se ekonomska i politička zavisnost nametnula u novom obliku. Stvaraju se novi oblici vezivanja zemalja koje primaju pomoć za zemlje koje daju pomoć. Na toj podlozi se u novim oblicima održava hegemonija velikih kapitalističkih zemalja u svijetu. Borba za tu prevlast prilagođava se savremenim međunarodnim uslovima i često se prikriva parolama o humanizmu, o brizi za nerazvijena područja, o nesebičnoj pomoći itd. Borba protiv novog oblika kolonijalizma, dominacije i hegemonizma, neminovna je kao i protiv starog "klasičnog" kolonijalizma.

Politika s pozicije sile pojačava nepovjerenje, pothranjuje razne ratnohuškačke elemente, ubrzava naoružanje, izaziva stvaranje raznih vojnih i zatvorenih ekonomskih paktova, izgradnju vojnih baza, stacioniranje stranih trupa na tuđim teritorijama, porast vojnih budžeta i stavljanje ogromnog tereta vojnih i drugih neproduktivnih izdataka na leđa radnih ljudi. Odgovornost za to danas i pred budućnošću snosiće ne samo pojedini politički krugovi ili pojedini prvobitni nosioci takve politike, već u još većem stepenu oni savremeni državnici koji su uprkos zahtjevima ogromne većine čovječanstva koja traži ravnopravnu saradnju i prijateljstvo svih naroda i opšti ljudski progres u miru i bezbjednosti daleko odmakli na tom opasnom putu produžavaju njime da idu.

Posledice svih tih suprotnosti jeste stvaranje vojno-političkih paktova i ponovna sveopšta trka u naoružavanju, a ti blokovi opet sami po sebi produbljuju ekonomsko podvajanje svijeta; ne uspostavljaju se normalne i neophodne ekonomske veze; pojedina područja se autarhički zatvaraju; vrši se pokušaj da se privredni razvitak podredi privremenim političkim motivima. Uslijed toga se izvanredno sužava slobodna razmjena dobara, i ozbiljno koči razvitak proizvodnih snaga u raznim djelovima svijeta, pa samim time i svjetski privredni razvoj. Takva ekonomska podijeljenost svijeta još više zaoštrava političke suprotnosti u međunarodnim odnosima.

Tendencija da se cio svijet podijeli na saveze, zajednice, paktove, unije, ometaju ideju koegzistencije, protivne su punoj nezavisnosti i suverenosti naroda i država. To ometa širu kulturnu i drugu saradnju među narodima, što sa svoje strane doprinosi uzajamnom nepovjerenju i netrpeljivosti.

Sve dok u međunarodnim odnosima bude dominirala politika sile, iz nje će izrasti i različite forme podjele svijeta, kao odraz tendencije agresije, ili odbrane od takvih tendencija. Time se stvara mehanizam koji otežava slobodan i nezavisan razvitak pojedinih zemalja. Postojanje formi saveza i podjela stvara uslove koji omogućavaju reakcionarnim snagama da, pod izgovorom spoljne opasnosti, guše unutrašnji napredak u pojedinim zemljama.

U takvim uslovima i okolnostima ne može se govoriti o stabilnoj međunarodnoj situaciji.

Borba za učvršćenje nacionalne ravnopravnosti predstavlja u današnje vrijeme značajan faktor borbe za mir i društveni progres. Takva borba je polazna tačka za sve veće zблиžavanje među narodima, za dalji demokratski razvitak, za proces progresivnog povezivanja svih zemalja svijeta u ekonomskom, političkom i kulturnom pogledu. Uspješna saradnja i najviši oblik razumijevanja mogu se ostvariti samo među nezavisnim i ravnopravnim narodima.

Komunisti u Crnoj Gori su, svjesni toga da u sadašnje vrijeme, kada čovječanstvo, bez obzira na sve, teži sve većem ujedinjavanju i sve tješnjoj saradnji naroda, nema apsolutne nezavisnosti. Naprotiv, težnja ka ujedinjavanju svijeta, kao i tješnja saradnja među narodima vodi njihovoj sve većoj međuzavisnosti. Ta međuzavisnost će se sve više ostvarivati zbog njihovih zajedničkih interesa, a ne uslijed naturanja volje i interesa bilo kojeg izdvojenog naroda. Zato crnogorski komunisti pod političkom i ekonomskom nezavisnošću podrazumijevaju takav položaj naroda ili država i takve odnose među narodima koji svakome od njih obezbjeđuje da ravnopravno i dobrovoljno mogu primiti one međunarodne obaveze koje odgovaraju njihovim sopstvenim interesima i interesima drugih naroda. Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore, sem toga, podrazumijeva pod nezavisnošću takav položaj i takve odnose među narodima koji onemogućavaju bilo kojoj naciji ili državi da nameće svoje interese i svoju volju drugim narodima. Borba za ekonomsku i političku nezavisnost naroda u današnjim uslovima ne znači zatvaranje u nacionalne granice, nego, naprotiv, povezivanje, zблиžavanje, i u krajnjoj liniji, spajanje naroda u jedinstvenu svjetsku zajednicu, na bazi pune ravnopravnosti, uslijed saznanja sopstvenih interesa i takve svjesne orijentacije svakog pojedinca, bez obzira na njegov jezik i specifičnost kulturne strukture zemlje kojoj pripada.

Boreći se za nezavisnost svoje zemlje u ekonomskom i političkom smislu Komunisti u Crnoj Gori ne shvataju nezavisnost u smislu učaurivanja, podvajanja i izolacije.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore polazi od stanovišta da se odnosi među narodima i državama trebaju zasnovati na isključivanju ostatka onih negativnih pojava koje je kapitalizam unio u odnose između velikih i malih, jakih i slabih, razvijenih i nerazvijenih, bijelih i obojenih, u kulturnom pogledu razvijenih i manje razvijenih zemalja i naroda.

Savremeni razvitak pokazuje da se katastrofa novog svjetskog rata može izbjeći. Bazu takve mogućnosti čine promijenjeni odnosi između svjetskih društvenih i političkih snaga, kao i buđenje i politička aktivizacija miliona ljudi širom svijeta, koji svjesno istupaju protiv sveopšte katastrofe kakvu bi predstavljao novi svjetski rat. Poraslo je i saznanje o neizbježnosti i potrebi miroljubive koegzistencije među državama raznih sistema. Postoje realne mogućnosti porasta uloge Organizacije ujedinjenih nacija u rješavanju međunarodnih sporova i u očuvanju mira. Ta Organizacija bi, uprkos svim svojim sadašnjim slabostima, koje su rezultat uticaja postojećih međunarodnih suprotnosti, - mogla postati aktivan činilac demokratskog mehanizma koji bi služio ne samo suzbijanju rata, nego i podsticaju i unapređivanju svestrane saradnje među narodima i njihovom zблиžavanju, to jeste sve širem povezivanju cijele ljudske zajednice.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore, smatra, moraju se stvoriti potrebni uslovi za postepeno razrješavanje spornih međunarodnih pitanja, razoružanja, oslobađanje ogromnih sredstava koja se troše na naoružanje - za privredno i kulturno podizanje svijeta, za pomoć nedovoljno razvijenim zemljama, za konstruktivno miroljubivo takmičenje u ekonomskom, kulturnom, naučnom i u drugom pogledu između država s različitim društvenim sistemima, kao i za podizanje proizvodnih snaga društva na viši stepen, uz korišćenje svih novih dostignuća nauke i tehnike.

Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore zalaže se za politiku aktivne koegzistencije koja treba da se zasniva na poštovanju nezavisnosti i suvereniteta, ravnopravnosti, teritorijalnog integriteta i na nemiješanju u unutrašnje stvari drugih zemalja. Aktivna koegzistencija se jedino može ostvariti u odnosima između država i naroda a ne u odnosima između paktova, i vojnopolitičkih saveza, jer to i ne bi bila koegzistencija već privremeno primirje, koje bi prikrivalo opasnosti od novih sukoba.

Politika aktivne koegzistencije izraz je potrebe snažnog razvitka proizvodnih snaga. Taj razvitak dovodi do faktičkog povezivanja svijeta, do tijesne međuzavisnosti ekonomika raznih zemalja i čini rat, kao sredstvo rješavanja bilo kakvih problema i suprotnosti među državama, besmislenim s obzirom na neminovnu katastrofu kojom prijeti čovječanstvu upotrebom nuklearnog oružja. Ovakva politika izražava objektivne potrebe savremenog svijeta za najširoom privrednom i svestranom kulturnom, naučnom i drugom saradnjom. Ona odgovara savremenim ekonomskim potrebama svjetske privrede kao cjeline, čija se stabilizacija i dalji razvoj ne mogu zamisliti bez ravnopravnosti i sve šire, normalne i slobodne svjetske ekonomske kooperacije na putu opšteg progresa svijeta. Jedan od ciljeva socijalizma mora biti privredno jedinstvo svijeta, ali takvo jedinstvo koje će prevazilaziti klasno-imperijalističke oblike međunarodne podjele rada, koja će se zasnivati na intezivnom privrednom razvoju svih zemalja svijeta, koje će se temeljiti na sadržajno novim i mnogo intenzivnijim odnosima među svim nacionalnim privredama nego što je to bio slučaj u kapitalizmu.

Savremena tehnika proizvodnje i razvitka proizvodnih snaga traže sve širu međusobnu vezu nacionalne privrede sa svjetskom. Opšti progres pojedinih zemalja zavisi od slobodnog međunarodnog, ekonomskog, tehničkog i naučnog zbližavanja i saradnje. Zatvaranje u nacionalne granice, autarhija, kao i diskriminacija koja potiče iz ideoloških ili političkih motiva, - suprotne su potrebama svjetskog privrednog razvitka i nanose štetu ne samo pojedinim zemljama, nego i svijetu u cjelini.

Iz tih razloga ekonomska, opšta i regionalna ujedinjavanja, ukoliko su zasnovana na objektivnim ekonomskim potrebama i ukoliko su nastala razvijanjem ravnopravne međunarodne ekonomske saradnje, mogu neposredno ili u perspektivi doprinijeti razvoju svjetske privrede u pravcu njenog ujedinjenja i međusobne pomoći naroda u razvijanju proizvodnih snaga kao i određenog njihovog usklađivanja i usmjeravanja. U takvim slučajevima regionalne integracije mogu biti stepenice na putu šireg svjetskog privrednog jedinstva.

Pojedini konkretni savremeni oblici regionalnog ujedinjavanja nose u sebi i niz negativnih obilježja koja im daje savremena podjela svijeta, kao i uticaj imperijalizma i hegemonizma najjačih kapitalističkih država. Takvi uticaji ih često pretvaraju u instrumente podjele svijeta, održavanja podjela, pa i stavljanja pojedinih zemalja u poluzavisni položaj. Progresivni naponi na razvijanju opštih regionalnih ekonomskih ujedinjavanja moraju zato nužno biti povezani s borbom protiv takvih negativnih uticaja na takva ujedinjavanja.

Uspješno razvijanje međunarodne ekonomske saradnje i integracije mogu se zasnivati samo na slobodnom i dobrovoljnom povezivanju privrede pojedinih zemalja, u skladu sa njihovim zajedničkim ekonomskim interesima, a na principu ravnopravnosti, demokratskih odnosa. Tim putem se obezbeđuje brži porast proizvodnih snaga u svijetu, unose se izvjesni elementi kratkoročnog planiranja u međunarodnu ekonomsku saradnju, omogućuje se smanjivanje današnjih međunarodnih suprotnosti, stvaraju se uslovi za pružanje pomoći nerazvijenim zemljama u interesu svijeta i cjelokupne svjetske privrede, stvaraju se uslovi za aktivnu

koegzistenciju i slobodan razvitak nacija. Razvijanje ekonomske saradnje na toj osnovi, bez diskriminacije, bez vojne podjele i ograničenosti saveza i političkih uslova vezanih za uske interese pojedinih zemalja, sastavni je dio socijalističkog puta ka razvitku svjetske privrede.

Pružanje međunarodne pomoći nerazvijenim zemljama radi njihovog ekonomskog razvitka je u interesu i cjelokupne svjetske privrede. Međunarodna pomoć može služiti napretku samo ako se daje bez ikakvih vojnih i političkih uslova i na bazi demokratskih odnosa među zemljama. Otuda ogroman progresivni značaj međunarodne ekonomske pomoći putem kolektivne međunarodne akcije, a na osnovu poštovanja nezavisnosti i suverenih prava zainteresovanih naroda. Takva bi pomoć predstavljala element novoga u savremenim međunarodnim ekonomskim odnosima. Ona je, sem, toga, u sadašnjim uslovima jedna od najvažnijih ekonomskih antiteza imperijalizmu, hegemonizmu i ratu.

S obzirom na socijalističke principe spoljnopolitički stav Komunističke Partije u Crnoj Gori zasniva se na istorijskim iskustvima svih jugoslovenskih i drugih naroda međunarodne zajednice. Svoj spoljno politički stav komunisti u Crnoj Gori ostvaruju i ostvarivaće na principu doslednosti, javnosti i nezavisnog zauzimanja stavova. Politika Saveza Komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore suprotna je egoizmu, nacionalističkoj ograničenosti, uskogrudosti zatvaranju u svoje granice. Crna Gora dobrim dijelom jeste, i treba biti, sastavni dio evropske i svjetske zajednice i progresivnih snaga savremenog čovječanstva.

U skladu sa opštim principima Marksovog učenja i svoga Programa Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore ulagaće napore u razvijanju saradnje i dobrosusjedskih odnosa sa svim susjednim zemljama, bez obzira na političke i društvene razlike, kao i njihovog pripadanja vojnopolitičkim grupacijama. Takva politika odgovara interesima naroda u ovom dijelu svijeta i predstavljaće doprinos svjetskoj bezbjednosti i miru.

U svim susjednim zemljama kao i u Crnoj Gori, žive razne narodne manjine. Programu Saveza komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore tuđe je svako ugnjetavanje jednog naroda od strane drugog naroda. Svi narodi i narodne manjine treba da uživaju jednaka prava i dužnosti. Kada se prema narodnim manjinama vodi pravilna politika, kada im se obezbeđuju demokratska prava i omogućava stvaranje institucija kroz koje one mogu osigurati slobodan narodni, kulturni, privredni i drugi razvitak kao slobodni i ravnopravni građani zemlje u kojoj žive - mogu biti jedan od snažnih izvora uzajamnog prijateljstva i međudržavne saradnje. Savezu komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore je tuđa svaka pomisao na nasilno mijenjanje granica radi rješavanja manjinskih pitanja. Ona se zalaže za ravnopravna demokratska, kulturna i ekonomska prava manjina u svim zemljama.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore u svom spoljnopolitičkom opredeljenju zalaže se za politiku aktivne koegzistencije i prevazilaženja vojnopolitičkih podjela i grupisanja po principu sile, sa težnjom da razvija moguću aktivnost kroz Ujedinjene nacije, boreći se za njenu univerzalnost doprinoseći na taj način ostavrivanju ciljeva zbog kojih je ova Organizacija i osnovana. Ne potcjenjujući negativne uticaje međunarodne situacije na tu Organizaciju, kao ni njenu čestu jednostranost koja je posledica tih uticaja. Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore ipak smatra da se upornim radom miroljubivih demokratskih i antiimperijalističkih snaga može postići da ta Organizacija u većoj mjeri nego do sada posluži kao zajednički instrument težnji naroda ka međunarodnom zbližavanju i miru, saradnji i miroljubivoj uzajamnoj pomoći.

V - ANALIZA EKONOMSKO - POLITIČKIH PRILIKA U KOJIMA DJELUJE KOMUNISTIČKA PARTIJA - KOMUNISTI CRNE GORE

Položaj radnih ljudi u sada crnogorskoj državi (kao i ostalim nastalim mikrojugoslovenskim državama) jeste izvanredno težak, utoliko prije što inostrani kapital i sada nastala buržoazija gledaju da iz nazovi država izvuku maksimalni profit.

Akumulirani profit i ekstra profit samo veoma malim dijelom idu na razvijanje proizvodnih snaga zemlje. Strani kapital koji dominira u industriji, iznosi veći dio svojih profita u raznim oblicima u inostranstvo, a domaća novostvorena buržoazija značajni dio svojih profita troši u neproduktivne svrhe i angažuje ih izvan.

Novostvorena "buržoazija" nije sposobna da zaostalu zemlju povede kolosijekom bržeg ekonomskog razvoja i da otvori perspektivu ekonomskog poboljšanja i napretka.

Crna Gora (ka sve jugo-državice) sa sadašnjim, može se reći, polukolonijalnim tipom ekonomije, s ekonomskom emigracijom u stalnom porastu i s prodiranjem stranog kapitala pod uslovima izvanredno povoljnim za eksploatatore, postala sve ekonomski zavisnija. Na takvoj materijalnoj osnovi i na takvim materijalnim protmvrječnostima razvijaju se i politički odnosi u zemlji.

Na selu, izuzetna usitnjenost posjeda, opšta zaostalost i odsustvo svakog pokušaja buržoazije da ma šta učini za unapređenje poljoprivrede oduzeli su seljaku svaku perspektivu opstanka. Velikopartijski i velikonacionalni centralizmi pod raznim izgovorima i vidovima dovodi do sve većeg produblivanja i jaza među ljudima. Samo radni ljudi na čelu sa Partijom, svojom borbom i svojim radom mogu doprinositi opštem blagostanju na ovim prostorima u skladu sa stepenom materijalne proizvodnje.

Velikonacionalni i velikopartijski centralizmi (sa buržoazijom) u međusobnoj borbi, traže podršku u inostranstvu. Unutrašnji sukobi u Crnoj Gori (kao i ostalim jugo-državicama) su široko otvorili vrata stranom uplitanju, svim mogućim sredstvima - od ekonomske infiltracije i korumpiranja političkih vrhova, pa do grubog političkog pritiska i otvorenih prijetnji.

U borbi za uticaj na državnu politiku značajnu ulogu su igrale i igraju razne klike kao i vrhovi glavnih (jugoslovenskih) crkava.

U državnom aparatu zacarila se korupcija i pojedini njegovi djelovi su se otvoreno vezivali s buržoaskim grupacijama i stranim kapitalom i njihovim ekonomskim interesima. Često je raspoloženje masa uticalo na državni aparat, te zato nije uvijek bio siguran oslonac vlastodršcima. I to je doprinijelo da vladajući krugovi sprovode sve veću upravopolitičku centralizaciju, što još više produbljuje unutrašnje protivrječnosti. Sve ovo daje pogodno tle za aktivnost radnih ljudi u revolucionarnom preobražaju uslova života i življenja.

Uska sprega crnogorske novostvorene buržoazije i vodećih međunarodnih imperijalističkih snaga odredila je crnogorsku spoljnu politiku: nesposobnu da izgradi bilo kakvu spoljnopoličku koncepciju radi zaštite nezavisnosti i mira, ona je ostala objekat političke igre velikih sila, lišena svake samostalnije vojno-političke perspektive koja bi odgovarala elementarnim interesima nezavisnih naroda. Jedino u čemu je njena spoljna politika bila dosledna - bila je usmjerenje na aktuelne centre međunarodne moći.

VI - GLAVNI I NEPOSREDNI CILJEVI KOMUNISTIČKE PARTIJE U CRNOJ GORI

Neposredna rukovodeća uloga radnih ljudi u državnoj vlasti sa komunističkom partijom CG na čelu, bila bi posebna forma diktature proletarijata, kao i svjesna i dosledna orijentacija na

podruštvljavanju osnovnih sredstava za proizvodnju, sa znanjem o postojanju svih oblika i formi unutrašnjih i spoljašnjih suprotnosti.

Poslije svega dogođenog na ovim prostorima i u svijetu, u Crnoj Gori bi bilo nužno izvršiti nacionalizaciju svih osnovnih sredstava za proizvodnju u industriji i transportu, nacionalizacija banka i trgovine, kao i radikalna agrarna reforma. Izgraditi državnu organizaciju za upravljanje tim sredstvima, koja se oslanja na savjetodavno učešće radni ljudi u upravljanju proizvodnjom. Uvesti sistem socijalističkog planiranja. Proklamovati demokratski socijalistički ustavni poredak, koji odgovara konkretnom stanju društvenih odnosa i društveno-ekonomskoj ulozi revolucionarnih socijalističkih snaga. Organizovati politički i stručni aparat vlasti. Razviti mrežu društvenih organizacija, zasnovanih na socijalističkoj društvenoj svijesti. Revolucionarnu vodeću ulogu Partije u Crnoj Gori proširiti na ključne državne i društvene pozicije.

S obzirom da je zemlja industrijski i poljorivredno slabo razvijena i zaostala, radnička kalasa malobrojna, sitnosopstvenička stihija jaka, kapitalistički elementi žilavi i uporni; u takvim uslovima bi se nametala potreba stalne snažne intervencije države političkim sredstvima i sredstvima revolucionarnog pritiska na području ekonomskih odnosa.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore je svjesna da se snaga i stabilnost socijalističkog društva ne mogu obezbijediti isključivo revolucionarno-administrativnim sredstvima. Snaga socijalizma uslovljena je prvenstveno njegovom ekonomskom neophodnošću, njegovom neodvojivom vezom s društveno-ekonomskim interesima radnih masa i trajnim razvijanjem saznanja o tim osnovnim istinama u svijesti radnih ljudi. Trajna prekomjerna upotreba revolucionarno-administrativnih sredstava neizbježno bi zaoštrila unutrašnje odnose, deformisala akciju socijalističkih snaga i dovela do afirmacije birokratizma. Zato, čim prestane objektivna društvena potreba za takvom ulogom države, komunisti i sve svjesne socijalističke snage, kao pokretači i nosioci progresivnog razvitka, dužni su da pojačaju svoju političku akciju u pravcu stvaranja i razvijanja takvih oblika demokratije koji omogućuje radnim ljudima i radničkoj klasi da neposredno u svoje ruke uzimaju upravljanje sve širim područjem društvenih poslova u privredi i drugim oblastima. Samo u takvom procesu radni ljudi mogu sami, svaki na svome mjestu, svjesno i spontano, da se uspješno suprotstavljaju pritisku ekonomskih, političkih i idejnih ostataka prošlosti i da postepeno izrastaju u samostalnu i neoporivu ekonomsko-političku snagu društva, koja sredstva državne prinude čine manje potrebnim i koja ih konačno ukida. Sve dok socijalističko društvo ne postigne takav stepen materijalnog razvitka i demokratske stabilnosti moguće su ozbiljne reakcionarne deformacije društvenih (socijalističkih) odnosa.

Iz svih tih razloga Savez Komunista Jugoslavije Komunisti Crne Gore i svim socijalističkim snagama u zemlji nametnuo se najznačajniji cilj: faktora u vodeću ekonomsku snagu zemlje, učvršćenje društvene snage i rukovodeće uloge radničke klase, snažnije ekonomsko povezivanje radnih ljudi na selu sa socijalističkom privredom.

Neizbježna koncentracija napora na ubrzanju industrijalizacije nužno bi nametala relativno sporiji tempo poboljšavanja uslova života proizvođača, pojačavajući u isto vrijeme neravnomjernost u razvitku pojedinih privrednih grana i stvaranje izvjesne nestabilnosti u robno-novčanim odnosima. Pri tome bi zaostajala poljoprivreda, proizvodnja robe široke potrošnje itd. Pitanje platnog deficita u ekonomskim odnosima sa inostranstvom postavljalo bi se sve oštrije. Sve ove pojave imale bi privremeni prolazni značaj, a napori učinjeni u proteklom periodu stvorili bi materijalnu osnovnicu za brže i skladnije kretanje u narednom periodu. U takvim uslovima moralo bi se paziti na izvjesne negativne pojave u oblasti društvenog i političkog razvitka, kao što su: slabljenje inicijative i nedovoljna kontrola radnih

masa, administrativni šematizam, srastanje Partije s državnim aparatom, birokratizam i s njim vezane tendencije ka tehnokratizmu i etatizmu, uspostavljanje određenih ekonomskih privilegija itd.

Klasno-političku suštinu vlasti Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore, smatra da može jedino biti diktatura proleterijata, to jest vlast specifičnog saveza radničke klase, kao rukovodeće društvene snage, sa ostalim radnim ljudima. Pod neposrednom rukovodećom ulogom radničke klase podrazumijevaju se takvi odnosi klasnih i političkih snaga u jednoj zemlji u okviru kojih su radnička klasa i njene vodeće socijalističke snage u savezu sa ostalim radnim ljudima u mogućnosti da mijenjaju društvene odnose, u skladu s njihovim društveno-ekonomskim interesima, i stvarno ih mijenjaju.

U današnjim uslovima u svim jugo-državicama, radnička klasa je ostala bez posla u većem dijelu a manji dio se eksploatiše na ubrzano beskrupulozan način, a što je slučaj i u Crnoj Gori. Uloga radničke klase jeste politički izraz činjenice da društveno-ekonomski interesi neposrednih proizvođača uzeti u cjelini kao interes cijele radničke klase, bez obzira na političku svijest svakog pojedinačnog proizvođača, predstavlja najnapredniji materijalni podsticaj društvenom kretanju i u privatnokatoličkoj proizvodnji, i u proizvodnji sredstvima u društvenoj svojini. Napredna uloga radničke klase proizilazi iz činjenice da radnička klasa ne može osloboditi sebe od eksploatacije a da pri tome ne oslobodi i cijelo društvo od istorijski već preživjelog kapitalističkog sistema i od svake eksploatacije i ugnjetavanja. Zato radnička klasa nužno mora mijenjati ne samo klasnu strukturu društva, već i društvene odnose u kojima ona postoji kao klasa.

U uslovima diktature proleterijata i društvene svojine nad sredstvima za proizvodnju, kada dođe na vlast, radnička klasa ne može ostvariti svoje sopstvene materijalne interese i svoju istorijsku ulogu ako se u isto vrijeme ne bori i za razvitak proizvodnih snaga, za oslobođenje svih stvaralačkih ekonomskih i političkih činilaca društva od pritiska antisocijalističkih snaga: od sitnosopstveničke stihije birokratizma i od raznih formi izopačivanja socijalističkih odnosa i socijalističkog razvitka. U tom smislu diktatura proleterijata jeste svaki onaj politički sistem prelaznog doba u kome neposredni i budući ekonomski i ostali interesi radničke klase to jeste proizvođači koji rade društvenim sredstvima za proizvodnju predstavlja rukovodeći princip cjelokupne njegove politike, ekonomske i društvene aktivnosti. To je politički sistem koji "čini samo prelaz ka uništenju svih klasa i ka beskalasnom društvu". (Marks)

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore svojim programom predviđa ulogu države u prelaznom periodu od kapitalizma u komunizam i to tako što treba da bude: instrument oslobađanja socijalističkih snaga od kapitalizma, instrument odbrane njihovog slobodnog razvitaka u ekonomskim uslovima koji nastaju na bazi podruštvaljavanja sredstava za proizvodnju i instrument demokratskog organizovanja i jačanja njihove ekonomske i političke snage. Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore treba da se bori protiv dvaju, u današnje vrijeme podjednako štetnih i opasnih, tendencija u društvenom životu: prvo, protiv tendencija anarhičkog potcjenjivanja uloge države, pseudoliberalističkog napada na njen socijalistički karakter i protiv svakog potkopovanja njene političke snage u borbi s buržoaskom kontrarevolucijom i društvenom demoralizacijom; i drugo, protiv tendencije pretvaranja države u sveobuhvatnu društvenu snagu, u snagu iznad društva, koja bi, u stvari, likvidirala neposredni društveni uticaj radnih ljudi na politiku društvenog rukovodstva, to jeste protiv svakog etatističkog idolopoklonstva.

Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore bori se i boriće se za društveno-politički sistem: socijalizam-društveno uređenje zasnovano na podruštvljenim sredstvima za proizvodnju, u kome društvenom proizvodnjom, upravljaju udruženi neposredni proizvođači, u kome se vrši raspodjela prema principu "svakome prema radu", i u kome se,

pod rukovodstvom radničke klase, koja se kao klasa i sama mijenja, svi društveni odnosi postepeno oslobađaju klasnih suprotnosti i svih elemenata iskorišćavanja čovjeka od strane čovjeka.

Uvođenje društvene svojine nad osnovnim sredstvima za proizvodnju i upravljanje društvenom proizvodnjom koje bi vršili udruženi radni ljudi kao proizvođači i kao potrošači - stvorili bi se uslovi za otklanjanje anarhije u proizvodnji i periodičnih ekonomskih kriza, pojava u kapitalizmu neizbježnih. Nestalo bi osnovnih unutrašnjih protivrječnosti svojstvene kapitalizmu, koje u kapitalizmu onemogućavaju planiranje. Nestala bi osnovna svrha kapitalističke proizvodnje: sticanje profita i akumuliranje kapitala, a cjelokupna proizvodnja bi se organizovala neposredno prema potrebama ljudi. U ovakvim društvenim odnosima privredni sistem bi se zasnivao na planskom usmjeravanju privrednog razvitka i robnog karaktera privrede, koji je izraz sadašnjeg stupnja razvitka proizvodnih snaga, a što bi sa razvitkom proizvodnih snaga i socijalističkih društvenih odnosa prevazilazilo robni karakter proizvodnje. Ekonomska sadržina planiranja sastojala bi se u svjesno organizovanoj podjeli društvanog rada, regulisanoj prema ciljevima ekonomske politike socijalističkog društva. Planiranje privrede je nepohodan činilac razvitka socijalističkog društva. Relativno slobodno i ujedno kontrolisano, tržište treba da je jedan od instrumenata društvenog planiranja i ekonomske politike.

VII - PITANJE POLITIČKOG SISTEMA VLASTI RADNOG NARODA I SOCIJALISTIČKE DEMOKRATIJE S OBZIROM NA POSTAVLJENE CILJEVE KPuCG

Komunistička partija u Crnoj Gori, s obzirom na postavljene ciljeve, smatra, da je razvoj socijalističke demokratije - specifični oblik društvenih i političkih odnosa u uslovima socijalističke izgradnje - nužan istorijski proces u prelazu kapitalizma u socijalizam, odnosno komunizam. Pri čemu se socijalistička demokratija razlikuje od buržoaske, uzimajući od nje sve istorijske pozitivne tekovina, s obzirom na oblike svojine. Kapitalistička demokratija zasnovana na privatnoj svojini i eksploataciji, prilagođava se tim odnosima: pravima i interesima, potrebama slobodne akcije kapitalističkog vlasnika. Socijalistička demokratija predstavlja politički okvir takvih društvenih odnosa koji nastaju i razvijaju se na društvenoj svojini nad sredstvima za proizvodnju, pa se i njeni oblici trebaju prilagođavati pravima, interesima i potrebama slobodne akcije nosilaca i faktora socijalističkog društvenog kretanja. Socijalistička demokratija je nužno masovna i neposredna demokratija, za razliku od buržoaske demokratije koja i po svojoj teoriji i praksi, jeste i ostaje posredna i posrednička demokratija, stvarna vlast "elite" partijskih vrhova. Buržoaska demokratija je relativno zatvorena, za razliku od socijalističke kao demokratije "od svih za sve", kao puni sistem slobodnog društvenog samoupravljanja, oličenog u savjetima i samoupravnim organizacijama proizvođača, upravljanju radnog naroda u osnovnim ćelijama društvenog uređenja, u opštini kao najrazličitijim vidovima društvenog upravljanja putem organa u kojima učestvuju zainteresovani građani i organizacije.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore je takav oblik socijalističke demokratije koji će u sve većoj mjeri garantovati ljudskoj ličnosti nezavisnost i slobodu u izražavanju misli, vjerskih i ličnih uvjerenja, u formiranju udruženja radi zadovoljenja raznih ekonomskih, političkih, socijalnih i kulturnih, stručnih, naučnih, sportskih i drugih interesa, u zaštiti neprikosnovnosti i integriteta ljudskog dostojanstva i ljudske ličnosti. Na osnovu datih principa građanima bi se obezbijedila puna ravnopravnost pred zakonom i pred sudom, i onemogućene bilo kakve nacionalne, vjerske, rasne i druge diskriminacije.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore smatra da sa nastankom socijalističke demokratije nastaje i nova organizacija državne vlasti, u svojoj strukturi, i po svom položaju i ulozi u društvu. Državni upravni aparat treba da bude instrument socijalističkog društva, a ne vlast nad njim. Na društvenom upravnom aparatu ležali bi veoma značajni društveni zadaci. Bez čitavog niza izvjesnih regulativnih, kontrolnih i zaštitnih funkcija državne uprave bilo bi nemoguće zamisliti normalan život društva i neometan razvitak političkog i ekonomskog sistema.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore u okviru socijalističke demokratije postavljala i pitanja:

- a) Nacionalna politika - tako što smatra, da cjelokupni politički i društveni sistem treba svim narodima i narodnim manjinama obezbijediti ravnopravan položaj i pravo u odlučivanju svojom sudbinom.
- b) Privredna politika - stalna briga za potrebe čovjeka, stalno poboljšanje materijalnih i kulturnih uslova života i rada radnih ljudi. Da bi se to postiglo treba neprekidno razvijati proizvodne snage društva i podizati produktivnost rada. Samo stalnim povećanjem proizvodnje materijalnih dobara moguće je obezbijediti i stabilno poboljšati životne uslove radnih ljudi, što sa svoje strane predstavlja bitan uslov i element podstrekavanja razvoja proizvodnih snaga i povećanja produktivnosti rada.
- c) Poljoprivredne politike - ubrzan razvoj moguć je samo na bazi savremene tehnike i naučne organizacije proizvodnje. To bi zahtijevalo odgovarajuća ulaganja društvenih sredstava na onim područjima razvitka poljoprivrede gdje je moguće brzo i temeljno savladavanje stihije i obezbjeđivanje visoke proizvodnje uz ostvarivanje ciljeva socijalističkog preobražaja sela. Svaka perspektiva unapređenja poljoprivrede kroz kapitalistički razvoj i bogaćenje jednog dijela poljoprivrednih proizvođača na račun drugih - bilo bi ekonomski i politički onemogućeno.
- d) Socijalne politike - briga za radnog čovjeka, za porodicu, za njihove svakodnevne potrebe i zadovoljenje, za njihov odmor i zabavu itd. u tom smislu čitava stambena i komunalna politika treba da bude prožeta duhom socijalističke socijalne politike. Obezbeđivanje svakom članu zajednice takvih uslova života i rada koji će očuvati njegovo fizičko i psihičko zdravlje, zdravstvena zaštita i pomoć za sprečavanje bolesti i besplatno liječenje oboljelih. Omogućavanje svakom radnom čovjeku da učestvuje u društvenom životu i radu rješavajući socijalne probleme. Pomoć određenim kategorijama lica, a i pojedincima, kada se zbog nesreće, bolesti, invalidnosti, defektnosti, starosti ili maloljetstva, zbog spoljnih a ponekad i unutrašnjih uzroka nalaze u posebno nepovoljnom položaju, socijalna zaštita ovakvih lica treba, pored materijalnog obezbjeđenja, da im prije svega omogući uključivanje u društveni život i proizvodni rad besplatnim školovanjem i stručnom obukom, sistematskom rehabilitacijom i prekvalifikacijom, socijalnom adaptacijom, sve više prilazeći rješavanju teškoća i zadovoljavanju potreba svake pojedine ličnosti, bilo da ona proistče iz objektivnih uslova života ili iz psihičke ili fizičke konstitucije pojedinca. Uvođenje socijalnog osiguranja za cijelo stanovništvo, sa postepenim uvođenjem socijalnog osiguranja na selu. Položaj porodice je jedno od centralnih pitanja Programa u okviru socijalne politike; ukidanje patrijahalnog bračnog i porodičnog zakonodavstva, uvođenje društvene zaštite i pomoći porodici, stvaranje materijalnih i drugih uslova za ekonomsko osamostaljivanje žena, razvijanje raznih ustanova

za pomoć porodici u njegovanju i vaspitanju djece, stvaranje društvene tehničke baze domaćinstva i time oslobađanje porodice od pritiska zaostalih navika klasnog - u socijalističkom društvu daće se nova podloga bračnim i porodičnim odnosima, novom moralu u ličnim odnosima, vraćanju čovjeka njegovoj pravoj ljudskoj prirodi, bez iskorišćavanja i ponižavanja drugoga; bez privatnovlasničkog društva sa prinudom, kao i društvenih predrasuda koje se s njim povezuju radni ljudi slobodno zasnivaju svoj bračni i porodični život na međusobnoj ljubavi, drugarstvu i poštovanju i na ljubavi prema djeci. U rješavanju socijalnih i porodičnih problema nužno je osnivanje socijalnih službi i savjetovališta sa stručnim kadrovima socijalnih radnika.

- e) Prosvjetne, naučne i kulturne politike-podizanju nivoa osnovnog savremenog vaspitanja i obrazovanja svih stanovnika u cilju mijenjanja kvalifikacione strukture stanovništva, osposobljavanju građana za odgovorne funkcije društvenog upravljanja i uopšte stvaranju uslova za kulturniji i bogatiji lični život građana; obezbjeđivanju jednakih mogućnosti svakom mladom čovjeku da se opredjeljuje u izboru svog životnog poziva i da prema svojim sposobnostima i interesovanjima obavlja besplatno školovanje i upotpunjuje svoja znanja do najvišeg stepena; postepenom smanjivanju jaza između umnog i fizičkog rada, naslijeđenog iz klasnog društva. Prema tome, Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore smatra da bi osnovni ciljevi obrazovanja i vaspitanja bili: razvijanje stvaralačkog odnosa mlade generacije prema budućem pozivu i prema radu uopšte; razvijanje socijalističke društvene svijesti i osposobljavanje omladine za učešće u društvenom životu zemlje, u organima društvenog upravljanja i samoupravljanja; upoznavanje i usvajanje dostignuća naših naroda i cjelokupnog čovječanstva na raznim područjima socijalnog, naučnog, tehničkog, umjetničkog i ostalog kulturnog stvaralaštva; razvijanje duha bratstva i jedinstva južnoslovenskih i balkanskih naroda; razvijanje internacionalizma, duha međunarodne solidarnosti radnih ljudi, kao i ideje ravnopravnosti i zbliženja svih naroda u interesu mira i napretka u svijetu; usvajanje osnova naučnog, materijalističkog pogleda na svijet; razvijanje svestrane, aktivističke ličnosti sa intelektualnim i moralnim osobinama građanina socijalističke zajednice; poboljšanje fizičkog zdravlja, naročito razvijanjem fizičke kulture i tjelesnog vaspitanja, kao i uslova za normalan stvaralački život.

Komunisti nepokolebljivo stoje pri stavu, da se društveni problemi mladih (droga, devijantnost ponašanja i sl.) ne mogu prevazilaziti propagandnim i verbalističkom prepedevtikom raznih dobrotvornih humanističkih organizacija, nego organizovanjem raznih aktivnosti u kojima će oni pokazati punu inicijativu, elan i stvarati dobra značajna za ličnu i širu društvenu upotrebu pored redovnog rada u školovanju i radnim organizacijama na radnim mjestima proizvodnje, potrebno je organizovati dobrovoljan kvalitetan društveni rad praćen zabavno-kulturnim aktivnostima; time se obezbjeđuje socijalizacija mladih na većem nivou i znatno doprinosi vaspitanju za zdrav i produktivan društveni život.

Komunistička partija u Crnoj Gori usmjerava svoje napore ka tome da umjetnost i kultura uopšte postanu zbiljska svojina naroda, da kulturno stvaralaštvo dobije masovnu podlogu, kako u pravcu usvajanja kulturnih tekovina tako, prije svega, i u pravcu podsticanja kulturno-umjetničkih djelatnosti i inicijative najširih narodnih masa.

VIII - DRUŠTVENA ULOGA I IDEJNE OSNOVE SAVEZA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE - KOMUNISTI CRNE GORE

Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore je idejni nastavljivač Komunističke partije Jugoslavije i kasnije Saveza komunista Jugoslavije, oslanjajući se i nadovezujući na njene revolucionarne i marksističke tradicije i iskustva.

Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore je vjeran izraz interesa i težnje radničke klase, koji odgovaraju i objektivnim interesima svih ostalih radnih slojeva u Crnoj Gori i šire.

Vodeća društvena uloga Saveza komunista Jugoslavije -Komunisti Crne Gore, i radničke klase, zasniva se na činjenici da je njen klasni interes istovjetan s interesima opštečovječanskog napretka, da, kao takav, predstavlja glavnu pokretačku snagu najnaprednijih društvenih kretanja.

Jedinstvo pogleda na osnovne unutrašnjopolitičke i spoljnopolitičke probleme, na bitna pitanja borbe za socijalizam neohodan je uslov jedinstva volje i akcije komunista. Principi demokratskog centralizma jesu izraz i najadekvatniji organizacioni uslov ideološkog i akcionog jedinstva Saveza komunista Jugoslavije Komunisti Crne Gore. Demokratski centralizam podrazumjeva borbu mišljenja u partiji, uz obavezno prihvatnje zaključaka i preduzimanje akcije na osnovu svestrane razmjene mišljenja i odluke većine. Dosledno sprovođenje principa demokratskog centralizma doprinosi najboljem izboru partijskih kadrova, mobilise komuniste protiv birokratizma, teokratizma a isto tako i protiv pojava malograđanskog anarhizma.

Komunisti će i dalje ostati avangardna snaga socijalističkog kretanja u našoj stvarnosti, povjeravajući u praksi pravilnost svoje politike i svojih akcija, proučavajući rezultate te prakse, koji uvijek neizbježno sadrže i elemente nepredvidivog, pa time i stihijskog. Komunisti će u savladavanju negativne stihije postizati utoliko veće uspjehe ukoliko se u svojoj praktičnoj djelatnosti budu više oslanjali na proučavanje socijalističke teorije i prakse na svim područjima gdje se razvija borba za socijalizam, ukoliko se više budu pridržavali naučnih tekovina napredne naučne misli u cjelini i ukoliko sami budu doprinosili njenom daljem razvijanju.

Osnovni princip kojim se rukovodi Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore u svom radu, nije komandovanje, već razvijanje aktivnosti i inicijative građana, kao i pružanje ličnog primjera članova Partije u izvršavanju zadataka na putu ka socijalizmu - komunizmu - razvoju novih besklasnih odnosa među ljudima Društvena uloga Saveza komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore ne smije biti superiorna, od naroda odvojene elite već ravnopravni dio radnih masa; komunisti teorijski prednjače ostaloj masi proletarijata razumijevanjem uslova, toka i opštih rezultata proleterskog pokreta” (Marks). Svako zaostajanje za svijesću masa i nesposobnost da se uoče i iskoriste materijalni uslovi, ometaju organizaciju komunista da vrši ulogu svjesnog subjektivnog činioca besklasnog razvitka, kao što smetnju predstavljaju i istrčavanja ispred materijalnih mogućnosti i svijesti masa, odnosno zauzimanje takvih pozicija i stavova koji ne odgovaraju realnim uslovima u materijalnoj proizvodnji i moralno-psihološkom stanju radnih ljudi. Savez komunista Jugoslavije - Komunisti Crne Gore će se uporno zalagati da se ove dvije krajnosti i slabosti otklone, a takvu će politiku ona voditi i u budućnosti. Samo realistička politika može biti i služiti socijalizmu-komunizmu, ona spaja misao sa praksom, riječ sa djelom, težnju sa mogućnošću. Politika kreće ka socijalizmu-komunizmu; jer se ostvaruje uz sve šire i potpunije učešće raznih ljudi, čime se usklađuju opšti i pojedinačni interesi.

Takvom politikom i takvim stvorenim društvenim uslovima pod rukovodstvom Partije, oslobađaće se i rasti čovjek, građanin, razvijaće se humani odnosi prema ljudima i među ljudima, ostvarivaće se socijalističko-komunistički humanizam; pojam slobode dobiće konkretnu sadržinu i konkretno ostvarenje, za razliku od apstraktne, kapitalističkim odnosima uslovljene i time ograničene, slobode u buržoaskom društvu; ostvarivaće se uslovi za pažljiv odnos prema svakom pojedincu i ukupnoj društvenoj stvarnosti – njihovom svestranom razvitku sa razvitkom materijalne proizvodnje i društvene svijesti.

IX - GLAVNI I NEPOSREDNI ZADACI SKJ - KCG

Na osnovu svega rečenog u Programu, neposredni zadatak SKJ - KCG i svakog komuniste pojedinačno jeste:

- Učešće u političkom životu višestranačkog kapitalističkog društva u zemlji posredstvom uticaja na formiranje političke volje građana u cilju osvajanja istinske političke vlasti radničke klase i naroda,
- Formiranje društvenog mnjenja, agitacija i propaganda prema radničkoj klasi i građanima Crne Gore, tumačenje Programa i drugih partijskih dokumenata kako bi partijska društvena opredeljenja postala istinski i narodna,
- Učvršćivanje pozicije Partije u različitim strukturama kapitalističkog društva, politička edukacija građana,
- Učešće i borba za osvajanje vlasti u uslovima višestranačja, u parlamentima i organima vlasti kapitalističkog sistema s obzirom na postavljeni cilj, ne gubeći iz vida i druge oblike borbe instrumentalnim dobrima s obzirom na pogodan trenutak vremena,
- Širenje i jačanje mreže organizovanosti SKJ - KCG,
- Stvaranje materijalnih i finansijskih pretpostavki za rad Partije njenih organa i pojedinaca predviđenih ovim Statutom svakom pojedincu i ukupnoj društvenoj stvarnosti – njihovom svestranom razvitku sa razvitkom materijalne proizvodnje i društvene svijesti.

X - JUGOSLAVIJA I JUGOSLOVENSTVO

Jugoslavija je nastala iz vjekovne težnje istih i srodnih naroda da se ujedinjenjem oslobode fizičkog i duhovnog ropstva i strane dominacije. Iz te težnje razvilo se jugoslovenstvo kao patriotska i duhovna težnja, prvo, kulturnog pa onda ekonomskog i sveukupnog razvoja i emancipacije jugoslovenskih naroda.

Ujedinjenje je bilo neminovnost, a principi na kojima je to izvršeno - promašaj, koji su doveli do negativnih posledica. Tek u NOB-u i socijalističkoj revoluciji riješeni su nastali problemi i uspostavljena jugoslovenska zajednica federativnog karaktera u kojoj su, po najboljim evropskim i svjetskim iskustvima našli svoje mjesto svi narodi koji žive u Jugoslaviji bez obzira na etničko i vjersko iskustvo i istorijsku prošlost.

To rješenje je bitno opredeljenje od kojeg će polaziti sadašnje i buduće generacije komunista u borbi za uspostavljanje socijalizma na jugoslovenskim prostorima.

Jugoslaviju kao socijalnu i socijalističku zajednicu razbijali su i razbili nacionalisti iz redova svih naših naroda i narodnosti, kleronacionalisti, vlastoljubci, pojedinci i grupe kojima nije

odgovarao ekonomski razvoj kojim se obezbjeđuje standard i emancipacija svih radnih slojeva i razvoj samoupravljanja kao najdemokratskijeg oblika vlasti.

Razbijanje Jugoslavije je potpomognuto od strane kapitalističkih zemalja koje su svoj razvoj obezbjedile na kolonijalizmu i podčinjavanju drugih naroda, u sprezi vjerskih međunarodnih centara sa unutrašnjim vjerskim etnocentrizmom i nacionalizmom. Zbog toga komunisti svoju borbu usmjeravaju na potpunom odvajanju crkve i religije od države i politike i na bespoštednu borbu sa nacionalizmom.

Komunisti se ne mire sa sadašnjim stanjem i uvjereni su da će, u savezu sa progresivnim snagama na prostorima bivše Jugoslavije, moći da se izbore za obnovu jugoslovenske zajednice federativnog i socijalističkog karaktera. Njima ne odgovara sadašnji separatizam, kapitalistički poredak u kojem su ugroženi ili se ugrožavaju civilizacijske tekovine socijalizma-komunizma.

Srbija i Crna Gora (a što je sigurna pretpostavka i za druge jugoslovenske narode i njihove države), prihvataju onaj zajednički okvir u kojem je najlakše obezbijediti povezivanje i akciono jedinstvo komunista i socijalističkih snaga. Time se mogu stvoriti pretpostavke za pravedne evropske i druge integracije pod okriljem Ujedinjenih nacija. Iskustvo poslije takozvane "antibirokratske revolucije" i uvođenje tranzicije je pogibeljno. Došlo je do potpune likvidacije ekonomske osnove socijalizma, do potpunog osiromašenja i proletarizacije radnih masa.

Pred komunistima je težak zadatak, težak period borbe, da vrate vjeru narodu i mogućnoist zajedničke emancipacije čovjeka kao čovjeka.

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

Polazeći od svoje socijalne, starosne i demografske strukture, brojnosti svojih članova i nužnosti zaštite njihovih prava i pravnih interesa, višedecenijskog radnog i profesionalnog iskustva i znanja, uz puno i dosljedno poštovanje ustavnosti i zakonitosti i opšte priznatih ljudskih prava svakog čovjeka i građanina, na osnovu čl. 9 Zakona o političkim partijama („Sl. List RCG br. 21/04) osnivačka skupština Stranke penzionera i invalida Crne Gore, na sjednici održanoj 17.10.2008. godine donijela je:

PROGRAM

STRANKE PENZIONERA I INVALIDA CRNE GORE

Stranka penzionera i invalida Crne Gore u svom ukupnom društvenom političkom djelovanju zalagaće se za:

I osnovni programski zadaci

Stranka penzionera i invalida Crne Gore (u daljem tekstu: Stranka) nema političkih ambicija i pretenzija za osvajanje vlasti u Crnoj Gori. Njen osnovni cilj je da participiranjem u radu Parlamenta i njegovih radnih tijela kao parlamentarna stranka, svojim političkim, iskustvenim, mudrosnim i demokratskim angažmanom daje svoj puni doprinos razvoju demokratskih procesa u Crnoj Gori, kojima se afirmišu sva prava čovjeka i građanina.

Svoje djelovanje Stranka će zasnivati na punom poštovanju svih demokratskih principa i načela prihvaćenih u svijetu, a naročito na zaštiti i poštovanju ljudske ličnosti, bez obzira na pol, vjeru, nacionalnu pripadnost, rasu ili političko opredjeljenje.

II Vladavina prava

Stranka će se maksimalno zalagati za afirmaciju i vladavinu prava, pravne sigurnosti i pravne države i jednakost svih građana pred zakonom bez razlike i diskriminacije po bilo kom osnovu, a protiv svakog oblika samovolje, bahatosti, arbitrnosti, protekcije, nepotizma, familijarnosti, mita, korupcije i svih oblika individualnog ili organizovanog kriminala.

III Penzijsko i invalidsko osiguranje i socijalna zaštita

Svaki penzioner i invalid rada, bio on član stranke ili ne, treba i mora da se osjeća kao politička ličnost sa svim ljudskim pravima i dostojanstvom, a ne kao objekat sa kojim se manipuliše, koji se ucjenjuje ili može kupiti zbog njegove socijalne bijede ili ugroženosti.

A da bi se to postiglo, Stranka će se zalagati za socijalni položaj svojih članova koji im obezbjeđuje pristojan život i status čovjeka i građanina, a ne kao do sada građanina drugog reda, poniženih i uvrijeđenih, do kojih je nekome bilo stalo samo onda kada treba kupiti njihov glas.

Zbog svega toga, Stranka će se svojim ukupnim neposrednim i političkim angažovanjem, kroz institucije sistema, stručne i nadležne službe, svojom zakonodavnom inicijativom i drugim adekvatnim mjerama posebno zalagati:

1. Da se svim penzionerima i invalidima rada obezbijede pristojne penzije koje će im obezbijediti dostojan život;
2. Da se preispita usklađivanje penzija sa kretanjem ličnih dohodaka počev od uvođenja marke, odnosno njenog konvertovanja u evro, a naročito u periodu od jula 2002. do 31.12.2003. penzija putem tzv. obveznica, uključujući i podnešenje inicijative za ocjenu ustavnosti ovog Zakona i tražene ustavne zaštite;
3. Da se obezbijedi srazmjeran odnos između prosječnog iznosa penzije i plate u odnosu na uporedno pravo i pokazatelje, čime bi se spriječila egzistencijalna ugroženost ove populacije;
4. Da se redovno usklađivanje penzija vrši po principu pravilnosti i ekonomskih pokazatelja, a ne po tzv. švajcarskom modelu, čime bi se polazilo od specifičnosti ekonomske i socijalne realnosti u Crnoj Gori;
5. Da se za sve zaposljene u Crnoj Gori obezbijede redovne uplate za zdravstveno i penzijsko osiguranje, uz strogi inspekcijski nadzor i kontrolu „rada na crno“ u iznosima koji odgovaraju realnim pitanjima, a ne samo minimalnom ličnim dohotku;
6. Da se svim prevremenim penzionerima Crne Gore, koji su zdravstveno i po godinama starosti sposobni za rad, omogući obavljanje dopuskog rada do pune starosne penzije, ili obavljanje drugog zanimanja pod povoljnim uslovima;
7. Da se svim penzionerima i invalidima rada obezbijede uslovi za kvalitetnu, besplatnu i prioritetnu zdravstvenu zaštitu, a naročito socijalno i zdravstveno ugroženim licima, inokosnim i nemoćnim licima, uz obavezno angažovanje društvene zajednice za njihovo zbrinjavanje pod povoljnim uslovima;
8. Da se obezbijedi redovna isplata svih oblika socijalne pomoći i davanja (porodičnih dodataka, dječijih dodataka, nadoknade za tuđu pomoć i njegu, invalidima i dr) u iznosu koji ovaj oblik socijalne pomoći čini djelotvornim;
9. Da se svim penzionerima, invalidima rada i članovima njihovih porodica, preko za to nadležnih penzionerskih organizacija, omoguće povoljni uslovi kreditne nabavke životnih namirnica, aparata domaćinstava i tehničke robe, kao i uslovi klimatskog mjerenja i odmarališta;
10. Da se stvore uslovi za formiranje i djelovanje penzionerskih klubova sa punim sadržajem rada (kulturno-zabavna aktivnost, debatni klubovi, rasprave, okrugli stolovi i sl.) u skladu sa Statutom i ovim Programom;
11. Da se pruži puna pomoć, podrška i zaštita penzionerima stvaraocima (naučnim radnicima, umjetnicima, književnicima, likovnim stvaraocima i dr) putem finansijske pomoći, organizovanjem promocija, likovnih izložbi i sl;
12. Da se svakom penzioneru garantuje pravo na slobodno političko izjašnjavanje i glasanje, bez ucjene, kupovine glasova, ili bilo kakvog uslovljavanja koja mogu uticati na njegovo slobodno opredjeljenje;
13. Da se Ustavom i Zakonom garantuje zaštita stečenih prava iz invalidsko-penzijskih osiguranja (korišćenje starosnih penzija, invalidnina, socijalne pomoći i sl.) bez mogućnosti njihovog retroaktivnog zakidanja, zamjene ili osiguravanja, budući da su ova prava zajamčena Deklaracijom OUN i ljudskim pravima, kao trajna, neoprostiva i neotuđiva, a tamo gdje su ona narušena da se stvore zakonski osnovi za njihovo vraćanje i uspostavljanje;
14. Da se neposredno, putem zakonodavne inicijative, intervencije ili parlamentarne kontrole aktivno uključuje i u sve druge oblasti u kojima se ostvaruju, ili osporavaju ljudska prava i ustavna prava čovjeka i građanina, sa svojim predlozima za njihovu zaštitu.

IV Ostale oblasti angažovanja

Kao demokratska stranka socijalne provenijencije, Stranka će sa punom odgovornošću pratiti i uzimati učešća u kreiranju i svih drugih društveno-ekonomskih, socijalnih i političkih pitanja od značaja za državu Crnu Goru i njene građane, a naročito u sferi:

- radnog i socijalnog zakonodavstva
- zdravstvene zaštite
- privredne politike
- obrazovanja i nauke kulture i umjetnosti
- odbrane i bezbjednosti
- zaštite životne sredine
- međunarodnih odnosa i dr.

U tu svrhu Stranka će, po potrebi osnivati pojedina radna tijela, odbore i komisije za praćenje ove problematike i davanja predloga za njihovo razriješnje.

V Saradnja sa drugim političkim faktorima i organizacijama

Stranka penzionera i invalida Crne Gore je stranka bez nacionalističkog opredjeljenja i predznaka, to je stranka socijalne pravde i jednakosti, stranka pravne sigurnosti i ljudskog dostojanstva, stranka slobodnog čovjeka i građanina, i kao takva otvorena je za saradnju i koaliciju sa svim političkim strankama, nevladinim organizacijama i institucijama u zemlji i inostranstvu na istim principima i programskim opredjeljenjima.

Stranka želi da posebnu saradnju razvije sa republičkim fondom PIO, Ministarstvom zdravlja, rada i socijalnog staranja, svim organizacijama i udruženjima Saveza penzionera, vladinim i invalidnim organizacijama koje se bave ovom problematikom, kao i svakim radnim čovjekom i građaninom koji zaštitu svojih prava prepoznaje u programskim ciljevima ove stranke.

Stranka je na istim principima otvorena i za sve međunarodne oblike saradnje.

VI Javnost rada

Stranka će svoju djelatnost obavljati javno uz objektivno i cjelovito informisanje javnosti i svakog svog člana.

VII Prelazne odredbe

Zavisno od kretanja i pravaca razvoja društva u cjelini Stranka će svoju aktivnost prilagođavati tekućim obavezama i zadacima, o čemu će bliže zaključke donijeti Glavni odbor Stranke, odnosno njen Izvršni odbor u slučaju kada je to neophodno.

U Podgorici
17.10.2008 godine

Osnivačka Skupština
Stranke penzionera
i invalida Crne Gore
Predsjednik Skupštine
Mileta Joksimović

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

NARODNA STRANKA POLITIČKI PROGRAM

DRŽAVA

Država je najviši oblik političkog organizovanja jednog naroda i izraz njegove istorijske zrelosti.

Država mora biti u službi nacionalnog interesa i sloboda i prava čovjeka i građanina.

Država mora izražavati jedinstvo nacionalnog identiteta, ali i posebnosti unutar njega, posebno vjerske, nacionalne, jezičke, kulturne i obezbijediti njihovo puno poštovanje i slobodu iskazivanja.

Narodna stranka se zalaže za Crnu Goru kao državu jednog, jedinstvenog državotvornog naroda čiji se pripadnici nacionalno izražavaju kao Srbi ili Crnogorci, uz puno poštovanje nacionalnih, vjerskih, kulturnih i ostalih posebnosti drugih naroda koji žive u Crnoj Gori i koji su autohtoni u njoj.

VLAST

Vlast je dužna da obezbijedi ostvarivanje i zaštitu sloboda i prava građanina, iskazivanje društvenih, nacionalnih, vjerskih, kulturnih i drugih različitosti.

Vlast mora biti demokratski izabrana, odgovorna i smjenjiva, u skladu sa opšteprihvaćenim standardima demokratkog svijeta.

Narodna stranka se zalaže za parlamentarni sistem podjele vlasti.

DEMOKRATIJA

Demokratija je uslov društvenog i državnog napretka i podrazumijeva razvijenu građansku svijest o odgovornosti za dobrobit svakog građanina i društva u cjelini. Razvijena demokratija podrazumijeva politički obrazovanog i aktivnog građanina.

Narodna stranka se zalaže za vrijednosti građanskog društva, razvoj demokratskih institucija i podsticanje i unapređivanje političkog obrazovanja građana Crne Gore i njihove sposobnosti da aktivno učestvuju u političkom životu i preuzimaju odgovornost za razvoj društvenog i državnog života.

LJUDSKA PRAVA I OSNOVNE SLOBODE

Slobodan čovjek i građanin je nosilac državnog suvereniteta i demokratskog društva.

Narodna stranka podstiče sve oblike unapređivanja sloboda i prava čovjeka i građanina, po standardima koje je uspostavio i koje praktikuje civilizovani svijet.

Narodna stranka ne prihvata diskriminaciju po bilo kom osnovu.

TRADICIJA

Narodna stranka se zalaže za očuvanje tradicionalnih vrijednosti Crne Gore, i čine njenu posebnost i prepoznatljivost. Naročito se zalaže za vaspitanje u duhu patriotizma, odanost porodici i porodičnim vrijednostima, solidarnost među ljudima, sabornost, poštovanje vjere i Crkve, uz njegovanje različitosti unutar tradicije.

NACIONALNE I ETNIČKE MANJINE

Nacionalne i etničke manjine su realnost Crne Gore. Poštovanje njihovih prava je neophodan uslov stabilnosti države i dokaz demokratičnosti društva.

Narodna stranka se zalaže da se prava pripadnika nacionalnih i etničkih manjina osiguraju po najvišim standardima međunarodnog prava i u skladu sa praksom najrazvijenijih zemalja, u prvom redu razvijanjem njihovih sloboda i prava i kroz forme lokalne samouprave i druge oblike organizovanja.

VLADAVINA PRAVA

Vladavina prava je preduslov i jemstvo sloboda i prava čovjeka i građanina, lične i imovinske sigurnostii povjerenja u državu.

Narodna stranka se zalaže za безусловnu primjenu zakona, nezavisno od volje i interesa vlasti, bilo kojeg pojedinca ili grupe.

Nezavisni sud je nabolji garant vladavine prava.

Narodna stranka se zalaže za nezavisni, depolitizovani sud, dobro plaćene, stručne, moralne sudije, birane po strogom i javnom postupku, čiji će rad biti podložan ocjeni javnosti.

UPRAVA

Uprava služi građaninu i njegovim potrebama.

Narodna stranka se zalaže za jeftinu, profesionalnu, depolitizovanu i efikasnu upravu, organizovanu na principima jednoobraznosti, subordinacije i funkcionalnosti.

Narodna stranka se zalaže da nosioci javnih funkcija budu pod kontrolom javnosti, posebno kada se radi o sticanju imovine tokom vršenja javne funkcije.

LOKALNA SAMOUPRAVA

Lokalna samouprava je važan elemenat očuvanja tradicije i mehanizam neposrednog ostvarivanja posebnih interesa lokalne zajednice.

Narodna stranka se zalaže za podsticanje razvijanja lokalne samouprave i ostavljanje lokalnim samoupravama najšire mogućnosti da uredi oblike sopstvenog organizovanja.

Narodna stranka se zalaže za punu i doslednu primjenu Evropske povelje o lokalnoj samoupravi.

SPOLJNA POLITIKA

Država je osnova međunarodne zajednice.

Narodna stranka se zalaže za poštovanje povelje UN koja čini osnovu međunarodnog prava i odnosa među državama.

Narodna stranka se zalaže za uspostavljanje i razvijanje dobrih odnosa sa svim državama posebno sa državama, naročito u okruženju i regionu.

Narodna stranka se posebno zalaže za izgradnju bliskih odnosa i saradnje sa Republikom Srbijom i Republikom Srpskom, kao državama istog naroda, uz izgrađivanje snažnih institucionalnih mehanizama saradnje.

Narodna stranka se zalaže za pristupanje EU, o čemu treba da odluče građani neposredno.

VOJSKA I POLICIJA

Vojska i policija su garanti očuvanja državnog suvereniteta, javnog reda i mira, života i imovine građana, a ne vlasti.

Narodna stranka se zalaže za profesionalnu, depolitizovanu i dobro obučenu vojsku i policiju, utemeljenim na časnim tradicijama Crne Gore.

Ekonomski program

EKONOMIJA I SOCIJALA

Naša misija je očuvanje prirodnih resursa. Želimo da sačuvamo zemlju naseljivom i plodnom. Generacije koje dolaze treba da žive u ljudskom dostojanstvu i zdravoj sredini.

Eko-socijalna tržišna ekonomija je ekonomski sistem koji želimo da stvorimo, kako bi odgovorili na ekonomske, društvene i ekološke izazove budućnosti.

Privatna imovina i poštena konkurencija su najvažnija načela eko-socijalne tržišne ekonomije. Politički i ekonomski red u državi mora obezbijediti podsticaje pojedincu da radi najbolje što može. U isto vrijeme, mora se voditi računa da se ne zapuste oni koji su isključeni iz tržišta, što se tiče ekonomije. Pored ove društvene komponente, Narodna stranka će se zalagati za ekološki princip održivosti, prema kojem privredne aktivnosti ne smiju ugroziti pregnuća dolazećih generacija i regenerativnu moć prirode.

Fundamentalne vrijednosti eko-socijalne tržišne ekonomije baziraju se na principima slobode, dostignuća, odgovornosti i solidarnosti.

Eko-socijalnu tržišnu ekonomiju karakteriše slobodan izbor zanimanja, sloboda potrošnje i slobodna konkurencija na tržištu. Kao njen fundamentalni regulator ističemo konkurenciju, koja ograničava praktikovanje ekonomske moći u odnosu prema potrošačima i konkurentima.

Osim u rijetkim slučajevima, država ne bi trebalo da djeluje kao preduzetnik. Ona mora da obezbijedi ambijent za preduzetništvo i poštenu konkurenciju, kroz odgovarajuće anti-monopolske zakone, kao i mjere za strukturno prilagođavanje privrede.

Ovim modelom želimo da obezbijedimo sistem društvene sigurnosti za rizike sa kojima pojedinac nije u stanju da se suoči.

Sistem socijalnog partnerstva, kao model nenasilnog rješavanja konflikta, od posebne je važnosti u održavanju društvenog mira, kao preduslova opšteg ekonomskog uspjeha.

Naša politika o ekonomskom i društvenom sistemu, bazirana je na principima solidarnosti i pomoći.

Naročito je važna solidarnost među generacijama, s obzirom na velike demografske promjene, i u okviru nje, razvijanje ideja društvene saradnje u industriji, kao preduslova za uspjeh u ekonomiji i stvaranju prirodnog i poštenog društvenog poretka.

ŠTAMI HOĆEMO?

Mi želimo da preuzmemo odgovornost prema stvaranju i generacijama koje dolaze poslije nas.

Mi želimo da održimo i unaprijedimo ekonomiju Crne Gore.

Mi želimo društvo vođeno sistemom trajnih vrijednosti.

Mi želimo da iskoristimo novac poreskih obveznika na pravi način.

Mi želimo da osiguramo građane i učinimo da državu doživljavaju kao svoju kuću.

Mi želimo da odgovorimo budućim izazovima kroz politiku otvorenih shvatanja.

Sva ova načela je moguće osigurati kroz zdravu ekonomiju, razvijanje vrlina kao što su štedljivost, pristojnost, iskrenost, hrabrost, marljivost, poštenim odnosom prema novcu naših poreskih obveznika i našu iskrenu želju da što prije postanemo dio velike evropske porodice demokratskih država i naroda. Jedino uključanjem u međunarodne organizacije, prije svih EU, možemo očekivati brže i efikasnije razrešenje svih naših problema.

PRIVATNA SVOJINA

Privatna svojina i na njoj zasnovana institucija, osnov su ekonomskih odnosa u društvu. Privatni vlasnik, radan, štedljiv i preduzimljiv u uslovima slobodnog tržišta i konkurencije na najbolji način usklađuje interese pojedinaca i društva. To je odnos koji vraća dostojanstvo radu i znanju i najbolji je garant demokratskog razvoja i razvoja ličnih sloboda. Zato Narodna stranka smatra da zaštita privatne svojine mora biti jedno od osnovnih pravnih načela društva.

PRIVREDNI SISTEM I TRŽIŠTE

Godine i decenije su nepovratno izgubljene u simuliranju razvoja privrednog sistema i tržišta na principima savremenih institucionalnih i tržišnih uslova privređivanja.

U narednom periodu ograničene su mogućnosti postepenih reformi privrednog sistema. Kao jedino rešenje nameće se brzo, sveobuhvatno i energično prihvatanje principa i regulative EU.

PORESKI I CARINSKI SISTEM

U dijelu poreskog i carinskog sistema u što kraćem roku primijeniti propise i standarde Evropske unije, izvršiti odgovarajuće izmjene u postojećim propisima u vezi poreza na dodatu vrijednost i konstituisati tri stope (nultu, nisku i visoku), kao što je to slučaj u većini zemalja koje primjenjuju ovaj sistem oporezivanja.

Narodna stranka polazi od toga da svi porezi, pa i porez na dodatu vrijednost trebaju biti niski, stimulatívni i prihvatljivi za potencijalne inostrane investitore i značajnu alokaciju

inostranih sredstava na ovom prostoru. Poreska osnovica mora biti sveobuhvatna, a porez na dobit stimulativan za one koji dobit investiraju, a ne troše. Porez na imovinu mora biti regulator alokacije kapitala, stimulativan i selektivan u mjeri u kojoj je moguće od strane države uticati na povećanje efikasnosti i racionalnosti upotrebe sredstava.

Kroz stimulatивно oporezivanje podsticati brže produktivno zapošljavanje, što će smanjiti izdatke države za socijalne potrebe.

Posebnim propisima država će utvrditi režim oporezivanja ekstraprofita i donijeti antimonopolske propise. Cilj je stvoriti takav poreski sistem koji je stimulativan, naročito za one koji ulažu u razvoj proizvodnje i usluga.

Svako povećanje materijalnih obaveza građana mora biti propisano zakonima, a ne, kao što je to sada slučaj, raznim podzakonskim aktima, od nivoa opštine do republike. Sve dogradnje poreskog sistema moraju biti u funkciji smanjenja troškova i povećanja razvojnih šansi društva.

Carinskom politikom mora se obezbijediti smanjenje opterećenja privrede i stanovništva, ali istovremeno i izgraditi mehanizmi zaštite domaće proizvodnje, koja posle određenog perioda zaštite može biti izložena konkurenciji, kako na domaćem tako i na inostranom tržištu. Sadašnja izvozna struktura je izuzetno nepovoljna, pretežno vezana za nekoliko proizvoda, spoljnotrgovinski deficit izuzetno visok, a pokrivenost uvoza izvozom u stalnom padu. Na ivici smo prezaduženosti, a umjesto uvoza opreme i novih tehnologija i oživljavanja proizvodnje na strani uvoza prevladuje uvoz robe široke potrošnje, sumnjivog kvaliteta i porijekla.

RASHODI DRŽAVE I JAVNI SERVIS

Najvažniji državni troškovi su troškovi državne uprave, odbrane, obrazovanja, zdravstvenog osiguranja, javnih radova i socijalne zaštite. Prisutan je veliki nesklad između troškova državne uprave i BDP, što je proizvod neefikasne, glomazne i na svim nivoima izuzetno skupe administracije. U konzistentnom programu obnove i razvoja države i društva jedna od najvažnijih i najprečih aktivnosti biće racionalizacija u dijelu državnih rashoda i njihovo usklađivanje sa mogućnostima i razvojnim potrebama. Treba posebno razraditi socijalnu zaštitu kao izuzetno važan element zaštite tehnoloških viškova, koji su neminovni u procesu revitalizacije privrede i državne uprave.

Javnim radovima mogu se riješiti značajni problemi infrastrukturne nerazvijenosti i neusklađenosti, i povećati zaposlenost kroz razvoj. Nove kredite treba uzimati samo za finansiranje onih projekata koji su sa aspekta evropskih standarda visoko produktivni, a prednost dati, gdje god je moguće, suvlasničkom investiranju i koncesijama. Ovdje je važno istaći da je ozbiljniji ulazak stranog kapitala u našu zemlju realno vezan za poboljšanje pravne i političke sigurnosti i razvoj i kvalitet propisa koji regulišu privredni i politički sistem, kao i od mjera i brzine oporavka domaće privrede i povećanja platežne sposobnosti stanovništva.

REGIONALNI RAZVOJ

Ravnomjeran razvoj svih djelova države je bitan uslov ukupnog ekonomskog razvoja i društvene stabilnosti.

Ogromna disproporcija u razvoju sjevera i juga Crne Gore predstavlja ozbiljan problem, koji može dovesti do trajnih i dubokih podjela i nestabilnosti.

Narodna stranka se zalaže za ravnomjeran razvoj svih djelova Crne Gore što podrazumijeva razvoj infrastrukture u sjevernom dijelu Crne Gore, i njegovim povezivanjem, kako sa jugom države tako i sa državama u okruženju, koje čine ekonomski značajan uslov razvoja sjevera Crne Gore.

Narodna stranka se zalaže da se pojačano, putem poreskih i drugih mjera, podstiču investicije u razvoj sjevera.

SOCIJALNA ZAŠTITA

Narodna stranka zastupa efikasan socijalni sistem, jednak za sve, koji štiti i podržava siromašne i one kojima je potrebna pomoć. Efikasna socijalna zaštita treba da pruži pomoć pojedincu i porodici, na decentralizovan način, razvijanjem i modernizacijom sistema ustanova kojima se obezbjeđuje efikasna socijalna zaštita.

Zloupotreba institucija u službi socijalne zaštite, što je u suprotnosti sa principima solidarnosti društva, mora biti krivično gonjena. Socijalne službe moraju biti dostupne na osnovu jednostavnih, razumljivih kriterijuma, jednakih za sve. One moraju biti finansijski transparentne, da bi ljudi razvili svijest o troškovima.

Treba razvijati sistem u kojem bi bilo moguće osnovati i privatne socijalne institucije. Država bi posebnim zakonom regulisala pomoć, u vidu vaučera socijalnih službi, koje bi koristili oni koji se obraćaju ovim institucijama.

Socijalne službe moraju sebe da posmatraju kao ustanove za pružanje pomoći, bez tvrdnji o posjedovanju statusa društvene vlasti.

Tradicionalni ugovor među generacijama, oslonjen na sistem odlaska u penziju u kasnijem dobu, mora biti prilagođen promjenama koje se mogu predvidjeti u demografskoj strukturi. Dijapazon mogućnosti između ranog penzionisanja sa nižim beneficijama, i kasnog penzionisanja sa većim beneficijama mora biti proširen. Posmatrajući interes zajednice na širem nivou, podsticajne beneficije bi trebalo tako formulisati da se ljudi odlučuju na kasnije penzionisanje.

ZAŠTITA PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM

Invaliditet ne smije da bude razlog za izopštavanje iz društva i marginalizaciju takvih osoba.

Država je dužna da obezbijedi da osobe sa invaliditetom dobiju realanu mogućnost da razviju svoje sposobnosti i ravnopravno se uključe u ekonomski i društveni život.

Narodna stranka se zalaže da se razvije sistem mjera u svakom segmentu državne djelatnosti i omogući osobama sa invaliditetom, da se ni u jednom momentu ne osjete diskriminisanim, i stvore uslovi za njihov samostalan život.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Potreba za zdravljem je jedna od osnovnih potreba svakog ljudskog bića. Pristup medicinskoj zaštiti mora biti garantovan svakom čovjeku, bez obzira na njegovo finansijsko stanje, socijalni status i mjesto stanovanja.

Generalno, održavanje zdravlja je individualna odgovornost. Beneficijama, koje bi omogućio

poseban sistem osiguranja, treba da se podstakne briga ljudi o njihovom zdravlju, i takav stil života koji bi tu potrebu stimulisao.

Računamo na napredak znanja u medicini u borbi protiv bolesti koje su još uvijek neizlječive. Alternativna medicina, prirodne metode liječenja i organski lijekovi, treba da budu značajan dodatak glavnim medicinskim disciplinama.

Sistem zdravstvene zaštite treba organizovati po principu podjele zadataka (pomoći). Medicinska briga i tretman treba da budu obezbijeđeni, u pacijentu poznatoj sredini, ukoliko je moguće.

Zakonom regulisano zdravstveno osiguranje je nezamjenljivo, isto koliko i slobodan izbor ljekara i bavljenje ljekarskom profesijom na slobodnoj osnovi.

Institucije socijalne zaštite moraju biti vezane za efektivne troškove.

Narodna stranka će se boriti protiv zloupotrebe opojnih sredstava, s najvećom upornošću. Uostalom, mi smo prvi pokrenuli akciju "Nikad droga". Želimo da se zloupotreba opojnih sredstava od strane društva spriječi, i zagovaramo efikasne mjere povlačenja opojnih sredstava sa tržišta. Kontrolisani programi povlačenja opojnih sredstava mogu pomoći u smanjenju kriminala vezanog za opojna sredstva.

Narodna stranka će za trafikovanje droga tražiti najstrožije kazne.

STAMBENA POLITIKA

Odgovorna stambena politika mora imati za cilj obezbjeđenje prostora stanovanja u skladu sa ljudskim dostojanstvom svakog građanina. Zakon namijenjen za obezbjeđenje finansijske podrške za izgradnju stambenih objekata mora garantovati efikasno korišćenje sredstava. Plan otplate mora biti napravljen tako da bude u skladu sa individualnim mogućnostima korisnika državne pomoći. Naročito što je veliki broj naših građana ostao bez mogućnosti da dobije stan, a tokom svog radnog vijeka je izdvajao sredstva za njega, koja mu je država, nedomaćinskim i kriminalnim ponašanjem, potrošila. Ovdje veliku ulogu treba da imaju fiskalni i instrumenti formiranja kapitala, kao što su planovi za izgradnju, i smanjenje poreza na dug za stambene kredite, što bi bitno uticalo na povećanje individualne sposobnosti pojedinca da sam riješi svoje stambene potrebe.

Zakon o stambenim odnosima mora imati funkciju socijalne zaštite. S obzirom na narastajuću pravnu regulativu i rigidnost struktura i privilegija, opšta revizija postojećeg zakonodavstva je neophodna.

PORODICA

Porodica čini osnovu društva i uslov je dobrobiti ljudi.

Narodna stranka se zalaže da stvara posebne ekonomske, socijalne, stambene, poreske i druge uslove da obnavljanje stanovništva i razvoj porodice.

Narodna stranka kao članica ECRM prihvata Osnovni nacrt porodične politike te organizacije, iz hrišćansko-društvene perspektive, kao osnovu svoje politike u ovoj oblasti.

SPORT I OMLADINA

Razvoj zdravog podmlatka bitna je pretpostavka društvenog prosperiteta.

Narodna stranka se zalaže za istaknutu ulogu države u afirmisanju i podsticanju sporta

kao oblika angažovanja i pravilnog psiho-fizičkog razvoja omladine, od najranijeg životnog doba. Kroz razvoj sporta omladinu treba upućivati na zdravu konkurenciju i razvijati etičke vrijednosti, kao osnovu njihovog društvenog ponašanja.

RAZVOJ I PERSPEKTIVE

Parametri privrednog života su jako nepovoljni. U proteklom periodu privredne aktivnosti su karakterisali veliki gubici u privredi i pad proizvodnje, visoka nezaposlenost, visoki platni i trgovinski deficiti, visoka javna potrošnja i prezaduženost. Ukratko, kriza prijeteći da parališe čitavu privredu i društvo. U jednom periodu visokih donacija i drugih vrsta inostrane pomoći, kao i prihodi od privatizacije, u najvećem dijelu neproaktivno, a u jednom dijelu i pogrešno i rasipnički, utrošeni su za pokrivanje budžetskog deficita, kupovanje socijalnog mira i finansiranje dijela problematičnih prioriteta iz oblasti javnih radova, koji u većem dijelu nijesu završeni. Koristeći se iskustvom razvijenih zemalja, koje su uspješno prošle period tranzicije, i svjesni krupnih grešaka u dosadašnjem razvoju, treba preduzeti sledeće mjere:

1. Izgraditi nove institucije i pravila, u potpunoj saglasnosti sa propisima EU;
2. U što kraćem roku izvršiti brzu i sveobuhvatnu privatizaciju, dograditi postojeći sistem i ispraviti krupne propuste u ovoj oblasti;
3. Javni sektor svesti na neke prirodne monopole (željeznica, elektrodistribucija, vodovod, telekomunikacije i sl.).

U okviru razvojne politike definisati strategiju razvoja, tako da iskoristimo komparativne prednosti, u prvom redu turističke potencijale, koji bi uz obnovljenu turističku infrastrukturu i razvoj poljoprivrede i stočarstva, sitnog zanatstva i usluga bio kičma budućeg privrednog razvoja Crne Gore.

- a) Sve veće privredne sisteme, u najkraćem roku, djelimično ili po segmentima, osposobiti za produktivnu i racionalnu proizvodnju. Tamo gdje to nije moguće pristupiti brzom likvidaciji i preorijentaciji, uz maksimalno racionalno korišćenje postojećih resursa, i kroz konkretne socijalne programe zaštite radnika. U politici zapošljavanja posebnu pažnju pokloniti dokvalifikaciji, prekvalifikaciji i podsticanju i kreditiranju produktivnog zapošljavanja svih onih koji su ostali bez posla. Svi ovi bolni zahvati moraju se realizovati planski, promišljeno i u najkraćem roku, jer svako dalje odugovlačenje izaziva nove gubitke i smanjuje šanse za oporavak.
- b) Izvanredni prirodni uslovi još uvijek ekološki nezagađeni predjeli, uz brzu plansku i cjelovitu revitalizaciju postojećih turističkih kapaciteta, obezbjeđenje dovoljnih količina vode i energije, popravku i dogradnju postojeće infrastrukture i preduzimljivost i racionalne inicijative, uz stabilne političke prilike, brzo bi značajno povećali prihode od turizma. Razvoj poljoprivrede i stočarstva u funkciji ekspanzije turističke ponude strateški je pravac cjelokupnog ekonomskog razvoja. Kreditnom politikom i poreskim olakšicama omogućiti preduzetnicima na selu da organizuju racionalnu i konkurentnu proizvodnju, kojom će se valorizovati prirodni resursi. U ovom periodu pametnom politikom subvencija podsticati i štiti poljoprivredne proizvođače. Za robnog poljoprivrednog proizvođača obezbijediti zdravstvenu zaštitu i penziono i invalidsko osiguranje. Sredstva za podsticaj i subvencije obezbijediti od dijela carina, akciza i uvoza poljoprivrednih

proizvoda. Na makroplanu težiti da se u što kraćem roku agrarna politika uskladi sa odredbama i načelima STO i EU. Ovim bi se izvršila revitalizacija sela, koje je u dugogodišnjem periodu demografski iscrpljivano i ekonomski uništavano. Ovo je od izuzetnog značaja i sa aspekta ravnomjernog regionalnog razvoja Crne Gore. Za unapređenje poljoprivredne proizvodnje država mora uspostaviti institute sigurnosti i ublažavanja poremećaja na tržištu preko garantovanih cijena i otkupa tržišnih viškova, čime bi se ostvarila ekonomska sigurnost i dugoročna perspektiva poljoprivredne proizvodnje.

- c) U dijelu šumarstva i vodoprivrede država treba da planira, podstiče i obezbijedi plansko korišćenje i obnavljanje šumskog bogatstva, kao i da preko koncesija ubira rentu. Sve ostalo treba da rade koncesionari, sa ciljem ostvarenja maksimalnog profita i obnove u najvećoj mjeri devastirane drvoprerade. Sve kapacitete drvoprerade treba brzo privatizovati. U izobilju vode nemamo riješeno vodosnabdijevanje u najvećem broju naselja, pa je vodosnabdijevanje najznačajni limitirajući faktor razvoja primorja i turističke privrede.
- d) Od efikasnosti proizvodnje i potrošnje električne energije, kao i racionalnog korišćenja energetske izvora, u dobroj mjeri će zavisi razvojni šanse Crne Gore u narednom periodu. Stanje na tom sektoru je izuzetno kritično i jedan od prvih zadataka je izgradnja novog izvora električne energije i izrada strategije razvoja, koja bi odgovorila na izazove povećanja potrošnje svih vidova energije.
- e) Razvoj malih i srednjih preduzeća je od presudnog značaja za privredni preporod i brzo strukturno prilagođavanje privrede i alokacija kapitala. Stoga će država voditi podsticajnu poresku politiku i stimulisati osnivanje i razvoj ovih preduzeća. Narodna stranka je inače postala pridruženi član SMI (organizacije malih i srednjih preduzeća), kao jednog od osnovnih preduslova za njen skori prijem u asocijaciju evropskih narodnih stranaka (IPP).
- f) Pomorska privreda mora biti revitalizovana, kao jedan od razvojnih prioriteta. Imamo veliki broj kvalifikovanih kadrova, koji usled gašenja dvije velike pomorske kompanije, imaju ozbiljan problem sa zaposlenjem. Sistem školovanja takođe treba prilagoditi tehnološkim izazovima u ovoj važnoj privrednoj grani.
- g) Posebnu pažnju treba posvetiti razvoju profitabilnih prerađivačkih kapaciteta, naročito u okviru onih industrijskih grana gdje je taj razvoj moguć i potreban. Ekonomska politika u toj, ali i u ostalim oblastima, mora biti dugoročna, stimulatívna i selektivna. Treba podsticati razvoj samo onih grana za koje postoje razvojne šanse.
- h) Efikasni transportni putevi su nezamjenljive privredne arterije. Velike investicione potrebe sektora transporta i saobraćaja, ne mogu se zadovoljiti samo iz budžeta. Stoga se mora pribjeći pronalazhenju mogućnosti privatnog investiranja. Konkurencija između raznih transportnih preduzeća, u skladu sa principima tržišne ekonomije, mora se zasnivati na ekonomskim troškovima saobraćajne infrastrukture, ali i na problemima životne sredine. Zastupamo dalji razvoj sredstava transporta, da bi ih učinili sigurnijim, i u cilju smanjenja utroška energije i stepena zagađenosti. Treba se uklopiti u postojeći sistem evropskih saobraćajnih koridora, kao i onih koji su u izgradnji ili u prioritetima EU, i s tim u vezi, globalne planove u ovoj oblasti prilagoditi tim prioritetima.

DENACIONALIZACIJA

Povraćaj imovine oduzete posle Drugog svjetskog rata jedna je od najvažnijih, prvih mjera, čije će sprovođenje biti realizovano brzo, sveobuhvatno i odlučno. Tamo gdje nije moguće vratiti oduzetu imovinu, država će iz svojih fondova ranijim vlasnicima nadoknaditi tržišnu vrijednost oduzetih nepokretnosti. Ovim bi se, konačno, ispravile velike nepravde koje je napravio komunistički režim nakon 1945. Učvrstila bi se društvena stabilnost, sloboda i pravda, i unaprijedio društveni mir kao preduslov opšteg ekonomskog napretka.

PRIVATIZACIJA

Kao i u drugim segmentima ekonomskog i političkog života i ovdje je puno neodgovornosti i oklijevanja da se preduzmu efikasne mjere i realizuje koncept brze i pravedne privatizacije. Pojedinci bliski režimu u kratkom roku su postali basnoslovno bogati, dok je na drugoj strani najveći dio industrijskih kapaciteta nepovratno izgubljen, a nezaposlenost i socijalno nezadovoljstvo dostigle kulminaciju.

Model vaučerske privatizacije, iako u osnovi dobar, zbog propusta i neodgovornosti režima u ovoj fazi doživio je fijasko. Zato je potrebno hitno preduzeti potrebne mjere, ispraviti greške, donijeti neophodne podzakonske akte, i u najkraćem roku izvršiti sveobuhvatnu privatizaciju.

Iako se ne može dovesti u pitanje čitav privatizacioni proces, ipak se mora izvršiti revizija spornih privatizacija, na načelima društvene pravednosti i uz poštovanje zakona i zakonitosti. U uslovima pravne i političke sigurnosti uvećale bi se šanse značajnijeg angažovanja stranog kapitala, i uopšte uključivanja stranih investitora u privatizacioni proces i razvoj i strukturno prilagođavanje naše privrede tržišnim uslovima i slobodnoj konkurenciji.

PREDUZETNIŠTVO

Preduzetništvo će afirmisati menadžersku elitu, koju bi činili sposobni i obrazovani kadrovi. Zamah preduzetništva otvorio bi mogućnosti da se zaustavi "odliv mozgova" iz zemlje. Preduzetnici su po pravilu inovatori, a naši privredni potencijali imaju jako izražen kadrovski deficit. Stvaranje pravnih pretpostavki za razvoj preduzetništva omogućava svakom pojedincu da i ovdje može živjeti od svog rada. Mlade možemo zadržati samo ako im damo priliku da se iskažu. Država će u tu svrhu izraditi programe i ponuditi ih svima koji su spremni da se uključe u tržišne tokove.

RAZVOJNA POLITIKA

Razvoj Crne Gore treba da se bazira na malim i srednjim preduzećima, poljoprivredi, turizmu i uslugama.

Poreskim olakšicama i drugim stimulativnim mjerama treba privući strani kapital, posebno na sektorima infrastrukturnih projekata, obnove i izgradnje turističkih objekata i stimulisanje malih i srednjih preduzeća

Sivu ekonomiju i uspostavljene monopole energično i efikasno suzbiti.

POSLODAVCI I SINDIKATI

Dosadašnje promjene u društvu nijesu dovele do suštinskih promjena u odnosima države, poslodavaca i sindikata. Uspostavljanje klasičnog tripartitnog odnosa biće zadatak sa čijom će se realizacijom započeti odmah. Udruženja poslodavaca i sindikalne organizacije treba formirati bez miješanja države. Država je regulator uslova u kojim poslodavci i radnici ostvaruju svoja prava i obaveze. Međusobni odnosi treba da se zasnivaju na partnerskim odnosima, gdje će i poslodavci i radnici, u okviru propisanih uslova, ostvarivati svoja prava i u cjelini izvršavati svoje obaveze.

Narodna stranka se zalaže za socijalni dijalog, kao osnovu harmonizacije odnosa poslodavaca i sindikata.

INFORMATIKA

Razvoj informatike je neophodan kako bi Crna Gora brzo postala dio svjetskog informativnog prostora. Informatičko opismenjavanje i primjena informacionih tehnologija u svim segmentima državnih usluga je preduslov efikasne i jeftine države i prosperitetne ekonomije.

VJERA, OBRAZOVANJE, NAUKA, KULTURA I INFORMISANJE

Obrazovanje, nauka i kultura najpotpunije čine sadržaj identiteta jednog naroda i njegovu vezu sa drugim narodima i izražavaju ideju slobode.

Narodna stranka se zalaže da ideje duhovnog i naučnog stvaralaštva budu dostupne svima.

Država je dužna da obezbijedi uslove za razvoj i unapređenje obrazovnih, naučnih i kulturnih institucija.

Svako, u skladu sa zakonom, može osnovati školu, univerzitet, institut, akademiju, galeriju, muzej ili bilo koju drugu obrazovnu, naučnu ili kulturnu ustanovu. Država takođe može osnivati ustanove, ali one ne mogu imati privilegovan položaj.

Država propisuje samo opšte uslove za rad obrazovnih ustanova. U izboru sadržaja svog rada one imaju potpunu slobodu i uživaju autonomiju.

Svako ima pravo da slobodno izabere školu u kojoj će sticati obrazovanje ili instituciju u kojoj će ostvariti nove kulturne i naučne vrijednosti.

Država ima jednake obaveze prema građanima, bez obzira da li svoje kulturne potrebe ostvaruje u privatnim ili državnim školama.

Narodna stranka je protiv diskriminacije vjerskih škola. Teološko obrazovanje i nauka moraju biti nerazlučivi dio jedinstvenog obrazovnog, naučnog i kulturnog sistema.

VJERA

Pravoslavna vjera je temelj nacionalnog identiteta državotvornog naroda u Crnoj Gori. U civilizacijskom okviru koji se temelji na pravoslavnoj vjeri stvorene su trajne vrijednosti i dat značajan doprinos svjetskoj zajednici kulturnih naroda.

Narodna stranka uvažava ustavno rešenje po kome je crkva odvojena od države, i protiv se svakom uplitanju države u kanonsko ustrojstvo i autonomiju Pravoslavne crkve, drugih crkava i vjerskih zajednica koje tradicionalno djeluju na prostoru Crne Gore.

Vraćanje imovine crkava i vjerskih organizacija predstavlja akt pravde, bez kojeg nije moguća moralna, pravna i politička obnova našeg društva.

Narodna stranka se zalaže za garantovanje imovinskih prava Mitropolije crnogorsko-primorske i drugih eparhija SPC u Crnoj Gori, Rimokatoličke crkve i Islamske zajednice, kao tradicionalnih vjerskih institucija u Crnoj Gori, i iskazuje poštovanje prema njihovim duhovnim i civilizacijskim dostignućima.

OBRAZOVANJE

Obrazovanje je osnova svakog prosperitetnog društva.

Postojeći obrazovni sistem nalazi se na niskom materijalnom nivou, neracionalan je i opterećen lošim, glomaznim, ideološki ostrašćenim programima.

Zapostavljeno i ideološki zloupotrebjeno obrazovanje, jedan je od osnovnih uzročnika nedovoljno razvijene nacionalne samosvijesti, kulture i demokratskih odnosa u našem društvu.

Narodna stranka se zalaže za temeljnu reformu obrazovanja i njegovo saobražavanje sa potrebom očuvanja i njegovanja tradicionalnih vrijednosti, uz usvajanje znanja koja čine temelj napretka civilizovanog svijeta.

Roditelji slobodno biraju obrazovanje za svoju djecu. Škola je dužna da objedini uticaj roditelja na obrazovne sadržaje i pedagoške postupke koje primjenjuje.

Škola mora poštovati ličnost djeteta. Ona će posebnu brigu posvetiti darovitoj djeci, ali na način koji ne diskriminiše i ne stvara privilegije.

Sadržaj osnovnog obrazovanja počiva na opštim principima i univerzalnim vrijednostima. On mora biti kreativan i slobodan od bilo kakvih ideoloških predrasuda i netrpeljivosti.

Vjeronauka, na fakultativnom principu, treba da bude sastavni dio obrazovnog procesa. Opredjeljenje za ovu vjersku nastavu slobodno određuju roditelji, uz poštovanje želje djeteta za pohađanje pomenute nastave.

Školovanje djece nacionalnih manjina i etničkih grupa mora njegovati njihov jezik i kulturu, a istovremeno i obezbijediti njihovo uključjenje u društveni život šire zajednice.

Djeci u inostranstvu država će pomoći da očuvaju svoj maternji jezik, kulturni i nacionalni identitet, koji su najbolja spona između naše i stranih kultura.

Država svojoj djeci obezbjeđuje jednake uslove za obavezno osmogodišnje školovanje. Posebnu pažnju posvetiće siromašnoj djeci koja se školuju u nerazvijenim sredinama.

Država pomaže srednje školstvo, koje može biti i privatno.

Saglasno savremenim standardima, ona verifikuje nastavne programe i sadržaje.

NAUKA

Savremeni svijet je presudno obilježen uticajem nauke na razvoj društva, pa samim tim i na odnose u njemu. Nivo razvijenosti nauke u našoj zemlji određivaće i nivo učešća u svjetskim odnosima.

Nauka nije samo poluga razvoja društava, već najviši izraz stvaralačke slobode. Nauka nije sluškinja ni države ni preduzeća - ona se ne podvrgava isključivo načelima efikasnosti i zarade, već ima sopstveni sistem vrijednosti.

Narodna stranka se zalaže za poznate principe: slobodnog bavljenja naučnim radom; konkurenciju; selekciju i podsticanje mladih visokoškolskih kadrova; odstranjivanja svakog političkog, ideološkog i stranačkog uticaja; slobodnog udruživanja naučnih radnika u naučne institucije; razmjene naučnih dostignuća sa svijetom; uvođenje savremene opreme, instrumenata i materijala neophodnih za bavljenje naučnim radom; podizanje standarda naučnih radnika itd.

Primarna institucija u svim razvijenim i demokratskim državama je univerzitet. Savremeno visoko obrazovanje može se sticati samo u institucijama u kojim se njeguje vrhunska nauka.

Univerzitetu se mora obezbijediti autonomija. Ta autonomija treba da bude naučna, nastavna i upravljačka.

Autonomija univerziteta pretpostavlja i njegovu unutrašnju slobodu i društvenu odgovornost. On mora biti nezavisan od dnevne politike, kako bi imao autoritativan odnos prema izboru ciljeva naučnog, tehnološkog, ekonomskog i ukupnog društvenog razvoja.

Univerzitet treba da ima svoj stav o svim bitnim problemima društva. On posjeduje naučni potencijal, koji ne smije biti odvojen od društva. Univerziteti mogu biti državni i privatni.

Studenti imaju ista prava na pomoć države, bez obzira da li studiraju na državnom ili na privatnom univerzitetu.

Država može finansirati naučni rad. Ona to treba da čini putem konkursa, na kome su ravnopravni svi naučni radnici, bez obzira da li svoja istraživanja obavljaju na državnom ili privatnom univerzitetu. Država ne smije podržavati kvazinauku, kako bi je stavila u funkciju fiktivne istorije i dnevne politike.

Naučna kompetentnost istraživača i opravdanost projekta procjenjuje se prema važećim međunarodnim kriterijumima.

KULTURA

Narodna stranka se zalaže za očuvanje i razvoj nacionalnih kulturnih vrijednosti, slobodu stvaralaštva i nesmetanu razmjenu ideja i kulturnih dostignuća. Za ocjenu vrijednosti djela mjerodavna je kritika. Pravo korišćenja kulturnih dobara, bilo materijalnih ili duhovnih, opšte je, i ničim se ne može ograničavati. Država je dužna da obezbijedi masovnu distribuciju kulturnih dostignuća, ideja i informacija.

Država pomaže širenje kulture u nedovoljno razvijenim kulturnim sredinama, ublažava regionalne neujednačenosti u mreži kulturnih ustanova, odnosno sprečava centralizaciju kulture.

Umjetnost nije slobodna ako je država isključivi naručilac, pokrovitelj, finansijer, distributer i potrošač njenih proizvoda. Sistemom carinskih i poreskih olakšica država obezbjeđuje uvoz knjiga, časopisa i materijala neophodnih za umjetničku potrošnju i produkciju, podstiče mecenstvo, zadužbinarstvo i slične oblike uključivanja privatnog kapitala i stvaranja tržišta kulturnih vrijednosti. Naša kultura mora biti otvorena za značajne vrijednosti koje nastaju u drugim kulturama i mora biti valorizovana u odnosu na takve vrijednosti.

Kulturna tradicija mora se prikazivati na način primjeren istorijskim, kulturnim i civilizacijskim činjenicama, kao i značaju tih dostignuća za kulturnu i ukupnu slobodu i civilizaciju, koje su pokazatelji rasta i razvoja naroda koji žive u Crnoj Gori.

Neophodna je dogradnja postojeće mreže kulturnih institucija.

Država pomaže kulturne ili umjetničke projekte od nacionalnog interesa.

Autorsko pravo je oblik svojinskog prava, i mora biti zaštićeno.

Kultura je izraz posebnosti, ali ne smije biti korišćena kao osnov nacionalne i vjerske isključivosti.

Srpski jezik se ne može prisvajati, preimenovati i potiskivati od strane fiktivnih jezika, koji su plod političke a ne naučne intencije. Srpski jezik je živo pamćenje i neuništivi stub kulture i duhovnosti našeg naroda.

INFORMISANJE

Uspostavljanje demokratskog društva, zasnovanog na načelima slobode i pravne jednakosti, nezamislivo je bez slobode medija. Kada je formiran, korpus prirodnih prava obuhvatio je slobodu štampe kao nedvosmislen izraz slobode i dostojanstva čovjekove ličnosti, koju nijedna vlast nema pravo da dovodi u pitanje.

O slobodi informisanja se ne glasa, ona je neprikosnoveno pravo pojedinca. Ona je apsolutna, kao i sloboda kretanja ili raspolaganja imovinom. Vlast ima ustavnu obavezu da štiti tu slobodu, jednako kao i sve druge slobode.

Vladajuće stranke drže monopol u ustanovama javnog informisanja i tako obezbjeđuju kontrolu javnog mnjenja. Javni servis se faktički transformiše u informativni servis i oruđe masovne indoktrinacije, koji se nalazi u posjedu vladajuće većine.

Informativni mediji se moraju modernim evropskim zakonima regulisati.

Javni servis je dužan da bude istinski informativni, kulturni i obrazovni medij, koji je u funkciji svih građana.

Demokratska srpska stranka

PROGRAM

DEMOKRATSKE SRPSKE STRANKE

Demokratska srpska stranka je politički i idejni nasljednik Narodne stranke nastale 1907, a obnovljene 12. maja 1990. Osnovni cilj Demokratske srpske stranke je očuvanje identiteta, državotvornosti i slobode srpskog naroda. Svoju privrženost tom cilju Demokratska srpska stranka izražava demokratskim političkim sredstvima. Demokratska srpska stranka je stranka demokratskog opredjeljenja i odgovorne nacionalne politike. Najviši politički cilj Demokratske srpske stranke je potpuni demokratski preobražaj Crne Gore, napredak društva i svukupna dobrobit svih građana Crne Gore. Demokratska srpska stranka nikada nije priznala rezultate referenduma, koji je bio nedemokratski, nezakonit i sproveden prevashodno na štetu srpskog naroda, a i ostalih građana Crne Gore. Demokratska srpska stranka će se svim svojim političkim djelovanjem zalagati da dođe do ponovnog ujedinjenja i stvaranja moderne, demokratske federacije Crne Gore i Srbije.

Vjeru u ostvarenje ovog cilja Demokratska srpska stranka zasniva na dugoj, viševjekovnoj borbi srpskog naroda za slobodu, demokratiju i očuvanje pravoslavne vjere i srpskog jezika, kao istorijskog temelja državnosti države Crne Gore. Jedan od temelja te borbe je i državnost Crne Gore.

Demokratska srpska stranka je stranka koja zastupa interese i očekivanja prije svega srpskog naroda, a zatim i svih ostalih građana, kao zajedničke cjeline. Cilj DSS je da podstiče učešće građana u javnim poslovima i zato se zalaže za decentralizaciju vlasti i samostalnu lokalnu samoupravu kao osnovu demokratije.

Demokratska srpska stranka se neprikosnoveno zalaže za evropske integracije Crne Gore i smatra da je najoptimalniji i najbrži put ka Evropskoj uniji-zajedno sa Srbijom. Demokratska srpska stranka smatra da je državi Crnoj Gori najbolji međunarodni bezbjedonosni okvir u Partnerstvo za mir. Demokratska srpska se protivi ulasku u NATO i smatra da je neutralnost države Crne Gore najbolji okvir za sve građane, jer integracije i put ka EU, gdje je Crnoj Gori mjesto, ne zahtijeva članstvo u NATO. Osnovne političke vrijednosti za koje se zalaže Demokratska srpska stranka, su: poštovanje prava na život i pravo na ljudsko dostojanstvo; pravo na jednako postupanje pred zakonom i pravično suđenje; pravo na slobodu savjesti i vjeroispovijesti; pravo na slobodno izražavanje mišljenja, na slobodu javnih glasila i naučnog stvaranja, kao i pravo na mirno okupljanje; pravo na mirno uživanje imanja i nepovredivost privatne svojine, a s tim u vezi i pravo na tržišnu naknadu u slučaju lišenja ili ograničenja prava svojine kada to zahtijeva javni interes; pravo na skladni razvoj potencijala svakog pojedinca, kao i pravo na udruživanje; pravo na porodicu i zaštitu djece, pravo na besplatno školovanje i pravo na uživanje socijalnih i ekonomskih prava; pravo na besplatno liječenje svih građana koji se nalaze u stanju socijalne potrebe; pravo na obraćanje državnim organima, na učešće u upravljanju državom i na efikasan nadzor nad javnom vlašću; država - koja štiti kolektivna prava srpskog naroda i ostalih naroda, nacionalnih manjina i etničkih zajednica, kao i da se državljanima Crne Gore ne može oduzeti državljanstvo i da im se omogući ostvarivanje biračkog prava, u skladu sa zakonom. Demokratska srpska stranka će zatražiti reviziju svih sumnjivih poslova u vezi sa sprovedenim privatizacijama kojima se omogućilo enormno bogaćenje pojedinaca bliskih režimu, a na štetu građana. Demokratska srpska stranka će se zalagati da se u potpunosti ispoštuje načelo pravedne restitucije, to

jest da se ispoštuje načelo pravednog materijalnog obeštećenja bivših vlasnika, za imovinu koju im je država raznorazni administrativnim mjerama u proteklom periodu oduzimala. Takođe, Demokratska srpska stranka će se zalagati da se prodaja nekretnina strancima ograniči na način što se ista može vršiti u formi dugoročnog zakupa, a i to opet u skladu sa međunarodnim konvencijama i zakonom, uz puno poštovanje principa reciprociteta.

POLITIČKA I PROGRAMSKA NAČELA DEMOKRATSKE SRPSKE STRANKE

1. LJUDSKA PRAVA

Osnova savremenog društva je slobodno i odgovorno ljudsko biće, čija sloboda može biti ograničena samo slobodom druge ličnosti. Zakonodavstvo se mora pridržavati univerzalnih, osnovnih i neotuđivih prava definisanih u svjetskoj Deklaraciji o ljudskim pravima i slobodama, kao i Evropskoj Konvenciji o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Svako ljudsko biće ima pravo na jednakost ali i pravo na različitost, pravo na svoju jedinstvenu ličnost, talenat, sposobnost i želje. Svi građani države Crne Gore moraju imati podjednake mogućnosti za razvoj sopstvene ličnosti. Demokratska srpska stranka se zalaže za punu ravnopravnost među ljudima i odbacuje svaki vid diskriminacije među njima, po bilo kom osnovu. Razlika između muškarca i žene je samo biološka, oni dopunjuju jedno drugo, i u pogledu ljudskih prava i sloboda oba pola uživaju jednaka prava.

2. NACIJA I NACIONALNO PITANJE

Demokratska srpska stranka ističe nespornu istorijsku državotvornost srpskog naroda u državi Crnoj Gori, kao i njegovu odgovornost da se kao državotvorni matični narod zalaže za poštovanje ljudskih i građanskih prava i sloboda svih građana Crne Gore. Demokratska srpska stranka svjesna istorijskog trenutka u kojem se nalazimo smatra da je za građanski koncept države Crne Gore najoptimalnije i najbolje rješenje. Za Demokratsku srpsku stranku, Mitropolija Crnogorsko primorska–Srpske Pravoslavne Crkve, kao jedine kanonski priznate Pravoslavne Crkve, a koja je uz to i istorijski temelj države Crne Gore, predstavlja istorijsku i duhovnu vertikalnu osu naroda kojem je istinski tokom njene cjelokupne istorije služila. Iz tog razloga zalagaćemo se da se kao slobodan izbor uvede vjeronauka u našim školama i da bude vrednovana kao civilizacijska potreba i dostignuće našeg vremena.

Demokratska srpska stranka se zalaže da država Crna Gora bude, prije svega, pravna država zasnovana na ravnopravnosti svih svojih državljana, društvenoj pravdi i vladavini prava. Poslove narodne i državne vlasti vrše predstavnici naroda, izabrani na slobodnim i demokratskim izborima.

3. DRŽAVNO UREĐENJE

U pogledu državnog uređenja, zalažemo se za decentralizovanu državu. Zalažemo se da država Crna Gora bude država socijalne pravde u kojoj je osnovni oblik decentralizacije ekonomski nezavisna lokalna samouprava. Takođe, zalažemo se da država Crna Gora prvo uspostavi najbliskije odnose sa Srbijom, prije svega u - ekonomskoj, kulturnoj, prosvetnoj, zdravstvenoj i drugim sferama, do ostvarenja konačnog programskog cilja kojem DSS teži, a to je, formiranje moderne demokratske federacije od – država Crne Gore i Srbije.

Demokratska srpska stranka vjeruje da je Crnoj Gori mesto u Ujedinjenoj Evropi kojoj pripada ne samo geopolitički, već sa svom svojom cjelokupnom istorijskom i kulturnom baštinom. Demokratska srpska stranka je i evropska stranka stoga u potpunosti podržavamo evropske integracije i po tom pitanju razmišljamo isto kao i sve ostale odgovorne napredne, demokratske, nacionalne i narodne stranke.

Demokratskoj srpskoj stranci nije cilj samo formalni pristup Crne Gore evropskim institucijama, već funkcionalno uključenje u evropske institucije, jačanje istih i potpuna primjena dostignutih evropskih standarda u Crnoj Gori. Krajnji cilj je Ujedinjena Evropa, u kojoj će, pored prihvatanja opštih evropskih standarda, sve nacije očuvati svoj nacionalni i kulturni identitet. Cilj Demokratske srpske stranke je stvaranje Ujedinjene Evrope zasnovane na solidarnosti i zajedništvu nacija i građana, odnosno jaka zajednica Crne Gore i Srbije u jakoj Ujedinjenoj Evropi.

4. OBRAZOVANJE

Za Demokratsku srpsku stranku obrazovni sistem mora biti dostupan svima, depolitizovan i profesionalizovan. Zalažemo se za njegovo usaglašavanje, sa obrazovnim sistemom EU kako bi se našoj omladini, a i građanima, omogućilo podjednako vrednovanje njihovih diploma, odnosno znanja i sposobnosti širom Evrope, a samim tim i stvorila mogućnost zapošljavanja pod jednakim uslovima. DSS se zalaže da materijalni položaj radnika u obrazovanju ne ide ispod dostojanstva časnog i nadasve prosvetiteljskog prosvetarskog poziva. Državne škole moraju biti konkurentne privatnim, kako po materijalnom statusu zaposlenih, tako i po obrazovnom standardu svojih đaka.

DSS se zalaže da se prosvetnim radnicima, na svim nivoima, očuva ugled i omogući njihovo stručno usavršavanje. Školske vlasti moraju u školi i njenom okruženju obezbijediti sigurnost mladih i nastavnika od nasilja i droge, a u saradnji sa roditeljima potencirati odgovornost mladih kako za svoje vladanje, tako i za uspjeh. Posebnu pažnju će DSS posvetiti stipendiranju mladih i nadarenih i istovremeno ćemo se zalagati se da se studentima iz Crne Gore omogući školovanje u Srbiji, pod jednakim uslovima pod kojima se školuju njihovi vršnjaci iz Srbije. Demokratska srpska stranka će se zalagati za povezivanje školstva i nauke. Kvalitet naučno - istraživačkog rada i neprekidno obrazovanje odraslih je osnovni način prenosa znanja iz škola i instituta u revitalizaciju privrede. Neophodno je i dodatno finansiranje tehnoloških i razvojnih istraživanja u koje se moraju pored instituta i univerziteta uključiti i svi zainteresovani činici, kao i da se na području tehnološkog razvoja maksimalno poradi na interdisciplinarnim projektima.

5. PRIVREDA I FINANSIRANJE

Osnovni fundament kvaliteta života, odnosno dobrog životnog standarda je ekonomija. Ona je neposredno i direktno povezana sa socijalnom dimenzijom i kvalitetom života. Demokratska srpska stranka se zalaže za tržišnu ekonomiju. Postojeći neoliberalni koncept pokazao se neefikasan, ovo posebno zato što je zloupotrebljen za bogaćenje privilegovanih pojedinaca i siromašenja ogromne većine građana Crne Gore. Zato DSS zastupa koncept socijalno-tržišne ekonomije kakvu su razvile skoro sve evropske narodne stranke. Od svih ekonomskih sistema sistem socijalno-tržišne ekonomije najuspješnije spaja prednosti privatnog kapitala, slobodu preduzetništva i tržišta sa socijalnim korektivima, načelima solidarnosti i pravičnosti.

Ulogu države u privredi DSS vidi u stvaranju jednakih uslova za sve i u doslednom poštovanju tržišnih zakonitosti i socijalne regulative. Država mora spriječiti monopolsko djelovanje u svim segmentima tržišta, u privredi, finansijama i na tržištu radne snage. DSS će se zalagati za stvaranje uslova za priliv zdravih stranih investicija u našu privredu. Zalagaćemo se za smanjenje učešća javne potrošnje u bruto društvenom proizvodu.

Posebno ćemo se zalagati da država Crna Gora, kao primorska država, iskoristi svoj geografski položaj i povrati svoj dugo građeni međunarodni ugled respektabilne pomorske države. Ugled, koji je Crna Gora vjekovima gradila kroz, na daleko poznate i priznate, crnogorske pomorske kompanije, a što podrazumijeva potpunu revitalizaciju pomorske privrede. Samim tim, to bi bio i dobar način za upošljavanje više hiljada pomoraca, koji su trenutno angažovani kao jeftina radna snaga na inostranim pomorskim kompanijama. Prioritet politike Demokratske srpske stranke je stvaranje uslova za otvaranje novih radnih mesta i vođenje pravedne politike zapošljavanja oslobođenog od partijskog uticaja, od korupcije i nepotizma. Stvaranjem uslova za otvaranje novih preduzeća, pojednostavljenjem administrativnih postupaka i uz poreske olakšice, ubrzaće se otvaranje novih radnih mesta, a samim tim i povećati stvarnu stopu zaposlenosti. Usklađivanjem radnog zakonodavstva sa evropskim i odgovarajućom zaštitom radnika na radnom mjestu i kroz sindikalna udruživanja povećaćemo sigurnost radnika i popraviti uslove rada.

6. KULTURA

Demokratska srpska stranka vjeruje da Evropa dobro razlikuje i poštuje tradicionalne, kulturne i moralne vrijednosti svih svojih naroda. Ovo stoga jer kultura je osnova društvene svijesti kod identifikacije pojedinaca i naroda. U državnom finansiranju kulturnih djelatnosti želimo uspostaviti ravnotežu između klasične i alternativne kulture, između masovne i elitne kulture, između metropole i manjih kulturnih centara. Zalažemo se za afirmaciju srpske nacionalne kulture, izdavaštvo na srpskom jeziku i ćirilčno pismo, koje je tradicionalni dio identiteta našeg srpskog naroda po kojem smo bili prepoznati u Evropi.

7. ZDRAVSTVO

Demokratska srpska stranka se zalaže za efikasan zdravstveni sistem koji omogućava zdravstvenu zaštitu svih građana.

Besplatna zdravstvena zaštita mora biti obezbijedena djeci, trudnicama, osobama starijim od 65. godina života i svima onima koji su u stanju socijalne potrebe. Za DSS kvalitet života prije svega zavisi i od zdravstvene zaštite, stoga se DSS zalaže za zdravstveni sistem bez restrikcija i za doživotno zdravstveno osiguranje koje pokriva sve zdravstvene potrebe građana. Državno i privatno zdravstvo osiguranja moraju biti ravnopravni, a njihov kvalitet i kontrolu mora da obezbijedi država. Koncept zdravstvene zaštite koji zagovara DSS u središte postavlja zdravlje svakog pojedinca, a potiskuje bolest kao polaznu osnovu. Kao mjerilo zdravstvene zaštite služiće evropski standardi za broj ljekara, postelja, opremljenost, kao i kvalitet samih zdravstvenih usluga. Isto kao i kod socijalne zaštite akcenat se daje na punoj pažnji i brizi pojedinaca za sopstveno zdravlje i tu brigu treba stimulisati kod obaveznih doprinosa. Demokratska srpska stranka zastupa dosledno poštovanje profesionalne etike zdravstvenih radnika i istraživača. Svaka novina u medicinskoj nauci mora se uzimati u obzir na dobrobit pacijenata, a posebno ćemo insistirati na moralnim aspektima istraživanja i razvoja na području biogenetike. DSS se protivi zloupotrebi kloniranja. U svrhu ostvarenja efikasnog zdravstva i efikasne zdravstvene zaštite Demokratska srpska stranka će se zalagati za povezivanje postojećih zdravstvenih sistema Crne Gore i Srbije.

8. SUDSTVO

Demokratska srpska stranka se zalaže za samostalno, profesionalno, nekorumpirano i depolitizovano sudstvo. Sudstvo čiji će rad počivati na funkcionalnoj primjeni načela pravičnosti i na pravo pravednog i nepristrasnog suđenja. Takođe, Demokratska srpska stranka se zalaže da nezavisna sudska vlast bude finansijski nezavisna, na način što će sudska vlast imati poseban budžet, kao i za to da sudije budu materijalno adekvatno nagrađene, potpuno isto kao što su nagrađene sudije u modernim demokratskim državama, čime bi se jednovremeno prisutna korupcija i mito potpuno eliminisale iz ovog segmenta vlasti. Demokratska srpska stranka se takođe zalaže da nezavisnost sudske vlasti ni u kom slučaju ne može biti toliko nezavisna da se građanima ne omogući da preko svojih predstavnika u zakonodavnoj vlasti države Crne Gore, ne mogu - bilo direktno, ili indirektno, da vrše neki vid nadzora i kontrole nad njom. Bilo prilikom izbora Sudskog savjeta, izbora i opoziva sudija, bilo kroz redovne i povremene izvještaje u Parlamentu. Demokratska srpska stranka smatra da je ovaj vid kontrole i nadzora neophodan barem sve dotle dok se ne završi period tranzicije i dok u potpunosti ne profunkcioniše i zaživi pravna država.

9. SLOBODNO DRUŠTVO I SOCIJALNA PRAVDA

Demokratska srpska stranka je za jednakost svih građana ne samo pred zakonom, već i u političkom, ekonomskom i društvenom životu. Svaki građanin mora da učestvuje u podjeli nacionalnih dobara, a u skladu sa njegovim sopstvenim doprinosima. Demokratska država mora svakog građanina lišiti brige o neizvjesnoj budućnosti, posla, zarade i pune socijalne zaštite za njegovu porodicu. Socijalna pravda nije samo opšti princip, već takođe i finansijski i politički princip, koji osigurava socijalnu sigurnost uz povećanje nacionalnog bogatstva. DSS se zalaže da nijedan pojedinac ne živi ispod granice socijalne sigurnosti i podstiče ličnu odgovornost za sopstveni socijalni položaj. Za socijalnu sigurnost svakog pojedinca su odgovorna tri činioca: pojedinac, radno i životno okruženje i država sa djelotvornom finansijskom podrškom. Poslije završenog radnog veka, stariji odlaskom u penziju omogućavaju zapošljavanje mladih, a dostojnu starost obezbjeđuju penzijom, koja je saglasna radnom doprinosu poslodavca i socijalnoj brizi države. Država garantuje uspješno, nemonopolsko i javno upravljanje penzionim fondovima.

10. TURIZAM, POLJOPRIVREDA - PREPOROD SELA

Demokratska srpska stranka zalagaće se za valorizaciju prirodnih ljepota i geografskog položaja Crne Gore kroz jačanje turističke privrede. Turizam je visokoprofitabilna grana na koju se zbog ogromnih oscilacija ipak ne može računati kao na jedinu stratešku privrednu granu. Turizam mora biti snažno oslonjen na poljoprivredu i industriju, dakle na proizvodne djelatnosti. Za razvoj turizma mora se izgraditi adekvatna infrastruktura i mora se maksimalno voditi računa da se prirodni resursi ne devastiraju. DSS smatra da je turizam praktično i najbolji kohezioni faktor uravnoteženog razvoja cjelokupne teritorije Crne Gore, na način što bi se specifičnosti svakog regiona ponaosob mogle, kroz adekvatnu turističku ponudu, uvezati i maksimalno valorizovati kroz jedinstvenu turističku ponudu, i to za cijelu godinu. Država Crna Gora za to ima kapaciteta, bilo da razvija urbani ili seoski turizam, bilo ljetni ili zimski turizam, kao i zdravstveni turizam.

Evropska unija je prepoznata i po tome što velika sredstva izdvaja za razvoj zaostalih poljoprivrednih područja. Crna Gora ima razvojne resurse i upravo u ovom delu privrede Demokratska srpska stranka preporodu sela posvećuje najveću pažnju jer su tu i neophodne najradikalnije državne investicije i reforme. Samim tim, na taj način bi se minimizirale i

prisutne razlike između nerazvijenog sjevera i razvijenog juga. Stoga za DSS investiranje u selo mora postati osnov duhovnog, privrednog i demografskog preporoda države, a ne njene zloupotrebe.

Obzirom da je Crna Gora ekološka država i da kao takva ima obilje nezagađenih površina, tradiciju našeg sela čine poljoprivreda i stočarstvo što ujedno predstavlja i najznačajniji činioc brzog privrednog oporavka. Zato je jedan od osnovnih ciljeva DSS priprema kompletne poljoprivrede i stočarstva za uslove evropskog tržišta, kao prioritet, kroz pripremu zdrave hrane uz poštovanje demografskih i kulturno-privrednih specifičnosti Crne Gore. To podrazumijeva promjene u statusu poljoprivrednih gazdinstva i značajnu zaštitu i podršku države. Podržavaćemo razvoj porodičnih poljoprivrednih gazdinstava. Borićemo se za ostvarivanje uslova za opstanak brdsko-planinskih i pograničnih domaćinstava kao i demografski ugroženih područja. Podržavamo koncept privatnog vlasništva obradivih zemljišnih i šumskih parcela, uz dosledno poštovanje regularnosti porijekla i izvora vlasništva.

11. LOKALNA SAMOUPRAVA - EKONOMSKA SAMOSTALNOST OPŠTINA

Demokratska srpska stranka se zalaže za ekonomski samostalnu i jaku opštinu u skladu sa standardima iskazanim u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, pri čemu se akcenat daje na autonomnost lokalne samouprave, a posebno u dijelu njene imovine. Demokratska srpska stranka je uvjeren da samo lokalne vlasti sa stvarnim odgovornostima i pravima mogu da obezbijede upravu koja će biti i efikasna i bliska građanima. Jačanjem lokalne samouprave uključujemo se u evropske trendove, zasnovane na načelima demokratije i decentralizacije vlasti.

U Danilovgradu 04. 11. 2007. godine

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

DEMOKRATSKA PARTIJA SOCIJALISTA

PROGRAM

ZA EVROPSKI KVALITET ŽIVOTA

Podgorica, april 2007. godine

ZA EVROPSKI KVALITET ŽIVOTA

ZA PAMĆENJE

Ono što smo obećali, ostvarili smo. U životu partija, kao i ljudi i naroda, postoje usponi i propuštene prilike. O vrednovanju učinjenog uvijek je bolje i objektivnije sudila istorija nego stvarnost. Ali, već danas može se reći da je, u periodu između dva kongresa, Demokratska partija socijalista imala odlučujuću ulogu i bila ključni faktor u stvaranju moderne, demokratske i evropske Crne Gore. Naša partija je svojom ulogom, autoritetom, uticajem, sa pametnim i dobrim ljudima, presudno uticala da se hrabrim odlukama Crna Gora sačuva od bura nacionalističkih emocija, ratova i totalitarizama u postkomunističkom i krvavom umiranju Jugoslavije. Crna Gora, na čelu sa DPS-om, kao zajednica mira i multietničke tolerancije, otvorila je vrata za sve one koji su došli sa prostora ratovanja, nasilja i ubijanja. Samim tim, dokazala je političku zrelost i postala primjer političke mudrosti. Sačuvali smo Crnu Goru od svega onoga što su drugi narodi krvavo platili na putu svoje nacionalne i državne emancipacije. Samo je Crna Gora uspjela, od svih zemalja bivše Jugoslavije, prvi put u istoriji Balkana, da bez unutrašnjih sukoba i stradanja, poslije čitavog vijeka, obnovi svoju državnost i podigne svoju zastavu u Ujedinjenim nacijama, ravnopravno sa svim zemljama modernog čovječanstva. Mnogi su sanjali takvu Crnu Goru i mnogi su živjeli za taj san. Mnogima je ta ideja, u vremenu još nezrelom za takve odluke, donosila tjeskobe, tražeći velike žrtve. Mnogi su smisao političkog angažovanja vidjeli u ostvarenoj crnogorskoj državnoj nezavisnosti. Ali, Demokratska partija socijalista, na čelu Pokreta za nezavisnu Crnu Goru, imala je snage, strpljenja i mudrosti, imala je organizaciju, ljude i vođstvo da u miru, demokratski, uz najviše evropske standarde dovede Crnu Goru do njene slobode i nezavisnosti. Na tu činjenicu vječno ćemo biti ponosni. To nikada i niko neće moći izbrisati iz istorijskog sjećanja. Crna Gora predvođena DPS-om i većinskom Vladom DPS-a, trasirala je modernu istoriju Crne Gore. Usvojićemo novi Ustav, Ustav demokratske i građanske države, države slobodnih i ravnopravnih građana, slobodnih u nacionalnom osjećanju, vjeri, kulturi, jeziku, jeziku države koji razumije i podržava moderan svijet. Danas imamo svoju kuću, svoju adresu i svoje ime. Svi koji Crnu Goru smatraju svojom državom dijele isti osjećaj. Ali, od istorije se ne živi. Djela i uspjesi se pamte, ali život nameće nove izazove i traži nove rezultate. Poslije godina koje jesu za pamćenje – u najpozitivnijem smislu, svjesni smo da su pred nama godine u kojima moramo stvoriti uslove kvalitetnog života – života kakav danas žive najbogatiji i najslobodniji narodi svijeta. U ime toga kažemo – IDEMO NAPRIJED, IDEMO DALJE NA ČELU CRNE GORE ZA EVROPSKI KVALITET ŽIVOTA, UVIJEK OTVORENI ZA SVE DEMOKRATSKE IDEJE.

***ZA SADAŠNJOST I BUDUĆNOST
ZA CRNU GORU
DRUŠTVO NAPRETKA***

Politikom reformi Crna Gora je obezbijedila stabilnost i kontinuiran rast društvenog proizvoda u posljednje četiri godine. Dinamičan rast životnog standarda građana Crne Gore sada je apsolutni politički prioritet DPS-a. Našom politikom Crna Gora nastaviće reforme, završiće proces privatizacije, ubrzaće ekonomski rast zasnovan na privatnoj inicijativi, produžiće stabilnost javnih finansija, unaprijediće atraktivnost poslovnog ambijenta za investitore i preduzetnike, završiće proces otklanjanja nepravdi učinjenih prema građanima u fazi socijalističkog razvoja... Našom politikom Crna Gora biće još pouzdanija zemlja za domaći i inostrani finansijski kapital – zemlja povoljnih kredita i sigurnog ulaganja. Kontinuitet stranih ulaganja i investicija potvrđuje veliki međunarodni ugled, koji je Crna Gora izgradila politikom reformi i modernizacije, kao i političkom stabilnošću. Naša politika bila je i ostala temelj takve Crne Gore.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO EVROPSKIH I EVROATLANTSKIH INTEGRACIJA,
ULTILATERALIZMA, TRADICIONALNIH PRIJATELJSKIH VEZA
I DOBROSUSJEDSTVA***

Evropske i evroatlantske integracije jesu naše strateško opredjeljenje, kao i saradnja u okviru sistema Ujedinjenih nacija, OEBS-a, Savjeta Evrope i drugih međunarodnih organizacija i institucija. Sada sami upravljamo svojom evropskom budućnošću. Efekat takve odluke najbolje se ogleda u tome što je Crna Gora sve prisutnija na međunarodnoj sceni i što se evropske i evroatlantske integracije odvijaju brzo i efikasno. Crna Gora ostaje čvrsto posvećena temeljnim vrijednostima savremenog demokratskog svijeta. U procesu izgradnje modernog građanskog društva Crna Gora želi da u svoju novu državnu arhitekturu ugradi standarde koji će ubrzati ostvarenje predviđenih strateških ciljeva – prije svega radi kvalitetnijeg života današnjih i generacija koje dolaze. Crna Gora je do kraja opredijeljena za jačanje dobrosusjedskih odnosa i saradnje sa svim zemljama u regionu i pouzdan je partner tradicionalnim saveznicima i prijateljima – SAD, Rusiji i Kini. Pri tome, Crna Gora ostaje odgovorna u očuvanju svog državnog, nacionalnog i kulturnog identiteta, posvećena ideji da svojim specifičnostima obogati integracije kojima stremi. To je i najsigurniji put za brže uključivanje Crne Gore u EU i NATO.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO DALJEG RAZVOJA DEMOKRATIJE***

Crna Gora je pokazala respektabilnu odlučnost i odgovornost da i najvažnija pitanja rješava na demokratski i miran način. To iskustvo je velika škola mlade crnogorske demokratije i potvrda zrelosti crnogorskog društva. To je i najubjedljivija pobjeda evropske politike u ovom regionu do sada. Pirvržena unutrašnjem dijalogu i iskrenom uvažavanju svih različitosti, uz iskrenu posvećenost vrijednostima modernih društava, naša politika duboko vjeruje da dalji razvoj demokratije podrazumijeva jačanje institucija koje su temelj organizovane države i koje ne upravljaju slobodnim pojedincem nego služe zahtjevima njegovog dobra i potrebama otvorenog društva.

***ZA CRNU GORU
PRAVNU I EFIKASNU DRŽAVU***

Uloga sudske vlasti u odbrani ravnopravnosti svih pred zakonom jeste temelj svakog demokratskog društva. Sudovi moraju biti samostalni i odgovorni – samostalni od bilo kakvog uticaja u primjeni zakona i odgovorni da primjenom zakona afirmišu povjerenje građana u zakon i pravdu. Sudovi treba da imaju finansijsku samostalnost, a sudije se moraju birati na način koji će afirmisati najbolje i najsposobnije, i to pod budnim okom javnosti, kako bi se izbjegla opasnost cehovske zatvorenosti, neprincipijelne solidarnosti i personalne reprodukcije. Naša politika se zalaže da se ovi principi funkcionisanja sudske vlasti sprovedu kroz najbolju primjenu najviših međunarodnih standarda. Građanin je temelj svakog demokratskog društva. Njegova sloboda i sigurnost jesu dokazi uspjeha jedne države, pa zato javna uprava u demokratiji ima samo jednog gospodara – građanina koji radi, plaća porez i izdvaja svoj novac kako bi ga na šalterima administracije dočekali uslužni i efikasni službenici, a ne birokratska i šalterska hladnoća. Naša politika će insistirati na profesionalnoj upravi, kojoj će građani vjerovati i za koju će biti sigurni da radi u njihovom interesu.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO ZAPOŠLJENIH***

Mi radimo – ne čekamo,
ne zamjeramo,
ne kritikujemo,
ne svađamo.

U Crnoj Gori svako treba da radi: ko to želi i ko ima potrebu, mora dobiti šansu. Našom politikom kontinuirano će se smanjivati broj nezaposlenih. Na putu smo pune zaposlenosti mladih, obrazovanih, inicijativnih i radno prekvalifikovanih ljudi, kao i svih onih koji svoju i budućnost svojih porodica vide u Crnoj Gori. Dolazi vrijeme novih generacija, novih znanja, novih vještina, novih iskustava, novih rezultata, novog evropski kvalitetnog života... Već smo u vremenu u kome mladi iz Crne Gore ne odlaze tražeći bolji život – oni ostaju u Crnoj Gori i vraćaju se u Crnu Goru da grade život evropskih standarda i kvaliteta. Našom politikom Crna Gora će po prvi put u istoriji postati društvo pune zapošljenosti.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO KOJE SE GRADI***

Zahvaljujući našoj politici, Crna Gora je danas veliko gradilište. Grade se saobraćajnice, aerodromi, mostovi, tuneli, hoteli, škole, stanovi... Sa nama će Crna Gora biti država modernih autoputeva: sa zapada na istok, sa juga na sjever. Bez odlaganja to je naš prioritet – kako radi bezbjednosti naših građana, tako i radi atraktivnosti Crne Gore kao turističke destinacije. U najkraćem periodu riješićemo problem snabdijevanja vodom Crnogorskog primorja. Obezbijećemo investicije kojima će se sačuvati čistota našeg mora i rijeka, ljepota naših gora i planina. DPS će voditi energičnu politiku zaštite i racionalnog korišćenja prostora, kao posebno vrijedne i limitirane pretpostavke ekonomskog razvoja Crne Gore. Ekologija nije riječ sa kojom se treba hvaliti i kititi. Za nas to je poziv na akciju. Našom politikom, a u skladu sa najvišim standardima EU, biće trajno zaštićeno prirodno bogatstvo našeg prostora.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO VISOKOG TURIZMA***

Crna Gora je nekoliko godina uzastopno proglašavana turističkom ekonomijom sa najbržim rastom u svijetu. Naša politika dovela je u Crnu Goru najpoznatije svjetske turističke kompanije. Crnogorski turizam se ubuduće neće mjeriti brojem kreveta i noćenja. Birajući između masovnosti i kvaliteta, turističku budućnost Crne Gore usmjerili smo ka elitnom turizmu. Crna Gora neće biti samo zemlja visokog primorskog turizma. Učinićemo sve da Crna Gora bude i zemlja planinskog turizma, seoskog turizma, turizma splavarenja, vjerskog turizma, lovnog turizma, sportskog turizma... Prihvatili smo poimanje turizma svojstveno modernoj civilizaciji: turizam nije samo potrošnja slobodnog vremena nego i kulturna i duhovna komunikacija sa prostorom i prirodom. Švi u Crnoj Gori moraju znati da je turizam naše opredjeljenje i da svi moramo pomoći njegovom razvoju, posebno javne službe (komunalna higijena, telekomunikacije, zdravstvo, edukacija kadrova u državnim institucijama...).

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO DOBRIH DOMAĆINA***

Razvoj proizvodnje hrane i stvaranje boljih uslova za život na selu nezaobilazne su poluge unapređenja sveukupnog kvaliteta života u Crnoj Gori – našeg najvažnijeg cilja u narednom periodu. Povraćeni samopouzdanjem i vjerom u svoje resurse, prevaziđen je kompleks nacije koju treba hraniti i izdržavati. Dosadašnji rezultati u poljoprivredi bili su važan doprinos jačanju državne arhitekture Crne Gore. Trasiran je put daljem razvoju sela i poljoprivrede, reformisana je svijest i otklonjene su zablude o pomanjkanju resursa u poljoprivredi. Stvoreni su novi konkurentni sektori, sve je šira paleta domaćih proizvoda, jača je veza između primarne proizvodnje i agroindustrije, a posebno između poljoprivrede i turizma. Novim strateškim dokumentima jasno smo definisali budući razvoj poljoprivrede i ribarstva i usmjerili ga u pravcu približavanja evropskom modelu razvoja. Naše opredjeljenje jeste višedimenzionalna politika ruralnog razvoja, koja podrazumijeva brižan i domaćinski odnos prema poljoprivrednim i šumskim resursima, uz stalno podizanje konkurentnosti svih učesnika u lancu proizvodnje. Ohrabreni dosadašnjim pozitivnim rezultatima, sa dovoljno samopouzdanja i mudrosti, idemo u susret izazovima koje donosi period do stupanja u EU – modernizovaćemo vitalne sektore poljoprivrede i podići njihovu konkurentnost, osnažićemo institucionalne kapacitete, kako bismo potpuno spremni ušli u veliku porodicu evropskih naroda.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO BRŽEG REGIONALNOG RAZVOJA***

Ubrzani ekonomski razvoj sjevernog dijela Crne gore uslov je stabilnog i dinamičnog razvoja crnogorskog društva u cjelini. Ako je južni dio Crne Gore naša aktuelna prednost, sjeverni dio je buduća šansa, ne manje izdašna u pogledu resursa i ne manje zahtjevana u pogledu potrebe mudrog upravljanja. Primjer pojedinih gradova na sjeveru Crne Gore pokazuje da onoliko koliko su njihovi stanovnici pokazali mudrosti i odgovornosti da preko lokalnih uprava urede život svoje zajednice, toliko je i država bila u mogućnosti da im pomogne na tom putu. Država je u obavezi da izgradi savremene puteve u sjevernom dijelu, da ojača politiku otkupa poljoprivrednih proizvoda i da podstiče poljoprivrednu proizvodnju. Obaveza države jeste i intenziviranje razvoja zimskog turizma. Vrijedne ruke i bistra pamet ljudi ovog područja znače da te pozicije iskoriste za opšti i lični prosperitet.

ZA CRNU GORU

DRUŠTVO ENERGETSKE EFIKASNOSTI, EKOLOGIJE I EKONOMIČNOSTI

Razvoj Crne Gore, kao i svih modernih društava, u najvećoj mjeri zavisice od odnosa prema energetskom potencijalu – njegove usklađenosti sa zahtjevima visokih ekoloških standarda i potrebom efikasnosti. Podrazumijeva se korišćenje alternativnih vidova energija i racionalno korišćenje svih domaćih energetskih resursa. Ovo vrijeme traži kompromis između sve većih potreba za energijom i potrebe za očuvanjem prirodnog ambijenta. Interes Crne Gore i njenih građana jeste da odgovori na te potrebe budu usklađeni sa našim dugoročnim potrebama i sa standardima modernog i razvijenog demokratskog svijeta.

ZA CRNU GORU

DRUŠTVO VEĆIH PLATA I PENZIJA

Našom politikom obezbijeden je u proteklom periodu kontinuiran rast plata i penzija. Iako je taj rast bio veći od rasta iste vrste primanja u državama u okruženju, svjesni smo da su prosječne plate i penzije u Crnoj Gori još uvijek ispod nivoa potreba građana. Razlog za to jesu zahtjevi prve faze reformi koje su tražile odricanje od ličnog standarda u korist ekonomske stabilnosti i održivosti Crne Gore. Dinamično rastući standard građana određen je kao bezuslovni prioritet politike DPS-a u predstojećem periodu. Radnici i menadžeri Vrijedan i uspješan radnik mora biti nagrađen kao i uspješan menadžer i preduzetnik. Uspjeh se na tržištu objektivno mjeri i svako zaslužuje da dobije onoliko koliko stvori i doprinese.

Penzioneri. Godine i starost ne smiju biti hendikep. Niko u Crnoj Gori ne smije biti zaboravljen. Dostojanstvo onih koji su stvarali u prošlosti jeste obaveza generacija koje danas grade budućnost Crne Gore.

ZA CRNU GORU

DRUŠTVO PRAVDE

Naša privrženost vladavini prava i zaštiti svih zakonom zagarantovanih prava i sloboda građana podrazumijeva i društvo pravde i jednakosti pred zakonom. Svi nijesmo isti i svi ne možemo jednako, ali svako u našem društvu ima jednako pravo i šansu da pokaže svoje prednosti, svoj rad i svoje sposobnosti. Naša politika vjeruje u pravo građanina da bude socijalno, pravno i institucionalno zaštićen. Država reformom ne smije zaboraviti ljudsku solidarnost, jer temelj svakog demokratskog i zrelog društva jeste siguran, uvažen i slobodan građanin. Zakoni štite pravnu sigurnost svih, a pravdu jača moralno dostojanstvo društva.

ZA CRNU GORU

DRUŠTVO MLADIH

Crna Gora i njena budućnost u rukama su mladosti. Našom politikom Crna Gora je postala veliki univerzitetski grad. Pored Podgorice, Nikšića, Kotora, univerzitetski gradovi postali su i Cetinje, Bijelo Polje, Berane, Herceg Novi, Bar i Budva. Doprinijeli smo decentralizaciji državnog obrazovanja i podstakli privatno visokoškolsko obrazovanje. Otvorili smo vrata i za inostrane studije i inostrana usavršavanja. Na čelo najvažnijih resora u Vladi Republike i lokalnoj vlasti, kao i na čelo najboljih kompanija i banaka, došli su obrazovani, inicijativni i hrabri mladi ljudi, spremni da preuzmu rizik donošenja odluka za dobro Crne Gore i njenih građana.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO ZNANJA***

Dvadeset prvi vijek jeste vijek znanja, novih zahtjeva i novih disciplina. Znanje nije dovoljno samo sebi. Ono je uvijek u službi ljudskog napretka, zdravlja, slobode i sreće. Zato naša politika insistira na znanju koje je primjenljivo, koje ne ostaje zarobljeno u naučnim kabinetima. Naučna istraživanja jesu pretpostavka za tehnološke, organizacione, proizvodne i mnoge druge inovacije u različitim oblastima savremenog života. U tom smislu našom politikom podstićemo istraživačke naučne aktivnosti na svim nivoima i jačati važnost iskustvenog znanja koje mijenja svijet na bolje i svakom daje mogućnost da olakša i popravi svoj život.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO ZDRAVLJA***

Pravo na zdrav život jedno je od temeljnih prava slobodnog društva. Zaštita zdravlja i briga o njemu dužnost je svih nas koji vjerujemo u zdravo društvo i zdravog pojedinca. Zaštita zdravlja mora biti obezbijedena svima, bez obzira na socijalne razlike. Isto tako, zdravstvena podrška države mora biti najizraženija onamo gdje je najteže i najpotrebnije.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO MULTIETNIČKE I MULTI KULTURNE TOLERANCIJE***

Multietnički sklad i tolerancija Crne Gore pobijedili su sva iskušenja vremena, podjela i istorijskih nesporazuma među narodima. Naša politika je ponosna na svoje ciljeve i rezultate koji su Crnu Goru odbranili od svih teških izazova. Nacionalna i vjerska jednakost u Crnoj Gori primjer je u regionu – živimo sa razlikama i čuvamo posebnosti u našoj zajedničkoj kući Crnoj Gori.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO KULTURNOG IDENTITETA***

Biti prisutan na evropskoj i svjetskoj pozornici podrazumijeva i svijest o sopstvenom identitetu. Kako savremenu civilizaciju ne doživljavamo kao kulturnu unifikaciju, već kao širenje i poštovanje kulturnih razlika, očuvanje kulturnog identiteta za nas je značajan faktor ravnopravnog učešća u globalizaciji.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO USPJEŠNOG SPORTA***

Sport je najljepša promocija jedne zemlje. Društvo koje vjeruje u takmičenje i koje podstiče pobjednički duh, vjeruje i u sport. Sport je danas lice svake nacije, izraz patriotizma i rodoljublja. Savremeni sport predstavlja snažan kolektivni entuzijazam i želju za identifikacijom. Zato je obaveza Crne Gore da obezbijedi optimalne uslove za razvoj i masovnog i vrhunskog sporta. Sa vrhunskim sportom Crna Gora je bliža Evropi.

***ZA CRNU GORU
DRUŠTVO RODNE RAVNOPRAVNOSTI***

Žene i muškarci imaju jednak status u društvu, jednako su prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, imaju jednake mogućnosti za ostvarenje svojih prava. Naša želja

i naš cilj jeste da svako ljudsko biće ima jednaka prava i mogućnosti za uspjeh, bez obzira na različitosti.

ZA CRNU GORU DECENTRALIZOVANO DRUŠTVO

Da bi društvo bilo efikasno, mora biti i decentralizovano, i to po principu da sve ono što se može efikasno rješavati na lokalnom nivou ne smije biti centralizovano. Decentralizacija je pravo na racionalno upravljanje resursima, pravo na lokalnu demokratiju i mogućnost demonopolizacije u donošenju odluka. Da bi se lokalna vlast što više približila građanima, ona mora imati adekvatno mjesto u funkcionisanju školstva, zdravstva i ostalih servisa na području lokalne samouprave.

ZA CRNU GORU ZADPS

Smisao i svrha postojanja DPS-a oduvijek je bilo dobro građana. Zato: ponosni smo što smo partija svih građana Crne Gore, svih naroda i svih različitosti koje su nas spajale i činile jačim;

- ponosni smo što smo partija i Sjevera i Juga, i grada i sela, i mladosti i iskustva, i najobrazovanijih i onih koje je život naučio mudrosti;
- ponosni smo što smo partija koja ima najširu podršku u crnogorskoj javnosti, tim više jer je to podrška onih koji su najbliži budućnosti i koji o budućnosti najviše znaju;
- ponosni smo što niko od nas za očigledne političke uspjehe ne traži zahvalnost i medalje – za nas je najveća satisfakcija ako svakim danom u Crnoj Gori imamo sve više razumijevanja i slobode, ako živimo u sve prosperitetnijem i sigurnijem društvu i ako imamo sve više prijatelja i saveznika;
- ponosni smo što je našoj partiji vrijeme dalo za pravo i što su naši programski ciljevi dosljedno realizovani;
- ponosni smo što smo partija koja spaja, a ne razdvaja, koja okuplja, a ne dijeli ljude;
- ponosni smo što naša unutarpartijska mišljenja često nijesu bila ista – u postavljanju ciljeva bili smo jedinstveni, ali smo imali različita viđenja puteva za njihovo ostvarenje; ta vrsta različitosti jačala je Demokratsku partiju socijalista;
- ponosni smo što smo partija koja u drugim partijama ne vidi neprijatelje, već političke suparnike i rivale;
- ponosni smo što smo partija koja nema ideološku isključivost i što smo uvijek imali snage, pameti, razuma i dalekovidosti da svima pružamo ruke i prihvatamo saradnju;
- ponosni smo što nikada nijesmo bili sami, a uvijek smo znali sačuvati svoju posebnost i prepoznatljivost. Jednom riječju, predstavljenoj viziji crnogorskog društva dali smo pun doprinos, a doprinosićemo joj i u budućnosti – cjelokupnom političkom snagom, otvorenog srca i snagom razuma.

ZA EVROPSKI KVALITET ŽIVOTA!

Socijaldemokratska partija Crne Gore

PROGRAM

KAKO SMO POČELI

Socijaldemokratska partija Crne Gore baštini sve istorijske tekovine i iskustva političkog organizovanja i antifašističkog otpora građana i naroda Crne Gore socijalnom i nacionalnom ugnjetavanju tokom dvadesetog vijeka. Početak organizacionog utemeljenja socijaldemokratske ideje i Socijaldemokratske partije Crne Gore, poklapa se sa prvim oblicima organizovanog otpora nacionalističkim euforijama, koje su krajem osamdesetih godina minulog vijeka zahvatile, a potom i razorile ondašnju, u Evropi i svijetu respektabilnu državu, SFRJ. Formalno pravno utemeljenje SDP CG započeto je 1990, osnivanjem partija, čijim je kasnijim ujedinjenjem konstituisana SDP CG u sadašnjem obliku: Socijalističke partije Crne Gore – 5.7.1990. (kojoj se u međuvremenu pridružuje politički i programski bliska Jugoslovenska narodna stranka – 2.6.1990.) i Socijaldemokratske partije reformista (koja je u međuvremenu konstituisana od Partije socijalista Crne Gore – 27.7.1990, Nezavisne organizacije komunista Bara 28.5.1990, Strane nacionalne ravnopravnosti Plava – 26.5.1990. i Saveza reformista Crnogorskog primorja 14.7.1990.). Organizaciono zaokruživanje SDP CG u sadašnjem obliku dovršeno je na Kongresu ujedinjenja SDPR-a i SP CG, u Podgorici 12.6.1993. Partije od kojih je konstituisana SDP CG bile su na prvim višestranačkim izborima u Crnoj Gori i SFRJ, decembra 1990, okosnica antiratnog i reformskog pokreta pod nazivom »Reformski savez Jugoslavije za Crnu Goru, koji je po svojoj suštini bio i jedini tadašnji organizovani pokušaj demokratske tranzicije SFRJ u modernu evropsku i demokratsku državu svih naroda i republika koje su je konstituisale. Na ovim izborima RSJ za Crnu Goru, uprkos neopisivim manipulacijama, osvojio je 17 od ukupno 125 poslaničkih mjesta u prvom višestranačkom parlamentu Crne Gore. Na parlamentarnim izborima, decembra 1992, kolektivni osnivači SDP CG osvojili su: SDPR četiri mjesta u republičkom i SPCG šest mjesta u Saveznom parlamentu. Na Izborima, novembra 1996, uprkos činjenici da je SDP osvojila 6% glasačkog tijela u Republici, promjenom izborne regulative jednostranom voljom neposredno uoči izbora, Socijaldemokratskoj partiji Crne Gore, je praktično, onemogućeno učešće u republičkom, dok je uspjela izboriti samo jedno mjesto u Saveznom parlamentu. Na izborima, maja 1998, SDP CG je u koaliciji sa reformisanom DPS i NS, izborila pobjeda i u parlamentarnoj većini participira sa pet poslanika, a u Vladi i državnoj upravi sa 12,8% mandata. Konačno, na izborima, aprila 2001, SDP CG je u koaliciji »Pobjeda je Crne Gore« (DPS i SDP CG), takođe, pobijedila i sa svojih šest poslanika i 18% mandata u Vladi i državnoj upravi, uz podršku LSCG, konstituiše vlast sa osnovnim cijeljem – pripreme zakonskog i političkog ambijenta za definitivnu obnovu pune državnosti, suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta Crne Gore.

TEMELJNE VRIJEDNOSTI

Uvjereni da su sloboda, prava i solidarnost temeljne humanističke vrijednosti i zalog čovjekovog napretka – smatramo ih najvećim idealom, primarnom svrhom djelovanja i najvažnijim mjerilom valjanosti i uspješnosti politike Socijaldemokratske partije Crne Gore. Sloboda za svakog čovjeka je naš ideal, Bez ostvarivanja slobode u svim njenim dimenzijama nema ni samoodređenja ni samoodgovornosti svakog pojedinca. Da bi čovjek mogao slobodno i dostojanstveno živjeti i raditi potrebno je slobodu pravno osigurati i obezbijediti

mu stvarne i socijalne, kulturne i obrazovne pretpostavke njenog doseganja i korišćenja. Pravednost znači ostvarenje jednake slobode, jednakih prava, jednakih mogućnosti za svaku individuu. Sloboda je samo onda sloboda ako je jednako moguća svim ljudima i u svim životnim područjima, a ne privilegija samo manjine, jednog društvenog sloja i u jednoj društvenoj oblasti. Naš cilj je iznad i preko čiste pravne početne jednakosti u šansama, naš cilj je jednakost opšteživotnih šansi. Solidarnost je uslov društvene egzistencije. Društvo se ne može progresivno kretati ukoliko ne funkcioniše kao zajednica u solidarnom partnerstvu njenih članova. Solidarnost na nivou države, lokalne zajednice i drugih nivoa, osnova je svakog zajedništva. Upućenost ljudi jednih na druge, njihova uzajamna povezanost uzajamno priznanje i poštovanje, pa ni zajedničko onih koji se bore za slobodu i pravednost, nije moguće bez solidarnosti. Društvenu stvarnost procjenjivaćemo prema ovim temeljnim vrijednostima, a naša stalna aktivnost ka uspostavljanju humanog, ekonomski prosperitetnog i pravednog društva biće vođena zahtjevima za:

- o demokratskim ustrojstvom države i političkog sistema;
- o odbijanjem svakog oblika diktature, monopola i privilegija;
- o demokratizacijom svih oblasti života i rada;
- o demokratskom kontrolom ekonomskih moći;
- o očuvanjem različitosti i posebnosti identiteta u društvenom, privrednom i kulturnom mživotu;
- o solidarnom i ravnomjernom redistribucijom javnih sredstava i društvenih resursa pojedincima, društvenim slojevima i oblastima kojima je pomoć potrebna;
- o ravnopravnim pristupom obrazovanju, kulturi i zdravstvenoj zaštiti;
- o zalaganjem za mir i saradnju među narodima i državama;
- o internacionalizmom i međunarodnom solidarnošću;
- o otvorenim društvom i integracijama.

U ostvarivanju ovih vrijednosti i zahtjeva rukovodićemo se principima demokratske pluralističke zajednice u kojoj će dostojanstvo u svijest pojedinog čovjeka, njegova individualna prava i slobode biti pretpostavljene i državi i drugim oblicima ostvarivanja kolektivističkih interesa. Ali demokratska zajednica, za koju se zalažemo, mora istovremeno obezbijediti i objediniti u sebi i pravo na individualno samoodređenje čovjeka i pravo na odlučivanje i djelanje u interesu cjelokupnog društva. Koncept demokratskog socijalizma, koncept socijalno pravednog i ekonomski prosperitetnog društva želimo ostvarivati reformama, čije će mjerilo biti stalnost u povećanju nivoa ostvarenosti temeljnih vrijednosti. Poštujemo našu istoriju i lojalni smo njenim pozitivnim tekovinama, ali ne i mitovima prošlosti. Naš cilj je mijenjanje postojećeg društva. Zato smo okrenuti budućnosti. Zato smo okrenuti sjutrašnjici sa mladim ljudima. Sjutrašnjici za mlade ljude i sve građane. Legitimitet za ostvarivanje koncepta organizovane, demokratske, pravne i socijalne države želimo dobiti, i priznajemo ga drugima, samo ukoliko je ostvaren na načelu većinskog građanskog odlučivanja i u ravnopravnom političkom takmičenju sa drugim političkim organizacijama. Načela pluralističke demokratije, većinskog odlučivanja i opozicionog prava ni na koji način ne smiju biti ograničavani, a kamoli ukidani. Naš cilj je izgradnja jakog civilnog društva, snažnog civilnog sektora, inicijativa i nevladinih organizacija, koje će biti u mogućnosti da vrše uticaj i kontrolu nad državnim političkim i ekonomskim institucijama. Na takvim vrijednostima, zahtjevima i načelima SDP CG gradiće svoju unutrašnju ideologiju, politiku

i organizaciju. Razlike u nacionalnim, religijskim filozofskim uvjerenjima biće dobrodošle i imaće ista prava pristupa, dokazivanja i egzistiranja unutar SDP ukoliko podupiru naše temeljne vrijednosti i zahtjeve. U svom političkom angažmanu služićemo se isključivo demokratskim sredstvima i u duhu međusobnog razumijevanja i tolerancije saradivati sa drugim političkim organizacijama na demokratizaciji i razvoju Crne Gore. Unapređenje međunarodne saradnje i kontakata sa partijama sličnih programskih opredjeljenja u regionu i šire, kao i međunarodnim organizacijama posebno Socijalističkom internacionalnom, ostaju naše trajno programsko opredjeljenje.

Na ovim temeljnim vrijednostima želimo stalno unapređivati svoje ideje i razvijati svoju politiku, kako bismo kao partija moderne ljevice na najbolji način kombinovali tradicionalni naglasak na društvenoj pravdi sa nužnostima i izazovima koje pred društvo postavljaju nova tehnološka dostignuća i ekonomski razvoj i preduzetništvo XXI vijeka.

PROGRAMSKA OPREDJELJENJA

Vodeći se novim saznanjima i iskustvima desetogodišnje tranzicije crnogorskog društva i države, SDP CG će stalno samokritički dograđivati svoje razumijevanje društvene stvarnosti, programska opredjeljenja i sopstveni politički angažman. SDP CG će posebnu pažnju posvetiti realizaciji sljedećih programskih opredjeljenja: **Uspostavljanje Crne Gore kao nezavisne i međunarodno priznate države.** Referendum koji je održan u Crnoj Gori 1992. godine i kojim je nastala SRJ, ne smatramo legitimnim i legalnim, prvenstveno zbog neprimjerenih uslova u kojima je raspisan i održan, kao i nezakonitog načina na koji je sproveden. Zbog toga crnogorsko državno pitanje i dalje smatramo otvorenim, sve dok se ne stvore uslovi da građani Crne Gore o tome mogu odlučiti na slobodan i demokratski način. Ubijedeni smo da SRJ kao država, dvije po svemu nejednake i neravnopravne federalne jedinice, ne može funkcionisati na efikasan način. SRJ je ratna tvorevina pravno ništavna od svog nastanka i potpuno je novi međunarodni subjekt u odnosu na SFRJ. Za njeno postojanje se vezuju neki od najmonstruoznijih zločina u drugoj polovini dvadesetog vijeka i nekoliko agresorska rata. Sa nacionalističkim projektom u osnovi SRJ, tokom devedesetih godina, negirane su sve temeljne vrijednosti na kojima treba da počiva jedna demokratika zajednica i obezvrijeđen veliki dio dosadašnjih materijalnih resursa i etičkih dostignuća crnogorskog društva. Jedan od osnovnih motiva njenog sadašnjeg zagovaranja i postojanja je namjera teritorijalnog širenja Srbije i dominacija nad Crnom Gorom. Takav prilaz direktno vodi potiranju nacionalnog, državnog, kulturnog identiteta i subjektiviteta crnogorskog naroda i ostalih naroda koji u njoj žive i osnovnih prava svih njenih građana, pa i prava da se konstituišu kao posebna, demokratska državna zajednica.

Pošto smatramo da je sadašnji državni status Crne Gore ograničavajući za njen puni razvoj i prosperitet, prirodno je da težimo uspostavljanju takvog identiteta Crne Gore koji će biti oličen u nezavisnoj, međunarodno priznatoj državi. Kao jedna od najstarijih međunarodno priznatih država u svijetu, Crna Gora je nastala kao država crnogorskog naroda. Kraljevina Crna Gora se već u devetnaestom vijeku i početkom dvadesetog počela konstituisati kao građanska država. Aneksija i okupacija Crne Gore 1918. godine pokrenula je njen državni kontinuitet i bila osnov za nacionalnu diskriminaciju. U statusu federalne republike nakon II svjetskog rata Crna Gora uspijeva da se konstituiše kao domovina svih naroda koji u njoj žive: i crnogorskog i srpskog i muslimansko-bošnjačkog i albanskog i hrvatskog. Uprkos potčinjenosti srpskom nacionalističkom projektu tokom većeg dijela devedesetih godina, Republika Crna Gora je sačuvala svoj multietnički karakter pri čemu su manjinski narodi

podnijeli poseban teret ali i pokazali nepodijeljenu privrženosti prema domovini Crnoj Gori. To je posebna doprinos razvoju Crne Gore, njenom uspješnom državnom projektu multietničkog demoratskog društva. Imajući u vidu sve činjenice koje opravdavaju zahtjev za suverenom državom Crnom Gorom, dosljedno ćemo se zalagati za njenu nezavisnost, da bismo ih te pozicije gradili nove oblike integracija i saveza, zajedništva i povezivanja i sa Srbijom, sa drugim državama u regionu i u Evropi. Smatramo da je za Crnu Goru od strateškog interesa uključenje u evropske integracione procese, odnosno prihvatanje svih oblika međunarodnog povezivanja koji podstiču njen razvoj i napredak. Crna Gora može računati na sopstveni prosperitet i ugled u svijetu isključivo kao otvorena i ravnopravnim integracijama sklona država, pa smo zato i uvjereni da politika saradnje i komunikativnosti između naroda i država nema alternativu.

Demokratski karakter države i funkcija državnih organa

SDP Crne Gore se zalaže za državu kao demokratski organizovanu zajednicu, koja će se svojim smislom i funkcijom iskazivati kao okvir i oblik ostvarivanja i zaštite čovjekovih ekonomskih, političkih, nacionalnih, socijalnih, kulturnih i vjerskih prava i sloboda i kao garant jednakosti građana pred zakonom. Smatramo da je republika, pluralističke i parlamentarne demokratije i dosljedne podjele vlasti optimalni oblik državne organizacije. Država, kao organizovana demokratska zajednica, dužna je da obezbijedi, da niko u njoj ne trpi štete ili uživa prednosti zbog projekla, pola, rase, jezika, etničke i kulturne pripadnosti, socijalnog statusa, kao i zbog vjerskih, filozofskih ili religijskih ubjeđenja. Državna vlast se može osvajati i održavati samo voljom većine u legalnim i legitimnim procedurama. Njena funkcija je najracionalnije i najhumanije organizovanje života crnogorske društvene zajednice. Država mora biti u interesu svih građana, a ne otuđenih centara ekonomske i političke moći. Država neće dopustiti bilo koji oblik prinude i sile, niti će ijedan parcijalni interes imati snage presudnog činioca u odlučivanju o bilo kom važnom društvenom pitanju. Počev od privatizacije i zapošljavanja, do tehničkog razvoja i ekološke zaštite. Država, kao organizovani društveni činilac, jedina im apravo da u funkciji maksimalne zaštite sigutnosti i sloboda građana vrši prinudu u oblasti očuvanja mira, bezbjednosti i poretka, te suzbijanja kriminala, Ali ona svoju represivnu funkciju ne može vršiti nekontrolisano i mimo unaprijed strogo utvrđenih normi, niti u bilo čemu izvan precizno određenih poslova. Smatramo da u tom cilju Crna Gora treba da konstituiše sopstvene oružane odbrambene snage i bezbjednosne strukture, koje će biti pod punom državnom i civilnom kontrolom. Zalažemo se za uključivanje Crne Gore u evropske i evroatlanske vojne strukture, jer se time unapređuje njena bezbjednost, kao i regionalna stabilnost. Cjelokupna vlast u državi mora biti podređena pravu, a svi nosioci javnih funkcija podvrgnuti demokratskoj kontroli. U demokratskoj državi je sudstvo nezavisno i odgovorno za poštovanje zakona. Demokratska, socijalna država treba da omogući da svi građani budu slobodni, materijalno obezbijeđeni, socijalno zbrinuti i zdravstveno zaštićeni, da imaju ravnopravnu mogućnost za školovanje i zadovoljavanje svojih duhovnih potreba. U njoj zapošljavanje ne smije biti samo stvar tržišne utakmice, a raspodjela lišena elemenata pravednosti i pravičnosti i prepuštena samo volji vlasnika ili poslodavca. Demokratski organizovana državna zajednica obezbjeđuje svakog građaninu pravo da slobodno insistira na onome što je istinito, da nesmetano izražava svoje misli, osjećanja i opredjeljenja i da bude objektivno informisan. Autoritet svih državnih organa i javnih službi treba da proizilazi iz uvjerenja i konsenzusa, dobijenog putem demokratskih izbora i imenovanja, na temelju provjerene stručnosti i dokazane etičnosti i duhovnog poštenja. Zalažemo se za stalnu modernizaciju javnih službi koje moraju postati dobar servis građanima i društvu u cjelini. Konstitucionalizam

i vladavina prava umjesto birokratske samovolje, stručnost i moralno umjesto političke i partijske podobnosti, polaganje računa i podložnost opozivu umjesto nedodirljivosti i neodgovornosti – jedina je legitimacijska osnova demokratske vlasti i jedino prihvatljivo svojstvo državnih službi. To je istovremeno i zaloga stabilnosti društva i države. Umjesto centralizacije, etatizacije, SDP CG se zalaže za jačanje i organizovanje regionalne i lokalne samouprave. Crnogorska državna teritorija podrazumijeva jedinstveno državno uređenje. Ali uvažavajući regionalne razlike i privredne mogućnosti pojedinih regija u Crnoj Gori, kao i specifičnosti i značaj razvoja opština i glavnog grada, ekonomski je racionalno i politički cjelishodno decentralizovati funkcionisanje države, kroz regionalnu i lokalnu samoupravu. Ovo je i način uvažavanja različitih interesa u Republici. Lokalnoj samoupravi se moraju obezbijediti adekvatni uslovi za samostalnije ekonomsko i ukupno funkcionisanje, kao i pravo da utiče na izbor i konstituisanje sudske vlasti, policijskih i drugih organa uprave u opštini. Decentralizacija i poštovanje posebnog ne smije biti nauštrb opštih društvenih interesa i integrisanosti cjelokupne zajednice. Zaštita prava i interesa građana i kontrola izvršne vlasti, jedna je, takođe, od osnovnih pretpostavki takve države i slobodnog, demokratskog društva. Institucija ombudsmana treba da u tom pogledu odigra važnu ulogu.

Slobode i prava građana

Neprikosnovenost sloboda i prava čovjeka i građanina, usklađenih sa najvišim standardima međunarodne zajednice i međunarodnog prava, naše je temeljno opredjeljenje. Smatramo neophodnim pristupanje Crne Gore svim međunarodnim paktovima i konvencijama o ljudskim pravima i dostizanje svih demokratskih standarda koji postoje u razvijenim demokratskim društvima. Demokratska Crna Gora, kao država suverenih i ravnopravnih građana, sa punim građanskim, nacionalnim i vjerskim slobodama, osnovno je programsko opredjeljenje SDP Crne Gore. Sloboda nacionalnog izjašnjavanja i opredjeljivanja je neprikosnovena. Niko nema pravo da prisiljava građane Crne Gore kako da se nacionalno izjašnjavaju ili da se moraju izjašnjavati uopšte. SDP Crne Gore je odlučna u borbi protiv svake isključivosti, nacionalizma, šovinizma i neofašizma i svake diskriminacije ljudi i naroda na nacionalnoj osnovi. Zalažemo se za život u zajedništvu i za poštovanje razlika i identiteta svih. Međunacionalne odnose u Crnoj Gori SDP će graditi na načelima apolitičke, ekonomske, vjerske ravnopravnosti. U tom smislu SDP CG će se zalagati da se obezbijedi adekvatna zastupljenost svih naroda u organima vlasti. Demokratskom praksom, regulativom i drugim institucionalnim mehanizmima država mora garantovati svim građanima da ostvaruju svoja puna nacionalna, vjerska, tradicionalno-običajna i kulturna prava.

Ekonomске reforme

Dugogodišnje posrtanje crnogorskog društva u cjelini, najvidljivije je u oblasti ekonomije i privrede. Drastični pad društvenog proizvoda, tehnološki zastoj i gubljenje tržišta, nerentabilnost proizvodnje, zatvaranje fabrika i ogromna nezaposlenost, posljedice su pogrešnog političkog projekta i koncepta koji je bio vladajući u Crnoj Gori od početka tranzicije do kraja devedesetih godina. Društvene i privredne reforme, učinjene posljednjih nekoliko godina, nijesu ni izbliza dovoljne za oporavak i rast privrede u Crnoj Gori. Zato se SDP CG zalaže za energične reformske projekte, energičnu ekonomsku politiku, zakonske, organizacione i kadrovske zahvate u ovoj oblasti. SDP Crne Gore mora sagledavati i preispitivati primjerenost svakog reformskog zahvata i projekta njenim temeljnim vrijednostima i načelima. Zalažemo se za ekonomsku politiku i privredni sistem koji će u cjelini ostvariti tržišnu slobodu, preduzetništvo i solidarnost i biti u službi slobodnih

i ravnopravnih materijalnih šansi za sve ljude. To će uvećavati blagostanje uz najmanje moguće rashode, ali isto tako garantovati slobodu u izboru potrošnje i izboru radnog mjesta. Jamčiće dostojanstvo svim ljudima u svijetu rada i pravedno sudjelovanje svih u distribuciji dobiti od nacionalne privrede. Takođe, jamčiće solidarnije i ravnomjernije raspoređivanje negativnih posljedica ekonomske krize na sve društvene slojeve i oblasti. U tom smislu posebno se zalažemo za solidarnu pomoć i zaštitu ugroženih, nezaposlenih i osiromašenih građana. Privredni sistem i ekonomska politika, saglasna našim temeljnim vrijednostima podrazumijeva i brigu i ulaganje u opštedruštvene, dugoročne, razvojne i infrastrukturne projekte, kao i zaštitu ekoloških pretpostavki i resursa. Neravnomjeran regionalni razvoj Republike, koji zadnjih godina ima tendenciju daljeg povećanja razlika, pored ostalog već ima i izrazito negativan uticaj na ukupno stanje ekonomije. SDP će se zalagati da mehanizmima ekonomske politike, ne samo zaustavi ovakav trend, već da krene u pravcu izjednačavanja stepena razvijenosti cjelokupnog prostora Republike. Zato se SDP CG zalaže za korišćenje kombinovanih i međusobno odvaganih mehanizama slobodnog tržišta i funkcionalne i demokratske državne kontrole i korekcije, prvenstveno putem stvaranja okvirnih odredaba u oblasti: regulisanja radnih odnosa, zaštite na radu, zaštite životne sredine, konkurencije, infrastrukturne i investicione politike. Imajući u vidu da su sve do sada vršene ekonomske reforme više bile u funkciji očuvanja privilegovanih vladajućih struktura i njihovih monopola, nego u funkciji jačanja materijalne i produkcione moći crnogorske privrede, njenog razvoja na tržišnim principima i po tom osnovu uključivanja u međunarodne ekonomske tokove i podjelu rada, SDP se zalaže za brzu i radikalnu deetatizaciju i departizaciju privrednog sistema. U izgradnji demokratskog i dinamičnog ekonomskog sistema ogromna je uloga samostalnih i slobodnih sindikata. Unapređenje socijalno-ekonomskog položaja radnika, prava iz oblasti rada i posebno prava na štrajk nijesu mogući bez stalne sindikalne borbe i jakih nekompromitovanih sindikata. SDP nezavisne sindikate doživljava kao partnere u ostvarivanju strateških programskih opredjeljenja i daje podršku autonomnom sindikalnom organizovanju i borbi. SDP Crne Gore se zalaže za reforme, čiji je cilj stvaranje ekonomskog sistema u kome će, na temelju slobodnog preduzetništva građana i demokratski kontrolisanog posredništva države, crnogorska privreda biti prilagođena pravilima modernog evropskog okruženja, uključena u procese evropske integracije i kao takva dovoljno vitalna i sve sposobnija da na visokom nivou, trajno zadovoljava materijalne potrebe građana Crne Gore. Mjere i aktivnosti SDP CG na takvom reformskom kursu ogledaće se u njenom odlučnom zalaganju za:

- značajno smanjenje državnog intervencionizma i ekonomskog paternalizma, na samom početku reformi, ukidanje većine sadašnjih subvencija države preduzećima i dovođenje svih privrednih subjekata u isti položaj, tj. u situaciju da mogu opstati samo oni koji se za to izbore svojom faktičkom vrijednošću i rezultatima;
- obezbjeđenje makroekonomske stabilnosti, kao preduslova liberalizacije i deregulacije, što konkretno podrazumijeva, liberalizaciju cijena i spoljne trgovine, budžetsku ravnotežu, pad inflacije, fiskalnu monetarnu stabilizaciju, nezavisnost centralne banke;
- ubrzano i transparentno okončavanje privatizacije, kojom će se, u relativno kratkom roku, na pravedan i socijalno prihvatljiv način, izvršiti promjena svojinskih odnosa i tako postaviti čvrsti temelji za razvoj tržišne privrede i modernih demokratskih instituta i odnosa u ekonomskoj sferi uopšte;
- zadržavanje demokratske racionalne i funkcionalne državne kontrole nad nekim vitalnim granama javnog sektora;

- racionalizaciju predimenzioniranog državnog aparata i povećanje ušteda na svim nivoima;
- investicionu politiku, koja će biti u funkciji jačanja konkurentske sposobnosti domaćih proizvoda i na domaćem i na svjetskom tržištu;
- promijenjenu ulogu države, u smislu što će ova prestati da bude glavni upravitelj svih odnosa u društvu i postati servisom građana i privrednih subjekata, čiji je zadatak da štiti vlasništvo i ugovore, stvara i čuva zdravu valutu i obezbjeđuje opstojanje osnovnog institucionalnog okvira neophodnog za funkcionisanje tržišta.

Socijalna politika

Polazeći od svog programskog opredjeljenja o socijalnoj pravdi kao jednoj od temeljnih odrednica elementarnih čovjekovih prava i sloboda,

Uvjerenja da su srećna, pravedna i stabilna samo ona društva i države, čiji su svi članovi, nezavisno od individualnih ekonomskih moći, materijalno obezbijedjeni i socijalno zabrinuti; SDP Crne Gore se zalaže za efikasnu, racionalnu i cjelovitu socijalnu politiku, sa precizno definisanim i stabilnim izvorima finansiranja, kojim će, po unaprijed utvrđenim pravima, biti obuhvaćeni svi građani Crne Gore, kojima je potrebna pomoć društva i države.

Bolna pitanja crnogorskog društva, nezaposlenost, drastično osiromašenje većine, a kritični egzistencijalni, pa i biološki položaj jednog dijela stanovništva, ne mogu se riješiti bez ostvarenja prosperitetne politike ekonomskog razvoja. Ali se mogu ublažiti valjanom i dosljednom socijalnom politikom. Odlučno se zalažući za realizaciju takve socijalne politike, SDP CG će se posebno angažovati na stvaranju sistema socijalne zaštite:

- koji će biti u nadležnosti države i kao takav počivati na preciznoj zakonskoj regulativi i funkcionisati bez zastoja i smetnji bilo koje vrste;
- čiji će prag »minimalne socijalne sigurnosti« biti dovoljno visok da nudi zaštitu iznad pukog biološkog preživljavanja;
- stvaranje stimulativnog poreskog i kreditnog sistema pogodnog za razvoj preduzetništva, posebno malog i srednjeg biznisa;
- koji ničim neće dezavuisati politiku, bržeg zapošljavanja, osiguranja za slučaj nezaposlenosti i prava nezaposlenih lica, niti podsticati ekonomsku neaktivnost građana i njihovu nezainteresovanost za posao.

Sistemom socijalne zaštite, za koje se zalaže SDP CG, biće obuhvaćeni svi građani koji su nesposobni za rad i nemaju sredstva za život. Njima će biti obezbijedjena materijalna sredstva za život porodice, pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu i školovanje. Sistem socijalne zaštite obuhvatiće još i pravo na osposobljavanje za rad, razvoj ustanova socijalne zaštite, naknadu porodiljama, pomoć na ime tuđe njege i invalidnine. SDP će nastaviti da podržava jačanje mreže nevladinih, socijalnih i humanitarnih organizacija i udruženja i zahtijevati njihovo oslobađanje od svih vidova poreza. Smatramo od vitalnog značaja nužnost razumnog priraštaja stanovništva, što podrazumijeva aktivnu demokratsku politiku koja će biti u funkciji strateških interesa Republike. Emigraciona i imigraciona kretanja moraju biti u fokusu državne politike i pod striktnom kontrolom države, odnosno moraju biti prilagođena potrebama i mogućnostima Republike. Planski odnos prema populacionim problemima naše je opredjeljenje.

Zdravstvo

Polazeći od savremenih svjetskih iskustava i domaćih potreba, naša politika u zdravstvu je usmjerena na reformisanje sistema zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite. Smatramo da je sistem zdravstvene zaštite nužno dograđivati na osnovu realnih materijalnih mogućnosti i zahtjeva stanovništva, pri čemu se mora voditi računa o ukupnom zdravstvenom stanju građana i relevantnim demokratskim i socijalnim karakteristikama.

Osnovi naših ciljeva u zdravstvu su:

- neprikosновенost prava na zdravstvenu zaštitu za sve kategorije stanovništva;
- povećanje udjela zdravstva u nacionalnom dohotku;
- utvrđivanje obaveznog osiguranja svih lica koja imaju prihod od svoje djelatnosti;
- budžetsko dotiranje zdravstvene zaštite djece i lica koja nijesu obuhvaćena obaveznim osiguranjem;
- uvođenje dodatnog i proširenog (dopunskog) osiguranja;
- finansiranje zdravstvene zaštite putem dobrovoljnog osiguranja i sredstava od reosiguranja (tržišni činilac);
- afirmisanje privatnog sektora u sistemu zdravstvene djelatnosti u cilju ukupnog redefinisanja sadašnjeg stanja;
- razvoj zdravstvenog turizma kroz različite oblike specijalizovanih zdravstvenih ustanova.

Obrazovanje

Smatrajući obrazovanje izuzetno važnim segmentom društvenih djelatnosti, uvjereni smo da obrazovanje treba ne samo da prati demokratske društvene promjene već i da, pripremajući kadrove sa odgovarajućim nivoom znanja, utiče na njihov smjer i karakter.

Svjesni smo činjenice da promjene u političkom i ekonomskom sistemu još nijesu u potpunosti našle svoju refleksiju u sistemu obrazovanja i da to ima veoma negativne posljedice po cjelokupan društveni razvoj.

SDP Crne Gore se zalaže za unapređenje obrazovanja na svim nivoima. SDP će se u tom smislu naročito zalagati za temeljnu reformu u sistemu obrazovanja, čiji je cilj da se u Crnoj Gori uspostavi:

- osnovno obrazovanje, koje će podsticati slobodni duh i dječiju znatiželju i razvijati njihov interes sa sistematskim usvajanjem znanja;
- srednjoškolsko obrazovanje, strukturirano tako da se, pored škola stručnopraktičnih profilacija, snažnije razvijaju i škole kvalitetnog širokog obrazovanja;
- struktura viših škola i fakulteta, koja će biti ekonomski i društveno opravdana i koja će postati izvor savremenih ekonomskih i drugih znanja neophodnih modernoj privredi;
- univerzitet, koji će biti autonoman i otvoren za međunarodnu saradnju i pozitivna iskustva univerziteta razvijeni zemalja. SDP će se zalagati za takve promjene u programima obrazovanja, koje će imati za cilj:

- oslobađanje nastavnih programa suvišnih sadržaja;
- uvođenje naučnih programskih sadržaja, koji pobuđuju humane civilizacijske vrijednosti, a eliminisanje političkih i ideoloških pristupa u predmetima, udžbenicima i literaturi, naročito istoriji i drugim tzv. društvenim predmetima;
- ugrađivanje informatičkih sadržaja u sve programe obrazovanja od osnovne škole do univerziteta, uz upotrebu modernih pomagala, a naročito sredstava informacione tehnologije.

SDP CG će se zalagati za takvu kadrovsku politiku u sistemu obrazovanja, koja će prvenstveno biti usmjerena na brže i potpunije uključivanje u nastavno-obrazovni proces mladih kadrova, koji sobom nose nove pristupe i poglede i u stanju su da sistem obrazovanja u Crnoj Gori izdignu na nivo njenih stvarnih potreba i svjetskih standarda.

U cilju prosperiteta nauke i obrazovanja smatramo značajnim konkurentski razvoj privatnih naučnih i obrazovnih institucija.

SDP će se zalagati da se u okviru reforme obrazovanja temeljito poboljša materijalni položaj zaposlenih o ovoj oblasti. Nastojace da su u tom smislu, pored dosadašnjih budžetskih izvora, koriste i druge mjere fiskalne i ekonomske politike, kako bi se obezbijedila potrebna sredstva.

Kultura

Kultura i pravo na kulturu spadaju u temeljna individualna ljudska prava i slobode. Demokratija je danas nezamisliva bez ostvarivanja pojedinačnih i kolektivnih prava u oblasti kulture. Demokratska zajednica pretpostavlja ukidanje svih privilegija u pristupu obrazovanju i kulturi, kao i raznolikost stvaralačke kulture. Kultura treba da bude osnov unutrašnje integracije crnogorskog društva. Multietničko u multikulturno društvo kakvo je Crna Gora, može se razvijati i napredovati ako se unutrašnje integracije ostvaruju uz poštovanje i očuvanje posebnosti, razlika i vrijednosti svih nacionalnih grupa. Afirmacije i emancipacije svakog, a posebno malih naroda nema bez afirmacije njegovih kulturnih specifičnosti i svijesti o njoj. Pravo na očuvanje i razvoj korporativnog kulturnog identiteta spada i u osnovna kolektivna prava i njihovo zadovoljenje bitan je faktor očuvanja mira i tolerancije i socijalne kohezije na ovim prostorima. Ali kolektivni kulturni identiteti nemaju prednost, niti se mogu razvijati potiskujući individualna kulturna prava i kulturno samoodređenje svakog pojedinca. Demokratizacija Crne Gore nije moguća ako se kulturna politika vođena ovim vrijednostima ne bude tretirala i ostvarivala istovremeno sa demokratizacijom u oblasti ekonomije i politike. Borba za očuvanje državnog i nacionalnog integriteta Crne Gore nužno se mora voditi i kroz očuvanje crnogorskog kulturnog identiteta. Kultura je sredstvo integracije Crne Gore u regionalne i evropske integracije kojima se svaka unifikacija smatra antikulturnim činom i koje teže ravnopravnom tretiranju i koegzistiranju svih kultura, a posebno kultura malih naroda. U tom policentričnom i polikulturnom prostoru treba da bude i crnogorski narod i Crna Gora sa svojim kulturnim identitetom. Primjer Evrope pokazuje da je takav put moguć – put globalizacije i integracije država i naroda i istovremeno očuvanje različitosti i posebnosti kulturnih identiteta. Zato će se SDP zalagati za potpunu otvorenost crnogorskog kulturnog prostora i punu komunikaciju sa kulturom i stvaralaštvom susjednih država i naroda. SDP će se zalagati da crnogorske institucije kulture, svoje programe i projekte temelje na očuvanju duhovnih i kulturnih vrijednosti i prava svih naroda. SDP CG će insistirati da ove institucije svoj ukupni rad planiraju i realizuju po principima koji će poštovati različitosti, ali i afirmisati

zajednički kulturni identitet crnogorskog društva. SDP će se suprotstavljati svakom kulturnom projektu i nastupu koji teži unifikaciji i potire posebnosti duhovnosti, tradicije, etnografije, jezika, pisma i uopšte identiteta svih pojedinaca i naroda u Crnoj Gori. SDP će se zalagati da država u preraspodjeli svojih fondova i budžeta prednost i posebnu podršku pruži nacionalnim kulturnim institucijama i njihovim projektima u odnosu na manifestacije sezonskog i manifestacionog karaktera. SDP će se suprotstaviti svim oblicima tutorstva i uniformnosti koja sputava umjetničke slobode i kreativnosti.

Prostorni razvoj i urbanizam

Prostor Crne Gore je jedan od osnovnih atributa države, a kvalitet prostora Crne Gore njen posebni razvojni potencijal. Neefikasnost prethodnog sistema i krizni period tranzicije su u već dužem vremenu usloveli neracionalno korišćenje prirodnih resursa, a naročito raubovanje prostora na nivou regionalne redistribucije sa depopulacijom i »odumiranjem« Sjeverne regije i seoskog područja, prekomjernom koncentracijom u Primorju i centralizacijom ka Podgorici. Oklijanje u tranziciji sistema rezultiralo je konfuzijom regulative i upravne funkcije i jačanjem neregularnih tokova izgradnje i uređenja prostora. U odsustvu primijenjenog poreskog sistema i adekvatne politike, razvilo se »crno tržište« nekretnina kroz koje se kompromituje struka i uprava. Negativni procesi poprimili su alarmantne razmjere, na što ukazuju sve novije analize i istraživanja, prijeti da trajno devastiraju prostor na kojem živimo. Shvatajući oblast korišćenja i uređenja prostora kao strateški, dugoročno značajni podsistem, koji može kvalitetno funkcionisati samo u stabilnom državnom mehanizmu, založićemo se za njegovu temeljitu i cjelovitu reformu, što podrazumijeva:

- Donošene nove regulative u skladu sa standardima Evrope unije;
- Redefinisanje Prostornog plana Republike, uz maksimalno kvalitetnu organizaciju izrade ovoga dokumenta;
- Reorganizaciju struke i uprave u oblasti planiranja, korišćenja i uređenja prostora;
- U sklopu ukupne razvojne politike, posvećivanje posebne pažnje politici prostornoga razvoja sa reformom vlasništva, otvaranjem preduzetničke inicijative, obezbjeđenjem racionalnog funkcionisanja javnog interesa, održivog razvoja javnih dobara i socijalnom pravdom kroz javno upravljanje i korišćenje društvene rente u oblasti prostora. Posebno naglašavamo potrebu uravnoteženja regionalnog i policentričnog razvoja kroz izgradnju i opremanje prostora tehničkom infrastrukturom i sadržajima društvenog standarda i uslužnih djelatnosti, kao i mjerama poreske i kreditne politike.

Mladi kao snaga reformi

SDP je u protekloj deceniji, koju su karakterisala materijalna i duhovna oskudica, stalno upozoravala da se mladi ljudi nalaze na marginama društva. Rušenje temeljnih vrijednosti slobodnog društva u velikoj mjeri je lišilo Crnu Goru njenog osnovnog razvojnog potencijala - mladih, koji su svoje znanje i svježiu i kreativnu energiju dokazali širom svijeta. SDP će nastaviti da stvara preuslove da rad, uspjeh, bogatstvo, poštenje i građanski integritet postanu ponovo osnov vrijednosti našeg društva i model koji će otvoriti prostor mladima da stvore novu Crnu Goru. Jednake šanse za sve i mogućnost da odmah po završetku školovanja preuzmu aktivne pozicije na svim nivoima odlučivanja. Ekonomsko-socijalna politike mora naći stabilne modele potpore obrazovanju mladih, zapošljavanja i olakšavanja formiranja

porodica kroz stambeno zabrinjavanje. Crna Gora će biti toliko prosperitetna umnogome zavisno od brzine ulaska mladih u njene životne tokove.

Ravnopravan položaj žena

U ostvarivanju programskih ciljeva i politike SDP CG posebno mjesto zauzimaju aktivnosti na uspostavljanju ravnopravnosti polova, koje se temelje na:

- uvažavanju principa da se sloboda i pravda zasnivaju na priznavanju suštinskog dostojanstva svakog čovjeka, jednakog i neotuđivog prava svih građana – žena i muškaraca, odnosno da je ravnopravnost polova pitanje osnovnih ljudskih prava i sloboda.
- prepoznavanju potrebe da u demokratskom društvu struktura predstavnika u organima vlasti mora odražavati strukturu biračkog tijela.
- realnoj ocjeni da žene nijesu ravnopravno zastupljene u predstavničkim i drugim organima, odnosno na svim mjestima odlučivanja. U tom smislu SDP će se u ostvarivanju ravnopravnog položaja žena u društvu i porodici zalagati za:
  - o unapređivanje javne svijesti o značaju ravnopravnosti polova, odnosno ostvarivanju ženskih prava u procesu demokratizacije i napretka društva,
  - o podsticanje i ohrabrenje žena za prihvatanje političkog ili javnog angažmana,
  - o obezbjeđivanje pravne regulative kojom bi se poboljšao položaj žene na radnom mjestu i u porodici, kao i bolji status i prava žena domaćica,
  - o preduzimanje mjera za sprečavanje i eliminisanje svih oblika diskriminacije na polnoj osnovi i svih oblika nasilja nad ženama, nasilja u porodici i trgovine ženama,
  - o sveobuhvatnu zaštitu prava žena,
  - o implementaciju dokumenata Organizacije UN o pravima žena u domaće zakonodavstvo.

Vrhovni smisao naše politike jeste sloboda, bezbjedan i ekonomski autonoman građanin, ali znamo da bez svoga doma, bez Crne Gore, na balkanskoj vjetrometini, ta sreća nije ostvarljiva. SDP je prvi vjesnik slobodne Crne Gore u svjetskom poretku demokratskog socijalizma. Nepokolebljivo je istrajala na putu izgradnje društva koje će imati moralnost i hrabrost naših predaka i institucionalnu snagu i vladavinu prava zemalja razvijene demokratije. I kakav god da bude novi milenijum znamo da ne može biti bez slobodne Crne Gore i socijalne pravde.

Hrvatska građanska inicijativa

POLITIČKI PROGRAM

ŠTO JE TO HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA (HGI)

Hrvatska građanska inicijativa (u daljem tekstu HGI) je politička stranka čiji je cilj ostvarivanje zajedničkih interesa slobodno i dobrovoljno udruženih građana, putem političke i drugih aktivnosti, u vezi s oblikovanjem, izražavanjem, zastupanjem i ostvarivanjem ciljeva i interesa definiranih u ovim programu i drugim dokumentima i odlukama koje su pravosnažno donijeli statutom ovlašteni organi HGI (Sabor, Središnji odbor i Izvršni odbor). HGI vodi posebnu brigu o ostvarenju prava i sloboda hrvatskog naroda u Crnoj Gori.

HRVATSKI NAROD U CRNOJ GORI

Dio hrvatskog naroda koji živi u Crnoj Gori autohtono je stanovništvo. Hrvati u Crnoj Gori integralni su dio hrvatskog naroda u cjelini, punopravni i ravnopravni su građani, a korporativno čine hrvatsku nacionalnu zajednicu u Republici Crnoj Gori.

TEMELJNA NAČELA

Temeljna načela djelovanja stranke HGI su ujedno i načela deklaracija koje su temelj moderne civilizacije: «Velika povelja o slobodama – magna carta libertatis iz 1215», «Deklaracija o neovisnosti 13 država Amerike od 1776.» , «Deklaracija o pravima čovjeka i građanina iz 1789.» , «Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948.» , «Završni akt Helsinške konferencije o Europskoj sigurnosti i suradnji od 1975.» , «Pariška povelja za novu Europu (1990)», «Dokumenti sastanka u Kopenhagenu (1990) i Moskvi (1991) koji se odnose na tzv. Ljudsku dimenziju KESS», te odredbe koje govore o posebnim pravima etničkih i nacionalnih grupa gdje je ostvaren najveći napredak u odnosu na prava manjina i to sjajno definirano u završnom dokumentu zasjedanja KESS u Kopenhagenu.

Temeljno načelo HGI prije svega jeste i bit će: «Sve što za sebe u Crnoj Gori i od Crne Gore tražimo, to i svim narodima u njoj priznajemo. «

CRNA GORA KAO DEMOKRATSKA DRŽAVA

UOPĆE O PARLAMENTARNOJ DEMOKRACIJI U CRNOJ GORI

Za nadati se je da će Parlamentarni izbori u Crnoj Gori u 2002, te ponovljeni Predsjednički izbori u 2003. predstavljati prekretnicu u političkom razvoju Republike Crne Gore tj. da će se konačno preći iz jednog neefikasnog političkog sustava po modelu i autoritativnog po metodi i političkoj praksi, u pravi parlamentarni politički sustav, koji će razvijati i poštivati i istinske demokratske političke institucije, proceduru i ponašanje. Potvrdu toga HGI je iskazala svojim ponašanjem prilikom prvog izlaska na političkoj sceni Crne Gore na izvanrednim lokalnim izborima 2002. u Tivtu u obliku «HGI – TIVAT».

HGI će se angažirati na slijedećim globalnim projektima:

1. **Na redefiniranju podjele vlasti** između najmeritornijih institucija vlasti u Crnoj Gori, a kao najvažnije, jasnije određene odnose između vlasti i parlamenta, te predsjednika republike i vlade. Svrha ovog zalaganja je jačanje uloge parlamenta u odnosu na izvršnu vlast.
2. **Usmjeravanje razvoja Crne Gore u pravcu države građana**, tj. države koja će se temeljiti na vladavini prava te političkoj i pravnoj jednakosti svih svojih građana, bez obzira na njihovu etničku, spolnu, dobnu, rasnu, konfesionalnu ili drugu pripadnost. Postizanje ove vrste političke jednakosti u pluralnim društvima kakvo je crnogorsko i sa dugom tradicijom diskriminacije po različitim kriterijima, ne može se ostvariti samo zakonskim odredbama, zato će se HGI posebno angažirati i zalagati za smišljene i ciljane strategije kojom će se posebno politički i socijalno rehabilitirati hrvatski narod i drugi autohtoni narodi u Crnoj Gori koji su iz različitih razloga često bili izloženi diskriminaciji, posebno od raspada SFRJ do danas. Uz promjenu zakonodavstva (svakako i promjenom izbornog zakona) njegovog usklađivanja sa međunarodnim normama, takve strategije svakako moraju uključivati i odgovarajući dodatni nadzor nad provedbom zakona u slučaju pripadnika hrvatskog i drugih manjinskih naroda i dodatno praćenje poštivanja ljudskih i građanskih prava, vlasničkih prava, odbrane od nasilja te poticanje široke javne rasprave prilikom formuliranja problema i interesa hrvatskog i drugih manjinskih autohtonih naroda u Crnoj Gori. Dodatna briga za sve grupacije u Crnoj Gori koje se osjećaju diskriminirane ujedno je i najkvalitetnija i najdjelotvornija strategija općeg poboljšanja na planu uvažavanja ljudskih i građanskih prava, demokracije, te kvalitete i dostojanstva građanskog statusa što je za HGI temeljna svrha moderne države.
3. **HGI će se zalagati i za smanjenje vojnog, policijskog i obavještajnog aparata** u Crnoj Gori te uspostavljanje jasnog i nedvosmislenog civilnog uvida i kontrole nad ciljevima i djelovanjem tih institucija i sustava. Ovo u prvom redu znači uspostavljanje punog uvida Skupštine RCG u metode i djelovanje tih institucija. Jer, policija i drugi organi sličnog karaktera moraju biti u službi svih građana i ostati iznad svakog političkog i ideološkog utjecaja.

POLITIČKI PROFIL HGI

U svom političkom razvoju od raspada SFRJ do danas, Crna Gora se na svakim parlamentarnim izborima više branila od pojedinih političkih opcija koje su producirale nestabilnost, pa i sama vlast je producirala, nego što je birala novu vrstu politike ili nove političke projekte i timove. U takvim okolnostima od prvorazredne važnosti ostaje jasno odrediti i što šire obznaničiti pojedine opcije na crnogorskoj političkoj sceni. Duboko svjesna današnjeg stanja u gospodarstvu i drugim segmentima života u Crnoj Gori, HGI je otvorila mogućnost svojem narodu da na budućim izborima hrvatski građani u Crnoj Gori ne podržavaju interese drugih, već da svoj glas daju sebi i ovom programu. To znači da je HGI stranka koja će svoj identitet profilirati u nekoliko važnih aspekata:

1. **Deideologizacije politike** čija je glavna karakteristika promjena vrednovanja pojedinih političkih odluka i projekata gotovo u pravilu na štetu ideologije. HGI u svojem će se političkom radu rukovoditi načelom da svaka politika mora biti utemeljena na slijedećim općim vrijednostima: pravna država regulirana demokratski donesenim zakonima te prije svega poštivanje i zaštita ljudskih i građanskih prava. Izvan toga, uspješnost ili neuspješnost svakog političkog poteza ili odluke

procjenjuje se na temelju korisnosti, odnosno štetnosti konkretnih posljedica koje je on izazvao u određenom, unaprijed definiranom vremenskom razdoblju. Ovako određena deideologizacija politike jedna je od ključnih odrednica i HGI će u svom djelovanju promovirati takvu vrstu razumijevanja i vrednovanja politike.

2. **Politika individualnih projekata i specifičnih ciljeva**, bez ideološke orijentacije kao težišta. Ovo znači da svrha takvih projekata može biti samo postizanje neposrednog cilja radi kojega se projekt pokreće, a ne globalne ideološke postavke projektirane u daleku budućnost. I ciljevi moraju biti ostvareni u barem okvirnom vremenskom razdoblju što opet znači da oni moraju biti podvrgnuti sudu javnosti u mnogo kraćem razdoblju, a to sve jača institut javne političke odgovornosti.
3. **HGI sebe vidi kao vezu između civilnog društva i države**, a u civilnom društvu nalaze se svi relevantni politički interesi. Funkcija i cilj HGI kao političke stranke je da pomogne u jasnom formuliranju tih interesa, njihovom zastupanju te prijenosu iz civilne sfere u zakone i državnu politiku.

DRŽAVNO PRAVNI STATUS REPUBLIKE CRNE GORE

HGI zastupa stav da bi hrvatski narod zajedno sa drugim autohtonim nacionalnim zajednicama i narodima svoje nacionalne i sve druge interese bolje i brže ostvario u samostalnoj, suverenoj i međunarodno priznatoj državi Crnoj Gori. Zato će se HGI, zajedno sa drugim političkim organizacijama, koje u svojim programima imaju državnu samostalnost Crne Gore boriti svim demokratskim sredstvima za ostvarenje toga cilja.

VANJSKA POLITIKA

HGI će se zalagati za kreiranje i projekciju pozitivne slike o Crnoj Gori na međunarodnom planu. HGI će podržavati takvu vanjsku politiku Crne Gore koja će slijediti trend političkih elita suvremenog svijeta koje su danas u svojim vanjskim politikama deideologizirane i gdje je interes ključni faktor. HGI je stranka koja će dati puni doprinos svim nastojanjima vlasti u Crnoj Gori koji budu išli u pravcu stabilizacije i rješavanja problema u regiji.

Odnosi sa susjedima

Crna Gora je objektivno geopolitički i u okviru postojećih međunarodnih odnosa u položaju stabilizatora u cijeloj regiji. HGI će se zalagati za uspostavu partnerskih odnosa RCG s europskim i sjevernoameričkim zemljama u rješavanju problema u regiji i na taj način, ovo područje pretvori iz dijela problema u dio rješenja. Crnoj Gori su u interesu dobri odnosi sa susjedima, a to znači da joj je u interesu da sa susjednim zemljama uspostavi i razvija stabilne demokracije. Uz već postojeće dobre odnose sa B i H treba aktivno razvijati dobru suradnju sa RH, naročito nakon potpisivanja Sporazuma o Prevlaci. Prevlaka treba postati važnom sponom multidisciplinarnе suradnje dviju država, koja će dodatno relaksirati život građana, a naročito Hrvata, na ovom prostoru. HGI će se zalagati da bude jaka spona između ove dvije države. Izrazito je važno konačno i trajno riješiti odnose sa Srbijom na principima međusobnog uvažavanja, jednakosti i poštovanja prava na samoopredjeljenje. Tradicionalno dobre odnose sa Italijom treba njegovati i obogaćivati. Osim zajedničke mediteranske orijentacije, Italija je jedina susjedna zemlja koja je članica EU. Njezina pomoć u usklađivanju standarda i približavanja EU, za Crnu Goru je apsolutno dragocjena. Razvijati odnose sa Albanijom na političkom, gospodarskom i saobraćajnom planu.

HGI je stranka koja smatra važnim suradnju sa tranzicijskim i post – tranzicijskim europskim zemljama jer su komparativna iskustva tih zemalja izuzetno važna za Crnu Goru.

HGI je stranka koja smatra da je sa stanovišta gospodarske stabilnosti, vojne sigurnosti, komunikacija i političkog razvoja neophodno brže i samostalno uključivanje Crne Gore u europske integracije s konačnim ciljem ulaska u Europsku uniju.

HGI je stranka koja smatra da je NATO izuzetno važan za Crnu Goru te da jedino njena samostalna vojska i samostalno članstvo u ovoj organizaciji garantira njenu sigurnost na dugi rok. Prvi korak treba svakako da bude ulazak u partnerstvo za mir. Ovakav stav HGI baziran je na temelju povijesnih činjenica te da Crna Gora nikada od ovog cilja ne smije odustati.

CIVILNO DRUŠTVO

U Crnoj Gori, kao i u nekim drugim zemljama u tranziciji, uvriježeno je mišljenje da isto znači djelovanje samo nevladinih organizacija – onih koje okupljaju slobodne, nezavisne, strukovne i interesne asocijacije građana i koje treba da pomognu u rješavanju problema koja država manje efikasno rješava... Ovakvo mišljenje je pogrešno i nepotpuno jer osim NVO (nevladinih organizacija) treba osigurati zastupljenost najšire demokratske javnosti u procesu odlučivanja svih ključnih pitanja društva...

HGI također smatra da preko proračunskog financiranja država treba podržati veći dio djelovanja organizacija civilnog društva ali da njihov broj u Crnoj Gori treba svesti na mjeru primjerenu društvenoj stvarnosti. Djelovanje organizacija civilnog društva u Crnoj Gori mora biti potpuno neovisno u svojem radu, odlučivanju i kreativnosti.

GOSPODARSTVO

HGI smatra da je tržište temelj funkcioniranja gospodarstva te će se zauzimati za stabilno tržište ali uz jasna socijalna, ekološka i etička načela.

HGI zastupa stav da orijentacija crnogorskog gospodarstva prvo treba da bude usmjerena ka njegovom oporavku i porastu zaposlenosti, a na dugi rok konačan oporavak i puna zaposlenost može biti ostvarena u uvjetima europskih integracija i globalizacije. To znači da Crna Gora, kao samostalni subjekt, mora biti u potpunosti integrirana u međunarodna tržišta.

HGI smatra da crnogorsko gospodarstvo treba da bude izvozno orijentirano. Turizam ovdje ima svoje posebno mjesto, kao strateška izvozna grana. Usvojeni master plan treba rasčlaniti tako da od općeg dobijemo posebne ciljeve precizirane po sadržaju i roku.

HGI zastupa stav da Crna Gora, u trenutnim ekonomskim i političkim okolnostima, treba zadržati u svojim rukama ukupnu monetarnu politiku, i ne samo zbog gospodarskog interesa, nego je to između ostalog jedan od temeljnih uvjeta njene suverenosti. Euro se mora zadržati kao jedino sredstvo plaćanja. HGI će se zalagati za stabilnu i manje restriktivnu monetarnu politiku, takvu gdje će financijsko tržište postati osnovni mehanizam upravljanja gospodarskim procesima.

HGI smatra da treba mnogo više napora na gospodarskom planu za poticanje stranih ulaganja kao jednog od bitnih uvjeta za revitalizaciju gospodarstva i povećanja zaposlenosti u Crnoj Gori. HGI smatra da Crna Gora treba hitno zaustaviti rasprodaju najvrjednijih dijelova svojih gospodarskih kapaciteta te da treba više poraditi na zaštiti proizvodnje i to prema svim načelima svjetske trgovinske organizacije i Europske unije.

HGI zastupa stav da Crna Gora mora postati zemlja razvijenog turizma te zemlja koja će svojom proizvodnjom hrane biti potpuno neovisna od uvoza, a proizvodnjom zdrave hrane biti prepoznatljiva u okruženju i šire. Pri tome država mora poduprijeti razvoj poljoprivrede kao djelatnosti u kojoj se ulaganja vraćaju usporeno i koja je izložena određenom prirodnom riziku. Na primorju maslinarstvo mora imati prioritet.

HGI smatra da Crna Gora mora postati ne samo deklarativno nego i istinski zemlja moderne, tehnološki čiste i ekološki održive industrije.

HGI smatra da Crna Gora treba uložiti mnogo više na razvoju prometa uopće, prije svega sa okruženjem. Pomorstvu posvetiti posebnu pažnju po kojoj je Crna Gora bila prepoznatljiva kao pomorska zemlja te sačiniti plan njegove urgentne revitalizacije. Od ove djelatnosti zavisi egzistencija znatnog broja njenih građana, naročito priobalnog dijela.

Ribarstvo, konačno i hitno, zaslužuje zakonsku regulativu po ugledu na susjedne zemlje (Hrvatska, Italija) kako bismo iz našeg Jadrana uvijek imali svježu ribu u količinama koje, prema znanstvenim saznanjima, neće ugroziti prirodnu ravnotežu i riblji fond. Izuzetno povoljne uvjete za uzgoj ribe i školjki država treba poduprijeti povoljnim kreditiranjem jer su ovi proizvodi traženi na svjetskom tržištu.

HGI smatra da bi Crna Gora također mogla imati i znatne prihode i od intelektualnih usluga ako bi se one bolje i na pravi način valorizirale.

HGI smatra da vlast u Crnoj Gori treba pružiti mnogo veću podršku razvoju malih i srednjih poduzeća jer su oni vitalniji i mnogo uspješniji nego veliki sustavi. Sustav Crne Gore vidi kao mali ali vrlo uspješan sustav. Intenzivirani razvoj sela kao važan segment ukupnog razvoja.

HGI je za neodložnu, transparentnu i kontroliranu privatizaciju. Neophodno je izvršiti reviziju dosadašnje privatizacije zbog izražene sumnje u javnosti o nepravednim i nezakonitim postupcima. Svaka privatizacija mora biti pod nadzorom parlamenta i javnosti.

HGI će se zalagati za decentralizaciju vlasti u ekonomskoj i drugim sferama, a koja je sada u najvećoj mjeri centralizirana u glavnom gradu i nalazi se, uglavnom, u rukama političke elite na vlasti.

HGI će se zalagati da državni proračun bude potpuno izbalansiran (što on nije bio od raspada Jugoslavije), odnosno za smanjenje javnih rashoda (za jeftinu državu) koji se moraju maksimalno racionalizirati, ali svakako ne na štetu socijalne politike koja mora ostati jedna od najvećih obaveza države. Najpovoljniji efekt može se postići davanjem veće podrške i dinamiziranju razvoja gospodarstva kao najvećeg uvjeta za stabilnu socijalnu politiku i porast standarda stanovništva.

Kada je u pitanju carinski sustav, Crna Gora treba koristiti iskustva malih europskih država, sa otvorenim vanjsko – trgovinskim sustavima i visokim stopama gospodarskog rasta. U zakonskoj regulativi iz ove oblasti treba izbjegavati bilo kakve komplicirane sustave dadžbina te da joj osnovni cilj bude brzo vanjsko- trgovinsko otvaranje ka svjetskom gospodarstvu. Crna Gora mora imati što liberalniji sustav vanjske trgovine, a time i sustav carina zasnovan na principima uniformne carine, niske carinske stope i stabilne carine što sve daje priliku i sigurnost gospodarskim subjektima i potencijalnim stranim investitorima na duži rok.

Poreski sustav Crna Gora treba da reformira u narednih nekoliko godina i ugradi takav sustav koji bi se morao oslanjati na široku i stabilnu poresku osnovicu, prije svega iz potrošnje, a putem modernog poreza na dodanu vrijednost sa umjerenom stopom. Akcize kao najveće

izvore državnih prihoda treba zadržati. Porez na dohodak i profit formirati po jedinstvenoj stopi koja neće destimulativno djelovati na poduzetništvo, investicije i štednju građana.

Kapitalne dobitke ne treba posebno oporezivati, jer to umanjuje interese za strana ulaganja, koja su Crnoj Gori sada najpotrebnija. Izvozne dadžbine treba potpuno ukinuti.

Doprinosi za financiranje mirovinskih i zdravstvenih fondova moraju se uskladiti sa stupnjem razvoja Crne Gore. HGI se zalaže za stimuliranje alternativnih privatnih izvora, dugoročne štednje s osiguranjem i za privatne mirovinske fondove po izboru.

HGI se zalaže da važna funkcija poreske politike bude u korist stabilizacije ekonomskih aktivnosti, za preraspodjelu dohotka prije svega u korist socijalne politike, te da obuhvat poreskog zahvaćanja bude u onoj mjeri u kojoj ne bi ugrozio mobilnost i racionalnu upotrebu sredstava za razvoj. To bi prije svega značilo znatnu redukciju povlastica državne administracije.

Poreski sustav mora osigurati da cijene faktora proizvodnje u nas budu usporedive sa cijenama u drugim tržišnim gospodarstvima, naročito Europske unije. HGI je stranka koja ima jasan stav u odnosu na ekonomske integracije. Ona je za stvarni suverenitet i ravnopravnost s drugim naprednim državama i svjesna da se to jedino može steći razvojem demokracije, ljudskih prava i sloboda, pravne i socijalne države te uspješnom i prosperitetnom ekonomijom. HGI smatra da crnogorska ekonomija može naći svoje mjesto u uvjetima globalizacije nacionalnih ekonomija i povećanja njihove međuzavisnosti.

LOKALNA SAMOUPRAVA

HGI se zalaže za lokalnu samoupravu kao sastavni dio demokratskog političkog uređenja za koji je Europska unija utvrdila zajedničke minimalne standarde. Lokalna samouprava u ovom obliku može zaživjeti u Crnoj Gori jedino u uvjetima potpune demokracije crnogorskog društva, a kao najvažniji preduvjet vidi u efikasnijem gospodarstvu i reformi pravnog sustava, bez kojega je to nemoguće ostvariti. Dakle promjena sustava lokalne samouprave podrazumijeva usaglašavanje zakona o lokalnoj samoupravi sa zakonodavstvom Europske unije, adekvatno gospodarskoj snazi i crnogorskim specifičnostima. Izmijenjene okolnosti u konceptu lokalne samouprave uvjetovane su međunarodnim standardima, što je nametnulo potrebu da se principi lokalne samouprave, iskazani u Europskoj povelji, prilagode potrebama stanovništva. U tom smislu HGI uvijek će biti na strani principa koji podrazumijevaju te standarde tj. demokratizaciju i decentralizaciju javnih i upravnih funkcija. Uspostavom tih principa i njihovom razradom stvorile bi se u praksi neophodne pretpostavke za modernu i efikasnu lokalnu upravu, koja bi bila u punoj službi građana i poboljšala uvjete života u njoj.

Organizacija lokalne samouprave u Crnoj Gori u ovom trenutku po uzoru na Europsku uniju nije moguća, jer ne postoje uvjeti za njeno efikasno financiranje, što je upravo najbolja točka promjene sustava u ovom ekonomskom trenutku Crne Gore. Onoga trenutka kada se priđe promjeni sustava lokalne samouprave neizbježno se moraju tražiti i dodatni izvori prihoda, koji bi se morali osigurati iz efikasnije naplate poreza na pokretnu i nepokretnu imovinu te iz lokalnih poreza na razne registracije, dozvole, takse, usluge itd., vodeći računa o socijalnom statusu građana.

NEOVISNI SINDIKATI

HGI se zalaže za slobodne i neovisne sindikate u Crnoj Gori kao garante da socijalni razlozi ne ugroze reforme (u povelju), razvoj (kao njihovu eventualnu posljedicu) prosperitet ili

integracije. HGI smatra važnim suodlučivanje radnika i poslodavaca u procesima europskih i svjetskih integracija i zastupa mišljenje da predstavnici sindikata i udruga poslodavaca moraju biti zastupljeni u nacionalnim tijelima koja pripremaju usklađivanje propisa za integracijske procese Crne Gore u Europsku uniju. HGI smatra neovisne sindikate Crne Gore i kao dobru vezu radnog stanovništva sa politikom, a radi ostvarenja gospodarskih i širih društvenih interesa pa samim tim i političkih. HGI je također potpuno otvoren za sindikalno članstvo, a u njenom vodstvu mogu biti i sindikalne vođe.

HGI je svjesna da svako blagostanje podrazumijeva rast proizvodnje (koja se ne može ostvariti bez dobrog rada), zaposlenost i uopće povećanje životnog standarda. Sve to može biti samo kao rezultat kvalitetne ekonomske politike, koja se jedino može osigurati u uvjetima ekonomske demokracije. To podrazumijeva društvenu pravdu i učešće radnih slojeva u vlasništvu proizvodne imovine i suodlučivanju.

LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

U svakoj moderno uređenoj državi ljudska prava postaju kategorija od koje zavisi svrha postojanja same države. Ljudska prava u principu su vezana za pojedinca i održavaju stajalište da je glavna zadaća države, zaštita prava i sloboda pojedinca te da je upravo sloboda svakog čovjeka pojedinačno jedino mjerilo slobode društva.

Korpus ljudskih prava za HGI je široka razvojna kategorija koja je izravno vezana s porastom demokratskih standarda pri čemu se naravno povećavaju prava pojedinaca. U onim društvima, gdje oko tih prava postoji koncenzus, gdje su ona općeprihvaćena, sankcioniraju se zakonima te postaju građanska prava.

HGI će se zalagati za potpunu slobodu svakog pojedinca, uvijek svjesna da slobodu jednog, ograničava sloboda drugog čovjeka: zalagat će se za slobodu javnog izražavanja, za pravo na slobodu djelovanja, osobnu sigurnost, štitić će dostojanstvo svakog čovjeka, a pogotovo dostojanstvo pripadnika svojeg naroda. Posebno će se zalagati za slobodu izražavanja vjerske i nacionalne pripadnosti, za slobodu i sigurnost javnog vjerskog, kulturnog i političkog nastupanja organiziranja i okupljanja, za pravo nepovredivosti lične imovine i sva ostala prava i slobode definirane u dokumentima u načelima ovog programa.

Ljudska prava nisu samo osobna nego i kolektivna tako Hrvati, kao autohton narod, imaju pravo na afirmaciju i izražavanje svoje nacionalne posebnosti, jezika, kulture i pisma i zaštitu svoje autentičnosti.

Nema demokracije bez punog priznanja nacionalnih prava. Prava manjinskih naroda u Crnoj Gori moraju se poštivati od strane većine. To podrazumijeva zastupljenost manjinskih naroda u onim institucijama sustava u kojima kao narod mogu dobiti priliku da svoja prava traže i ostvare u skladu sa svim međunarodnim standardima iz ove oblasti. HGI smatra da Hrvati u Crnoj Gori, kao i svi manjinski narodi, moraju biti zastupljeni neposredno u Skupštini RCG, primjenjujući kriterij pozitivne diskriminacije kod izbora svojih zastupnika.

HGI će se zalagati da u pravnom sustavu RCG bude jasnije definiran kriterij autohtonosti svih naroda, koji je sada dosta nejasan i nedefiniran za pravilno tumačenje nečijeg statusa.

HGI zastupa stav da se manjinski narod definira kao autohtoni (starosjedilački) kolektivitet koji se od većinskog stanovništva – naroda razlikuje po broju, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj i sličnim posebnostima, i koji baštini povijesno pravo na državotvornost u jednoj ili više suvremenih država. Status manjinskih naroda, inače, po pravilu podrazumijeva najmanje jedinstoljetni kontinuitet sa društvima i državnim asociacijama na odnosnom

prostoru jedne od mogućih formi zaštite svakako je personalna autonomija. U suštini ona znači proporcionalno učešće određene skupine građana, odnosno kolektiviteta u vlasti i upravi odnosno države. Pored učešća u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, personalna autonomija, kao posebno značajna podrazumijeva i adekvatno učešće u državnoj upravi, policiji i vojsci – kako u profesionalnom vojničkom tako i oficirskom sastavu, obrazovanju, kulturi i sl.

HGI smatra da prava svih manjinskih naroda u Crnoj Gori moraju biti ustavno redefinirana i manjinski narodi zaštićeni na bolji način, ako Crna Gora hoće od njih tražiti da brane njen državni integritet, da je osjećaju kao svoju državu kao i da daju pun doprinos njenom ukupnom razvitku.

Sve što Hrvatski narod traži za sebe od Republike Crne Gore priznaje i svakom drugom narodu u njoj, duboko svjestan sastava crnogorskog društva uopće.

SLOBODA VJEROISPOVIJEST I ODNOS PREMA CRKVI

HGI smatra da je jedno od temeljnih prava svakog čovjeka pa time i svakog naroda, pravo na slobodno izražavanje vjerskih osjećanja i vjeroispovijesti, te se protivi svakoj diskriminaciji na vjerskoj osnovi, a prihvata jednakost i ravnopravnost svih religija.

Religija treba da bude odvojena od države te ne može pretendirati da predstavlja pripadnike bilo kojeg naroda u političkom smislu. Takvu zloupotrebu religije, oštro će kritizirati ma od koje konfesije dolazila. U Crnoj Gori ne može biti državne religije niti država smije favorizirati vjersku djelatnost bilo koje crkve.

HGI podržavat će vjerske zajednice kada je u pitanju javno očitovanje o relevantnim moralnim problemima crnogorskog društva kao što će cijeliti i njihovu humanitarnu djelatnost.

OBRAZOVANJE

Odgojno – obrazovni sustav podliježe stalnim promjenama i jedan je od temelja civilnosti i razvoja društva općenito. Crna Gora kao multinacionalna i multikonfesionalna želi biti dio europske civilizacije i treba participirati u stvaranju ukupnog europskog identiteta. Zato obrazovanje ne može biti područje rigidne državne kontrole, već elastičnije područje pluralizma sadržaja, naročito kada su u pitanju nastavni planovi, dakle optimalni programski sadržaji posebno vezani za individualne sklonosti polaznika obrazovanja i ljudska prava. Obrazovanje treba postati područje novih formi i vlasničkih oblika.

Težište obrazovnog sustava treba biti koncipirano u skladu tehničkog i obrazovnog razvoja procesa demokratizacije i decentralizacije, čemu pretpostavljamo zakonodavnu, pedagošku i finansijsku regulativu.

Država Crna Gora treba biti samo garant za osnovne pedagoške standarde na koje, svaki građanin ima jednako pravo i jednake uvjete obrazovanja. Autonomija sveučilišnog obrazovanja nikada ne smije doći u pitanje.

HGI smatra da je obrazovanje u Crnoj Gori na veoma niskoj razini u odnosu na europski prosjek i standarde. Očigledno je da se obrazovanje i dalje shvaća jednoznačno u nacionalnom smislu i ne vodi se mnogo računa o multietničkom sastavu crnogorskog društva. I dalje se smatra potrošnjom. Stoga će HGI obrazovanju prilaziti sa posebnom pažnjom u odnosu na njen sadržaj, zbog činjenice multietničnosti Crne Gore, a u odnosu na izdatke uvijek isticati njen investicijski karakter za budućnost.

HGI će se uvijek zalagati za povećanje sredstava za obrazovanje na svim razinama u bruto društvenom proizvodu Crne Gore ali i analizirati i pratiti efekte svih ulaganja te donositi stavove shodno tim efektima.

HGI će se boriti protiv prisvajanja i negiranja hrvatske duhovne i kulturne baštine u nastavnim planovima i programima i udžbeničkoj literaturi. HGI će se snažno zalagati za pravo da pripadnici hrvatskog naroda u Crnoj Gori mogu, legitimno upotrebljavati latinično pismo i svoj hrvatski jezik. HGI smatra da iako mala, nacionalna zajednica Hrvata u Crnoj Gori treba da teži institucionalnom rješenju pitanja obrazovanja i da ono, kao i kod pitanja kulture, ima svoje personalne i kolektivne aspekte, što bi se sve moralo i zakonski regulirati u cilju zaštite i očuvanja hrvatskog bića i Crnoj Gori.

HGI će insistirati da se u nastavnim programima jezika, povijesti, zemljopisa, glazbene i likovne kulture, u sredinama gdje je znatan broj hrvatskog stanovništva, ostavi prostor i planiraju sadržaji koji bi bili interesantni za hrvatsku populaciju. Zbog specifikuma, ovdje se misli na mali broj hrvatske populacije u nekoliko općina, potrebno bi bilo utvrditi način izvođenja ove nastave te potaći suradnju Hrvatske i Crne Gore za rješavanje ovog veoma važnog pitanja.

Kada je u pitanju književnost potrebno se zalagati za povratak izučavanja pisaca, bilo koje nacionalnosti kroz školske lektire. Pitanje povijesti je poseban slučaj te bi potrebno izvršiti kontrolu udžbenika i utvrđivanjem mogućih neistina izrečenih za bilo koju nacionalnu manjinu, i otkloniti manjkavost. Kroz izučavanje književnosti i povijesti potrebno je povesti računa da se iz tekstova odstrane svi sadržaji koji raspiruju nacionalnu i vjersku mržnju.

HGI će se također zalagati za adekvatnu kadrovsku zastupljenost svih naroda u Crnoj Gori u njenom obrazovnom sustavu. HGI naročito će se zalagati da obrazovni planovi i programi u Crnoj Gori budu koncipirani na način koji će nesmetano omogućavati hrvatskoj djeci nastavak obrazovanja u svojoj matičnoj državi. U tom smislu ovo pitanje, u hrvatskom prosvjetnom sustavu, također mora biti bolje regulirano.

HGI kao stranka nastala na priobalnom dijelu Crne Gore, naročitu pažnju će usmjeriti i podržati svaki napor ka unapređenju pomorskog obrazovanja kao višestoljetne tradicije. Isto važi i kada je u pitanju razvoj i obrazovanje za potrebe turizma i marikulture Crne Gore.

ZDRAVSTVO

Zdravstvo i zdravstveni sustav jedna je od najznačajnijih sastavnica socijalne stabilnosti i ravnopravnosti svih građana Republike Crne Gore. HGI shvaća zdravstvo kao tjelesno, društveno i socijalno blagostanje, a ne samo kao odsustvo bolesti.

Temeljna načela zdravstvene zaštite trebaju biti: dostupnost svima, efikasnost, kvaliteta i poštovanje potreba bolesnika. Osnovno oblik zdravstvene zaštite treba biti organiziran preko domova zdravlja koje prednosti su priznate od međunarodnih zdravstvenih institucija. Ovakav vid primarne zaštite smatra se najpogodniji kako sa aspekta zdravstvenog standarda tako i sa socijalnog gledišta.

HGI zastupa stav da je potrebno unaprijediti postojeći sustav preventivne zdravstvene zaštite u Crnoj Gori i da on ne bi smio biti ugrožen bilo kakvom racionalizacijom. Crna Gora mora imati besplatnu i zagarantiranu zdravstvenu zaštitu osim u slučajevima dopunskih zahtjeva koji bi morali biti plaćeni.

HGI smatra da visokodiferentna medicinska zaštita s obzirom na veličinu i populaciju u Crnoj Gori i dalje treba biti organizirana kroz najviše jedan kliničko bolnički centar

uz kojega treba vezati visoko obrazovanje – medicinski fakultet, a zdravstvene ustanove po manjim mjestima prilagoditi potrebama pacijenata postajući algoritam dijagnostike i liječenja.

HGI također podržava otvaranje privatnih klinika i drugih vidova privatne liječničke prakse ali ne na štetu javnih zdravstvenih ustanova.

HGI ne smatra da su sadašnji uvjeti rada i nadoknade za rad zdravstvenih radnika u Crnoj Gori na onom nivou na kojem bi trebali biti, pa će se zalagati za ukupno poboljšanje uvjeta rada i povećanje zarada zdravstvenih radnika.

HGI će se zalagati za održavanje popularnih tribina sa edukacijom građanstva o neophodnim saznanjima iz medicine, kao i uvijek polemičnim pitanjima tipa abortusa, eutanazije, kloniranja... Polazeći od principa poštovanja ljudskog života od samog početka HGI smatra da je najteža povreda načela etike prisilni eksperiment nad čovjekom.

EKOLOGIJA

Kvaliteta života pretpostavlja slobodu, kao i slobodu od straha. Ona predstavlja šansu za samoodređenje i samoostvarivanje, za smisleno korištenje vlastitih snaga u radu, igri i zajedničkom životu, za sudjelovanje u prirodi i vrijednostima kulture, šansu da se ostane ili postane zdrav. Strategija za ostvarivanje ciljeva ekološke politike temelji se na svjetskim dostignućima i mjerilima vrijednosti prihvaćenih u najrazvijenijim zemljama:

- Očuvanje vrijednosti prirodnih izvora, te biološke i krajobrazne raznolikosti,
- Brizi za buduće generacije,
- Izgradnja ekološke svijesti i ekološke etike,
- Nastojanju da se pravu na zdrav okoliš prizna status tradicionalnog ljudskog prava.

HGI je svjesna porazne činjenice da se do sada nije uspjelo u svijesti crnogorske javnosti izgraditi neophodan građanski osjećaj zajedničke brige za probleme onečišćenja okoliša i njegove zaštite. HGI će se zalagati za:

- Djelotvoran sistem monitoringa i informacijski sistem zaštite okoliša, jer bez potpunog informativnog otvaranja i praćenja dostupnosti informacija o područjima s najvećim rizikom za zdravlje i život ljudi, kao i područja s nezaustavljivim promjenama okoliša, ne može biti pravilne ekološke politike.
- Osposobljavanje i obrazovanje za upravljanjem zaštitom okoliša. Uključivanjem iste u nastavne planove i programe u školskim ustanovama.
- Poticanje izgradnje ekološke etike u crnogorskoj javnosti i to kao opće nacionalne vrijednosti.
- Stvaranje snažne mreže raznolikih nevladinih udruga za zaštitu okoliša, jer je snažan ekološki pokret temeljni garant da će pitanja zaštite okoliša kontinuirano biti na dnevnom redu politike.
- Prebacivanjem odgovornosti za upravljanjem okolinom sa središnje na lokalnu upravu.
- Poboljšanje koordinacije među ministarstvima u vezi s pitanjima okoliša. Ekološko pitanje je pitanje moralne odgovornosti države Crne Gore.

KULTURA

HGI prije svega smatra da Crna Gora kao multietnička i suverena država treba da poštuje, čuva i obezbijedi sve uvjete za ravnopravan razvoj svih kulturnih tokova na svojoj teritoriji te poštuje tradiciju i čuva kulturnu baštinu hrvatskog i svih drugih manjinskih naroda. S tim u svezi kulturna politika u Crnoj Gori treba biti određena njenim pluralnim karakterom po identitetu, ali istovremeno i jedinstvom kulturnih različitosti. Kulturna baština hrvatskog naroda na teritoriji Crne Gore je od neprocjenjive vrijednosti kako za njegov identitet tako i za ukupni kulturni sadržaj Crne Gore kao mediteranske države. Bez ove kulturne baštine Crna Gora bi bila znatno kulturno siromašnija. Zbog toga kultura Hrvata mora imati personalne i kolektivne aspekte. Zakonski se mora osigurati i zaštititi oživljavanje i razvitak autohtone kulture Hrvata radi očuvanja njihovog nacionalnog bića na teritoriji Crne Gore. Sadašnje stanje ne zadovoljava nacio-kulturne i socio-kulturne potrebe Hrvata na području Crne Gore, te će se HGI zalagati za jačanje postojećih i stvaranje novih hrvatskih kulturnih institucija, te ostvariti maksimalno moguću suradnju sa svojom matičnom domovinom u ovoj oblasti društvenog života. U svezi sa ovim HGI će se zalagati i za očuvanje i razvoj takve kulturne politike koja će uvažavati sve njene regionalne i kulturne posebnosti svih naroda koji u Crnoj Gori žive.

Globalno gledano, HGI smatra da poput svih otvorenih sustava u svijetu kulturnu politiku u Crnoj Gori treba učiniti što neovisnijom od države i odlučivanje o kulturi vratiti onima koji kulturu stvaraju, a sve u cilju da bi se izbjegla kontrola i usmjeravanje sadržaja, do nametanja tuđe kulture kao svoje. Shodno tome HGI će se zalagati za decentralizaciju kulturne politike, tako da bi država Crna Gora trebala voditi samo tzv. dio kulture državnog prioriteta (spomenička baština i slično), a da sve ostalo treba da bude decentralizirano što je uvjet za povraćaj i poticaj kreativnosti u kulturi uopće. Pri tome ne treba zapostaviti kulturne institucije koje su temelj kulturne djelatnosti, već treba samo više podupirati konkretne programe i aktualne ponude, kako tih ustanova tako i drugih projekata neetabliranih pojedinaca i organizacija. Ponuđači novih kulturnih sadržaja moraju biti ravnopravno procjenjivani i financijski podupirani. HGI se zalaže za potpuno otvoreno kulturno tržište, za zdravo natjecanje u kulturi (naravno za jasnu razliku između kulture i kiča) i smatra da bi time kulturno tržište u Crnoj Gori postalo mnogo dinamičnije i stvoriti uvjeti za povrat njene vitalnosti.

HGI se zalaže za potpuno ukidanje poreza na ulaganja u kulturu i oslobađanje od poreza po osnovu sponzorstva i donacija. Time bi kultura dobila dodatna sredstva bar u onolikom iznosu kolika su izdvajanja za kulturu od nadležnog ministarstva.

HGI je za apsolutnu podršku ne samo institucijama kulture, nego svima koji rade na temeljnom proučavanju i afirmaciji kulturne baštine svih njenih naroda.

HGI podržava svako interesno udruživanje stvaraoca kulture, ali će isto tako biti veoma kritično kada su u pitanju produkti tih udruženja.

HGI će poduprijeti osnivanje novih hrvatskih kulturnih društava u određenim sredinama, otvaranje čitaonica, organiziranje likovnih kolonija, književnih večeri, smotri folkloru i svake kulturne aktivnosti, koja bi bila u interesu očuvanja hrvatskog bića na ovom tlu.

SPORT

HGI drži da je sport sastavni dio kulture života, opće naobrazbe i odgoja, te značajan činilac u očuvanju zdravlja u svim razdobljima čovjekova života.

Zalažemo se za što puniju prisutnost sporta u predškolskim ustanovama, školama i fakultetima, za amatersko djelovanje u sportskim udrugama, za sportske aktivnosti svih slojeva društva, posebno obitelji i starijih osoba, za proširenje besplatne ponude sportskih objekata sportskim udrugama i izgradnju sportsko-rekreacijskih objekata.

HGI će se skrbiti za optimalni razvoj sporta među invalidima. Osobitu pozornost poklanjati će osobama s posebnim potrebama, smatrajući da je sport dio integriranja u svakodnevni i radni život. Za vrhunski sport, smatramo da država mora ispuniti svoj dio zadaće, prije svega brigom za pomladak i omogućavanjem optimalnog razvoja mladih talenata. Smatramo također da je sport veoma važna karika u borbi protiv ovisnosti.

MEDIJI

HGI zastupa stav da u Crnoj Gori kao demokratskoj državi treba biti osigurana sloboda izražavanja, sloboda štampe, dakle sve slobode informiranja prema standardima koje poznaju i priznaju demokratske i slobodne zemlje zapadnog svijeta. Ovo ujedno znači da i način prezentiranja informacija u medijima Crne Gore kao demokratske, multikulturalne i multikonfesionalne državne zajednice, u sistemu višestranačke parlamentarne demokracije, mora odgovarati tom karakteru Crne Gore.

Kada je u pitanju hrvatski narod u Crnoj Gori HGI će se zalagati za posebno pravo na potpuno i nepristrano informiranje na materinjem jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu informacija i ideja putem tiska i drugih sredstava javnog obavješćivanja. Država je obavezna da u programima radija i TV čiji je osnivač obezbijedi određeni odgovarajući prostor- programski blok za afirmaciju kulturno i tradicionalnog naslijeđa manjinskih naroda, posebno prostor-programski blok za informativne sadržaje na jezicima manjinskih naroda. U svrhu osiguranja ovih uvjeta država je dužna izučiti mogućnost osnivanja posebnih časopisa, radio i TV stanica.

Internet svakim danom ima sve veći broj korisnika (uglavnom mlađa populacija). Ova mreža najmanje je podložna cenzorskoj i obavijesnoj manipulaciji pa njeni korisnici (pretežno mlađi obrazovani ljudi) čine najkritičniju publiku. Stimulativnim mjerama, što većem broju potencijalnih korisnika, treba omogućiti pristup Internetu te nastojati poticati što više tiskovina na otvaranje Internet stranice.

ŽENE

HGI smatra da su prava žena u Crnoj Gori znatno zapostavljene, pri čemu misli na njihove interese, ljudska i građanska prava. Zato će se HGI snažno zalagati za ravnopravni udio žena u svim segmentima života, odnosno za apsolutnu ravnotežu među polovima i konačno napuštanje konzervativnog mišljenja, koji životni prostor žene u Crnoj Gori uglavnom svodi samo na brigu o obitelji. U tom smislu HGI zalagati će se za punu afirmaciju žene kao studenta, vrhunskog menadžera, naučnika, političara, umjetnika.

Posebnu pozornost treba usmjeriti na sljedeće:

1. praćenje zakonodavstva koje se odnosi na brigu za djecu predškolskog uzrasta, školstvo i obrazovanje, žensko zdravlje, obiteljsko zakonodavstvo i zapošljavanje;
2. reviziju zakonodavstva koje se odnosi na nasilje u obitelji, naglašavajući zahtjev gonjenja počinitelja u obiteljskom nasilju po službenoj dužnosti;
3. građanske i parlamentarne inicijative koje se odnose na ženske interese i prava.

MLADEŽ

HGI će se zalagati da Crna Gora, svoj suverenitet ostvaruje kao država koja vodi računa o perspektivi ukupne mladeži u njoj bez obzira na naciju ili vjeru, u svakoj ravni društvenog života. Naročito velika zadaća pred ovom strankom stoji u vođenju računa o zaštiti i perspektivama hrvatske mladeži koja je danas apsolutno u veoma nezavidnom položaju u obrazovnom, etnološkom, kulturnom i svakom drugom smislu.

Osim toga kao jedan od najvećih problema HGI vidi u velikoj nezaposlenosti mladih pripadnika svojeg naroda na ovoj teritoriji (što producira egzistencijalne probleme, protest, obespravljenost i nezadovoljstvo, porast delikvencije, narkomanije i alkoholizma) te će ova stranka veliki dio svojih budućih aktivnosti posvetiti radu na rješavanju ovog problema.

HGI za smatra posebno važnim:

1. Pokrenuti niz projekata koji će se baviti zapošljavanjem mladih, od pilot projekata do sekundarnog zapošljavanja, poreznog i sl. stimuliranja poduzeća koja zapošljavaju mlade i povoljno kreditiranje mladih poduzetnika.
2. Zaustavljanje odljeva inteligencije i emigracije mladih, putem novih projekata u finansijskim i privrednim organizacijama.

HGI smatra sa hrvatska mladež u Crnoj Gori nikada više neće doživljavati aktualnu vojsku (vojsku Jugoslavije) kao svoju, ako ona bude uređena i djelovala kao sada.

UMIROVLJENICI I ZAŠTITA UMIROVLJENIKA

HGI zalaže se da svi građani moraju na primjeren način biti obuhvaćeni mirovinskim osiguranjem. Uvijek ćemo biti na strani interesa umirovljenika kada su u pitanju naknade za njihov minuli rad, smatrajući to jednom od najvećih obaveza države.

HGI također smatra da država treba da garantira, dopuni i promijeni propise o socijalnoj skrbi za one umirovljenike i sve starije osobe čija sredstva nisu dovoljna za minimalno preživljavanje primjereno osobama starije dobi i uopće za život ispod ljudskog dostojanstva, a takvih je u Crnoj Gori sada nažalost ne mali broj.

Zalažemo se za partnerstvo između državnih služba, privatnog sektora i nevladinih organizacija u skrbi za starije ljude. Protivimo se diskriminaciji starijih osoba na tržištu rada. Zalažemo se da skrb za starije osobe bude temeljena na načelu međugeneracijske solidarnosti, čovječnosti i ljubavi prema bližnjem.

Zalažemo se da starija osoba ima pravo izbora skrbi, u obitelji ili u domu za starije osobe, pri čemu se zalažemo za izgradnju dostatnog broja domova za starije osobe.

POGLEDI HGI U ODNOSU NA PRAVNU DRŽAVU CRNU GORU I NJEN PARLAMENTARNI SUSTAV (rezime u odnosu na neka od najvažnijih pitanja)

HGI Crnu Goru vidi kao državu u kojoj su društveni odnosi uređeni na način da jednako važi za sve njene građane ma koje nacije ili vjere bili što znači da u njoj mora biti temeljne garancije sloboda i pravo čovjeka garantirana Ustavom, a rad svih državnih organa vidi isključivo na usvojenim zakonskim propisima, parlamentarnoj kontroli rada vojske, MUP-a, tajne policije i svega drugog što je općeprihvaćeno u svim moderno uređenim demokratskim zemljama svijeta.

Kada je u pitanju parlamentarni sistem HGI se zalaže za višestranački parlamentarni sistem sa dosljedno sprovedenom podjelom ovlasti. Skupštinu Crne Gore vidimo kao najviše zakonodavno i predstavničko tijelo građana i naroda Crne Gore koju čine predstavnici izabrani na općim, neposrednim, tajnim i poštenim izborima.

Iz činjenice da se parlamentarna demokracija zasniva na višestranačkom sistemu, HGI se zalaže za punu ravnopravnost političkog djelovanja stranaka te putem potpuno otvorenih medija za slobodno izjašnjavanje stranaka o njihovom djelovanju i mišljenju u svezi sa pojedinim pitanjima. Ali, HGI smatra da Crna Gora, s obzirom da je višenacionalna država, izborni sistem treba obavezno prilagoditi na način pozitivne diskriminacije u odnosu na sve manjinske narode, što znači da u Skupštini Crne Gore trebaju biti zastupljeni svi narodi koji u njoj žive, a morali bi se birati na način koji predstavnici drugih naroda ili stranaka ne bi mogli imati nikakvog utjecaja.

HGI ne bi mogla imati ništa protiv uvođenja i dvodomne Skupštine u Crnoj Gori – uvođenjem drugog vijeća, recimo vijeća naroda u parlamentarni sustav Crne Gore ali sa jasno ustavno zagwarantiranim pravima i pravom veta na sve zakonske propise koji bi zadirali u poštivanje ljudskih prava bilo kojeg od manjinskih naroda u njoj.

ZAKLJUČAK

Ovaj temeljni program HGI sadrži mišljenja, rezultate rasprava, prijedloge i stavove utemeljivača stranke tj. mišljenje velikog broja eminentnih predstavnika hrvatskog naroda u Crnoj Gori i sve što je u njemu navedeno, nakon usvajanja programa na saboru stranke, biće temeljne njene smjernice u budućem radu na crnogorskoj političkoj pozornici. Za ostvarenje ciljeva iz ovog programa stranka će se boriti isključivo demokratskim sredstvima.

Ovaj program podložan je izmjenama ili dopunama shodno aktima stranke propisanoj proceduri.

Program je usvojen na prvom Saboru stranke održanom u Tivtu, 2003.

Bošnjačka stranka

PROGRAM

PROGRAMSKA NAČELA I CILJEVI STRANKE

- o Ravnopravnost svih građana i svih naroda, nacionalnih manjina, nacionalnih i etničkih grupa u Crnoj Gori,
- o Zaštita i afirmacija nacionalne samobitnosti bošnjačkog naroda, kao i nesputan društveni, ekonomski i kulturni razvoj svih naroda, svih nacionalnih manjina i svih etničkih grupa u Crnoj Gori,
- o Demokratizacija društvenog i političkog života i funkcionisanje pravne države,
- o Afirmacija ljudskih prava i sloboda,
- o Slobodna aktivnost vjerskih zajednica, zasnovana na njihovoj autonomiji i vjerskim slobodama građana,
- o Dosljedno sprovođenje principa tržišne privrede, ravnopravnost svih oblika vlasništva, privatna preduzetništva i ukidanje svojine bez vlasnika,
- o Unapređivanje socijalnih prava,
- o Zalaganja za rješavanje ustavno- pravnog i političkog statusa bošnjačkog naroda u Crnoj Gori,
- o Zalaganje za rješavanje statusa Sandžaka kao prekogranične regije, sa slobodnim protokom ljudi, roba i kapitala, te održavanja ekonomskih, obrazovnih, kulturnih i drugih veza stanovnika ove Regije.

ŠTA JE BOŠNJAČKA STRANKA?

Bošnjačka stranka u daljem tekstu Stranka ili BS je politička organizacija građana Crne Gore koji prihvataju program i ciljeve stranke.

Način djelovanja

Bošnjačka stranka će se, u demokratskom ambijentu, za koji se zalaže, boriti za ostvarenje svoga programa i svojih ciljeva pridobijanjem birača, učešćem na izborima i učešćem u radu predstavničkih tijela i organa vlasti, srazmjerno uspjehu na izborima ili djelovanjem u opoziciji.

Ljudska prava

Demokratija je jedna od osnovnih ciljeva naše stranke. Pod demokratijom podrazumijevamo vladavinu naroda, koja je regulisana vladavinom prava i zakona. To su zakoni u čijem se središtu nalazi čovjek kao slobodna ličnost, a koji bez ikakvih rezervi i ograničenja potvrđuju prava, slobode i jednakost ljudi i građana bez obzira na vjeru, naciju, rasu, pol, jezik, spol i

njihov društveno-politički položaj i političko uvjerenje. Ljudska prava po obimu i sadržaju shvatamo onako kako su izložena i definisana u odgovarajućim dokumentima OUN i to u : Opštoj deklaraciji o pravima čovjeka, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima, Deklaraciji o pravima manjina i Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Demokratska vlast

Bošnjačka stranka će se zalagati za demokratsku vlast, dvodomni parlament države: sastavljenog od Vijeća građana i Vijeća naroda. Odluke u Vijeću građana bi se donosile većinom glasova, a u vijeću naroda koncezusom. BS će se zalagati za doslijedno sprovođenje principa podjele vlasti i potpunu nezavisnost sudstva.

Vladavina prava

BS se zalaže za vladavinu pravednih zakona i potpunu ravnopravnost naroda, te ravnopravnost nacionalnih manjina i nacionalnih i etničkih grupa. BS se zalaže za suprematiju međunarodnog prava u odnosu na domaće zakonodavstvo.

Mirno rješavanje konflikata

BS će se zalagati za uspostavljanje trajnog mira i saradnje između novonastalih država na prostoru bivše države SFRJ, kao i pravedno rješenje statusa svih naroda i građana koji u tim državama žive.

Pitanje Sandžaka

BS smatra da se pitanje Sandžaka može riješiti na najbolji način uspostavljanjem prekogranične regije sa slobodnim protokom ljudi, roba i kapitala.

Bošnjački narod

Suočeni sa ignorisanjem nacionalne samobitnosti bošnjačkog naroda zahtijevamo reafirmaciju i uvažavanje njegovih nacionalnih prava. Ističemo pravo Bošnjacima da, pod svojim istorijskim imenom i kao autohton i konstitutivan narod, živi u državi Crnoj Gori, uz uvažavanje njihove nacionalne samobitnosti sa svim pravnim i političkim konsekvencama.

Prosvjeta i školstvo

BS će inicirati i podržavati sve mjere koje idu u pravcu razvijanja i reforme prosvjete i školstva u svim stepenima. Ovo se naročito odnosi na osnovno i srednje obrazovanje, koja moraju biti obavezna i besplatna i u najvećoj mjeri sveobuhvatna. Pri tome BS će se zalagati za bitnu reformu školskog sistema i reviziju školskih programa, kako bi se iz njih uklonile političke dogme i predrasude nastale u periodu političkog i duhovnog jednodomlja i nacionalističke netrepeljivosti, a sve u cilju uključenja Crne Gore u jedinstveni evropski obrazovni prostor (Bolonjski procesi). Manjinskom narodima, nacionalnim manjinama i nacionalnim i etničkim grupama treba osigurati obrazovne programe koji poštuju njihove nacionalne vrijednosti u skladu sa najvišim standardima o ljudskim i manjinskim pravima. BS se zalaže da se u osnovne i srednje škole uvede vjerska nastava kao fakultativan predmet.

Sloboda vjera

BS se zalaže za iznalaženje najpogodnijih formi međukonfesionalne dijaloga i saradnje, uz uvažavanje svih vjerskih razlika, usmjerene ka zajedničkom cilju – razumijevanju i toleranciji, za dobrobit svih ljudi. Polazeći od slobode vjere kao osnovnog ljudskog prava i uvjereni u snažan moralni potencijal vjerskih učenja, zalažemo se za:

- o punu slobodu djelovanja svih religija,
- o punu autonomiju njihovih vjerskih zajednica i striktno poštovanje te autonomije,
- o vraćanje oduzete imovine vjerskim zajednicama i njihovim institucijama (vakufima, zadužbinama),
- o slobodnu izgradnju vjerskih objekata u skladu sa zahtjevima i potrebama vjernika i njihovih zajednica.
- o u ovom cilju zahtijevaćemo izmjene i dopune urbanističkih planova koji su potpuno antivjerski koncipirani, jer u novoizgrađenim naseljima uglavnom ne predviđaju prostor za vjerske objekte,
- o dostupnost informativnih medija (radio i TV) vjerskim zajednicama i vjernicima za šta postoje i načelni (princip ravnopravnosti građana) i praktični razlozi (jednako učešće vjernika u izgradnji i finansiranju ovih medija),
- o priznavanje glavnih vjerskih praznika za slobodne dane za pripadnike odnosno vjeroispovijesti, a u sredinama jedne vjerske većine i za državne praznike. U Crnoj Gori to su Ramazanski i Kurban Bajram, te pravoslavni Božić i Vaskrs i katolički Božić i Uskrs.
- o ishranu u obrazovnim ustanovama, vojsci, bolnicama, i zatvorima u skladu sa vjerskim propisima za pripadnike odnosno vjeroispovijesti.

Tržišna privreda i poljoprivreda

BS se zalaže za dosledno sprovođenje principa tržišne privrede i ravnopravnost svih oblika vlasništva, privatna preduzetništva i ukidanje svojine bez vlasnika.

BS se zalaže za vraćanje značaja poljoprivredi i dostojanstva poljoprivrednim proizvođačima. Potrebno je zakonom zaštititi ziratnu zemlju, smanjiti namete i selo stimulisati na modernu i tržišnu proizvodnju. Posebno garantovanje plasmana proizvoda, obezbjeđenje bespovratnih sredstava i subvencija, kao i povoljna kreditna sredstva za ulaganje u modernizaciju, pri tome koristiti tuđa iskustva.

Stvoriti uslove i sigurnost za ulaganje stranog kapitala u zemlju, a posebno naših građana na privremenom radu u inostranstvu. Ulaskom kapitala u zemlju stvorili bi se uslovi za brže zapošljavanje nezaposlenog stanovništva.

Socijalna država

Izmjene u privrednoj strukturi i odnosima svojine ne smiju ugroziti stečena prava niti pozitivne funkcije socijalne države, koje treba i dalje zadržati i unaprijediti. To se posebno odnosi na minimum zdravstvene zaštite, egzistencijalni minimum za nezapošljene, stare i bolesne, besplatno osnovno i srednje obrazovanje, mjere za zaštitu majke i djeteta. Posebnu brigu treba posvetiti hendikepiranim licima i osobama sa invaliditetom.

Porodica, zaštita žene

BS poseban značaj pridaje očuvanju porodice, kao jezgra moralnih i etičkih vrijednosti i najznačajnijeg faktora u odgoju čovjeka. Uloga žene u ovom zadatku je nezamjenljiva. Žena koja rađa i uspješno podiže i odgaja podmladak, vrši važnu društvenu funkciju. Stoga ćemo se zalagati za posebnu zaštitu žena, majki koje su odgajile više od troje djece (zdravstvena zaštita, dječiji dodaci iz javnih fondova, priznanje radnog staža za žene sa više djece i sl.).

Djeca i omladina

BS smatra da posebnu pažnju treba posvetiti djeci i omladini. Posebno ćemo se zalagati za obezbjeđivanje uslova za zdrav odgoj i školske djece i omladine, te državno stipendiranje nadarenih učenika i studenata. Smatramo da je veoma važno uključivanje u sportska društva i udruženja, koja moraju biti subvencionisana iz državnih i opštinskih fondova.

Borba protiv socijalnih devijacija

Zalažemo se za eliminisanje ili, bar, efikasno ograničavanje nekih socijalnih devijacija, prije svega tzv. bolesti zavisnosti (alkoholizam, nikotizam, narkomanija i sl.) gdje pored odgojne aktivnosti treba primjenjivati i različite mjere ograničavanja (porezi, zabrana reklamiranja i dr.) na osnovu iskustava kod nas i u svijetu. Zalažemo se protiv protiv dominacije kiča, šunda i pornografije. Umjesto lažne slobode narodu treba ponuditi istinsku slobodu i umjesto pseudo kulture istinsku kulturu.

Sloboda medija i javni servis

Zalažemo se za slobodu medija i za objektivno, istinito i pravovremeno informisanje javnosti. U okviru programa državnog i lokalnih rtv javnih servisa tražimo ravnopravnu zastupljenost sadržaja iz kulture, tradicije i prošlosti bošnjačkog naroda.

Krivično zakonodavstvo i pravna država

Zalažemo se za usklađivanje krivičnog zakonodavstva (materijalnog i procesnog) i njihovo usklađivanje sa ljudskim pravima i odredbama međunarodnih konvencija.

Ekologija

Podržavamo razvoj ekološke kulture i svih ekoloških mjera i aktivnosti za zaštitu čovjekove okoline. Članovi BS će u svojoj sredini biti aktivni članovi ekološkog pokreta i podržati njegove akcije i nastojanja u cilju očuvanja i zaštite flore i faune, vode, zdrave hrane i sl.

Saradnja sa drugim strankama

Ciljeve utvrđene ovim programom, koji imaju zajednički i opšti značaj, BS će ostvarivati u saradnji sa drugim demokratskim snagama. U tom smislu BS se smatra dijelom demokratskog fronta koji čine različite demokratske stranke, pokreti, udruženja i grupe, nevladin sektor, te brojni odbori za zaštitu ljudskih prava i sloboda. BS neće saradivati sa strankama koje zagovaraju bilo koji oblik nasilja šovinizam i netrpeljivost.

Rožaje, 07.04.2007.

Predsjedavajući Skupštine
S. R.

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

POKRET ZA PROMJENE

PROGRAM

Pokret za Promjene okuplja sve građane Crne Gore koji teže da svoju egzistenciju zasnivaju i ostvaruju kroz bogatu, ekonomski razvijenu i stabilnu, pravno uređenu, demokratsku i socijalno odgovornu državu, punopravnu članicu Evropske unije, bez obzira na naciju, konfesionalna i svaka druga lična opredjeljenja.

Članovi PzP-a smatraju da su postojeće političke, socijalne, ekonomske i kulturne podjele, posljedice odsustva demokratskih kapaciteta i zloupotrebe političke moći, koji u posljednje dvije decenije znatno usporavaju progres u svim društvenim segmentima Crne Gore. Temeljna odrednica političke misije PzP jeste upravo prevazilaženje pomenutih podjela i započinjanje dugotrajnog i kompleksnog procesa unutarcrnogorskog građanskog dijaloga.

Neefikasnost pravne države, selektivna primjena postojeće pravne regulative, kreiranje sloja privilegovanih pojedinaca koji uživaju podršku i zaštitu vrha vlasti i koji su pozicionirani iznad zakona, po mišljenju PzP su osnovne kočnice na putu ekonomskog i socijalnog preporoda crnogorske države i društva. PzP takođe smatra da problematični odnosi između organizovanog kriminala koji raspolaže znatnim finansijskim sredstvima stečenim na nelegalan način, i vrha državne vlasti, predstavljaju ozbiljan problem. Ukoliko se državni organi ne počnu ozbiljno i profesionalno baviti ovim problemom, osnovana je bojaznost da će ove strukture moći preuzeti ulogu dominantnog društvenog faktora u Crnoj Gori.

Ravnopravnost je jedno od temeljnih civilizacijskih dobara. Stoga je neophodno apsolutno poštovanje ovog osnovnog principa. Kao jedno od osnovnih ljudskih prava, očuvanje i naglašavanje ravnopravnosti polova predstavlja stalni politički zadatak PzP-a. PzP se zalaže da se ovo pravo i princip poštuju i manifestuju svakodnevno, i na različitim nivoima: u porodici, na radnom mjestu, u javnom i društvenom životu.

Pokret za Promjene smatra da su proces decentralizacije mehanizama vladavine i što je moguće značajnije učešće građana u procesu donošenja političkih odluka, neki od osnovnih temelja demokratije. Bez obzira o kakvoj se administrativnoj jedinici radilo (grad, opština, država), strukture vlasti treba da omogućе građanima i dobrovoljnim građanskim udruženjima da učestvuju u donošenju odluka u onoj mjeri u kojoj je konstruktivno ali i obavezujuće za cjelokupno društvo. Država treba da koordinira, a ne da diktatom nameće gotova rješenja i modele odnosa između građana i organa vlasti. Političke organizacije igraju značajnu ulogu u ovom procesu. PzP će istrajati u naporima da podstakne učešće građana u procesu donošenja političkih odluka, tako što će nastaviti da insistira na formulisanju jasnih pravnih okvira za takvo djelovanje.

Poštovanje principa solidarnosti predstavlja veoma važan elemenat političke i društvene misije Pokreta za Promjene. Odgovorna država brine o svakom građaninu, a ovaj se princip solidarnosti, potom, dalje prenosi kroz strukture dobrovoljnih udruženja građana, obuhvatajući čitavu populaciju. Osnova socijalne i ekonomske politike PzP- a jeste ostvarivanje dva cilja: opšte dobro građana i socijalno partnerstvo između institucija države, dobrovoljnih udruženja građana i pojedinaca. PzP zagovara praksu uspostavljanja stabilnog sistema vrijednosti koji se oslanja na fundamente moderne evropske civilizacije. Ovaj sistem vrijednosti se bazira na međusobnom uvažavanju interesa i mogućnosti i dugoročnom izgrađivanju odnosa povjerenja između građana i organa vlasti u državi.

Pokret za Promjene se zalaže za pravo na rad i zaradu koja omogućava dostojan život čovjeka i sigurnost porodice, za državu koja je prepoznatljiva po socijalnim ulaganjima i za stalno usavršavanje zakonske regulative koja se odnosi na problematiku dostojanstva individue, poštovanja privatnog vlasništva i shvatanja politike kao javnog angažmana u cilju kreiranja opšteg dobra.

Rad nije samo i isključivo pitanje egzistencije već istovremeno i manifestacija ljudskog dostojanstva, osjećanje pripadnosti određenoj zajednici, i doprinos izgradnji šire društvene zajednice. Imajući ovo u vidu, PzP smatra svojom političkom obavezom i temeljnom odrednicom stvaranje uslova za otvaranje novih radnih mjesta i ulagaće stalni napor u pravcu eliminisanja nezaposlenosti i siromaštva. Svaki građanin Crne Gore ima pravo na jednaku polaznu osnovu prilikom zapošljavanja, bez obzira na pripadnost političkoj partiji, naciji, etničkoj i interesnoj grupi.

Očuvanje životne sredine prihvatamo kao našu veliku odgovornost prema budućim naraštajima. Pokret za Promjene se zalaže za korišćenje prirodnih resursa u svrhu čovjekovog napretka, ali ne u mjeri u kojoj bi bila ugrožena sposobnost njihove obnove. Svjesni da ekološki problem prevazilaze granice nacionalne odgovornosti, zalažemo se za punu saradnju Crne Gore po ovim pitanjima sa svim relevantnim regionalnim i međunarodnim organizacijama i vladama drugih država sebi postavlja jasan cilj: definisanje načela i propagiranje vrijednosti koje su zajedničke svim građanima Crne Gore.

DEKLARACIJA O POLITIČKOM DJELOVANJU

Ne potcjenjujući različitosti koje karakterišu naš prostor, PzP neće nastojati da sakuplja političke poene manipulišući tim različitostima. Naprotiv, PzP će stavljati naglasak na ono što nas spaja, kako bi se razlike lakše prevazišle. PzP zato prilazi najkrupnijim pitanjima naših dioba sa pozicije tolerancije, na kojoj se bazira stabilno građansko društvo. PzP se vodi načelom da svaki građanin ima nespornu slobodu i pravo da se opredjeljuje i izjašnjava o najintimnijim ljudskim pitanjima, kao što su vjersko ili nacionalno pitanje, ali da takođe ima slobodu i pravo da takve svoje stavove zadrži za sebe.

Nasuprot trendu produblivanja i dosadašnje političke zloupotrebe anahronih i čak šovinističkih shvatanja nacionalnih i etničkih identiteta u Crnoj Gori, PzP se zalaže za afirmaciju modernog građanskog društva, uprkos opšteprihvaćenoj tezi da je XX vijek bio vrijeme buđenja nacionalnih, etničkih, regionalnih i lokalnih aspiracija, i da se na tim osnovama treba ređe nisati crnogorsko državno pitanje. Mišljenja smo da se savremeni integrativni procesi baziraju na principu građanskog identiteta i građanske odgovornosti, koja je u velikoj mjeri podstaknuta, formirana i valorizovana prvenstveno u okvirima intelektualne elite. S ovim u vezi naglašavamo da je upravo inferiornost intelektualne elite u bitnim strukturama i institucijama crnogorskog društva umnogome doprinijela razaranju nukleusa građanskog identiteta, odnosno gušenju ljudskih prava i sloboda.

Može se reći da je postignut gotovo univerzalni konsenzus o tome da je građansko društvo vitalna komponenta dobrog društvenog uređenja, čija je pluralna politička zajednica odgovorna i sposobna da se suoči sa izazovima i zadacima na putu ka izgradnji moderne države. PzP, stoga, smatra da jedino moderna, građanska i demokratska Crna Gora, u kojoj su vladavina prava i princip jednakosti svih njenih stanovnika osnovni temelji njene državnosti, može računati na lojalnost i odgovornost sopstvenih građana. Svjesni smo da ovako definisana pretpostavka budućeg pojedinca i grupe gradi osjećanje identiteta koji se ne bazira na nacionalnim parametrima. Suprostavljajući se primjerima buđenja i redefinisanja nacionalizma širom Balkana i jugoistočne Evrope, uvjereni smo da ovaj prostor

može imati perspektivu samo ukoliko je projektovan na kosmopolitskim i onim građanskim vrijednostima koje nas povezuju sa drugima, u regionu i šire, a pri tom nijesu narušene prepoznatljive osobenosti našeg društva. Demokratska Crna Gora može da opstane jedino kao građanska država svih njenih stanovnika.

Šesnaest godina nakon simulacije prevazilaženja mehanizama komunističke vlasti, Crna Gora još uvijek traga za sopstvenim modelima demokratizacije. Ionako kompleksan i dugotrajan, proces ekonomske i političke tranzicije u Crnoj Gori je dodatno otežan činjenicom da vladajuće strukture nijesu učinile dovoljan napor u pravcu transformacije Crne Gore. Tranzicioni procesi, kakvi su prelazak od planske na tržišnu privredu i iz jednopartijskog sistema (diktature) u demokratiju su po svom karakteru teški i problematični. Jedan od produkata takvih promjena jeste značajno ekonomsko raslojavanje u društvu i nepravedna i neregularna raspodjela društvene svojine.

Shodno rečenom, Pokret za Promjene se zalaže da se novoizabrane strukture vlasti skoncentrišu na sljedeće aktivnosti:

- donošenje novog Ustava Crne Gore,
- temeljnu reorganizaciju i transformaciju državne uprave i decentralizaciju vlasti,
- restrukturiranje javnih finansija i stavljanje u funkciju privrednog razvoja,
- zaustavljanje negativnih trendova u ekonomiji, kreiranje instrumenata ekonomske politike za podsticanje izvoza, malih i srednjih preduzeća, stambene izgradnje, poljoprivrede i razvoja nedovoljno razvijenih područja,
- otvaranje dijaloga sa Sindikatom oko postizanja najšireg socijalnog dogovora oko mjera i aktivnosti na stvaranju uslova za održivi i socijalno prihvatljiv privredni razvoj,
- preispitivanje izvora i oporezovanje bogatstva stečenog u protekloj deceniji,
- sveobuhvatnu reformu sistema socijalne zaštite u cilju efikasne borbe protiv siromaštva i zaštite ugroženih djelova populacije,
- intenziviranje započetih reformi zdravstvenog sistema,
- temeljnu i sveobuhvatnu reformu agrarne politike koja treba da obezbjedi sigurnost poljoprivrednih proizvođača i njihove proizvodnje,
- preispitivanje spornih privatizacionih transakcija i koncesionih ugovora o eksploataciji prirodnih resursa (boksita, uglja, nafte i gasa, šuma, voda...),
- izmjena postojeće zakonske regulative u oblasti privatizacije, a posebno po pitanju privatizacije privrednih sistema od strateške važnosti za Crnu Goru,
- zaustavljanje sve znatnije divlje gradnje širom Crne Gore, a posebno u primorskoj regiji, i stvaranje nove zakonske regulative za oporezivanje ovakvih aktivnosti,
- kreiranje odgovarajućeg zakonskog okvira za sprovođenje pravedne restitucije,
- usvajanje i efikasne primjene neophodnih mjera za suzbijanje korupcije, sive ekonomije, i borbu protiv organizovanog kriminala,
- sveobuhvatna i temeljna depolitizacija policije, tužilaštva, pravosuđa, carine i organa društvene kontrole,
- ubrzavanje procesa približavanja Evropskoj uniji.

Navedene aktivnosti su apsolutni prioritet Pokreta za Promjene i naš angažman na njihovom ostvarivanju će biti stavljen iznad želje da se osvoji i zadrži vlast po svaku cijenu. PzP zato neće biti spremna na prihvatanje sračunatih kompromisa kako bi ostala na vlasti, niti će prihvatiti formiranje kontradiktornih i kompromitujućih post-izbornih koalicija. Ukoliko post izborni odnos snaga na crnogorskoj političkoj sceni i u crnogorskoj Skupštini budu naklonjeni PzP-u, ovaj pokret će svim političkim subjektima ponuditi da podrže program ekspertske Vlade i da se angažuju na ostvarivanju svih ciljeva proklamovanih, formulisanim i u javnosti ponuđenim programom PzP-a.

PRIORITETNE AKTIVNOSTI NOVE VLADE

1. DISKONTINUITET SA TOTALITARNIM NAČINOM VLADANJA

- Rasformirati Agenciju za nacionalnu bezbjednost na striktno određeni vremenski rok. Tokom tog perioda detaljno preispitati aktivnosti kao i imovinu i ponašanje svih lica sa službenim ovlašćenjima, sa posebnim naglaskom na njihove moguće veze sa organizovanim kriminalom, i njihovu ulogu u političkom životu Crne Gore u prethodnom periodu.
- Otvoriti i učiniti dostupnim javnosti sve tajne dosije bivše Službe državne bezbjednosti.
- Sprovesti temeljnu lustraciju, posebno u policiji, medijima, tužilaštvu i pravosuđu.
- Sprovesti opšti reizbor tužilaca i sudija sa posebnom obavezom provjere materijalnog i imovinskog statusa svakog sudije.
- Ukinuti monopol DPS-a nad imovinom bivšeg Saveza Komunističke Partije.
- Izmjenom postojećih zakona i njihovom dosljednom primjenom, obezbijediti punu profesionalizaciju i depolitizaciju državne uprave i javnih službi (posebno policije, Direkcije javnih prihoda, Carine i sl.).
- Uvesti kompleksan i efikasan sistem kontrole vršenja javnih funkcija u cilju sprečavanja, otkrivanja i sankcionisanja neetičkog ponašanja i korupcije u vrhovima vlasti.

2. PREISPITIVANJE KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA OD 1945. GODINE

PzP smatra da je bilo brojnih slučajeva kršenja ljudskih prava od 1945. do danas, posebno u poslednjih 17 godina, koji bitno opterećuju unutarcrnogorske odnose, kao i odnose Crne Gore sa susjedima. Krivica za mnoga zlodjela koja je napravila vlast i dio građana Crne Gore prema susjedima, ljudima druge vjere i političkim i drugim neistomišljenicima, nije bila i ne može biti kolektivna. Takođe, ta nedjela ne mogu biti amnestirana pod izgovorom dešavanja na prostoru nakadašnje države, već je to posljedica pojedinačnih političkih i vojnih odluka ili ličnog učešća u tim događajima. Istinskog ozdravljenja crnogorskog društva, dobrosusjedskih odnosa i poboljšanja našeg ugleda u svijetu nema bez pojedinačne odgovornosti za ta zlodjela. U tom smislu, PzP se zalaže za formiranje specijalnog tijela koje će se baviti kršenjem ljudskih prava i za njegovu punu saradnju sa relevantnim međunarodnim sudskim i drugim institucijama. PzP se, osim krivične odgovornosti počinioca zlodjela, zalaže i za punu satisfakciju i rehabilitaciju žrtava i njihovih porodica.

3. POREZ NA BOGATSTVO STEČENO OD 1990. GODINE

PzP prepoznaje opasnost zloupotrebe nedorečenih mehanizama ekonomske tranzicije i nespremnosti vlasti ali i većeg dijela društva da se jasno odredi prema sivoj ekonomiji. PzP neće imati tolerantan stav prema pojavama nezakonitog bogaćenja kroz zloupotrebe vlasti, korupciju i organizovani kriminal. PzP će dosledno primijeniti princip „nulte tolerancije“ po ovim pitanjima, posebno kada se uzme u obzir otpor već formiranih i usko povezanih centara finansijske, političke i kriminalne vaninstitucionalne moći.

U saradnji sa odgovarajućim institucijama i organizacijama međunarodne zajednice, zalažemo se za preispitivanje porijekla imovine onih pojedinaca koji su protivzakonito direktno bili uključeni u vršenje vlasti i upravljanje državnim resursima i onih pojedinaca koji su imali direktne poslovne i interesne veze sa organima vlasti u periodu od 1992. do danas. Ova naša inicijativa nije revanšistički usmjerena prema sadašnjim nosiocima vlasti već je smatramo neophodnom za povratak etičkih i profesionalnih kodeksa u institucije sistema. Takođe bi na ovaj način mnoge hipoteke koje danas postoje kao kolektivne dobile karakter samo pojedinačnog slučaja i bile adekvatno pravno sankcionisane.

Potrebno je uvesti posebni porez na imovinu građana stečenu u periodu 1992. do 2002. Prvo bi se utvrdio imovinski bilans svih poreskih obveznika u 1992. a potom bi se ovaj bilans uporedio sa imovinskim bilansom u 2002. Razlika u imovinskim bilansima bi se, potom, oporezovala prema unaprijed utvrđenoj stopi poreza. Ovako se neće ispitivati porijeklo imovine, nego će se utvrditi obaveza plaćanja poreza, dok će se eventualna krivična odgovornost za one koji su na nezakonit način sticali imovinu, dokazivati u zakonom predviđenim procedurama. Plaćanje ovog poreza neće oslobađati poreskog obveznika eventualne krivične odgovornosti. Posebnim poreskim olakšicama biće obuhvaćeni svi poreski obveznici koji mogu dokazati da su platili odgovarajuće poreze na prihode u tom periodu.

4. REVIZIJA DOSADAŠNJEG PROCESA PRIVATIZACIJE

Tokom proteklih petnaestak godina, funkcionisanje svih velikih poslovnih sistema u Crnoj Gori je, u različitoj mjeri, bilo zloupotrebavano od strane upravljačkih struktura. Ovakva praksa je rezultirala ogromnim odlivom kapitala iz preduzeća u privatne džepove pripadnika interesnog lobija. Vladajuća oligarhija je kroz vlasničku i upravljačku kontrolu ovih preduzeća formirala i mreže parazitskih privatnih preduzeća. Povlašćena privatna preduzeća su sklapala lukrativne i ekstra isplative komercijalne i druge poslovne aranžmane po asimetričnim cijenama i uvijek na štetu društvenog i državnog kapitala. Kao posljedica ovakvih aranžmana, društveni i državni kapital se prelio u privatne džepove, usljed čega su uspješni privredni subjekti i industrijski giganti ostali u ogromnim dugovima i sa devastiranom tehnologijom i opremom, da bi zatim po nerealno niskim cijenama i na neregularan i netransparentan način bili kupljeni od preduzetnika, koji su ih i doveli u krajnje nepovoljnu ekonomsku situaciju.

Zbog navedenog tvrdimo da sveobuhvatno preispitivanje i revizija privatizacionih transakcija i poslovanja preduzeća kao što su Kombinat aluminijuma, Elektroprivreda, Jugopetrol, Telekom, Željezara itd., predstavljaju politički zadatak od najveće važnosti za uspostavljanje povjerenja građana u institucije države.

PzP je siguran da će ove revizije imati ozbiljne pravne, ekonomske i političke efekte

5. POKRETANJE POSTUPKA ZA DONOŠENJE NOVOG USTAVA

Donošenje novog Ustava Crne Gore je jedan od prioriteta u kreiranju buduće parlamentarne demokratije. Ovaj dokument treba da u sebi sadrži karakteristike takozvanog društvenog ugovora – pisanog sporazuma između građana i organa vlasti kojim se definišu pravila ponašanja, modeli kontrole, i dinamika periodične i demokratske promjene struktura vlasti. Da bi se formulisao i usvojio ovakav dokument neophodno je postići opšti društveno-politički dogovor svih značajnih faktora u Crnoj Gori.

U eksplicitno definisan Ustav treba uključiti tzv. «Malu povelju o ljudskim i manjinskim pravima» i staviti poseban naglasak na principe i odredbe o prioritetu međunarodnog prava

i međunarodnih standarda o ljudskim i manjinskim pravima u odnosu na domaću zakonsku regulativu. Potrebno je, takođe, precizno definisati okvire i jasno garantovati pravo građana da o vitalnim pitanjima uređenja sopstvene države odlučuju na referendumu, odnosno zagwarantovati građanima pravo na samoopredjeljenje. U domenu ekonomskih prava, novi Ustav treba da, pored ostalog, jasno definiše i garantuje jednak tretman i jednaku pravnu zaštitu svih subjekata na tržištu, a novim zakonom bi bili eliminisani monopoli svake vrste.

Novim Ustavom je neophodno precizirati model podjele vlasti koji bi zaista bio primjenjiv na crnogorsku situaciju i koji bi bio funkcionalan u crnogorskim uslovima. Ovaj model mora biti usmjeren ka uspostavljanju značajne kontrole izvršne vlasti od strane Skupštine i sudova. Sistem takozvanih 'teza i protivteza' treba da omogući uzajamnu kontrolu različitih grana vlasti. Ne treba automatski i bezrezervno prihvatiti bilo koji od postojećih modela koji manje-više uspješno funkcionišu u stabilnim liberalnim demokratijama. Ono što je potrebno jeste principe na kojima funkcionišu pomenuti modeli izvršne i zakonodavne vlasti prilagoditi specifičnim okolnostima, potrebama i interesima svih građana Crne Gore.

Potrebno je naglasiti zakonodavnu, političku, i posebno kontrolnu funkciju Skupštine. Ovo se može i treba učiniti tako što će se jasno definisati forma i funkcija instituta zakonodavne inicijative i kontra inicijative u odnosu na Vladu, poslaničkih pitanja, aktivnosti različitih tijela i odbora, istražnih komisija, i anketnih odbora. Neophodno je obavezati Vladu i njene članove da Skupštini i njenim odgovarajućim komisijama i odborima što češće (u kratkim vremenskim razmacima) podnose izvještaje o svom radu. Moraju se definisati posebni mehanizmi kontrole rada Vlade od strane Skupštine u domenima državne bezbjednosti, policije, spoljne politike i privatizacije.

U izradu novog Ustava treba uključiti sve političke i stručne potencijale koje Crna Gora ima (institucionalne, organizacione, i individualne) i omogućiti najširu demokratsku raspravu o specifičnim zakonskim rješenjima. Ovakva aktivnost će poslužiti kao podstrek građanima da uzmu aktivno učešće u procesu de nisanja najznačajnijeg pravnog akta njihove države. Istovremeno, uloga javnosti kao agensa promjena u društvu biće garant kvaliteta ovog novog društvenog ugovora.

Programska opredjeljenja

1. PRAVNA DRŽAVA

Pravna država je osnovni preduslov, a istovremeno i oslonac svake demokratske države. Njen glavni društveni i politički zadatak se sastoji u tome da obezbijedi pravnu sigurnost u cilju funkcionalnog održavanja ustavnopravnog poretka, unutrašnje bezbjednosti i oživotvorenja temeljnih vrijednosti demokratskog poretka, sloboda i prava građana.

Imajući u vidu zabrinjavajuće stanje u ovom segmentu društva PzP se obavezuje da će voditi politiku koja će:

- Svim građanima Crne Gore garantovati brzu i djelotvornu pravnu proceduru, pri tom poštujući jednakost svih građana pred zakonom kao vrhovno načelo.
- Preduzimati snažnu i sveobuhvatnu akciju na povratku poljuljanog povjerenja građana u sve institucije upravnog i pravosudnog sistema vlasti, osnažujući punu nezavisnost sudske vlasti.
- Organizovati i podsticati institucije pravne države na odlučnu borbu protiv korupcije u samoj državnoj vlasti, i organizovanog kriminala; likvidacije, krijumčarenja droga, oružja, ljudi, prostitucija, reket, ucjene, otmice, teške krađe i sl.

- Drastično pooštriti postojeću kaznenu politiku i obračunati se sa jezgri kriminalne hijerarhije i aktivirati mehanizme sprečavanja veza između kriminalnih interesnih lobija sa vršiocima javnih funkcija.
- Posebno unapređivati i promovisati prava nacionalnih manjina i etničkih grupa, sa ciljem očuvanja i zaštite njihovog identiteta i kulturnih specifičnosti, kao poštovanih i punopravnih funkcionalnih segmenata crnogorskog društva, suprotstavljajući se istovremeno pokušajima manipulacije i instrumentalizacije nacionalnih manjina na način koji ugrožava građanski karakter države i interese Crne Gore.
- Počivati na načelu aktivne uloge države u cilju zaštite i unapređenja prava manjina i etničkih grupa, afirmativne akcije, poštovanje teritorijalnog integriteta i suvereniteta i biće oslonjena na savremena međunarodna normativna rješenja i praksu, pri čemu će Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina predstavljati osnovni izvor.

2. DRŽAVNA UPRAVA I LOKALNA SAMOUPRAVA

PzP se zalaže za uspostavljanje ravnoteže između državne uprave i lokalne samouprave. Ova ravnoteža treba da se zasniva na načelu supsidijarnosti. Odnos između državne uprave i lokalne samouprave biće postavljen u skladu sa ciljevima i načelima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. PzP polazi od činjenice da adekvatno utvrđivanje ravnoteže između državne uprave i lokalne samouprave te razrada normativnih rješenja koja će implementirati ovaj postulat čine jednu od okosnica demokratske države i društva. PzP posebno ističe potrebu uravnoteženog razvoja svih geografskih regiona države, i potrebu posebnog plana za otklanjanje zaostajanja u ekonomskom razvoju sjevera Crne Gore.

Lokalnu samoupravu treba što više približiti građanima tako što će jedinice lokalne vlasti uživati veliki stepen samostalnosti u odlučivanju o djelatnostima i poslovima od lokalnog značaja koji nijesu Ustavom ili zakonom stavljani u nadležnost Vlade. U ovim slučajevima Vlada na sebe preuzima nadzornu funkciju. Vršenje prenijetih i povjerenih poslova mora biti koncipirano na način da se lokalnim vlastima obezbijedi sloboda u njihovom prilagođavanju lokalnim prilikama ali i odgovornost. U oblastima koje su u isključivoj nadležnosti centralnih vlasti, a koje se neposredno tiču i lokalnih vlasti, mora se uspostaviti odnos povjerenja i uvažavanja koji će biti građen i kroz obavezno konsultovanje lokalnih vlasti u procesu donošenja odluka. Pri tom treba voditi računa da lokalna samouprava bude efikasna i racionalna sa stvarnim odgovornostima i obezbijedenim sredstvima za realizaciju potreba i ciljeva od lokalnog značaja.

Pokret za Promjene se zalaže za pristup u određivanju nadležnosti jedinica lokalne samouprave, koje će uvažavati njihovu posebnost. Na taj bi se način u gradovima (na nivou gradskih vlasti) utvrdili odgovarajući stepen i obim nadležnosti u oblastima kakve su školstvo, osnovna socijalna i zdravstvena zaštita, davanje saglasnosti na dokumente potrebne za gradnju, poslove državnih matičnih evidencija, i vođenja popisa birača.

Zauzimamo se za neposredan izbor gradonačelnika, čime bi oni kao nosioci izvršne vlasti imali jači legitimitet u sprovođenju utvrđene politike, djelovanja i rada jedinice lokalne samouprave. Regionalizacija Crne Gore nije u bilo kojoj dimenziji projektovana kroz secesionističke ili monoetničke aspiracije bilo kog pojedinca ili grupe, već je predloženo kao, prije svega, novu formu suživota različitih etničkih, konfesionalnih, kulturno-obrazovnih i privrednih subjekata sa novim mogućnostima zajedničkog kreiranja posebnih teritorijalnih autonomija, čime bi se marginalizovale negativne i kontraproduktivne istorijske aspiracije i podjele.

3. EKONOMSKA POLITIKA

Nakon 15 godina sprovođenja ekonomskih reformi od strane aktuelne vlasti, crnogorska privreda se našla na ivici bankrotstva, opterećena rastućim strukturnim problemima, kao što su:

- Opšta nezapošljenost i neredovna isplata zarada; samo oko 70.000 zaposljenih redovno prima zarade sa plaćenim porezima i doprinosima.
- Rastuće siromaštvo: oko 50% populacije živi u zoni siromaštva, a između 10-15% stanovništva se nalazi u zoni apsolutnog siromaštva i ugrožen im je fizički opstanak.
- Kolaps industrijske proizvodnje.
- Realni pad zarada: i pored visokih stopa rasta zarada, koje u svojim izvještajima publikuje Vlada, činjenica je da se zarade ne povećavaju već dugi niz godina.
- Nedostatak investicija u realnom sektoru.
- Dominacija sive ekonomije, kao i ekonomije kriminala.
- Smanjenje konkurentnosti crnogorskih kompanija; za posljednjih 15 godina, uz mali broj izuzetaka, nijedna nova privatna crnogorska kompanija se nije izdvojila po proizvodnji i izvozu na druga tržišta.
- Porast spoljno-trgovinskog deficita i izrazito nepovoljna struktura robne razmjene; uvozimo gotove proizvode, izvozimo jeftine sirovine i radnu snagu.
- Odliv kapitala iz zemlje i masovno pranje novca.
- Spori razvoj privatnog sektora kojeg opterećuju problemi nedostatka dugoročnih izvora kreditiranja investicija, veliki porezi, nelojalna konkurencija sive ekonomije, pravna nesigurnost i nejednakost i korupcija u organima uprave.

Proces privatizacije ima konotacije rasprodaje nacionalnih bogatstava i resursa i u toku je finalna faza preuzimanja kontrole nad društvenim i državnim kompanijama. Još je opasnije ubrzano gubljenje kontrole nad prirodnim resursima, koji bivaju kupljeni od strane anonimnih kupaca. Ove transakcije se obavljaju posredstvom novoosnovanih "of shore" preduzeća. Takva poslovna praksa znači privlačenje investicija koje su sumnjivog porijekla.

Proces privatizacije društvene svojine i ekonomskih reformi udaljio se od pretpostavki pravno uređenog sistema, prijeteći kolonijalnim statusom crnogorskoj državi od strane male ali finansijski moćne grupe domaćih poslovnih ljudi i njihovih inostranih poslovnih partnera. Način na koji se odvija proces privatizacije pobuđuje osnovan skepticizam da se, u stvari, radi o modelu pranja prljavog novca. Sa Vladom koja nedoslednošću i manjkom pozitivnih vizija i rezultata ostavlja utisak nestručnosti i korumpiranosti, vođeni egoizmom ličnih interesa domaći i inostrani "investitori" će, koristeći pravnu neuređenost države, iskoristiti priliku da u što kraćem roku pribave sebi ekstra profit (iskorištavajući prirodne resurse, koristeći sve poznate modele utaje poreza, eksploatišući jeftinu radnu snagu, nepoštujući ekološke standarde i sl.) i da potom napuste Crnu Goru. Nakon ovakvih kriminalnih akata, građanima se ostavlja na teret labilna egzistencijalna održivost, ekonomski haos, siromaštvo, devastirana životna sredina i neplanski iscrpljeni prirodni resursi. PzP želi, hoće, i može dokazati svoju kompetentnost i uspješnost u ostvarenju koncepta održivog privrednog razvoja, koji će Crnu Goru učiniti državom pune zapošljenosti, društvene pravde i egzistencijalne sigurnosti za sve njene građane.

Pokret za Promjene želi, hoće, i može dokazati svoju kompetentnost i uspješnost u ostvarenju koncepta održivog privrednog razvoja, koji će Crnu Goru učiniti državom pune zaposlenosti, društvene pravde i egzistencijalne sigurnosti za sve njene građane.

Prva pretpostavka za zaustavljanje dramatičnog produbljavanja sadašnje privredne i socijalne krize, te za pokretanje uspješnog privrednog razvoja, je povratak samopouzdanja i vjere u sopstvene snage i mogućnosti. Stanje društvene apatije i mirenja sa siromaštvom, mora zamijeniti atmosfera pozitivne i stvaralačke energije i davanja ličnog doprinosa sopstvenom napretku, a samim tim i prosperitetu društva. Lični i društveni aktivizam moraju postati novi zaštitni znak naše države. Nova Vlada će biti samo jedan i to važan pokretač promjena, ali uspjeh će zavisiti od mnoštva pojedinačnih doprinosa opštem dobru.

Svoju ekonomsku politiku, čiji je konačni cilj dostizanje nivoa razvijenosti u zemljama Evropske unije, PzP temelji na sljedećim principima:

- Nasuprot neprihvatljivom i prevaziđenom konceptu ekonomskog liberalizma koji privileguje isključivo uski krug vlasnika sumnjivo stečenog krupnog kapitala, smatramo da je put u ekonomski stabilnu budućnost socijalno tržišni model privrede utemeljen na uravnoteženim interesima i partnerstvu radnika, preduzetnika i države, pri čemu će nacionalno bogatstvo biti u vlasništvu što većeg broja građana Crne Gore. Samo one države koje imaju bogatu i brojnu srednju klasu i egzistencijalno neugrožene radnike, mogu sebe smatrati stabilnim.
- Održiv privredni rast i razvoj moguć je isključivo zahvaljujući blagovremenoj i odgovarajućoj tehnološkoj obnovi, i odgovarajućim investicijama u proizvodnju, zapošljavanju novih radnika, te povećanju proizvodnje i izvoza.
- U sadašnjim okolnostima brzih promjena i sve ozbiljnije konkurencije na domaćem i globalnom tržištu, ključ dugoročnog i stabilnog privrednog razvoja jeste ulaganje u kadrove, nauku, obrazovanje i nove tehnologije, te podsticanje realnih investicija utemeljenih na domaćem i inostranom kapitalu.
- U ostvarivanju poželjnog privrednog razvoja zadaci države su: osigurati stabilan pravni okvir koji će biti podsticajan za nove investicije i novo zapošljavanje u dinamičnoj tržišnoj privredi, uspostaviti moderan i efikasan sistem obrazovanja koji će osposobljavati mlade ljude za sve vrste preduzetništva, osigurati sistem stabilnog snabdijevanja energentima, izgraditi potrebnu putnu infrastrukturu, osigurati ekološku zaštitu prirodnih dobara, postići međunarodne sporazume koji će biti podsticajni za izvoz crnogorskih proizvoda na inostrano tržište, osigurati makroekonomsku stabilnost.
- Kvalitetni, visoko obrazovani, radni, disciplinovani i poštteni kadrovi, posebno mladi visokoobrazovani stručnjaci, prirodna dobra, posebno more, jezera, rijeke, planine, povoljna klima, geostrategijski položaj, poljoprivredno zemljište i šume, te nove industrijske i informacione tehnologije, temeljni su faktori budućeg održivog ekonomskog razvoja. Umjesto odlaska mladih ljudi iz Crne Gore u svijet, crnogorska privreda mora biti osposobljena da izvozi znanje u obliku kvalitetnih proizvoda, tehnologija i patenata.
- Uz tradicionalne izvore energije Crna Gora mora iskoristiti svoje prirodne mogućnosti za proizvodnju regenerativne energije (sunce, vjetar, mali vodotoci).
- Ukupna politika nove Vlade treba biti usmjerena ka ravnomjernom razvoju svih crnogorskih krajeva, posebno sjevera Republike, s ciljem ujednačenog privrednog razvoja i poželjnog rasporeda stanovništva, što su bitni činioci nacionalne sigurnosti i stabilnosti.

- Bitan preduslov pokretanja privredne obnove i ekonomskog razvoja je i stabilan bankarski sistem, u kojem ne smije biti monopolističkog položaja, posebno stranih banaka. Pravnim propisima treba osigurati mehanizme da banke u Crnoj Gori kapitalom kojim raspolažu primarno kreditiraju privredu i preduzetništvo. Uz privatne banke, mora postojati i snažna banka u pretežnom vlasništvu države, radi usklađivanja ekonomske politike sa crnogorskim nacionalnim interesima i interesima naših građana, te kao garanciju da će njihova štednja biti u funkciji razvoja privrede i novog zapošljavanja.
- Sadašnje stanje u bankarskom sektoru pokazuje neprihvatljivu tendenciju da inostrane banke koriste novac crnogorskih građana za finansiranje projekata privreda drugih država, iznoseći dobit od ekstremno visokih kamata iz Crne Gore.
- Potrebno je odmah prekinuti praksu nesmetanog nelegalnog poslovanja i utaje poreza u oblastima distribucije cigareta, alkoholnih pića, kafe, mobilnih telefona i ostale tehničke robe, građevinarstvu, organizaciji igara na sreću u kojima pojedini interesni lobiji povezani sa korumpiranim djelovima Vlade, zarađuju stotine miliona eura godišnje, direktno umanjujući prihode Budžeta.
- Prekinuti praksu izgradnje infrastrukturnih objekata iz budžetskih sredstava i izvore finansiranja za ove potrebe tražiti na svjetskom tržištu kapitala korišćenjem drugih mnogo povoljnijih formi, kao što su: emitovanje dugoročnih obveznica, BOT aranžmani, koncesije i sl.
- Potrebno je hitno organizaciono i upravljačko restrukturiranje i tehnološka modernizacija najvećih crnogorskih preduzeća – Kombinata aluminijuma-Podgorica, Elektroprivrede Crne Gore, Željezare Nikšić, Luke Bar, Remontnog zavoda “Sava Kovačević” iz Tivta, Brodogradilišta iz Bijele, kao jezgra industrijske proizvodnje bez čijeg razvoja nema ni uslova za rast malih i srednjih preduzeća, pa ni realnih pretpostavki za otvaranje većeg broja održivih novih radnih mjesta. Prirodno, ovoj aktivnosti mora prethoditi temeljni postupak revizije svih privatizacionih aranžmana koje je u međuvremenu aktuelna Vlada pravila sa domaćim i inostranim partnerima, u cilju provjere legalnosti i opravdanosti ili štetnosti ovih Ugovora.
- Nepohodno je odmah usvojiti novi Zakon o koncesijama kojim bi se na sveobuhvatan način regulisala ova veoma važna oblast ekonomske politike za implementaciju koncepta održivog razvoja. Dosadašnja regulativa ove oblasti je bila locirana u više zakona koji su samo parcijalno definisali postupke, odgovornost i kontrolu nad postupkom davanja koncesija na prirodna bogatstva, što je i dovelo do zaključivanja niza štetnih ugovora sa aspekta opštih interesa države Crne Gore i otvorilo sumnju u pogledu zloupotrebe javnih ovlašćenja u privatne svrhe.
- Potrebno je odmah utvrditi stvarne iznose unutrašnjih i spoljnih dugova države i javnih fondova, kako bi se utvrdio stvarni stepen zaduženosti Crne Gore i uveo efikasan sistem upravljanja dugovima. Poznato je da država neopravdano dugo ne plaća svoje obaveze prema dobavljačima roba i usluga iz sistema javnih nabavki što je jedan značajan broj malih i srednjih preduzeća dovelo u veoma težak ekonomski položaj, a ne mali broj njih je i bankrotirao zbog neažurnosti države u izmirenju svojih obaveza.
- Svojim znanjem, iskustvom i kapitalom, naši ljudi koji žive i rade u inostranstvu mogu i treba da budu snažan pozitivni faktor u obnovi i razvoju crnogorske privrede, prvenstveno kroz stimulans i volju matice da crnogorski iseljenici budu aktivan činilac društvene stvarnosti.

- Dinamičan rast novoformiranih malih i srednjih privatnih preduzeća u promijenjenom poslovnom okruženju, bez nelojalne konkurencije, sive ekonomije, sa restrukturiranim i efikasnim velikim poslovnim sistemima, konkurencijom, pravnom i sistemskom zaštitom i posebnom brigom i podsticajima od strane države (obezbjedenje posebnih fondova za kreditiranje otvaranja novih radnih mjesta, podrška izvozu, permanentna edukacija i obuka, finansiranje zajedničkih nastupa na drugim tržištima, sklapanje važnih međunarodnih ugovora koji olakšavaju izvoz naših proizvoda, investiranje u razvoj nauke i tehnologije i uključivanje Univerziteta u rješavanje problema i podršku preduzećima, poreske olakšice i sl.) može i mora biti glavni nosioc privrednog preporoda Crne Gore.
- U cilju uspješnog zajedničkog nastupa na inostranim tržištima, crnogorska preduzeća koja se bave sličnim djelatnostima trebaju pronaći mogućnost saradnje i povezivanja. Država mora svim svojim mjerama ekonomske i razvojne politike podsticati investicije u realni sektor i izvoz, kao jedini stabilni oslonac održivog rasta.
- Turizam, povezan sa uslužnim djelatnostima i poljoprivredom, najperspektivnija je crnogorska razvojna grana. U svim oblicima turističke ponude treba biti obuhvaćena i crnogorska kulturna i istorijska baština. Posebnu pažnju država mora posvetiti ubrzanom razvoju turizma i proizvodnje zdrave hrane na sjeveru Republike, koji bi mogao na temelju svojih realnih prirodnih resursa biti posebno važan strateški razvojni instrument zaustavljanja zaostajanja, migracija i siromaštva u ovom dijelu Crne Gore.
- U procesu privatizacije energetskog sektora, zbog sveukupne nacionalne sigurnosti i značaja stabilnosti snadbijevanja privrede i stanovništva energentima, država treba do daljnjeg zadržati kontrolni paket od najmanje 51% vlasništva.
- Načelo konkurencije u crnogorskoj privredi mora biti dominantan oblik odnosa na tržištu, a načelo regulacije treba primijeniti gdje je to neophodno da bi se zaštitio interes države i građana i spriječilo stvaranje kartela i monopola.

PzP će upotrijebiti sve svoje snage, sve sposobnosti i energiju svojih najboljih ljudi, pozivajući na učešće i sve kreativne snage izvan PzP, a posebno naše stručnjake koji trenutno žive i rade u inostranstvu, kako bi na navedenim načelima bio ostvaren realni ekonomski rast veći od 5% godišnje, što bi bio put ka punoj zaposlenosti i osposobljavanju crnogorske privrede za uspješnu konkurenciju na domaćem, evropskom i svjetskom tržištu.

3.1 Poljoprivreda

Polazeći od opštih i dugoročnih nacionalnih interesa, za PzP poljoprivreda predstavlja izuzetno značajnu razvojnu granu privrede. Ubrzan i sveobuhvatan razvoj poljoprivrede za PzP je najznačajniji faktor političke i socijalne stabilnosti i ravnomjernog razvoja svih djelova države. Ovo je i nužan preduslov popravljanja izuzetno nepovoljnih demografskih trendova u Crnoj Gori. Porodično poljoprivredno gazdinstvo je osnovni temelj poljoprivredne proizvodnje.

Osnovne pretpostavke za ubrzani rast i modernizaciju poljoprivrede u Crnoj Gori, PzP vidi u izdašnim prirodnim bogatstvima (povoljna klima, ekološki sačuvano poljoprivredno zemljište, obilje čistih voda, blizina evropskog tržišta), radnom elanu i energiji crnogorskog seljaka, i stalnoj brizi i podršci države.

Strateške ciljeve crnogorske poljoprivrede PzP prepoznaje u:

- Većoj sigurnosti i izvjesnosti otkupa (nacionalna berza poljoprivrednih proizvoda, posebne berze u svakom gradu).
- Adekvatnijem snabdijevanju domaćeg tržišta, što većim brojem domaćih poljoprivrednih proizvoda.
- Plasmanu što većih količina poljoprivrednih proizvoda na crnogorskom turističkom tržištu.
- Izvozu crnogorskih visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda na evropsko i svjetsko tržište.
- Racionalnoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Da bi prethodno navedeni ciljevi bili ostvarivi, nužno je osigurati sljedeće pretpostavke:

- Izvršiti premjer zemljišta u Crnoj Gori u preostalih 50% površine koja nije premjerena i sređena evidencija za istu, kako vlasnička tako i katastarska.
- Utvrditi proizvodnu vrijednost zemljišta i klasifikaciju prema namjeni korišćenja u osam klasa i intenzivnosti prostora.
- Poljoprivredno zemljište u vlasništvu države primarno dati u posjed porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima. Ovo uraditi uz prihvatljive cijene i rokove plaćanja, kroz prodaju, zakup ili koncesiju.
- Donijeti potrebne zakone i druge odluke koji će pokrenuti proces nužnog ukрупnjavanja postojećih poljoprivrednih površina u vlasništvu crnogorskih seljaka.
- Uvesti zvanični Registar poljoprivrednih proizvođača i sistem licenciranja i kvaliteta poljoprivredne proizvodnje.
- Donijeti potrebne odluke o strukturi poljoprivredne proizvodnje, koja će imati finansijsku podršku od strane države.
- Sredstvima iz državnog budžeta izgraditi krupnu infrastrukturu za navodnjavanje što većeg dijela obradivih poljoprivrednih površina.
- Ustanoviti državnu poljoprivrednu (agro) banku. Omogućiti najpovoljnije i najjednostavnije kreditiranje porodičnih poljoprivrednih gazdinstava.
- Uspostaviti namjenski sistem subvencija, uključujući i uvođenje izvoznih subvencija (po uzoru na zemlje EU).
- Uspostaviti zadovoljavajući sistem socijalne zaštite za staračke seoske porodice.
- Napraviti dugoročne proračune optimalnih i realno mogućih količina pojedinih poljoprivrednih proizvoda, koji se mogu proizvesti u Crnoj Gori.
- Uspostaviti sistem nacionalnih i lokalnih berzi poljoprivrednih proizvoda.
- Omogućiti crnogorskim seljacima da bez carina i poreza mogu nabaviti najsavremeniju tehnologiju za potrebe svojih porodičnih gazdinstava. Uvesti posebne poreske olakšice na korišćenje energenata u poljoprivrednoj proizvodnji, posebno onoj u zaštićenim prostorima.
- Uspostaviti namjensku, jednostavnu i efikasnu organizaciju, stručne i finansijske podrške i nadzore na području ekološke organske poljoprivredne proizvodnje, radi stvaranja realno velikih mogućnosti izvoza ove sve atraktivnije poljoprivredne djelatnosti.

- Uspostaviti efikasan sistem za razvoj vrhunske naučne djelatnosti iz područja poljoprivrede.
- Uspostaviti svrshodan sistem školovanja poljoprivrednih proizvođača na nižem, srednjem, višem i visokom nivou.
- Temeljno reorganizovati postojeći Biotehnički institut i osposobiti ga finansijski, materijalno i kadrovski za strateški zadatak transfera naučnih dostignuća u neposrednu poljoprivrednu proizvodnju.
- Organizovati svima dostupnu, efikasnu i stručnu savjetodavnu službu.
- Nužno je da crnogorski seljaci i njihova udruženja dobiju značajno i uticajno mjesto u procesu odlučivanja u državnim tijelima nadležnim za razvoj poljoprivrede i sela, a posebno u donošenju odluka resornog ministarstva.

3.2 Šumarstvo

Društveno ekonomske promjene posljednjih 15 godina imale su osjetan uticaj na šumarstvo kao privrednu granu, a posebno na stanje šuma. Za šume je karakteristično da su u svim ekonomskim krizama poseban predmet devastacije i neracionalne eksploatacije. U svim šumsko privrednim osnovama za gazdovanje šumama koje su donošene u protekloj deceniji konstatovano je da šumama nije gazdovano na osnovnim šumarskim principima, da se očuva njihova vrijednost, obezbijedi trajnost i stalno povećavanje prirasta i prinosa kao i njihove opšte korisne funkcije. Gazdovanje šumama u svim područjima karakteriše:

- Pogoršavanje strukture šumskog fonda po svim njegovim elementima;
- Povećanje broja požara i bespravnih sječa;
- Mala ulaganja u gazdovanje i održavanje šumskih puteva;
- Neostvarivanje planova gazdovanja šumama;
- Nedovoljna i neorganizovana šumarska operativa za realizaciju planiranog obima radova na gajenju i iskorištavanju šuma;
- Neracionalno korišćenje drvne mase.

Na nezadovoljavajuće stanje šumskog fonda bitno su uticali pored opšteg ekonomskog stanja:

- Česte organizacione promjene u gazdovanju šumama;
- Neusklađenost stanja i značaja sa konceptom korišćenja šuma;
- Korišćenje privatnih šuma iznad njihove mogućnosti;
- Precijenjena sirovinska uloga šume;
- Previsoki intenzitet sječe u najboljim šumskim kompleksima.

PzP prepoznaje šumarstvo kao jednu od snažnih poluga za ubrzani razvoj sjevera Crne Gore i posebno će voditi brigu o drvnoj industriji, proizvodnji šumskih sadnica, važnosti šumske i planinske flore u medicinsko-farmaceutskoj industriji, te posebno o ekološkim i klimatskim aspektima. Tehničko-ekonomska međuzavisnost interesenata uslovljava veoma složene i isprepletane odnose unutar samog šumarstva kao i između šumarstva i drugih privrednih grana, posebno poljoprivrede, vodoprivrede, elektroprivrede, crne i obojene metalurgije, drvne industrije, turizma, ugostiteljstva i dr.

Zbog opštekorisnih funkcija i prirodnih svojstava, šume su od izuzetnog i višestrukog značaja za razvoj Republike, a posebno njenog sjevernog dijela, gdje se, uglavnom, nalaze nerazvijene opštine, u kojima je ova privredna oblast dominantna u složenoj problematici razvoja. Zbog toga režim korišćenja i zaštite ovog prirodnog bogatstva treba da obezbijedi uslove za njegovo obnavljanje i unapređivanje i da onemogući ugroženost šuma, kako sa aspekta neracionalnog iskorišćavanja i prerade tako i sa stanovišta biološke ugroženosti zbog širenja bolesti i štetočina.

Šume i neobraslo zemljište u arealu šuma zahvataju 53,5% teritorije Crne Gore, odnosno 739000 ha. Površina pod šumom je 619000 ha ili 45% od ukupne teritorije. Površina neobraslog zemljišta je 120000ha ili 16%. Prema stepenu šumovitosti od bivših jugoslovenskih republika veću šumovitost ima Slovenija (50%), a od evropskih država Finska i Švedska. Kvalitetna struktura šuma nije povoljna, jer je učešće niskoproduktivnih šuma 54,2%. Godišnji mogući obim sječa je 815000 m³, od čega 671000 m³ u državnim i 144000 m³ u privatnim šumama.

PZP kao prioritete mjere u šumarstvu vidi sljedeće korake:

- Primjenjivati prirodni bliske sisteme gazdovanja šumama koji se baziraju na principima trajnosti i koji podržavaju i štite biodiverzitet;
- Klasifikovanje i razgraničenje poljoprivrednog i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu;
- Utvrđivanje stanja šuma u privatnom vlasništvu i razvoj sistema planiranja i kontrole gazdovanja privatnim šumama;
- Zaštita šuma od bespravnih sječa, požara, gradacija insekata i epifitocija gljiva;
- Razvijanje jedinstvenog informacionog sistema u šumarstvu;
- Obezbeđivanje osnovnih organizacionih i tehničko-tehnoloških pretpostavki da se kompletna raspoloživa sirovina šumarstva preradi u kapacitetima drvoprerade na području Republike;
- Promjena dominantnog učešća proizvoda sa nižim stepenom prerade u korist finalnih proizvoda;
- Zabraniti izvoz neprerađenog drveta;
- Usavršavanje kadrova naročito u oblastima planiranja gazdovanja i zaštite šuma, kao i tehničke opremljenosti institucija koja se bave istraživačko/razvojnom djelatnošću u šumarstvu.

3.3 Turizam

U proteklom petnaestogodišnjem razdoblju, turizam Crne Gore, kao strateška grana privrede, prolazi kroz retrogradni period. Do 2000. nije učinjen ni jedan korak ka njegovom oporavku. Od 2000. i nemogućeg Master plana do 2005. gotovo sve ostaje na minornim pokušajima progresivnijeg pomaka praćenog pristrasnim i neprofesionalnim favorizovanjem pojednaka ili interesne grupe. Uz to prisutna je obimna i neosnovana promocijna politika koja nema fundirane argumente. U tako nezdravom ambijentu crnogorski turizam je derogiran a nosioci, koji nemaju podršku vladajućeg establišmenta su obeshrabreni da investiraju u turističku ekspanziju. Posljedice takvog stanja su mnogobrojni problemi upravo u ovoj (za sada samo na papiru) strateškoj grani privrede. Naime, paradoksalno je glorifikovati turističku privredu kao strateško opredjeljenje kada se ona karakteriše potpunim odsustvom esencijalnih elemenata razvoja:

- Odsustvo infrastrukture;
- Odsustvo podrške države;
- Odsustvo kvalitetnih osnovnih smještajnih kapaciteta;
- Odsustvo stimulativnih / destimulativnih mjera;
- Odsustvo turističke svijesti većine nosilaca ponude;
- Odsustvo dobre tržišne pozicije;
- Odsustvo kvalitetnih kadrova;
- Odsustvo postulata održivog razvoja;
- Odsustvo brenda destinacije kao cjeline.

Da bi turistička privreda Crne Gore dosegla nivo konkurentske sposobnosti i rafinisanu tržišnu poziciju, kao nužna obligacija se javlja implementacija seta, do sada malo poznatih i veoma često ignorisanih, za naš turizam recentnih mjera koje će imati reciprocitetan odnos sa svim privrednim granama, a posebno sa poljoprivredom. Stoga, PzP se zalaže za razvoj zdravog, dugoročno održivog turizma. Na tom putu je potrebno:

- Donijeti čvrst zakonski okvir iz oblasti turizma koji će zamijeniti postojeći i koji mora, ne samo deklarativno već istinski da stoji u funkciji kvalitetne turističke privrede. Posebnu pažnju je potrebno posvetiti radikalnoj reorganizaciji JP Morsko dobro.
- Sprovesti detaljne i studiozne analize svih mikro-destinacija - PzP se zalaže za detaljnu ekspertsku analizu koja će pokazati kako najbolje koristiti resurse pojedinih mikro-destinacija, sa ciljem primjene strategije segmentacije i diverzifikacije, uvažavajući princip održivog razvoja.
- Uticati na svijest o značaju turizma-turizam je moguće razviti jedino zajedničkim snagama svih građana. Pojedinačne inicijative nisu dovoljne. Svaki pojedinac, direktni ili indirektni učesnik, mora da ostvari svoj doprinos razvoju turizma, makar kroz kulturu stanovanja i očuvanja životne sredine. PzP će nastojati da utiče na svijest svih o značaju koji turizam i njegove, ekonomske i neekonomske funkcije imaju po našu državu.
- Riješiti problem infrastrukture kao jedan od primarnih ciljeva. Razvoj infrastrukturnih projekata je nužna pretpostavka razvoja turizma ali i normalnog funkcionisanja zajednice. U ovoj oblasti PzP će poseban akcenat, pored putne i komunalne infrastrukture, staviti na razvoj infrastrukture za invalide.
- Primjeniti set stimulativnih/destimulativnih mjera kroz usvajanje čitavog niza stimulativnih odnosno destimulativnih mjera kojima se utiče na razvoj, u pogledu kvantiteta i kvaliteta, neke mikro-destinacije. Paket ovakvih mjera pruža mogućnost pravilnog strategijskog razvoja, koji ne stavlja pojedinačne interese iznad interesa države, za šta se PzP čvrsto zalaže.
- Preispitati smještajne kapacitete - ponovno sprovođenje kategorizacije, kompatibilno sa svjetskim standardima, je primarni zadatak PzP-a. Uz to je neophodno preispitivanje smještajnih kapaciteta vikend kuća i stanova, kako bi se tačno znao iznos kapaciteta po svakoj stambenoj jedinici. Potrebno je, u zavisnosti od lokacije vikend kuće ili stana, prethodnom analizom utvrditi nivo posebnog poreza na nepokretnosti koji vlasnik takvog objekta mora da plaća u iznosu koji je veći od iznosa koji plaća vlasnik stana ili kuće koja ne služi za odmor.

- Uticati na povećanje kvaliteta kadrova. PzP za značajan cilj postavlja donošenje standarda kojima će profilisati kadrove koji mogu da rade na pojedinim funkcijama ugostiteljskih objekata. PzP će uložiti značajne napore da motiviše preduzeća iz oblasti turizma da saraduju sa obrazovnim institucijama kako bi odmah nakon završetka obrazovanja kvalitetni kadrovi bili i zaposleni. Posebno će se posvetiti pažnja na formiranju nekoliko regionalnih trening centara kako bi se mogle obavljati doobuke u ovoj dinamičnoj grani privrede.
- Postepeno jačati brend destinacije. Stvaranje brenda u ovom trenutku proizvelo bi kontraefekte. Sadašnji brend bi imao potpuno negativnu percepciju. To bi bio brend destinacije koja nema infrastrukturu, nema dobru i kvalitetnu ponudu, nema dobar kadrovski fundament i sl. Tako da je potrebno sukcesivnim aktivnostima, zajedno sa stepenom podizanja kvaliteta, raditi na dugoročno stabilnom imenu koje se neće rapidno mijenjati. PzP se zalaže za izgradnju brenda zasnovanog na jasnim i postojećim argumentima, konkurentskim prednostima i USP resursima.

3.4 Saobraćajno-transportni sistem

Procesi globalizacije, deregulacije i logističke integracije uticali su na značajne promjene strategije i filozofije razvoja transportnog sistema Evrope. Iako saobraćaj zauzima značajno mjesto u BDP Crne Gore (oko 11%), ona nije uspjela da odgovori savremenim trendovima ove filozofije. Neke karakteristične političko – ekonomske devijacije crnogorskog društva: borba za očuvanje monopola, kartelizacija, dominantno državno regulisanje privrede, netransparentna privatizacija ili nepostojanje jasnog modela privatizacije za saobraćajno – transportne kompanije uz nepostojanje institucionalnog okvira zakonskih i strateških dokumenata, nedostatak kompetentnog stručnog kadra, zanemarljiva ulaganja u naučno – istraživački rad u ovoj oblasti, bez primjene savremenih tehnika i tehnologija, kao i nepraćenje veoma dinamičnih promjena na ovom tržištu uticali su na brisanje Crne Gore iz Trans-Evropske Transportne Mreže (TEN-T) i Luke Bar, kao čvorišta svih transportnih sistema, sa mape svjetskih luka. Podatak da su sve bivše članice SFRJ, kao i ostale države jugoistočne Evrope, konektovane na najmanje 2 Trans-Evropska koridora, a da je samo Crna Gora ostala izvan navedene mreže dovoljno govori o težini situacije u kojoj se nalazi saobraćajno – transportni sistem naše države.

Pokret za Promjene smatra da jedinstveni cilj daljeg razvoja saobraćajno –transportnog sistema Crne Gore, treba da bude usmjeren ka razvitku i integraciji svih vidova saobraćaja u skladu sa privredno - ekonomskim promjenama i potrebama, definisanom politikom EU kroz temeljni dokument Trans-Evropska Transportna Mreža (TEN-T), traženju šanse u Regionalnoj Studiji Infrastrukture za Balkan (REBIS) i proaktivnom učešću u radu Regionalnog Sekretarijata za Praćenje Transporta u Jugoistočnoj Evropi (SEETO).

U tom smislu Pokret za Promjene je definisao opšte ciljeve revitalizacije i razvoj saobraćajno – transportnog sistema Crne Gore:

- Stvaranje savremenog institucionalnog i zakonskog ambijenta za razvoj saobraćajnih i transportnih sistema;
- Kreiranje bezbjednog, kvalitetnog i brzog logističkog sistema za sve učesnike u lancu, robu i okolinu;
- Stvaranje uslova za razvoj samoodržive saobraćajne infrastrukture i ostalih elemenata ovog sistema.

- Integrisanje saobraćajne mreže u TEN-T.
- Komercijalizacija svih elemenata saobraćajne mreže u skladu sa principima održivog razvoja i zaštite životne sredine.
- Razviti i integrisati informacione sisteme pojedinih vidova transporta Crne Gore u jedinstveni evropski informacioni sistem.

U svrhu dostizanja ovih ciljeva potrebno je sprovesti sljedeće aktivnosti u pojedinim saobraćajno – transportnim sistemima:

Željezničko-transportni sistem:

- Povećati sigurnost i bezbjednost transporta ljudi i tereta kroz uklanjanje kritičnih tačaka i izdvajanjem većih sredstava za održavanje željezničkog sistema.
- Restruktuirati Željeznicu Crne Gore, uvesti savremene strategijske, organizacione i kadrovske metode upravljanja, odvojiti komercijalnu od infrastrukturne komponente i napraviti plan djelimične privatizacije ovog sistema.
- Promovisati mogućnosti multimodalnog transporta kroz Crnu Goru i većeg korišćenja kapaciteta naše željeznice. U tom pravcu potrebno je rekonstruisati našu željeznicu u skladu sa standardima koji obezbjeđuju uvođenje KT (kombinovanog transporta) i HUCKE-PAK transporta tehnologije B i C.
- Koordinirati zajednički nastup Željeznice CG, Luke Bar i Željeznice Srbije na trećim tržištima, harmonizovati međusobnu tarifnu politiku i lobirati za privlačenje strateških željezničkih operatera na naše tržište.
- Stvoriti institucionalni i zakonski okvir prilagođen evropskim standardima iz ove oblasti, pripremiti stratešku i projektnu dokumentaciju u cilju lakše borbe za uvrštavanje pravca Bar – Beograd u TEN-T i na taj način povezivanje na koridor X i Podunavski koridor VII.
- Donošenje i brza implementacija zakonskih (Zakon o lukama, Zakon o sigurnosti i bezbjednosti plovidbe itd.) i strateških (Strategija razvoja Luke Bar, Pozicioniranje Luke Bar na domaćem i međunarodnom tržištu itd.) dokumenata.
- Izuzimanje Luke Bar iz ingerencija Zakona o morskom dobru.
- Uspostavljanje PSA (Port Authority System), tj. sistema lučke uprave kojom će se izvršiti primarna diferencijacija ingerencija Vlade, lučkih vlasti i lučkih terminal-operatora i na taj način obezbjeđiti uslove za sklapanje koncesionih aranžmana i veće učešće privatnog kapitala.
- U cilju većeg iskorišćenja kapaciteta rekonstruisati i specijalizovati Luku Bar kao transšipment kontejnersku luku u Jadranu, uvesti linijski servis koji bi tangirao hub – transšipment centre u Mediteranu i na taj način privući strateške operatore terminala; ovako bi se paralelno sa rekonstrukcijom željeznice mogla promovisati SSS (short sea shipping) evropska strategija.
- Ispitati relevantna lokalna i regionalna tržišta robnih tokova i definisati model revitalizacije našeg brodarstva kroz zajedničko ulaganje države i privatnog kapitala, prevashodno naših pomoraca.
- Razvijati obrazovne ustanove i institute u oblasti pomorstva, kroz intenziviranje promocije pomorske struke, a na temelju očuvanja pomorske tradicije; povećati izdvajanja za naučno – istraživački rad u ovoj oblasti.

PzP će posebnu pažnju i aktivnosti usmjeriti i na sljedeće oblasti, koje su dio ili su u neposrednoj vezi sa pomorskom privredom:

- brodogradnja-remont brodova,
- ferry transport i prevoz putnika,
- nautički turizam,
- ribarstvo,
- iskorišćavanje organskih i neorganskih materijala na moru i podmorju.

Drumski transportni sistem:

- Rekonstrukcija velikog broja “kritičnih tačaka” u cilju preventivnog djelovanja na povećanje bezbjednosti i sigurnosti na našim saobraćajnicama.
- Restruktuiranje naših državnih preduzeća iz ove oblasti, formiranje katastra puteva i baze podataka u cilju definisanja ingerencija nad putnom infrastrukturom.
- Izrada plana putne mreže Crne Gore zasnovane na realizaciji tangencijalnih i prstenastih saobraćajnih pravaca, u cilju razdvajanja i preraspodjele saobraćajnih tokova u gradu.
- Definirati nove standarde u saobraćaju i transportu u skladu sa preporukama EU, kao i planove režima odvijanja saobraćaja kroz urbane sredine, pogotovo u periodu ljetnje turističke sezone.

Civilno vazduhoplovstvo

Zbog nepostojanja adekvatne i kvalitetne saobraćajne infrastrukture, Crna Gore je, kao turistička destinacija, do sada bila gotovo isključivo avio-destinacija – dostupna putem avionskog prevoza. Razvoj vazdušnog saobraćaja je, zato, u uskoj vezi sa razvojem turizma u Crnoj Gori. PzP smatra da država treba da zadrži većinski paket akcija u nacionalnoj avio kompaniji i da zajedno sa novim investitorima dokapitalizuje i modernizuje flotu. PzP se opredjeljuje za visoku sigurnost u avionskom saobraćaju, permanentno modernizovanje i rekonstrukciju kapaciteta aerodroma, kao i usklađivanje crnogorskih i međunarodnih standarda u ovoj oblasti.

3.5 Ribarstvo

PzP iskazuje svoje ogromno nezadovoljstvo stepenom i pravcima razvoja ribarstva u Crnoj Gori, koje je vođeno bez planskog i dugoročnog programa sa davanjem ogromnih finansijskih sredstava u istraživačke projekte i programe koji i ne zahtijevaju dodatna istraživanja, a sve to bez konkretnih mjera kako bi ti isti programi zaživjeli i bili od opšteg dobra za građane i državu Crnu Goru. Ribarstvu treba posvetiti punu pažnju zbog mnogostrukog ekonomskog i razvojnog efekta (proizvodnja, trgovina, izvoz, otvaranje specijalizovanih preduzeća, ribarska brodogradnja, nova radna mjesta), kao i zbog turističkog i ekološkog aspekta, individualnog i sportskog ribolova (morskog, slatkovodnog i podvodnog).

Obzirom da je Jadran oligotrofni basen produktivnost mu je ograničena, i količina proizvoda zavisi od više faktora: veličine fonda koji se nalazi u moru, broja i vrste proizvodnih sredstava, vrste i intenziteta potreba ljudi na kopnu itd. Ispitivanje i definisanje ribljeg fonda spada u domen ribarstvenih biologa, a pitanje rentabilnosti njegove eksploatacije je predmet posebnih ekonomskih analiza i studija kojima ćemo posvetiti posebnu pažnju. Uzajamna povezanost ovih ispitivanja je neophodna, posebno ako imamo u vidu mogućnost pretjeranog

uništavanja nedoraslih i ekonomski za ishranu nevažnih riba, kao i neracionalno bez ikakve kontrole izdavanje dozvola za ribarenje, što povlači sobom opustošenje ribljeg fonda a time i snižavanje nacionalnog dohotka iz ove privredne grane. Na sadašnjem stepenu razvoja ribolova u Crnoj Gori prihodi su neznatni. Mi ćemo se zalagati i raditi na postepenom razvoju ribarstva i rigoroznoj kontroli ribolovnog napora (broju ribarskih brodova, količini i vrsti ribolovnog alata, broju ljudi i stepenu ribolovne aktivnosti) i ostvariti kontrolisani profit od ribolova. Ulov može a ne mora da se zadrži na ekonomskoj granici, ona može biti prekoračena zbog povećane potražnje ili raznih socijalno-ekonomskih razloga. Ograničenja se primenjuju na cijeli ribolovni napor tj. smrtnost riba izazvanu aktivnošću čovjeka. Da bi se takva ograničenja isplatila neophodno je pratiti odnos između rastevanja, prirodnog i ribolovnog mortaliteta, ekonomskih faktora, relevantne cijene različitih veličina i vrsta riba. Da bismo ostvarili profit tj. ekonomsku dobit od ribljeg fonda potrebno je imati jasniju sliku o vrstama ribljih proizvoda koji se dobijaju iz mora, strukturu i opseg njihove proizvodnje i potražnje. Zbog toga je potrebno prije svega razmotriti odnos između postojećeg fonda u moru, prema proizvodnji i proizvodnim snagama u ribarstvu u zemlji. Ulov ribe i beskičmenjaka je nakon II svjetskog rata na zapadnoj obali u neprekidnom porastu, dok na našoj obali ulov zaostaje, najveći ulovi na zapadnoj obali postignuti su u sjevernom, zatim srednjem a najslabiji u južnom Jadranu i u našim teritorijalnim vodama. Insistiraćemo na revitalizaciji i vraćanju u funkciju Instituta za biologiju mora u Kotoru čiji je strateški značaj veliki, u ovoj oblasti posebno, zbog njegove programske orijentacije istraživanja, zaštite podmorja i potrebe stalnog monitoringa kao i uključivanja u aktivnu međunarodnu saradnju. Revitalizacija ove institucije jedan je od vrlo bitnih faktora za upisivanje Crne Gore na savremenu kartu Evrope. Istraživanje mora je specifična multidisciplinarna nauka i kao takva u svim zemljama koje izlaze na more tretira se kao specifična strateška djelatnost, tako da i Crna Gora u tome mora biti prepoznatljiva. Pokrenućemo inicijativu za formiranje istraživačkog centra koji bi vršio monitoring i procjenu ribljeg fonda i beskičmenjaka u Skadarskom jezeru i ostalim ekonomski bitnim slatkovodnim ekosistemima u Crnoj Gori, što bi otvorilo mogućnost za otvaranje novih radnih mjesta i ostvarivanje profita kroz kontrolisanu eksploataciju.

Posebnu pažnju ćemo posvetiti unapređenju i daljem razvoju, kao i maksimalnom podsticaju otvaranja novih, manjih ili većih pastrmskih ribnjaka na rijekama i jezerima u Crnoj Gori. Takođe, zbog veoma povoljnih, a neadekvatno iskorišćenih prirodnih resursa koje posjeduje, mora se razvijati i povećati broj ribnjaka za uzgoj morskih riba (brancin, orada, zubatac, školjke). Potrebno je pod hitno zatražiti od nadležne institucije u EU kontigent za uzgoj i izvoz tune. Nadalje, podsticati razvoj ribarenja i ulova plave ribe (inćun, srdela) koje ima u ogromnim količinama, u našim vodama. U sklopu tog razvoja, insistiraćemo na otvaranju distributivnog, otkupnog centra, kako bi se ribari fokusirali samo na osnovnu djelatnost, a distributivni centri bi nalazili dalje kupce, sa naglaskom na izvoz.

PzP se zalaže da Skupština Crne Gore, u skladu s međunarodnim pravom, jasno definiše i odredi zatvoreni ekonomski pojas od posebnog značaja za Republiku Crnu Goru u Jadranskom moru, u koji ne bi mogli ulaziti ribari susjednih država.

3.6 Planiranje, uređenje i korišćenje prostora

U ovoj oblasti PZP se rukovodi sljedećim principima:

- Domaćinskim upravljanjem prostorom, kao osnovnim resursom države,
- Ublažavanjem seizmičkih i drugih rizika od prirodnih katastrofa,
- Zaštita prirode i životne sredine i
- Održivi razvoj

Prioritetno će biti da se kroz veće odlučivanje o prostoru na nivou opštine oslobodi kreativna energija, zainteresovanost građana, kao preduslov za ravnopravnije korišćenje prostora, domaćinsko gazdovanje i zaštitu prirode i životne sredine. Hitno će se donijeti novi zakon o koncesijama koji će omogućiti da opštine raspolažu većim dijelom prihoda od resursa sa njihove teritorije, a potrebno je i precizno prostorno i zakonsko determinisanje javnog dobra i ugrađivanje u prostorno plansku dokumentaciju (npr. obale rijeka, jezera, morska obala i druge slične površine i prostori).

PZP se zalaže da se uzurpacija prostora i bespravna gradnja krivično-pravno sankcionišu, a objekti izgrađeni na javnim površinama, ili zemljištu u državnom vlasništvu po automatizmu upisuju u vlasništvo države. Donijeće se dugoročni program provjere postupka u svim slučajevima gdje je ranije društveno vlasništvo promijenilo titulara.

Stambeni fond će se tretirati kao društveno bogatstvo za koje će predvidjeti kompleksne mjere održavanja i unapređenja. Sadašnji Zakon o etažnoj svojini nije ponudio takve mjere.

Zalažemo se za usvajanje urgentnih mjera i srednjoročnih i dugoročnih planova za energetska efikasnost stambenih i drugih objekata. Enormni su gubici energije, i u zimskom periodu za grijanje i u ljetnjem periodu za hlađenje, zbog nepostojanja mjera i planova za štednju kroz poboljšanje energetske efikasnosti objekata. Izvršiće se hitna kategorizacija nekretnina i uvesti progresivni porezi na nekretnine radi formiranja fondova za izgradnju opštinskih stanova koji će se rentirati po povlašćenim uslovima, kao vid socijalne zaštite.

Na republičkom i opštinskom nivou u oblasti uređenja prostora će se formirati institucija analogna ombudsmanu. Za to će biti birani istaknuti stručnjaci arhitekta – urbanisti, od velikog ugleda i ličnog integriteta, koji će dobijati mandat od Skupštine CG da mogu spriječiti realizaciju onih planskih dokumenata ili njihovih djelova kojima se ugrožava javni interes, ambijentalne vrijednosti, urbani identitet i sl.

Pokret za promjene će, kroz rad ekspertske vlade intenzivirati usaglašavanje i donošenje Prostornog plana Crne Gore do kraja ove godine. Takođe, na osnovu donijetog Nacrta će se uraditi opštinski prostorni planovi u što kraćem roku. Prostorni plan Crne Gore će prije svega valorizovati sve resurse i potencijale kojima raspolaže Crna Gora, objediniti sve dugoročne i srednjoročne razvojne koncepte a takođe će zaustaviti sadašnju devastaciju prostora i u mogućoj mjeri «divlju gradnju» uklopiti u ono što predstavlja održivi razvoj.

3.7 Građevinarstvo

Građevinarstvo spada u najznačajnije grane crnogorskog privrednog sistema, a predstavlja i vrlo važan element u definisanju socijalne politike svake zemlje.

Pokret za Promjene se zalaže za:

- Politiku stambene izgradnje koja je okrenuta tržištu i njegovim zakonitostima, ali je istovremeno svjesna značajnih socijalnih karakteristika crnogorskog društva.
- Raznovrsne oblike efikasnog finansiranja izgradnje, posebno kroz specijalizovane štedionice.
- Zadovoljavanje ekoloških imperativa i štednju energije.
- Smanjenje birokratskih prepreka za dobijanje građevinskih dozvola i drugih službenih potvrda, dodjeljivanja lokacija za gradnju stambenih objekata, naglašavajući potrebu za osjetnim ubrzanjem procedure.

- Sprječavanje bespravne gradnje.
- Socijalne stanove, koji bi omogućili stanovanje i onoj populaciji u Crnoj Gori koja objektivno nije u mogućnosti da plaća visoku stanarinu.

3.8 Monetarna politika

I u Crnoj Gori je zahvaljujući traumatskom monetarnom iskustvu iz ranih devedesetih, nastala predrasuda da se inflacija javlja samo kao rezultat prekomjernog štampanja novca, te da treba uvesti neku monetu od kredibiliteta i da će se time problem inflacije i monetarne stabilnosti riješiti. Na ovakom očekivanju je bilo zasnovano i opravdavano uvođenje njemačke marke i docnije eura. Uvođenje strane valute u Crnoj Gori i visok nivo inflacije koji je uslijedio drastično ukazuju na neopravdanost ovih očekivanja. Podsjetimo da je u 2000-toj inflacija u Crnoj Gori iznosila 23%, u 2001-oj čitavih 26,5%, u 2002-oj oko 9,2%, te konačno u 2003-oj oko 7,6%, i dalje manje od 4%.

Koncepcijski gledano glavni problem sa dolarizacijom, u našem slučaju sa eurizacijom, leži u činjenici da su male zemlje koje se opredjeljuju za stranu valutu jako izložene tzv. asimetričnim šokovima, koji se mogu javiti i na strani agregatne tražnje i na strani agregatne ponude. S druge strane, pošto su se kroz dolarizaciju lišile instrumenata monetarne politike i politike deviznog kursa ove zemlje gotovo da nemaju nikakve šanse da na adekvatan način odgovore na ove šokove. Istini za volju treba reći da je čitav niz faktora kojima se objašnjava dosadašnja inflacija u Crnoj Gori bio tranzitnog karaktera: liberalizacija cijena i spoljnotrgovinskog režima, budžetski deficit koji prati tranziciju, primjena novih poreskih propisa, moguć uticaj harmonizacije carina, zaokruživanje cijena na gore kod uvođenja eura i sl.

Ovaj rast je sa svoje strane značio smanjenje konkurentske sposobnosti domaće privrede na stranom tržištu, što je dalje vodilo ugrožavanju izvoza i povećanju uvoza, pogoršanju trgovinskog i platnog bilansa, te, što je još gore, daljem padu privredne aktivnosti, rastu nezaposlenosti i sl. Ova je nepovoljnost bila tim veća što je mala crnogorska privreda, po prirodi stvari (visoko učešće «tradeables») jako zavisna od svoje konkurentske pozicije na stranom tržištu. Sve to je prirodno vodilo nelikvidnosti privrede i banaka, drastičnom smanjenju novčane mase, rastu kompenzacionih poslova, rastu međusobnih zaduživanja i čitavom nizu drugih ponašanja i pojava. Važno je, konačno, napomenuti da u ovim uslovima čak i potpuno uklanjanje inflacije u narednom periodu, tj. njeno svodenje na nulti nivo, ne rješava problem jer je u prethodnom periodu relativni nivo naših cijena u odnosu na strane već kumulativno porastao za oko 80%.

Da bi novac mogao da ispuni svoju višestruku misiju (sredstva plaćanja, mjere vrijednosti novca kao blaga) mora postojati povjerenje od strane građana i privrednih subjekata. Građani imaju povjerenje u euro i to se pozitivno reflektuje u sve značajnijoj štednji.

Takođe, euro otklanja rizik valutnog kursa, što je od značaja za investitore. Prema tome, gore pomenuti «problemi» eura, zapravo ne proističu iz eurizacije našeg monetarnog sistema. Oni su izraz odsustva sposobnosti naše privrede da se efikasno uključi u proces međunarodne razmjene. Mali kapaciteti, niska produktivnost, cijene osnovnih inputa (vode, električne energije), nepoznavanje marketinških vještina, razlozi su nekonkurentnosti naših proizvoda. Na drugoj strani nekonkurentnost domaćih proizvođača diktira visok deficit platnog bilansa sa inostranstvom, odnosno odliv eura. Bolja ponuda domaćih proizvođača (niže cijene, kvalitet po međunarodnim standardima), ujednačen platni bilans sa inostranstvom, mogu biti rezultat integralne razvojne politike u domenima malih i srednjih preduzeća, poljoprivrede i turizma.

Neophodno je vrlo brzo napraviti sveobuhvatnu studiju efekata uvođenja eura, sa posebnim osvrtom na koristi i nedostatke ovog monetarnog modela u smislu kreiranja ekonomske politike usmjerene ka ekonomskom oporavku i brzom rastu. Ukoliko se kroz stručnu analizu pokaže da je u aktuelnom crnogorskom ekonomskom trenutku vrlo teško podstaći razvoj bez proaktivne monetarne politike, zalažemo se za uvođenje sopstvene valute i bitno drugačiju ulogu Centralne banke.

Monetarna politika mora služiti stabilizaciji nacionalne valute i likvidnosti bankarstva. Zalažemo se za dugoročnu stabilnost monetarne politike, za bolje razrađene instrumente na otvorenom tržištu i za smanjenje obaveznih rezervi, te povećanje asimetričnih intervencija.

Zauzimamo se za produbljivanje i proširivanje nacionalnog finansijskog tržišta. Vjerujemo da treba osigurati veću mogućnost fluktuacije kapitala u obliku hartija od vrijednosti. Insistiramo na sve većoj otvorenosti i pristupu međunarodnom tržištu kapitala, uz mnogo efikasniju kontrolu letećeg (špekulativnog) novca, koji izaziva nestabilnost. Na taj način će biti osigurana veća mobilnost kapitala i elastičnost finansiranja uopšte, što je - uz strani kapital - glavni temelj stope rasta.

PzP će posebnu pažnju posvetiti razvoju mehanizama i institucija za kontrolu, prevenciju i sprječavanje pranja novca, što je postala uobičajena i vrlo raširena praksa u nansijskom sistemu zemlje.

Centralna Banka mora biti nezavisna, ali uloga Skupštine u obezbjeđivanju većeg stepena transparentnosti i kontrole mora biti značajno veća. Organizacijski treba biti postavljena tako da obezbjeđuje veću kontrolu svih subjekata na finansijskom tržištu, posebno kontrolu bankarskog sistema.

3.9 Poreska politika

Naša strategija poreske politike teži podsticanju ulaganja u nove investicije, u kreativnost i inovativnost preduzetnika. Pokret za Promjene se zalaže za konzistentan poreski sistem. Porez na dodatnu vrijednost (PDV) treba odrediti tako da u svojoj socijalnoj komponenti bude pravedan i podnošljiv.

Neophodno je poreski sistem prilagoditi posljedicama nepravedne i nelegalne tranzicije u kojoj je došlo do snažnog socijalnog raslojavanja stanovništva na mali broj bogataša (koji su uglavnom svoj kapital stekli pod sumnjivim i netransparentnim uslovima na štetu imovine države i drugih građana) i većinu osiromašenih građana koji imaju sve većih problema da obezbijede голу egzistenciju svojim porodicama.

Poreski sistem, stoga, mora biti posebno usmjeren na korigovanje određenih disproporcija u imovini, te mora biti fokusiran na oporezivanja luksuza, imovine i potrošnje, i to sa progresivnim stopama. Javnu potrošnju treba postepeno smanjivati, imajući u vidu da je temeljni problem u strukturi javnih rashoda.

Državni budžet treba biti uravnotežen i usklađen s realnim mogućnostima privrede i poreskih obveznika. Trošenje budžetskih sredstava i funkcionisanje trezora treba staviti pod snažnu internu i eksternu kontrolu, radi povećanja transparentnosti javnih finansija i sprečavanje zloupotreba i korupcije.

3.10 Politika zapošljavanja

Uklanjanje nezaposlenosti, otvaranje novih radnih mjesta i podizanje životnog standarda smatramo jednim od najznačajnijih nacionalnih prioriteta. Cilj PzP je puna zaposlenost u

Crnoj Gori. Napori moraju biti usmjereni na ostvarivanje prava na rad, te prava zaposlenih na zaradu kojom sebi i svojoj porodici mogu osigurati slobodan, sigurniji i bogatiji život.

Ekonomska politika u cjelini mora služiti otvaranju novih radnih mjesta, posebno za:

- Mlade nezaposlene osobe;
- Osobe s radnim iskustvom, koje su zbog tranzicionih procesa i restrukturiranja privrede ostale bez posla;
- Osobe koje imaju status invalida, kao i osobe s faktorom otežanog zapošljavanja.

Država treba intezivno da podstiče preduzeća da se sistemski brinu za obrazovanje i osposobljavanje svojih zaposlenih, kao i da pravi projekcije potrebnih kadrova i da na tim osnovama određuju obrazovne profile.

PzP se i u politici zapošljavanja zalaže za socijalni dijalog i socijalno partnerstvo svih segmenata društva. Posebno se zalažemo za dijalog između Vlade, sindikata i poslodavaca, kao neophodne pretpostavke za harmoničan privredni i socijalni razvoj.

3.11 Socijalna politika

U periodu radikalnih političkih, ekonomskih i društvenih promjena ljudima je potrebna država koja ima odgovornu socijalnu politiku, i, koja omogućava i pospješuje solidarnost generacija, socijalno partnerstvo i zaštitu slabih.

Crnu Goru vidimo kao socijalno odgovornu državu koja se brine o svim, a posebno najugroženijim slojevima društva. Socijalna pravednost, društvena solidarnost i humanost treba da budu temelji socijalne politike. Procesi globalizacije nameću obavezu pojačane socijalne funkcije države.

Osnovni zadaci socijalne politike su:

- Osigurati pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba slabim, nemoćnim i drugim zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad nezbrinutim građanima, porodicama koje imaju tjelesno i duševno oštećenu i socijalno zapuštenu djecu, invalidnim osobama, djeci bez roditelja i onoj za koje se roditelji ne brinu.
- Svako je svojim radom, prihodima i imovinom dužan pridonijeti sprječavanju, otklanjanju ili ublažavanju sopstvene socijalne ugroženosti, kao i socijalne ugroženosti članova svoje porodice, posebno djece i drugih članova, nedoraslih da brinu o sebi.
- Odgovornost za socijalnu sigurnost svojih građana dominantno snose jedinice lokalne uprave i samouprave.
- U sveukupnom sistemu socijalne zaštite važno mjesto pripada vjerskim organizacijama, humanitarnim ustanovama i NVO sektoru.
- Ostvarivanje prava na socijalne pogodnosti mora se čvrsto vezati uz jasne pokazatelje primanja i imovine svakog korisnika, te mora biti usmjereno na one kojima je ta pomoć stvarno potrebna.

PzP će hitno pokrenuti implementaciju projekta uvođenja socijalnog kartona u okviru kojeg bi se konačno došlo do pouzdanih podataka o socijalnom statusu svakog crnogorskog građanina i porodice. Na osnovu analize prikupljenih podataka definisala bi se odgovarajuća socijalna politika, sa posebnim osvrtom na najugroženije djelove populacije, ali imajući

u vidu i njihove stvarne potencijale i mogućnosti. Na ovaj način bi prestala dosadašnja veoma neefikasna i skupa socijalna politika, koja je bila zasnovana na improvizacijama i neprovjerenim podacima, pa se tako dešavalo da pravo na socijalnu pomoć imaju i oni koji nijesu u stanju socijalne nužde, a oni ugroženi djelovi populacije su primali socijalne nadoknade od kojih nijesu mogli da obezbijede egzistencijalni minimum. Uvođenjem socijalnog kartona država dobija efikasan mehanizam praćenja socijalne situacije u Crnoj Gori i može da priprema i realizuje efikasnu socijalnu politiku fokusiranu direktno na one građane koji su u stanju socijalne potrebe.

Uniformnost, stabilnost i integritet sistema socijalne zaštite, i sprječavanje mogućih zloupotreba mora se osigurati hitnom izgradnjom jedinstvenog sveobuhvatnog i dobro zaštićenog informacionog sistema za praćenje promjene dohotka i imovine korisnika socijalnih pogodnosti.

Povećanje iznosa dječijeg dodatka u skladu s realnim potrebama djeteta biće jedna od prvih mjera koje će preduzeti PzP. Pomoć za izdržavanje treba biti usmjerena prema onim građanima i porodicama, koji privremeno ili trajno ne mogu svojim vlastitim snagama osigurati sredstva potrebna za egzistenciju.

Svi korisnici socijalne pomoći koji su sposobni za rad, a trenutno žive od socijalne pomoći biće obuhvaćeni i posebnim programima države za javne radove i imaće prioritet za zapošljavanje na tržištu rada.

4. OBRAZOVANJE, NAUKA I TEHNOLOGIJA

Pokret za promjene se zalaže za temeljne promjene u sistemu obrazovanja uočavajući strukturne greške u političkom odnosu prema tom sistemu. Potencijale ovog sistema potrebno je maksimalno iskoristiti za sveukupni ubrzani oporavak zemlje- populacijsku obnovu, povećanje efikasnosti privrednih i društvenih djelatnosti, inovativne aktivnosti i otvaranje novih radnih mjesta, te stvaranje visokokvalitetnih naučnih, tehnoloških i kulturnih dobara, koji će otvoriti razvojne perspektive, osigurati bolji život građana i ubrzati integracione procese.

4.1 Predškolsko vaspitanje

Sistemu predškolskog vaspitanja u Crnoj Gori ne posvećuje se dovoljno pažnje, neadekvatna je finansijska podrška države, što je prouzrokovalo da u ovoj oblasti vlada prilično haotično stanje (nedovoljni prostorni i kadrovski kapaciteti, nepostojanje kvalitetne kontrole rada privatnih predškolskih ustanova, neprofesionalan kadar, neodgovarajuća pravna legislativa koja je dovela do toga da su mnogi privatni vrtići registrovani kao NVO, itd.). PzP se zalaže da se našim najmlađim građanima obezbijedi kreativan i kvalitetan razvoj, i u tom cilju ćemo preduzeti sljedeće aktivnosti:

- Podstaci hitno povećanje broja ustanova predškolskog vaspitanja (vrtića), koji je već dugo vremena zaustavljen na neprihvatljivo niskom nivou od oko 30% obuhvaćene djece, do procenta primjerenog potrebama crnogorskog društva.
- Založićemo se za prilagodljivo vrijeme boravka djece u vrtićima, tako da se djeci zaposlenih roditelja osigura cjelodnevni boravak, a takođe kroz popodnevni i večernji rad vrtića dati mogućnost boravka djeci čiji roditelji rade u to vrijeme. Da bi bile zadovoljene sve potrebe imamo u planu osigurati mogućnost povremenog boravaka djece čiji roditelji rade povremeno (od nekoliko nedelja do nekoliko mjeseci tokom godine).

- Založićemo se za uvođenje materijalnih olakšica za roditelje s niskim primanjima i nezaposlene.
- Založićemo se za poboljšanje materijalnog i socijalnog položaja vaspitača.
- Predškolsko obrazovanje treba učiniti dostupnim svima, jer već na ovom nivou vaspitanja i obrazovanja treba osigurati jednake polazne šanse svoj djeci (kreativni razvoj, učenje stranog jezika, informatička pismenost itd.) omogućavajući istovremeno ubrzano napredovanje talentovanih.
- Uz državne, stimulisaćemo osnivanje i razvoj mreže privatnih vrtića, ali uz poštovanje jasne legislative.
- Takođe se zalažemo za formiranje komisije koja će pratiti kvalitet u ovoj oblasti i izdavati licence za rad.

Kvalitetni programi predškolskog vaspitanja daće djeci temelje za doživotno učenje. U današnjim uslovima, djeca koja kasnije ulaze u obrazovni proces gotovo da ne mogu sustići one koji su se počeli ranije obrazovati. Zbog toga se i zalažemo da predškolsko vaspitanje bude dostupno svima što podstiče jačanje socijalne sigurnosti. Zato će PzP kroz jačanje prostornih, kadrovskih i materijalnih uslova pokušati da stimuliše uključivanje što većeg broja djece u ovaj nivo obrazovanja.

4.2 Douniverzitetsko obrazovanje

Sistem douniverzitetskog obrazovanja u Crnoj Gori je opterećen brojnim problemima, koji su uglavnom organizacijske, programske i finansijske prirode: mreža škola i programa je neracionalna i skupa; neusklađenost nastavnih planova i programa sa razvojem djeteta; nizak obrazovni standard s malim brojem školskih zgrada, radom u više smjena, neadekvatno opremljenim školskim prostorom, nedostatak adekvatnih udžbenika i školske literature, nedostatak informatičke opreme; nedovoljno ulaganje u stručno usavršavanje nastavnika; sadržajno i metodički neadekvatno programiranje nastavnih sadržaja i tradicionalna organizacija nastave koja ne omogućava kreativnost nastavnika i izbor obrazovnih puteva po mjeri učenika; horizontalna i vertikalna prohodnost nastavnih programa nije precizno koncipirana i često onemogućava učenicima ostvarivanje željenih obrazovnih ciljeva; direktorima škola nedostaju menadžerske sposobnosti; zastarjela metodika nastave u kojoj dominira predavačka metoda bez aktivnog učešća učenika; neadekvatna opremljenost laboratorija i radionica u stručnim školama; loša koordinacija između programa stručnih škola i zahtjeva privrede, što je dovelo do školovanja kadra sa malim izgledima za zaposlenje; težak materijalni položaj nastavničkog kadra a time i gubitak motivacije i kreativnosti.

U tom cilju PzP će:

- Pokrenuti zakonske i druge mehanizme kojima će se osigurati bolja finansijska podrška započetim reformama, prije svega iz domaćih javnih izvora i privrede, a po mogućnosti i preko stranih donacija i kredita.
- Pokrenuti izradu Strategije razvoja obrazovne djelatnosti na načelima u svijetu dominantnog koncepta permanentnog, doživotnog obrazovanja.
- Pojačati nadzor stručnih službi i javnosti, kako bi se obezbijedilo kvalitetno sprovođenje započetih reformi i ostvarila zadovoljavajuća dinamika.
- Preduzeti zakonske i druge inicijative za podizanje materijalnog, socijalnog i profesionalnog statusa vaspitača, učitelja i profesora.

- Uspostaviti tješnju saradnju na relaciji nastavnik-roditelj, kako bi i porodica aktivno učestvovala u sistemu obrazovanja djece, jer je porodica i najbitniji faktor u kulturi mladih, a time i populacije uopšte. Ovim bi se, nesumnjivo, poboljšala opšta kultura u našem društvu jer je evidentno na prilično niskom nivou.
- Razvijati partnerske odnose škola sa preduzećima i s lokalnim zajednicama.
- Kreirati programe koji omogućavaju horizontalnu i vertikalnu prohodnost, kako bi se izbjegle tzv. slijepo ulice, tj. programi iz kojih nije moguće preći u viši nivo obrazovanja ili u drugi program istog nivoa obrazovanja.
- Uoporedo s razvojem institucionalnog školstva snažnije podsticati razvoj svih oblika obrazovanja odraslih (dokvalifikacije, prekvalifikacije, vanredno studiranje) radi lakšeg i što bržeg zapošljavanja velikog broja nezaposlenih i smanjivanja potrebe za uvozom radne snage.

4.3 Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje u Crnoj Gori opterećeno je brojnim problemima u poređenju sa razvijenima, ili čak, sa zemljama koje su uspješno obavile tranziciju: nedovoljno je učešće stanovništva u sistemu visokog obrazovanja; neefikasno studiranje; mali broj studenata na doktorskim studijama, kako u odnosu na broj stanovnika, tako i u odnosu i na broj diplomiranih studenata; loša materijalna situacija zaposlenih na Univerzitetu; neuslovne biblioteke sa oskudnim knjižnim fondom; zastarjela laboratorijska oprema itd. Ako se ima u vidu da je u poslednjih petnaest godina, zbog ukupno lošeg stanja u Crnoj Gori i negativne kadrovske selekcije, zasnovane na partijskoj pripadnosti, nepotizmu i subjektivnim kriterijumima, došlo do značajnog »odliva mozgova«, tj. odlaska iz zemlje biološki i intelektualno najkvalitetnijeg dijela stanovništva, tada se upotpunjuje problematična slika visokog školstva u Crnoj Gori. Državni Univerzitet u ovakvom stanju i sa ovakvim problemima ne može obezbijediti punu implementaciju započetih reformi, niti međunarodnu ekvivalenciju stečenih diploma, koje bi omogućile punu prohodnost i uključivanje našeg kadra na evropsko tržište rada.

Da bi se postigli zadovoljavajući dugoročni rezultati, i da bi Univerzitet postao pokretačka snaga oporavka crnogorskog društva PzP će se zalagati za:

- Akademska slobodu i punu autonomiju Univerziteta.
- Slobodu istraživanja i nastave, omogućavajući Univerzitetu da sam odlučuje o načinu i putu ostvarivanja svojih ciljeva i zadataka.
- Adekvatnu finansijsku podršku započetim reformama.
- Značajno poboljšanje uslova studiranja: osavremenjivanje učionica, laboratorija i biblioteka.
- Poboljšanje materijalnog položaja zaposlenih na Univerzitetu.
- Davanje pune podrške usavršavanju i školovanju univerzitetskog kadra.
- Da finansijska nadoknada univerzitetskog kadra treba da bude rezultat obrazovne, istraživačke i razvojne aktivnosti.
- Racionalizaciju studijskih programa i univerzitetskih jedinica državnog Univerziteta prema razvojnim potrebama Crne Gore.
- Formiranje nezavisne agencije sa međunarodnim učešćem za kontrolu kvaliteta rada na Univerzitetu, identično praksi EU, koja bi kroz razne oblike

evaulacije, kontole rada Univerziteta i odgovornosti u radu, zatim kroz dodjeljivanje akreditacije kvalitetnim studijskim programima, omogućila veću transparentnost i kvalitet, kao i priznavanje naših diploma od strane vodećih država.

- Oslobođanje Univerziteta dogmatskih i naučno neutemeljenih doktorskih i magistarskih teza, radova i njihovih autora kroz izbore i reizbore.
- Univerzitet koji će biti most za prenos svjetskih iskustava i rezultata u procesu evropskih i globalnih integracija, a ujedno i stožer za reintegraciju crnogorske omladine i naših stručnjaka iz dijaspore.

4.4 Nauka i tehnologija

Zrelost jednog društva i njegovo ophođenje prema sopstvenoj budućnosti, progresu i održivom razvoju ogleda se kroz odnos tog društva prema znanju, kao fundamentu razvoja. Nažalost, odnos crnogorskog društva prema znanju je uvijek bio neadekvatan, a posebno u posljednjih petnaest godina, kada je došlo do značajne devastacije i degradacije ranije dostignutih nivoa i normi. Tako se trenutno stanje u nauci, inženjerstvu i novim tehnologijama u Crnoj Gori može ocijeniti veoma lošim, a u nekim segmentima i alarmantnim. Malo je primjera u istoriji da je neko toliko degradirao u tehnološkom smislu i da smo od društva koje je imalo visoko-sofisticiranu proizvodnju u svim privrednim granama postali društvo, čiji potencijali nijesu u stanju napraviti makar jedan tehnološki proizvod, čak niske složenosti. U trenutku kada EU kroz svoju krilaticu "knowledge based economy – ekonomija bazirana na znanju" grabi da postane vodeća naučno-tehnološka sila u svijetu, mi i dalje devastiramo zadnje ostatke ove djelatnosti. Bitan nedostatak je i to što državni Univerzitet, iako ima skoro apsolutnu koncentraciju sveukupnog naučnog potencijala, ne daje odgovarajuće rezultate u području eksperimentalnog razvoja i ne sudjeluje u razvoju, već je samo Univerzitet predavačkog tipa bez namjere da postane preduzetnički.

Visokoškolske ustanove još uvijek ne odgovaraju izazovu specijalizovanog obrazovanja, koje bi eksibilno odgovaralo potrebama tržišta rada. Konačno, veliki nedostatak je i u tome što Crna Gora nema jasno definisanu strategiju održivog razvoja, pa ne postoje dugoročna istraživanja i programi koji bi se trebali odvijati u okviru utvrđenih ciljeva i prioriteta.

Ukupno izdvajanje bruto nacionalnog dohotka za nauku i tehnološki razvitak (0.04% od BDP za 2006.) je daleko ispod nivoa koji bi osigurao stvarni uticaj nauke na privredni oporavak i razvoj, a da ne govorimo koliko je to daleko od onih 3% BDP koje je Evropska komisija propisala kao granicu koju treba da ispune sve zemlje, najkasnije do 2010, ukoliko žele da se integrišu u tzv. Evropski prostor znanja. Najviše zabrinjava što je privreda u ozbiljnoj krizi i nije u stanju osigurati finansiranje industrijski i tehnološki orijentisanog naučno istraživačkog sektora. Problem je i u neorganizovanosti i kvalitativnoj zastarjelosti postojećih naučnih institucija i institucija za podršku inženjerstvu i tehnologijama. Postojeći naučni instituti su u odumiranju i bave se različitim nisko-sofisticiranim djelatnostima (najmanje naučnim). Iskorak Univerziteta na ovom polju se svodi na volontarizam pojedinaca. Privredna i inženjerska komora nijesu odgovorile savremenim tehnološkim izazovima, već djeluju kao produžena ruka vlasti. Gotovo da i ne postoje nacionalni naučno-istraživački projekti, a niska je i uključenost u međunarodne istraživačke i tehnološke projekte. Prisutan je nedostatak uslova za elementarna eksperimentalna istraživanja (prostor, oprema, laboratorije), kao i nedostatak savremene literature i naučno-stručnih časopisa. Ne postoji čak ni sistem kvaliteta niti odgovarajuća kategorizacija u ovoj oblasti, a da ne govorimo o neadekvatnoj medijskoj zastupljenosti u popularizaciji nauke i inženjeringa.

Značajan problem je i to što u Crnoj Gori ne postoje razvojni centri ili timovi u nijednoj od proizvodnih kompanija, čak su kupci postojećih kompanija razvojne aktivnosti potpuno eliminisali, čime su potpuno zanemarene sve inovacione aktivnosti podmlatka i profesionalaca. Smatrajući znanje najvažnijim resursom jednog društva od čijeg potencijala će zavisiti i valorizacija drugih resursa i ukupni progres, PzP će oblasti nauke, inženjeringa i tehnologije posvetiti značajnu pažnju, ekvivalentno tretmanu u naprednim društvima, te iz tog razloga inicirati:

- Usvajanje jedinstvene Strategije održivog razvoja, koja će definisati realni dugoročni razvoj Crne Gore, prioritetne aktivnosti, dinamiku reformi, očekivane efekte. U okviru te Strategije, usvojiće se Akcioni plan za razvoj nauke i tehnologije.
- Usvajanje finansijskog plana za punu podršku Akcionom planu. Finansijska sredstva će se obezbijediti iz više izvora: iz Budžeta, formiranje namjenskog fonda, organizovanjem donatorskih konferencija, stimulativnom poreskom politikom za ulaganje u nauku i obrazovanje. Ostatak potrebnih sredstava će se obezbijediti zaduživanjem kod komercijalnih banaka uz garanciju države.
- Reorganizaciju postojećih naučnih institucija (vladinih tijela, instituta i akademija) u modernije forme kao što su: tehnološki parkovi, tehnopolisi, istraživački centri, inovativni inkubatori, kontaktne tačke sa ERA (European Research Area), itd. koje će biti prevashodno u funkciji modernizacije privrednih i uslužnih djelatnosti i podizanja tehnološkog nivoa u državi.
- Poboljšanje uslova rada u naučno-istraživačkim institucijama osavremenjivanjem opreme. Intezivirati usavršavanje i obuku kadra, pojačati nadzor, razvijati partnerske odnose sa privredom i lokalnom zajednicom. Znatno poboljšati materijalni položaj naučnog kadra. Ove institucije treba da odražavaju zrelost odnosa jednog društva prema znanju, kao najznačajnijem resursu.
- Jasno definisanje prioriteta, prava i obaveze u bavljenju naučno-istraživačkim i razvojnim radom, definisanje uslova finansiranja, odgovornost za kvalitetnu implementaciju projekata, definisanje načina uspostavljanja partnerskih odnosa sa privredom i Vladom, mogućnosti formiranja inkubacionih i konsalting agencija, saradnja sa drugim naučno-istraživačkim institucijama u svijetu, aktivno uključivanje u evropski naučno-istraživački prostor. Vodeće mjesto u ovoj djelatnosti treba da zauzme Univerzitet.
- Stvaranje uslova za osnivanje privatnih naučnih institucija po visokim standardima, čime će se povećati kvalitetna konkurencija u ovoj oblasti.
- Uvođenje standardizacije i sistema kvaliteta u ovoj oblasti.
- Zaštitu intelektualne svojine i autorskih prava.
- Formiranje posebnih fondova za finansijsku podršku usavršavanja naučnih radnika.
- Pomoć u razvoju naučnog turizma.
- Stvaranje baze podataka naučnog kadra u Crnoj Gori, zatim Crnogoraca koji se školuju ili rade na vodećim univerzitetima i institucijama u svijetu i sa njima uspostaviti aktivnu saradnju.

4.4.1 Informacione tehnologije

Informaciona tehnologija danas čini najznačajniju komponentu savremenog svijeta koja snažno utiče na sve oblasti života i rada, pružajući nove mogućnosti usavršavanju pojedinaca, kao i razvoju preduzeća, državne uprave i društva u cjelini. Ona je osnov informacionog društva i preduslov za razvoj elektronskog poslovanja i elektronske uprave, kao najznačajnijih poluga za ubrzavanje razvoja ekonomije i poboljšanja usluga koje državna uprava pruža građanima i privrednim subjektima.

Shvatajući značaj Informacionih tehnologija u razvoju države PzP prihvata preporuke EU i prihvata sljedeće polazne principe:

- Informacione tehnologije (IT) su neizbježne i fundamentalne;
- Informacione tehnologije su preduslov za globalnu trku u osvajanju globalnog tržišta;
- IT-ijem treba da upravlja tržište.

Za ostvarivanje ovih principa PzP cijeni da je neophodno:

- Stvaranje odgovarajućeg regulatornog okvira koji će podržati razvoj IT;
- Usvajanje međunarodnih standarda za područje IT;
- Usklađivanje zakonodavstva Crne Gore sa zakonodavstvom EU;
- Ukidanje monopolskih odredbi koje uređuju komunikacionu infrastrukturu.

Države koje izgrade, odnosno prije uđu u informaciono društvo ostvariće najbolje rezultate i diktirati uslove koje će morati slijediti ostale zemlje. Zemlje koje u tom pogledu budu oklijevale u najskorijoj budućnosti suočiće se sa značajnim smanjenjem investicija i gubitkom radnih mjesta. Zbog navedenog PzP će se zalagati za formiranje investicionog fonda za informatizaciju, stručnog savjeta za informatizaciju te pokretanje projekata, programa i aktivnosti za ubrzanje procesa informatizacije.

Kako bi se i u Crnoj Gori stvorili uslovi za razvoj visoke tehnologije i informatizacije svih djelatnosti u privredi i društvu u cjelini PzP će težiti da ostvari sljedeće ciljeve:

- Stvoriti stimulatívno okruženje za razvoj, podići nivo volje, motivacije i samopouzdanja kao neophodnih preduslova za budući uspjeh.
- Afirmisati standarde i trendove razvoja IT kao jednog od nosioca budućeg razvoja Crne Gore i to na radikalniji način nego što se to čini u susjednim zemljama.
- Bržim razvojem IT u Crnoj Gori pospješiti političko, privredno i kulturno uključivanje u Evropu.
- Razvojem i primjenom IT ostvariti veću produktivnost crnogorske privrede i podstaći preduzetništvo i otvaranje novih radnih mjesta.
- Stvoriti informatički pismenu Crnu Goru u kojoj vlada kultura preduzetništva, slobode, inicijative i otvorenosti prema novim idejama.
- Usmjeriti zapošljavanje mladih generacija u informatičke sektore i visoke tehnologije.

5. ZDRAVSTVO

Zdravstvo i zdravstveni sistem jedan je od najznačajnijih stubova socijalne stabilnosti i ravnopravnosti svih građana. Smatramo da na putu izgradnje Crne Gore kao socijalne države treba vratiti i održati načelo solidarnosti u zdravstvenom sistemu.

Posebno ćemo se brinuti za zdravstvo u djelovima države koji ne mogu sopstvenim prihodima pokrivati troškove zdravstvene zaštite za građane. Ukupno posmatrano treba posvetiti veću pažnju zdravstvenoj zaštiti najugroženijih djelova populacije, koji su dovedeni u zabrinjavajuće loš položaj, a to su nezaposleni, invalidi, djeca i posebno ljudi starije životne dobi.

Za PzP je od krucijalnog značaja osiguravanje dugoročno održivog finansiranja zdravstva. Da bi se to ostvarilo treba odrediti, po prvi put do sada, opseg prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja. Tako bi se jamčilo da svaka zdravstvena usluga, obuhvaćena obaveznim zdravstvenim osiguranjem, bude zaista podjednako pružena svakome, u svakom dijelu države, i to u unaprijed tačno definisanom vremenskom roku i opsegu i na tačno definisanom nivou. Na taj bi način svaki osiguranik dobio mogućnost samostalne odluke o iznosu izdvajanja za premiju svog zdravstvenog osiguranja.

Reforma zdravstvene zaštite nije izvodljiva bez cjelokupne reforme društveno – ekonomskog sistema. Za njeno izvođenje neophodno je obezbijediti saglasnost svih ključnih političkih aktera u sistemu zdravstvene zaštite.

Reforma sistema zdravstvene zaštite podrazumijeva promjenu zdravstvene politike i suštinske promjene u postojećim zdravstvenim ustanovama, njihovoj strukturi, organizaciji i načinu upravljanja.

PzP će u tom cilju preduzeti sljedeće aktivnosti:

- Konstituisati fond zdravlja kao savremenu, na ekonomskim principima održivu instituciju osnovnog zdravstvenog osiguranja (rigorozna kontrola uplate doprinosa, uključiti lokalnu samoupravu u finansiranju primarne zdravstvene zaštite, procenat od akciza i poreza na promet svih artikala koji direktno ugrožavaju zdravlje, redefinisati pozitivnu listu lijekova sa utvrđenim cijenama koje fond može da plati).
- Ustanoviti osnovni paket zdravstvenih usluga koji država garantuje svojim građanima na osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja. Osnovni paket treba da bude održiv sa aspekta fonda zdravlja i da predstavlja najjeftiniji način postizanja standardnog kvaliteta.
- Ustanoviti sistem dodatnog osiguranja koje može biti privatno i državno. Ovo osiguranje koriste osobe koje žele da se osiguraju na usluge izvan osnovnog paketa ili žele veći standard pri pružanju osnovnog paketa usluga.
- Država će i u praksi izjednačiti sve zdravstvene ustanove, bez obzira na vrstu vlasništva i osnivača, i procijeniti šta je državni interes, a šta se može prepustiti privatnom sektoru. PzP smatra da treba privatizovati sve resurse za koje država nema interes u okviru pretpostavljenog sistema zdravstva (apotekarska ustanova, stomatološka služba, osim dječije i preventivne stomatologije).
- Utvrditi i kontrolisati jedinstveni standard medicinskih procedura, kao i kliničke protokole.
- Upodobiti broj zdravstvenih radnika evropskim standardima.

- Racionalizovati posteljni fond u bolnicama prema standardima Evropske unije.
- Racionalizovati broj nemedicinskog osoblja u zdravstvu na finansijski održiv i socijalno prihvatljiv nivo.

PzP se zalaže za korjenite izmjene načina plaćanja zdravstvenih ustanova za prethodno dogovoreni osnovni paket zdravstvenih usluga:

- Primarna zdravstvena zaštita: plaćati putem fiksne nadoknade po jednom slobodno opredijeljenom građaninu. Samo striktno određene procedure plaćati po usluzi.
- Sekundarni nivo zdravstvene zaštite (ambulantno poliklinički dio, opšte bolnice urgentna medicina i psihijatrija): plaćati putem budžeta fonda (prospektivni budžet)
- Tercijalni visokospecijalizovani nivo zdravstvene zaštite /KCCG.
- Plaćanje će se vršiti po modifikovanom DRG sistemu. U početku će se ovaj model primjenjivati na manjem broju grupa, a kako se razvija informacioni sistem broj grupa bi se povećavao. Ljekari na trećem nivou zdravstvene zaštite plaćali bi se od strane bolnice na osnovu pojedinačnih jednogodišnjih ugovora.
- Omogućiti ljekarima, stomatolozima i farmaceutima da nezavisno od uticaja vlasti organizuju svoje komore po principima struke na jasan i transparentan način. U novom sistemu zdravstvene zaštite ovakva udruženja će imati presudan uticaj.

6. KULTURA

Strategija kulturnog razvoja i de nisanje kulturne politike u Crnoj Gori mora se izgrađivati i održavati na osnovu slijedećih modela:

- Ispitivanje domaćih i međunarodnih resursa za postavljanje temeljnih odrednica buduće kulturne infrastrukture.
- Ispitivanje socijalne strukture i kulturnih potreba.
- Ispitivanje društveno-kulturnih normi, praksi i valorizacije kulturnih segmenata.
- Pozicioniranje profitabilnih i neprofitabilnih grupa i institucija koje se bave kreativnim stvaralaštvom.

Mišljenja smo da se osnovne aktivnosti de nisanja kulturnih modela i pravaca djelovanja treba da kreću u okvirima:

- vizija – strategija - misija,
- prednosti/mane – mogućnosti/prepreke,
- država-privatno preduzetništvo,
- komercijalizacija kulture kroz kreativne industrije.

U tom cilju Pokret za Promjene će se zalagati za:

- Definisane potencijala na nivou: države, opštine, seoskog područja, primorske regije, sjeverne regije, pojedinca, kadrovske strukture u postojećim institucijama, samostalnog personalnog potencijala u neformalnoj grupi.
- Uključivanje osoba sa posebnim potrebama, kroz kreativne radionice u aktuelnu kulturnu produkciju.

- Integrisanje stvaralaštva na nivou: grad-selo, grad-grad, grad-država, međunarodna saradnja kroz projekte gradova, integracija na nivou seksualno, konfesionalno, politički različitih društvenih grupa.
- Plan razvoja na nivou institucija i definisanje prioriteta za subvencije države u periodu: jedna godina, tri godine, pet godina i sedam godina.
- Plan izgradnje novih institucija, revitalizacije i održavanje muzeja, kulturnih spomenika, sakralnih objekata.
- Kadrovsku, institucionalnu i programsku reorganizaciju onamo gdje je neophodno i u obimu koji je neophodan.
- Intezivniju saradnju sa umjetničkim akademijama i Univerzitetom u nastojanju da se što više kadra u stvaranju produkcije kao i samih umjetnika uključi u rad institucija.
- Stipendiranje izrazitih talenata kao i pružanje podrške u uslovima rada i gostovanjima van Crne Gore.
- Elektronsko poslovanje i umrežavanje:
  - crnogorskih institucija i NVO unutar Crne Gore,
  - crnogorskih institucija sa institucijama na Balkanu i u Evropi koje se bave sličnim djelatnostima, radi saradnje kroz produkciju, festivale i simpozijume,
  - crnogorskih institucija sa Evropskim fondacijama za projekte u specifičnim oblastima.
- Subvencionisanje kulture: iz resursa turizma, poreza na kladionice i igre na sreću, ekologije, prosvjete i obrazovanja, Ministarstva inostranih poslova, Zavoda za međunarodnu naučno-tehničku i kulturnu saradnju, kulturnih centara i konzulata.
- Obavezne donacije: ekstra profitera kroz smanjenje poreza, zaposlenih građana kroz akciju «1 euro u godini za kulturu», djece i omladine kroz edukativne, humanitarne akcije i dobrovoljne aktivnosti.
- Stimulisanje tržišta umjetnina koje za sada skoro i da ne postoji jer je srednja klasa gotovo nestala.
- Stimulisanje kvalitetnog stvaralaštva u domenu: muzike, književnosti, dramskog teksta, filma, arhitekture, dizajna, mode, predmeta za upotrebu u domaćinstvu, kancelariji, zabava i sl.
- Stimulisanje banaka za dodjelu kredita pojedincima ili grupi građana koji svoje biznis opredjeljenje planiraju u kulturnoj industriji.
- Zakonski uređene oblasti: autorskih prava, tržišta kulture, održavanja i valorizovanja nasljeđa i angažmana uslužnih i srodnih djelatnosti u umjetničkoj produkciji
- Zakonski definisane granice lične obaveze i odgovornosti vodećih kadrova u insitucijama.
- Pomoć države u rješavanju stambenog i radnog prostora za stvaraoce.
- Insistiranje na kritičkoj, slobodnoj i kompetentnoj medijskoj prezentaciji projekata iz oblasti kulture, van domašaja i zloupotrebe svakodnevnne politike.
- Organizovanje humanitarnih akcija koje podstiču: uređenje grada, uljepšavanje okoline kroz kreativno stvaralaštvo, oslikavanja murala i mozaika na simboličnim urbanim područjima, organizovanje besplatnih koncerata, itd.

7. MEDIJI

Za razliku od stanja u crnogorskim štampanim medijima, koji mogu biti ocjenjeni kao relativno dobri (blagodareći postojanju i radu dviju dnevnih novina, "Dan" i "Vijesti"), situacija u sferi elektronskih medija je zabrinjavajuća i (zbog nesamjerljivo većeg uticaja koji oni ostvaruju) to stanje predstavlja ozbiljnu prepreku demokratskim promjenama u Crnoj Gori. Stoga smatramo da hitnim donošenjem nedostajućih zakona (Zakona o transparentnosti medijskog vlasništva i o sprječavanju nedozvoljene medijske koncentracije, Zakon o lustraciji i Zakona o državnoj tajni), i dosljednom primjenom postojećih zakona (Zakona o slobodnom pristupu informacijama) treba omogućiti dalji razvoj crnogorskog medijskog sektora u pravcu u kome on već pokazuje znake napredovanja ka profesionalnom i demokratskom standardu evropskog okruženja. Na drugoj strani, usvajanjem mjera koje će poslovanje tih medija i vlasništvo u njima učiniti transparentnim – neophodno je takav razvojni pravac učiniti trajnim i stabilnim. Blagodareći kontroli koju je imala nad značajnim dijelom civilnog sektora i zahvaljujući blagonaklonosti involviranih međunarodnih institucija, vladajuća crnogorska koalicija je uspjela da, instaliranjem svojih kadrova, ostvari potpunu kontrolu nad novoformiranim upravljačkim strukturama Javnog radio-difuznog servisa RTCG i ključnog nezavisnog regulatornog tijela – Agencije za radio-difuziju (ARD). Nepoštovanje zakonske obaveze o potpunom i objektivnom informisanju u programu JRDS-a ima za posledicu vlasti naklonjenu informativu, no temeljno kršenje profesionalnih standarda ogleđa se u prećutanome – dogadjanjima za koje crnogorska javnost ne sazna ili im javni servisni radio-difuzori posvete neprimjereno mali prostor. Prostor komercijalne radio-difuzije, zahvaljujući predanom radu Sekretarijata za informacije RCG i antimiloševićevskom naporu stranih donatora, takođe je razvijan pod punom kontrolom dosadašnje crnogorske vlasti. Privatni elektronski mediji su godinama bili korumpirani oslobođanjem od obaveza plaćanja zakupa frekvencija i zakonitog finansijskog poslovanja, a taj su dug "plaćali" svojim kooperativnim ponašanjem tokom brojnih predizbornih kampanja. Takav je pristup stvorio finansijski moćne vlasnike ekonomski neodrživih medijskih projekata.

Nepostojanje nezavisnog sindikalnog organizovanja u tim medijima, i neodrživ položaj većine novinarskog kadra lišenog elementarnih radnih prava – samo upotpunjuju ovaj milje kreiran "u dosluhu" vlasnika i državne medijske vlasti. Poseban segment komercijalne radio-difuzije predstavljaju "tajkunski" elektronski mediji osnovani kapitalom osoba iz vrha crnogorske vlasti, njihovih rođaka, kumova i bliskih poslovnih partnera, koje su tokom minulih izbornih kampanja igrali ulogu medijske logistike vladajuće crnogorske koalicije. Javni RDS RTVCG nije u mogućnosti da, sa postojećom organizacijom i tehnološkim karakteristikama, bude iole konkurentan ma kojem modernije opremljenom radio – difuzoru. Odlaganje predviđeno i davno najavljenog procesa racionalizacije ovaj višestruko predimenzionirani kolektiv čini još zavisnijim od državne naklonosti tj. od aktuelne vlasti. Ova inferiornost je dodatno pojačana stalnim favorizovanjem pomenutih tajkunskih medija od strane aktuelne crnogorske vlasti, naročito u domenu tehnoloških performansi.

Pokret za promjene će insistirati na razvoju sistema radio-difuzije u čijem središtu se moraju nalaziti Javni radio-difuzni servisi RTCG i lokalni javni r-d servisi. Sloboda javnog informisanja je suštinski važna za razvoj demokratije, ona zahtijeva novo novinarstvo odgovorno prema javnosti, i ne može se tumačiti slobodom novinara da izrazi vlastite stavove i vlastite pristrasnosti. Iskustva demokratskog dijela svijeta potvrđuju da je sistem javne radio-difuzije jedini raspoloživi koncept koji nam omogućava takvu promjenu.

Uzimajući to u obzir PzP će djelovati u pravcu podsticanja razvoja medijskog pluralizma u skladu sa novim evropskim standardima. Stoga će se PzP, ukoliko dobije potrebni mandat građana, obavezati da će proces izgradnje i moguće dogradnje sistema Javne radio-difuzije tretirati i podržavati kao jedan od prioriteta za razvoj demokratskog ambijenta, i u tom će

smislu efikasno reagovati u pogledu svojih zakonskih obaveza i u pogledu neophodnosti dogradnje funkcionalnog zakonskog okvira.

Imajući jasno u vidu činjenicu da je Crna Gora poratno društvo izloženo svakovrsnoj kriminalizaciji, a svjesni saznanja da nema novog novinarstva bez novih i nekompromitovanih ljudi, PzP će se snažno založiti za donošenje Zakona o lustraciji i drugih važećih zakona iz oblasti medija i istrajati na njihovoj dosljednoj primjeni. PzP će, svjestan vlastite odgovornosti za otvaranje najšireg društvenog dijaloga u cilju postizanja većeg stepena socijalnog i društvenog konsenzusa, uložiti sve neophodne napore kako bi se kreirao medijski ambijent u skladu sa potrebama javnosti i u skladu sa standardima objektivnog, nepristrasnog i profesionalnog novinarstva.

Svjestan činjenice da je nizak profesionalni nivo crnogorskog novinarstva posljedica, između ostaloga, i lošeg položaja samih novinara, dominantno nedefinisanog ili nelegalnog statusa u kome se veći broj njih nalazi, i njihove institucionalne nezaštićenosti, Pokret za promjene će pomoći sindikalno organizovanje u medijima koje neće biti, kao do sada, pod bilo kakvim stranačkim uticajem. Iniciraćemo kreiranje i potpisivanje kolektivnog granskog ugovora novinarskih sindikata i medijskih poslodavaca i podržati slične aktivnosti ostalih zaposlenih u medijskom sektoru. PzP će uložiti napor u obezbjeđivanju međunarodne podrške za nastavak procesa transformacije državne RTV u Javni servis i pomoći u hitnom pravljenu socijalnog programa koji će pratiti proces racionalizacije broja zaposlenih i stvaranje Fonda za realizaciju tog programa. Takođe ćemo, ukoliko dobijemo podršku građana, obezbijediti logističku i finansijsku pomoć u cilju provođenja urgentne tehničke reorganizacije RTCG, u cilju njenog tehnološkog i kadrovskeg osposobljavanja kako bi bila u stanju da ostvari svoju zakonom propisanu leadersku poziciju u pogledu nametanja visokih sadržajnih i tehničkih standarda proizvedenog i emitovanog programa. Pokret za promjene će pokrenuti proces revizija dosadašnjeg poslovanja i postojećeg duga RTVCG, i zatražiti utvrđivanje eventualne pravne odgovornosti, kao i javno preispitivanje zakonitosti i transparentnosti imenovanja i postavljenja organa upravljanja i uređivačkih timova Javnog radio – difuznog servisa RTCG, u skladu sa zakonom deklarisanom potrebom njihove nekompromitovanosti, stranačke neutralnosti, i rukovodeći se do sada pokazanim profesionalnim kvalitetima. Takođe ćemo insistirati na punoj transparentnosti daljnjeg finansijskog poslovanja u skladu sa pozitivnim propisima. Potenciraće se neophodnost uspostavljanja dvosmjerne komunikacije između crnogorske javnosti i njenog radio-difuznog servisa, institucionalizovanje te komunikacije kao neophodnog korektora i zaštitnika javnog radio-difuzora od mogućih pritisaka, uticaja, kao i nužnost edukovanja potrebnog kadra za te aktivnosti. PzP će insistirati na nediskriminatornom tretiranju svakog od komercijalnih emitera, insistirajući na tržišnim principima kao dominantnom regulatoru, zakonima propisanoj regulativi i opredjeljenju da se crnogorski medijski prostor izgrađuje u odnosu na Javnu radio-difuziju kao njegov stožer. Svjesna nužnosti dogradjivanja sistema javno-servisne radio-difuzije, Pokret za promjene će sugerisati nadležnim regulatornim tijelima da pluralnom ambijentu neophodni novi medijski kanali budu neprofitnog tipa i upravljani od strane civilnog sektora – u duhu najbolje pozitivne evropske prakse.

8. SPORT

Opšteprihvaćeno je da sport čini sastavni dio kulture života, opšteg obrazovanja i vaspitanja, te značajan faktor u očuvanju zdravlja u svim razdobljima čovjekovog života.

Zalažemo se za što veću prisutnost sporta u predškolskim ustanovama, u školama i na fakultetima, za amatersko djelovanje u sportskim udruženjima i klubovima, za sportske aktivnosti svih slojeva društva, posebno starijih osoba, za proširenje besplatne ponude

sportskih objekata sportskim klubovima i izgradnju sportsko-rekreacionih objekata. Smatramo da je sport važna karika u borbi protiv bolesti zavisnosti.

PzP će se brinuti i za optimalni razvoj sporta među invalidima. Posebnu brigu će usmjeriti osobama s posebnim potrebama, smatrajući da je i sport dio njihovog integrisanja u svakodnevni i radni život.

Što se tiče vrhunskog sporta, smatramo da država mora ispuniti svoj dio obaveza, prije svega brigom za podmladak omogućavajući optimalni razvoj mladih talenata.

9. EKOLOGIJA

Koncept održivog razvoja i očuvanje i zaštita životne sredine i zdravlja ljudi čine osnovna programska opredjeljenja PzP-a. Privredni razvoj je preduslov napredovanja jednog društva, ali on sa sobom nosi određeni rizik u pogledu devastacije životne sredine.

S obzirom na postojeće vodne resurse, izvore pitke vode, kao i činjenicu da značajan dio crnogorske teritorije čini Jadransko more, kvalitet vazduha, zemljišta, bogat biljni i životinjski svijet, šume, PzP se zalaže za očuvanje postojećih resursa i njihovo racionalno iskorišćavanje, uz striktno poštovanje principa prevencije i principa «zagađivač plaća».

Zalažemo se za sveobuhvatnu i efikasnu zaštitu prava na zdravu životnu sredinu kao ljudskog prava, kao i drugih sa njim povezanih prava, u skladu sa međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnim izvorima prava, Ustavom i zakonima Crne Gore.

Insistiramo na stvaranju uslova za primjenu važećih propisa iz oblasti zaštite životne sredine kao i na nastavku aktivnosti na usaglašavanju naših propisa sa pravom EU. S obzirom na obim i složenost obaveza u ovoj oblasti po osnovu Strategije pridruživanja EU, neophodno je organizaciono, materijalno i kadrovsko jačanje institucija koje se bave zaštitom životne sredine na svim nivoima, u cilju stvaranja efikasnog i koordinisanog sistema koji će biti usklađen sa standardima EU.

PzP će posebnu pažnju posvetiti problemu monitoringa stanja životne sredine, u cilju primjene rješenja Zakona o životnoj sredini koja se odnose na obaveze zagađivača, kao i obaveze državnih organa i uspostavljanje Katastra zagađivača. Zalažemo se za konstantan i kvalitetan monitoring životne sredine u svim segmentima od strane kompetentnih stručnjaka. PzP se zalaže za dosljedno sprovođenje kaznene politike na osnovu važećih propisa, ali i davanje poreskih i drugih olakšica proizvođačima koji upotrebljavaju “zelene tehnologije,” odnosno evropske standarde.

PzP se zalaže za jačanje svijesti o potrebi očuvanja životne sredine. Ekološka edukacija treba da obuhvati cijelo društvo, u čemu posebnu ulogu moraju imati vaspitne i obrazovne ustanove, NVO i mediji.

PzP se posebno zalaže za punu implementaciju Ustavnog prava na slobodan pristup informacijama o stanju životne sredine, kao i na efektivno učestvovanje javnosti u donošenju odluka vezanih za životnu sredinu.

Prioritetne aktivnosti na planu zaštite životne sredine odnose se na:

- Iniciranje postupka pristupanja međunarodnim ugovorima čija je potpisnica bila SFRJ, odnosno SRJ i stvaranje uslova za njihovu punu implementaciju.
- Uspostavljanje Registra zagađivanja životne sredine u skladu sa PRTR Protokolom.

- Izmjene i dopune Zakona o životnoj sredini.
- Stvaranje uslova za primjenu Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu, Zakona o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakona o integrisanoj kontroli i sprečavanju zagađenja.
- Donošenje Zakona o teritorijalnim vodama.
- Uvećanje izdvajanja iz Budžeta po osnovu zaštite životne sredine.
- Uspostavljanje informacionog sistema životne sredine.
- Utvrđivanje nadležnosti Agencije za zaštitu životne sredine, kao centralne institucije u sistemu zaštite životne sredine.
- Kadrovsko jačanje državnih organa, koji se bave zaštitom životne sredine i povećanje broja i ovlašćenja ekoloških inspektora.
- Podrška školovanju i osposobljavanju mladih ljudi za kvalitetan monitoring u okviru postojećih studijskih programa na Univerzitetu Crne Gore.

10. NACIONALNE STRATEGIJE I PROGRAMI

Pokret za Promjene ima pripremljeno nekoliko značajnih, međusobno usaglašenih strateških dokumenata koji obezbjeđuju izlazak iz zone siromaštva i stvaranje neophodnih preduslova za sveopšti dugoročni održivi rast i razvoj na integracionim principima, uz racionalno korišćenje svih resursa i potencijala.

U cilju postizanja neophodnog opšteg društvenog i stručnog konsenzusa Pokret za Promjene će kroz rad ekspertske vlade pomenuta dokumenta ponuditi na javnu raspravu koja će prethoditi njihovom usvajanju u crnogorskoj Skupštini.

10.1 Strategija održivog razvoja

Način na koji se u Crnoj Gori eksploatišu prirodni neobnovljivi resursi, trajno gube pojedini privredni sektori, devastira životna sredina, degradira prostor, upravlja znanjem i kadrom, uslovi pod kojima se rasprodaje nacionalno bogatstvo, ne obezbjeđuju ni minimalne kratkoročne, srednjoročne ni dugoročne pretpostavke za održivi razvoj.

PzP održivi razvoj bazira na uspostavljanju pozitivnih i stabilnih ekonomskih aspekata, zatim lociranju, efektuiranju i racionalnom korišćenju svih raspoloživih resursa, počev od znanja, preko prostora do neobnovljivih resursa i na osnovu toga postizanje pozitivnih, dugoročnih društvenih efekata, koji se ogledaju u ekološkim aspektima, povećanju bruto društvenog proizvoda, njegovoj što ravnomjernijoj raspoređenosti, višem socijalnom statusu, zaposlenosti, stepenu regionalne ujednačenosti, što manjem zdravstvenom riziku itd.

PzP će u cilju postizanja što kvalitetnijih efekata ovako jednog izuzetno složenog procesa angažovati cjelokupno društvo, sve aktere u Crnoj Gori. Pri tome za svaki od pojedinih segmenata PzP ima razrađeno adekvatno rješenje, zavisno od njihove specifičnosti.

Kada su u pitanju resursi, koji su na neregularan, netransparentan način, a na štetu građana Crne Gore, prodati domaćim i inostranim anonimnim investitorima, PzP će pokrenuti postupak raskidanja ugovora u skladu sa međunarodnim praksom i pozitivno pravnim propisima.

10.2 Strategija evropskih integracija

PzP drži da evropske integracije znače implementaciju evropskih tekovina u Crnoj Gori, uspostavljanje slobodnog i prosperitetnog društva baziranog prije svega na sopstvenim kapacitetima i znanju, a na osnovu pozitivnih iskustava uspješnih država u tranziciji.

Kada je u pitanju sam proces evropskih integracija PzP će kroz Program ekspertske vlade preuzeti obavezu stvaranja sveopšteg društvenog, političkog, stručnog konsenzusa koji ima svoju planiranu linearnu, kontinuiranu, uravnoteženu dinamiku, efekte i aktere koji garantuju postizanje održive pozicije Crne Gore u procesu evropskih integracija.

Na taj način će se postići opšti ciljevi počev od punog informisanja javnosti o ovom procesu, preko mogućnosti korišćenja sredstava strukturnih programa pomoći EU, postizanje pozitivnih efekata i unapređivanje performansi u svim sektorima, te dinamičnog procesa integrisanja Crne Gore u zajednički evropski prostor.

10.3 Strategija revitalizacija velikih privrednih sistema

PzP ima detaljno razrađen proces revitalizacije glavnih privrednih sektora u Crnoj Gori koji će bitno i dugoročno uticati na ekonomsko, socijalno i ekološko stanje u Crnoj Gori.

Strategije se prije svega odnose na sektor elektroprivrede, Rudnike uglja, Kombinat aluminijuma i Rudnike boksita i Željezaru Nikšić.

Pokret za Promjene kroz dosadašnji rad Grupe za promjene je pokazao da sva predložena rješenja pokazuju visok nivo stručnosti, primjenljivosti i odgovornosti prema građanima Crne Gore i zaposlenima.

Pokret za Promjene će u punoj mjeri realizovati sva svoja rješenja kroz Program ekspertske Vlade, a o čemu će tokom izborne kampanje informisati crnogorske građane i radnike.

11. RESTITUCIJA

Donošenje i sprovođenje Zakona o pravednoj restituciji i obeštećenju starih domaćih vlasnika trebalo je da bude dokaz izvršene demokratizacije političkog sistema i diskontinuiteta sa nedemokratskim sistemom vladanja. Povraćaj imovine predstavlja i moralnu pouku i opomenu sadašnjim i budućim generacijama da treba dosljedno poštovati sva ljudska prava, u koja spada i pravo na imovinu, te da se pravna država gradi na pravu, a ne na nasilju. Pored zakašnjele lične i materijalne satisfakcije bivših vlasnika i njihovih porodica, restitucija bi doprinijela i uspostavljanju povjerenja u državu i njene institucije. Nažalost, trenutno je na snazi Zakon koji, zbog svih svojih sistemskih nedostataka, u praksi više služi vladajućem režimu za sprečavanje pravedne restitucije imovine bivšim vlasnicima, nego što služi svrsi zbog koje je i usvojen. Ovaj Zakon je urađen po mjeri određenih struktura lokalne i državne vlasti koji u međusobnoj sprezi žele da još jednom otuđe imovinu koja je već jednom oteta od bivših vlasnika revolucionarnim zakonima poslije II svjetskog rata i na taj način učine pravednu restituciju, faktički, nemogućom.

Zbog toga se PzP zalaže da se ovaj Zakon u što skorijem roku izmijeni i to na način da omogući, koliko je to sada uopšte moguće, pravednu restituciju otete imovine bivšim vlasnicima.

PzP se zalaže da se imovina vraća u naturi, u vidu iste ili druge imovine, u onim slučajevima kada je to moguće, jer je to s jedne strane pravično, a s druge strane najjeftinije za državu,

a ako to nije moguće, daje se odgovarajuća, po mogućnosti, tržišna naknada u vidu akcija, obveznica, drugih hartija od vrijednosti ili u novcu.

Zakon treba da se zasniva na načelima jednakog pravnog tretmana, poštovanja stečenih prava, ograničenog obeštećenja, efikasnosti (restitucija mora biti sprovedena efikasno i uz minimalne troškove po državu) i usaglašenosti restitucije i privatizacije.

Proces pravedne restitucije neophodno je zasnovati na sljedećim principima:

- Procjena imovine treba da se vrši prema stanju te imovine u vrijeme njenog oduzimanja, a prema cijenama u momentu vraćanja.
- Restitucija u naturi treba da ima prioritet u odnosu na obeštećenje.
- Obeštećenje treba da obuhvati (po mogućnosti) tržišnu naknadu koja se daje u vidu akcija, obveznica i drugih hartija od vrijednosti za koje garantuje država, a eventualno i u novcu. Obveznik vraćanja i obeštećenja treba da bude država.
- Pravo na povraćaj imovine treba da ostvaruju vlasnici, njihovi nasljednici i pravni sljedbenici.
- Postupak vraćanja i obeštećenja treba da bude pojednostavljen i hitan, uz obezbjeđenje sudske kontrole donijetih akata. Predug postupak bi produžio pravnu neizvjesnost i obesmislio i Zakon i efekte njegove primjene.
- Pri planiranju i obezbjeđivanju budžetskih sredstava za obeštećenje starih vlasnika moraju se uvažiti realne mogućnosti države, obzirom da proces restitucije ne smije na bilo koji način da ugrozi monetarnu stabilnost i razvojni prosperitet. Utvrđivanje podataka o obimu i vrijednosti imovine koja bi bila predmet vraćanja biće u nadležnosti odgovarajuće republičke organizacije (direkcije, agencije ili sl.) Vraćanje imovine u naturi neće proizvesti troškove u budžetu. Isplata akcija ranijim vlasnicima privrednih preduzeća, takođe, ne iziskuje dodatne troškove. Troškovi se pojavljuju kod imovine koja iako postoji, iz raznih razloga ne može da se vrati u naturi i kod imovine koja je uništena.

12. DRUŠTVENA PITANJA

12.1 Porodica

U središtu naše politike stoji porodica kao temeljna zajednica društva, koja se zasniva na ljubavi i braku. Posebna zaštita porodice ustavna je obaveza u državi Crnoj Gori. Tu obavezu treba do kraja i djelotvorno realizovati u praksi, te vratiti porodici centralno mjesto u društvu. Sveukupno zakonodavstvo mora u potpunosti osigurati potrebnu zaštitu porodice.

Svjesni sudbinske važnosti demografskog preporoda, dajemo podršku pronatalitetnoj populacijskoj politici, te se zalažemo za konkretne mjere u zaštiti materinstva, koje bi se sprovele i kroz odgovarajuće poresko zakonodavstvo. Zauzimamo se za povoljne stambene kredite i namjenske stanove, te za stimulatívne dječije dodatke, za povećanje porodiljske nadoknade, kako za zaposlene tako i za nezaposlene majke, te za trogodišnje porodiljsko odsustvo za majke blizanaca, troje i više djece, kao i za to da im se to vrijeme prizna u radni staž.

Zaposlenim majkama treba pomagati širenjem odgovarajućih ustanova za smještaj djece.

Zauzimamo se za pravo na poseban dodatak za treće i svako sljedeće dijete, kao i za dodatak za sve studente, te donošenje sveobuhvatnog programa stipendija koji bi, posebno siromašnima, omogućilo dalje školovanje.

Pozivamo na dosljednu borbu protiv zloupotrebe droge i svih bolesti zavisnosti, koje razaraju i osiromašuju porodicu.

12.2 Mladi

Kao politička grupacija koja promovise slobodu i samoodgovornost, PzP posebno podstiče mlade ljude na međuljudsku, odgovornu, tolerantnu i solidarnu djelatnost. U razvoju svoje ličnosti i na svom životnom putu mladi moraju imati pomoć i podršku države.

Odnos PzP prema mladima temelji se na povjerenju i optimalnom uključivanju mladih u političku, ekonomsku i svaku drugu izgradnju politički stabilne i sigurne države, na temelju njihovih interesa, mogućnosti i obrazovanja.

Posebno ćemo se zauzimati za aktivnu politiku zapošljavanja mladih, osmišljenu podršku mladim porodicama i poboljšanje položaja seoske omladine. U sistemskoj brizi o mladim talentima podstićemo mjere državne politike u obrazovanju, te osnivanju fondacija za posebno nadarene mlade ljude u svim oblastima rada i djelovanja.

Posebno ćemo se zalagati za sveobuhvatnu i djelotvornu politiku prema populaciji naših mladih iseljenika u cilju njihovog povratka u zemlju i njihovo uključivanje u privredni i ukupni kulturni i duhovni život. Podstićemo razvoj brige sistema o siromašnoj i socijalno ugroženoj omladini.

12.3 Stare osobe

PzP se zalaže za optimalno zadovoljenje svih potreba starijih građana, uz podizanje nivoa kvaliteta života, za sudjelovanje starijih ljudi u rješavanju pitanja vezanih za uslove pod kojima žive, kao i za njihovo učešće u svim segmentima društvenog života za koje imaju sposobnosti i interes.

Zalažemo se za partnerstvo između državnih službi, privatnog sektora i nevladinih organizacija u brizi za starije ljude. Protivimo se diskriminaciji starijih osoba na tržištu rada i zalažemo se da briga za starije osobe bude utemeljena na načelu međugeneracijske solidarnosti i humanosti.

Zauzimamo se da starije osobe imaju pravo izbora njege u porodici ili u domu za starije osobe, pri čemu je neophodno planirati izgradnju dovoljnog broja domova za starije osobe. Posebnu brigu moraju uživati starije osobe na selu.

PzP se zalaže da svi građani moraju na primjeren način biti obuhvaćeni penzijskim osiguranjem.

Ukoliko se reforma penzijskog osiguranja izvede stručno i odgovorno, PzP cijeni da će to imati pozitivne efekte na rast domaće štednje, razvoj tržišta kapitala i sveukupni privredni rast.

Pozitivni efekti penzijske reforme na finansijski položaj Fonda PIO biće vidljiv tek u srednjem roku. U kratkom roku je potrebno poboljšati sistem kontrole i naplate doprinosa.

12.4 Izbjeglance i raseljena lica

Aktivno ćemo uzeti učešće u izradi Zakona o državljanstvu, Zakona o azilu i Zakona o strancima kako bi se kroz zakonsku legislativu regulisala pitanja izbjeglica i raseljenih lica u Crnoj Gori.

PzP će se zalagati za ponovnu i sveobuhvatnu registraciju izbjeglih i raseljenih lica. Tom prilikom, neophodno je razmijeniti baze podataka sa državnim organima BiH, Hrvatske i Kosova, utvrditi činjenično stanje i status svakog pojedinačno. Na ovaj način će se od brojke od 12.500 lica doći do nekih 2000 koji realno i stvarno zaslužuju pomoć države i njenog socijalnog staranja, što će biti lako izvodljivo i rješivo.

Problem smještaja za ova lica PzP će urgentno rješavati na takav način da će smještaj dobiti ona lica koja na to imaju pravo, a ostala lica, koja sada bespravno koriste smještaj, potražiće rješenja u skladu sa svojim statusom i to kao rezidenti-građani ili kao stranci na boravku u Crnoj Gori.

Kako je već opisano u dijelu Socijalna politika, na osnovu socijalnog kartona, PzP kroz, u tom dijelu navedene aktivnosti, i nakon sprovedene ponovne registracije, očekuje da će se javiti višak stambenog prostora koji će se dodijeliti za oko 1000 socijalno ugroženih porodica. Sigurni smo da će se po kvalitetno obavljenom poslu osloboditi dovoljno stambenog prostora za najugroženija lica iz ove kategorije, a višak prostora opštine bi bile u prilici podijeliti socijalno ugroženim porodicama. Ovo se takođe odnosi na dobijanje ostalih vidova pomoći (materijalne, finansijske, pomoći u higijeni i školskom priboru...).

Prilikom registracije PzP će zahtijevati od svakog punoljetnog lica da se izjasni u vezi svoje budućnosti i trajnog rješavanja statusa. Onima koji budu izrazili želju da ostanu i žive u Crnoj Gori, PzP će putem pravnih mehanizama i na osnovu Zakona omogućiti dobijanje dokumenata građanina Crne Gore. Na taj način se umnogome rasterećuje budžet i oni žive kao i ostali građani Crne Gore boreći se sa zadacima svakodnevnog života. Licima koja se odluče na povratak u prethodno mjesto prebivališta, u saradnji sa Vladama tih zemalja, UNHCR-om i međunarodnim organizacijama PzP će omogućiti uslove za povratak, a samim tim ukidanje izbjegličkog statusa i dobijanje državljanstva stare/nove zemlje.

12.5 Lica sa posebnim potrebama

Pokret za promjene se zalaže za redefinisane postojeće politike prema osobama sa invaliditetom, u cilju poboljšanja njihovog materijalnog položaja, ujednačavanja prava, obrazovanja i rehabilitacije, te osiguravanja ravnopravnog uključivanja u društvenu zajednicu, u skladu sa tekovinama demokratskih društava koja jemče posebnu zaštitu ovim licima. Adekvatna politika koja bi bila usmjerena prema osobama sa invaliditetom podrazumijeva donošenje Nacionalne strategije za osobe sa invaliditetom i niza zakona, koji bi obezbijedili promovisanje osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda ovih lica, kao i poštovanje socijalne pravde, dostojanstva i vrijednosti svake osobe. Nacionalna strategija treba da obezbijedi sveobuhvatan pravni okvir politike prema invalidnosti, što je pretpostavka za demokratsko društvo koje je zasnovano na ljudskim pravima. Nacionalna strategija za osobe sa invaliditetom treba da se odnosi na sve osobe sa invaliditetom, bez obzira na vrijeme i okolnosti nastanka oštećenja. U ovoj Strategiji naglasak treba staviti na prijedlog mjera kojima će se utvrditi aktivnosti koje će imati za cilj praćenje sprovođenja i realizacije osnovnih ciljeva strategije. PzP će posebnu pažnju posvetiti: socijalnom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, zapošljavanju i profesionalnoj rehabilitaciji, socijalnom statusu lica sa invaliditetom, kao i podizanju svijesti javnosti kroz sledeće mjere i aktivnosti:

- Efikasnija socijalna zaštita osoba sa invaliditetom kroz obezbjeđivanje službi socijalne zaštite koje imaju za cilj integrisanje osoba sa invaliditetom u sve aktivnosti u njihovim zajednicama.
- Donijeti Zakon o socijalnoj zaštiti osoba sa invaliditetom, koji će jemčiti njihovu materijalnu sigurnost.
- Obrazovanje fondova iz kojih će se finansirati izgradnja i otkup stanova namijenjenih osobama sa invaliditetom koje se nalaze u teškoj materijalnoj situaciji.
- Izgraditi specijalne ustanove otvorenog tipa za smještaj osoba sa invaliditetom po ugledu na ustanove u razvijenim zemljama.
- Obrazovanje fondova iz kojih će se finansirati službe za pružanje usluga osobama sa invaliditetom i maksimalno uključenje matičnih NVO osoba sa invaliditetom koje će te usluge pružati.
- Pобољšanje kvaliteta usluga u zdravstvu za osobe sa invaliditetom i razvijanje specifičnih zdravstvenih programa.
- Omogućavanje osobama sa invaliditetom pravo na banjsko-klimatsko liječenje i rehabilitaciju.
- Dobijanje besplatnih adekvatnih ortopedskih pomagala.
- Izgradnja specijalizovanih zdravstvenih kapaciteta radi kvalitetnog liječenja, rehabilitacije i psihološkog osnaživanja osoba sa invaliditetom radi njihove integracije i reintegracije u društvo.
- Obezbjedivanje univerzalnog obrazovanja, koje bi bilo otvoreno prema svima i svima pružilo iste mogućnosti, u skladu sa individualnim sposobnostima.
- Prilagođavanje svih obrazovnih ustanova (od vrtića do visokoškolskih ustanova) potrebama osoba sa invaliditetom.
- Sprovesti globalnu procjenu zakonodavstva u oblasti zapošljavanja i socijalne zaštite kako bi se identifikovala prioritarna područja djelovanja i jasno definisao akcioni plan zakonodavnih i administrativnih mjera.
- Donijeti Zakon o radnom osposobljavanju i zapošljavanju lica sa invaliditetom.
- Donijeti Zakon protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom.
- Obrazovanje fondova iz kojih će se finansirati podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom.
- Obezbjediti pristupačnost javnih površina, saobraćajnih površina, prevoznih sredstava, sportskih, kulturnih i drugih javnih objekata, kao i stambenih objekata.
- Donošenje Zakona o prilagođavanju cjelokupnog javnog saobraćaja potrebama osoba sa invaliditetom shodno standardima EU.
- Razvijanje i proširenje sportskih aktivnosti osoba sa invaliditetom tako da one mogu da učestvuju u sportu i rekreativno i takmičarski.
- Izgradnja objekata ili prilagođavanje postojećih sportskih objekata potrebama osoba sa invaliditetom.
- Obrazovanje fondova iz kojih će se finansirati sportske aktivnosti osoba sa invaliditetom.

- Omogućiti osobama sa invaliditetom ravnopravan pristup i priliku da odigraju potpunu ulogu u javnom političkom životu.
- Razvijanje kulturnih aktivnosti osoba sa invaliditetom.
- Obrazovanje fondova iz kojih će se finansirati kulturne aktivnosti osoba sa invaliditetom.
- Pozicioniranje ili označavanje prava lica sa invaliditetom kao aspekta vrednovanja razlika kao jednog od zajedničkih ciljeva zajednice.
- Zakonski obavezati sve elektronske medije da u svojim programskim šemama uvrste emisije za osobe sa invaliditetom.
- Zakonski obavezati sve elektronske medije da, gdje je to moguće, svoje informativne emisije učine pristupačnim osobama sa invaliditetom.

13. ODNOS PREMA VJERSKIM ZAJEDNICAMA

Intezitet podjela, prije svega u pravoslavnom dijelu crnogorskog stanovništva, jasno se ogleda u odnosu prema crkvi i njenom ustrojstvu. Takvom stanju, nažalost, znatno su doprinijeli i pojedini crkveni velikodostojnici, koji su svoju ulogu shvatili kao misionarsku ulogu prevaspitavanja nacionalno i državno izmanipulisanih građana. Važno je reći da ni odgovori na takva ponašanja nijesu bili uvijek adekvatni. Tako se odnos prema crkvi pretvorio u odnos prema državi. Vjerska opredijeljenost je postala politika. Politički subjekti, zavisno od svojih partijskih interesa, često koriste i zloupotrebljavaju religiozno osjećanje i crkvu ili se, pak, stavljaju u njenu službu.

Svoj odnos prema ovom pitanju PzP zasniva na sljedećim načelima:

- Pravo na vjersku slobodu, slobodu vjerskog djelovanja i organizovanja je jedno od temeljnih ljudskih prava, koje može biti ograničeno samo ako ono ugrožava nečija druga, ista takva prava.
- Pravo crkve je da se bavi isključivo pitanjima religije, a svako njeno uplitanje u politički život ili korišćenje crkve od strane državnih i političkih faktora je zloupotreba temeljnog načela o odvojenosti crkve i države.

Prethodna načela moraju se uvažavati ma kakvo bilo ustrojstvo pojedinih vjerskih zajednica u Crnoj Gori. Što se tiče uloge Pravoslavne Crkve u Crnoj Gori, PzP izražava uvjerenje da će ona biti u skladu sa unutrašnjim pravilima organizovanja konfesionalnih subjekata i državnih organa. U svakom slučaju, PzP će nastojati da podstakne tolerantan dijalog i razumijevanje među različitim vjerskim subjektima.

14. ODNOS PREMA NACIONALNOM PITANJU

Od 1918. do danas, crnogorsko državno pitanje i problematika višeslojnih nacionalnih određenja (identiteta) stanovnika Crne Gore, predstavljaju konstantnu liniju političkih neslaganja na našem prostoru. Kulturni i naučni radnici koji su se bavili, i koji se danas bave ovom problematikom, u svojim umjetničkim i stručnim radovima iznova naglašavaju problematični karakter državnog pitanja i nacionalnih određenja u Crnoj Gori. Od sredine 80-tih godina prošlog vijeka, političke partije u Crnoj Gori su, svaka sa svojih ideoloških pozicija, manipulirale državnim pitanjem i nacionalnim osjećanjima stanovnika Crne Gore, i time još značajnije produbljivale ionako duboke podjele u crnogorskom društvenom biću.

Ove podjele su se iz sfere politike brzo prenijele u sferu privatnih i porodičnih odnosa. U vremenu oružanih sukoba na prostorima nekadašnje Jugoslavije, politički subjekti u Crnoj Gori su, skoro bez izuzetka, podgrijavali ove podjele i sukobe, a zanemarivali vitalne životne probleme sa kojima su se građani svakodnevno borili. Žustre i emotivne prepirke političara o nacionalnoj i etničkoj pripadnosti nijesu proizvele ništa dobro. Naprotiv, iza sebe su ostavile duboke ožiljke na crnogorskom društvenom biću, i produbile međusobno nepovjerenje ljudi. PzP je svjestan kompleksnosti nacionalnog pitanja na našem prostoru. Ono što, između ostalog, karakteriše Crnu Goru kao specifičnu sredinu jeste višeslojnost nacionalnih određenja njenih stanovnika. Pitanja etničkog porijekla, nacionalne pripadnosti, i određenja po ovim parametrima su osjetljive teme u Crnoj Gori. Zahvaljujući činjenici da ova problematika ima značajnu upotrebnu vrijednost u sferi politike, akademske debate o porijeklu i pripadnosti su postale integralni dio partijskih programa tokom posljednjih petnaestak godina. Rasprave koje su imale stručni karakter i odvijale se u jasno definisanom univerzitetskom okviru, su namah postale dio popularnog diskursa svakodnevice. Politika je radikalizovana, a nauka je sasvim ispolitizovana.

Suprotno sveprisutnom insistiranju na podcrtavanju razlika, i nasuprot ustaljenoj političkoj praksi zloupotrebe različitih nacionalnih osjećanja i formi identifikacije stanovnika Crne Gore, PzP se zalaže za uspostavljanje drugačijeg modela identifikovanja i afirmaciju drugačije forme kroz koju se iskazuje pripadnost.

Pokret za Promjene se zalaže za model građanskog indentiteta i za propagiranje koncepta pripadnosti (lojalnosti) državnom subjektu. Državni subjekt koji funkcinije kao pravni okvir u kojem svi građani mogu iskazivati svoja osjećanja na način na koji to žele, predstavlja osnovnu potku građanskog društva. Nadalje, državni subjekt koji svim svojim građanima obezbjeđuje jednaku mogućnost zapošljavanja, kvalitetnog obrazovanja, zaštite zdravlja, pristojnog života, socijalne sigurnosti i prosperiteta, jeste okvir indenti kacije građana bez obzira na njihovu rasnu, nacionalnu, etničku, vjersku, i polnu pripadnost i orijentaciju. Lojalnost građana prema takvom pravnom okviru predstavlja snažan integracioni faktor u društvu, i daleko prevazilazi neadekvatne i uske okvire nacionalnog indentifikovanja. Prevazilaženje naših savremenih podjela koje su, kroz model dugotrajne političke manipulacije, uokvirene teškim bremenom nacionalnog, etničkog i vjerskog, je za PzP zapravo borba za bolji život i funkcionalniju državu.

15. ODNOS PREMA DRUGIM POLITIČKIM PARTIJAMA

Odnosi među političkim partijama u Crnoj Gori re ekssu dugogodišnjeg nedostatka građanske i političke kulture. Nema izgleda da se postigne dogovor čak ni oko procedure kako prići rješavanju fundamentalnih ekonomskih problema. Sve te konfrontacije prenose se i na politički neaktivne pojedince. Narasli antagonizmi i netrpeljivosti su neprijatan politički, socijalni i bezbjedonosni problem koji se imperativno mora ukloniti na našem puta ka EU.

PzP će uvijek biti spremna na normalnu ljudsku i političku komunikaciju sa bilo kojim političkim subjektom u Crnoj Gori, pa i sa onima od kojih se programski drastično razlikuje. Takav stav PzP zasniva na uvjerenju da svi ti subjekti, čije djelovanje nije uvijek lako shvatiti, odražavaju složenost političkog i sveukupnog crnogorskog bića. Isto tako, PzP smatra da se otvorenim razgovorima i najoštrije razlike, ako ne ublažavaju, onda svakako bolje shvataju i razumiju.

Sasvim je drugo pitanje s kojim političkim subjektima bi PzP bila spremna stupati u političke koalicije i saveze, oko čega je u javnosti bilo i još uvijek ima različitih špekulacija. PzP je

od početka svojeg djelovanja imala veoma kritički odnos prema stanju u društvu, naročito prema zloupotrebi vlasti, korupciji, nezakonitom bogaćenju, neregularnoj privatizaciji i brojnim drugim deformacijama proteklog petnaestogodišnjeg perioda. Za takvo stanje najodgovorniji su oni politički subjekti i njihovi čelnici koji su od početka procesa sveopšte destrukcije na vlasti i imaju najodgovornije funkcije. Sa takvim političkim partijama koje nijesu spremne da se kritički suoče sa posljedicama svoga djelovanja i izvrše temeljne kadrovske promjene PzP neće ulaziti ni u kakve koalicije i saveze. Kritičko preispitivanje proteklog petnaestogodišnjeg perioda i moguće otklanjanje deformacija koje je on donio, najbitniji je preduslov za pokretanje pozitivnih trendova i smatramo ga svojom osnovnom programskom odrednicom, oko koje nećemo praviti kompromise.

PzP je nastojala razvijati svoju aktivnost uz osjećanje pune privrženosti i odgovornosti prema interesima građana i države Crne Gore, sa osnovnim ciljem da i život građana i njihova država budu daleko bolji nego što su danas. Otuda PzP ne može biti partner i saveznik onih političkih faktora koji imaju druge ciljeve. Za PzP nije sporno koju svijest o etničkom porijeklu neki politički subjekat ili pojedinac ima i koji državni aranžman za Crnu Goru smatra povoljnijim, budući da takav izbor ne spori ni svojim članovima i simpatizerima. Ograničenja u saradnji sa PzP mogu nastati onda kada se sopstvena uvjerenja zastupaju sa isključivošću, bez spremnosti da se demokratski uvažavaju i prihvate drugačija mišljenja i mogućnosti.

Pri svemu tome, PzP za prioritete tretira ostvarivanje svojih programskih ciljeva, a ne nikakvo osvajanje vlasti i funkcija u njoj i neće biti spremna na bilo kakvo kalkulisanje u ovom smislu. PzP takođe, neće biti spremna da pod često zloupotreblijavanim načelom "bolje je iznutra mijenjati" postane dio vlasti, a da joj to donese samo privilegovane funkcije u sistemu vlasti. PzP neće biti ni dio koalicije ni dio vlasti, ako joj to ne omogući puno ostvarivanje njenih programskih ciljeva.

Ukoliko joj to postizborni odnos snaga u crnogorskom parlamentu omogući, PzP će svim političkim subjektima kojima su interesi crnogorskih građana i društva prioritet ponuditi da podrže u javnosti već prezentiran projekat ekspertske vlade.

16. PLANovi ZA RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA

Pokret za Promjene smatra da je civilno društvo jedan od stubova demokratskog, stabilnog i prosperitetnog društva i cijeni da je država dužna da političkim, pravnim, poreskim i finansijskim mjerama podstiče razvoj civilnog društva, njegovu autonomiju i finansijsku održivost. PzP smatra civilno društvo značajnim prostorom kvalitetnih ideja i prijedloga u procesu kreiranja zakonodavstva i javnih politika na svim nivoima, društveno korisnog rada, novih znanja, građanske kontrole vlasti.

Ciljevi Pokreta za Promjene u ovoj oblasti uključuju stvaranje pravnog, poreskog, političkog i finansijskog okvira za nesmetan razvoj civilnog društva što podrazumijeva uklanjanje monopola, sprječavanje zloupotreba i podsticaj pluralizmu i održivosti organizacija civilnog društva, kroz aktivan i strukturni dijalog sa organizacijama civilnog društva i drugim građanskim inicijativama, demonopolizaciju sindikalnog organizovanja i predstavljanja interesa poslodavaca te strukturni tripartitni dijalog između Vlade, poslodavaca i sindikata.

U tom cilju PzP će preuzeti slijedeće:

- Političke mjere - podsticaj daljem razvoju programa obrazovanja za građansko društvo, filantropije i volonterskog/dobrovoljnog rada, društvene odgovornosti preduzeća, socijalne ekonomije i neprofitnog preduzetništva. Usvajanje i puna

implementacija strategije saradnje Vlade i nevladinih organizacija, kao i sveobuhvatne strategije razvoja civilnog društva.

- Pravne mjere - izmjene i dopune Zakona o nevladinim organizacijama, sa ciljem de nisanja opsega obavljanja privrednih djelatnosti NVO i utvrđivanja nezavisnosti komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama i javnosti poslovanja NVO.
- Izmjene Zakona o javnim radio difuznim servisima RTCG i Zakona o Agenciji za radio difuziju, sa ciljem definisanja preciznih kriterijuma i mehanizama za izbor članova Savjeta RTCG koji se biraju iz reda organizacija civilnog društva.
- Usvajanje pravnih propisa o učešću građana u razvoju javnih politika na nacionalnom nivou.
- Usvajanje pravnog okvira za regulisanje volonterskog i dobrovoljnog rada.
- Kadrovske mjere - imenovanje sležbenika u svim javnim institucijama za odnose sa NVO, čiji bi mandat bio obezbjeđivanje realizacije principa informisanja, konsultacija i učešća NVO. U okviru programa obuke državnih službenika i namještenika uključiti oblasti znanja o civilnom društvu, saradnji sa organizacijama civilnog društva i uključivanju građana u procese izrade, realizacije i evaluacije javnih politika.

Politika Vlade u odnosu na sindikalne organizacije trebalo bi da prevashodno obuhvati pripremu i usvajanje Zakona o sindikatima i Zakona o socio-ekonomskom savjetu u skladu sa standardima EU.

U odnosu na poslovna udruženja neophodno je pripremiti i usvojiti Zakon o poslovnim udruženjima kojim bi se demonopolizovalo reprezentovanje interesa poslodavaca, a takođe i izvršiti izmjenu propisa o obaveznom izdvajanju poslodavaca za Privrednu komoru Crne Gore.

17. NACIONALNA BEZBJEDNOST

Država Crna Gora nastala je pod neposrednim uticajem i angažovanjem EU. Pravne norme i standarde za referendum o nezavisnosti Crne Gore prihvatili su uglavnom svi relevantni politički subjekti u državi. PzP smatra da su to važne činjenice i dobre osnove za prevazilaženje i rješavanje dugogodišnjih unutrašnjih podjela crnogorskog društva, te zato obezbjeđenje optimalnih bezbjednosnih uslova za demokratizaciju društva i uključenje u proces evropskih i evroatlanskih integracija predstavlja naš prioritet.

Smatramo da su pitanja teritorijalne cjelovitosti i granica Crne Gore sa susjedima trajno riješena i da ne opterećuju nacionalnu bezbjednost države. Pitanja zaštite manjinskih i ljudskih prava treba rješavati na osnovama međunarodnog prava, u duhu primjene dostignutih rješenja u razvijenim evropskim demokratijama, uz poštovanje običajnih i kulturnih osobenosti crnogorskog društva.

Zalagaćemo se za formiranje sistema bezbjednosti koji će biti zasnovan na realnim ekonomskim mogućnostima i potrebama građana i države Crne Gore. U tu svrhu, sve snage bezbjednosti treba da budu stavljene u funkciju davanja e kasnih odgovora na savremene bezbjednosne izazove i prijetnje. Imajući u vidu da je terorizam globalni problem i da je manje/više zajednička opasnost za cijelu međunarodnu zajednicu, odlučni smo u namjeri da se sistem nacionalne bezbjednosti prvorazredno bavi njime. Sprječavanje stvaranja infrastrukture za organizaciju terorističkih napada kroz pokušaje krijumčarenja ljudi,

oružja, eksploziva, krivotvorenje dokumenata, nelegalni boravak i migracija stranaca ili finansijske pomoći terorističkim organizacijama mora biti kontinuirana aktivnost sistema bezbjednosti.

Suprotstavljanje i otklanjanje uzročnika i nosioca organizovanog kriminala i korupcije u državnim službama i institucijama je nezaobilazna i takođe prioritetna obaveza sastava nacionalne bezbjednosti. Smatramo da bez otklanjanja ovih posljedica nastalih u procesu tranzicije, nije moguća efikasna demokratizacija i ekonomski prosperitet društva. Zato su pored ostalih potrebne savremene, tehničko-tehnološki dobro opremljene i e kasne snage carinske službe i granične policije. U funkciji praćenja nastanka i upravljanja kriznim situacijama u Crnoj Gori, neophodno je formirati Centar za Krizne situacije, koji bi omogućio pravovremeno reagovanje namjenskih snaga bezbjednosti na nastale prirodne, ekološke, tehničko-tehnološke i druge katastrofe i kritične situacije.

Obzirom da je turizam u Crnoj Gori strateška privredna grana sa izraženom potrebom iskorišćavanja i zaštite resursa na obali, moru, planinama, rijekama i jezerima, zalagaćemo se za formiranje Službe za zaštitu i spasavanje na kopnu i moru. Takođe, smatramo da su šumski resursi od neprocjenjivog značaja za ekološku stabilnost i privredni razvoj države, te da je u funkciji njihove zaštite i zaštite ljudi i materijalnih dobara, neophodno inicirati formiranje profesionalnih, dobro obučanih i efikasnih vatrogasnih snaga, kao i drugih dobrovoljnih udruženja građana.

Kako bi se izbjegao bilo kakav oblik politizacije i zloupotrebe snaga bezbjednosti a posebno tajnih službi, od strane određene političke organizacije ili pojedinca,

PzP će se odlučno zalagati za efikasno uspostavljanje sistema civilne i demokratske kontrole snaga bezbjednosti. Za realizaciju ove važne aktivnosti, prevashodno je neophodno ustavnim promjenama precizirati institucionalne nadležnosti nad snagama bezbjednosti i njihovu međuzavisnost u procesu donošenja važnih odluka. Takođe, bez potpune profesionalizacije pripadnika snaga bezbjednosti nije moguće uspostavljanje funkcionalnih civilno-vojnih i bezbjedonosnih odnosa.

17.1 Policija

Osnovna karakteristika dosadašnjeg rada policije bila je naknadno reagovanje na počinjeno djelo od strane pojedinca ili grupe ljudi. PzP smatra da je osnovna uloga policije u demokratskim društvima njeno stavljanje u ulogu aktivnog angažovanja za obezbjeđenje sigurnosti i usluga građanstvu u lokalnoj zajednici. Njena aktivna uloga ogledala bi se u profesionalnom angažovanju na rješavanju različitih životnih problema građana. Da bi se to postiglo neophodno je preventivno djelovanje na sprječavanju nastanka problema. Onda kada je ipak nastao problem u određenoj situaciji, nastoji se uz saradnju sa ostalim subjektima zajednice, različitim udruženjima građana ili pojedincima njegovo što brže rješavanje. Samo na takvim partnerskim osnovama rješavanja problema u zajednici građani mogu imati povjerenja u rad policije. Smisao ovakvog rada je u potrebi promjene shvatanja pripadnika policije da oni u društvu postoje zbog građana a ne građani zbog njih, kao i činjenice da su i oni sami građani. S druge strane, policajac mora imati adekvatnu zaštitu svoje profesije od nesavjesnih i neodgovornih građana. U svrzi zaštite ljudskih prava građana i profesionalnog rada policije, PzP se zalaže za potpunu primjenu međunarodnih kodeksa ponašanja policije.

Radi poboljšanja bezbjednosti u saobraćaju ili adekvatnog reagovanja na različite saobraćajne nezgode, PzP će se zalagati za poboljšanje saobraćajne infrastrukture, dosljednu primjenu

saobraćajnih normi od strane relevantnih državnih institucija, osiguravajućih društava, neposrednih učesnika u saobraćaju i službe saobraćajne policije. Interventne jedinice policije moraju biti osposobljene za pravovremeno i efikasno reagovanje koje je u funkciji sprečavanja nastanka posledice opasne po sigurnost građana i materijalnih dobara ili uspješno hvatanje počinioca težih krivičnih djela.

Policijske snage za obezbjeđenje državne granice treba da budu osposobljene da samostalno i u saradnji sa policijama susjednih država e kasno spriječe prekogranični kriminal. U tu svrhu neophodno je uspostaviti adekvatnu međunarodnu policijsku saradnju kroz različite međunarodne organizacije i bilateralne ugovore. Međunarodna policijska saradnja se takođe može ostvarivati u pravcu učestvovanja policijskih snaga Crne Gore u različitim akcijama policijskih snaga EU na obezbjeđenju mira poslije nekog vojnog ili građanskog sukoba.

Sistem obrazovanja kadrova policijskih snaga u Crnoj Gori mora biti organizovan prema savremenim evropskim standardima u Policijsku akademiju koja će dati optimalan odgovor za profil policajca u crnogorskom društvu.

Broj pripadnika policijskih snaga mora biti u skladu sa budžetskim mogućnostima države i poreskim opterećenjem građana.

17.2 Vojska

Crnogorska vojska treba da bude prilagođena modelu vojske savremenih građanskih društava i ekonomskim mogućnostima i potrebama zemlje. Njeni sastavi moraju biti potpuno depolitizovani, profesionalni i osposobljeni da daju efikasan odgovor na savremene opasnosti i prijetnje po bezbjednost države i njenih građana, a ne da štiti pojedine autoritete ili političke partije na vlasti. Ona takođe mora biti stavljena pod civilni i demokratski nadzor institucija države. Ministarstvo odbrane mora imati ulogu kontrolora rada vojske i zaštitnika interesa građana Crne Gore.

Crnogorska vojska, takođe treba da svojim snagama odgovori na potrebu učestvovanja u različitim vojnim akcijama i mirovnim misijama za potrebe očuvanja bezbjednosti i mira u međunarodnoj zajednici. Krajnji cilj materijalne modernizacije i osposobljavanja kadrova jeste uključenje u strukture NATO, postepenim prilagođavanjem kroz Program Partnerstvo za Mir. Takođe, ovaj cilj se može postići i preko realizacije Akcionog plana, kroz učlanjenje u različite regionalne vojne organizacije, dostizanjem nivoa kompatibilnosti snaga bezbjednosti do potpunog osposobljavanja za priključenje u punopravno članstvo u NATO.

Onoliko koliko Crnogorska vojska bude spremna da pruži bezbjednosnih usluga u doprinosu međunarodnom miru i bezbjednosti, toliko može očekivati usluga od strane međunarodne zajednice za potrebe svoje bezbjednosti. U realizaciji ovog cilja mora se adekvatno procijeniti sa kojim bezbjednosnim uslugama Crna Gora izlazi na međunarodno tržište bezbjednosti. Personalni habitus Vojske Crne Gore koji učestvuje u međunarodnim bezbjednosnim akcijama treba da je pretpostavljen stepenu e kasnosti istog.

18. SPOLJNA POLITIKA

Pokret za Promjene tretira spoljnu politiku kao instrument stvaranja pozitivne slike Crne Gore u međunarodnim političkim odnosima kroz bilateralno i multilateralno povezivanje kao oblika učešća u globalnom razvoju i participacije u međunarodnim poslovima a kroz relativno jasno strukturisane mehanizme: od klasičnih bilateralnih i multilateralnih odnosa,

preko pregovora, dogovora i lobiranja, do regionalnog i nadnacionalnog integrisanja. Odlučni smo u uspostavljanju partnerskih i dobrosusjedskih odnosa sa svim zemljama u regionu koji će se kroz inicijative EU uskoro operacionalizovati kroz institucionalne aranžmane. Uzimajući u obzir činjenicu da se članstvo PzP-a potvrdilo kroz višegodišnje antiratno i miroljubivo djelovanje, to će i politički pristup PzP-a uspostavljanju takvih odnosa, biti do kraja dobronamjeran i prijateljski i lišen svih mogućih hipoteka koje s punim pravom opterećuju vladajuće političke strukture u Crnoj Gori. PzP će takođe sve postojeće sporove sa susjedima, kao rezultat «Rata za mir» i sistematskih kršenja elementarnih ljudskih prava pripadnika drugih nacionalnosti i vjeroispovijesti, rješavati po najvišim međunarodnim pravnim standardima.

Evropsku Uniju doživljavamo kao zajednicu demokratskih i građanskih društava, razvijene privrede i visokog standarda građana. Iz tog razloga prioritetni spoljnopolitički cilj PzP-a biće implementacija standarda EU i što dinamičnije integrisanje u taj slobodni prostor.

Uspostavljanje odnosa sa međunarodnim finansijskim i bezbjedonosnim institucijama smatramo takođe jednim od prioritetnih ciljeva spoljne politike, pri čemu izgradnju pomenutih odnosa treba bazirati na ravnopravnim osnovama, štiteći nacionalne interese.

Broj predstavništava Crne Gore u inostranstvu i način njihovog rada treba u potpunosti prilagoditi ekonomskoj moći Crne Gore, važnosti i potrebnim i racionalnim efektima.

18.1 Odnos prema dijaspori

Zbog nepostojanja adekvatne državne politike prema iseljenicima, dijaspora je svoju saradnju sa maticom uglavnom svela na pružanje pomoći bilo sopstvenoj rodbini bilo određenoj ciljnoj grupi—ugroženom djelu populacije kroz individualne ili grupne povremene akcije humanitarnog karaktera.

Država je do sada relaciju sa dijasporom gradila na određenoj pomoći, ali nikada nije uspjela da institucionalno de niše niti položaj naše dijasporo niti njenu ulogu u društvenom, političkom i ekonomskom razvoju naše države.

Da bi se izbjegle manipulacije i političke zloupotrebe dijasporo nepohodno je odmah pokrenuti inicijativu za de nisanje Nacionalne strategije za odnose sa dijasporom koja treba da bude rezultat najšire moguće javne rasprave među našom dijasporom. PzP se snažno zalaže da sama dijaspora putem svojih udruženja, klubova i sličnih organizacija, uz stručnu i materijalnu pomoć matice, definiše osnovni koncept Nacionalne strategije. Na osnovu ove Strategije država Crna Gora treba da de niše svoju nacionalnu politiku prema dijaspori i da obezbjedi institucionalno zaokružen i efikasan sistem za intenziviranja međusobnih odnosa. Na ovaj način država Crna Gora bi poslala jasnu poruku da je svjesna svoje političke, državne, ali iznad svega moralne odgovornosti za položaj svojih državljana u inostranstvu i svoju spremnost da ih, u granicama svojih mogućnosti, pomogne i zaštiti.

PzP neće dijeliti dijasporu po nacionalnom, idološkom, vjerskom ili bilo kom drugom kriterijumu. Svaki državljanin Crne Gore koji živi van matice imaće ista prava i isti tretman od strane državnih organa matice.

U tom pogledu PzP će se zalagati:

- Da se odmah pristupi izradi sveobuhvatnog popisa naših iseljenika.
- Da se u okviru izrade novog Ustava i izbornog zakonodavstva otvori javna rasprava o mogućnostima ostvarivanja glasačkog prava u inostranstvu, imajući u vidu posebno materijalne i tehničke mogućnosti.

- Da se definiše mogućnost dvojnog državljanstva.
- Da se ulože dodatni naponi da se putem javnog servisa i satelitskog kanala RTV CG i Interneta producira i distribuira poseban obrazovani program za djecu naših iseljenika koji bi se bavio jezikom, kulturom, istorijom i ostalim oblastima važnim za očuvanje nacionalnog i državnog identiteta naše dijaspore.
- U okviru uspostavljanja nove diplomatske i konzularne mreže u inostranstvu posebnu pažnju posvetiti onim državama i regionima u kojima živi najveći broj crnogorskih iseljenika.
- Uvesti elektronske komunikacije sa državnim organima i odgovarajuće elektronsko plaćanje za konzularne usluge; elektronsko plaćanje za sve vrste obaveza u Crnoj Gori, od transfera novca, do direktnog plaćanja poreza na imovinu, raznih administrativnih taksi, komunalnih i PTT usluga, grobarine, uplata za penzijsko i socijalno osiguranje, dopunsko životno i zdravstveno osiguranje, pomoć u procesu povraćaja denacionalizovne imovine.
- Da se u saradnji sa dijelom dijaspore zainteresovane za ulaganja u Crnu Goru osnuje specijalizovana Agencija za podršku investiranju crnogorske dijaspore, koja bi trebala da obezbijedi sve neophodne informacije potrebne za donošenje neke investicione odluke, ali i pruži puni servis investitorima u pogledu dobijanja potrebnih dozvola, odobrenja i saglasnosti od nadležnih državnih organa. Investicije dijaspore u maticu morale bi biti dodatno poreski stimulisane od strane države, posebno kada se radi o ulaganjima u slabije razvijene regione.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

SOCIJALISTIČKA NARODNA PARTIJA

PROGRAM

Mart 1998.

Partija

Partija je politička organizacija čiji su osnovni motive i svrha postojanja izgradnja slobodnog i prosperitetnog društva utemeljenog na najvišim civilizacijskim tekovinama, humanističkim idejama i etičkim vrijednostima.

Partija okuplja građane Republike Crne Gore koji vjeruju u demokraciju i pravdu, koji su opredjeljeni za ideje slobode i napretka kao temelja sadašnjeg i budućeg razvoja društvene i državne zajednice.

Odnosi u partiji su demokratski.

Članstvo partije čine slobodni građani, dobrovoljno udruženi u političku organizaciju. Njihova sloboda u unutarpartijskim odnosima, kao i sloboda građana u društvu i državi, vrhovni je cilj i princip organizovanja i političkog djelovanja Partije.

Cilj formiranja Partije je osvajanje političke vlasti kao instrumenta za ostvarivanje programskih ciljeva.

Osnovni ciljevi

Osnovni ciljevi Partije su:

- Izgradnja građanskog društva i države u kojima vladaju mir, razum i pravda;
- Izgradnja demokratskog političkog sistema koji se prepoznaje po demokratskim institucijama i organima vlasti u kojima se poštuju zakoni i pravila; po stručnosti i profesionalizmu; punom osjećaju odgovornosti prema javnosti i građanima; po sposobnosti da se obezbjeđuje miran život i pravna sigurnost građana;
- Izgradnja ekonomski razvijenog i naprednog društva i države koji garantuju i obezbjeđuju socijalnu sigurnost svakog građanina i porodice i perspektivu života sadašnjih i budućih generacija;

Republika Crna Gora

Republika Crna Gora je država slobodnih, suverenih i ravnopravnih građana.

Crna Gora se dobrovoljno odrekla dijela suvereniteta, na bazi slobodne izražene volje građana i prenijela ga na saveznu državu.

Niko nema pravo da na bilo koji način radi na ugrožavanju državnosti i državnog dostojanstva Republike Crne Gore.

Partija će se zalagati protiv bilo koje promjene republičkog ili saveznog ustava, kao i drugim aktivnostima koje bi imale cilj ugrožavanje državnosti i ravnopravnosti Republike Crne Gore.

Za Partiju, Crna Gora je građanska demokratska država slobodnih ljudi, sa zagaranovanim ličnim i društvenim pravima i slobodama. Njeni građani mogu potpuno slobodno izražavati najrazličitija osjećanja pripadnosti (nacionalna, vjerska i dr) i ostvarivati sva prava po tom osnovu. Država je dužna da pomogne i pospješuje stalni razvoj i unaprijeđenje ljudskih prava i sloboda.

Građani Crne Gore su jednaki pred zakonom i ne mogu biti diskriminisani po nacionalnom, vjerskom ili bilo kom drugom osnovu.

Savezna Republika Jugoslavija

Savezna Republika Jugoslavija, kao državna zajednica ravnopravnih građana i republika, izraz je volje građana Republike Crne Gore i Republike Srbije i rezultat je istorijskog trajanja i državnotvornih interesa crnogorskog i srpskog naroda.

Za Partiju, Savezna Republika Jugoslavija, na temeljima postojećeg Ustava, nema alternativu niti prethodne uslove.

Promjena državnog statusa RCG odnosno SRJ, moguća je samo na bazi referenduma građana, održanog u uslovima političke stabilnosti i ničim ograničenih mogućnosti za slobodno izražavanje volje građana, čiji će rezultat Partija uvažavati i poštovati.

Partija će se odlučno suprotstavljati svim idejama i aktivnostima, uključujući i ustavne promjene, koje bi bile usmjerene na slabljenje SRJ i ugrožavanje ravnopravnog položaja republika u njoj.

Građansko društvo

Partija ostvarivanje svojih programskih ciljeva vidi u građanskom društvu utemeljenom na slobodi gradjana kao centralnoj vrijednosti.

Partija se zalaže za dalju izgradnju građanskog društva kao zajednice slobodnih ljudi čija su prava i slobode neprikosnoveni, zagaranovani i zaštićeni od sfere javne vlasti, odnosno političke države.

Država je garant prava i sloboda građana.

Odnos građanskog društva i državne vlasti mora biti skladan na temelju jasno određenih međusobnih prava, obaveza i odgovornosti. Ostaviranje ovakvog odnosa znači transformaciju političke vlasti u javnu vlast. Za to je neophodno precizno definisanje granica djelovanja političke vlasti i uspostavljanje efikasnih kontrolnih mehanizama.

Osnovni instrumenti ograničavanja državne vlasti i zaštite građanskih sloboda jeste pravni sistem, čijim posredstvom se odnos javne vlasti i društva određuje i ostvaruje na osnovu unaprijed utvrđenih pravila ponašanja koja su obavezna za sve članove društva. Opredjeljenje za takav političko-pravni poredak, utemeljen na suverenosti građana, uslovljava odlučno zalaganje Partije za državu zasnovanu na vladavini prava u kojoj je obezbijedena djelotvorna primjena i poštovanje principa zakonitosti i pravna jednakost građana.

Ostavarivanje ovih ciljeva i odnosa nužno je uslovljeno afirmacijom i dosljednom primjenom načela vladavine prava. Primjena ovog načela obezbijeduje potčinjenost svih organa vlasti i pojedinaca pravnom poretku, odnosno njihovo podvođenje pod Ustav i zakon.

Za Partiju, vladavina prava predstavlja i politički demokratski princip. U političkoj sferi, ovo načelo je oličeno u principu ustavnosti i zakonitosti, koji podrazumijeva pravnu državu i ograničenu vlast.

Partija se zalaže za punu praktičnu primjenu ovog načela, jer u njihovoj realizaciji vidi najefikasniji oblik onemogućavanja svakog oblika samovlasti i nejednakosti građana pred zakonom.

Demokratska vlast

Za izgradnju društva slobodnih građana, ekonomskog prosperiteta i vladavine prava, od presudnog značaja je konstituisanje i funkcionisanje odgovarajućeg demokratskog političkog sistema.

Partija se zalaže za republikanski oblik vladavine, parlamentarizam i demokratiju kao osnovno obilježje političkog sistema, odnosno političkog uređenja.

Ekonomski razvoj

Partija strategiju ekonomskog razvoja Crne Gore oslanja prevashodno na prirodne i privremene resurse kojima raspolaže RCG i SRJ.

Ekonomski razvoj i privredna aktivnost temeljiće se na naučnim saznanjima, principima zdrave ekonomske logike i tržišta. Sloboda preduzetništva je osnova ekonomskih aktivnosti. Nju treba ograničiti samo javnim interesom, prije svega u oblasti zaštite i očuvanja prirodne sredine.

Najpreči kratkoročni zadatak u ovoj oblasti je vraćanje i stroga primjena principa zakonitosti, eliminisanje šverca i sive ekonomije, posebno onog dijela koji se vrši pod okriljem države, kao i snažna demonopolizacija koja guši mogućnosti zdravog privređivanja i funkcionisanje ekonomskog sistema Crne Gore.

Za Partiju je privatizacija je najefikasnije sredstvo za aktiviranje privrednih potencijala i rast ekonomske efikasnosti. Privatizacija nije sama po sebi cilj, već sredstvo za njegovu realizaciju.

Partija se najodlučnije protivi tekućoj praksi stihijske privatizacije koja je utemeljena na špekulacijama, a ima za posljedicu destrukciju privrednog sistema i privrednih potencijala Crne Gore, kao i socijalno raslojavanje građana mimo i vrijednosno utemeljenih kriterijuma. U tom kontestu od posebnog je značaja preusmjeravanje sadržaja i toka aktuelnog procesa transformacije privrede i njenog istinskog osposobljavanja za život i rad u stvarnim tržišnim uslovima.

Sljedstveno zalaganju protiv svakog monopola u političkom životu, Partija se zalaže za društvo slobodnog preduzetništva, slobodne inicijative i ravnopravne konkurencije. Na bazi ovih principa ostvariće se uslovi za valorizaciju znanja i sposobnosti građana, posebno mladih i obrazovanih, i obezbjeđivanje socijalnog i ukupnog društvenog statusa na toj osnovi.

Partija se zalaže za snažnu socijalnu funkciju države u cilju obezbjeđivanja osnovnih pretpostavki za egzistenciju svakog građanina, bez obzira na sposobnosti i mogućnosti da obezbjeđuju uslove za svoj život i život svoje porodice, u uslovima vladavine tržišnih zakonitosti.

Država mora biti garant slobode i socijalne sigurnosti svakog građanina.

Tranzicija i progres

Crna Gora ima dugu, bogatu i slavnu tradiciju i baštini najviše kulturne i duhovne vrijednosti.

Sve duboke krize u Crnoj Gori su počinjale napuštanjem etičkih vrijednosti a svi periodi oporavka i napretka temeljili su se na njihovoj istinskoj afirmaciji i ugrađivanju u svakodnevni život.

Za Partiju, progres nije moguć bez punog oslonca na trajne naslijeđene vrijednosti.

U Crnoj Gori su danas posebno ugrožene po sadržaju specifične, ali po značaju univerzalne etičke vrijednosti i principi na kojima su naš narod i država vjekovima opstajali u najtežim političkim i ekonomskim prilikama.

Partija se zalaže za reafirmaciju etičkih, kulturnih i drugih tradicionalnih vrijednosti i njihovo ugrađivanje u temelje, kriterijume, pravila i duh novog vremena i modernog načina života.

Javnost

Slobodna javnost je neizostavan segment svakog demokratskog društva. U zemljama tranzicije uspostavljanje i ustaljivanje demokratskih institucija, kulture i prakse, javnost je element od presudnog značaja.

Javno mišljenje mora biti slobodno.

To podrazumijeva slobodu mišljenja i izražavanja, za sve ljude, slobodu i ravnopravnost u osnivanju i radu medija i otvorenost izvora informacija svima pod istim uslovima.

Partija će se zalagati za povoljnije uslove za osnivanje i formiranje medija u Crnoj Gori, bez ikakvih ograničenja i diskriminacije koji bi bili u suprotnosti sa duhom i karakterom građanskog društva, političkog sistema, parlamentarizma i demokratije, slobodnog preduzetništva, ravnopravne konkurencije i vladavine prava.

Međunarodni odnosi i aktivnosti

Izolovana društva i države nikada nisu ostavile progres.

Crnoj Gori i SRJ je mjesto u međunarodnoj zajednici i svim njenim institucijama, kao ravnopravnom članu porodice država i naroda savremenog svijeta.

Integracija u međunarodnu zajednicu i svestrana komunikacija sa svijetom predstavlja vitalan cilj i interes partije u ovom domenu.

Crna Gora i Savezna Republika Jugoslavija treba da budu društvo i država koji će imati sposobnosti da osvoje i usvoje tekovine savremene civilizacije na političkom, ekonomskom, kulturnom i svakom drugom planu.

Na političkom planu saradnja i njegovanje prijateljskih sa drugim državama, u ekonomskoj oblasti otvorenost, spremnost i sposobnost za svaki oblik komunikacije i saradnje, na kulturnom i naučnom planu široka i neprestana cirkulacija ljudi, ideja i vrijednosti-predstavljaju temeljna opredjeljenja Partije kada su u pitanju odnosi sa drugim državama i međunarodnim organizacijama.

Saradnja sa drugim partijama

Osvajanje vlasti za našu partiju je cilj, da bi obezbijedila legalna sredstva i instrumente za realizaciju političkih ciljeva i ideja sadržanih u njenom programu.

Nijedna politička partija ne može sama i u uslovima nepomirljivih antagonizama sa ostalim političkim subjektima vršiti vlast i na najbolji način i u najboljem interesu građana i društva, niti svojim djelovanjem istinski doprinosti sveukupnom razvitku društva.

Partija će razvijati i njegovati odnose punog uvažavanja sa političkim partijama i drugim političkim i nepolitičkim subjektima u zemlji ili svijetu.

Odnosi koalicione saradnje su mogući sa partijama koje imaju visok stepen programske podudarnosti, kao i praktičnih političkih ciljeva sa partijom.

Sredstva borbe za vlast

Partija se zalaže za miran i slobodan život građana za demokratsko građansko društvo i državu, za vladavinu prava i bezuslovno poštovanje pravila, procedura, dobrih običaja i tekovina političke kulture u političkom procesu.

Partija će se boriti za vlast demokratskim sredstvima, u skladu sa pozitivnim pravnim propisima, i uz puno poštovanje univerzalnih normi i principa ustanovljenih u međunarodnim organizacijama i zajednici.

Partija će se za afirmaciju svojih političkih uvjerenja i ciljeva boriti javno, uz puno poštovanje prava i uvažavanje subjektiviteta svakog građanina, političkog i drugog subjekta.

Partija će na kursu opšteg interesa i ovog političkog programa vršiti vlast ili učestvovati u njenom vršenju, zavisno od povjerenja građana na slobodnim izborima.

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA

PROGRAMSKI CILJEVI

Slobodno društvo

Gradimo otvoreno društvo. Poštujemo ljudsko dostojanstvo, slobodu, jednakost. Borimo se za pravdu, demokratiju, toleranciju, vladavinu zakona, solidarnost između žene i muškarca, poštovanje ljudskih prava i prava koja pripadaju manjinama. Ciljevi se mogu postići samo stalnom borbom protiv socijalne neravnopravnosti i diskriminacije.

Čuvamo i razvijamo nacionalni identitet srpskog naroda u Crnoj Gori. Promovišemo socijalnu pravdu i zaštitu, rodnu ravnopravnost, solidarnost između generacija i zaštitu prava djeteta. Zalažemo se za jačanje parlamentarne demokratije, za duhovno-materijalni preporod Crne Gore, za promjenu Ustava u dijelu diskriminatorских normi i neodgovarajućih rješenja, kada je u pitanju državna simbolika, ravnopravnost naroda i njihovih jezika, pisama i vjera.

Međunacionalna ravnopravnost – očuvanje i razvoj vlastitog nacionalnog identiteta. Nova srpska demokratija se bori za ravnopravnost srpskog naroda u Crnoj Gori, njegovu konstitutivnost, punu afirmaciju nacionalnog identiteta, slobode i ekonomskih interesa, uz garantovanje prava drugim nacionalnim zajednicama.

Polazeći od činjenice da je ustavnopravni, socijalnoekonomski i kulturno-prosvjetni položaj srpskog naroda u Crnoj Gori ugrožen, NOVA insistira na promjeni sistema vrijednosti, na međunacionalnoj ravnopravnosti i jednakosti svih građana i naroda koji žive u Crnoj Gori. To podrazumijeva i borbu za proporcionalnu nacionalnu zastupljenost u organima državne uprave i lokalne samouprave, u skladu sa međunarodnim standardima, i široku kulturno-prosvjetnu autonomiju sa garantovanim odgovarajućim pravima svim narodima. Adekvatna integracija srpskog naroda na osnovu promišljene politike identiteta neophodno je sagledavati kao dio ukupnog procesa regionalne integracije. NOVA se bori za prepoznavanje srpskog naroda kao nosioca ukupnih integrativnih procesa u ovom dijelu Evrope. Ovaj modernizacijski i civilizacijski cilj u potpunosti se poklapa sa našim nacionalnim interesima.

Nova srpska demokratija zalaže se za obnovu rada starih i osnivanje novih nacionalnih, kulturnih i nevladinih organizacija koje će promovisati proklamovane ciljeve. Nacionalno vaspitanje mora biti sastavni dio obrazovnog procesa u osnovnoj, srednjoj školi i predškolskim ustanovama. Ono će se zasnovati na naučnim činjenicama i odvojeno od ideološke indoktrinacije i lažnih istorijskih konstrukcija.

Ekonomski razvoj

Dinamični društveno-ekonomski razvoj Crne Gore jedan je od temeljnih interesa i programskih ciljeva NOVE. Gradićemo tržište koje će omogućiti održivost sistema, utemeljenog na geografski balansiranom ekonomskom prosperitetu s konkurentnom tržišnom ekonomijom koja će težiti punoj zaposlenosti i društvenom napretku. Posebnu

pažnju posvećujemo zaštiti i unapređenju kvaliteta životne sredine. Cilj je ostvarljiv kroz ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju. NOVA se zalaže za:

- Uravnoteženi interes i partnerstvo radnika, preduzetnika i države, pri čemu će opšte bogastvo biti u vlasništvu što većeg broja naših građana;
- Znanje, mladi ljudi, prirodna bogastva - more, poljoprivredno zemljište i šume, osnovno je bogastvo našeg društva;
- Turizam, usluge i poljoprivredu kao osnovne grane razvoja;
- Racionalno korišćenje energetskeg potencijala, obnavljanje postojećih i izgradnju novih energetskeg kapaciteta;
- Smanjenje uvozne zavisnosti Crne Gore;
- Izgradnju modernih saobraćajnica kojima, a prije svega sanaciju negativnih posledica u regionalnom razvoju Crne Gore, odnosno višedecenijske infrastrukturne zapuštenosti sjevera Republike;
- Stambenu izgradnju na tržišnim principima uz prateću socijalnu politiku u toj oblasti, koja bi omogućila stanovanje i građanima koji nijesu u mogućnosti da plaćaju stanarinu;
- Potpunu nezavisnost Centralne banke uz odgovarajuću zakonsku kontrolu od strane Skupštine Crne Gore. Neophodno je kontrolisati sve subjekte, bez izuzimanja, na finansijskom tržištu, i posebno bankarski sistem;
- Afirmaciju poreske politike koja će omogućiti nove investicije i podrazumijevati preduzetničku kreativnost;
- Otvaranje novih radnih mjesta, borbu protiv nezaposlenosti i podizanje životnog standarda;
- Zapošljavanje nekadašnjih pripadnika JNA i VJ i njihove punoljetne djece, koji poslije ratova od 1991-1999 imaju ograničenu radnu sposobnost;
- Partnerstvo između civilnog društva, sindikata i poslodavaca;
- Crnu Goru kao pravednu državu koja se posebno stara o najugroženijim slojevima društva; penzionerima, porodicama čiji članovi imaju tjelesno i duševno hendikepiranu djecu, osobama sa invaliditetom i djeci bez roditelja.

Regionalne i evropske integracije

NOVA potencira političko-ekonomske veza sa Srbijom, u kojoj živi skoro 300,000 državljana Crne Gore. Zbog prirodne povezanosti, zajedničkog istorijskog iskustva i ličnih, porodičnih i poslovnih veza, neophodno je oživjeti ekonomske tokove koje su nasilno prekinuti. Značajan nivo saradnje NOVA izgrađuje i na prostoru zapadnog Balkana. Unapređenje odnosa sa BiH i u okviru nje posebno sa Republikom Srpskom smatramo jednim od regionalnih prioriteta. Regionalna povezanost i saradnja garancija su brzog evropskog integrisanja. Nova srpska demokratija posvećena je punopravnom članstvu Crne Gore u Evropskoj uniji. NOVA se protivi članstvu Crne Gore u Sjevernoatlanskom vojnom savezu (NATO) i insistira na referendumskom izjašnjavanju građana po ovom pitanju.

Vjerske slobode

Tradicionalne (kanonske) vjerske zajednice imaju jednaka prava na ispoljavanje i njegovanje svoje duhovnosti. Srpskoj pravoslavnoj crkvi pripada značajno mjesto u nacionalnom vaspitanju i duhovnoj obnovi našeg naroda. NOVA se bori za dostojanstvo i imovinskopravni status Mitropolije Crnogorsko-primorske i episkopija Budimljansko-nikšićke, Zahumsko-hercegovačke i Mileševske. Istovremeno obezbijedićemo dostojanstvo, zaštitu i socijalnu sigurnost za sveštenike Srpske pravoslavne crkve i predstavnike ostalih tradicionalnih vjeroispovijesti u Crnoj Gori.

Akadske slobode

Garantujemo nezavisnost Univerzitetu, a u potpunosti ćemo osigurati da umjetnost i naučna istraživanja budu oslobođena svih ograničenja uz puno poštovanje akademskih sloboda.

Obrazovanje

Svatom čovjeku, bez ograničenja, garantujemo pravo na obrazovanje i pravo na profesionalnu i trajnu obuku. Ovo pravo uključuje da bez diskriminacije i pod jednakim uslovima svako ima mogućnost na besplatno osnovno i srednje obrazovanje. Više i visoko obrazovanje podjednako je dostupno svakome prema njegovim sposobnostima i željama koje neće biti umanjene njegovim/njenim socijalnim, ekonomskim ili geografskim položajem. Svim roditeljima, pod jednakim uslovima, omogućićemo da svojoj djeci garantuju obrazovanje i školovanje koje će biti usaglašeno s njihovim religioznim, filozofskim i pedagoškim ubjeđenjima.

Radno pravo

Potpuno poštovanje prava na zaposlenje i na slobodno izabrano i prihvaćeno zanimanje najvažniji je ekonomski prioritet. Zaposlenima se garantuje pravo na radne uslove koji poštuju njegovo/njeno zdravlje, sigurnost i dostojanstvo. Zaposlenima će se poštovati pravo na ograničen broj radnih sati, na dnevni i nedeljni odmor i na plaćeni godišnji odmor. Pri ostvarivanju ovoga cilja, zaposlenim će se obezbijediti pravo na platu koja porodici garantuje egzistenciju i dostojanstvo.

Sindikalna prava

Radnicima i radnicama, odnosno njihovim predstavnicima u potpunosti obezbijediće se informisanost i konsultovanje u preduzetništvu. Borimo se za poštovanje prava svake osobe da s drugima formira sindikate i da stupa u sindikat po svome izboru radi zaštite i unapređenja svojih ekonomskih i socijalnih interesa. Mladim ljudima koji su zaposleni omogućiće se radni uslovi odgovarajući njihovom životnom dobu, uključujući zaštitu od ekonomske eksploatacije i takve vrste rada koji bi mogao naškoditi njihovoj bezbjednosti, zdravlju, obrazovanju, ili fizičkom, mentalnom i socijalnom razvoju.

Prava nezaposlenih

Svakoj osobi obezbijediće se određeni nivo životnih uslova za vrijeme trajanja nezaposlenosti. Besplatne usluge traženja zaposlenja, koja će uključivati po potrebi i usluge prekvalifikacije i usavršavanja, biće dio opšte društvene brige.

Zabrana diskriminacije

NOVA se zalaže za trajno sprovođenje načela opšte zabrane diskriminacije. Posebno ćemo se boriti protiv svih vidova nacionalne diskriminacije. Mjere garantovanja specifičnih prednosti u korist grupe ili grupa koja se nalaze u nepovoljnom položaju neće biti smatrane narušavanjem načela jednakosti.

Borba protiv kriminala, korupcije i terorizma

Borba protiv kriminala, korupcije i terorizma je ključni bezbjednosni prioritet. Borimo se za nezavisnost i odgovornost sudstva i tužilaštva, za njegovu efikasnost kroz usvajanje i sprovođenje strategije razvoja tog dijela sistema. Iskorjenjivanje korupcije naš je osnovni zadatak. Korupcija se mora suzbiti najstrožijim kaznama i to u svim oblastima javnoga poslovanja, uključujući javne nabavke, zdravstvo, obrazovanje i komunalne usluge.

Porodica

Posvećenost porodici, njenoj ekonomskoj i socijalnoj zaštiti predstavlja temeljnu programsku odrednicu Nove srpske demokratije. Borićemo se za potpunu emancipaciju žena, zaštitu i dostojanstvo majke, protiv nasilja u porodici i suzbijanje maljoletničke delikvencije. Svim majkama tokom određenog vremenskog razdoblja prije i poslije porođaja biće pružena posebna zaštita. Tokom tog perioda svim majkama biće obezbijeđeno pravo na socijalno osiguranje i zaštitu, a majkama koje su zaposlene plaćaće se odsustvo u skladu sa standardima koji su na snazi u zemljama Evropske unije. Iskorijenićemo praksu kršenja radnih prava zaposlenih majki.

Zaštita djece

Svakoj porodici garantujemo pravnu, ekonomsku i socijalnu zaštitu. Borimo se za prava djece bez obzira na mjesto rođenja ili bilo koji drugi nacionalni, ekonomski, politički, administrativni ili društveni status. Djeci se garantuje zaštita i briga potrebnu za njihov pravilan razvoj. Pravo na socijalno osiguranje i socijalne usluge jednako se obezbjeđuju za svu djecu.

Briga za stare osobe

Starijim osobama garantujemo uslove dostojanstvenog i nezavisnog života. Obezbijedićemo poštovanje osnovnih prava sveobuhvatnom reformom sistema penzijskog osiguranja. Garantujemo jednaka prava na penziju i socijalno osiguranje, uključujući pravo na socijalnu penziju za sve starije, bez obzira na dužinu trajanja penzijskog staža i jednakopravno učestvovanje u društvenom i kulturnom životu.

Briga za osobe sa invaliditetom

Osobama sa invaliditetom osiguraćemo punu društvenu integraciju u mjeri u koja garantuje njihovu nezavisnost, socijalnu i profesionalnu integraciju i njihovo učestvovanje u životu društva. Ovo pravo garantuje se ukidanjem svih oblika diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Zdravstvena zaštita

Građani imaju pravo na osnovnu i preventivnu zdravstvenu zaštitu i pravo na medicinski tretman bez obzira na ekonomski i socijalni položaj, bez diskriminacije i pod jednakim uslovima. Sistemom zdravstvene zaštite pored osnovnog, besplatnog zdravstvenog paketa prava i usluga, omogućićemo korišćenje zdravstvenih prava i usluga koje će osiguranim licima garantovati uživanje najboljeg stanja fizičkog i društvenog zdravlja koje se može postići.

Posebnim mjerama NOVA će se boriti protiv narkomanije i ostalih bolesti zavisnosti. Prevencija i beskompromisna borba protiv šverca narkotika jedini su način da se sanira krajnje zabrinjavajuća realnost velikog broja oboljelih u Crnoj Gori.

***

Za sprovođenje ovog programa odgovorni su organi NOVE: Skupština, Glavni odbor, Predsjednik, Predsjedništvo i druga izvršno-politička tijela Nove srpske demokratije. Prateći dio ovog programa mogu biti i odgovarajući aneksi i razrađeni programski djelovi koje u statutarnoj proceduri usvoje organi Nove.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

DEMOKRATSKI CENTAR CRNE GORE

PROGRAM

“Za Novu Crnu Goru”

Podgorica, februar 2009.godine

A. UVOD

Demokratski centar Crne Gore (DC) je novi subjekat na političkoj sceni koji nastaje u veoma osjetljivim okolnostima neposrednih parlamentarnih izbora, na početku godine u kojoj nas očekuje velika ekonomska kriza. Nastajemo u trenutku kada čitavo društvo mora dati odgovore na ključna pitanja naše budućnosti. Konačno svi zajedno moramo odgovoriti da li je Crna Gora, pošto je ostvarila svoju nezavisnost i ustavno se konstituisala, sposobna da postane politička zajednica zasnovana na vladavini prava, otvoreno društvo utemeljeno na ljudskim pravima i gradjanskim slobodama, moderna multietnička i multikonfesionalna zajednica koja podstiče humanost. Konačno moramo, svi zajedno, odgovoriti da li je Crna Gora i na koji način održiv ekonomski sistem koji će svakom gradjaninu omogućiti miran i udoban život ispunjen radom u bezbjednoj zemlji.

Svaki atom pozitivne energije i znanja mora postati snaga koja će javno i demokratski, odlučno i efikasno stvarati drugačiju, pošteniju i pravedniju Crnu Goru. DC je uvjeren da samo drugačija Crna Gora, od ove kakva je danas, može imati snage i razuma da izađe na kraj sa iskušenjima sadašnjeg i budućeg vremena.

DC želi da bude pozitivni lider u stvaranju modernog gradjanskog društva koje baštini najbolje evropske vrijednosti i standarde. To je mukotrpan i dugotrajan reformski proces koji obuhvata sve segmente društva.

DC kao partija okrenuta budućnosti spremna je na sve izazove koji nas očekuju u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, spremni smo da podnesemo sve napore, i uradimo sve poslove koji se od nas očekuju kako bi Crna Gora prestala da bude zarobljena država i konačno postala pristojno, građansko društvo poput mnogih u Evropi. Zalaganje za evropske vrijednosti i standarde i njihovo utemeljenje u sistem vrijednosti crnogorskog društva ne smije biti samo retoričko nego mjerljivo i odgovorno, ne smije biti zadatak samo jedne partije nego čitavog društva. Zbog svega toga DC doživljava Evropu kao strateškog partnera u razvoju i demokratizaciji crnogorskog društva.

B. DEKLARACIJA O POLITIČKOM DJELOVANJU

Smatrajući neophodnim konstatovanje činjenice da je Crna Gora nerazvijeno političko društvo u kojoj ne postoji kultura smijenjivosti vlasti ali postoji autokratski vladajući režim koji koristi sva legalna i nelegalna sredstva, kontinuirano zloupotjebljava institucije sistema radi opstanka na vlasti što su snažne i objektivne negativne okolnosti u kojima opozicija

djeluje. Shvatajući da su duboke podjele u Crnoj Gori po različitim osnovama jedna od glavnih barijera demokratizacije našeg društva i paravan za ključne društvene probleme: siromaštvo, organizovani kriminal, korupciju, nedostatak vladavine prava, ekonomsku nestabilnost i da je nužna saradnja različitih političkih aktera ali da to ne znači izjednačavanje ideološke i identitetske profilacije tih aktera.

Svjesni činjenice da se bez izgrađenih, snažnih, nezavisnih i kontrolisanih institucija sistema, decentralizacije, jasne podjele vlasti, ali i smjenjivosti iste ne može dostići visok stepen demokratije, suštinski sprovesti reforme niti završiti proces tranzicije. Konstatujući spremnost za suočavanjem sa problemima i izazovima koje stoje pred našim društvom u svijetlu ekonomske krize, kao i izazovima na putu evropskih i evroatlanskih integracija. Izražavajući uvjerenje da bez zdravog, demokratskog, otvorenog i efikasnog jezgra u opoziciji kroz djelovanje novih političkih snaga koje će biti alternativa svim devijantnim pojavama na političkoj sceni, nema uspješne, demokratske opozicije, niti prosperitetne Crne Gore, Osnivačka skupština DC usvaja Deklaraciju o političkom djelovanju sa osnovnim načelima i programskim smjernicama djelovanja partije:

1. DC je partija snažne proevropske i građanske provinijencije koja će se boriti za vladavinu prava, jednakost svih građana, poštovanje ljudskih i manjinskih prava, socijalnu pravdu i održiv ekonomski i regionalni razvoj.
2. Dosljedno i istrajno ćemo se boriti za dostizanje i poštovanje slobode u Crnoj Gori i princip smjenjivosti vlasti kao neophodan preduslov demokratske konsolidacije našeg društva.
3. DC će se zalagati da odnos između zakonodavne, sudske i izvršne vlasti bude uređen u skladu sa ustavnim načelom podjele vlasti, vodeći računa da se obezbijedi njihova međusobna ravnoteža i kontrola. U tom smislu potrebno je ojačati poziciju pravosuđa, kao dijela vlasti koji je sada u neravnomjernom položaju i zavisan od druga dva stuba vlasti. Pri tome se mora spriječiti da samostalnost pravosuđa bude sama sebi cilj i da taj zahtjev izrodi negativne tendencije u vidu autokratskog ponašanja rukovodećih ljudi u pravosuđu i stvaranja još jednog birokratskog stuba. Propise iz oblasti pravosuđa treba prilagoditi tako da se teret odgovornosti prenese na više nivoe odlučivanja u pravosuđu kao i da se obezbijedi brza prohodnost sudskih predmeta ka višim instancama i ka Evropskom sudu za ljudska prava. DC smatra da su brojni propisi koji su donijeti u posljednjih nekoliko godina usmjereni u suprotnom pravcu, tj. da onemogućavaju ili otežavaju pristup sudu u Strazburu.
4. DC je uvjeren da se borba protiv razarajuće ekonomske krize, siromaštva i nezapošljenosti najhitnije moraju staviti u centar politike uz što je moguće veći društveni konsenzus. Uspješna borba će zahtijevati potpuno novu i drugačiju ulogu države. Kompleksnost i visedimenzionalnost uloge države u ekonomiji i društvu posebno u narednih nekoliko godina čine javni sektor ključnim činiocem ostvarivanja svih političkih i ekonomskih ciljeva. Zbog toga se DC zalaže za drugačiji, odgovoran, kontrolisan i efikasan javni sektor koji će biti katalizator promjena, nosilac ekonomskog razvoja i socijalne kohezije.
5. Izgradnja saobraćajne infrastrukture, ubrzani razvoj energetskog sektora, poljoprivrede i turizma uz svu njihovu komplementarnost, povećanje domaće proizvodnje uz povećanje izvoza, ujednačeni regionalni razvoj, moraju biti praćeni novom ulogom države koja se treba transformisati u efikasan i uspješan servis građana i privrede.

6. Pred nama su brojni i složeni problemi na koje, svi zajedno, moramo imati odgovore. Nije to samo loša struktura ekonomije, neefikasna i skupa državna administracija, nego i korupcija na svim nivoima i monopoli koji prijete da razore cjelokupno društvo. Borbu protiv ovih pojava DC stavlja u težište svog političkog djelovanja.
7. Demokratski centar je uvjeren da se ostvarivanje privrednog rasta i razvoja, zapošljavanja i pune socijalne uključenosti naših građana mogu postići samo istovremenim i ukladenim djelovanjem na nizu strateških područja. Naravno, osnovni preduslov je ulaganje u ljude i njihovo obrazovanje uz punu socijalnu prohodnost na svim nivoima.
8. DC će se zalagati da se sve institucije otvore za mlade i obrazovane ljude bez obzira na partijsku pripadnost.
9. DC će se zalagati za jačanje lokalnih organa vlasti i njihove uloge u podsticanju lokalnog ekonomskog razvoja i zapošljavanja. U tom smislu DC će unapređivati i razvijati proces fiskalne decentralizacije u skladu sa traženjem najboljih podsticaja za razvoj na lokalnom nivou. Treba omogućiti lokalnoj samoupravi da u skladu sa prioritetima lokalnog stanovništva djeluje na kvalitet javnih usluga. Na taj će se način omogućiti lokalnim jedinicama da međusobno konkurisu kvalitetom života što može podstaći doseljavanje u trenutno manje razvijene krajeve kao što je sjever Crne Gore.
10. Stav Demokratskog centra prema vladajućem režimu je sasvim jasan i precizan. Sa ovakvom vlašću kakva je sada, nećemo praviti nikakve predizborne i postizborne koalicije, duboko svjesni da u politici nema vječitih prijatelja i neprijatelja. Nakon 20 godina neprekinute i apsolutne vlasti jednog režima, isti je odgovoran za mnogo toga lošeg što se desilo Crnoj Gori i njenim građanima. Naravno, ne smijemo zaboraviti ni ponešto što je bilo dobro za Crnu Goru, za što zasluge opet pripadaju vladajućoj eliti.
11. DC je uvjeren da ovakva vladajuća garnitura nema snage ni političke volje da se spemno i odlučno uhvati u koštac sa dva ključna problema današnjeg crnogorskog društva: sistemskom korupcijom i velikom ekonomskom krizom. Zbog svega toga DC će učiniti sve da se na demokratski način ukine apsolutna vlast DPS.
12. DC je opoziciona stranka koja se zalaže za punu i iskrenu saradnju sa svim drugim opozicionim strankama posebno sa onim slične ili iste ideološke orijentacije. Saradnja mora biti temeljena na dva osnovna postulata koji će karakterisati politiku DC, a to je puna principijelnost i dosljednost. Zbog toga smo i nastali.

C. OSNOVE DJELOVANJA NOVE PROGRAMSKE VLADE

DC se snažno zalaže za punu društvenu odgovornost i kontrolu svih nosioca javnih funkcija. DC će insistirati na ograničenoj, kontrolisanoj i efikasnoj programskoj vladi uz što je moguće veći društveni konsenzus. Iz svega što je do sada izloženo proističu osnovni programski ciljevi i prioriteti politike Demokratskog centra (DC):

1. Borba protiv ekonomske krize, kontinuirani rad na redukciji siromaštva i nezapošljenosti. Zato je potrebna nova i drugačija uloga države u ekonomiji i socijalnoj politici.
2. Integrisanje sjevera Crne Gore kroz državne ekonomske podsticaje i izgradnju saobraćajno – transportne infrastrukture.

3. Razvoj energetskog sektora uz puni društveni konsenzus.
4. Zaustavljanje nekontrolisane i netransparentne privatizacije i njen nastavak u skladu sa nacionalnim interesima. Zalagaćemo se za obaveznu saglasnost Parlamenta kod potpisivanja svih privatizacionih i kreditnih ugovora koji moraju biti javni i dostupni svim građanima prije usvajanja.
5. Jačanje lokalne samouprave i njene uloge u podsticanju ekonomskog razvoja i zapošljavanja.
6. Odlučna borba protiv sistemskog kriminala i korupcije. Izgradnja bezbjednog i sigurnog društva.
7. Vladavina prava i reforma pravosuđa.
8. Depolitizovane i profesionalne bezbjednosne strukture uz punu parlamentarnu kontrolu.
9. Državne institucije u službi građana. Institucionalne reforme, usklađivanje normative sa standardima EU. Izgradnja kapaciteta profesionalne društveno odgovorne državne uprave, uz punu socijalnu prohodnost, posebno mladih i obrazovanih ljudi.
10. Puna podrška aktivnostima u cilju što skorijeg dobijanja statusa kandidata za članstvo u EU.
11. Angažovanost države na stvaranju uslova za prihvatljiv životni standard najstarijih građana Crne Gore. Uvođenje socijalnih penzija, novi pravedniji način usklađivanja penzija kao i stvaranje uslova za slobodan nastavak rada posle penzionisanja bez obustave penzije.

D. NOVA EKONOMSKA POLITIKA

1. Uvod

DC se u svom ekonomskog programu fokusira na problem globalne ekonomske krize koja je zahvatila gotovo sve svjetske ekonomije i koja može imati dugoročno negativne posljedice na privredni rast i razvoj Crne Gore. Velika nezapošljenost, gašenje strateški važnih kompanija, nelikvidnost bankarskog sektora kao i nestanak mnogih malih i srednjih preduzeća je scenario koji nikome u Crnoj Gori ne može donijeti dobro. Svjesni toga kao i odgovornosti koju imamo prema građanima Crne Gore, DC insistira na jedinstvu u rješavanju ovog problema.

Sigurno je, da Vlada Crne Gore nije kriva za globalnu krizu i propadanje najvećih svjetskih banaka i fondova, ali smatramo da ništa nije uradila kako bi pripremila teren za nadolazeća teža vremena poslovanja i kako bi i dalje bila interesantna stranim investitorima čiji nam je kapital neophodan ako želimo ići najavljenom razvojnom stopom i porastom GDP-a. Vlada do sada nije uspjela da definiše kakve odnose želi sa stranim investitorima, šta im nudi, koliko će biti sigurne njihove investicije, nije omogućila transparentan način ulaganja u Crnu Goru, već se sve završava na ličnim kontaktima i dogovorima što svakog ozbiljnog investitora odvodi daleko od Crne Gore.

Temeljnija analiza kvaliteta samih investicija, govori nam o tome da se više radilo u sferi trgovine, tj. kupovine i prodaje nekretnina, a gotovo da je zanemarljiv procenat zdravih,

greenfield investicija koje su pravi pokretač privrede na duže staze i koje mogu na najbolji način amortizovati uticaj globalne krize. Uviđajući sve ove nedostatke u dosadašnjem odnosu kako investitora prema Crnoj Gori, tako i samog odnosa vlade Crne Gore prema njima, DC će se u narednom periodu zalagati za jači i ozbiljniji pristup ekonomske politike Crne Gore ka privlačenju investicija. DC smatra da u samoj strukturi investicija i investitora ne treba praviti razliku između stranih i domaćih investicija, već da svima treba ponuditi najbolje moguće uslove poslovanja. Ma koliko sadašnja ekonomska situacija ne izgledala ružičasto, mudrom ekonomskom politikom i otvorenošću prema kapitalu koji ima namjeru oploditi se u Crnoj Gori, naša država može izaći kao dobitnik u globalnoj ekonomskoj krizi.

Dosadašnji razvoj događaja kako kod nas tako i u svijetu jasno je izdiferencirao tri grupe investitora. Prva grupa su oni kolektivi ili pojedinci koji su pogođeni ovom krizom ostali bez svježeg kapitala, a samim tim bez mogućnosti za bilo kakve dalje ozbiljne investicije. Druga grupa su oni koji posjeduju svjež kapitala ali suočeni sa strahom od neizvjesne budućnosti ne planiraju dalje investiciono širenje. Treća grupa investitora posjeduje kapital, spremni su na ulaganja ali su ograničeni brojnim biznis barijerama.

DC jasno uočava ovakva kretanja i razmišljanja investitora, te predlaže stvaranje uslova kako bi sve tri gore navedene grupe potencijalnih investitora nastavile ili započele ulaganja u Crnu Goru. Za prvu grupu investitora koji su suočeni sa nedostatkom likvidnih sredstava, a koji imaju dobre biznis ideje i planove, Vlada preko garantnog fonda mora naći načina pomoći im da prebrode trenutnu nelikvidnost, stanu na noge i započnu novi investicioni ciklus. U pomaganju pojedinim preduzećima ili privrednim sektorima, treba se rukovoditi temeljnim principom, da je državni podsticaj opravdan ako vodi uklanjanju tržišnih neuspjeha. U odobravanju podsticaja treba voditi računa i o tome da ekonomske i društvene koristi odobrenih podsticaja moraju biti veće od direktnih i indirektnih troškova njihovog davanja, ne smije biti puko saniranje gubitaka, već ekonomsko opravdani podsticaji koji daju efekte i stvaraju vrijednost.

Pored ovakvog vida podrške, država mora jačati oblike umrežavanja, povezivanja i podrške privrednicima preko klastera. Klasteri omogućavaju stvaranje kritične mase iskustava, fleksibilnost, horizontalno i vertikalno povezivanje i što je najvažnije jednostavniji proboj na ino - tržište, jer predstavljaju izvrstan substitut za nedostatak veličine ili kapaciteta svakog pojedinačnog člana klastera. U tom pravcu se mora pokrenuti cijeli niz i lanac podsticajnih mjera, zakonskih rješenja, novih institucija i aktivnosti u cilju formiranja i olakšavanja rada i organizovanje klastera. Za drugu grupu investitora koji u ovim vremenima ne žele rizikovati kapital, država mora pokazati kapacitet da im pruži sigurnost i ohrabri ih da krenu unove projekte. Crna Gora mora promjeniti sliku o sebi kao visoko ili srednje rizičnoj državi. Kroz donošenje seta zakona koji nas približavaju Evropskoj uniji, ali ne samo donošenje već i sprovođenje donijetih zakona, država će pokazati potrebnu ozbiljnost. Jasna i beskompromisna borba protiv korupcije i organizovanog kriminala uvijek je prepoznata od strane predstavnika EU koji svojim izvještajima kreiraju stepen rizičnosti svake pojedine zemlje. Treća grupa investitora koja ima kapital a želi ga ulagati, mora za državu Crnu Goru biti najinteresantnija grupacija. Preko resornih ministarstava moraju u najkraćem roku biti spremni projekti koji se mogu kandidovati kod takvih investitora. Svaki dan ili mjesec kašnjenja znači odliv kapitala na neke druge destinacije koje spremnije dočekuju investitora. Država Crna Gora se mora pokazati kao snažan, odgovoran, a nadasve ozbiljan faktor svakom ko pokaže interesovanje za ulaganje. Brojne biznis barijere moraju se u najkraćem roku eliminisati. Uklanjanje ovih barijera pored Vlade Crne Gore, moraju biti aktivno uključene i lokalne samouprave, koje su takođe prepoznate kao jedan od kočničara priliva investicija. To se posebno uočava kroz nejasnu strategiju razvoja samih gradova, slabu infrastrukturu

pripremljenost za dolazak investicija i kao poseban nedostatak ističemo slabu pokrivenost prostornim planovima, što za posljedicu ima dugačak rok za početak same investicije, a u dosta slučajeva i neizvjesnost u sam ishod investicija. Posebnu pažnju treba obratiti na stvaranje novih preduzeća i jačanju preduzetničke infrastrukture. Bitnu ulogu u tome mogu odigrati regionalne razvojne agencije. DC predlaže tri takve agencije, vezane za sjeverni, centralni i južni dio Crne Gore. Ove agencije bi bile umrežene i koordinirano bi djelovale. U ovim agencijama treba sprovesti sveobuhvatne obrazovne programe radi njihovom osposobljanja za upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem. Razvojne agencije moraju međusobno saradivati, povezivati se sa stručnjacima za regionalni razvoj kako primjenjivali najnovija načela regionalne politike, ali i sa velikim kompanijama radi podsticanja budućih ulaganja. U povezivanju sa velikim kompanijama, regionalne razvojne agencije moraju odigrati ulogu difuzije informacija i koordinatora, kako bi što veći broj manjih lokalnih kompanija poslovao u statusu dobavljača većih kompanija. Od temeljne važnosti je da regionalne razvojne agencije razvijaju finansijski model „know-how” i pronađu način za povezivanje privatnog kapitala i lokalnog razvoja. Fondovi rizičnog kapitala su onaj dio ukupnog finansijskog sistema koji je još jedno od mogućih i uspješnih rješenja, jer početak preduzetničke aktivnosti i inovativne aktivnosti po definiciji nijesu aktivnosti koje se mogu odmah kvalifikovati za bankarske kredite, kojih će i pored toga u predstojećem periodu biti manje i biće skuplji. Zato je od strane države neophodno podstaći razvoj fondova rizičnog kapitala, jer oni osiguravaju kapital onima koji nemaju dovoljno vlastitih sredstava i ne mogu sklopiti optimalne finansijske aranžmane sa drugim finansijskim posrednicima.

Kao bitan segment razvoja trebalo bi biti stvaranje i razvijanje izvozno orjentisanih slobodnih zona. DC predlaže stvaranje tri takve slobodne zone, po jedna na sjeveru, centru i na jugu Crne Gore. Poslovanje slobodnih zona potrebno je uskladiti sa standardima EU, a njihov broj ograničiti samo na one u kojima dominira izvozno orjentisana proizvodna djelatnost.

2. Uloga države u ekonomiji

Savremena tržišna privreda ima stalnu potrebu za državnom prisutnošću. Međutim, prisutnost države u privredi mora se zanimali i utemeljiti na sledeća dva principa. Prvo, državni javni sektor treba da prepusti tržištu sve one aktivnosti koje će tržište obavljati na efikasniji i jeftiniji način.

Drugo, tamo gdje država iz različitih razloga zadržava preduzetničku ulogu u obliku vlasništva preduzeća, treba povući jasnu granicu između države kao preduzetnika i države kao zakonodavca, nosioca ekonomske politike i izvršne vlasti. Ove se uloge i njihov instrumentarij ni smiju miješati. Država mora primjeniti OECD načela korporacijskog upravljanja za preduzeća u njenom vlasništvu, jer je to idealan instrument za poboljšavanje kvaliteta upravljanja u državnim preduzećima. Takvi visoki standardi korporacijskog upravljanja u sektoru javnih usluga su odličan instrument za depolitizaciju i profesionalizaciju upravljanja u tom sektoru, te za povećanje efikasnosti za dobrobit potrošača i građana. Potrebno je sprovesti i sveobuhvatni program obrazovanja menadžera u javnom sektoru i stvoriti potrebnu i sposobnu strukturu profesionalnih menadžera.

Povećanje konkurentnosti ekonomije zahtjeva stalno smanjivanje veličine javnog sektora i ukupnih javnih troškova izdataka, jer će samo to omogućiti potrebno snižavanje poreskog opterećenja uz istovremeno uklanjanje eksternih neravnoteža i kontinuirano snižavanje deficit bilansa. U tom cilju odlučno se moraju sprovesti brojne reforme (reforma administracije, redefinisavanje državne uloge u privredi, reforma sistema državnih podsticaja itd.) koje će smanjiti pritiske na prirast postojećih troškova države i smanjivati postojeće

deficite. Samo na ovaj način će se osigurati pozitivno i razvojno podsticajno djelovanje funkcije javnih finansija i stvoriti nužno potreban, realan osnov i prostor za finansiranje prioriteta u obrazovanju i nauci, podmirivanju novih troškova, finansiranje budućih projekata finansiranih iz predpristupne pomoći i strukturnih fondova, kao i napraviti toliko potreban prostor za snižavanje poreskog opterećenja.

Istovremeno je nužno jačati institucije i njihov sistem unutrašnjih finansijskih kontrola koji obuhvata finasijsko upravljanje i kontrolu, kao i unutrašnju reviziju javnog sektora. To se prioritarno odnosi na jačanje upravljanje i kontrole nad javnim prihodima, imovinom, rashodima, izdacima, uključujući jačanje kapaciteta u upravljanju javnim dugom, kao i kapaciteta unutrašnje revizije na državnom i lokalnom nivou. Zakone i pravilnike vezane uz poreski sistem potrebno je modernizovati i usaglasiti sa standardima i praksom drugih malih i otvorenih razvijenih država. Poreski propisi su jedni od prvih područja na kojima treba ispuniti strateški cilj pojeftinjenja i pojednostavljenja zakonodavstva i podzakonskih propisa. Izazovi fiskalne reforme u nadolazećim godinama će rasti, pa će biti potrebno istovremeno djelovati u svim pomenutim pravcima. Sprovedenjem ovakvih promjena povećaće se konkurentnost crnogorskog poreskog sistema.

Povećanje efikasnosti javnih izdataka zahtjeva jačanje mehanizama njihovog planiranja, kao i mehanizama kontrole i nadzora na trošenje javnih sredstava. Sprovedenje programskog planiranja u praksi omogućice pretvaranje budžetskog procesa i planiranja iz procesa konkurencije i borbe ministarstava za ograničena sredstva, u proces konkurencije programa. Stvaranje konkurencije programa osiguraće transparentnu vezu između strukture budžeta i razvojnih ciljeva i omogućiti efikasan mehanizam praćenja efikasnosti i načina trošenja javnih prihoda. Programi koji ne rezultiraju ostvarivanje postavljenih ciljeva sami će sebe kandidovati za ukidanje.

Nivo efikasnosti i transparentnosti procesa budžetskog planiranja treba stalno poboljšavati. To je važan i trajan zadatak svih segmenata javne uprave, posebno ministarstva finansija. Vladine programe i dokumente koji ih prate treba objavljivati na internetu, kako bi se omogućila puna transparentnost i razumjevanje povezanosti između programa, dokumenata koji ih opravdavaju i budžetskih pozicija. Treba uvesti cjeloviti sistem mjerenja uspješnosti i efikasnosti pojedinih programa i opradanosti trošenja novca poreskih obveznika i te rezultate učiniti javnim. DC će se založiti za formiranje posebne službe u ministarstvu finansija koja će biti zadužena za praćenje rezultata javnih preduzeća, na način koji će rezultirati u poboljšavanjem upravljanja javnim preduzećima. Ta se služba treba brinuti za primjenu međunarodnih standarda u finasijskom izvještavanju, analizirati finasijske materijalne parametre poslovanja javnih preduzeća, davati podršku radu članova nadzornih odbora, brinuti o uvođenju moderne prakse finasijskog planiranja i kontrole u javnim preduzećima, nadzirati primjenu OECD – ovih načela korporacijskog upravljanja u državnim preduzećima i davati podršku za uvođenje istih principa poslovanja u državnim preduzećima koja su u vlasništvu lokalnih samouprava.

Država mora razvijati proces fiskalne decentralizacije. Fiskalnom decentralizacijom treba omogućiti lokalnoj samoupravi da u skladu sa prioritetima lokalnog stanovništva djeluje na kvalitet javnih usluga koje se pružaju lokalno. Na taj će se način omogućiti lokalnim jedinicama da međusobno konkurišu kvalitetom života i podsticajnim mjerama podstiču doseljavanje. Proces fiskalne decentralizacije treba biti zasnovan na dostizanju fiskalno održivih lokalnih zajednica.

3. Politika javnih finansija I fiskalna politika

a) Javni rashodi – društveni dogovor

Fiskalna politika ili politika javnih prihoda i rashoda je izvor moći vlade, ali može i da stvori uslove za niz tržišnih poremećaja. U Crnoj Gori još nisu dogovorena načela javnih prihoda i rashoda na valjanim osnovama. Zato se budžetska politika u Crnoj Gori do sada može okarakterisati kao stihijsko – potrošačka, nasuprot razvojnoj i socijalno pravednoj kakva bi trebala da bude.

Kada je reč o javnim rashodima, DC se zalaže za društveni ugovor o tome na šta će se javna sredstva trošiti. Najvažniji dio javnih rashoda se odnosi na jednu ili drugu vrstu preraspodjele dohodaka koji se stiču na tržištu. Taj društveni ugovor bi izrazio javno shvatanje o socijalnoj pravdi, bilo da je riječ o pravičnosti među generacijama ili o pravičnoj raspodjeli životnih šansi i mogućnosti. Nerazvijene države, ali i sve druge, imaju značajne obaveze za privredni i društveni razvoj. Ovo je od posebnog značaja za Crnu Goru, koja je ne samo nerazvijena već, u velikoj mjeri i opustošena zemlja. Usljed toga je potrebno povećati izdatke za razvojne ciljeve. Tu spadaju, prije svih drugih, ulaganja u poljoprivredu, turizam, regionalni razvoj, infrastrukturu i u ljudski kapital. Crna Gora ne može da konkuriše jeftinom i neobrazovanom radnom snagom, jer u globalnoj privredi ima mnogo zemalja koje su konkurentnije u tome. Konkurentnost Crne Gore može da se zasniva samo na relativno jeftinijoj obrazovanoj radnoj snazi, a to podrazumijeva značajna ulaganja u obrazovanje i u kvalitet ljudskog kapitala uopšte.

b) Javni prihodi – optimalan, jednostavan i ujednačen poreski sistem

Kada je, pak, riječ o javnim приходima, potrebno je da se poreski sistem rukovodi načelima efikasnosti, što znači da bude u skladu ili u nekoj vezi sa idejom optimalnog poreskog sistema. To, prije svega, podrazumijeva da poreski sistem ne narušava nepotrebno tržišno razmjешtanje resursa i da ne zahtjeva velika sredstva da se održava. Važno je, takođe, da se ne oslanja na mehanizme koji sadrže značajne elemente fiskalne iluzije, bilo kada je riječ o visini poreskog tereta ili kada je riječ o pravičnosti njegove raspodjele. DC je za reformu poreskog sistema u pravcu optimalnosti, jednostavnosti i ujednačenosti. To je sistem sa malim brojem poreskih stavki, koje su manje-više iste za sve i koje pretežno opterećuju potrošnju. Poreski teret zavisi od javnih izdataka, a sistem za koji se mi zalažemo poreske obveznike tretira na jednak ili na sličan način i on bi trebalo da omogući i realnije sagledavanje potreba za javnim izdacima. Smatramo da je potrebno javne rashode usmjeriti na realne potrebe za javnim dobrima, za ulaganja u razvoj i za pravednu preraspodjelu među generacijama. Takođe, ovako reformisan poreski sistem bi omogućio sagledavanje o tome šta u svim ovim oblastima može da uradi privatni sektor i individualni interesi, a šta preostaje da učini država. U tim se okolnostima može očekivati značajno smanjenje tražnje za javnim rashodima i značajna preraspodjela između javnih i privatnih obaveza.

Ukupni poreski teret u Crnoj Gori veći je nego u EU. Cilj nam je poreski rasteretiti dohodak fizičkih lica i izvozno orjentisanih privrednih subjekata kao osnovnog uslova za podizanje standarda življenja i konkurentnosti crnogorskog proizvoda na regionalnom (u svijetlu realizacije CEFTA sporazuma) i na tržištu EU.

DC se zalaže za reformu poreskog sistema po kojoj posebnu pažnju treba posvetiti na:

- Zakonsku regulativu koja drugačije definiše rokove plaćanja;

- Zateznu kamatu za sve subjekte od 5 %. Država i banke svoje dugovanje naplaćuju automatizmom, a preduzetnici po pravilu svoja potraživanja realizuju sudskim putem koji traje i po nekoliko godina i najčešće tada nemaju mogućnosti naplate;
- Ukidanje poreza na pozajmice, jer obrtni kapital predstavlja novac koji služi za investicije ili plaćanje svih potraživanja;
- Carina mora biti instrument zaštite domaće proizvodnje, generator razvoja domaće proizvodnje i biti u funkciji balansiranja platnog bilansa;
- Uvođenje naplate PDV-a preko naplaćenih, a ne ispostavljenih računa, kako bi se bonitet i solventnost firme poboljšala i kako bi dobile veću mogućnost za obrt sredstava i investicije. Ovo se može gledati kao gubitak države u kratkom roku ali država mora poslovati kao i njena privreda, a ne preferirati sebe nauštrb razvoja svojih poreskih obveznika. Kroz ovaj pošteniji sistem naplate država bi već u srednjem roku dobila veću poresku bazu kroz jačanje privrednih aktivnosti zbog poboljšanih poreskih uslova i većih mogućnosti obrta kapitala;
- Mlade preduzetnike tri godine oslobodili plaćanja poreza na dobit kako bi se razvili.

4. Monetarna politika

Ambijent „eurizovane ekonomije“, sa značajnim uticajem političkih struktura na institucije i subjekte finansijskog sistema, debalansom ključnih makroekonomskih indikatora i sa druge strane uključnje u EMU kao primarni cilj, postavlja obavezu stvaranje ambijenta za vođenje monetarne politike kao primarnu obavezu, a tek potom kreiranje monetarne strategije koja će biti sastavni dio razvojne ekonomske politike.

Za DC odgovarajući ambijent podrazumjeva:

- Nezavisan i transparentan rad Centrale banke pri formiranju ciljeva i korišćenju instrumenata monetarne politike, posebno u kontekstu uticaja tekućih političkih ciljeva.
- Značajnija uloga Skupštine u obezbjeđivanju transparentnog i kontrolisanog rada rada Centralne banke.
- Direktno uključnje Centrale banke u kreiranju zakonodavnog okvira za funkcionisanje bankarskog sistema i monetarne politike.
- Aktivnije korišćenje raspoloživih instrumenata monetarne politike i funkcija Centrale banke (promovisanje operacija na otvorenom tržištu, aktivno upravljanje obaveznom rezervom, upravljanje deviznim rezervama, kontrola i supervizija, depozitar države) Preispitivanje efekata „eurizacije“ i eventualni povratak emisione funkcije držimo neracionalnim u svijetlu što skorijeg ulaska u EMU kao primarnog cilja i troškova, negativnog uticaja na potencijalne investitore, a iznad svega izostanka institucionalnih /sistemskih kapaciteta za sprovođenje takve odluke. DC smatra da stabilna valuta jeste potreban, ali ne i dovoljan uslov ekonomskog razvoja, dok sa druge strane emisiona funkcija predstavlja instrument sa dejstvom na kratak i srednji rok; tako da u oba slučaja temeljne ekonomske reforme nemaju alternativu, s tim da efekte neodgovorne monetarne politike osjećamo i danas.

Obzirom da Eurizacija sama po sebi ne znači da je konvergencija ka standarima EU završena, ciljevi monetarne politike moraju počivati na smjernicama koje EU, odnosno ECB kao nosilac ove politike promoviraju. U skladu sa tim primarni cilj monetarne politike svake države koja jeste ili pledira biti dio EMU je održavanje stabilnosti cijena i (bez rezerve ka ovom cilju) praćenje opšte ekonomske politike koja podrazumijeva visoku zaposlenost i održivi „neinflatorni“ privredni rast. Centralna banka i bez emisione funkcije, kao ključna institucija finansijskog sistema, mora biti u poziciji da bitno utiče na kreiranje ekonomskog ambijenta i to prvenstveno garantujući stabilnost finansijskog sektora kao faktora privrednog rasta a zatim posredno promovirajući raspoloživim sredstvima ciljeve ekonomske politike. Neophodno je voditi stabilnu monetarnu politiku i raditi na razradi instrumenata za intervencije na otvorenom tržištu, te podstaći kreiranje nacionalnog finansijskog tržišta.

DC smatra da Centralna banka svoju ulogu nosioca monetarne politike i regulatora bankarskog sistema treba vršiti u saglasnosti sa sljedećim principima:

- Otvorenog tržišta sa slobodnom konkurencijom favorizujući što efikasniju alokaciju resursa.
- Operativne efikasnosti, donoseći odluke i mjere koje imaju brz i precizan uticaj na finansijski i ukupan privredni sistem.
- Jednakog tretmana prema svim subjektima sistema.
- Jednostavnosti i transparentnosti, koje obezbjeđuju da su namjere iza monetarne politike jasne i pravilno shvaćene.
- Kontinuitet, podrazumijeva izbjegavanje čestih i naglih promjena u primjeni raspoloživih instrumenata, politika i normi.
- Sigurnost, kroz držanje operativnih i finansijskih rizika na minimumu.
- Racionalnost, kroz vođenje tekućih aktivnosti uz najmanji trošak za subjekte i cijeli sistem.

5. Poljoprivreda i ribarstvo

a) Presjek stanja

Poljoprivredu u Crnoj Gori u većini karakteriše usitnjeno poljoprivredno zemljište i ekstenzivna proizvodnja. Nesređeno tržište, postojanje sivog tržišta u značajnoj mjeri i nepostojanje berzi poljoprivrednih proizvoda uzrok su vrlo visokog uvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, što dodatno produbljuje dimenzije spoljnotrgovinskog deficita Crne Gore, koji alarmantno prelazi i 55 % BDP. Nerazvijenost sjevera Crne Gore i mali obim aktivnosti u ovoj zoni mogu se posmatrati kao slaba tačka naše poljoprivrede, ali istovremeno i veliki potencijal ukoliko državna politika iskreno teži ujednačenom regionalnom razvoju i rastu poljoprivredne proizvodnje kao njegovom instrumentu. Subvencije i dotacije koje se isplaćuju iz Budžeta Crne Gore u dosadašnjem razdoblju nijesu dovele do bitnog povećanja i promjena u strukturi proizvodnje i smanjenju uvoza. Crna Gora je potpisala CEFTA sporazum i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU, a u poljoprivredi i ribarstvu, kao vrlo osjetljivim granama privrede, nijesu učinjena dovoljna prilagođavanja da se osposobe za konkurenciju. Postavlja se pitanje da li, u uslovima oštre konkurencije, na ovom nivou ekstenzivne razvijenosti, sa najmanjim iznosom subvencija u regionu crnogorska poljoprivreda i ribarstvo mogu da odigraju balkansku, a kamoli evropsku utakmicu? Stihijska i ad hoc politika ove vlasti sa elementima dnevnopolitičkog populizma, bez jasne strategije dodatno

povećava nezainteresovanost i nemotivisanost za bavljenje poljoprivredom što dovodi do smanjenja površine poljoprivrednog zemljišta kroz prodaju i pretvaranje u građevinsko zemljište. Ovakva politika dovela je do nedostatka prerađivačkih pogona, neorganizovanosti prodaje, i problema sa plasmanom poljoprivrednih proizvoda bez razvijenih osnovnih marketinških aktivnosti. Ovakav ambijent ne stvara fundamente za značajnije investicione projekte i razvoj znanja i novih tehnologija u poljoprivredi.

DC smatra da je razvoju ribarstva u Crnoj Gori posvećeno vrlo malo pažnje kako bi ono bilo od opšteg dobra za građane i državu. Ribarstvu treba posvetiti punu pažnju zbog mnogostrukog ekonomskog i razvojnog efekta (proizvodnja, trgovina, izvoz, otvaranje specijalizovanih preduzeća, ribarska brodogradnja, nova radna mjesta), kao i zbog turističkog i ekološkog aspekta, individualnog i sportskog ribolova (morskog, slatkovodnog i podvodnog). Na području morskog ribarstva veliki problem predstavlja i skromna i zastarjela ribarska flota koja se ne može nositi sa susjednom konkurencijom. Sa aspekta politike razgraničenja sa susjedima problem predstavlja i još neproglašena isključivo ekonomska zona kao morski prostor od primarnog značaja za razvoj ribarstva u Crnoj Gori.

b) Naša politika

DC smatra da Crna Gora može i mora proizvesti dovoljno kvalitetne hrane za svoje stanovništvo. DC je ubijeden da Crna Gora može i mora postati oaza za proizvodnju kvalitetne, organske hrane. Sa aspekta razvoja poljoprivrede i ribarstva “Zelena i plava Crna Gora” je moto našeg privrednog razvoja. DC poručuje da se seljak – poljoprivredni proizvođač mora posmatrati kao vrijedan i dobar preduzetnik i da će život na selu biti privilegija. Demokratski centar smatra da:

- Ne treba prodavati zemlju, šume i vode. Poljoprivredno zemljište, šume i vode tretiramo kao imovinu od posebnog nacionalnog značaja. Poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu upravljamo u cilju povećanja proizvodnje, konkurentnosti i izvoza. Zemljište ćemo davati u koncesiju uz povoljne finansijske uslove. Subvencijama ćemo stimulisati ukрупnjavanje posjeda, a drugim agrotehničkim mjerama podizati bonitet poljoprivrednog zemljišta (komasacija, arondacija, melioracija). Država će se zajedno s lokalnim upravama aktivno uključiti u sređivanje vlasništva nad državnim zemljištem i upisa u zemljišne knjige. Osnovaćemo agenciju za upravljanje državnim poljoprivrednim zemljištem.
- Poljoprivreda ne smije zavisiti od vremenskih prilika. Kiše i suša ne moraju uništavati trud seljaka. Crna Gora ima značajne vodne potencijale i poljoprivreda ne smije biti podložna štetama od suše. Umjesto trošenja novca na sanaciju šteta, izgradnja sistema za navodnjavanje i odvodnjavanje će omogućiti veće prinose i kvalitet povrtnarske i voćarske proizvodnje.
- Subvencije, dotacije i ostali vidovi državne pomoći i podrške moraju biti efikasni i produktivni, a ne socijalni. Postojeći sistem državne podrške i pomoći ne daje željene rezultate. Da bismo postigli veću proizvodnju, promjenu strukture i smanjenje uvoza, podršku ćemo usmjeriti na poljoprivredna gazdinstva te vezati ih za sprovođenje propisane tehnologije. Crna Gora ima sve prirodne uslove za proizvodnju širokog spektra poljoprivrednih proizvoda – od suptropskih do kontinentalnih kultura. U poljoprivrednoj proizvodnji rukovodićemo se regionalnim razlikama u prirodnim i socioekonomskim uslovima proizvodnje u pojedinim dijelovima sveukupnog poljoprivrednog prostora. Donijećemo zakon o regionalizaciji poljoprivrede kojim ćemo utvrditi nekoliko poljoprivrednih regija s preporučenom proizvodnjom, a

tome ćemo prilagoditi i podršku države. Više novca će se izdvajati za investicione projekte i uvođenje novih tehnologija. Crna Gora prije ulaska u EU mora povećati površine pod vinogradima, voćnjacima i maslinjacima. Finansiranje ćemo voditi preko posebnog fonda za razvoj poljoprivrede.

- Moramo riješiti plasman poljoprivrednih proizvoda. Proizvod seoskog domaćinstva nemora zavisiti od volje trgovaca ili prerađivača. Poslovno povezivanje i tržišna infrastruktura u poljoprivredi temelj su uređenja tržišta i sigurnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda. Država će u saradnji sa lokalnim upravama sufinansirati izgradnju skladišta, hladnjača, otkupnih stanica, malih prerađivačkih pogona, kao i razvoj poljoprivrednih berzi.
- Moramo vratiti život na crnogorsko selo.
- Prioritet u ribarstvu je sufinansiranje izgradnje ribarske flote. DC će se zalagati i raditi na postepenom razvoju ribarstva i rigoroznoj kontroli ribolovnog napora (broju ribarskih brodova, količini i vrsti ribolovnog alata, broju ljudi i stepenu ribolovne aktivnosti) i ostvariti kontrolisani profit od ribolova. U sklopu tog razvoja, insistiraćemo na otvaranju distributivnog, otkupnog centra, kako bi se ribari fokusirali samo na osnovnu djelatnosti, a distributivni centri bi nalazili dalje kupce, sa naglaskom na izvoz.
- Skupština Crne Gore, u skladu s međunarodnim pravom, treba da što prije jasno definiše i odredi isključivo ekonomsku zonu i ostale djelove morskog prostora na koje ima pravo eksploatacije, a sve u skladu sa dinamikom razgraničenja sa susjedima.

6. Turizam

Crnoj Gori treba biti više gostiju u proljeće i na jesen, a manje u špicu sezone. Da bi se to ostvarilo, da bi ova država bila atraktivna tokom cijele godine, mora se napraviti ponuda koja bi privlačila turiste, ali prije toga treba smanjiti pritisak na prirodnu okolinu i posebno na obalu. Jer, od ovakvog turizma Crna Gora sada više gubi nego što dobija! Nedavno objavljena studija *Svjetskog ekonomskog foruma* pokazala je da je „ekološka država Crna Gora“ na 105 mjestu po ekološkoj održivosti, a čak na 129. mjestu prema konkurentnosti cijena od 130 posmatranih zemalja!

Razvoj crnogorskog turizma svih ovih godina ne diktira ni država Crna Gora, ni crnogorska ekonomija, ni turistička preduzeća, već građevinski lobiji i mešetari nekretninama. Ta je politika praktično *pojela* najkvalitetniji prostor u Crnoj Gori, pa danas nije iskorišćeno samo nekoliko procenata teritorije uz more! Na Crnogorskom primorju je broj smještajnih kapaciteta rapidno porastao: ima ih najmanje 400 hiljada ležaja. Uz toliko kreveta crnogorska obala je postala jako ranjiva, a ova zemlja osuđena na masovni turizam. Crnogorske plaže mogu primiti oko 170 hiljada kupaca, što znači da je tokom ljeta ogroman pritisak na plaže, kao i na putnu i komunalnu infrastrukturu, a najviše na nerve kako turista tako i njihovih domaćina. Struktura smještajnih kapaciteta je poražavajuća: tek 13 % ležajeva je u hotelima i turističkim naseljima. Ali, i oni su u prosjeku popunjeni tek trećinu dana u godini (donja granica rentabilnosti je 50 odsto), pa se ne treba čuditi što gotovo svi hoteli posluju sa gubicima! Istovremeno je privatni smještaj popunjen u prosjeku 35 dana, što znači da su sobe naših iznajmljivača prazne čak 330 dana u godini!

DC smatra nužnim da treba obratiti pažnju na sljedeće problemske tačke i rješenja:

- Neriješena privatizacija turističkog sektora;
- Neriješen status turističkog zemljišta;

- Upravljanje prostorom i njegova zaštita;
- Podsticaji ulaganjima u turizam i sistem PDV-a;
- Nedovoljna saradnja privatnog i javnog sektora;
- Upravljanje turizmom u destinaciji (destinacijski menadžment);
- Edukacija kadrova;
- Prilagođavanje zakonskih propisa i borba protiv sive ekonomije;
- Definisane održivog razvoja nautičkog turizma kao jednog od strateški važnih segmenata crnogorskog turizma
- Hitno usvajanje strategije konkurentnosti i kvaliteta turizma. Taj dio crnogorske ekonomije je najdirektnije izložen tržištu. To je pokazalo i prošlogodišnje povećanje cijena koje je doseglo nivo koje tržište teško prihvata.
- Mjerama ekonomske politike znatan broj ležaja u privatnom smještaju mogao bi se prenamijeniti u pansionere, porodične ili kondo hotele kako bi se povećali osnovni smještajni kapaciteti.
- Budućnost našeg turizma je u hotelima, jer su oni generatori razvoja ove grane, a uz tozapošljavaju veliki broj ljudi. U svakom slučaju, trenutna ekonomska kriza će povećati.
- Učešće turizma u bruto-društvenom proizvodu Crne Gore, a mogla bi imati veoma pozitivno dejstvo na crnogorski turizam, pružajući mu šansu da se razvija na principima ekološke održivosti.

7. Saobraćajno – transportna politika

a) Presjek stanja

Pri kraju smo prve decenije XXI v. a Crna Gora još tumara u procesu definisanja saobraćajno-transportnog sistema. Bolje rečeno transportna politika nalazi se u sjenci nedefinisane strategije dugoročnog razvoja, pa samim tim još i ne postoji. Raspadom SFRJ, raspala se i jedinstvena saobraćajna politika te zemlje koja je jasno definisala politiku razvoja saobraćajno-transportnog sistema i prioritete te zemlje. Zemlje nasljednice su, uglavnom, napravile nove politike razvoja saobraćaja, dok Crna Gora još nije definisala saobraćajnu politiku. Kao posljedicu toga imamo jos uvijek nejasnu saobraćajno - transportnu kičmu Crne Gore (licitiralo se sa pravcem sjever-jug ili istok-zapad), nejasne prioritete razvoja pojedinih vidova saobraćaja, pa su nam npr. vazdušni saobraćaj i telekomunikacije na gotovo evropskom nivou, željeznički i drumski na apsolutno niskom nivou razvoja, a pomorski saobraćaj gotovo i da ne postoji. Rezultat odsustva jasne politike, koja ne prati savremene trendove i koja ne daje prostor struci i naučno-istraživačkom radu, već se manifestuje i promovise kroz dnevopolitičke aktivnosti koje nemaju jasnu viziju jeste katastrofalno stanje u gotovo svim saobraćajno-transportnim sistemima. Zbog krajnje neodgovorne i neprofesionalne politike u zadnjih 19 godina, Crna Gora je danas jedina država u Evropi koja se ne nalazi u Trans-Evropskoj Transportnoj Mreži (TEN-T), a Luka Bar koja bi trebala da bude čvorište svih transportnih sistema, izbrisana je sa mape svjetskih luka. Podatak da su sve bivše članice SFRJ, kao i ostale države jugoistočne Evrope, konektovane na najmanje 2 Trans-Evropska koridora, a da je samo Crna Gora ostala "slijepo crijevo" u toj mreži dovoljno govori o težini situacije u kojoj se nalazi saobraćajno-transportni sistem naše države.

b) Naša politika

DC će odmah otpočeti proces definisanja politike i strategije razvoja saobraćajno – transportnog sistema Crne Gore sa srednjoročnom (do 2014) i dugoročnom (do 2020) komponentom bazirane na novim tehnologijama, logističkim principima i načelima i savremenim informatičkim rešenjima i sistemima. To bi podrazmijevalo i izradu plana uvođenja sistema upravljanja zaštitom životne sredine u transportu i saobraćaju. U našoj politici Luka Bar, kao čvorište svih saobraćajno – transportnih sistema mora zauzimati ključno mjesto u sveobuhvatnom privrednom razvoju i biti pokretač razvoja infrastrukture u zaleđu, kao i obnove crnogorske broderske flote. Da bi došli do ostvarivanja ovog cilja koji će obezbijediti saobraćajno – transportni sistem po mjeri čovjeka i siguran, brz, efikasan i konkurentan protok ljudi, roba, kapitala i usluga neophodno je realizovati sljedeće aktivnosti:

- Definisanje strategije i vizije razvoja Luke Bar koja bi našu najveću luku pozicionirala kao regionalni transportno–logistički centar i jedno od čvorišta relazacije robnih i transportnih tokova za širi prostor Balkana i srednje Evrope. Ovako pozicioniranje privuklo bi brojne strateške partnere – multinacionalne stratejske alijanse koji bi kao potencijalni koncesionari bili zainteresovani za izgradnju drumskog i željezničkog koridora Bar-Beograd. U sklopu ove aktivnosti mora se otpočeti sa naučno–istraživačkim radom i koodiniranom saradnjom sa Fakultetom za pomorstvo.
- Da Crna Gora inicira formiranje posebne Komisije za promociju koridora 4”B” (Bari –Bar–Beograd–Budimpešta), kao buduceg kraka koridora X, sačinjen od predstavnika Crne Gore, Srbije, Italije i Mađarske. Ova Komisija bi pored ostalog sprovedla niz diplomatskih aktivnosti i lobirala da ovaj krak (i drumski i željeznički) postane u bliskoj budućnosti dio TEN – T mreže. Integrisanjem ovog koridora u TEN – T mrežu došli bi do povoljnog tretiranja istog od strane međunarodnih finansijskih institucija čime bi bio odrađen veliki dio posla. Pravac Bar – Beograd sačinjavaće buduću saobraćajnu kičmu Crne Gore.
- U međuvremenu intezivno raditi na kvalitetnoj i transparentnoj pripremi projektne dokumentacije za izgradnju autoputa Bar – Boljari u skladu sa zakonom i svjetskom praksom, kako bi ubrzali ovaj proces i konačno otpočeli projekat od najvećeg značaja za povezivanje juga i sjevera Crne Gore, ali i intergisanje naše države u jedinstven transportni prostor Evrope.
- Definirati alternativne izvore finansiranja izgradnje autoputeva; Osnovati poseban fond u koji bi se slivala sredstva naplaćena od akciza na gorivo, uz paralelno uvođenje simbolične “takse za izgradnju autoputeva” u cijenu naftnih derivata.
- U skladu sa potpisanim Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, preporukama svih studija i analiza DC bi odmah počeo sa primjenom srednjoročne politike rekonstrukcije i modernizacije postojeće infrastrukture, koja će u narednih 5 -7 godina biti i jedina alternativa.
- Intezivirati aktivnosti na modernizaciji željezničkog pravca Bar – Vrbnica – Beograd, koji mora biti prioritet u odnosu na sve druge pravce. Ako znamo da je uslov integrisanja u TEN – T mrežu postojanje minimum dva vida saobraćaja na koridoru, ove aktivnosti će pomoći i ubrzanju izgradnje autoputa Bar – Beograd.
- Na prostoru Luke Bar mora se izgraditi novi veliki kontejnerski terminal. Ovaj projekat bi se morao realizovati u sklopu privatno – javnog partnerstva sa nekom globalnom svjetskom alijansom i kontejnerskim operaterima. Pomenute strateške

alijanse bile bi zainteresovane za modernizaciju željeznice i izgradnju autoputa što bi ubrzalo procese realizacije ovih projekata. Izgradnja velikog kontejnerskog terminala (jer postojeći ne zadovoljava kapacitetima) pozicioniralo bi Luku Bar kao regionalni distributivni, transshipment centar što bi je linijskim servisom povezalo za hub – transshipment centrima Evrope i svijeta. To bi značilo i otvaranje feeder linijskog servisa sa ostalim lukama Jadrana, gdje se otvara velika mogućnost za revitalizaciju crnogorske broderske flote.

- Realizacija prethodno navedenog projekta stvara preduslov da se Luka Bar uključi u globalne transportne trendove koji se baziraju na principu multimodalnosti koji u sebi uključuje učešće svih saobraćajno – transportnih sistema u realizaciji robnih tokova. Ovako se dodatno opravdava i pomaže revitalizacija željezničkog i drumskog transporta, ali i razvoj ostalih logističkih sistema koji su vezani za luku (carina, špedicija, drumska transportna preduzeća, kontinentalni terminali itd). Ovo bi stvorilo uslove za izgradnju 3 velika regionalna robno – transportna centra (RTC): Bar, Podgorica i Bijelo Polje, što bi snažno dinamiziralo sve ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori. Tako bi se razvile i slobodne carinske zone koje bi povećale industrijsku proizvodnju, smanjile spoljnotrgovinski deficit, povećale zaposlenost i prihode crnogorske ekonomije, ali i razvila value – added servise u Luci Bar.
- U strateškim privrednim granama kao što je i brodarstvo država mora intervenisati kako bi pospiješila njihov razvoj i stvorila uslove za saradnju države i privatnog sektora, u ovom slučaju naših pomoraca. U početku trebalo bi osnovati kompaniju sa većinskim državnim vlasništvom u koju bi svoj novac kao osnivački ulog investirali naši pomorci, a ostatak bi se nabavio na finansijskom tržištu. Oživljavanjem i razvojem flote, država bi se kasnije polako povlačila iz ove kompanije. Prethodno se mora institucionalizovati sardanja sa našim pomorcima koji trenutno, potpuno zapostavljeni, svoje znanje prodaju vodećim svjetskim pomorskim kompanijama.

8. Energetska politika

Nivo razvijenosti energetske sektora neke zemlje direktno utiče na njen privredni sistem i ukupan kvalitet života, te je stoga prirodno očekivati da se razvoj energetske sektora Crne Gore zasniva na boljem i efikasnijem iskorišćenju vlastitih resursa. Razvoj crnogorske energetske politike će biti dugoročan izazov. Zato je potreban jasan ali prilagodljiv okvir: jasan u smislu da predstavlja odlučan pristup s podrškom na najvišem nivou, prilagodljiv i u smislu potrebe za redovnim dopunjavanjem. Crna Gora, kao zemlja u razvoju, dostupnost energiji predstavlja ključni i prioritetni zadatak njenog daljeg razvoja.

Osnovni ciljevi energetske politike razvoja energetike u Crnoj Gori treba da budu:

- Sigurno, kvalitetno, pouzdano i raznovrsno snabdijevanje energijom u cilju uravnotežavanja isporuka sa zahtjevima po svim oblicima energije;
- Održavanje, revitalizacija i modernizacija postojeće i izgradnja nove pouzdane infrastrukture za potrebe proizvodnje i korišćenja energije;
- Smanjenje uvozne energetske zavisnosti, prvenstveno stvaranjem stabilnih uslova za ulaganja u istraživanje i gradnju novih energetskih izvora i ulaganja u ostalu energetske infrastrukturu;
- Stvaranje odgovarajućeg zakonodavnog, institucionalnog, finansijskog i regulatornog okvira za ohrabivanje učešća privatnog sektora i ulaganja u sve aspekte energetske infrastrukture;

- Stvaranje uslova za veće korišćenje obnovljivih izvora energije, kombinovane proizvodnje električne i toplotne energije i korišćenje fosilnih goriva sa čistim tehnologijama;
- Uspostavljanje konkurentnog tržišta za obezbjeđivanje energije u oblastima u kojima za to postoji mogućnost u skladu sa konceptom regionalnog tržišta energije, uz regulisanje monopolskih mrežnih aktivnosti;
- Obezbjedenje institucionalnih i finansijskih podsticaja za unapređenje energetske efikasnosti i smanjenje energetske intenziteta u svim sektorima, od proizvodnje do potrošnje energije;
- Održiva proizvodnja i korišćenje energije u odnosu na zaštitu životne sredine i međunarodna saradnja u ovoj oblasti, naročito oko smanjenja emisije gasova staklene bašte;
- Podrška istraživanjima, razvoju i promociji novih, čistih i efikasnih energetske tehnologije i vodenju energetske politike na stručnim i naučnim osnovama. Zbog izraženog deficita električne energije, koji se kreće oko 1/3 ukupne potrošnje, neophodno je pristupiti izgradnji novih izvora električne energije shodno održivom razvoju, poštujući važeća zakonska akta. Hidroenergija je najznačajniji prirodni resurs za proizvodnju električne energije u Crnoj Gori. Iako unutar Crne Gore postoji veliki broj lokacija i mogućnosti za izgradnju elektrana, DC preporučuje gradnju samo onih elektrana kod kojih postoji dovoljan stepen razrade, odnosno za koje je napravljena projektna dokumentacija koja nije starija od pet godina i njihova gradnja nije u koliziji sa međunarodnim i domaćim deklaracijama i propisima, odnosno, treba obezbijediti siguran i bezbjedan život nizvodno od velikih akumulacija i brana. S obzirom na aktuelnu situaciju u elektroenergetskom sistemu Crne Gore, nije ga moguće poboljšati bez značajnog investiranja u gotovo sve ključne poslovne segmente, uključujući organizaciono restrukturiranje, optimizaciju proizvodnog procesa, amortizovanje dugova, sanaciju negativnih ekoloških efekata i program socijalne zaštite. Pošto Vlada kao većinski vlasnik nije u mogućnosti da obezbijedi značajna finansijska sredstva potrebna za poboljšanje sistema, uvođenje novih tehnologija, izgradnja novih objekata i drugo, promjena dijela vlasničke strukture svakako predstavlja način da se obezbijede dodatna sredstva potrebna za ozdravljenje, a onda i dalji razvoj. DC preporučuje izradu Strategije privatizacije elektro – energetske sektora Crne Gore, s tim da država zadrži većinsko vlasništvo nad ovom strateškom granom privrede!

Proizvodnja i potrošnja energije su značajni uzročnici globalnog i lokalnog zagađenja. Stoga budući razvoj energetske sektora treba zasnivati na proizvodnji i potrošnji energije u skladu sa zahtjevima za zaštitom ljudskog zdravlja, očuvanjem biološke i životne sredine, kvaliteta lokalnog, regionalnog i globalnog okruženja.

E. SOCIJALNA POLITIKA

DC će posebno insistirati na socijalnoj koheziji društva i odgovornosti države za socijalnu politiku tj. na politici jednakih šansi za sve građane. Socijalna pravednost i uključenost zahtijeva da se obezbijedi pomoć i onima koji se zbog objektivnih okolnosti ne mogu brinuti o sebi, ali isključuje zloupotrebe i rentijersko ponašanje. Socijalnu politiku u dijelu u kojem se ona oslanja na instrument socijalnog davanja odnosno transfera treba, po mišljenju DC, zasnovati na objektivnom i sveobuhvatnom statističkom sistemu koji će obuhvatiti

dohotke i imovinu potencijalnih primaoca transfera, kako bi se povećala njihova efikasnost, a davanja moraju dolaziti u prave ruke. I najmanja greška ili još češće zloupotreba umanjuje vjerodostojnost i smisao cjelokupne politike socijalnih davanja. Ovo načelo posebno dobija na značenju u uslovima ograničenih sredstava i nužnosti relativnog smanjivanja javne potrošnje u narednih nekoliko godina. Na samom početku po mišljenju DC potrebno je utvrditi jasne kriterijume i ukloniti preklapanja, a prvi korak u ovom procesu je da se načini sveobuhvatna analiza postojećih prava. DC će posebnu pažnju posvetiti i snažno promovisati socijalnu odgovornost privatnih kompanija. Država može utvrditi smjernice i preporučiti kompanijama da ih ugrade u svoje planove društveno odgovornih aktivnosti. Privatnim preduzećima treba preporučiti da izdvajanje budžeta za socijalna davanja obavljaju na principu javnih tendera ili davanjem sredstava u one programe koji su kao društveno najkorisniji preporučeni od strane stručnih državnih tijela. DC smatra da društvo mora stalno razvijati sposobnost prepoznavanja i korišćenja svih bitnih faktora socijalne kohezije.

F. POLITIKA DECENTRALIZACIJE I UJEDNAČENOG REGIONALNOG RAZVOJA

a) Presjek stanja

Pogrešna vladina politika u proteklom periodu rezultirala je i dodatno zaoštrila neujednačen regionalni razvoj između sjevera Crne Gore s jedne strane i južnog i centralnog sa druge. Sve je to stvorilo osjećaj nezadovoljstva i besperspektivnosti na sjeveru Crne Gore. Finansijski transferi u obliku raznih pomoći i socijalnih naknada, koje nijesu bile dovoljne razvilo je zavisni mentalitet sjeverne regije, povećavajući pritisak na budžet. To je dovelo do rasta migracijskog pritiska na relaciji sjever – jug i depopulacije koja smanjuje mogućnost aktiviranja razvojnih potencijala u manje razvijenim područjima. Sa socio-ekonomskog aspekta to je proizvelo nisku konkurentnost, nezaposlenost, siromaštvo, sporu tehnološku obnovu i nepovoljnu obrazovnu strukturu radne snage u privredi sjeverne regije koja zaostaju u razvoju. Primjetna je i neusklađenost razvojnih prioriteta, gdje postoji djelimična orijentisanost na izgradnju lokalne infrastrukture i mala briga o infrastrukturnom povezivanju sjevera i juga kroz modernizaciju postojeće ili izgradnju nove saobraćajno – transportne infrastrukture. Dosadašnji pristup vladine politike karakterisao je nedostatak snažnijih programa bespovratnih pomoći za razvoj privrednih aktivnosti na sjeveru koji se temelje na EU pristupu i načelima i nizak stepen decentralizacije. Najveći broj lokalnih uprava nijesu u stanju razvijati institucionalnu strukturu i jačati administrativne kapacitete za uspješno upravljanje razvojnim programima, niti imaju finansijsku snagu i mogućnosti sufinansiranja razvojnih programa i projekata podržanih od aktera na višem nivou ili pak iz EU – fondova!

b) Naša politika

DC se zalaže za uravnoteženi regionalni razvoji, smanjenje krupne socijalne i ekonomske nejednakosti između sjevera i juga Crne Gore i povećanje konkurentnosti privrede na sjeveru.

Demokratski centar će:

- Pripremiti jedinstveni pravni okvir (novi zakon) i ugraditi savremena načela regionalnog razvoja, kako bi olakšao lokalnim upravama pristup fondovima za smanjenje siromaštva i otvaranje novih radnih mjesta i predpristupnim fondovima EU.

- Uspostaviti institucije i ojačati administrativne kapacitete za sprovođenje regionalne politike;
- Pokrenuti projekte i pomoći subjekte u oblasti poljoprivrede, turizma i malih i srednjih preduzeća, pogotovo onih izvozno orjentisanih u cilju jačanja konkurentnosti i rasta dodatne vrijednosti na sjeveru Crne Gore. Politika pospješivanja ovih grana mora ih međusobno i integrisati – turizam na sjeveru bi trebalo da apsorbuje poljoprivredne proizvode iz ove regije. Zato se saradnja između turističkih subjekata i poljoprivrednih proizvođača mora institucionalizovati.
- Infrastrukturno bolje povezati sjever i jug u cilju bezbjednijeg, sigurnijeg, bržeg i efikasnijeg protoka ljudi i roba.
- Učiniti pravednijim sistem distribucije državne pomoći i podrške i smanjiti uticaj politike u tom segmentu.
- Zaustaviti iseljavanje mladih i kvalifikovanih ljudi sa sjevera podizanjem kvaliteta javnih usluga i životnih uslova.
- Sprovesti novu fazu decentralizacije.

G. POLITIKA OBRAZOVANJA

Glavni faktori savremenog razvoja u svijetu već dugo nijesu sirovine i prirodni resursi, nego su to ljudi i ljudski potencijali, građeni na znanju i obrazovanju. Crna Gora već dugo ne koristi te potencijale gdje ih ima, i ne stvara nove potencijale gdje ih nema. Za prvo je kriva politika vladajućeg režima koja odbacuje kompetentne i sposobne stručnjake, jer su oni kritični prema postojećem stanju, a za drugo je kriva postojeća politika koja nedovoljno ili pogrešno podstiče razvoj obrazovanja, korišćenje znanja i naučnih potencijala. Zbog restriktivne politike sadašnje Vlade prema školstvu i obrazovanju, prema ulaganju u znanje i nauku, Crna Gora zaostaje za razvojem savremene Evrope i svijeta.

Znanje i vještine najbolja su sredstva za lični i društveni prosperitet. Da bi Crna Gora postala prosperitetna zemlja zadovoljnih ljudi, potrebno je stalno podizati nivo obrazovanosti stanovništva, a obrazovanje usmjeriti prema društvu znanja i privrednom razvoju. Stoga ulaganje u obrazovanje ne smatramo troškom, nego ulaganjem u vlastiti razvoj i bolju budućnost. DC će obrazovanje usmjeriti prema najboljim evropskim i svjetskim praksama, ali ćemo zadržati ono najbolje iz crnogorskog obrazovnog sistema. Najboljim studentima osiguraćemo pristup najkvalitetnijim svjetskim ustanovama, osnažićemo međunarodnu saradnju kako bismo se što lakše uključili u svjetsku naučnu zajednicu. Promjene u obrazovanju sprovodićemo razvojnim obrazovnim fondom, kojim ćemo budžetska sredstva za obrazovanje i nauku u našem mandatu povećati do nivoa evropskih standarda. Snažan budžetski rast ulaganja u nauku i obrazovanje samo je početni, ali ne i jedini element razvoja ovog područja. Društvo znanja je naš put do bolje i uspješnije Crne Gore. Ali društvo znanja ne podstiče se političkom retorikom, nego konkretnim djelovanjem i javnim konsenzusom, punom saradnjom državne i lokalne uprave, s roditeljima, učenicima, nastavnicima i poslodavcima. Vrednovanje obrazovnih promjena i njihovih učinaka povjerićemo stručnjacima i stručnim ustanovama. Donijećemo pedagoške i visokoobrazovne standarde, organizovaćemo mrežu obrazovnih programa. Uvešćemo programiranje ishoda učenja te poštovati autonomiju i kreativnost nastavnika. Stimulisaćemo osavremenjivanje nastave koju treba graditi na naučnim spoznajama (seksualno i rodno vaspitanje, etika, obrazovanje za zaštitu životne sredine, obrazovanje za aktivno demokratsko građanstvo, preduzetništvo i dr.).

Uspješni obrazovni sistemi počivaju na dobro osposobljenim i zadovoljnim nastavnicima. Profesorsko, učiteljsko i vaspitačko zanimanje mora opet postati društveno cijenjeno, a nastavnici adekvatno plaćeni. Sistemski ćemo ulagati u obrazovanje i cjeloživotno učenje nastavnika, da bi se osposobili za prenošenje najnovijih naučnih trendova i da bi mogli stručno napredovati.

DC će znatno povećati broj studenata i posebno podsticati efikasnost studiranja, što skoriji i uspješan završetak studija te raznovrsne oblike cjeloživotnog učenja. Poreskim olakšicama stimulisaćemo ulaganje u obrazovanje i nauku. DC će pomoći privrednim subjektima za troškove školovanja njihovih zaposlenih i naučnih istraživanja, a pojedincima za troškove poslijediplomskih studija, učenje stranih jezika, informatičko usavršavanje, akreditovano cjeloživotno učenje. Sistematski ćemo investirati u gradnju vrtića, škola i univerziteta, u savremenu opremu nastavnica pomagala. Radićemo na tome da svako dijete dobije mjesto u vrtiću, brinućemo da svaki student ima svoje "radno mjesto" u sali za predavanje, laboratoriji i seminaru. Samo temeljno restrukturirano i kvalitetno obrazovanje te cjeloživotno učenje dostupno svima, a ne samo bogatima – od predškolskog uzrasta do poslijediplomskog usavršavanja – omogućava društveni razvoj. Samo ljudi obrazovani prema najvišim obrazovnim standardima omogućiće nam ravnomjerno uključivanje u globalne procese. Samo visokokvalitetno strukovno obrazovanje može pratiti potrebe privrede. Samo dosljedno sprovođenje standarda u naučno – istraživačkom radu i obrazovanju omogućava unaprjeđivanje privrede, njenu inovativnost i konkurentnost.

DC se zalaže za obavezno obrazovanje do prvog zanimanja ili do mature.

H. POLITIKA U OBLASTI ZDRAVSTVA

Zdravstvo i zdravstveni sistem jedan je od najznačajnijih stubova socijalne stabilnosti i ravnopravnosti svih građana. Smatramo da na putu izgradnje Crne Gore kao socijalne države treba vratiti i održati načelo solidarnosti u zdravstvenom sistemu. Posebno ćemo se brinuti za zdravstvo u djelovima države koji ne mogu sopstvenim prihodima pokrivati troškove zdravstvene zaštite za građane. Ukupno posmatrano treba posvetiti veću pažnju zdravstvenoj zaštiti najugroženijih djelova populacije, koji su dovedeni u zabrinjavajuće loš položaj, a to su nezaposleni, invalidi, djeca i posebno ljudi starije životne dobi. Za DC je od krucijalnog značaja osiguravanje dugoročno održivog finansiranja zdravstva. Da bi se to ostvarilo treba odrediti, po prvi put do sada, opseg prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja. Tako bi se jamčilo da svaka zdravstvena usluga, obuhvaćena obaveznim zdravstvenim osiguranjem, bude zaista podjednako pružena svakome, u svakom dijelu države, i to u unaprijed tačno definisanom vremenskom roku i opsegu i na tačno definisanom nivou. Na taj bi način svaki osiguranik dobio bi mogućnost samostalne odluke o iznosu izdvajanja za premiju svog zdravstvenog osiguranja. Reforma zdravstvene zaštite nije izvodljiva bez cjelokupne reforme društveno ekonomskog sistema. Za njeno izvođenje neophodno je obezbijediti saglasnost svih ključnih političkih aktera u sistemu zdravstvene zaštite. Reforma sistema zdravstvene zaštite podrazumijeva promjenu zdravstvene politike i suštinske promjene u postojećim zdravstvenim ustanovama, njihovoj strukturi, organizaciji i načinu upravljanja.

DC će u tom cilju preduzeti sljedeće aktivnosti:

- Konstituisati fond zdravlja kao savremenu, na ekonomskim principima održivu instituciju osnovnog zdravstvenog osiguranja (rigorozna kontrola uplate doprinosa, uključiti lokalnu samoupravu u finansiranju primarne zdravstvene zaštite, procenat od akciza i poreza na promet svih artikala koji direktno ugrožavaju zdravlje,

redefinirati pozitivnu listu lijekova sa utvrđenim cijenama koje fond može da plati).

- Ustanoviti osnovni paket zdravstvenih usluga koji država garantuje svojim građanima na osnovu obaveznog zdravstvenog osiguranja. Osnovni paket treba da bude održiv sa aspekta fonda zdravlja i da predstavlja najjeftiniji način postizanja standardnog kvaliteta.
- Ustanoviti sistem dodatnog osiguranja koje može biti privatno i državno. Ovo osiguranje koriste osobe koje žele da se osiguraju na usluge izvan osnovnog paketa ili žele veći standard pri pružanju osnovnog paketa usluga.
- Država će i u praksi izjednačiti sve zdravstvene ustanove, bez obzira na vrstu vlasništva i osnivača, i procijeniti šta je državni interes, a šta se može prepustiti privatnom sektoru.
- Utvrditi i kontrolisati jedinstveni standard medicinskih procedura, kao i kliničke protokole.
- Upodobiti broj zdravstvenih radnika evropskim standardima.
- Racionalizovati posteljni fond u bolnicama prema standardima Evropske unije.
- Racionalizovati broj nemedicinskog osoblja u zdravstvu na finansijski održiv i socijalno prihvatljiv nivo.

I. POLITIKA U OBLASTI KULTURE

Reforma u oblasti kulture je preduslov stvaranju nove politike u oblasti kulture. Politike koja će uspjeti da definiše prioritete neophodne da približi Crnu Goru modernim tokovima komunikacija, aktuelnim umjetničkim vrijednostima i promjeni sistema vrijednosti unutar samog društva. Modernizacija Crne Gore kojoj težimo zahtijeva da kultura dobije značajnije mesto u političkom okviru u kome funkcioniše. Promjene moraju da budu sveobuhvatne i vidljive kako bi građanima zaista pružili izbor i dali mogućnost da učestvuju u kulturnom životu u zemlji. Sloboda medija i raznovrsnost kulturne ponude i tražnje su faktori koji će doprinjeti razvoju konkurencije na polju stvaralaštva i kreativnog izraza. Neophodno je definisanje i donošenje Nacionalne strategije kulturnog razvoja. Činjenica da takva politika nije definisana dovoljno govori o stanju i načinu na koji se umjetnost i kultura tretiraju u sadašnjem nazadnom sistemu. Korjenu ovakvog odnosa definitivno leže u izolacionističkoj politici koju sprovodi sadašnja vlada. Zato živimo u „kulturi“ sponzoruša, turbo folka, opšte kulturne nepismenosti i vulgarnog, specifičnog crnogorskog kiča. Privredni potencijal koji leži slobodnom tržištu kulturnih djelatnosti tek treba da bude otkriven u Crnoj Gori. Omogućavanje razvoja različitih kulturnih identiteta na nacionalnom nivou pružiće građanima slobodu i mogućnost izbora između različitih umjetničkih viđenja stvarnosti. DC se zalaže da pomoć države mora da bude transparentna i usmjerena ka regionalnim, lokalnim, manjinskim, ali i urbanim i subkulturnim umjetničkim idejama. Kultura jedne države predstavlja i njen identitet. Industrija kulture u Crnoj Gori je zapostavljena i svodi se na etablirane vrijednosti koje su proizašle iz proteklih godina kada su malograđanstva i šund bili jedini način kulturne komunikacije. Razvoj novog savremenog stvaralaštva je početak ulaganja u novi identitet Crne Gore. Povećanje obima međunarodne saradnje i uvođenje evropskih standarda otvoriće prostor za bolju komunikaciju i promovisanje novih vrijednosnih okvira u kulturnom poretku države. Neophodni su pravni okviri koji istovremeno štite moralna, autorska i imovinska prava stvaralaca, a sa druge strane

omogućuju, i podstiču nesmetanu konkurenciju stvaralaštva. Potpuna i iskrena zakonska, institucionalna i faktička zaštita intelektualne svojine u svim oblastima stvaralaštva je preduslov slobodnog, neopterećenog umjetničkog i kreativnog potencijala. DC smatra da se kultura mora definisati kao „način života”. Slobodan, srećan i situiran građanin je kulturni građanin. Kultura je integralni dio života srednje klase koja mora ponovo dobiti zapaženo mjesto na društvenoj mapi Crne Gore.

DC se zalaže za oslobađanje od poreza privrednih subjekata koji stimulišu razvoj kulture kao jednog od načina na koji se može unaprijediti kulturna scena i omogućiti joj novi zamah. Kultura treba da postane sredstvo, ali i treba da bude cilj nove politike koju predlaže DC. Kulturno obrazovanje treba da postane konstantan segment u osnovnim i srednjim školama ali i obaveza medijskih kuća da kulturno - obrazovne programe uključe u redovne programske šeme. Moramo postići kvalitet koji se neće odraziti samo kroz veći broj kulturnih dešavanja nego se usredsrediti na ukupan izgled sredine u kojoj živimo i radimo. Razvoj kulture znači ponovni razvoj dostojanstva svakog građanina Crne Gore bez obzira na nacionalnost, pol, materijalnu ili vjersku pripadnost.

J. SPOLJNA POLITIKA I POLITIKA MEĐUNARODNIH INTEGRACIJA

1. Politika Evro-atlantskih integracija

DC smatra da se spoljna politika, a posebno nacionalna bezbjednost u savremenim uslovima, ne mogu posmatrati odvojeno od unutrašnjeg razvoja demokratije, snaga institucija, političkog sistema, privrednih potencijala i stepena političke kulture nacije. Državni suverenitet, teritorijalni integritet, zaštita građana i njihove imovine su vitalni nacionalni interesi koji se, prije nego oružjem brane ljudskim pravima, demokratskim slobodama, zdravljem i obrazovanjem građana, kao temeljnim vrijednostima na kojima bi trebalo da počiva savremeno crnogorsko društvo.

DC će se zalagati za izgradnju pouzdanog sistema odbrane i bezbjednosti Crne Gore koji će građanima garantovati najviši stepen mirnog i spokojnog života. Cilj te borbe je izgradnja demokratske, pravno uređene i ekonomski prosperitetne države. Principi političke borbe se zasnivaju na poštovanju demokratskih načela, smenjive i kontrolisane vlasti. Strategijsko usmjerenje u postizanju cilja je evroatlantska integracija Crne Gore sa razvijanjem najboljih mogućih odnosa sa susjednim državama. DC stoji na stanovištu da se o integracijama Crne Gore u međunarodne organizacije u kojima se dio suverenosti države prenosi na te organizacije, građani izjašnjavaju na demokratski provedenom referendumu. Koncept odbrane i model vojske, po mišljenju DC, treba da se gradi kao dugoročno održivi sistem. Aspekt održivosti polazi od činjenice da izdvajanje za vojsku i sistem odbrane bude do 2% BDP, da ima statusno zadovoljne pripadnike, da ima većinsku podršku građana i da obezbjeđuje da Crna Gora bude uvažan član međunarodnih organizacija u koje se učlanjuje.

2. Politika Evropskih integracija

Politika DC prema evropskim integracijama počiva na nekoliko principa i načela baziranim na najboljoj praksi država regiona koje uspješno koračaju ili su već okončale ovaj proces:

- **Demokratskom centru nije svejedno kakva će Crna Gora ući u Evropu.** Proces ulaska u članstvo Unije važniji je od samoga članstva, a mjerilo uspjeha nije brzina nego kvalitet. Promjene koje građani žele sprovedemo radi boljeg života u Crnoj Gori, a ne zbog EU. DC nikako neće dopustiti da se nepripremljena Crna Gora “izruči” neravnoj konkurenciji EU. Ako u EU uđemo nepripremljeni, imaćemo mnogo veće troškove.
- **Demokratskom centru nije svejedno kakva će Evropa ući u Crnu Goru.** Postoje dvije Evrope – Evropa neobuzdanog kapitala i Evropa društvene solidarnosti. DC će braniti nacionalne interese novoga doba - interese očuvanja nacionalnog identiteta, društvene solidarnosti, odgovornosti i opšteg dobra. DC neće dopustiti da tržišna privreda postane tržišno društvo koje pogoduje samo bogatima. U Crnoj Gori ćemo graditi EU za sve, a ne samo za neke.
- **Čvršći u pregovorima, uvjerljiviji u komunikaciji.** Promjene koje građani žele, pregovori i komunikacija o Evropi s građanima Crne Gore moraju teći zajedno. U pregovorima nećemo zadovoljavati samo očekivanja evropskih pregovarača, nego i crnogorskih građana. DC smatra da do kraja godine treba sačiniti globalnu, regionalnu i sektorsku analizu koristi i troškova od članstva u EU. U svim pregovaračkim poglavljima odredićemo naše zahtjeve koje ćemo u pregovorima odlučno i argumentirano zastupati.
- **Za Crnu Goru koja je partner, a ne vlasništvo EU.** DC će osigurati ravnopravan i srazmjeran uticaj Crne Gore u institucijama Unije. Crna Gora će u EU očuvati svoj suverenitet, identitet, tradiciju, kulturu i jezik. Suverenitet nećemo u potpunosti prenijeti na EU, nego ćemo ga ostvarivati zajedno s drugima u njoj. Članstvo nam donosi demokratsku stabilnost i konkurentnost naše privrede kakvu ne može osigurati nijedna članica sama, ma koliko bila velika i snažna. I u tom globalnom svijetu DC će zastupati Crnu Goru koja će biti partner, a ne vlasništvo EU.
- **Za Evropu građana** Mi smo za Evropu građana- osposobljavanje naših građana za bolji život u Uniji naš je prioritet. Evropa počinje u glavi i djelovanju svakoga pojedinca. Crnu Goru će u EU uvesti podrška građana, a ne samo institucija. Tražimo savezništvo građana, a ne samo političkih stranaka. S građanima ćemo razgovarati, a ne uvjeravati ih.
- **Demokratski centar je izvorno proevropska stranka!** DC svoj odnos prema Evropi gradi na principima slobode, demokartaije socijalno pravednog društva i tržišne ekonomije koji su ugrađeni u temeljne vrijednosti EU. DC je danas jednako evrooptimističan kao što je bio juče, i kao što će biti sutra. Vladajući režim prisvaja i deklarativno promovise proevropsku politiku iz nužde političkog oportunitizma, a ne vlastitog uvjerenja, da bi je pretvorio u politiku nuđenja Crne Gore radi zaštite stečenih pozicija i bogatstva onih koji je nude - od prodaje crnogorske obale do nehumanog odnosa prema svim nacionalnim interesima.

PROGRAM

Liberalne partije Crne Gore

UVODNI DIO PROGRAMA

Opšta obilježja liberalno – demokratskog društva

Liberalna partija Crne Gore prihvata temeljno načelo liberalno – demokratskih društava koje zahtijeva takozvanu ograničenu državu, proklamovanu u članu 2 Deklaracije o pravima čovjeka i građanina:

Cilj svakog političkog udruživanja je očuvanje prirodnih prava neotuđivih čovjeku. Osnovni cilj ustavnih i pravnih mehanizama u liberalno – demokratskoj državi jeste, da štiti građanina od zloupotrebe moći.

Ustavne i pravne mehanizme liberalno – demokratskih društava kojima se sputava zloupotreba moći i obuzdava vladarski zanos, kao najmračnija bolest modernih vladavina, predstavlja institucionalizacija:

- slobode, jednakosti i vladavine prava,
- preduzetništva, inicijative i pune ekonomske slobode,
- civilnog i otvorenog društva,
- slobode medija i nezavisnosti novinarske profesije,
- solidarnosti i socijalne ravnoteže,
- efikasne i svakom građaninu pristupačne mreže javnih službi.

Obezbjediavanjem ovih pretpostavki, osiguravaju se i pretpostavke za slobodnog čovjeka u slobodnom društvu, čovjeka koji se zalaže za razvoj i prosperitet, za znanje i učenje, za proboj u nova područja, za osjećaj odgovornosti pred budućim generacijama, za solidarnost prema drugome.

LPCG prihvata liberalizam kao političko učenje sa jasno izraženim osjećanjem za optimizam. Mi želimo spojiti istinsku vjeru u napredak i razvoj sa nastojanjima za izgradnjom što pravednijeg društva. Samo tako možemo uspjeti, a da istovremeno zadržimo temelj i osnov našeg djelovanja – čovjeka i njegovu sudbinu.

U vijeku pred nama LPCG će se zalagati za liberalno – demokratsko društvo i državu. To je najbolji i najefikasniji način za savladavanje problema s kojima se danas i sada suočavamo i borimo. Mi građani Crne Gore, okupljeni u Liberalnoj partiji Crne Gore vjerujemo da su individualne ljudske vrline - vrijednost u politici, vjerujemo u prednosti koje pruža parlamentarna vladavina, decentralizovano društvo i država, razvijena lokalna samouprava i vjerujemo u društvo u kojem vlada kultura dijaloga i tolerancija.

Liberalna politika za novo doba

Politički smjer već deceniju i po nepromjenjive vlasti u Crnoj Gori prepoznatljiv je po autoritarnoj vladavini bez strategije i vizije budućnosti. Cilj te i takve vlasti je samo jedan

– očuvanje vlasti i moći po svaku cijenu. Građani Crne Gore su veoma dobro osjetili cijenu takvog vršenja vlasti. Crna Gora je danas osiromašena i prezadužena a društvo je raslojeno na veoma mali broj, za svjetske razmjere bogatih pojedinaca i na preostale građane sa ozbiljno ugroženim socijalnim statusom. Crna Gora danas nakon 15 godina propadanja, bilježi negativne trendove u svim oblastima društvenog i privrednog života. Ono po čemu nas razvijeni svijet danas prepoznaje jesu očuvani monopoli iz bivšeg komunističkog perioda, jesu neizgrađene demokratske državne institucije, jeste činjenica da smo veoma daleko od pravne države i pravne sigurnosti, jeste da smo kriminalizovano društvo, jeste nesloboda i zavisnost medija, jeste većinom zavistan civilni sektor, jeste duboka podijeljenost po različitim osnovima, a posebno, što je najzabrinjavajućije i što sputava naš razvoj, a čuva vlast aktuelnom, nepromjenjivom režimu, bez obzira na sve ove i još mnoge druge kobne posledice, nacionalna podijeljenost iz koje proizilaze i druge prirodne podjele na vjerskom, kulturnom, obrazovnom i drugim poljima.

Drugi politički smjer, smjer kojeg zastupa Liberalna partija Crne Gore jeste da Crna Gora mora da doživi puni i istinski demokratski preobražaj u svim sferama društvenog života. Samo tako možemo izvesti tranziciju društva i ostaviti iza sebe simuliranje tih procesa, čime se zarad očuvanja vlasti služio i služi aktuelni režim.

Umjesto manipulacija, kao sredstva vladanja, moramo obezbijediti strategiju ukupnog društvenog i privrednog oporavka i razvoja. Moramo učiniti sve da u politici, radu i ponašanju sistem odgovornosti postavimo na svoje mjesto kako bi zauvijek spriječili da nam se istorija ponovi i da povjerenje građana zadobiju politički neodgovorne elite koje vrše vlast, bez obzira na sve kobne i negativne efekte takve vlasti po državu, društvo i pojedinca.

Da bi ukupni demokratski preobražaj društva uspio, da bi postavili i ostvarili strategiju društvenog i privrednog oporavka i razvoja, moramo bez odlaganja usvojiti i poštovati standarde na kojima počiva sav demokratski i razvijeni svijet. Za uspješan demokratski preobražaj društva moramo se služiti pozitivnim i potvrđenim iskustvima drugih zemalja iz okruženja koje su izvele uspješnu tranziciju i danas su već punopravni članovi EU.

Moramo činiti sve da zaustavimo instrumentalizovanu podjelu našeg društva koja počiva na političkim manipulacijama. Identifikovana podjela po nacionalnom osnovu, izjednačena sa podjelom u odnosu na državno pitanje najveći je opterećujući faktor nužno potrebnog, rješavanja pitanja državnog statusa Crne Gore i njenog ukupnog demokratskog i privrednog razvoja. Koliko je ovakva podjela društva ozbiljna potvrđuje i činjenica da iz nje same proizilaze i druge opterećujuće podjele u odnosu na vjerska, kulturološka, obrazovna i druga pitanja. Mi liberali, moramo dati sve od sebe da zaustavimo ovakve i slične podjele zagovarajući rješavanje svih nesuglasica i sukoba u skladu sa demokratskim standardima i u duhu tolerancije i razumijevanja, ukazujući stalno na sve posljedice takvih i drugih podjela. Moramo ukazivati da je naša društvena različitost jedan od izvora one kritičke moći koja pokreće moderna društva, njihovu slobodu i njihovu stvaralačku moć. Sposobnost rješavanja ovih pitanja u ozbiljnom društvu se nikada ne smije podcijeniti i zanemariti jer se rezultati takve politike uvijek i bez izuzetka vrte kao teška posledica, upravo ovakva koja opterećuje i ograničava naše unutrašnje društvene odnose.

Naš politički smjer uvijek mora polaziti od nesporne i neoborive činjenice da je isključivost, apsolutizacija i potenciranje podjela kod bilo kog nacionalnog identiteta uvijek i svuda pogrešna i nedopustiva. Zato i sadašnju podijeljenost i interesno potenciranje razlika u društvu, trebamo rješavati u skladu sa rješenjima i praksom demokratskog svijeta. Samo

tako možemo i moramo stati na kraj sa pitanjem podijeljenosti i isključivosti unutar Crne Gore.

Crna Gora mora ostati privržena vrijednostima razvijenih zapadnih društava, mora biti odana vrijednostima i standardima Evrope i ostalog demokratski razvijenog svijeta.

Prema tome, mi u građani Crne Gore, bili Crnogorci ili se nacionalno izjašnjavali drugačije, vjerski se uzjašnjavali kako god hoćemo ili bili ateisti, moramo biti svjesni da želimo biti dio Evrope i evropske porodice razvijenih naroda. Da bi se Crna Gora mogla integrisati u velike evropske i svjetske političke, privredne i druge procese i tokove, mora ispunjavati jedan veoma važan uslov, a to je da nacionalna, etnička, vjerska, polna, politička, regionalna ili bilo kakva druga pripadnost pojedinca ne smije u njegovim šansama u Crnoj Gori i u njegovom osjećaju prihvaćenosti, značiti bilo kakvu razliku.

Zbog svega navedenog i zbog ukupnog značaja za našu budućnost, savladavanje naših razlika je naš veliki unutrašnji zadatak. Liberalna partija Crne Gore uporno će biti posvećena njegovom strpljivom rješavanju.

Odnos prema istorijskom nasljeđu

Svako moderno društvo živi otvoreno sa svojom prošlošću. Živjeti otvoreno sa svojom prošlošću, znači posjedovati svijest o sebi i o temeljima društva.

Liberalna partija Crne Gore prošlost vidi kao prošlu stvarnost, onakvu kakva je ona i bila, a znanje o prošlosti kao racionalno znanje o nekadašnjem životu na ovim našim prostorima. Mi istorijske procese prepoznamo u sadašnjosti, a na osnovu potpunog razumijevanja sadašnjosti osmišljavamo i oblikujemo budućnost kakvu bi željeli.

Poslije vjekova diktatura, ratova i svega što oni nose sa sobom, moramo učiniti sve da se naše društvo suoči sa svojom prošlošću, onakvom kakva je bila jer se samo tako može graditi objektivna slika svega onoga što je iza nas.

Liberalna partija Crne Gore se zalaže za potpuni diskontinuitet sa sistemom vlasti koji danas imamo na sceni, a koji je oličen u politici sukoba, monopola, podijeljenosti društva po različitim osnovama, kriminalizaciji društva, poništavanju opštih društvenih vrijednosti i lošim rezultatima u svim društvenim sverama. Moramo biti svjesni da je naša istorija istorija niza diskontinuiteta. Istorijsko iskustvo nam jasno potvrđuje da narodi nemaju vječite i nepromjenjive sudbine, već da prolaze kroz različite faze. Jedna takva faza je pred nama. Nas čeka definisanje državnog statusa i temeljan demokratski preobražaj društva u skladu sa važećim standardima razvijenog svijeta, nas čeka privredni opravak i razvoj. Pred nama je stvaranje boljih uslova i mogućnosti za život čovjeka i sve to moramo ostvariti kako nebi ugrožavali životne uslove budućih generacija.

Obezbjedivanjem ovih pretpostavki, osiguravaju se i pretpostavke za slobodnog čovjeka u slobodnom društvu, čovjeka koji se zalaže za razvoj i prosperitet, za znanje i učenje, za proboj u nova područja, za osjećaj odgovornosti pred budućim generacijama, za solidarnost prema drugome.

LPCG prihvata liberalizam kao političko učenje sa jasno izraženim osjećanjem za optimizam. Mi želimo spojiti istinsku vjeru u napredak i razvoj sa nastojanjima za izgradnjom što

pravednijeg društva. Samo tako možemo uspjeti, a da istovremeno zadržimo temelj i osnov našeg djelovanja – čovjeka i njegovu sudbinu.

U vijeku pred nama LPCG će se zalagati za liberalno – demokratsko društvo i državu. To je najbolji i najefikasniji način za savladavanje problema s kojima se danas i sada suočavamo i borimo. Mi građani Crne Gore, okupljeni u Liberalnoj partiji Crne Gore vjerujemo da su individualne ljudske vrline - vrijednost u politici, vjerujemo u prednosti koje pruža parlamentarna vladavina, decentralizovano društvo i država, razvijena lokalna samouprava i vjerujemo u društvo u kojem vlada kultura dijaloga i tolerancija.

PROGRAMSKA USMJERENJA

Demokratska i nezavisna Crna Gora

Iskustvo stečeno nakon raspada bivše SFRJ, učvrstilo nas je u uvjerenju da zalaganje za demokratsku i nezavisnu Crnu Goru, ne smije i ne može imati alternativu.

Zajednička država sa Srbijom i hipoteke koje ona nosi od svog osnivanja, do danas, nedvosmisleno nam ukazuju na neotklonjive funkcionalne probleme. Ukazivana disproporcija članica ove državne zajednice u svim elementima koji čine obilježja pojedinih subjektiviteta, prevazilazi mogućnosti njihovog harmonizovanja, bez opasnosti dominacije veće članice zajednice, nad manjom članicom.

Svi pokušaji očuvanja jedinstvenog subjektiviteta ove državne zajednice pokazali su se kao prepreka u njihovom razvoju i u bitnom umanjili mogućnost kvalitetne tranzicije i demokratskog preobražaja, kojima se neminovno moramo posvetiti, ukoliko želimo i jedni i drugi, postati članom razvijenog demokratskog svijeta.

Naše zalaganje za demokratsku i nezavisnu Crnu Goru mora se temeljiti na svim racionalnim razlozima i objektivnim prednostima koje kao društvo i pojedinci stičemo, ostvarenjem ovakvog projekta. Sve racionalne razloge i objektivne prednosti moramo približiti i učiniti jasnijim svim građanima Crne Gore.

U afirmisanju svih objektivnih prednosti koje demokratska i nezavisna Crna Gora može i mora pružiti svim njenim građanima, moramo se suprotstaviti svakom pokušaju zalaganja za isti projekat na osnovama nacionalne, etničke, vjerske ili bilo koje druge supremacije.

U svom zalaganju za projekat državne nezavisnosti moramo se suprotstaviti svakom pokušaju upotrebe bilo koje vrste nasilja, izazivanja mržnje, bilo koje nesnošljivosti, manipulacije i svega onoga što može izazavati dodatnu podijeljenost u društvu i insistirati da sva pitanja rješavamo na demokratski način, u demokratskoj proceduri i u duhu međusobnog razumijevanja i tolerancije.

Demokratski referendum uz prethodno obezbijeđenje demokratskih uslove, koji garantuju ravnopravnost svim građanima Crne Gore, da na njemu slobodno opredijele svoju volju, vidimo kao neotuđivo pravo građana da odluče o sudbini države u kojoj žele da žive.

Za održavanje slobodnog i demokratskog izjašnjava građana o državno-pravnom statusu, neophodno je u demokratskoj proceduri donijeti novi ili izmijeniti, postojeći Zakon o referendumu, u skladu sa postojećim demokratskim standardima, jer sadašnja zakonska

rješenja omogućavaju zloupotrebe od značaja za pravično i demokratsko ostvarivanje ovog zakonskog i demokratskog prava.

Objektivno informisanje javnosti smatramo jednim od bitnih uslova za održavanje pravičnog, demokratskog i na Zakonu utemeljenog izjašnjavanja građana o državnom pitanju.

U stvaranju uslova za demokratsko izjašnjavanje građana i u zalaganju za ostvarenje projekta Crne Gore kao demokratske i nezavisne države, izražavamo spremnost saradnje sa svim organizacijama, subjektima i pojedincima koji rješavanje ovog pitanja vide na demokratski način. Demokratsku državu Crnu Goru vidimo kao udoban dom za sve narode i nacionalne manjine koji u njoj žive. Sve naše nacionalne, vjerske i druge razlike nesmiju biti nešto što nas razdvaja i dijeli, već naprotiv te naše razlike moraju biti nešto što nas spaja i daje nam dodatni kvalitet, preporučujući nas kao takve na uvažavanje od strane demokratskog svijeta. Naše različitosti u novoj državi nikome nesmiju obezbjeđivati bilo kakve prednosti, već naprotiv, zajednički osjećaj prihvaćenosti u društvu i državi mora biti opšti i ničim ne narušen princip, garantovan, najvišim pravnim aktom države.

Mi smatramo da je stvaranje države, naš zajednički, novi put u budućnost i da je svim građanima Crne Gore neophodno potreban taj novi put. To je psihološka prekretnica koja neće pružiti samo podsticaj izgradnji novih državnih institucija i stvaranju novih prilika u zemlji, već i ubrzan privredni rast kao i korijenite reforme društva i svih odnosa u njemu.

Naš najvažniji cilj i zadatak u ovom vijeku jeste stvaranje uređene, demokratske, pravne države, države koja će biti ekonomski napredna i efikasna i koja će obezbijediti mnogo bolje uslove života i rada svim njenim građanima. Da bismo postali član porodice razvijenih, demokratski uređenih evropskih naroda, moramo ispuniti sve ove uslove, a za te vrijednosti se svakako vrijedi politički boriti.

U ovom vijeku, Crnoj Gori nije potreban nikakav drugi status osim onog koji već uživaju njeni susjedi ili ostale evropske države. Naši građani moraju shvatiti koliko gubimo zbog toga što nemamo svoju državu, te da je od posebnog značaja izgradnja demokratske, efikasne i funkcionalne države. Moramo shvatiti da su u ujedinjenoj Evropi izbrisane sve granice, ljudi se slobodno kreću, ali su ostale države. One su garant efikasnog društvenog, ekonomskog i privrednog razvoja i simbol očuvanja identiteta i kulture svakog od udruženih evropskih naroda.

Mi ćemo se zalagati da Crna Gora kao nezavisna država uz saglasnost svojih građana postigne i napravi sporazum sa Srbijom o tome kako će živjeti na ovim prostorima u miru, dobrosusjedstvu i prosperitetu. Takav sporazum je, uvjereni smo u interesu i Crne Gore i Srbije jer im utire put bržeg ulaska u EU, u kojoj će u bližoj ili daljoj budućnosti, svako živjeti sa svojim sunarodnicima. Nezavisna i demokratska Crna Gora u Evropi je u interesu svih naroda i nacionalnih manjina koji u njoj žive.

Zalagat ćemo se da granice između Crne Gore i Srbije ostanu slobodne i otvorene, da to budu granice koje spajaju, a ne razdvajaju, da to budu granice kakve već postoje između mnogo sretnijih naroda i država u EU, kojima iskreno želimo da se pridružimo.

Svojinska i ostala stečena prava građana Crne Gore i Srbije i građana ostalih republika, bivše SFRJ, moraju se garantovati kao nepromjenjiva, a Crna Gora i Srbija trebaju ustanoviti zonu slobodne trgovine što rješava sve dosadašnje probleme između njih, bez obzira što žive u državnoj zajednici. Zalagat ćemo se za održavanje dobrosusjedskih odnosa između Crne

Gore i Srbije uz obavezu Crne Gore da kada god bude u prilici i u mogućnosti pomogne Srbiji, vodeći računa da ne šteti sopstvenim državnim interesima.

U nezavisnoj i demokratskoj Crnoj Gori, zalagat ćemo se za jačanje odgovornosti za sudbinu države i svih njenih građana, za njeno očuvanje, za razvijanje svijesti i povezanosti svih nas koji u njoj živimo i za odgovornost svakog građanina za njenu sudbinu.

Crna Gora – država vladavine prava

Osnovu vladavine prava predstavlja povjerenje u djelovanje pravnih normi koje upravljaju odnosima između pojedinaca u društvu, kao i u odnosima između građana i njihove države. Vladavina prava znači da vlast nikada ne smije prisiljavati pojedinca na bilo što, osim na primjenu poznatog propisa. Iz tog razloga je vladavina prava jedan od najznačajnijih instrumenata za ograničavanje ukupne državne vlasti, uključujući i zakonodavnu vlast.

Vladavina prava nije isto što i načelo zakonitosti, odnosno zahtjev da svaka akcija države bude zakonita. Vladavina prava je više od same ustavnosti i zakonitosti. Vladavina prava nije sama vladavina zakona. Ona je vladavina po pravu – vrhovni politički ideal liberalno – demokratske države.

Liberalna partija Crne Gore mora se zalagati za:

- stvaranje uslova za donošenje zakona sa pravičnim i etičkim sadržajima;
- jednaku primjenu zakona za sve, što znači da niko ne može biti izuzet od njegove primjene;
- strogu i jasnu podjelu vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu;
- nezavisnost, profesionalnost i samostalnost sudova;
- stručnu, profesionalnu, efikasnu i odgovornu državnu upravu;
- osposobljenost sudova i državne uprave da poslove iz svoje nadležnosti obavljaju prema vrhunskim evropskim standardima;
- odgovornost svakog subjekta zaposlenog u državnoj vlasti, državnoj upravi, uključujući i predstavnike najviših državnih struktura.

Svjesni činjenice da će vladavina prava u Crnoj Gori biti uspješno ostvarena samo ako je prihvati cjelokupna crnogorska javnost, ako postane dio ličnog osjećaja za pravdu, Liberalna partija Crne Gore će svoje djelovanje usmjeriti na stvaranju pretpostavki za njezino ostvarenje. Uporno ćemo u svom djelovanju težiti ka Crnoj Gori kao državi vladavine prava, razotkrivajući i ukazujući na sve autoritarne oblike ponašanja državne vlasti i strpljivo se boriti protiv autoritarne političke svijesti.

Prihvatajući činjenicu ustanovljenja jedinstvenog pravnog sistema EU, Liberalna partija Crne Gore će se zalagati da domaće zakonodavstvo bude izvorno oslonjeno na zakonodavstvo razvijenog demokratskog svijeta. Na tome ćemo insistirati, znajući da se to zakonodavstvo temelji na modernim liberalnim načelima autonomije privatne ličnosti, na afirmaciji moralnih vrijednosti i na snažnom preplitanju individualnog i solidarnog shvatanja slobode.

Crna Gora – decentralizovana država sa razvijenom lokalnom samoupravom

Crna Gora danas ima veliki teret neracionalne i neefikasne administracije koja sveukupno predstavlja neizdržljivo skup birokratski mehanizam, sa nejasno definisanim nadležnostima. S obzirom da je stanje veoma teško i da se nasljeđuju veliki problemi, mi nesmiijemo prihvatiti da Crna Gora bude centralizovana i birokratizovana država.

Liberalna partija Crne Gore će posvetiti veliku pažnju efikasnom i zakonitom funkcionisanju lokalne samouprave na novim i savremenim principima, kao obliku ostvarivanja neposredne demokratije građana. Zato je neophodna cjelokupna i sveobuhvatna reforma lokalne samouprave i posebno: - poštovanje načela supsidijernosti, proklamovanog u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, koje odgovara stavu liberala da se odluke o načinu organizovanja života, moraju prepustiti u donošenju, onima kojih se to direktno tiče:

- Javna će se ovlašćenja obavljati tako da pripadaju vlastima koje su najbliže građanima. Prilikom dodjele ovlašćenja nekoj drugoj vlasti, mora se voditi računa o širini i prirodi poslova i o zahtjevima efikasnosti i ekonomičnosti. Nadležnosti koje su povjerene lokalnim jedinicama moraju biti, u pravilu, potpune i cjelovite. Njihovo obavljanje ne smije biti onemogućeno ili ograničeno od neke druge vlasti, osim kada to dopušta zakon. (čl. 4. tač. 3. i 4. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi).

Moramo se zalagati da jedinice lokalne samouprave imaju kvalitetne prihode jer samo tako mogu osigurati potrebe stanovništva na svom području, uz njihovu neposrednu kontrolu.

Crna Gora – država neiscrpnih prirodnih ljepota i njen ekološki razvoj

Liberalna partija Crne Gore smatra da je ekološko pitanje, pitanje moralne odgovornosti svih građana Crne Gore.

Mi polazimo od nesporne činjenice da uspjeh ekološke politike zavisi u prvom redu od učešća cjelokupne državne uprave, na čelu sa Vladom u ostvarenju preuzetih obaveza, sa jedne strane i podršci svih građana u preuzimanju tih obaveza, sa druge strane. Uspješna ekološka politika podrazumijeva postojanje konsenzusa svih i jedinstven pristup mjerama zaštite životne sredine. Mi smo spremni dati svoj najveći doprinos oko tog pitanja naše zajedničke budućnosti.

Radićemo na stvaranju društva koje je održivo u svim uslovima. Pod održivošću podrazumijevamo mogućnost izbora i rješenja koja ne ugrožavaju životne uslove budućim generacijama. Održiv razvoj predstavlja ravnotežu između progressa, razvoja i socijalnog aspekta sa jedne strane i kvaliteta životne sredine s druge strane. Koncept održivog razvoja je zamišljen kao kompromisna formula koja treba da omogućava elastičnije reagovanje na ekološke probleme i diferencijalan pristup njihovom rješavanju. Uvijek i u svim situacijama moramo poći od nesporne činjenice da smo ovaj prostor, neiscrpnih prirodnih ljepota naslijedili od svojih predaka, te da ga takvog očuvanog i unaprijeđenog moramo sačuvati za svoje potomke.

LPCG će se zalagati za :

- povećanje svijesti i odgovornosti za pitanja održivog razvoja i ekologije;
- identifikovanje ekoloških problema u Crnoj Gori;

- utvrđivanje prioriteta u odnosu na ljudsko zdravlje, eko-sisteme i kvalitet života uopšte;
- racionalno usmjeravanje ograničenih sredstava na prioritetne probleme i na menadžment koji uključuje tehnička, politička i upravljačka rješenja za probleme zaštite životne sredine.

Danas moramo biti svjesni da rad u ekološkom društvu nije više samo pitanje kulture, već i svijesti i savjesti svakog građanina. Čovjek jeste korisnik prirodnih ljepota, ali mora biti i njihov zaštitnik.

Moramo pokušati, korišćenjem znanja i iskustva razvijenih zemalja da utičemo na društvo da ne ponovi greške industrijalizovanog svijeta i da starom sukobu prirode i ekonomskog razvoja ponudimo relaciju ekologija – ekonomija, koja za rezultat ima strategiju održivog razvoja

Učešće javnosti u procesu donošenja odluka koje se tiču životne sredine, bit će temeljni princip naše partije, kako nam se nebi ponovilo iskustvo proglašenja Crne Gore, ekološkom državom, iza leđa građana, zbog čega, između ostalog ova plemenita i dobra ideja nije bila ni ostvarljiva. Moramo dati svoj maksimalni doprinos izgradnji ekološke svijesti i ekološke etike kod svih građana.

Crna Gora – država zaštićenih ljudskih prava i prava nacionalnih manjina

Liberalna partija Crne Gore polazi od temeljnog stava liberalno – demokratskih društava da ljudska prava i građanske slobode ne podpadaju pod jurisdikciju zakonodavstva, već ostaju kao prirodna prava iznad pisanih prava.

Decenija i po iza nas ostavila je teško izbrisiv trag u svijesti velikog broja građana, dovodeći do opadanja tolerancije na nacionalnom, vjerskom i na pojedinačnom nivou, dovodeći do pojava diskriminacije, nerazumijevanja, jednostranog mišljenja, grubog nevažavanja drugih, odbijanja različitosti.

Mi liberali smo duboko svjesni težine svih tih činjenica i naš odgovor može biti samo jedan: - Prihvatanje i strpljivo izgrađivanje vladavine prava, koja uključuje i kulturu dijaloga i tolerancije, uvažavanje drugoga, poštovanje njegovih misli, stanovišta i odluka.

Liberalna partija Crne Gore borit će se za efikasnu zaštitu svih kategorija ljudskih prava:

- građanskih i političkih;
- ekonomskih, socijalnih i kulturnih;
- kolektivnih prava nacija ili zajednica na razvoj, na mir, na zdravu okolinu, na korišćenje rezultata zajedničkog nasljeđa, na komunikaciju itd.

LPCG će raditi na edukaciji pojedinaca o ljudskim pravima, na promociji ljudskih prava i na zaštiti ljudskih prava.

Za sprovodivost ustavnih odredbi o slobodama i pravima čovjeka i građanina, posebno je značajno postojanje ustavnih institucija kojima se osigurava efikasna zaštita tih prava,

usklađenost zakona i drugih propisa sa sadržajem tih prava, odluke sudova u konkretnim slučajevima, upravna praksa, te spremnost građana da se pozivaju na prava i zahtijevaju njihovu zaštitu.

Crna Gora – država vjerskih sloboda i ravnopravnih vjerskih zajednica

Liberalna partija Crne gore zalaže se za potpunu slobodu savjesti i vjeroispovjesti i za dosljednu odvojenost crkve od države, prema poznatom načelu: « slobodna crkva u slobodnoj državi». To podrazumijeva u skladu sa odredbama ustva RCG i iskustvima zrelih demokratskih društava, potpunu ravnopravnost svih vjerskih zajednica.

Ni jedna vjerska zajednica ne može se privilegovati na račun drugih jer bi to bilo protivno ustavnom načelu ravnopravnosti, a svima treba omogućiti slobodno i autonomno djelovanje. Posebno treba voditi računa da pravo i sloboda vjerovanja (i nevjerovanja) spadaju među temeljna ljudska prava i slobode. Njih niko nikome ne poklanja, niti ih smije uskraćivati jer ona proizilaze iz same naravi i dostojanstva svakog čovjeka kao pojedinca.

Bez obzira na vjersku ili bilo koju drugu pripadnost, svi građani Crne Gore moraju biti podjednako prihvaćeni i nijedna od pripadnosti ne može imati prednosti nad ostalima.

Mi cijenimo doprinos vjere i vjernika poboljšanju vrijednosnog kvaliteta društva i unapređenja opšteg dobra, a protiv smo političke instrumentalizacije i zloupotreba vjerskih uvjerenja i zajednica.

Zalažući se za modernu laičku i vjerski neutralnu državu, mi se zalažemo i za potpunu vjersku slobodu koja proizilazi iz dostojanstva ljudske osobe.

Crna Gora – država ravnopravnih polova

Polazeći od osnovnog liberalnog i civilizacijskog načela, prema kojem je ravnopravnost između muškarca i žene jedan od osnovnih pokazatelja stepena razvijenosti demokratije u jednom društvu, Liberalna partija Crne Gore se zalaže i podržava politiku jednakih mogućnosti za oba pola.

Ukupan društveni položaj žena u današnjoj Crnoj Gori, pa samim tim i ženskih ljudskih prava i pored jednakosti pred zakonom, obilježen je diskriminacijom u stvarnom životu. Izraz «diskriminacija žena» označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje po polu, pri čemu je posljedica da ženama ugrozi ili onemogući ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, privrednom, društvenom, kulturnom, građanskom ili bilo kom drugom području na osnovu ravnopravnosti muškarca i žene.

Mi ćemo se uvijek istrajno boriti protiv svih vidova diskriminacije žena, suprotstavljajući se konzervativno – patrijalhalnim pokušajima smanjenja prava žena na izbor organizacije vlastitog života.

Crna Gora – perspektivna država za mlade generacije

Mladi moraju biti u središtu interesovanja i aktivnosti Liberalne partije Crne Gore. Za generaciju mladih u Crnoj Gori, tokom posljednje decenije prošlog vijeka, nije bilo mjesta

i oni su se nalazili na margini društva. Rat u okruženju, izolacija i kriminalizacija društva potrošila je dobar dio budućnosti mladih. Među mladima je najveći broj nezaposlenih, veliki broj njih je napustio Crnu Goru, kvalitet obrazovanja je veoma nizak, broj zavisnika od droge je u stalnom porastu, uslovi za život mladih su daleko ispod evropskih standarda i uslova koje njihovi vršnjaci imaju u drugim zemljama. Za našu partiju, jedan od prioritetnih zadataka društva je povratak mladima, kao nosećem dijelu društva. Mi se moramo odlučno zalagati za brzo otvaranje perspektive budućim generacijama.

Ovakve porazne okolnosti unutar kojih sazrijevaju budući nosioci razvoja države, suprotne su liberalnom konceptu Crne Gore kao moderne građanske i prosperitetne države.

Liberalna partija Crne Gore, mora se zalagati za:

- stvaranje većih mogućnosti za zapošljavanje mladih;
- unapređivanje zakonodavstva koje se odnosi na potrebe i probleme mladih;
- hitno donošenje nacionalne strategije za mlade;
- definisanje zadataka pojedinih resora i nadležnih tijela državne uprave i javnih ustanova u ispunjenju međunarodnih, ustavnih i zakonskih obaveza države, vezanih za mlade;
- uključivanje što većeg broja mladih u procese odlučivanja, posebno o potrebama i problemima mladih;
- uvođenje poreskih olakšica privatnim preduzetnicima mlade životne dobi do 30.g;
- stipendiranje visokoobrazovanih mladih ljudi na evropskim univerzitetima i studijskim boravcima u inostranstvu, kako bi se započela politika planiranja elite, neophodne svakom društvu;
- preduzimanje energičnih mjera u suzbijanju droge i preduzimanje mjera za smanjenje broja zavisnih;
- podmlađivanje upravljačke strukture društva;
- pokretanje svih potencijala u društvu, posebno mladih i najkreativnijih članova zajednice za stvaranje novih materijalnih i duhovnih vrijednosti, za otvoreni i samoodrživi razvoj, aktivnu ulogu u procesu evropskih integracija i razvitka demokratskog društva i pravne države;
- stvaranje uslova za afirmaciju mladih u Crnoj Gori i smanjenje njihovog iseljavanja;
- izgradnju konstruktivnog i partnerskog odnosa s nevladinim organizacijama mladih i za mlade.

Crna Gora – država slobodnih medija i nezavisnih novinara

Javnost rada svih državnih i društvenih institucija i političkih organizacija, smatramo neophodnom pretpostavkom demokratije. Istovremeno smatramo da je uspostavljanje javne sfere u društvu i konstituisanje demokratske javnosti nužan uslov demokratskog

razvoja. Ometanje i zanemarivanje razvoja javnosti i medija, jedan je od najsnažnijih oblika manipulacije javnim mnjenjem u Crnoj Gori.

Otvorenost medija i slobodu medijskog izvještavanja, te nezavisnost novinarske profesije, Liberalna partija Crne Gore, smatra temeljnom pretpostavkom svake liberalne demokratije. Mi polazimo od rezolucije 59 (1) Opšte skupštine UN (1964), koja određuje da:

- Sloboda informisanja sadrži kao nužan element, spremnost i sposobnost korišćenja vlastitih prednosti bez zloupotrebe. Temeljno načelo ove rezolucije je: tražiti činjenice bez predrasuda i širiti informacije bez zlih namjera.

Mi se zalažemo za funkcionisanje radija i televizije, kao javnog servisa, zaštićenog od svih pritisaka kojima je cilj zloupotreba informacija, kao i za slobodan pristup informacijama i podspješivanje informisanja na jezicima manjina.

Znajući za veoma teško stanje u medijima u Crnoj Gori, kod koga vlast putem pritisaka i privilegija vrši kontrolu i zloupotrebu informacija, svjesni smo da demokratizacija odnosa u društvu jedino može dovesti do ostvarivanja uloge medija kojoj teži Liberalna partija Crne Gore.

Crna Gora – država informatičke kulture i obrazovanih ljudi

Liberalna partija Crne Gore stoji na osnovnim polazištima liberalne demokratije:

- da je pravo na obrazovanje osnovno ljudsko pravo;
- da je obrazovanje javno dobro dostupno svima;
- da obrazovanje ima osnovnu ulogu u ličnom i društvenom razvoju;
- da obrazovanje mora biti autonomno u stručnom i pedagoškom smislu;
- da država ima obavezu prema obrazovanju, ali ne i monopol u obrazovanju.

Mi prihvatamo Zaključke Evropskog parlamenta iz 1984. i Memoranduma o ulozi obrazovanja u procesu evropske integracije Helsinškog evropskog foruma za slobodu obrazovanja iz 1991. i preporuke UNESCO – ove Komisije za razvoj obrazovanja za 21. vijek i zalažemo se za :

- omogućavanje i podršku različitih oblika javnih škola sa državnim nastavnim planom i programom, privatnih škola sa alternativnim nastavnim planovima i programima, kao i škola sa pedagoškim inicijativama;
- sadržajno – pedagošku, organizacionu i ekonomsku autonomiju škole;
- ograničavanje uloge države na brigu o finansiranju, pravnu zaštitu, uspostavljanje savjetodavne službe i izradu okvirnih planova i programa uz puno poštovanje autonomije i pluralizma obrazovnih institucija;
- podsticanje formalnih i neformalnih oblika obrazovanja, od početnog obrazovanja obaveznog za sve, do univerzitetskog;
- stvaranje uslova za primjenu informatičkih tehnologija i razvoj informatičke pismenosti uz uključivanje obrazovnog sistema u međunarodnu razmjenu znanja,
- informatizaciju čitavog sistema obrazovanja.

Uvijek moramo početi od činjenice da obrazovanje predstavlja značajnu pokretačku snagu i da je progres društva nezamisliv bez kvalitetnog obrazovnog sistema. Da bi odgovarao potrebama modernog društva sistem obrazovanja i nastavni sadržaji moraju biti naučno utemeljeni. Obrazovni sistem mora biti osposobljen da u obrazovne sadržaje brzo uključuje rezultate naučno – tehnološkog razvitka. Na toj osnovi neophodno je racionalizovati i modernizovati školski sistem, nastavu, nastavne planove i programe. U obrazovnom sistemu moramo prihvatiti standarde koji daju dobre rezultate u razvijenom demokratskom svijetu.

Mi moramo uvijek biti zagovornici akademskih sloboda i autonomije univerziteta.

Zato prihvatamo dokumente svjetske univerzitetske javnosti, deklaraciju iz Lime (1988), Veliku povelju evropskih univerziteta (1988), Deklaraciju iz Dar es Salama (1990) i Bolonjsku deklaraciju (1999), pa u konkretnom političkom djelovanju polazimo od sljedećih stavova:

- Akademске slobode obuhvataju punu slobodu mišljenja, izražavanja, podučavanja, istraživanja i objavljivanja naučnih rezultata bez ograničenja;
- Akademске slobode pripadaju članovima akademske zajednice: profesorima, naučnicima, istraživačima, studentima i univerzitetskim upravama;
- Preduslov akademskih sloboda je autonomija univerziteta, tj. nezavisnost od političke vlasti i ekonomske moći. Autonomija univerziteta je samo institucionalni izraz akademskih sloboda koje pripadaju pojedincu;
- Akademске slobode su povezane sa odgovornošću: nastavnik i istraživač pojedinačno je odgovoran akademskoj zajednici koja upoređuje i ocjenjuje njegove metode i rezultate, a akademska zajednica, odgovorna je društvu;
- Državna vlast, svakim svojim postupkom mora pokazivati javnosti da je njeno uplitanje u univerzitetski djelokrug rada minimalno, odnosno samo u mjeri u kojoj ona ima odgovornost u odnosu na poreske obaveznike;
- Univerzitet ima osnivača, koji istovremeno ostaje i njegov vlasnik.

Posao naučnika i nastavnika na univerzitetima je otkrivanje istine, odnosno njihov zadatak je da do nje dođu i da je saopšte onako kako je vide. Na njima je odgovornost da ne zastupaju ono za što vjeruju da nije istinito.

Neophodna je reforma univerzitetske nastave, sa ciljem uklapanja u proces stvaranja evropskog prostora visokog obrazovanja i povećanja međunarodne kompatibilnosti, što podrazumijeva i ujednačavanje akademskih stepena nacionalnog univerziteta sa vodećim inostranim univerzitetima kako bi se postigla potpuna međunarodna prevodivost i upoređivanje stečenog obrazovanja.

Neophodna je i reforma univerziteta koja bi omogućila prilagođavanje mehanizama koje su međunarodne organizacije i pojedinačni univerziteti ustanovili, kako bi se omogućila veća pokretljivost nastavnika, saradnika, istraživača i studenata.

Veoma važno je shvatiti da sve ove i druge buduće reforme moraju sprovesti sami univerziteti jer su oni subjekti, a ne objekti reformi.

Obrazovanje i nauka, u skladu sa liberalnim zahtjevima, mogu se razvijati samo ako nijesu sputani državnim birokratijom, ekonomskim pritiskom ili političkim smjernicama. Razvoj

obrazovanja i nauke zasniva se na stručnoj i naučnoj odgovornosti slobodnih ljudi koji njeguju i razvijaju kritičko mišljenje i preuzimaju javne obaveze.

Crna Gora – država sa zdravstvenom zaštitom i zdravstvenom kulturom

Pravo na zdravlje i zdravu životni sredinu su osnovna ljudska prava. Duži i kvalitetniji život je suštinski smisao razvoja društva, a zdravlje je osnovna komponenta kvaliteta života. Zdravlje je uslov koji se mora ispuniti da bi se iskoristili svi potencijali za razvoj društva i njegov krajnji cilj – ljudsko blagostanje.

Liberalna partija Crne Gore je opredjeljena za savremeni koncept zdravstvene zaštite, čije je težište na unaprijeđenju zdravlja i sprječavanju bolesti. Taj koncept podrazumijeva efikasno i kvalitetno otkrivanje bolesti, te liječenje i rehabilitaciju i racionalnu organizaciju zdravstvenih ustanova. Mi se zalažemo za stepenovani obim i prava u sistemu zdravstvenog osiguranja, uz mogućnost da pojedinac sam izabere nivo zdravstvene zaštite, a u skladu sa tim i obim sredstava koja će za to izdvajati. Moraju postojati zakonske pretpostavke da pored državnih, funkcionišu i drugi vidovi vlasništva nad fondovima zdravstvenog osiguranja i zdravstvenim ustanovama, koji će biti izjednačeni u pogledu prava, obaveza i mogućnosti poslovanja. Podrazumijeva se kontrola uplaćivanja obaveza svih pravnih i fizičkih lica u fondove osnovnog zdravstvenog osiguranja, a zatim i pridržavanja zakonskih odredaba o brizi za vlastito zdravlje, po ugledu na visoko razvijene zemlje. Mi se posebno zalažemo za aktivnosti preventivne i podizanja zdravstveno – obrazovnog nivoa građana, što znači i stvaranja materijalno – tehnoloških i stručnih preduslova za prevenciju, a posebno za prevenciju, dijagnosticiranje i liječenje malignih i drugih oboljenja, gdje je imperativ blagovremeno reagovanje.

Posebno podržavamo povratak institucije kućnog ljekara koji brine o zdravlju cijele porodice, te vraćanje materijalnog, stručnog i moralnog digniteta i dostojanstva medicinskim radnicima i saradnicima.

Zalažemo se za sistem zdravstvene zaštite čiji osnov i centralni dio čine primarna zdravstvena zaštita, a na koji se nadovezuje efikasna i kvalitetna bolnička služba. Nosioци primarne zdravstvene zaštite su timovi porodične medicine, koje podržavaju konsultativne službe domova zdravlja.

Opština treba da ima odgovornost za razvoj i rad primarne zdravstvene zaštite, a zakonskim propisima treba da bude obezbijedena ravnopravna raspoređenost ustanova u oblasti primarne zdravstvene zaštite na cijeloj državnoj teritoriji. Bolničke ustanove svoju ulogu treba da podrede potrebama podrške primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Neophodno je da svoju organizaciju prilagode mogućnostima da se što veći broj procedura obavi u vaninstitucionalnim uslovima, dnevnim bolnicama i kućnom liječenju i da što efikasnije i kvalitetnije liječe one kojima je potrebno stacionirano liječenje.

Mi se zalažemo za sistem obaveznog zdravstvenog osiguranja, kao samostalne organizacije, u kome država garantuje prava, međusobne obaveze i način finansiranja. Država utvrđuje ukupan obim sredstava u okviru obaveznog zdravstvenog osiguranja, a cijena zdravstvenih usluga i način ugovora su u ravnopravnoj nadležnosti zdravstvenog osiguranja i zdravstvenih komora. Pored obaveznog zdravstvenog osiguranja, zakonom treba omogućiti dobrovoljno i privatno zdravstveno osiguranje.

Zalažemo se za efikasniju i kvalitetniju regionalnu organizaciju zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja. Zdravstveni regioni treba da budu obrazovani po modelu razvijenih evropskih zemalja, odnosno da imaju zdravstvenu infrastrukturu koja može obezbijediti sve potrebe zdravstvene zaštite. Vlasništvo nad svim vrstama zdravstvenih ustanova imaju sa jednakim pravima, državni i privatni sektor. Izuzetak su zavodi za zaštitu zdravlja, čiji osnivač može biti i pravo vlasništva može imati samo država.

Mi se zalažemo za:

- reformu sistema obrazovanja zdravstvenih radnika u skladu sa zdravstvenim potrebama;
- donošenje zakona o ljekarskoj i farmaceutskoj komori;
- podsticanje formalnih i neformalnih oblika obrazovanja, od početnog obrazovanja, obaveznog za sve, do univerzitetskog;
- stvaranje uslova za primjenu informatičkih tehnologija i razvoj informatičke pismenosti, uz uključivanje obrazovnog sistema u međunarodnu razmjenu znanja.

Crna Gora – država socijalne ravnoteže

Liberalna partija Crne Gore zalaže se za uspostavljanje socijalne ravnoteže koja je uprkos neizbježnom socijalnom raslojavanju, osnovna pretpostavka skladnog društvenog razvoja. U potpunosti prihvatamo Evropsku socijalnu povelju Savjeta Evrope (Torino 1961).

Mi polazimo od sljedećih mjera i instrumenata socijalne politike, čiji je cilj podizanje životnog standarda i poboljšanje socijalne ravnoteže između svih kategorija našeg stanovništva:

- Svako treba imati mogućnost da zarađuje za svoj život slobodno preduzetim radom;
- Svako treba imati pravo na jednaku šansu i tretman u području zapošljavanja i profesije, uz zabranu bilo kakve diskriminacije po polu, nacionalnoj, vjerskoj, etničkoj pripadnosti ili političkom uvjerenju. Svi zaposleni imaju pravo na adekvatne radne uslove.
- Svi zaposleni imaju pravo na pravičnu platu koja će njima, kao i njihovim porodicama osigurati dostojan životni standard;
- Svi zaposleni i poslodavci, radi zaštite svojih ekonomskih i socijalnih interesa, imaju pravo na slobodno udruživanje u nacionalne i međunarodne organizacije;
- Svi zaposleni i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje;
- Svako ima pravo na odgovarajuće mogućnosti profesionalnog usmjeravanja kako bi mu se pomoglo izabrati zanimanje koje odgovara njegovim ličnim sposobnostima i interesima;
- Svako ima pravo na korišćenje svih mjera koje mu omogućuju uživanje najboljeg dostupnog zdravstvenog standarda;
- Svi zaposleni i od njih izdržavane osobe imaju pravo na socijalnu sigurnost;

- Svako ko nema dovoljno sredstava za život ima pravo na socijalnu i medicinsku pomoć
- Stare osobe imaju pravo na socijalnu zaštitu;
- Svako ima pravo na korišćenje usluga socijalnih ustanova koje će primjenom metoda socijalnog rada doprinijeti dobrobiti i razvoju pojedinca, kao i njihovom prilagođavanju sredini;
- Svaki pojedinac ima pravo na socijalnu i profesionalnu rehabilitaciju, nezavisno od porijekla i naravi njegove invalidnosti;
- Porodica kao osnovna jedinica društva ima pravo na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, adekvatnu da joj se osigura pun razvoj;
- Roditelj i dijete, nezavisno od bračnog stanja i porodičnih odnosa, imaju pravo na odgovarajuću socijalnu i ekonomsku zaštitu;
- Sve osobe sa povećanim potrebama (gluve i nagluve, slijepi i slabovidni, mentalno retardirane, osobe sa tjelesnim hendikepom, osobe sa autizmom, te osobe sa višestrukim oštećenjima) imaju pravo na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu te pravo na zaposlenje u skladu sa svojim mogućnostima.

Osnovna pretpostavka za poboljšanje položaja penzionera u našem društvu, kao i za rješavanje problema sve veće nezaposlenosti i sivog tržišta je intezivan privredni razvoj Crne Gore. Dobar program privrednog oporavka i privrednog razvoja je najbolji socijalni program.

Crna Gora – država tržišne privrede i preduzetništva

Osnovni cilj privredne politike Liberalne partije Crne Gore je savremena tržišna privreda u kojoj će preduzetnički duh i kreativnost pojedinaca, privatni kapital i spremnost na pravila slobodne tržišne utakmice postati pokretačka snaga privrednog razvoja Crne Gore.

Naši ciljevi u privrednoj politici su:

- Samostalnost privrednih subjekata u Crnoj Gori, što znači da svi privredni subjekti moraju biti odvojeni i nezavisni od središta političke moći, od njihovog uticaja i pritisaka, a država je dužna osigurati uslove za slobodan razvoj preduzetništva;
- Pokretanje bržeg privrednog rasta, smanjivanjem ukupne javne potrošnje i poreske presije, te ostvarivanjem uslova za povećanjem direktnih inostranih ulaganja i smanjivanje broja nezaposlenih;
- Razvoj privatnog preduzetništva sa orijentacijom na mala i srednja preduzeća, koja smatramo najproduktivnijim privrednim oblicima, jer se ona mogu brzo i lako prilagođavati zahtjevima tržišta;
- Opštinski razvoj privrede zasniva se na aktivnoj politici kojom pojedine crnogorske opštine samostalno razvijaju međusobnu privrednu saradnju i saradnju sa regijama drugih država ili međunarodnim asocijacijama;
- Reforma sela i seoskog privređivanja podrazumijeva osigurati selu uslove za robnu proizvodnju, te postići konkurentnost crnogorskih poljoprivrednih proizvoda na

tržištu okolne regije, evropskom i svjetskom tržištu. Za razvoj privrede na selu važno je zagovarati i zakonski urediti okrupnjavanje posjeda i smanjenje direktnih subvencija;

- Razvoj informacijskih sistema i tehnologija zasniva se na dostignućima visokorazvijenih informatičkih znanja i tehnologija, kao preduslovu brzog i kvalitetnog uključivanja u evropske i svjetske privredne tokove. Uvjereni smo da osnovu uspješnog društva čini znanje i stvaranje kapitala na bazi tog znanja;
- Ekološki održiv privredni razvoj vodi računa na sve opravdane zahtjeve za očuvanje okoline i prirodnih bogatstava Crne Gore, što podrazumijeva borbu protiv uvođenja prljavih tehnologija, saniranje već ugroženog i zabranu uništavanja životne sredine;
- Dostizanje nivoa privrednog razvoja i privrednih aktivnosti malih evropskih država;
- Ravnopravno uključivanje Crne Gore u evropske i svjetske privredne procese i integracije, a to je moguće postići samo efikasnom tržišnom privredom sa razvijenim pratećim finansijskim institucijama i stabilnim finansijskim tržištem.

Među mjerama privredne politike usmjerenim na saniranje postojećeg privrednog i socijalnog stanja u Crnoj Gori, ističemo kao najvažnije:

- Sistemsku reviziju institucija i propisa o privatizaciji, reviziju cjelokupno izvršene privatizacije u Crnoj Gori sa obaveznim poništenjem svih privatizacionih aranžmana u kojima je nanjena šteta ranijem državnom ili društvenom kapitalu i kod slučajeva kada kupci nijesu ispunili ugovorene obaveze privatizacijom;
- Borbu protiv mita i korupcije te osiguranje efikasnih instrumenata za sprječavanje kriminalnih radnji u privatizaciji, sa posebnim osvrtom na privatizaciju velikih sistema;
- Reviziju poreza na dodatnu vrijednost, smanjenjem opšte i uvođenjem više različitih stopa, posebno radi zaštite standarda građana i zaštite turizma kao najvažnije privredne grane;
- Promjene u kreditno – monetarnoj politici, obaranje kamatnih stopa, prilagođavanje uslova kreditiranja radi stimulisanja preduzetničkih aktivnosti, stabilizacija bankarskog sistema i uklanjanje nelikvidnosti;
- Smanjenje budžetskih sredstava za odbranu i policiju;
- Stimulisanje i ubrzavanje rasta izvoza i uravnoteženje u najzabrinjavajućijoj mjeri narušenog spoljno-trgovinskog deficita.

Društveni razvoj u savremenom kapitalističkom društvu osiguravaju oni preduzetnički poduhvati koji proizilaze iz visokog stepena obrazovanja i stimulisanja kreativnosti pojedinca unutar globalnog sistema svjetskog privređivanja.

Crna Gora – država kulture i umjetnosti

Liberalna partija Crne Gore smatra da Crna Gora mora davati prednost razvoju znanja, što podrazumijeva obrazovani narod sposoban da prihvati kulturu i umjetnost kao osnov svog autentičnog postojanja.

Mi se zalažemo za punu slobodu kulturnog stvaralaštva, smatrajući to najbitnijim uslovom njenog razvoja. Smatramo da odnos prema kulturi, kao opštem dobru ne može i ne smije biti podložan nikakvoj ideološkoj ili političkoj arbitraži. Država mora da podstiče razvoj kulture, finansira i pomaže neprofitne djelatnosti u oblasti kulture, kao i institucije od nacionalnog značaja u tom domenu.

Mi prihvatamo Evropsku kulturnu konvenciju Savjeta Evrope, jer smatramo da su pitanja kulture i umjetnosti direktna pitanja vrijednosti društva i naroda.

Naša kulturna politika zasniva se na:

- Slobodi umjetničkog i kulturnog stvaralaštva od državnih ograničenja, omogućavajući umjetnicima i kulturnim radnicima promociju, pristup tržištu, informacijama i povezivanje sa onima koji pokazuju interesovanje za kulturu i umjetnost;
- Podršci razvoju umjetničkih formi koje nemaju komercijalnu vrijednost ali su vrijedne za djelovanje i razvoj demokratskog društva, pomažući time kulturi i umjetnosti da zauzmu ono mjesto u društvu koje im pripada;
- Podršci umjetničke slobode i stvaralaštva podsticajanjem narudžbi, predstavljanjem stvaralaštva u inostranstvu itd;
- Drugačijoj organizaciji državne uprave nadležne za pitanje kulture i umjetnosti, dovođenjem nje same u partnerski odnos sa umjetničkim i kulturnim udruženjima, radi ostvarivanja zajedničkih interesa;
- Poreskoj politici i politici socijalnog osiguranja prilagođenoj posebnostima kulturnih i umjetničkih zanimanja.

U liberalno – demokratskom društvu, umjetnici i kulturni stvaraoci velika su vrijednost jer se u njihovim riječima, slikama i pokretima, isprepliću razne sredine, kulture, identiteti i podneblja. U njima se osjeća jedno društvo, njegovi problemi, nemiri i promjene.

Umjetnik doprinosi promjeni građanskog društva i zato mu je potrebna sloboda. Društvo prima i sluša umjetnika i zato mu je potrebna njegova odgovornost i sloboda.

Crna Gora – država u EU

Mi se zalažemo i činit ćemo sve, poštujući demokratske standarde i uvažavajući prava drugih na drugačiji stav po tom pitanju, da Crna Gora kao demokratska država samostalno postane član porodice evropskih naroda.

U svijetu su u toku procesi integracija i uspostavljanja raznih oblika međuzavisnosti, kao rezultat globalizacije ekonomije, tehnologije, ekologije, demokratije i ljudskih prava.

Mi smatramo da Crna Gora treba biti dio globalne zajednice koja je odgovorna za svjetsku životnu sredinu i prirodne resurse, za ljudska prava, bezbjednost i blagostanje. Svakom pojedincu, ma gdje on živio, moraju biti obezbijeđena fundamentalna društvena, kulturna i demokratska prava, nezavisno od etničkog porijekla, pola, vjere ili nacionalnosti. Pridržavajući se liberalnih ideja, mi zastupamo ideju razoružanja, protivimo se svakom izolacionizmu, militarizmu i nacionalizmu i istovremeno težimo da oružani napadi budu posmatrani kao zločini za koje se odgovara pred međunarodnim sudovima.

EU je važan instrument u poduhvatu stvaranja nepodijeljene i mirne Evrope i svim demokratskim zemljama u Evropi koje to žele mora biti omogućeno da pristupe EU, što istovremeno znači da te zemlje moraju ispunjavati uslove za pristup u EU.

Mi smatramo da je spoljna politika svake države ogledalo njene unutrašnje politike i da demokratski principi za koje se jedna država zalaže na unutrašnjem planu, moraju biti vodilja i za spoljnu politiku i podržavanje istih principa u drugim zemljama.

Zalažući se za Evropu, zalažemo se za sledeće principe:

- Puno poštovanje međunarodnih obaveza;
- Unapređivanje dobrih odnosa sa susjedima;
- Vođenje spoljne politike koja neće biti u sukobu sa istorijskim procesom;
- Integrisanje Crne Gore u savremene evropske i svjetske političke, ekonomske i druge procese;
- Što brže postavljanje i postizanje standarda neophodnih za najbrže moguće pristupanje u EU.

Crna Gora – država razvijenog nevladinog sektora

Nevladine organizacije i udruženja građana u budućnosti moraju dati svoj veliki doprinos na prevođenju Crne Gore u društvo razvijenih, demokratski uređenih i modernih država.

Mi ćemo dati svoj doprinos da omogućimo povoljan zakonski okvir za rad domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija, kako bi time doprinijeli ukupnom razvoju građanskog društva.

U budućnosti, oslobođen sadašnjih režimskih stega i pritisaka, nevladin sektor mora postati društveni akter koji preuzima inicijativu i Liberalna partija Crne Gore će aktivno saradivati sa svim nevladinim organizacijama koje žele dobro i doprinose tom dobru, moderne i civilizovane države Crne Gore.

U Podgorici, 31. 10. 2004. godine

*Predsjednik Osnivačke konferencije
Liberalne partije Crne Gore*

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

PROGRAM

UVOD

Partija Demokratskog prosperiteta (u nastavku PDP) je demokratska partija. Diverzitet, dijalog i demokratska konfrontacija ideja služiće kao izvorno sredstvo za realizaciju programskih ciljeva partije.

Partija je tijesno vezana sa slobodom misli i laicitetom države. Partija cijeni da se mora postići što šira saradnja demokratskog političkog spektra u Crnoj Gori u cilju permanentnog zalaganja čitave stvaralačke energije za ostvarivanje realnih interesa Crne Gore.

CRNA GORANA BALKANU

U regionalnim okvirima Partija se stavlja uz one političke snage koje imaju za cilj demokratizaciju Balkana. Politička ugnjetavanja i diskriminacija prema narodima, nacijama i manjinskim narodima je dovela do neizbježne i trajne političke konfrontacije koja je destabilizovala čitav region. Bez poštovanja volje i prava svakog naroda ne može se pričati o demokratizaciji Balkana. Partija podržava napore političkih snaga u regionu koje imaju za cilj da u procesu balkanskih i evropskih integracija ne naruše ni jedno nacionalno pravo.

REGIONALNE I DRUGE INTEGRACIJE

Naša partija, poštujući državu Crnu Goru kao sastavni dio Evrope, se zalaže za integraciju svih evropskih naroda u Evropu zajedničkog ekonomskog, monetarnog, socijalnog i političkog sistema. U tom pravcu, uz neposredno zalaganje za demokratizaciju Crne Gore, doprinijecemo ubrzavanju i realizaciji postavljenih ciljeva. Samo demokratska i ujedinjena Evropa, koja poštuje razlike svake nacije i koja zna da ih integriše uz toleranciju i solidarnost, postaje nada za okončanje oružanih sukoba, eliminisanje nerealnih visokodržavnih projekata, mržnje i ksenofobije kao permanentnih katalizatora kriza.

OBLICI I INSTITUCIJE DRŽAVE CRNE GORE

Partija će se zalagati za oslobađanje od svih vidova totalitarnih institucija i za ostvarivanje te ojačanje razvoja demokratskih institucija, koja će izaći iz slobodnih i demokratskih izbora.

DEMOKRATSKI RAZVOJ

Partija se zalaže za ekonomski razvoj u kojem će tržišna ekonomija i javni sektor dopuniti jedno drugo kako bi se obezbijedilo blagostanje građana Crne Gore. Solidarnost demokratskih zemalja svijeta izražena prema nama, mora inicirati jačanje unutrašnje kohezije. Cilj partije je unaprjeđivanje svih slojeva društva, ali ne na principima monopola i na uštrb nižih i srednjih slojeva, pogođenih pogubnom tranzicionom politikom.

OMLADINA I DEMOKRATIZACIJA

Za realizaciju svoje misije, partija će se snažno oslanjati na omladinu, koja oličava vrijednosti i principe napretka i demokratije. Uključivanje omladine u politički život je neophodno, šta više, da budući oblik naše sredine se neposredno veže za njenu budućnost. Partija će

se zalagati da omladini pruža mogućnost da privuče i afirmiše naučna dostignuća iz ove oblasti, kao preduvjet za institucionalizaciju demokratske kulture u društvenim odnosima. Partija će posebnu pažnju posvetiti njegovanju i širenju vrijednosti nacionalne kulture. Partija će angažovati na modernizaciji sistema u Crnoj Gori i nivelizaciji istog sa zapadnim evropskim standardima kroz očuvanje nacionalnih specifičnosti svih naroda u Republici.

CRNA GORA

Partija je za artikulaciju i zaštitu interesa građana Crne Gore. Crna Gora kao slobodna i nezavisna država sa stabilnim i demokratskim institucijama biće faktor za daljnje nacionalne i regionalne političke integracije.

EMANCIPACIJA ŽENA

Partija se zalaže za emancipaciju društva u cjelosti, a prije svega za emancipaciju civilnog društva Crne Gore, od stranih oblika načina razmišljanja, jer su iste postale prepreka za oslobađanje žena od inferiorne pozicije u našem društvu. Participacija žena u strukturama PDP – a biće neophodnost uz njihovo meritorno učešće na svim nivoima.

DEMOKRATIJA

Partija se angažuje za civilno, tolerantno i otvoreno društvo, odbijajući kao neprihvatljiv, svaki vid diskriminacije koji se bazira na etničkim, polnim, rasnim i vjerskim različitim političkim ubjeđenjima. Kompleksna integracija društvenog i pravnog sistema a ne marginalizacija garantuju zajednički sklad građana u Crnoj Gori.

Cijenimo da će demokratska Crna Gora gdje će demokratske i pravne norme biti u funkciji zaštite i realizacije prava čovjeka i građana, obezbijediti da multinacionalan, multikulturalan i multifunkcionalan sklad ne bude samo iluzija, nego praktična realnost.

SLOBODA MIŠLJENJA I IZRAŽAVANJA

Partija će se angažovati da sloboda izražavanja s jedne strane i pravo da se informiše s druge, budu realnost za svakog građanina Crne Gore. Partija je kategorički protiv monopolizacije našeg medijskog prostora.

EKOLOŠKI AMBIJENT

Partija će se angažovati da u toku procesa ostvarivanja i razvoja, Crna Gora ima u obzir potrebu za kvalitetnim ekološkim ambijentom na čitavoj teritoriji Republike bez teritorijalnih razlika.

SARADNJA SA NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA I CIVILNIM DRUŠTVOM

Partija će posvetiti posebnu pažnju nevladinim organizacijama i subjektima civilnog društva i svim ostalima koji nisu angažovani u političkim subjektima, čak i pružanjem saradnje za prezentaciju i predstavljanje PDP-a na osnovu obostranog interesa i dogovora, te uvažavati konstruktivna mišljenja i sugestije ovih i njihovu političku aplikaciju.

UDSH – DUA – Ferhat Dinosa

UDSH – DUA

POLITIČKI PROGRAM

Demokratska Unija Albanaca (DUA) je osnovana 1993, a upisana je u registar političkih organizacija 6. decembra 1993. kod Ministarstva pravde Crne Gore. Stranka ima svoja programska dokumenta: statut, program demokratske i nacionalne orijentacije i političku rezoluciju, koja se bazira na Memorandumu o specijalnom statusu Albanaca u Crnoj Gori i međunarodnim konvencijama, dokument koji je usvojio Demokratski Forum Albanaca (1992). Nacionalni program proizilazi iz pomenutog Memoranduma, koji definiše poseban status za Albance u Crnoj Gori. Ovim Memorandumom je predviđeno da Albanci u Crnoj Gori, u onim opštinama ili na područjama, gdje čine većinu stanovništva (kao što su Ulcinj, Bar, Podgorica, Plav, itd.) budu zastupljeni u svim organima vlasti, po proporcionalnom sistemu. U ovom pravcu, DUA se zalaže za vraćanje statusa opštine za centar Malesije – Tuzi, koji je taj status imao do 1961; kao što će pokušati da svojim djelovanjem vrati ingerencije lokalnoj samoupravi. Memorandumom se predviđa upotreba nacionalnih simbola, kao i poboljšanje položaja Albanaca u CG na svim poljima života, pa posebno u oblastima kulture, prosvjete i obrazovanja, sudstva, ekonomije, itd.

EKONOMSKI PROGRAM

Demokratska Unija Albanaca u mjestima gdje ima svoje članstvo i uticaj, smatra da se ekonomski program mora odvijati na ovaj način.

DUA misli da je turizam grana privrede gdje ima najviše mogućnosti. Zato je neophodno izvršiti privatizaciju postojećih kapaciteta i obezbijediti svjež novac (po mogućnosti preko inostranih kompanija) za adaptaciju i dogradnju hotelskih kapaciteta. Početak vraćanja visokog turizma u našu regiju zahtijeva angažovanje sposobnih kadrova za rukovođenje u ovoj oblasti kao i osposobljavanje uslužnog kadra za jedan viši nivo u pružanju turističkih i ugostiteljskih usluga. Naš kadrovski potencijal koji se nalazi u dijaspori treba vratiti u naše krajeve i sezonski uključiti u turističku privredu. Nova turistička kretanja moraju biti praćena sa pojačanim investicionim ulaganjima u infrastrukturu. Sredstva za takve vrste investicija moraju biti zajednička: republička i opštinska. Republička sredstva treba da iznose 70%, a opštinska 30%. Smjernice za razvoj turizma na nivou opštine treba da daju organi lokalne samouprave.

Poljoprivreda je grana koja je usko povezana. Izgradnjom manjih prerađivačkih kapaciteta, a time i organizovanjem otkupa poljoprivrednih proizvoda, na seoskom području, ova će grana dostići značajan nivo. Naša regija je postala značajna za protok robe, a za izvjesno vrijeme kada granični prijelazi sa Albanijom i Hrvatskom budu otvoreni, taj protok će imati međunarodni značaj. Luka Bar sa bezcarinskom zonom ovo područje uzdiže na nivo najatraktivnije regiju za investiciona ulaganja.

DUA, kao značajan faktor u opštini Ulcinj i Tuzima, daće svoj maksimalan doprinos u valorizaciji naših ekonomskih resursa. Za normalan ekonomski razvoj područja Malesije, preduslov je vraćanje statusa opštine za Tuzi. Prvi zadatak opštine Ulcinj je pristupanje izradi, izmjeni i dopuni GUP – a, a time i izrada novog dugoročnog plana razvoja opštine. Posebnim

normativnim aktima treba obezbijediti zaštitu prostora, odnosno sprovođenje detaljnih planova. Razvoju turizma treba dati najznačajnije mjesto i treba koristiti španska iskustva za izgradnju naselja paviljonskog tipa, kao i iskustva Turske, kod vođenja menadžmenta od strane zapadnih turoperatora. Sve ovo mora biti praćeno pozitivnim zakonskim propisima isključujući bilo kakvu izgradnju vojnih baza u neposrednoj blizini turističke destinacije, kao što je ideja za ratnu luku u Valdanosu, što bi bilo kobno za razvoj čitave turističke regije, a posebno Ulcinj.

Otadžbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

OTADŽBINSKA SRPSKA STRANKA

PROGRAM

Voljom nekih velikih sila, i globalnom preraspodjelom interesnih svera u Svijetu, Evropi, a naročito na Balkanskom poluostrvu, srpski narod se u dvije decenije razmeđa dva vijeka i dva milenijuma, našao podijeljen u sedam država (Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji i Kosovu). Ovakvo stanje srpskog naroda nije konačno, niti u budućnosti utvrđeno. Interesi velikih sila, kao i odnos snaga između njih, naročito sa oporavkom Rusije kao velike sile se mijenjaju. Zato ni Otadžbinska srpska stranka ovakvo stanje ne smatra konačnim. Prirodno je i istorijsko pravo svakog naroda, pa i srpskog, da živi ujedinjen u jednoj državi, u teritorijama koje mu etnički i istorijski pripadaju. Prije ili kasnije, to pravo mora biti ostvareno, pa će u tom smislu i Otadžbinska srpska stranka, svojim radom i aktivnostima, koliko bude mogla, dati doprinos ostvarenju te ideje.

Referendum sproveden u maju 2006, po svim svojim karakteristikama bio je nedemokratski, i nije odlikavao pravu volju naroda Crne Gore. Bez obzira na to, suverena crnogorska država koja je proizašla iz ovog referenduma, priznata je od cjelokupnog svjetskog javnog mnjenja, i međunarodnih organizacija. Ovakvo stanje treba prihvatiti kao fakat, ali ne kao jednom konačno utvrđen. Države i njihove granice se mijenjaju, nestaju i nastaju nove, u zavisnosti od unutrašnjih i spoljnjih prilika. Međutim, sve što je ostvareno ratom i nasiljem, kao i nedemokratskim srodstvima na mirnodopski način, trenutnom voljom jačeg, može biti promijenjeno, i podložno revizijama. Upravo zato, Otadžbinska srpska stranka će se za sve svoje ciljeve boriti isključivo demokratskim putem, učešćem na raznim vrstama izbora i referenduma.

Aktuelni crnogorski režim je svakako nedemokratski, i ima kontinuitet u režimu nastalom 1945. revolucionarnim putem. Sa ovim režimom nema slobodnih izbora, koncenzusa o ustavu, popisa stanovništva, referenduma itd. Sa njim nema ni puta u iole ozbiljnije međunarodne organizacije, pa i u Evropsku uniju. To je potvrđeno i samim stavovima upravo tih organizacija. Zato je jedna od osnovnih programskih odrednica Otadžbinske srpske stranke borba za nazavisno sudstvo, policiju, medije, i sve druge segmente javnog, kulturnog i naučnog života.

Prava srpskog naroda u Crnoj Gori su apsolutno ugrožena. Srpski jezik je u zvaničnom smislu izbačen iz upotrebe, istorija, državni simboli i mnogi drugi segmenti duhovnog bića Crne Gore karakterističnog za nju kroz vjekove, se falsifikuju, preimenuju i obesmišljavaju, a sve u cilju brisanja svakog srpskog identiteta Crne Gore. Isto se čini sa ćirilicnim pismom. Umjesto Srpske pravoslavne crkve i njene Mitropolije Crnogorsko – primorske, utrmeljene u duhovnom, vjerskom i državnom biću Crne Gore već više od osam vjekova, nastoji se ustanoviti paracrkvvena organizacija. Ove procese rasrbljavanja Crne Gore, Otadžbinska srpska stranka osuđuje i boriće se protiv njih. Svaka nacionalna zajednica u Crnoj Gori ima pravo na svoj jezik, pismo, kulturu i simbole, pa i srpska.

Crna Gora je vjekovima postojala i opstajala kao pravoslavna, slovenska i srpska država. Taj trend treba da prati i u budućnosti, jer je istorijsko iskustvo pokazalo, da su slične

države, a naročito Rusija, jedino suštinski pomagale Crnoj Gori i srpskom narodu uopšte, i štitili njihove interese. Svakako da treba učestvovati u svim integracionim procesima u međunarodnoj zajednici, pa i prema velikim silama i državama, koje se u prethodne dvije decenije nisu pokazale kao prijateljski nastrojene srpskom narodu, nego su podržavale njegovo državno, teritorijalno, kulturno i crkveno rasparčavanje. Te velike sile i države svakako su to radile iz svojih interesa, a na iz posbnog sentimenta prema drugim narodima i državama u okruženju srpskog naroda i Crne Gore. Njihov interes bio je takav kakav jeste, što ne znači da će biti budućnosti (za pet, deset ili dvadeset godina). Saradnja sa svim državama, narodima i međunarodnim organizacijama, na bazi očiglednog interesa obje strane, opredjeljujući je faktor, koji podržava i Otadžbinska srpska stranka, u onolikoj mjeri, u koliko je to očigledni interes srpskog naroda i Crne Gore. Ista ne treba da pripada bilo kakvim vojno-političkim savezima, blokovima i paktovima, naročito ne NATO paktu. Ova organizacija u prethodne dvije decenije pokazala se kao očigledni neprijatelj svakog naroda. Zato će i Otadžbinska srpska stranka dati svoj doprinos da u demokratskoj kampanji i procesima, Crna Gora ne stupi u ovaj pakt.

Dugotrajnim procesom tihog etničkog čišćenja u mirnodopskom vremenu, započetog 1945. pobjedom komunista u ratu i revoluciji, a finalizovanim intervencijom NATO pakta na SR Jugoslaviju 1999, poslije koje je došlo do istog procesa u otvorenom smislu, te priznavanjem kvazi države Kosovo, ovaj prostor je gotovo potpuno ostavljen bez srpskog naroda. Otadžbinska srpska stranka će u svom političkom radu nastojati da Crna Gora povuče svoju odluku o priznavanju kvazi države Kosovo, i njegovom punom integrisanju u državu Srbiju. Svakako da će biti podržani i svi naponi srpskog naroda u Republici Srpskoj, da mirnim i demokratskim putem ostvari svoje pravo na posebnu državu, a potom se ujedini sa Srbijom i Crnom Gorom. Etničko čišćenje Srba u Hrvatskoj sprovedeno je u periodu 1991/5, Otadžbinska srpska stranka ne smatra konačnim. Srbi se moraju vratiti na svoja ognjišta, u kojima su živjeli vjekovima unazad, i imati svoja nacionalna prava.

Zdrava privatna inicijativa i preduzetništvo, zasnovano na privatnom kapitalu i svojini, konkurenciji tržišta i cijena, moraju biti osnov privrednog razvitka Crne Gore. Privatizacione procese državnih preduzeća, naročito onih velikih, izvršene u prethodnih petnaestak godina, odmah po padu aktuelnog crnogorskog režima, treba staviti pod reviziju, a svaki oblik nezakonitih radnji i korupcije mora biti procesuiran nadležnim državnim organima i u konačnom postupku sankcionisan.

Iako je Crna Gora 1991. proglašena za ekološku državu, očigledna praksa na terenu je pokazala da je to bilo samo u formalnom smislu i za određene političke namjere. Svi građani Crne Gore imaju pravo na zdrav život ve ekoli zaštitu na radu. Sve ekološke crne tačke u Crnoj Gori moraju se anulirati i voditi računa o daljoj zaštiti životne sredine. Iz zdrave životne sredine, svakako da proizilazi i razvitak turizma, zasnovanog na privatnoj inicijativi i konkurentnosti cijena što će itekako u ekonomskom pogledu koristiti Crnoj Gori.

Otadžbinska srpska stranka sebe u političkom smislu identifikuje kao političku nacionalnu organizaciju desnog centra koja će saradivati sa strankama slične orijentacije u okruženju iz susjednih srpskih država i teritorija, ali i međunarodnih političkih organizacija slične provenijencije. Potpuna depolitizacija crnogorskog društva u cilju otklanjanja političkih i ideoloških relikata prošlosti, nastalih 1945, pobjedom revolucionarne nedemokratske ideologije, svakako će bit jedan od segmenata političke borbe Otadžbinske srpske stranke, kao političke organizacije koja crnogorsko društvo vidi kao zajednicu slobodnih i nezavisnih građana, nacija, vjera i polova i ekonomskog sistema.

Srpska nacionalna lista

STRANKA SRPSKIH NARODNJAKA

Na osnovu člana 11. Zakona o političkim partijama ("SL CG", br. 021/04-16) Sabor Stranke srpskih narodnjaka, održan 12. 02. 2009. u Podgorici, usvojio je

PROGRAM STRANKE SRPSKIH NARODNJAKA

Poštujući rezultate popisa iz novembra 2003, Stranka srpskih narodnjaka konstatuje da u RCG nema većinskog naroda. Popisom su nedvosmisleno utvrđene samo tri većine, i to: jezička - srpska, vjerska - pravoslavna i ekonomska - siromašna.

Stranka srpskih narodnjaka podržava jevanđeljsku misiju i institucionalne napore Mitropolije Crnogorsko-primorske i Episkopija Budimljansko-nikšićke, Zahumsko-hercegovačke i Mileševske, u pravcu odbrane prava, časti, ugleda i dostojanstva Srpske pravoslavne crkve na teritoriji RCG.

Stranka srpskih narodnjaka, u postojećim nametnutim prilikama, pred državne organe RCG i međunarodnu zajednicu postavlja zahtjeve čiji je cilj zaštita i poštovanje prava srpskog naroda u ovoj bivšoj jugoslovenskoj republici. Srpski narod mora se, u pogledu konstitutivnosti, ustavno izjednačiti sa crnogorskim. Paralelno, tražimo postupak nedvosmislene decentralizacije vlasti i prenošenja velikog broja nadležnosti na lokalnu upravu. To bi podrazumijevalo, između ostalog, i proporcionalnu nacionalnu zastupljenost u organima državne uprave i lokalne samouprave, u skladu sa međunarodnim standardima. Široka kulturno-prosvjetna autonomija garantovala bi odgovarajuća prava svim narodima, kako bi se izbjegla međusobna optuživanja zbog asimilacije i ugroženosti.

Prvi preduslov za promjenu političkog i ekonomskog sistema jeste demokratska zaštita srpskog naroda, koji je u RCG i formalno i suštinski stavljen van Ustava i zakona. Naš ustavnopravni, socijalno-ekonomski i kulturno-prosvjetni položaj je katastrofalan, a sadašnji režim očigledno namjerava da nastavi političku, ekonomsku i kulturnu diskriminaciju.

Stranka srpskih narodnjaka želi da se srpski narod u RCG uspostavi kao pravno-politički činilac, da bude slobodan, dostojanstven i ravnopravan sa drugim narodima. Srpskom narodu u RCG neophodan je program sveobuhvatne zaštite.

CILJEVI STRANKE SRPSKIH NARODNJAKA

Stranka srpskih narodnjaka zalaže se za političko jedinstvo srpskog naroda, za ostvarivanje širih regionalnih integracija, za uključivanje RCG u Evropsku uniju, za ekonomski oporavak i napredak, za ravnopravnost i jednakost svih građana i saradnju sa međunarodnom zajednicom, uz očuvanje nacionalnog dostojanstva i vitalnih interesa srpskog naroda.

Jedan od političkih ciljeva Stranke srpskih narodnjaka jeste potpuni demokratski preobražaj RCG i sveukupna dobrobit njenih građana. SSN smatra da u pogodnom istorijskom momentu mogu biti ostvarene srpske narodne težnje i obnovljena jedinstvena država od Subotice do Bara preko političkih predstavnika ili referendumom, na demokratski način.

Stranka srpskih narodnjaka zalaže se za promjenu postojećeg Ustava, sticanje statusa konstitutivnosti srpskog naroda u RCG i punu afirmaciju našeg identiteta i slobode, uz garantovanje i poštovanje prava svim drugim nacionalnim zajednicama.

Nadu u ostvarenje ovih ciljeva SSN zasniva na slobodarskoj i demokratskoj tradiciji srpskog naroda, kao i na našoj borbi za očuvanje državnih ideala sa Srbijom i Republikom Srpskom; i pravoslavnoj vjeri.

U težnji da položaj srpskog naroda u RCG bude riješen na miran, demokratski i civilizovan način, poštujući iskustva i standarde najrazvijenijih demokratskih država, Stranka srpskih narodnjaka će se zalagati za ostvarenje sljedećih ciljeva:

1) za konstitutivnost srpskog naroda u RCG;

Zato što u ukupnom zbiru državljana RCG najviše ima Srba i zato što srpski narod u RCG ima neotuđiva historijska prava koja moraju biti ustavno definisana. Svakako, uvažavajući činjenicu da prema rezultatima poslednjeg popisa u RCG nijedan narod nema natpolovičnu većinu u ukupnoj populaciji.

2) za proporcionalnu zastupljenost Srba u državnim i organima lokalne samouprave, u skladu sa rezultatima popisa;

Zato što su Srbi obespravljani i planski izopšteni iz javne politike, iako kao građani RCG 1/3 učestvuju u budžetskom finansiranju svih njenih ustanova.

3) za kulturno-prosvjetnu autonomiju;

To podrazumijeva pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje, isključivo na srpskom jeziku; sa posebnim nastavnim programima iz srpskog jezika i književnosti, nacionalne historije i historije umjetnosti, pravo na posebne udžbenike čiji će autori biti provjereni srpski stručnjaci, pravo na pravoslavnu vjeronauku u školama, pravo na vjeroispovijedanje u kanonskoj Srpskoj pravoslavnoj crkvi, pravo na dnevne i periodične listove i časopise, televizijske i radio-stanice, pravo na Srpski kulturni centar, Srpsko narodno pozorište, Srpski izdavački zavod, itd.

Obzirom da političke i kulturne elite svih naroda u RCG imaju različito, najčešće suprotno, viđenje prošlosti, neophodno je da udžbenici historije i književnosti budu prilagođeni tim pogledima, što znači da bi ih kreirali autentični predstavnici naučne i kulturne elite svakog naroda pojedinačno.

Kulturno-prosvjetna autonomija podrazumijeva finansiranje kulturnih ustanova svih naroda u RCG. Od ukupnih budžetskih sredstava opredijeljenih za kulturne potrebe 41% izdvajalo bi se za crnogorske, 32% za srpske, 9% za bošnjačke, 5% za albanske... kulturne stvaraoce i njihove institucije. Svi narodi u RCG moraju se informisati na svojim maternjim jezicima. Tako i Srbi moraju dobiti svoj dnevni list koji bi se finansirao iz budžeta, kao i TV kanal na srpskom jeziku.

4) za ustavno definisanje srpskog jezika i ćirilicnog pisma kao službenog;

Zato što prema poslednjem popisu 63% populacije govori srpskim jezikom i zato što ćirilicnom pismu u RCG prijete plansko zatiranje. Krunski dokaz za ove tvrdnje je aktuelni Ustav RCG koji se mora mijenjati.

5) za sistem specijalnih veza sa Srbijom (uključujući ekonomsku i vojnu uniju) i Republikom Srpskom;

Zato što su u historijskom i svakom drugom smislu i Crna Gora i Srbija matične države srpskog naroda. Taj sistem podrazumijeva dvojno državljanstvo u RCG i Srbiji za sve Srbe državljanke RCG i pravo glasa u RCG za sve njene državljanke, u skladu sa duhom i odredbama Rezolucije 1459 Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o pravima državljana od 24. juna 2005.

6) za pravo na nacionalna obilježja i njihovu javnu upotrebu.

Zastava srpskog naroda je crveno - plavo - bijela trobojka sa bijelim dvoglavim orlom i krunom Nemanjića.

Himna srpskog naroda je „Bože pravde”.

Stranka srpskih narodnjaka smatra da u RCG treba realizovati maksimalno demokratsko načelo koje glasi „sva prava svima”. Nacionalna prava su dio ukupnih prava i sloboda građana i ona su s naporom izvojevana u demokratskim društvima. Vrijeme je da i u RCG počne izgradnja takvog sistema vrijednosti. Srbi u RCG ne traže za sebe ništa što ugrožava prava drugih, tražimo samo ono što nam i po Božjoj i po ljudskoj pravdi pripada. Za svoje zahtjeve imamo uporište u međunarodnim dokumentima; naši ciljevi utemeljeni su u opštepoznatim i najboljim dostignućima savremenih demokratskih društava.

NACIONALNA POLITIKA

SSN postoji zbog položaja i prava srpskog naroda u RCG, koju treba graditi kao tolerantnu i naprednu zajednicu svih nacionalnih grupacija i građana koji u njoj žive.

Stranka srpskih narodnjaka polazi od činjenice da je nakon raspada SFRJ, SRJ i SCG srpski narod ostao u značajnom broju da živi u bar tri države, a kao manjina u još nekoliko.

Srpsko nacionalno pitanje u RCG moramo postaviti kao demokratsko i konačno raditi na njegovom rešavanju. U osnovi političkog djelovanja srpskog naroda mora biti snažna politika identiteta zasnovana na svim važećim dokumentima međunarodne zajednice. Srpski narod mora da izbori pravo na autonomno odlučivanje i uređivanje poslova u ključnim pitanjima identiteta. Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za puno kulturno, prosvjetno, duhovno i ekonomsko jedinstvo srpskog naroda.

Jedan od osnovnih ciljeva nacionalne politike mora biti duhovna obnova srpskog naroda i jačanje istorijske samosvijesti, kako bi se otklonili duhovna pustoš i nacionalna ravnodušnost i dualizam, koje su posledica komunizma i jugoslovenstva. Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za obnovu rada starih i osnivanje novih nacionalnih, kulturnih i nevladinih organizacija koje će promovisati takve ciljeve.

Srpskoj pravoslavnoj crkvi pripada najznačajnije mjesto u nacionalnom vaspitanju i duhovnoj obnovi srpskog naroda. Stranka srpskih narodnjaka smatra da SPC, uz jevanđeljsku misiju, treba da zauzme puni društveni prostor u ukupnim procesima duhovne i moralne obnove i kulturne integracije srpskog naroda. Ostale tradicionalne vjerske zajednice trebaju imati jednako pravo na ispoljavanje i njegovanje svoje tradicije i duhovnosti.

Stranka srpskih narodnjaka kao jedan od prioriteta smatra borbu za zaštitu hramova SPC i drugih duhovnih, kulturnih i istorijskih svjedočanstva o trajanju srpskog identiteta u RCG.

Manjinskim zajednicama moraju pripadati sva prava priznata međunarodnim pravnim aktima. Njihova prava i položaj ne smiju biti predmet političkih manipulacija.

SPOLJNA POLITIKA

U kreiranju i vođenju spoljne politike RCG, svoju ulogu moraju da dobiju sve nacionalne zajednice. Stvaranje sposobne i dinamične diplomatske službe mora se zasnivati na obrazovanju kadrova pripadnika svih etničkih i nacionalnih zajednica u RCG.

Članstvo u Evropskoj uniji bitan je zadatak spoljne politike RCG, koja se mora rukovoditi neprikosnovenim građanskim i nacionalnim interesima svih naroda koji dijele životni prostor u okviru njenih granica.

SSN se zalaže za ponovno ujedinjenje sa Srbijom, demokratskim putem, kad god da se ukaže takva prilika.

Stranka srpskih narodnjaka protivi se ulasku RCG u NATO i insistira da o ovom pitanju građani odluče na demokratskom referendumu.

U skladu sa bliskim istorijskim vezama, kao i na osnovu činjenice da državljani Rusije posjeduju veliki dio ukupne imovine u RCG, neophodna je aktivna saradnja sa Ruskom federacijom.

OSNOVNA PRAVA I SLOBODE

Polazeći od osnovnih načela slobode i pravne jednakosti, Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za demokratsku organizaciju društva u kojem bi sva mjesta u vlasti i javnim ustanovama bila podjednako dostupna svim građanima, shodno njihovom znanju i profesionalnoj sposobnosti.

Građani pred zakonom moraju biti jednaki, bez obzira na pol, rasu, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, jezik, imovno stanje ili politička uvjerenja.

Stranka srpskih narodnjaka smatra da se promjenom Ustava mora zabraniti asimilacija i diskriminacija na nacionalnoj osnovi. Pravo na slobodan izbor i ispoljavanje nacionalne pripadnosti je osnovno ljudsko pravo i svako njegovo kršenje mora se najstrožije sankcionisati.

SSN prihvata sve potpisane međunarodne dokumente kojima se štite manjinska prava, prava nacionalnih i etničkih zajednica.

Manjine treba da uživaju zaštitu države. Manjinska zaštita mora biti u skladu sa odredbama Pakta o građanskim i političkim pravima, Deklaracijom Ujedinjenih nacija od 1992. i Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evropa od 1995.

OTVARANJE DOSIJEJA AGENCIJE ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za otvaranje dosijea političke policije, njeno ukidanje i stavljanje Agencije za nacionalnu bezbjednost pod parlamentarni nadzor. Na taj način deblokirale bi se prepreke za smjenu vlasti i eliminisala režimska „opozicija”.

PRAVOSUĐE

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za uspostavljanje pravne države, čije ustanove treba osposobiti i podsticati na odlučnu borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala u samoj državnoj vlasti, kao i protiv drugih vidova ugrožavanja pravnog poretka: likvidacija, krijumčarenja droge, oružja i ljudi, prostitucije i terorizma. Uloga nezavisnog pravosuđa u tom poslu je presudno važna.

DECENTRALIZACIJA

Decentralizacija uprave i jačanje lokalne samouprave predstavljaju opšti trend u Evropi. U doba globalizacije i sve veće ekonomske i socijalne dinamike, kao jedno od osnovnih načela racionalnosti postavlja se potreba da o što većem broju poslova, koji ih se direktno tiču, građani odlučuju sami na nivou lokalne samouprave.

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za opšte jačanje lokalne samouprave u RCG u skladu sa Evropskom Poveljom o lokalnoj samoupravi. U svim oblastima za koje su zainteresovani organi lokalne samouprave treba da dobiju potpune ili djelimične ingerencije. Uz takav korpus prava slijedi i povećana odgovornost, te je potrebno jačanje kapaciteta lokalnih samouprava raznim mehanizmima obuke lokalnih kadrova.

Stranka srpskih narodnjaka smatra da je decentralizacija velika šansa i za srpski narod u RCG. Zalažemo se da opštine većinski naseljene Srbima dobiju daleko veći nivo autonomije

od sadašnjeg. To podrazumijeva povećanje sredstava koja se ubiraju iz samostalnih prihoda i veći nivo transfera sredstava iz centralnog budžeta.

Oblasti u kojima tražimo visok nivo ingerencija za srpske opštine su: prosvjeta, kultura, osnovna socijalna i zdravstvena zaštita i vođenje biračkih spiskova.

Stranka srpskih narodnjaka zahtijeva da opštine u kojima Srbi, po rezultatima posljednjeg popisa, čine većinu stanovništva moraju imati pravo da, uz isticanje državnih zastava RCG, ističu i srpsku trobojku.

PORODICA

Socijalna sigurnost i zaštita neophodni su u svim slučajevima kada je porodica, kao temelj društva i države, ugrožena.

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za izjednačavanje statusa majki koje nijesu u radnom odnosu sa statusom zaposlenih majki.

SSN se zalaže za zabranu prava na abortus. Ozakonjenje abortusa obezvređuje sve moralne i pravne kodekse čiji je cilj zaštita ljudskog života. Principijelna razlika između abortusa i drugih vidova ubistva ne postoji. Nekažnjivost abortusa ispunjava roditelje pravom koje ne pripada ni jednom čovjeku, pravom tiranina koji može po svom uvjerenju i proizvoljnosti ostaviti u životu ili ubijati svoje podanike. Odsustvo moralnih i pravnih zakona zaštite ploda i njegovog neotuđivog prava na život čini licemjernim i besmislenim sve deklaracije o zaštiti dostojanstva i slobode čovjeka.

CRKVA I TRADICIJA

Pravoslavna vjera je temelj srpskog nacionalnog bića i državnosti. U Srpskoj pravoslavnoj crkvi, srpski narod je stekao i razvio ideale slobode, pravde, ljubavi prema bližnjem, sastavio azbuku, napisao prvu knjigu i otvorio prvu školu.

Značaj Srpske pravoslavne crkve u državnoj i kulturnoj istoriji Crne Gore i čitavog Srpstva je ogroman. Pod okriljem Srpske pravoslavne crkve ostvaren je kulturni razvoj i državni kontinuitet.

SSN se zalaže se za punu zaštitu Srpske pravoslavne crkve, njenog imena, imovine, časti i dostojanstva u RCG. Vjekovna prava Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori ne mogu biti osporena ni od jednog državnog organa.

PRIVREDNI SISTEMI I EKONOMSKA POLITIKA

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za privredni preobražaj društva koji se može izvesti korjenitom promjenom privrednog sistema, finansijskom stabilnošću, stabilizacijom cijena i promjenom finansijske i poslovne strukture preduzeća i banaka.

Dosadašnji proces privatizacije smatramo kriminalnim i neuspješnim. Država nije obezbijedila mehanizme za ozbiljnu i svestranu kontrolu poslovanja novih vlasnika, koji se u takvoj situaciji često ne pridržavaju preuzetih obaveza u pogledu socijalnih programa.

Postojanje raznih vrsta monopola je najveći problem ekonomije u Crnoj Gori.

SSN se zalaže za oštru borbu protiv šverca, korupcije, organizovanog kriminala i mafijaških klanova.

SSN ukazuje na značaj posebnih ekonomskih veza sa Srbijom. Zbog porodičnih i poslovnih veza neophodno je oživjeti ekonomske tokove koje je aktuelni režim namjerno pokidao.

SSN posebno potencira očajan ekonomski položaj opština u kojima Srbi čine većinu. Ovu

činjenicu smatramo dokazom istorijske nepravde i smišljene politike režima. SSN traži da se obrati naročita pažnja na sračunato zapuštene oblasti, posebno na sjeveru RCG, gdje treba izgraditi puteve i ostalu infrastrukturu, omogućiti slobodnu privrednu inicijativu i oživjeti ekonomsku razmjenu sa Srbijom.

SSN se zalaže za ravnomjernu raspodjelu budžetskih sredstava za potrebe svih naroda u RCG.

TURIZAM

Turizam predstavlja ogroman strateški potencijal RCG i dugoročno najvažniju privrednu granu.

SSN kao primarni problem za razvoj turizma prepoznaje nedostatak odgovarajuće saobraćajne i komunalne infrastukture. Država ovaj problem mora rešavati ili dobro proračunatim zaduživanjem, ili postepenim korišćenjem evropskih fondova za infrastrukturu i prilagođavanje; ili koncesijama i dugoročnim investicijama zainteresovanih međunarodnih subjekata.

Stranka srpskih narodnjaka kao posebno loše ističe stanje turizma u srpskim sredinama. Zahtijevamo pozitivnu diskriminaciju do sada namjerno zapuštenih oblasti sjevera RCG. Ove oblasti su najmanje poznate stranim posjetiocima i stoga tražimo specifično mjesto za njih u ukupnoj strategiji brendiranja turističkih destinacija Crne Gore.

SOCIJALNA I ZDRAVSTVENA POLITIKA

Stranka srpskih narodnjaka smatra da je država dužna da svim građanima pruži socijalnu sigurnost. U pogledu korišćenja ovih usluga svi građani su jednaki.

Sredstva za socijalnu zaštitu obezbjeđuju se iz državnog i opštinskog budžeta i od priloga nevladinih organizacija.

Socijalna sigurnost obuhvata pravo svih građana, bez razlike, na zdravstvenu zaštitu, materijalnu pomoć, penzijsko i invalidsko osiguranje, naknadu za vrijeme nezaposlenosti, zaštitu djece i omladine i zaštitu invalidnih lica.

Država treba da izjednači sve zdravstvene ustanove, bez obzira na vrstu vlasništva i osnivača, da procijeni šta je državni interes, a šta se može prepustiti privatnom sektoru.

SSN se zalaže za adekvatnu i potpunu zdravstvenu zaštitu svih građana, po uzoru na iskustva razvijenih zdravstvenih sistema u svijetu.

Stranka srpskih narodnjaka se zalaže za donošenje zakona o potpunoj zdravstvenoj zaštiti, koji podrazumijeva i besplatnu zdravstvenu zaštitu za ugrožene kategorije stanovništva.

PROSVJETA I NAUKA

SSN se zalaže da obrazovni proces u cjelini bude oslobođen svake ideologije.

SSN smatra da srpski narod u RCG mora imati pravo na sopstveno školstvo, od predškolskih ustanova do univerziteta, o trošku Republike Crne Gore. Nastavni planovi i programi, kao i udžbenici u školama treba da budu prilagođeni identitetu i tradiciji srpskog naroda u RCG. U tu svrhu se mogu koristiti udžbenici iz Srbije i Republike Srpske, ili se mogu napisati novi za potrebe srpskog naroda u RCG. Srpski udžbenici moraju biti napisani ćirilicnim pismom.

Stranka srpskih narodnjaka smatra da u sredinama gdje ne postoji mogućnost osnivanja osnovnih i srednjih škola za srpsku zajednicu, đacima srpske nacionalnosti treba da bude

omogućeno korišćenje udžbenika srpskog jezika, istorije i geografije prilagođenih identitetu i tradiciji našeg naroda.

Stranka srpskih narodnjaka smatra da vjeronauka mora da bude uvrštena u nastavne programe osnovnih i srednjih škola.

KULTURA

SSN se zalaže za zaštitu kulturnih vrijednosti i intelektualne svojine srpskog naroda u RCG.

Stranka srpskih narodnjaka će se zalagati da država obezbijedi punu materijalnu pomoć srpskim kulturnim institucijama, društvima i pojedincima u RCG. Finansiranje tih institucija mora biti zasnovano na stručnosti, umjetničkoj vrijednosti i nacionalnom značaju.

SPORT

Stranka srpskih narodnjaka smatra da profesionalni sportski savezi, asocijacije i ustanove moraju biti oslobođeni državnog i ideološkog tutorstva.

MEDIJI

SSN smatra da se tržišnom konkurencijom i demokratizacijom medijskog prostora može uspostaviti slobodno javno mnjenje.

Budžetska samostalnost i samofinansiranje medija garancija su objektivnosti i profesionalizma.

SSN smatra da srpska zajednica u RCG mora da ima svoj televizijski i radio kanal, kao i dnevne novine i magazin, koji bi bili na budžetu RCG.

Stranka srpskih narodnjaka podržava osnivanje što većeg broja privatnih elektronskih i štampanih medija srpske zajednice u RCG.

SSN se zalaže da srpska zajednica osnuje informativnu mrežu na čitavoj teritoriji RCG, koju bi činili svi državni i privatni mediji srpskog naroda u RCG.

EKOLOGIJA

Teško narušavanje kvaliteta životne sredine veliki je problem RCG. Situacija je posebno otežana radioaktivnom kontaminacijom prouzrokovanom razaranjima tokom NATO agresije.

Stranka srpskih narodnjaka radiće na podizanju svijesti građana za očuvanje i zaštitu životne sredine putem obrazovnih programa, na svim nivoima i djelovanjem inspeksijskih službi, uz punu primjenu prava na slobodan pristup informacijama o stanju životne sredine, kao i na direktno učešće javnosti u donošenju odluka vezanih za životnu sredinu.

BRIGA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Insistiramo na ukidanju svih oblika diskriminacije u Crnoj Gori, po bilo kom osnovu. Borićemo se za punu društvenu integraciju osoba sa invaliditetom.

Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj

PROGRAM

Na osnovu programa i statuta usvojenih na osnivačkoj skupštini, Srpska radikalna stranka Dr Vojislav Šešelj, će se boriti za slobodu, demokratiju i narodno blagostanje, čiji je osnovni preduslov političko jedinstvo srpskog naroda. SRS Dr Vojislav Šešelj djeluje izrazito demokratski u uslovima višepartijskog sistema, boreći se, isključivo miroljubivim metodama.

Srpska radikalna stranka Dr Vojislav Šešelj objavljuje vaskolikom Srpstvu da su naši osnovni politički, ekonomski i socijalni ciljevi rad na širenju svojih načela i ostvarivanju ovog programa, pomoć ekonomskom, kulturnom i moralnom napretku srpskog naroda u Republici Crnoj Gori i Saveznoj Republici Jugoslaviji, saradnja sa organima lokalne samouprave u Crnoj Gori i SR Jugoslaviji, organizovanje predavanja i javnih zborova i istupa u okviru ovog programa.

Stranka će da podstiče i pomaže razvijanje parlamentarne demokratije u Crnoj Gori u skladu sa zakonom, da se zalaže za tradicionalne državne simbole bez ikakvih ideoloških obilježja, da se bori za uspostavljanje cjelovitog pravnog poretka koji obezbjeđuje legitimnost vlasti i legalnost njenih odluka, da izgrađuje društvo sa potpunom građanskom ravnopravnošću nacionalnih manjina, koje ne dovode u pitanje državni suverenitet i teritorijalni integritet Crne Gore i SR Jugoslavije.

Stranka će se zalagati za proporcionalni izborni sistem slobodno i tajno izabраниh narodnih predstavnika koji će samostalno odlučivati o obliku državnog uređenja, političkog režima i organizacije državne vlasti, čiji je temelj višepartijski sistem vlasti i dosljedno poštovanje građanskih sloboda i prava. Boreći se za ekonomsko jačanje zemlje, za bolji život građana, za ustanovljavanje profesionalne vojske i policije, za vođenje spoljne politike na principima ravnopravnosti i nemiješanja u unutrašnje odnose drugih država i za obnovu tradicionalnih prijateljstava sa svim državama tradicionalnim prijateljima SR Jugoslavije.

Srpska radikalna stranka Dr Vojislav Šešelj će se zalagati za vaspitno obrazovni sistem u skladu sa najvećim svjetskim dostignućima, za razvoj naučne i kulturne djelatnosti i, prije svega, moralne i duhovne obnove. Boriće se za slobodu štampe i drugih sredstava informisanja i dosljedno poštovanje elementarnih građanskih prava i sloboda, za pravilno rješenje statusa izbjeglih i prognanih lica sa teritorije bivših republika bivše države SFRJ. Zalagaćemo se za pospješivanje proizvodnje u preduzećima, rudnicima i poljoprivredi, za zabranu uvoza iz inostranstva robe kojom bi se gušila sopstvena proizvodnja i ugrožavalo tržište u Republici Crnoj Gori i SRJ, za slobodan protok robe i kapitala bez ograničenja na području SRJ, za vraćanje deviznih sredstava koje su građani uložili kod banaka i drugih finansijskih organizacija, za jačanje privatnog sektora i ličnog rada, za slobodnu bescarinsku zonu, za razvoj drumskog, željezničkog, vazdušnog i pomorskog saobraćaja, za zapošljavanje mladih kadrova, za jačanje sindikalnog udruživanja i povjereništva radnika.

SRS Dr Vojislav Šešelj boriće se, preko Vlade i nadležnih banaka, za fiskalnu i monetarnu politiku, za poreski sistem koji će biti realan i u nadležnosti centralnih organa vlasti, za poboljšanje zdravstva, za izradu infrastrukture u Crnoj Gori, za gradnju novih i opravku postojećih saobraćajnica, za jačanje turizma na moru i planinama, za napredak poljoprivrede i sela.

Stranka će se zalagati za saradnju sa inostranim privrednim, kulturnim i drugim subjektima, za zaštitu prirode, čistu životnu sredinu i zdravu hranu, za finansiranje državnih funkcija iz budžeta, za besplatno školovanje u svim oblicima školstva, da država propiše minimalne prosječne plate, a da se radnicima dodjeljuju povoljni krediti i građevinske parcele za gradnju porodičnih stambenih zgrada.

Borićemo se za dodjelu stipendija i kredita, za slobodno studiranje bez ograničenja upisa, posebno stimulisati studente i učenike koji postižu visoke rezultate za specijalizaciju kadrova u inostranstvu, za bolju izdavačku djelatnost.

Stranka će se zalagati za jedinstven carinski sistem i povoljnost uvoza i izvoza bez ograničenja, za uvođenje nove tehnologije, za razvoj svih grana sporta, za zaštitu porodice i jedinstvo našeg naroda.

Podgorica,
27. januar 1996.

SRPSKA RADIKALNA STRANKA
DR VOJISLAV ŠEŠELJ
Predsjednik Skupštine osnivača,
Milinko Gazdić

Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare – Gjergj Camaj

Albanska alternativa

Osnovni cilj političkog djelovanja AA na lokalnom nivou jeste da se Malesiji sa mjesnim centrom Tuzi vrati status punopravne opštine, sa pravima i obavezama kao i ostale opštine u Crnoj Gori, kao i da se u što kraćem roku donese Generalni urbanistički plan mjesnog centra Tuzi i urade detaljni urbanistički planovi za pojedina naselja i da se popiše imovina kojom raspolaže ovaj kraj.

Na republičkom nivou, AA će nastojati da pruži svoj puni doprinos ostvarivanju svih političkih i građanskih prava i sloboda, posebno manjinskih prava Albanaca u Crnoj Gori, kao što su:

- pravo na lokalnu samoupravu, kako bi ista bila bliža građanima, a uz to i racionalnija i efikasnija, a što podrazumjeva i decentralizaciju vlasti, naročito kada su u pitanju privatizacija i restitucija
- regionalizacija na osnovu evropskih standarda i na osnovu kulturnih, ekonomskih, tradicionalnih i drugih posebnosti
- zaštita identiteta
- slobodna upotreba i isticanje nacionalnih simbola i obilježja
- upotreba jezika i pisma u privatnoj, javnoj i službenoj upotrebi
- školovanje na svom maternjem jeziku i pismu, osnivanje privatnih obrazovnih ustanova, a nastavni planovi i programi da obuhvate i istoriju i kulturu Albanaca kao i slobodna upotreba nastavnih sredstava
- pravo da se lično ime i prezime upisuje u matične knjige piše i koristi u službene isprave na svom jeziku i pismu
- pravo da se tradicionalno lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisana i na jeziku i pismu Albanske nacionalne manjine (u sredinama sa značajnom populacijom)
- pravo da se obezbijedi odgovarajući broj mandata u sjupštini Crne Gore i skupštinama lokalne samouprave kroz neposrednu reprezentaciju i srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave
- pravo na informisanje na svom jeziku i pismu i osnivanje sopstvenih sredstava javnog informisanja, pravo udruživanja i saradnje sa sunarodnicima koji su van teritorije Crne Gore, zaštita kulturne baštine i pravo rada u cilju unapređenja prava kroz djelovanje u nacionalnom savjetu Albanaca.

Uz sve ovo tražićemo mogućnost zakonodavne reforme u korist unaprijeđenja prava Albanaca odnosno ispunjenje međunarodnih standarda od izbornih zakona, zakona o privatizaciji, restituciji i raspolaganju imovinom, što podrazumijeva više uticaja lokalnog stanovništva na odluke koje se donose u njihove ime.

Posebno ćemo se zalagati za stvaranje povoljne zakonske klime kako bi naši građani mogli slobodno ulagati sredstva kroz osnivanje srednjih i malih preduzeća, a time i spriječili dalji odlazak mladih u inostranstvo.

Akcent političkog djelovanja AA biće stavljen na zaustavljanju sadašnjeg kolektivnog i neplanskog naseljavanja mjesta gdje su Albanci autohtoni, odnosno spriječavanje nastojanja da se mjenja demografska struktura lokalnog stanovništva na organizovan način, što je u suprotnosti sa svim međunarodnim konvencijama.

AA kao svoje programsko opredjeljenje ima kroz integracije u Evropsku uniju i NATO, i kao politički subjekat daćemo puni doprinos da se Crna Gora što prije pripremi i bude dio velike porodice evropskih naroda, a u bezbjednosnom smislu dio najjače svjetske sigurnosne alijanse u NATO.

Demokratski savez u Crnoj Gori

PROGRAM

Usvojen na osnivačkoj skupštini 26. 08. 1990.

Duboka društveno-ekonomska i politička kriza u kojoj se nalazimo već duže vremena, ispred višenacionalne zajednice, otvara više dilema nakon njenog daljeg opstanka. U opciji su više programa i projekata koje teže da dobiju svoj legitimitet u Jugoslaviji. Ovo šarenilo ideja i prijedloga, raznih programa sa jasnim političkim profilima, najbolje pokazuje za sudbinu Jugoslavije koliko su svi preokupirani za njenu budućnost, koliko se angažuju svi subjekti, bez rezerve prema bilo kome, da može govoriti ili odlučiti u ime drugih. Prema tome, Jugoslaviju treba shvatiti kao zajednički interes, i kao interes svakog, jer je ona osnovana slobodnom voljom svih, takođe i voljom albanskog naroda u Crnoj Gore, i za svako uređenje bilo to u federalnom ili konfederalnom smislu, neotuđivo je pravo i Albanaca u Crnoj Gori da i svojom slobodnom voljom odluče o tome.

Fakat da svestrana i duboka kriza koja je obuhvatila našu zemlju, a što je izraženije i sa težim posljedicama u mjestima gdje žive Albanci, zahtijeva radikalne promjene u svim segmentima ekonomskog, društvenog, političkog i kulturnog pogleda. Kao takva, kriza se može savladati samo maksimalnim angažovanjem svih subjektivnih snaga, stvaralačkih potencijala, ali ovaj angažman nije moguć u sklopu političkog monizma i jednopartijskog monopola.

Inicijativni odbor uzeo je inicijativu da formira Demokratski Savez u Crnoj Gori, kao partija za političko, društveno i kulturno djelovanje svih onih koji prihvate programske orijentacije Demokratskog saveza i njene intencije.

DSCG će se angažovati reformama društveno – ekonomskog i političkog pogleda, koje teže da izvedu društvo što brže iz teške krize. U tom smislu, ova politička organizacija zalagaće se – za tržišnu ekonomiju, za različite forme vlasništva, za moderno tržište, i za nemiješanje nekompetentne politike u ekonomskim resorima, jer bi to imalo i dalje teških posljedica.

Područja u kojima žive Albanci u Crnoj Gori, i pored ljudskog i prirodnog potencijala, ekonomski su još najnerazvijenija mjesta. Ekonomska zaostalost, nezapošljenost, su parametri krize. Stoga DSCG ocjenjuje da su ekonomska zaostalost i nezaposlenost glavni problemi albanskog naroda u Crnoj Gori, zbog čega će se zalagati za brži razvoj i izlazak iz ove teškoće. DSCG će se zalagati za stimulaciju inicijativa u angažiranju investicija za racionalizaciju i modernizaciju proizvoda. DSCG će se zalagati za proizvodne orijentacije, rekonstrukcije, a ne za gašenje postojećih ekonomskih i proizvodnih objekata. Zalagaće se za jednaka prava svakog na poslu, zavisno od sposobnosti, kao i protiv bilo kakvih privilegija na ovom području, na osnovu regionalne, nacionalne ili vjerske pripadnosti. Zalagaće se za maksimalno korišćenje svih postojećih potencijala unutar Crne Gore, za brži ekonomski razvitak. Zalagaće se za socijalnu politiku kao u svim modernim zemljama svijeta, kao i solidarnost razvijenih prema nerazvijenima, ali i punu nacionalnu ravnopravnost.

DSCG će se zalagati za demokratiju, za obezbjeđivanje pune političke i pravne jednakosti svih građana, svake individue, vlasništva i njihovog digniteta, bez obzira na nacionalnu, vjersku i polnu pripadnost. Zalagaće se za pravnu državu koja će striktno poštovati Ustav i zakon, a odstraniti političku arbitražu vlastodržca.

Angažovaće se za politički pluralizam, koji ispoljava razne strukture i interese različitih političkih opcija u višepartijskom sistemu.

Zalagaće se za potpunu odbranu prava čovjeka i građanina, kako bi slobodno izražavao svoje mišljenje, slobodno izražavao svoju volju i političko opredjeljenje.

Zalagaće se za slobodu misli i govora, za slobodu štampe i političkog organizovanja, za ukidanje bilo kakve cenzure, posebno tajnih cenzura.

Zalagaće se za slobodu pravosudnih organa i nezavisnost individua, protiv gonjenja i političkih reperkusija građana.

Zalagaće se za razvoj demokratskih odnosa bilo to u federativnom ili konfederativnom uređenju, shvativši konfederaciju kao zajednicu ravnopravnih subjekata, kao zajednicu ravnopravnih građana i nacionalnosti. U konfederativnom uređenju će se zalagati za modernu konfederaciju, jednakih i ravnopravnih naroda i jednakih prava bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost, kao i svih konfederativnih jedinica, za parlamentarni sistem, za slobodne i tajne izbore. Zalagaće se za skupštinu federativnog ili konfederativnog uređenja, koja će se sastojati od vijeća konfederativnih ili federativnih jedinica i za vijeće građana.

Zalagaće se za primjenu konsenzusa za sva bitna pitanja za našu zemlju.

Zalagaće se za stvaranje demokratskog, savremenog i progresivnog društva.

Zalagaće se za proširenje demokratskih institucionalnih kanala u pravcu reafirmacije i zbližavanja svih ljudi prema državi Crnoj Gori i obrnuto, kao i ustavnog položaja Crne Gore, shvativši Crnu Goru i dalje kao zajednicu ravnopravnih građana i nacionalnosti.

Zalagaće se za afirmaciju subjektiviteta društvenog, političkog i kulturnog bića Albanaca u Crnoj Gori i za njihova prava, nezavisno od broja, stepena razvijenosti, u saglasnosti sa svim drugim narodima sa kojima živimo zajedno, da iskoriste sve moguće oblike pravnog i političkog konstituisanja, koje bi afirmisale njihovu jednakost.

Znajući da su saradnja, sporazumijevanje, solidarnost i slične odlike naroda bitne odlike civilizacije, a svađe i neprijateljstva među njima predstavljaju veliku nesreću za civilizaciju, DS će se zalagati za razvijanje prijateljstva među narodima, prvenstveno Crne Gore, Jugoslavije, a i šire.

Kada je riječ o odnosu sa susjednim državama, zalagaće se za dobrosusjedske odnose, a posebno će se angažovati za slobodno kretanje roba i kulture sa Albanijom, a nastojeće da ostvari sva prava i privilegije koje zakonom pripadaju pograničnom području.

Zalagaće se za potpunu ravnopravnost svih naroda koji žive u Crnoj Gori i Jugoslaviji, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost.

Zalagaće se za afirmaciju spoznaje da je Crna Gora država svih onih koji u njoj žive i da svi skupa, Crnogorci, Muslimani i Albanci moraju nastojati da je zajednički očuvaju, te da raznolikost kultura i tradicija samo može obogaćivati Crnu Goru.

DS će se posebno zalagati protiv:

- Svake privilegije ili diskriminacije, bilo po nacionalnoj ili vjerskoj osnovi
- Koncepta o autohtonim narodima koji su formirali državu i tzv. narodima u prolazu jer teritorija na kojoj jedan narod živi, samim tim i pripada tom narodu.

- Hegemonizma i šovinizma;
- Nacionalističkih i birokratskih manipulacija u nacionalnom pitanju.

DSCG će se zalagati i za svestrani kulturni razvoj svih naroda Jugoslavije, za potpuno školovanje na maternjem jeziku na svim stepenima školovanja, za očuvanje moralnog i materijalnog položaja škole, za korištenje maternjeg jezika u javnoj komunikaciji i administraciji gdje za to postoje uslovi, za jednako i slobodno kultivisanje kulturnih i istorijskih tradicija, za slobodno korišćenje svih nacionalnih simbola, za slobodno obilježavanje svih nacionalnih i vjerskih praznika, kao i za pravo na mogućnost da svaki narod (i narodnost) iskoristi rezultate svoga kulturnog i duhovnog stvaranja, bez obzira gdje se to stvorilo.

U ovom pravcu, trebalo bi razviti i dalje institucije koje se bave studiranjem i kultivisanjem kulture, tradicije i slobodnog izražavanja nacionalnog individualiteta svih onih koji žive u Crnoj Gori i Jugoslaviji.

Zalagaće se protiv represija i rekonstrukcija kao rješenja za problem, protiv imputiranja pseudoproblema, protiv vanrednih mjera i vanrednih stanja, protiv političkih i montiranih procesa. U skladu sa tim će se zalagati za oslobađanje političkih zatvorenika, za konstruktivniji dijalog i dobro razumijevanje.

Demokratski savez u Crnoj Gori, takođe, će se zalagati za očuvanje životne okoline i prirodnih resursa jer nijedna generacija ne smije na nedomaćinski način da se ponaša prema bogatstvima koje pripadaju i drugim generacijama.

Tuzi, 9. 9. 1990. godine

*d) Statuti političkih partija***FORCA – Nazif Cungu**

U skladu sa odredbama čl. 11 Zakona o političkim partijama (Sl. List RCG Br. 21/04 od 31. 3 . 2004. god.) Osnivačka političke partije Nova Demokratska Snaga, Forca e Re Demokratike – NDS – FRD – FORCA, održana dana 22. 10. 2005. god., donijela je

STATUT PARTIJE**OSNOVNE ODREDBE**

Član 1.

Statutom NOVE DEMOKRATSKE SNAGE – FORCA E RE DEMOKRATIKE (u daljem tekstu NDS – FRD – FORCA), uređuju se:

- ciljevi udruživanja i metod njihovog ostvarivanja,
- javne oznake i sjedište,
- uslovi i način stupanja u članstvo i prestanka članstva, prava, obaveze i odgovornosti članova,
- organizacija i organi NDS – FRD – FORCA,
- sticanje i raspolaganje sredstvima,
- donošenje akata NDS – FRD – FORCA,
- prestanak rada.

CILJEVI PARTIJE

Član 2.

Nova demokratska snaga je politička organizacija formirana sa ciljem da se javno bori za širenje demokratskih načela, decentralizaciju vlasti i ostvarenje ideala slobodnog pojedinca i slobodnog društva, ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti, ravnopravnosti polova, zaštitu privatne svojine, vladavinu prava, slobodnog tržišta i socijalne pravde i zaštita životne sredine u Crnoj Gori.

NDS – FRD – FORCA će se koristiti svim raspoloživim sredstvima Ustavom i zakonom dozvoljenim radi ostvarivanja ciljeva navedenih u prethodnom stavu.

Član 3.

Programski ciljevi na nacionalnom planu NDS – FRD – FORCA su:

- Poštovanje Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- Obezbeđivanje pozitivne diskriminacije u ekonomskom razvoju područja u kojima Albanci čine većinu;

- Obezbjedivanje pozitivne diskriminacije u izbornom sistemu za Albance u Crnoj Gori;
- Obezbjedivanje sredstava iz Budžeta RCG za realizaciju komunalne infrastrukture u cilju pospješivanja ekonomskog razvoj;
- Kulturnu, ekonomsku i političku integraciju u Crnoj Gori na ravnopravnim osnovama u okviru evropskih integracija;
- Školovanje na maternjem jeziku na svim nivoima;
- Slobodnu upotrebu nacionalnih simbola;
- Slobodnu upotrebu albanskog jezika i pisma u lokalnim zajednicama gdje Albanci čine većinu ili čine respektabilan broj;
- Otvaranje novih graničnih prelaza i aktiviranje robnog prometa na prelazima koji to ne upražnjavaju;
- Slobodni protok ljudi, ideja, robe i kapitala između Albanaca u Crnoj Gori i Albanaca Albanije, Kosova i Makedonije;
- Afirmaciju duhovnih, kulturnih i političkih vrijednosti Albanaca u Crnoj Gori;
- Prihodovanje od eksploatacije prirodnih resursa na lokalnom nivou (morski, pomorski, mineralni, prirodni i drugo);
- Održivi razvoj kroz očuvanje životne sredine;
- Osnivanje nacionalnih institucija kao što su kulturne, obrazovne, informativne i sl.
- Proporcionalno učešće Albanaca u izvršnim, sudskim i zakonodavnim organima RCG.

NAZIV, SJEDIŠTE I SIMBOLI

Član 4.

Naziv partije je:

„Nova demokratska snaga“

„Forca e re demokratike“

Skraćeni naziv Partije je: NDS – FRD – FORCA

Sjedište partije je u Ulcinju, Bul. Gj. K. Skenderbeg bb.

Pečat partije je okruglog oblika.

Oznaka partije je gravura Starog grada Ulcinja, okružena sa elementima Evropske unije na natpisom na albanskom, crnogorskom i engleskom jeziku i skraćenicom NDS – FRD – FORCA.

ČLANSTVO, PRAVA I DUŽNOSTI

Član 5.

Član NDS – FRD – FORCA može biti svaki punoljetni građanin Crne Gore koji prihvata programsku načela, ciljeve i statut partije i koji je voljan da radi na njihovom ostvarivanju.

Članstvo u NDS – FRD – FORCA se stiče svojeručnim potpisivanjem pristupnice.

Član 6.

Član NDS – FRD – FORCA učestvuje u aktivnostima partije i ima pravo da bira i bude biran u organe partije.

Član NDS – FRD – FORCA ima potpuno pravo na zaštitu u slučaju diskreditovanja njegovih prava zbog pripadnosti NDS – FRD – FORCA ili obavljanja stranačkih poslova.

Član 7.

Član partije je u obavezi da širi ideje koje zastupa partija, da čuva i unaprjeđuje ugled partije, da se u izborima zalaže za uspjeh partije i da prema svojim mogućnostima materijalno pomaže partiju.

Član 8.

Član partije ima pravo da u radu organa i organizacija partije iznosi svoje mišljenje i zauzima stavove o pitanjima o kojima raspravljaju i odlučuju organi i organizacija partije.

Zbog iznijetog mišljenja ili zauzetog stava član partije ne može biti izložen bilo kakvim sankcijama osim u slučajevima da zauzme stavove koji predstavljaju polnu, vjersku i rasnu diskriminaciju.

Član 9.

Članstvo u NDS – FRD – FORCA prestaje:

- istupanjem
- isključenjem
- stupanjem u drugu stranku
- brisanjem iz evidencije
- kandidovanjem na izbornoj listi mimo odluka partije

Član 10.

Isključenje je izuzetno sredstvo prestanka članstva u NDS – FRD – FORCA. Član može biti isključen iz partije u slučaju da:

- Učestvuje u političkim aktivnostima i zastupa u javnosti stavove suprotne programu i političkim stavovima partije, povredi odredbe statuta partije i time nanosi štetu partiji;
- Ne izvršava i ne sprovodi odluke partije za koji je zadužen ili postupa suprotno njima;
- Iznosi u javnosti rasprave, zaključke i pisani materijal sa sjednica organa partije a nije za to ovlašten.

Postupak o isključenju pokreću mjesni odbor ili predsjednik partije.

Odluku o isključenju donosi Predsjedništvo.

Odluka se dostavlja isključenom članu koji ima pravo žalbe Glavnom odboru u roku od 15 dana. Odluka glavnog odbora je konačna

Član 11.

Članstvo NDS – FRD – FORCA prestaje zbog neizvršavanja vršenja dužnosti iz člana 5 statuta, a za period od najmanje godinu dana.

Odluku o brisanju donosi opštinski odbor o čemu obavještava predsjedništvo i samog člana, koji ima pravo žalbe predsjedništvu.

Član 12.

Partija može da ima počasnog predsjednika. Zvanje počasnog predsjednika partije se dodjeljuje zaslužnom članu partije ili bivšem predsjedniku, a o njegovom dodjeljivanju odlučuje Glavni odbor NDS – FRD – FORCA. Zvanje počasnog člana partije mogu dobiti pojedinci koji su javno ispoljili privrženost i zalaganje za osnovna programska načela NDS – FRD – FORCA a o njegovom dodjeljivanju odlučuje Glavni odbor.

ORGANIZACIJA I ORGANI NDS – FRD – FORCA

Član 13.

Organi partije su Skupština partije, Glavni odbor, Predsjednik, potpredsjednici i Predsjedništvo.

SKUPŠTINA

Član 14.

Skupština je najviši organ NDS – FRD – FORCA. Može biti redovna, vanredna i izborna. Skupština se održava po pravilu svake godine a najmanje jednom u dvije godine.

Izborna skupština održava se jednom u četiri godine. Skupštinu sačinjavaju izborni predstavnici (član skupštine) organizacionih odbora (opštinskih i mjesnih).

Član skupštine partije se bira na period od četiri godine. O načinu izbora članova partije odlučuje Glavni odbor.

U slučaju da članu skupštine u međuvremenu, iz bilo kog razloga prestane članstvo u NDS – FRD – FORCA na mjesto člana skupštine, organizacioni odbor dužan da odabere novog.

Skupština može sebi skratiti mandat. Predlog za skraćenje mandata podnosi: Glavni odbor, predsjednik ili najmanje jedna trećina poslanika.

Skraćenjem mandata skupštine skraćuju se mandati svih organa partije.

Vanredna izborna skupština (u novom sazivu), održava se u roku od 30 dana od donošenja odluke o skraćanju mandata skupštine.

Odluka o skraćanju mandata donosi se nadpolovičnom većinom članova skupštine.

Ako uslijed posebnih okolnosti i naročitih interesa partije ne može biti sazvana redovna ili vanredna skupština, redovna skupština može, po isteku od najmanje dvije godine od dana održavanja prethodne izborne skupštine.

Odluke o kriterijumima, vremenu i mjestu njenog održavanja donosi redovna skupština partije.

Član 15.

Skupština se saziva na prijedlog:

- Predsjednika partije,
- Glavnog odbora,
- Više od jedne trećine poslanika.

Član 16.

Rad skupštine je punovažan kada zasijedanju prisustvuje većina poslanika.

Izborna skupština bira svoje radno predsjedništvo. Redovnim skupštinama predsjedava predsjednik partije. Odluke se donose većinom glasova prisutnih poslanika ako statutom nije drugačije utvrđeno.

Član 17.

Sve odluke iz svoje nadležnosti skupština donosi javnim glasanjem osim ako skupština ne odluči drugačije. Izbori za organe koje bira Skupština sprovode se tajnim glasanjem.

Član 18.

Nadležnosti skupštine su:

- Usvaja Program i Statut partije i njihove izmjene,
- Usvaja izvještaj Glavnog odbora o radu partije,
- Odlučuje o promjeni organizacije partije,
- Usvaja poslovnik o svom radu,
- Odlučuje o prestanku rada partije,
- Na izornoj Skupštini: Glavni odbor, Predsjednika i Potpredsjednike.

Član 19.

Neusvajanjem godišnjeg izvještaja Glavnog odbora od strane skupštine, po automatizmu izglasano je nepovjerenje Glavnom odboru, predsjedniku, potpredsjednicima i Predsjedništvu NDS – FRD – FORCA.

Izborna skupština zasijeda u roku od 30 dana.

Prijedlog za razrješenja Predsjednika partije može donijeti Glavni odbor i jedna trećina članova skupštine.

Prijedlog za razrješenje potpredsjednika može podnijeti predsjednik, Glavni odbor i jedna trećina članova skupštine.

Skupština zasijeda u roku od 30 dana nakon usvajanja prijedloga na Glavnom odboru, pismeno podnijetog prijedloga jedne trećine članova skupštine za slučaj iz stava tri.

GLAVNI ODBOR

Član 20.

Glavni odbor je organ Partije koji između dvije skupštine utvrđuje politiku Partije u skladu sa odlukama Skupštine.

Glavni odbor je odgovoran za ostvarivanje Programa i političkih stavova Partije, kao i za sprovođenje odluka Skupštene.

Član 21.

Glavni odbor čine:

- Predsjednik i potpredsjednici,
- Članovi koje bira Skupština partije (15),

- Republički poslanici,
- Opštinski odbornici,
- Predsjednik omladinskog foruma NDS – FRD – FORCA,
- Kooptirani članovi (najviše 20% od broja koje bira Skupština Partije) o čemu odlučuje Glavni odbor, tajnim glasanjem, na prijedlog predsjednika Partije.

Predsjednik odnosno potpredsjednici Partije su po funkciji predsjednik Glavnog odbora odnosno potpredsjednici Glavnog odbora.

Mandat članova Glavnog odbora traje četiri godine ukoliko Skupština drugačije ne odluči.

Član 22.

Članovi koje bira Skupština odbora traje četiri godine ukoliko Skupština drugačije ne odluči.

Listu utvrđuje Predsjedništvo, ona mora sadržati najmanje 30% više kandidata nego što se bira, a najviše 100% više kandidata nego što se bira.

Član 23.

Glavni odbor:

- saziva Skupštinu;
- odlučuje o mjestu i vremenu održavanja redovne Skupštine;
- predlaže dnevni red i Poslovnik o radu Skupštine;
- utvrđuje tačan broj kandidata za sastav Glavnog odbora;
- podnosi Skupštini izvještaj o radu Partije u periodu između skupština;
- utvrđuje predlog statuta NDS – FRD – FORCA, kao i njegovih izmjena i dopuna;
- pokreće postupak za razrješenje Predsjednika i Potpredsjednika, na prijedlog jedne trećine članova;
- odlučuje o eventualnom neučestvovanju na izborima na svim nivoima;
- odlučuje o eventualnim koalicijama na svim nivoima;
- utvrđuje listu kandidata za odbornike i poslovnike;
- odlučuje o predloženoj izbornoj listi u cjelini;
- aktivira deponovane ostavke odbornika i poslanika kada dođe do grubog kršenja poslaničkih ili odborničkih obaveza;
- odlučuje o učešću u Vladi, republičkim i lokalnim organima uprave;
- potvrđuje odluke Predsjedništva o izboru kadrova za organe vlasti;
- usvaja izborni program partije;
- usvaja izvještaj predsjedništva;
- usvaja izvještaj poslaničkog kluba;
- usvaja izvještaj Odborničkog kluba;
- donosi konačnu odluku o raspuštanju organizacionih odbora;
- donosi odluke pa žalbama izjavljenim na odluke o isključenju iz članstva;
- usvaja poslovnik o svom radu;

Glavni odbor odlučuje o saradnji međunarodnim organizacijama i asocijacijama i eventualnom učlanjenju NDS – FRD – FORCA u njih.

Član 24.

Glavni odbor odlučuje punovažno ako sjednici prisustvuje većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora.

Glasanje je javno osim u slučaju pokretanja postupka za razrješenje Predsjednika i potpredsjednika.

Glavni odbor donosi odluke većinom glasova prisutnih.

Glavni odbor sazivaju predsjednik Partije ili jedna trećina članova Glavnog odbora najmanje jednom u šest mjeseci.

Član 25.

U slučaju da član Glavnog odbora neopravdano odsustvuje sa tri sjednice, prestaje mu mandat u Glavnom odboru, a na njegovo mjesto dolazi sljedeći sa liste sa koje je član biran.

Član 26.

Predsjednika i potpredsjednike bira Skupština tajnim glasanjem.

Mandat Predsjednika i potpredsjednika traje četiri godine, ako Skupština ne odluči drukčije.

Član 27.

Svaki član NDS – FRD – FORCA ima pravo da istakne kandidaturu za predsjednika Partije. Kandidat za predsjednika Partije dužan je da predloži programsku platformu Partije, broj potpredsjednika koji se bira i kandiduje za potpredsjednike.

Kandidatura je punovažna ako je obezbijedena saglasnost najmanje 10% članova partije.

Za predsjednika partije izabran je kandidat koji u prvom krugu glasanja osvoji većinu glasova prisutnih.

U slučaju da na izborima učestvuje jedan kandidat koji na prvom glasanju nije osvojio većinu glasova prisutnih, postupak izbora se ponavlja sa novim kandidatima.

U slučaju da na izborima učestvuje više od jednog kandidata, a ni jedan od kandidata nije osvojio većinu glasova prisutnih, glasanje se ponavlja između dva kandidata koji su osvojili najviše glasova, a izabran je onaj koji osvoji više glasova u drugom krugu.

Izborom predsjednika Partije usvojena je predložena programska platforma Partije.

Član 29.

Predsjedništvo partije je izvršno – politički organ partije.

Predsjedništvo partije čine: Predsjednik, Potpredsjednici, Poslanici, Ministri, Predsjednik omladinskog foruma, Predsjednici opštinskog odbora i predsjednici odborničkih klubova.

Predsjedništvo, na inicijativu Predsjednika partije, raspravlja pitanja iz nadležnosti Predsjednika.

U odsustvu Predsjednika partije zamjenjuje ga potpredsjednik koga on ovlasti.

Član 30.

Predsjedništvo partije vodi predizborne aktivnosti partije, utvrđuje izborni program, priprema sjednice i sprovodi odluke Glavnog odbora.

Predsjedništvo partije prati rad ministarstava na nivou Republike Crne Gore i rad SO na nivou lokalne uprave.

Predsjedništvo je odgovorno Glavnom odboru za partijske stavove, na republičkom i lokalnom nivou.

Član 31.

Predsjedništvo partije:

- usklađuje i nadzire rad lokalnih organa partije;
- donosi pravilnik o radu mjesnih odbora;
- organizuje izborne štabove na svim nivoima;
- donosi i realizuje program izborne kampanje;
- utvrđuje konačne liste kandidata po opštinama za izbor članova Glavnog odbora;
- donosi odluke o organizovanju, širenju partije i formiranju mjesnih odbora;
- donosi odluke o suspenziji mjesnih odbora;
- postavlja povjerenike u opštinama gdje nije formiran mjesni odbor;
- po potrebi saziva skupštine mjesnih odbora;
- donosi odluku o isključenju iz partije;
- rješava sporove koji nastaju među organima partije ili predsjednika;
- daje saglasnost za program i statut foruma mladih NDS – FRD – FORCA;
- formira kadrovske liste za opštinske i republičke organe;
- sa kadrovske liste vrši izbor pojedinaca, za organe vlasti, koji potvrđuje Glavni odbor;
- imenuje poslovnog sekretara;
- aktivira deponovane ostavke odbornika kada dođe do grubog kršenja odborničkih obaveza;
- osniva i raspušta stručne odbore, pododbore i komisije;
- rješava po žalbama na brisanje iz evidencije;
- planira i organizuje političke skupove partije;
- raspoloža finansijskim sredstvima i redovno obavještava Glavni odbor sa načinom utroška sredstava;
- organizuje sekretarijat partije i druge odgovarajuće službe za obavljanje stručnih, administrativnih i finansijskih poslova partije;
- obavlja tekuće poslove u partiji;
- donosi poslovnik o svom radu.

Član 32.

Predsjedništvo partije kvalifikovano odlučuje ako sjednici prisustvuje više od 1/2 članova, a odluke donosi većinom glasova.

Predsjedništvo se sastaje najmanje jednom u tri mjeseca.

STRUČNI ODBORI

Član 33.

Predsjedništvo formira za pojedine oblasti stručne odbore iz redova stručnjaka.
Rad stručnih odbora reguliše se posebnim pravilnikom.

OMLADINSKI FORUM NDS – FRD – FORCA

Član 34.

U okviru NDS – FRD – FORCA organizuje se Omladinski forum NDS – FRD – FORCA kao organizacija mladih članova partije.

Omladinski forum donosi svoj Program i Statut, koji ne mogu biti u suprotnosti sa Programom i Statutom partije i koji podliježe verifikaciji od strane Predsjedništva partije

Omladinski forum NDS – FRD – FORCA bira sve svoje organe.

OPŠTINSKI I MJESNI ODBORI

Član 35.

Opštinsku organizaciju čine svi članovi partije u određenoj opštini.

Najviši organ opštinske organizacije je Skupština

Skupštinu organizacije saziva predsjednik opštinskog odbora, opštinski odbor, trećina mjesnih odbora, trećina članstva opštinske organizacije, a izuzetno Predsjedništvo.

Skupština opštinske organizacije punovažno odlučuje kada zasijedaju prisustvuje većina članova opštinske skupštine.

Skupština odlučuje većinom prisutnih članova, glasanje je javno, a Skupština može odlučiti da se o nekim pitanjima iz njene nadležnosti glasa i tajno.

Skupština opštinske organizacije:

- donosi plan rada opštinske organizacije na prijedlog opštinskog odbora;
- bira članove opštinskog odbora, tajnim glasanjem;
- usvaja izvještaj o radu i o finansijskom poslovanju opštinskog odbora između dvije skupštine.

Član 36.

Opštinski odbor rukovodi radom opštinske rukovodi radom opštinske organizacije između dvije Skupštine.

Opštinski odbor se osniva u opštini u kojoj ima najmanje 30 članova partije, osim u slučajevima gdje, zbog lokalnih prilika, Predsjedništvo odluči da taj broj može biti manji.

Opštinski odbor čine:

- najmanje 7 članova izabranih na Skupštini organizacije;
- članovi Glavnog odbora iz te organizacije, osim članova Predsjedništva;
- predsjednik odborničkog kluba, odnosno, predstavnik odbornika;
- kooptirani članovi (do 20% od broja izabranih članova);
- predsjednik Opštinskog odbora Omladinskog foruma NDS – FRD – FORCA;

Opštinski odbor iz svojih redova bira predsjednika i do dva potpredsjednika, tajnim glasanjem.

Opštinski odbor odlučuje većinom glasova prisutnih, ako sjednici prisustvuje više od polovine članova odbora.

Sjednicu opštinskog odbora sazivaju predsjednik odbora, ili trećina članova odbora, najmanje jednom mjesečno.

Mandat opštinskog odbora je do sljedeće Skupštinske organizacije.

Član 37.

Opštinski odbor ima svoj pečat.

Pečat opštinskog odbora je okruglog oblika sa znakom Partije u sredini, po čijem obodu je kružno upisano ime partije i ime opštinskog odbora.

U slučaju da član opštinskog odbora neopravdano odsustvuje sa tri sjednice, prestaje mu mandat u opštinskom odboru.

Član 38.

Opštinski odbor:

- radi na širenju ideja i popularizaciji Programa Partije;
- sprovodi stavove partije i odgovara za njihovu realizaciju;
- obavezan je da obavi sve poslove koje mu povjeri Predsjedništvo partije;
- obavezan je da širi organizaciju partije na cijeloj teritoriji opštine;
- može formirati svoje predsjedništvo ukoliko opštinski odbor broji najmanje 15 članova;
- određuje djelokrug rada opštinskog predsjedništva;
- organizuje izborne aktivnosti u izbornoj kampanji i odgovoran je za njihovu realizaciju;
- aktivno u rješavanju svih problema na lokalnom nivou;
- vodi finansijsko poslovanje odbora;
- prikuplja sve informacije o lokalnim prilikama i dostavlja ih Predsjedništvu;
- predlaže kandidate za članove Glavnog odbora;
- predlaže predsjedniku partije kandidate za stalnu listu kandidata za poslanike;
- osniva i raspušta mjesne odbore za teritoriju jednog biračkog mjesta ili imenije i razrješava stranačke povjerenike ako nije u mogućnosti da na teritoriji biračkog mjesta formira mjesni odbor;
- usvaja izvještaj odborničkog kluba odnosno predstavnika odbornika;
- prati rad odbornika i o tome redovno izvještava Predsjedništvo partije;
- bira poslanike za Skupštinu NDS – FRD – FORCA;
- predlaže listu kandidata za odbornike;
- predlaže predstavnike za lokalnu vlast u kojoj učestvuje Partija;
- vrši redovne posjete članstvu najmanje jednom u dva mjeseca.

Član 39.

Opštinski odbor se konstituira 6 mjeseci nakon učešća partije na prvim lokalnim ili republičkim izborima pod uslovom da se usvoji tri odbornička mjesta ili jedno poslaničko mjesto.

Do konstituisanja Opštinskog odbora, sve nadležnosti iz ovog Statuta obavljaće Predsjedništvo partije i Glavni odbor u skladu sa njihovim ovlaštenjima.

Član 40.

Mjesni odbor obavlja poslove koje mu povjeri opštinski odbor odbor opštine kojoj mjesni odbor pripada. Mjesni odbor bira predsjednika, koji o radu mjesnog odbora izvještava opštinski odbor.

Do osnivanja opštinskog odbora, mjesni odbor je odgovoran Predsjedništvu partije i Glavnom odboru po čijim uputstvima i smjernicama djeluje.

Predsjednici mjesnih odbora, ili imenovani povjerenici koji nijesu izabrani u opštinski odbor učestvuju u radu opštinskog odbora bez prava glasa.

Član 41.

Nadzorni odbor se osniva za poslove kontrole prihoda i rashoda partije.

Nadzorni odbor ima 3 člana koje bira Glavni odbor izvan svog sastava.

Nadzorni odbor je dužan da o svim načelnim nepravilnostima izvijesti Glavni odbor, Predsjedništvo i Predsjednika partije.

STATUTARNI ODBOR

Član 42.

Statutarni odbor priprema prijedloge za izmjene i dopune Statuta i u formi mišljenja tumači Statut i statutarnost opštih akata partije.

Statutarni odbor bira Glavni odbor. Statutarni odbor broji 3 člana.

Statutarni odbor na konstitutivnoj sjednici bira svog predsjednika.

Statutarna komisija podnosi izvještaj Glavnom odboru.

POSLANICI I ODBORNICI

Član 43.

Poslanici su izabrani članovi partije koji zastupaju partiju i zalažu se za njene političke stavove u Skupštini.

Član 44.

Izborne liste predlaže Predsjednik partije sa stalne liste kandidata za poslanike koju je osvojio Glavni odbor. Kod proglašenja poslanika mora se obavezno poštovati redosljed na izbornoj listi.

Član 45.

Stalna lista kandidata za poslanike sastavlja se po azbučnom redu. Stalna lista se može mijenjati saglasno interesima partije o čemu odluku donosi Glavni odbor.

Stalna lista se formira tako što opštinski odbori predlažu kandidate Predsjedniku partije koji razmatra ove prijedloge i nudi Glavnom odboru na usvajanje stalnu listu.

Član 46.

Pri predlaganju i izboru kandidata doprinos

- organizaciono političke sposobnosti;
- moralni kredibilitet;
- ugled koji kandidat uževa u sredini u kojoj živi;
- ugled koji kandidat uživa u stručnim krugovima;
- zdravstveno stanje.

Član 47.

Kandidati za poslanike sa stalne liste su dužni da:

- aktivno učestvuju u radu partije;
- rade na stalnom širenju ideja partije i njene organizacije na terenu;
- sprovode u život odluke partije;
- svojim ugledom i radom pridobijaju nove simpatizere partije;
- popularišu ideje partije preko televizije, radija, štampe.

Član 48.

Poslanici podnose šestomjesečni izvještaj o radu Glavnom odboru.

Poslanici su dužni da, odmah poslije izbora, deponuju svoje pismene neopozive ostavke partiji. Deponovane ostavke aktivira Glavni odbor u slučajevima grubog kršenja poslaničkih obaveza

Član 49.

Odbornici su izabrani članovi partije koji zastupaju partiju i zalažu se za njene političke stavove u opštinskim skupštinama.

Odbornički klubovi odnosno predstavnici odbornika podnese šestomjesečne izvještaje o radu Opštinskom odboru.

Prilikom kandidovanja, odbornici su dužni da deponuju ostavke partiji. Ostavke oktivira Predsjedništvo.

ADMINISTRACIJA PARTIJE

Član 50.

Administrativno – tehničke poslove u partiji obavlja tehnički sekretar opštinskog odbora.

Tehničkog sekretara bira Predsjedništvo partije.

Tehnički sekretar za svoj rad odgovara Predsjedništvu partije.

Tehnički sekretar ne može imati nikakvu političku funkciju u partiji.

Pored tehničkog sekretara, Predsjedništvo partije može angažovati i druge administrativne radnike, u zavisnosti od obima poslova i stanja u budžetu Partije.

PRIHODI PARTIJE

Član 51

Prihodi NDS – FRD – FORCA su:

- prihodi u skladu sa propisima o finansiranju političkih partija;
- doprinosi poslanika i svih članova NDS – FRD – FORCA koji su imenovani na plaćene funkcije u predstavničkim organima, u skladu sa odlukom Predsjedništva partije;
- prilozi članova i simpatizera partije;
- ostali zakonski izvori.

Sredstvima partije raspolaze i o njihovom korišćenju odlučuje Predsjedništvo partije.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 52.

Rad partije prestaje odlukom Skupštine NDS – FRD – FORCA na prijedlog Glavnog odbora ili Predsjednika partije. U slučaju prestanka rada NDS – FRD – FORCA, sva imovina Partije prelazi u vlasništvo nevladinih organizacija.

Član 53.

Ovaj Statut mijenja se po istom postupku koji važi za njihovo donošenje.

Prijedlog za izmjenu Statuta, odnosno donošenje novog može podnijeti:

- Predsjednik partije
- Trećina poslanika skupštine
- Glavni odbor

Član 54

Ovaj Statut stupa na snagu usvajanjem na zasijedanju Skupštine partije.

U Ulcinju, 22. oktobra 2005. godine

Crnogorski komunisti

STATUT

I - OPŠTE ODREDBE

1. Naziv i sjedište Partije

Član 1.

Savez komunista Jugoslavije-Komunisti Crne Gore je politička organizacija u smislu Zakona.

Puni naziv Partije je: SAVEZ KOMUNISTA JUGOSLAVIJE - KOMUNISTI CRNE GORE. „

Skraćeni naziv Partije je: SKJ - KCG (u daljem tekstu :Partija).

Sjedište Partije je u Podgorici.

Partija ima svojstvo pravnog lica.

Član 2.

SKJ-KCG čine svi članovi i organizacije Partije na području Republike Crne Gore. Partija djeluje na teritoriji Republika Crne Gore na osnovu Programa i Statuta.

2. Osnovna načela i ciljevi Partije

Član 3.

SKJ-KCG: je politička organizacija slobodnih ljudi demokratske, komunističke i jugoslovenske orijentacije.

Partija izražava i bori se za neposredne i dugoročne interese i ciljeve radničke klase i svih radnih ljudi koji žive od svog rada, idejno i politički opredijeljenih za socijalizam kao prelazni društveni sistem iz klasnog u besklasno društvo i zajedničku državu kao federativnu zajednicu njenih ravnopravnih naroda i narodnosti, republika i građana. Dugoročni cilj Partije je reintegracija Jugoslavije na istim principima i u prethodnim granicama. Stvaranje besklasnog komunističkog društva istorijski je zadatak i krajnji cilj Partije.

Partija svoj Program temelji na osnovama naučnog socijalizma - marksizma, potvrđenog istorijskim, humanističkim i civilizacijskim dostignućima čovječanstva. Teorijske osnove djelovanja Partije su i druga progresivna humanistička učenja o društvu i čovjeku, oslobođenom od eksploatacije i duhovnog siromaštva, ponižavanja i svih oblika nesloboda, osposobljenog da u procesu neposrednog demokratskog odlučivanja izgrađuje svoju budućnost, u kojoj će njegov materijalni i društveni položaj zavisiti od rezultata njegovog rada.

Član 4.

U ostvarivanju svojih programskih ciljeva Partija polazi od istorijsko-dijalektičke istine da je ukupan razvoj ljudskog društva bio izraz i posljedica klasne borbe i sukoba, te da osnovne ideje naučnog socijalizma i komunističke vizije budućnosti nijesu ni mrtve, ni prevaziđene,

već da je zastoj u njihovom ostvarivanju uslijedio kao rezultat promijenjenih odnosa snaga u borbi između kapitalizma i socijalizma u svjetskim razmjerama, kao i zbog nedovoljno razvijenih socijalističkih društveno-ekonomskih i produkcionih odnosa koji su postali kočnica razvoju socijalizma i demokratije u datim uslovima.

Programom i drugim dokumentima Partije utvrđuju se i razrađuju neposredni i dugoročni ciljevi; opredjeljenja i oblici njenog političkog djelovanja.

Član 5.

Programske ciljeve Partija ostvaruje političkim djelovanjem demokratskim sredstvima, u skladu sa Ustavom i zakonom, a naročito:

- učešćem i uticajem u svim oblicima lokalne samouprave, u predstavničkim tijelima i organima vlasti na nivou opštine, Republike i Federacije;
- angažovanjem u svim društvenim sredinama, a posebno među radničkom klasom, omladinom, srednjim slojevima društva, inteligencijom i svim slobodoumnim i progresivnim slojevima društva, kojima su bliske ideje socijalizma u savremenim uslovima;
- razvijanjem svijesti o suštini klasnog sadržaja razvoja društva i perspektive socijalizma kao svjetskog procesa u odnosu na shvatanja kapitalizma kao poslednje etape ljudskog razvoja i civilizacije.

3. Simboli Partije

Član 6.

Partija ima: amblem, zastavu i himnu.

Amblem je crvena petokraka zvijezda sa srpom i čekićem u sredini. Srp i čekić i iverice zvijezde su zlatne boje. Ispod zvijezde, između njena dva kraka, nalazi se skraćeni naziv Partije.

Zastava je crvena u razmjeri visine i dužine 1:2, sa amblemom u gornjem lijevom uglu, a desno od amblema vodoravno upisan je tekst: Proleterci svih zemalja ujedinite se!

Himna Partije je Internacionala.

Organi Partije imaju pečat i štambilj, čiji oblik, sadržinu i upotrebu utvrđuje odlukom najvišeg organa Partije

4. Javnost rada

Član 7.

Rad Partije je javan.

O oblicima informisanja javnosti odlučuju organi Partije.

5. Saradnja sa drugim organizacijama

Član 8.

Partija u svom političkom djelovanju ostvarivaće odgovarajuće oblike saradnje sa komunističkim, radničkim i drugim progresivnim partijama i pokretima, društvenim, humanitarnim organizacijama i udruženjima, kao i sa drugim organizacijama u zemlji i svijetu na osnovama i načelima uzajamne podudarnosti ciljeva i interesa.

Član 9.

O udruživanju u savez političkih stranaka u zemlji i o saradnji sa međunarodnim organizacijama odlučuje, najviši organ Partije, pod uslovom da druga strana priznaje subjektivitet Partije i ne osporava njene ciljeve i zadatka.

Pod istim uslovima Partija može stupati u trajne ili povremene političke koalicije prilikom izbora ili u radu predstavničkih organa vlasti u opštini i Republici, odnosno na saveznom nivou.

6. Zastupanje i predstavljanje Partije

Član 10.

Zastupanje i predstavljanje Partije u pravnom saobraćaju vrše: predsjednik, potpredsjednici ili sekretar Centralnog komiteta Partije, odnosno opštinskog komiteta u opštini.

Zastupanje i predstavljanje Partije u političkom djelovanju vrše predsjednik, potpredsjednici i sekretar Centralnog komiteta Partije, kao i članovi Partije po konkretnom zadatku ili zaduženju, u skladu sa Programom i Statutom.

Centralni komitet može imenovati člana Partije ili posebnu službu za odnose sa javnošću.

II - ČLANSTVO U PARTIJI

1. Pripadnost Partiji

Član 11.

Član Partije može biti svaki građanin koji ima biračko pravo, koji nije član druge političke organizacije ili stranke i koji prihvata Program i Statut Partije

Član 12.

Svojstvo člana Partije stiče se na osnovu pristupnice kojom se prihvata Program i Statut Partije ili na predlog osnovne organizacije i odluke o prijemu, koju donosi osnovna organizacija.

Odluku iz prethodnog stava može donijeti i opštinski komitet ukoliko osnovna organizacija nije u mogućnosti da zakaže i održi sastanak. Evidenciju članova vode organi Partije u opštini.

Član 13.

Centralni komitet Partije bliže uređuje sadržaj i oblik pristupnice i članske knjižice, kao i postupak njihovog izdavanja.

2. Prava, i obaveze Članova Partije

Član 14.

Pravo je svakog člana Partije da:

- neposredno učestvuje u radu svoje osnovne organizacije i u drugim aktivnostima Partije, inicira, predlaže i učestvuje u donošenju odluka, stavova i zaključaka svoje osnovne organizacije, organa i foruma Partije,

- slobodno izražava i brani svoje ideje i politička ubjeđenja u vezi sa ostvarivanjem Programa i politike Partije, s pravom na izdvojeno mišljenje o tim pitanjima zbog kojeg ne može biti pozvan na političku odgovornost,
- bude blagovremeno informisan o svim pitanjima rada i djelovanja Partije,
- traži preispitivanje ili promjenu usvojenih odluka i stavova sa kojima se ne slaže, ali je dužan da ih sprovodi dok su na snazi,
- prisustvuje i neposredno učestvuje na sastanku osnovne organizacije, drugog organa ili foruma .Partije kada se raspravlja i odlučuje o njegovom radu i odgovornosti.
- predlaže, bira i da bude biran u sve organe Partije, da učestvuje u utvrđivanju kriterijuma za njihov sastav i bude informisan o njihovom radu,
- aktivno učestvuje u svim oblicima djelovanja Partije u ostvarivanju njenih političkih ciljeva i koristi sva druga prava utvrđena Statutom.

Član 15.

Svaki član Partije je dužan da

- aktivno doprinosi ostvarivanju ciljeva i zadataka Partije,
- učestvuje u političkom životu Partije, a naročito u sredini gdje živi i radi i svojim likom i djelovanjem razvija ideje i programska načela Partije,
- sprovodi i izvršava odluke i stavove Partije s visokim stepenom lične inicijative i odgovornosti,
- prati i produbljava razvoj savremena socijalističke misli i teorije, sa ciljem obogaćivanja političko-klasnog i idejnog sadržaja djelovanja Partije,
- plaća članarinu,
- sprovodi i izvršava i ostale obaveze utvrđene ovim Statutom i odlukama Partije

3. Prestanak članstva

Član 16.

Članstvo u Partiji prestaje:

- istupanjem iz Partije,
- isključenjem i
- brisanjem iz evidencije.

Iz Partije istupa član davanjem pismene izjave ili nekom drugom radnjom iz koje se nesporno može zaključiti da je odlučio da ne želi da bude Član Partije.

Osnovna organizacija, odnosno opštinski komitet će isključiti iz Partije člana koji svojom aktivnošću nanosi štetu Partiji ili djeluje suprotno odredbama Statuta i Programa Partije. Iz istih razloga Centralni komitet može da isključi iz Partije svog člana.

Osnovna organizacija, odnosno opštinski komitet, donosi odluku o brisanju iz evidencije člana koji ne ispunjava osnovne statutarne obaveze, ne učestvuje u radu osnovne organizacije i ne plaća članarinu.

Protiv odluke osnovne organizacije o isključenju, odnosno o brisanju iz evidencije, član ima pravo žalbe komisiji za statutarne pitanja u opštini, a protiv odluke komisije za statutarne

pitanja u opštini i opštinskog komiteta Komisiji za statutarna pitanja opštinske Konferencije. Žalba se podnosi u roku od 30 dana od dana prijema odluke.

Svi forumi i organi Partije dužni su da članu Partije na njegov zahtjev pruže pomoć i zaštitu od svih nedemokratskih postupaka u Partiji.

Isključenjem iz Partije Član se ne može ponovo primiti u Partiju prije isteka jedne godine od dana isključenja.

III - ODNOSI U PARTIJI

1. Princip demokratskog jedinstva

Član 17.

Odnosi u Partiji se zasnivaju na principu demokratskog jedinstva koji obuhvata:

- poštovanje slobode savjesti, mišljenja i izražavanja;
- prihvatanje odluke većine i obavezu njenog sprovođenja u praksi;
- pravo manjine i pojedinca da zadrži i zastupa svoje stavove i gledišta u organizaciji, organu i forumu sa obavezom organa da u roku od 30 dana preispita svoju odluku ako to zahtijeva 1/3 njegovih Članova, Komisija za statutarna pitanja, Nadzorni odbor ili predsjednik Centralnog komiteta.

Član 18.

Demokratsko jedinstvo izražava suštinu i sistem odnosa u Partiji, koji sa zasnivaju na:

- demokratskom metodu u pripremanju i donošenju odluka, stavova i zaključaka, kroz ravnopravnu i argumentovanu raspravu;
- obaveznost odluka osnovnih organizacija, organa i foruma Partije, koje usvoji većina za sve članove i na orgonizovanom i jedinstvenom djelovanju na njihovom sprovađenju;
- obavezi članova organizacija, foruma i organa Partije da se pridržavaju odluka, stavova i zaključaka viših foruma i organa Partije.
- samostalnosti organizacija, foruma i organa Partije u akcijama i djelovanju, zavisno od uslova i situacije u kojima rade, pridržavajući se Programa i Statuta Partije.

2. Donošenje odluka

Član 19.

Osnovne organizacije, organi i forumi Partije donose odluke ako je prisutno više od polovine njihovih Članova. Ukoliko se i na drugom sastanku osnovne organizacije, foruma i organa Partije ne obezbijedi prisustvo većine ona može donositi punovažne odluke i sa jednom trećinom prisutnih članova.

Odluka je punovažna ako se za nju izjasni više od polovine prisutnih članova.

Odluke o statutarnim i programskim pitanjima su punovažne ako se za njih izjasni većina od ukupnog broja članova organa ili foruma.

Član 20.

Odluke, zaključci i stavovi viših foruma Partije obavezni su za niže organe i sve članove Partije.

U slučaju težih povreda donijetih odluka, kojima se nanosi šteta Partiji ili otvorenog im suprostavljanja, oportunističkog, razbijačkog ili drugog frakcijskog djelovanja, viši organ može organizaciji ili nižem organu izreci mjeru opomene i naložiti da se prestane sa takvom aktivnošću.

Ukoliko se ne postigne svrha izricanja opomene, a okolnosti slučaja ne trpe odlaganje, viši organ ili forum mogu raspustiti osnovnu organizaciju ili niži organ i imenovati novi, a protiv vinovnika pokrenuti postupak partijska odgovornosti.

Izbori u Partiji

Član 21.

Kadrovska politika u Partiji mora biti postavljena na jasnim i jedinstvenim kriterijumima i principima i u funkciju ostvarivanja programskih ciljeva Partije na osnovama demokratskog jedinstva.

Svi forumi i organi u Partiji su izborni.

Neposredni izbori se vrše do nivoa opštinske konferencije.

Opštinski komiteti, viši forumi i organi biraju se preko izabranih delegata.

Član 22.

Izbori za sve organe i forume i izbori u osnovnim organizacijama Partije vrše se svake četvrte godine.

Izbori se vrše tajnim glasanjem ukoliko odgovarajući organ ne odredi drugačije.

Za svaki izbor potreban je prethodni pristanak kandidata.

Centralni komitet Partije prilikom raspisivanja izbora može odrediti bliže kriterijume za izbor delegata, njihovu zastupljenost i strukturu, vodeći računa o ravnopravnosti polova, rokove izbora i slično.

Član 23.

Članu organa prestaje mandat i prije isteka roka na koji je biran prestankom članstva u Partiji, podnošenjem ostavke i izglasavanjem nepovjerenja, a u slučaju raspuštanja organa danom donošenja odluke o raspuštanju.

IV - ORGANIZOVANJE PARTIJE***A. OBLICI ORGANIZOVANJA****1. Opšta načela*

Član 24.

Članovi Partije se organizuju na teritorijalnon principu u opštini i Republici.

Organi Partije mogu odlučiti da se s obzirem na broj članova, specifične zadatke, lična svojstva i sklonosti, profesionalno opredjeljenje, godine starosti i druge okolnosti, članovi Partije mogu se organizovati i na radnom, interesnom ili drugom principu.

Opštinska organizacija je osnovni oblik organizovanja i djelovanja Partije.

Odluku o oblicima organizovanja članstva na odgovarajućim nivoima donose organi Partije, koji bliže utvrđuju način izbora i rada organizacije.

Centralni komitet Partije može, donijeti odluku o udruživanju u jedinstvenu partiju komunista ili savez partija i druge oblike saradnje, u koje delegira svoje predstavnike.

Centralni komitet će posebnom statutarnom odlukom bliže utvrditi oblike i način organizovanja omladinske komunističke organizacije.

2. Osnovna organizacija

Član 25

Članovi Partije ostvaruju svoja osnovna statutarna prava i obaveze u osnovnoj organizaciji, koja se može organizovati sa najmanje pet članova.

Osnovna organizacija sa više od sedam članova može birati sekretarijat i blagajnika.

Odluku o formiranju osnovne organizacije donosi opštinski komitet.

Opštinski komitet može odlučiti da se umjesto osnovne organizacije obrazuju aktivni, partijske ćelije ili drugi oblici djelovanja.

3. Organizacija Partije u opštini

Član 26.

Organizacija Partije u opštini je jedinstvena cjelina koju čine svi članovi i osnovne organizacije na teritoriji jedne opštine.

Opštinska organizacija usmjerava, organizuje i objedinjava rad osnovnih organizacija i njihovih članova.

B. FORUMI I ORGANI PARTIJE

Član 27.

Forum Partije u Republici je Kongres, a organi su Centralni komitet, Konisija za statutarna pitanja i Nadzorni odbor.

Forum Partije u opštini je opštinska konferencija a organi su opštinski komitet, komisija za statutarna pitanja i nadzorni odbor.

Svi organi i forumi Partije donose poslovnik o svom radu.

Član 28.

U slučaju stvaranja unija, koalicija ili saveza sa drugim političkim organizacijama mogu se stvarati zajednička koordinaciona tijela, o čemu odlučuje Centralni komitet Partije.

1. Forumi i organi Partije u opštini

a) Opštinska konferencija

Član 29.

Opštinska konferencija Partije je najviši forum organizacije komunista u opštini, koja se održava po potrebi, a najmanje jednom u dvije godine.

Opštinsku konferenciju saziva opštinski komitet na predlog predsjedništva ili predsjednika ili na zahtjev jedne trećine članova komiteta.

Konferenciju sačinjavaju delegati osnovnih organizacija sa područja opštine, članovi opštinskog komiteta, članovi Komisije za statutarna pitanja i Nadzornog odbora, koji imaju sva prava delegata izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom, radu i razrješenju.

Kriterijume, broj i način izbora delegata konferencije utvrđuje opštinski komitet. Ukoliko se iz bilo kojih razloga na može sazvati i održati opštinska konferencija (pasivnost osnovnih organizacija, oportunističko djelovanje njihovog rukovodstva, opstrukcija članova, spriječenost zbog drugih razloga i si.), a okolnosti slučaja zahtijevaju neodložno i efikasno djelovanje opštinske organizacije, opštinski komitet može sazvati sastanak najaktivnijih članova, po pravilu ravnomjerno teritorijalno zastupljenih sa svim pravima odlučivanja i izbornih funkcija koje pripadaju konferenciji.

Član 30.

Opštinska konferencija obavlja sljedeće aktivnosti:

- prati, analizira i usmjerava aktivnost osnovnih organizacija;
- razmatra i usvaja izvještaj o radu opštinskog komiteta, nadzornog odbora i komisije za statutarna pitanja;
- bira i razrješava opštinski komitet, komisiju za statutarna pitanja i nadzorni odbor, radna tijela konferencije, kao i delegate za više forume i organe Partije, a ako to pravo izuzetno prenese na opštinski komitet naknadno verifikuje takav izbor;
- donosi programske materijale, deklaracije i rezolucije kojima usmjerava i bliže utvrđuje programske aktivnosti Partije na svom području;
- vrši druge poslove i aktivnosti u skladu sa ovim Statutom i Programera rada.

b) Opštinski komitet

Član 31.

Opštinski komitet je najviši političko-izvršni organ opštinske organizacije između dvije izborne konferencije, koji inicira i sprovodi politiku i odluke konferencije i ostvaruje organizatorsku i operativno-akcionu ulogu u realizaciji Statuta i Programa rada.

Sastav i broj članova opštinskog komiteta utvrđuje konferencija.

Mandat opštinskog komiteta traje četiri godine.

Opštinski komitet je za svoj rad, odgovoran konferenciji, a po liniji demokratskog jedinstva i Centralnom komitetu Partije.

Član 32.

Opštinski komitet bira predsjednika, jednog ili više potpredsjednika i sekretara.

Zavisno od svoje brojnosti, opštinski komitet može izabrati predsjedništvo, kao i druga radna tijela za ostvarivanje stalnih ili povremenih poslova i zadataka.

Opštinski komitet vrši popunu u svom sastavu do 1/3 članova na predlog svog predsjedništva.

Opštinski komitet se sastaje po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.

c) Predsjedništvo

Član 33.

Predsjedništvo je operativno-političko tijelo opštinskog komiteta, koje se stara o operacionalizaciji političkog djelovanja i koordinira rad članova Partije, usmjerava pravce političke aktivnosti, a za svoj rad odgovara opštinskom komitetu.

Predsjednik opštinskog komiteta po funkciji je član predsjedništva i rukovodi njegovim radom.

Sekretar opštinskog komiteta je po funkciji sekretar predsjedništva.

Način izbora i broj članova predsjedništva utvrđuje opštinski komitet.

g) Odbori i komisije

Član 34.

Komisija za statutarna pitanja ima pet članova i bira se na vrijeme od 4 godine.

Komisija za statutarna pitanja prati primjenu Statuta, predlaže mjere za otklanjanje nepravilnosti, razmatra žalbe, primjedbe, predloge, prigovore i sugestije statusno-statutarne prirode, ocjenjuje statutarnost pojedinih odluka i vrši druge poslove u skladu sa odredbama ovog Statuta, po sopstvenoj inicijativi ili na predlog organa i člana Partije. Organi i forumi su dužni uzeti u postupak predloge i inicijative komisije za statutarna pitanja.

Član 35.

Nadzorni odbor ima tri člana i bira se na vrijeme od 4 godine.

Nadzorni odbor se stara o pravilnosti i zakonitosti materijalno-finansijskog poslovanja organa Partije u opštini, vrši odgovarajuću kontrolu, predlaže potrebne mjere i informiše opštinski komitet o nađenom stanju.

Organi i forumi su dužni uzeti u postupak predloge i inicijative nadzornog odbora.

2. Forumi i organi Partije u Republici

a) Kongres

Član 36.

Kongres je najviši forum Partije čije su odluke obavezujuće za sve organe i članove Partije, saziva se po potrebi, a najmanje jednom u četiri godine.

Kongres saziva Centralni komitet samoinicijativno, na zahtjev najmanje 1/3 opštinskih komiteta ili svog predsjedništva.

Kongres sačinjavaju delegati opštinskih organizacija, izabrani u skladu sa kriterijumima koje utvrđuje Centralni komitet, članovi Centralnog komiteta, Komisije za statutarna pitanja i Nadzornog odbora, koji imaju sva prava delegata izuzev odlučivanja o izvještajima o njihovom radu i razrješenju.

Broj delegata Kongresa određuje Centralni komitet prema broju članova Partije u Republici, njihovoj strukturi, teritorijalnoj zastupljenosti i sl.

Član 37.

Kongres utvrđuje politiku Partije i objedinjava i usmjerava ukupno političko djelovanje i ostvarivanje programskih ciljeva Partije, a naročito:

- donosi Statut i Program Partije, kao i druga programsko-politička dokumenta (odluke, rezolucije, upustva i preporuke) kojima se usmjerava rad partije, odnosno njena politika u cjelini;
- razmatra izvještaje o radu Centralnog komiteta. Komisije za statutarna pitanja i Nadzornog odbora;
- bira i razrješava Centralni komitet Partije, Komisiju za statutarna pitanja i Nadzorni odbor, čiji broj strukturu utvrđuje posebnom odlukom;
- bira delegate za forume i organe unija, saveza ili koalicija sa kojima Partija ostvaruje takve oblike saradnje, ukoliko njihov izbor ne prenese na Centralni komitet;
- analizira i ocjenjuje aktivnost i razvoj Partije između dva kongresa;
- vrši i druge aktivnosti u skladu sa Programom i ovim Statutom.

b) Centralni komitet Partije

Član 38.

Najviši organ Partije između dva kongresa je Centralni komitet, koji iz svog sastava bira i razrješava predsjednika, potpredsjednike i sekretara, rukovodi Partijom, usmjerava pravce i oblike političkog djelovanja i koordinira rad svih drugih organa i organizacija Partije, a za svoj rad odgovara Kongresu.

Član 39.

Centralni komitet u toku mandatnog perioda može osloboditi od dužnosti i izvršiti popunu u svom sastavu do 1/3 članova na predlog svog predsjedništva.

Zavisno od razvoja organizacione strukture Partije i političkih i drugih okolnosti u kojima Partija djeluje, Centralni komitet u toku mandatnog perioda može na predlog svog predsjedništva kooptirati do 1/3 članova.

Centralni komitet može raspustiti opštinski komitet koji djeluje suprotno interesima, politici i ciljevima Partije.

U slučaju razrješenja predsjednika ili potpredsjednika Centralnog komiteta ili njihove spriječenosti da obavljaju svoje dužnosti, Centralni komitet može izabrati novog predsjednika ili potpredsjednika, čiji mandat traje dok traju navedene okolnosti, a najduže do saziva sljedećeg kongresa.

Član 40.

Centralna komitet u ostvarivanju svoje funkcije vrši i sljedeće poslove i zadatke:

- izvršava odluke Kongresa;
- vodi jedinstvenu kadrovsku politiku Partije;
- najmanje jednom godišnje razmatra ostvarivanje programskih ciljeva i zadataka Partije;
- bira iz svog sastava predsjedništvo, a po potrebi i radna tijela iz svog sastava i od Članova Partije;
- razradjuje stavove Partije, donosi odgovarajuće zaključke, formuliše neposredne zadatke i akciono usmjerava rad svih organa i organizacija Partije;

- odlučuje o učešću na parlamentarnim izborima;
- odlučuje o osnivanju preduzeća i odgovarajućim poslovnim aranžmanima;
- vrši i druge poslove i zadatke u skladu sa Programom i Statutom Partije;
- odlučuje o udruživanju u saveze partija (koalicije);
- odlučuje o učlanjenju u međunarodne organizacije.

Član 41.

Centralni komitet može, izuzetno, donijeti odluku sa statutarnom snagom, ukoliko bi sazivanje kongresa bilo skopčano sa objektivnim teškoćama, a odlaganje donošenja takve odluke bi nanijelo štetu interesima Partije ili ostvarivanju njenih programskih ciljeva.

Odluka iz prethodnog stava podliježe verifikaciji na prvom narednom kongresu.

Centralni komitet se sastaje prema potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.

Član 42.

Sjednice Centralnog komiteta saziva predsjednik samoinicijativno, na predlog predsjedništva ili na zahtjev najmanje 1/3 članova Centralnog komiteta.

Inicijativu za održavanje sjednice Centralnog komiteta može dati i jedan ili više opštinskih komiteta, koji su dužni ponuditi materijale za raspravu i odlučivanje o pitanju u vezi kojeg traže sjednicu.

c) Predsjedništvo

Član 43.

Predsjedništvo je operativno-izvršni organ Centralnog komiteta Partije, koji organizuje, povezuje i koordinira rad svih organa Partije na nivou Republike, a za svoj rad je odgovoran Centralnom komitetu Partije

Član 44.

Predsjedništvo Centralnog komiteta sprovodi odluke i zaključke Centralnog komiteta i operativno usmjerava aktivnost Partije, a naročito:

- priprema predloge i materijale za razmatranje i odlučivanje na sjednici Centralnog komiteta;
- usklađuje rad opštinskih komiteta;
- odlučuje o raspolaganju materijalno-finansijskim sredstvima;
- organizuje poslove i odlučuje o prijemu u radni odnos, utvrđuje odnose sa preduzećima čiji je osnivač Partija;
- organizuje izdavanje publikacija;
- organizuje i vodi izbornu kampanju;
- organizuje i stara se o zastupanju i predavljanju Partije prema javnosti;
- vrši i druge poslove u skladu sa Statutom i Programom Partije.

Član 45.

Način izbora i broj članova predsjedništva utvrđuje se posebnom odlukom Centralnog komiteta.

Predsjednik, potpredsjednici i sekretar Centralnog komiteta su članovi predsjedništva po položaju.

Predsjednik Centralnog komiteta rukovodi radom Predsjedništva.

Član 46.

Predsjednik Centralnog komiteta saziva sjednice Centralnog komiteta i njegovog predsjedništva, rukovodi njihovim radom, predsjedava im i vrši druge poslove u skladu sa odredbama Statuta i poslovnika o radu tih organa.

Predsjednik za svoj rad odgovara Centralnom komitetu.

Član 47.

Potpredsjednik Centralnog komiteta zamjenjuje predsjednika u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti ili u poslovima za koje ga on ovlasti.

Član 48.

Sekretar Centralnog komiteta, koji je ujedno i sekretar predsjedništva, zajedno sa predsjednikom priprema sjednice predsjedništva, odnosno Centralnog komiteta, stara se o poslovnom redu na sjednicama, organizuje izvršenje odluka, neposredno rukovodi vršenjem stručnih, administrativnih i tehničkih poslova, naredbodavac je za raspolaganje sredstvima, stara se o formiranju i čuvanju dokumenata, vrši i druge poslove određene Statutom i aktima organa.

g) Komisija za statutarna pitanja

Član 49.

Komisija za statutarna pitanja bira se za vrijeme od četiri godine.

Komisija za statutarna pitanja prati primjenu Statuta i statutarnih odluka, daje tumačenje njihovih odredbi, ocjenjuje statutarnost donijetih odluka i predlaže otklanjanje uočenih nepravilnosti, odlučuje o žalbama na odluke, o primjeni mjera odgovornosti, predlaže izmjene i dopune Statuta i vrši druge poslove statutarne prirode.

Kongres i Centralni komitet dužni su uzeti u postupak predloge i inicijative Komisije za statutarna pitanja.

e) Nadzorni odbor

Član 50.

Nadzorni odbor se bira na vrijeme od četiri godine.

Nadzorni odbor se stara o pravilnosti i zakonitosti materijalno-finansijskog poslovanja organa Partije, vrši kontrolu korišćenja sredstava, predlaže potrebne mjere i o tome informiše Centralni komitet.

Kongres i Centralni komitet dužni su uzeti u postupak predloge i inicijative Nadzornog odbora.

V - UČEŠĆE NA IZBORIMA ZA ORGANE VLASTI

Član 51.

Odluku o učešću na izborima za organe vlasti donosi Centralni komitet Partije koji istovremeno utvrđuje i donosi cjeloviti izborni program za sve članove, organizacije i organe Partije u Republici.

Odluka i izborni program iz prethodnog stava obavezni su za sve članove Partije.

Opštinski komiteti donose izborne programe za organizacije Partije u opštinama koji moraju biti usaglašeni sa izbornim programom koji donosi Centralni komitet.

Centralni komitet će istovremeno utvrditi kriterijume i način predlaganja kandidata za odbornike, poslanike za Republičku i Saveznu skupštinu, kao i za druge izborne funkcije, zavisno od političke procjene i mogućnosti političko-organizacionog djelovanja Partije U pripremi izbora i za njihovo organizovanje i propagandnu aktivnost Centralni komitet može odrediti posebno radno tijelo (izborni štab, savjet, odbor, koordinacioni tim i si.).

VI - FINANSIRANJE I IMOVINA

Član 52.

Imovinu Partije čine osnovna i finansijska sredstva koja se stiču od članarine, priloga i drugih izvora u skladu sa zakonom. Partija novčana sredstva stiče od članarine, priloga i drugih izvora u skladu sa zakonom.

Odluku o visini članarine donosi Centralni komitet.

Partija ima imovinska prava u pogledu materijalnih sredstava kojima raspolaže, kao i prema potraživanjima iz diobe zajedničke imovine KPJ, odnosno SKJ i njihovih pravnih sljedbenika, na koju imovinu polaže zadržala pravo potraživanja.

Partija može sticati prihode ulaganjem u preduzeća i druge djelatnosti o čemu odlučuje Centralni komitet ili njegovo predsjedništvo.

Odlukom Centralnog komiteta planiraju se prihodi i rashodi i finansiranje po namjenama, kao i o rasporedu sredstava dobijenih naplatom članarine.

Član 53.

Organi Partije stupaju u poslovne odnose u granicama sredstava kojima raspolažu, vode poslovne knjige i sastavljaju računovodstvene iskaze u skladu sa propisima.

Centralni komitet ima poslovni račun, a organi u opštinama svoje račune za obavljanje platnog prometa.

Ukoliko je iz razloga cjelishodnosti i ekonomičnosti povoljnije, opštinski komiteti mogu međusobno udruživati sredstva kojima raspolažu, kao i sa Centralnim komitetom na jedan poslovni račun, ali će se utrošak svakog od njih posebno iskazivati.

Član 54.

Sekretar Centralnog komiteta, odnosno opštinskog komiteta, odgovoran je za zakonitost i pravilnost nastanka poslovnih promjena, za praćenje i kretanje knjigovodstvenih isprava, uključujući i računovodstvo.

Član 55.

Prestankom postojanja neke partijske organizacije njenu imovinu i sredstva na računu preuzima Centralni komitet.

VII - IZDAVAČKA DJELATNOST, INFORMISANJE I PROPAGANDA**Član 56.**

Polazeći od javnosti rada kao osnovnog načela partijskog djelovanja. Centralni komitet će preko svojih organa i tijela posebnu brigu posvetiti izdavačkoj djelatnosti, infomisanju i propagandi na svim nivoima organizovanja.

Centralni komitet donosi odluku o osnivanju stalnih ili povremenih javnih glasila, biltena i publikacija.

Zavisno od materijalnih mogućnosti, Partija može osnovati svoj list, sa glavnim i odgovornim urednikom i redakcijskim kolegijumom, o čemu odluku donosi Centralni komitet, sa pravima i obavezama osnivača u skladu sa zakonom.

VIII - ZAVRŠNE ODREDBE**Član 57.**

Centralni komitet je ovlašćen da odlučuje u pitanjima koja su ovim Statutom stavljana u njegov djelokrug, kao i o drugim pitanjima organizacione prirode, koja nijesu potpuno uređena ovim Statutom, a od značaja su za rad Partije i ne trpe odlaganje.

U slučaju neposredne ratne opasnosti, ratnog ili vanrednog stanja, Predsjedništvo Centralnog komiteta donosi Odluku o načinu djelovanja, o organizacionoj strukturi i načinu izbora u tim uslovima i rukovodi Partijom dok se ne steknu uslovi za rad Centralnog komiteta.

Član 58.

Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja.

Predsjednik Centralnog Komiteta
Vladislav Vuković

Stranka penzionera i invalida Crne Gore

STATUT

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Stranka penzionera i invalida Crne Gore je samostalna i demokratska politička organizacija, koja za ostvarivanje ustavnih prava i interesa penzionera i invalida Crne Gore, na osnovu svog Programa i politike ostvaruje svoja prava.

Član 2.

Naziv stranke je: Stranka penzionera i invalida Crne Gore (u daljem tekstu: Stranka).

Skraćeni naziv stranke je SPICG.

Član 3.

Sjedište stranke je u Podgorici, ul.Mosorska bb.

Stranka ima status pravnog lica.

Član 4.

Područje djelovanja Stranke je teritorija Crne Gore.

Član 5.

Stranka ima pečat kružnog oblika 37 mm, na kojem je, ispod unutrašnjeg oboda u vidu koncentričnih krugova ispisan tekst: Stranka penzionera i invalida Crne Gore (u prvom koncentričnom krugu), sjedište stranke (u drugom koncentričnom krugu) i simbol u sredini pečata.

Stranka, odnosno organ može posjedovati više pečata, sa tim što u tom slučaju svaki pečat mora biti označen posebnim rednim brojem.

Član 6.

Stranka može imati štambilj pravougaonog oblika, dužine 4 cm, sa istim tekstom kao na pečatu i dodatnom oznakom za broj i datum.

Član 7.

Zastava stranke je zastava Crne Gore u čijem lijevom uglu je smješten simbol Stranke, a ispod njega skraćen naziv Stranke ispisan bijelim slovima.

Član 8.

Simbol Stranke je epilastog oblika na plavoj podlozi sa početnim slovima stranke (SPCG)

II PROGRAMSKI CILJEVI

Član 9.

Osnovni programski ciljevi su:

- Ostvarivanje parlamentarne demokratije mira, tolerancije, ljudskih i manjinskih prava, vladavine prava i socijalne pravde;
- Obrazovanje organa vlasti na osnovu slobodnih, demokratskih izbora uz obezbjeđenje uslova građana i političkim strankama da, u izbornom postupku, prezentuju svoj program i političke ciljeve, uz ravnopravan pristup svim medijima;
- Kontrolu rada svih državnih organa, samouprave do najviših organa Crne Gore, a naročito onih koji neposredno odlučuju o pravima i slobodama građana;
- Pravično suđenje, što znači pravo građanima da o njegovim pravima i obavezama, kao i optužbama protiv njega, odlučuje nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljen sud;
- Stvaranje uslova za izbor visoko stručnih i moralnih ličnosti za sudije, uz obezbjeđenje njihove profesionalne i materijalne nezavisnosti;
- Za stručno osposobljenje, racionalno organizovanje državnih organa koji će biti istinski servis građana u ostvarivanju njihovih prava;
- Za ostvarivanje prava penzionera i invalida rada na pristojnu penziju koja mu obezbijedi dostojan život, u tom cilju Stranka penzionera će se permanentno zalagati za preispitivanje usklađivanja penzija, počev od uvođenja marke kao sredstva zvaničnog plaćanja u CG i njenog konvertovanja u euro, kao i usklađivanje penzija sa kretanjem ličnih dohodaka naročito u periodu od jula 2002. do decembra 2003;
- Aktivnosti na obezbjeđivanju uslova za kvalitetnu, besplatnu i pristupačnu zdravstvenu zaštitu penzionera, invalida, ratnih invalida, porodica poginulih boraca i socijalno ugroženih lica, a naročito djece, trudnica i starijih lica;
- Zalaganje za redovno obezbjeđenje i isplatu porodičnih dodataka, invalidnina i drugih primanja ratnih invalida kao i svih drugih socijalnih davanja;
- Pravo na obrazovanje uz posebnu zaštitu i pomoć talentovanim učenicima i studentima;
- Produktivno zapošljavanje i zakonsku zaštitu zaposlenih, uz striktno poštovanje prava i obaveza radnika u radnom odnosu;
- Afirmaciju privatne svojine, uz istovremeno preispitivanje svih procesa privatizacije, za koje postoji osnovana sumnja da je društvena imovina, uz neadekvatnu naknadu privatizovana kriminalnim radnjama ili putem kumovskih ili rodbinskih veza;
- Za restituciju i obezbjeđenje građana čija je imovina oduzeta tzv. revolucionarnim zakonima;
- Borba za iskorjenjivanjem svih vidova korupcije u državnim organima, policiji, sudstvu, tužilaštvu i javnim službama (zdravstvu, obrazovanju i sl);
- Saradnja sa udruženjem penzionera i invalida rada Crne Gore, Udruženjem vojnih penzionera, Fondom za penzijsko i invalidsko osiguranje i drugim nevladinim organizacijama i strankama koje imaju slične ili iste stavove kao Stranka.

Stranka će ostvarivati svoje ciljeve i opredjeljenja, javno djelujući kroz institucije sistema, koristeći legalna politička i pravna sredstva.

Član 10.

Radi uspješnosti ostvarivanja svojih programskih ciljeva - Stranka će učestvovati u raspravama od značaja za život penzionera i invalida i preko svojih predstavnika davati predloge za rješavanje određenih materijalnih i pravnih problema.

III ČLANSTVO STRANKE

Član 11.

Članovi Stranke mogu postati penzioneri, invalidi i drugi punoljetni državljani Crne Gore, koji prihvataju Program i Statut Stranke.

Lica koja žele da pristupe Stranci dužna su da ispune pristupnicu.

Pristupnica se podnosi opštinskoj organizaciji, odnosno organu Stranke na području na kome kandidat ima prebivalište.

Pristupnica se može podnijeti i neposredno Glavnom odboru Stranke. Organizacija, odnosno organ iz prethodnog stava dužan je da u roku od 30 dana od dan podnošenja pristupnice donese odluku kojom prihvata ili odbija prijem u Stranku.

Postupak za prijem u Stranku, kao i postupak po žalbi, propisuje Glavni odbor Stranke posebnim opštim aktom.

Član 12.

Član Stranke ima pravo:

- da učestvuje u oblikovanju i sprovođenju politike Stranke;
- da bira i da bude biran u sve organe Stranke;
- da se kandiduje na listama Stranke na izborima za odbornike i narodne poslanike;
- da bude obaviješten o aktivnostima Stranke, njenih organa, odbornika i poslanika;
- Da prilikom pristupa Stranci dobije člansku kartu, čiji oblik, izgled i sadržaj utvrđuje Glavni odbor Stranke.

Član 13.

Član Stranke ima obavezu:

- da se ponaša u skladu sa Programom i Statutom Stranke;
- da o politici rada Stranke informiše druge građane i pridobije nove članove;
- da u skladu sa svojim mogućnostima redovno materijalno pomaže i podržava aktivnosti Stranke;
- da ispunjava i druge obaveze utvrđene Programom i Statutom Stranke.

Član 14.

Članstvo u Stranci prestaje:

- istupanjem iz Stranke;
- brisanjem iz evidencije ili
- isključivanjem.

Istupanje članstva u Stranci prestaje kada organizacija bude obaviještena o razlozima napuštanja Stranke.

Član 15.

Član Stranke može biti isključen u sljedećim slučajevima:

- kada djeluje suprotno Programu i Statutu Stranke;
- ako grubo narušava ugled Stranke.

Odluku o isključenju iz Stranke donosi organizacija ili organ kome član Stranke pripada, ali samo nakon provedenog disciplinskog postupka.

IV ORGANIZOVANJE STRANKE

Član 16.

Stranka se organizuje u mjesnoj zajednici, opštini i Crnoj Gori.

Opštinska organizacija Stranke je osnovni oblik organizovanja i djelovanja Stranke.

Svaka organizacija Stranke, kao i oblici rada članstva, organizuju se na teritorijalnom principu.

Organizacije Stranke izgrađuju, usvajaju i sprovode politiku i stavove Stranke, vode političku aktivnost i učestvuju na izborima.

Član 17.

Odluku o osnivanju organizacija Stranke donose opštinski, odnosno drugi odgovarajući organi Stranke.

Opštinski odbor Stranke može predložiti Glavnom odboru da raspusti organizaciju, ali tek poslije ukazivanja na politički neprihvatljiv rad organizacije i izrečene javne opomene.

Član 18.

Glavni odbor Stranke može, poslije argumentovane rasprave, ukazivanja na politički neprihvatljivo ponašanje i izrečene javne opomene, raspustiti opštinski odbor Stranke.

Po raspuštanju određenog odbora, Glavni odbor Stranke pokreće postupak za obrazovanje novog odbora.

V NAČIN RADA STRANKE

Član 19.

Odnosi u Stranci zasnivaju se na načelima demokratije, slobodi političke inicijative, ravnopravnosti, međusobnom uvažavanju članova, stalnom i otvorenom dijalogu, korektnosti, odgovornosti svih organa članstva, poštovanju i izvršavanju demokratski usvojenih odluka.

Član 20.

Političko i akciono jedinstvo Stranke, ispoljava se u dosljednom i uspješnom ostvarivanju Programa, Statuta i drugih opštih akata stranke, te u aktivnom sprovođenju politike Stranke utvrđene od njenih ovlašćenih organa.

O spajanju sa drugim partijama ili predizbornim i postizbornim koalicijama odluku donosi Glavni odbor Stranke.

Odluku o uclanjenju u međunarodne organizacije donosi Glavni odbor stranke koje podliježu ratifikaciji Skupštini stranke.

Član 21.

Manjina u Stranci nastala povodom određenih pitanja, shvata se kao izraz demokratskih odnosa i sloboda mišljenja u Stranci.

Članovi stranke ako predloge većina ne prihvata, bilo na nivou organizacije ili organa, ne mogu u javnosti predstavljati svoje stavove kao stavove Stranke.

Organizovanje članstva Stranke u frakcije nije dozvoljeno.

VI ORGANI STRANKE

Član 22.

Organi Stranke u opštini i gradu su: Izborna konferencija, Odbor, Predsjedništvo, Statutarna i Nadzorna komisija. Opštinska organizacija može odlučiti da kao organ obrazuje samo: Odbor, Statutarnu i Nadzornu komisiju.

U organe stranke će biti ravnopravno zastupljeni pripadnici polova zavisno od uslova, mogućnosti i njihove zainteresovanosti sa zastupljenosti od 30%.

Član 23.

Izborna konferencija se održava, po pravilu, svake četvrte godine. Ovu konferenciju čine delegati svih organizacija Stranke srazmjerno broju članova, po kriterijumima koje utvrđuje Glavni odbor Stranke.

Izbornu konferenciju saziva odbor samostalno ili na predlog predsjedništva ili najmanje trećine članova Stranke u opštini ili gradu.

Član 24.

Izborna konferencija u opštini i gradu bira organe Stranke, razmatra i usvaja izvještaj o radu organa i razmatra i utvrđuje dokumenta programskog i statutarnog karaktera.

Član 25.

Odbor je najviši organ Stranke između dvije izborne konferencije.

Broj članova, sastav i način izbora odbora utvrđuje Izborna konferencija svojom odlukom.

Mandat Odbora traje četiri godine. Radom Odbora rukovodi predsjednik, a u njegovom odsustvu potpredsjednik ili sekretar.

Član 26.

Odbor:

- bira predsjednika, potpredsjednika, sekretara i članove predsjedništva;
- rukovodi organizacijom Stranke u opštini i gradu;
- utvrđuje političke stavove i organizacije aktivnosti članstva u ostvarenju programskih zadataka stranke;
- vrši popunu Odbora između dvije izborne konferencije, do 1/3 članova;
- donosi odluke o organizovanju i radu organizacije Stranke;
- utvrđuje kandidate Stranke za odbornike i poslanike;
- vrši i druge aktivnosti u skladu sa stavovima izborne konferencije.

Član 27.

Predsjedništvo:

- priprema sjednice Odbora i sprovodi njegove odluke i zaključke;
- organizuje tekuću političku aktivnost i rukovodi propagandnim radom stranke;
- prati i koordinira rad sa odborničkim, odnosno poslaničkim klubovima i članovima Stranke, koji su na rukovodećim funkcijama u državnim organima lokalne samouprave i drugih javnih funkcija;
- informiše članove Stranke o radu Odbora i Predsjedništva;
- podstiče omasovljenje Stranke;
- rukovodi izbornom kampanjom;
- organizuje prikupljanje finansijskih sredstava, donosi finansijski plan i obezbjeđuje njegovu realizaciju.
- Broj članova predsjedništva utvrđuje odbor.

Predsjedništvo za svoj rad odgovara odboru koji ga je izabrao. Radom predsjedništva rukovodi predsjednik na osnovu Poslovnika o radu Predsjedništva.

Član 28.

Odluke opštinskih i gradskih odbora Stranke kojima uređuje svoju organizaciju, zadatke i rad, moraju biti u skladu sa Statutom i drugim opštim aktima Stranke.

Član 29.

Statutarna komisija:

- tumači Statut Stranke;
- ocjenjuje statutarnost izbora u Stranci;
- rješava žalbe na odluke organa Stranke o primjeni mjera odgovornosti.

Član 30.

Nadzorna komisija kontroliše materijalno-finansijsko poslovanje organizacije i organa Stranke i o tome redovno obavještava članove Stranke, organizaciju i organe Stranke.

VII ORGANI STRANKE U CRNOJ GORI

Član 31.

Organi Stranke na nivou Crne Gore su :

- Skupština;
- Glavni odbor;
- Predsjedništvo;
- Statutarna i
- Nadzorna komisija.

Član 32.

Skupština je najviši organ Stranke i održava se, po pravilu, svake četvrte godine.

Članove Skupštine čine članovi republičkih organa Stranke i delegati izabrani srazmjerno broju članova u opštinskim organizacijam Stranke, u skladu sa odlukom Glavnog odbora Stranke.

Odluku o sazivanju i načinu priprema Skupštine donosi Glavni odbor Stranke.

Sazivanje redovne Skupštine Stranke mora se objaviti najmanje tri mjeseca prije dana određenog za njeno održavanje.

Član 33.

Skupština:

- Donosi dokumenta programskog i statutarog karaktera;
- Razmatra i usvaja izvještaje o radu organa Stranke između dvije skupštine;
- Bira Glavni odbor, predsjednika i potpredsjednika Stranke, Statutarnu i Nadzornu komisiju;
- Razmatra žalbe i primjedbe koje su joj upućene.

Član 34.

Vanredna Skupština Stranke saziva se po odluci Glavnog odbora Stranke.

Predlog za sazivanje vanredne Skupštine može dati i jedna trećina opštinskih odbora.

Predlagač vanredne Skupštine Stranke dužan je da predloži dnevni red i obrazloži potrebu održavanja vanredne Skupštine.

Član 35.

Predsjednik Stranke je po položaju predsjednik Glavnog odbora Stranke.

Predsjednik Stranke:

- koordinira rad Stranke;
- saziva Glavni odbor i Predsjedništvo i predsjedava njihovim sjednicama;
- stara se o ostvarivanju programskih zadataka i ciljeva Stranke.

Predsjednik Stranke koordinira saradnju Glavnog odbora Stranke sa državnim organima u Crnoj Gori, kao i sa drugim organima i organizacijama.

Član 36.

Potpredsjednik/ci Stranke:

- organizuju, prate koordiniraju rad u oblasti za koju su zaduženi;
- zamjenjuju predsjednika Stranke u poslovima iz njegovog djelokruga kada je spriječen da ih obavlja ili je odsutan.

Djelokrug rada potpredsjednika Stranke utvrđuje Glavni odbor Stranke.

Član 37.

Glavni odbor je najviši organ Stranke između dvije Skupštine.

Broj članova i kriterijume za izbor članova Glavnog odbora utvrđuje Skupština Stranke odlukom.

Predsjednik i potpredsjednici Stranke su po položaju članovi Glavnog odbora.

Član 38.

Glavni odbor:

- bira predsjednika i potpredsjednika Stranke između dvije skupštine, ako se za to ukaže potreba;
- bira sekretara;
- priprema i utvrđuje izborni program Stranke;
- utvrđuje kandidate Stranke za izbor narodnih poslanika u Skupštini Crne Gore;
- vrši popunu članova Glavnog odbora, Statutarne i Nadzorne komisije između dvije Skupštine, do 1/3, ako se za to ukaže potreba;
- utvrđuje oblike saradnje Stranke sa drugim strankama;
- obrazuje komisiju i druga radna tijela Glavnog odbora;
- utvrđuje kandidate Stranke za najviše funkcije u Crnoj Gori i daje saglasnost odbornicima Stranke za kandidate za predsjednike gradskih skupština;
- odlučuje o ulasku članova Stranke u Vladu Crne Gore, koju obrazuju druge partije, odnosno stranke;
- odlučuje o učešću Stranke na izborima za odbornike i poslanike;
- utvrđuje iznos članarine za članove Stranke;
- osniva službu za stručne i administrativne poslove i kontroliše njen rad;
- odlučuje o žalbama na odluke opštinskih i gradskih odbora, ako donošenje ovih odluka nije u djelokrugu Statutarne komisije Stranke;
- donosi Poslovnik o svom radu;
- odlučuje o načinu objavljivanja Statuta i drugih opštih akata Stranke;
- donosi Pravilnik o organizaciji i radu Predsjedništva, o organizaciji opštinskih i gradskih odbora Stranke, o disciplinskom postupku i druge opšte akte u skladu sa ovim Statutom;
- imenuje Sud časti;
- vrši i druge poslove utvrđene ovim Statutom.

Član 39.

Predsjedništvo sprovodi politiku Stranke, priprema sjednicu Glavnog odbora i sprovodi njegove odluke, a naročito:

- rukovodi propagandnim aktivnostima;
- priprema predloge dokumenta Stranke;
- koordinira rad članova Stranke na funkcijama u državnim organima;
- stara se o informisanju članova Stranke i organa u Stranci;
- koordinira rad organizacija Stranke u Crnoj Gori;
- izdaje članske knjižice;
- stara se o preduzećima i drugim organizacijama čiji je osnov Stranka.

Članovi Predsjedništva, po položaju su predsjedni i potpredsjednik Stranke.

Predsjedništvo za svoj rad odgovara Glavnom odboru.

Član 40.

Sekretar glavnog odbora Stranke:

- stara se o izvršenju odluka i zaključaka Glavnog odbora i o koordinaciji rad Glavnog odbora;
- brine o finansijskom poslovanju Stranke;
- zastupa Stranku po ovlašćenju Predsjednika Stranke.

Član 41.

Statutarna komisija je samostalni organ stranke.

Statutarna komisija ima predsjednika, zamjenika predsjednika i pet članova. Ona radi i odlučuje na sjednicama.

Statutarna komisija vrši poslove iz člana 29. ovog Statuta i druge poslove od značaja za zakonitost rada svih članova u organizacijama u Stranci, odnosno ovom Statutu.

Član 42.

Nadzorna komisija je samostalni organ Stranke.

Nadzorna komisija ima pravo i dužnost da kontroliše materijalno-finansijsko poštovanje svih organa i organizacija Stranke i da svojim nalazima redovno informiše članstvo, organizacije i organe Stranke.

Nadzorna komisija ima predsjednika, četiri člana i njihove zamjenike. Ona radi i odlučuje na sjednicama.

VIII ODLUČIVANJE U ORGANIMA I ORGANIZACIJAMA STRANKE

Član 43.

Organi Stranke punovažno i ravnopravno odlučuju kada je prisutno više od 1/2 njegovih članova.

Organi i organizacije Stranke odluke donose većinom glasova prisutnih članova, ako ovim Statutom za donošenje pojedinih odluka nije utvrđena posebna većina.

Manjina je obavezna da sprovodi odluku većine.

Član 44.

Izbori u Stranci se sprovode, po pravilu, trajnim glasanjem, na osnovu sa više kandidata. U mjesnim organizacijama glasanje može biti javno. Odluku o sprovođenju izbora u stranci donosi Glavni odbor. Kandidate za organe mogu predlagati i organi Stranke.

IX NAČIN STICANJA, KORIŠĆENJA I RASPOLAGANJA IMOVINOM STRANKE

Član 45.

Prihodi Stranke su:

- članarina, dobrovoljni prilozima, pokloni, zavještanja, donacije i prihodi od privrednih djelatnosti, marketinga, propagande i slično.

Član 46.

Imovinu Stranke čine:

- sva pokretna i nepokretna imovina, koju, iz sopstvenih i drugih izvora pribave organi Stranke.

Sva imovina stranke je nedjeljiva i sa njom upravlja i raspolaže Glavni odbor.

Glavni odbor može ovlastiti pojedine odbore da upravljaju imovinom Stranke, ali ne da raspolažu ovom imovinom.

Za materijalno i finansijsko poslovanje Stranke neposredno je odgovoran Predsjednik stranke, odnosno stručno lice koje on ovlasti.

Član 47.

U slučaju prestanka rada Stranke sva pokretna i nepokretna imovina stranke biće ustupljena fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje u Podgorici.

X NAČIN DONOŠENJA ODLUKE O PRESTANKU RADA STRANKE

Član 48.

Odluku o preimenovanju i prestanku rada Stranke donosi Skupština Stranke.

Pored uslova predviđenih članom 18 Zakona o političkim partijama („Sl.list Crne Gore“ br. 21/2004) Stranka prestaje da postoji ako ne obavlja zadatke i ne teži ciljevima utvrđenim Programom i Statutom Stranke duže od jedne godine.

Odluku o prestanku rada Stranke donosi Skupština Stranke na predlog Glavnog odbora. Inicijativu za prestanak rada Stranke može podnijeti najmanje 1/3 opštinskih odbora kao Izvršni i nadzorni odbor.

XI NAČIN OBAVJEŠTAVANJA JAVNOSTI

Član 49.

Rad organa i organizacija Stranke po pravilu, je javan. Organi Stranke odlučuju o načinu obavještavanja javnosti o svom radu i radu organizacije.

Stranka može izdavati svoj list.

Član 50.

U skladu sa ciljevima i zadacima Stranke, Glavni odbor organizuje poslove političkog marketinga, izdavačku, novinsku i naučno istraživačku djelatnost.

XII UTVRĐIVANJE KANDIDATA U POSTUPKU IZBORA ORGANA VLASTI

Član 51.

Odluku o učešću Stranke i njenih članova na izborima za Skupštinu Republike Crne Gore, Skupštine opština, kao i za nosioce državnih i drugih javnih funkcija, donosi Glavni odbor.

Ovom odlukom utvrđuju se kriterijumi i način kandidovanja i obezbjeđenja interesa Stranke u radu izabranih nosilaca državnih i drugih javnih funkcija i njihovi odnosi sa strankom za vrijeme trajanja njihovog mandata.

Kandidate za odbornike i poslanike utvrđuju odgovarajući odbori Stranke, tajnim glasanjem, po osnovu predloga članova organizacije Stranke i po postupku utvrđenom odlukom iz stava 1. ovog člana.

Član 52.

Kandidat Stranke za predsjednika Crne Gore utvrđuje se na zajedničkoj sjednici glavnog odbora i predsjednika opštinskih odbora tajnim glasanjem, nakon sprovedenog postupka predlaganja kandidata u organizacijama Stranke.

Član 53.

Svi kandidati za odbornike i poslanike, kao i za funkcionere u organizacijama lokalne samouprave i državnim organima i za nastupe državnih i drugih javnih funkcija, dužni su potpisati izjavu kojom se obavezuju da će podnijeti ostavku na funkciju na koju budu izabrani, ako im iz bilo kojih razloga prestane članstvo u Stranci.

XIII POSLANIČKI I ODBORNIČKI KLUBOVI

Član 54.

Izabrani odbornici, odnosno poslanici članovi Stranke, organizuju se u posebne odborničke odnosno poslaničke klubove, ako ispunjavaju propisane uslove.

Klubovi raspravljaju o svim pitanjima koja su na dnevnom redu njihovih skupština i zauzimaju stavove, vodeći računa da su svi u skladu sa Programom Stranke i stavovima Glavnog odbora.

Član odborničkog Kluba dužan je da o tome unaprijed obavijesti predsjednika Kluba.

Član 55.

Na predlog Glavnog odbora poslanički klub Stranke u Skupštini ističe kandidate stranke za predsjednika Skupštine Crne Gore.

Na predlog opštinskog odbora odnosno poslanički klubovi Stranke u Skupštini ističu kandidate Stranke za predsjednike i potpredsjednike Skupštine.

Član 56.

Koordinaciju rada između odbora i odborničkih, odnosno poslaničkih klubova, kao i njihovih prava i dužnosti, zajednički će urediti odgovarajući odbori i odbornički, odnosno poslanički klubovi.

Način rada i odlučivanja, prava i dužnosti predsjednika, prava i dužnosti odborničkog i poslaničkog kluba i druga pitanja od značaja za rad, Klub će urediti svojim poslovníkom o radu.

XIV NAČIN DONOŠENJA STATUTA

Član 57.

Predlog prvog statuta Stranke utvrđuje Inicijativni odbor za osnivanje Stranke.

Osnivačka Skupština Stranke, po razmatranju predloga Statuta, većinom glasova, putem javnog izjašnjenja prisutnih osnivača Stranke donosi Statut Stranke.

Član 58.

Od dana donošenja do dana održavanja prve redovne Skupštine Stranke, ovaj Statut se može mijenjati i dopunjavati posebnom odlukom Glavnog odbora, na predlog Statutarne komisije Stranke.

Statut Stranke koji donosi Skupština Stranke, može mijenjati samo Skupština Stranke.

XV ZAVRŠNE ODREDBE

Član 59.

Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja.

Podgorica
17.10.2008. godine

Predsjednik Skupštine
Mileta Joksimović

Narodnjačka koalicija – Narodna stranka i Demokratska srpska stranka

NARODNA STRANKA

STATUT

1. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Narodna stranka je dobrovoljna politička organizacija, organizovana radi ostvarivanja političkih ciljeva iz njenog programa.

Ciljevi Narodne stranke su:

- demokratski konstituisana i uređena država;
- vladavina prava;
- tržišna ekonomija i preduzetništvo;
- ljudska i građanska prava.

Narodna stranka ima status pravnog lica.

2. SJEDIŠTE, PEČAT I SIMBOLI

Član 2.

Naziv Stranke je Narodna stranka (u daljem tekstu – Stranka).

Skraćeni naziv Stranke je NS.

Sjedište Stranke je u Podgorici.

Stranka djeluje na području Crne Gore, i u inostranstvu među državljanima Crne Gore.

Član 3.

Narodna stranka ima pečat.

Pečat je okruglog oblika, prečnika 3cm i na njemu je po obodu urezan tekst: "Narodna stranka – Podgorica". U sredini pečata je utisnut stilizovani hrastov list.

Opštinski odbori Stranke imaju pečat istih dimenzija, na kojima, osim teksta iz prethodnog stava stoji urezan i naziv i sjedište odbora.

Stranka ima štambilj čiji oblik i sadržinu uređuje Izvršni odbor.

Član 4.

Simboli Stranke su: himna, zastava i amblem.

Himna Stranke je pjesma kralja Nikole "Onamo, namo...".

Zastava Stranke je pravougaonog oblika od bijelog ili plavog platna na kome je utisnut amblem i ime Stranke.

Amblem Stranke je "NS" sa stilizovanim hrastovim listom u slovu "S".

Način upotrebe simbola uređuje Glavni odbor.

Član 5.

Krsna slava Stranke je Sveti Vasilije Ostroški – 12.maj.

Krsna slava se obilježava svake godine po obredima Srpske Pravoslavne Crkve.

Član 6.

Stranka može osnivati informativna sredstva, u skladu sa Zakonom.

Osnivanje i način rada informativnih sredstava uređuje Glavni odbor.

3. ČLANSTVO, PRAVA I OBAVEZE

Član 7.

Član Stranke može postati svaki punoljetni građanin koji prihvati Program i Statut Stranke.

Članstvo u Stranci stiče se potpisivanjem pristupnice.

Član svoja prava i dužnosti ostvaruje u mjesnoj organizaciji, kao i u organima Stranke u skladu sa ovim Statutom.

Član 8.

Članstvo u Stranci prestaje: istupanjem, pristupanjem drugoj političkoj organizaciji, ili isključenjem.

Član 9.

Član Stranke može biti isključen ako krši njen Program i Statut.

Odluku o isključenju člana Stranke donosi opštinski odbor, a ako se radi o članu organa Stranke odluku donosi Glavni odbor.

Postupak isključenja člana uređuje se posebnim pravilnikom koji donosi Glavni odbor.

Pravilnik iz prethodnog stava mora obezbijediti dvostепенost postupka.

Član 10.

Član Stranke ima pravo da:

- učestvuje u svim oblicima aktivnosti Stranke;
- bira i bude biran u organe i tijela Stranke;
- pokreće inicijative i daje predloge svim organima Stranke;
- bude informisan o radu organa i tijela Stranke;
- ostvaruje zaštitu i pomoć Stranke ako je ugrožen zbog djelovanja u njoj.

Član 11.

Član Stranke dužan je da:

- zastupa i ostvaruje programska načela i političke stavove Stranke;
- pomaže rad, čuva i unapređuje ugled Stranke;
- poštuje Statut i postupa po odlukama organa Stranke;
- zalaže se u izbornoj kampanji za uspjeh Stranke na izborima.

Član 12.

Članu Stranke ne može biti uskraćeno ni jedno pravo zbog mišljenja iznijetog u okviru Stranke.

Član 13.

Član Stranke koji je izabran za člana organa Stranke polaže zakletvu koja glasi: "Zaklinjem se imenom Božijim i njegovim ugodnikom – Svetim Vasilijem Ostroškim da ću poštovati Program i Statut Narodne stranke, dok sam njen član. Kako se pravo zakleo, tako mi Bog pomogao".

Zakletva se polaže pred sveštenikom. Član organa Stranke ne može vršiti svoja ovlašćenja prije nego položi zakletvu.

4. ORGANIZACIJA STRANKE

Član 14.

Stranka je organizovana na teritorijalnom principu.

Član 15.

Opštinska organizacija osniva se za teritoriju jedne opštine.

Mjesna organizacija osniva se za teritoriju jednog ili više sela, djelova naselja ili djelova opštine.

Odluku o osnivanju i raspuštanju opštinske organizacije ili njenih organa donosi Predsjedništvo Stranke, na predlog Izvršnog odbora.

5. ORGANI STRANKE

Član 16.

Organi Stranke su:

- Skupština,
- Glavni odbor,
- Predsjednik,
- Potpredsjednik,
- Predsjedništvo,
- Izvršni odbor,
- Nadzorni odbor,
- Statutarna Komisija

Svi organi biraju se na period od četiri godine.

6. IZBORI U STRANCI

Član 17.

Pravo kandidovanja za organ Stranke ima svaki član Stranke.

Kandidovanje se obavlja isticanjem lične kandidature, predlaganjem od strane člana ili organa Stranke.

Za predsjednika Stranke može se istaći samo lična kandidatura.

Kandidatura se smatra prihvaćenom ako je podržana od najmanje pet opštinskih odbora i 1/3 članova Glavnog odbora.

Član 18.

Izbori za organe Stranke su tajni, ako ovim Statutom nije drugačije uređeno.

Pravila za izbor organa Stranke utvrđuje Glavni odbor.

Član 19.

Član organa Stranke može podnijeti ostavku.

Ostavka se podnosi pisano ili usmeno organu čiji je član onaj koji podnosi ostavku.

Ostavka se prima na znanje.

5.1. Skupština

Član 20.

Skupština je najviši organ Stranke.

Skupština Stranke se održava za Stranku u cjelini.

Skupštinu Stranke saziva Glavni odbor.

Skupštinu čine članovi Stranke izabrani po pravilima koja utvrđuje Glavni odbor prije sazivanja Skupštine.

Član 21.

Skupština može biti redovna i vanredna.

Redovna Skupština se saziva svake četvrte godine, a odluka o sazivanju mora se donijeti najkasnije 60 dana prije dana održavanja prethodne skupštine.

Vanredna Skupština se saziva kada se ne usvoji izvještaj predsjednika o radu, na zahtjev 1/3 Opštinskih odbora, ili kada nastupe okolnosti koje to zahtijevaju.

Vanredna Skupština se saziva u roku od 30 dana od dana ispunjenja uslova iz prethodnog stava.

Član 22.

Skupština Stranke:

- donosi Statut i Program;
- bira i razrešava Glavni odbor i predsjednika Stranke;
- razmatra i usvaja izvještaje o radu organa koje bira, između dva zasjedanja;
- usvaja finansijski izvještaj;
- donosi i druge odluke od političkog i organizacionog značaja za Stranku.

Skupština donosi poslovnik o radu.

Član 23.

Skupština punovažno odlučuje ako joj prisustvuje najmanje 2/3 poslanika.

Skupština odluke donosi većinom glasova prisutnih poslanika, javnim glasanjem, ako ovim Statutom nije drugačije propisano.

5.2. Glavni odbor

Član 24.

Glavni odbor je najviši organ Stranke između dva zasjedanja skupštine.

Glavni odbor čine:

- predsjednik Stranke;
- potpredsjednici Stranke;
- poslanici Stranke u Skupštini Crne Gore;
- ministri u Vladi Crne Gore;
- predsjednici opštinač
- potpredsjednici opštinač
- predsjednici OOč
- predsjednik Savjeta žena;
- predsjednik Kluba mladih;
- 2/3 izborne liste kandidata koju utvrdi Glavni odbor.

Glavni odbor može odlučiti da članovi iz stava 2. alineja 3. i 4. ostanu članovi Glavnog odbora i po prestanku funkcije na koju su izabrani.

Glavni odbor može uključiti u svoj sastav do 10% od ukupnog broja članova Glavnog odbora, na predlog Predsjedništva Stranke.

Član 25.

Glavni odbor:

- izvršava odluke Skupštine;
- razmatra i donosi odluke o sprovođenju Programa Stranke;
- bira i razriješava Predsjedništvo Stranke;
- bira i razriješava potpredsjednike Stranke na predlog predsjednika Stranke;
- bira i razriješava Nadzorni odbor;
- bira i razriješava Statutarnu komisiju;
- razmatra izvještaj predsjednika Stranke i odlučuje o njemu;
- daje načelna politička uputstva klubu poslanika u Skupštini Crne Gore;
- periodično traži i razmatra izvještaj o radu poslaničkog kluba u Skupštini Crne Gore;
- određuje kandidate za poslanike i kandidate za najviše državne funkcije Crne Gore;
- bira Izvršni odbor Stranke i razmatra njegov izvještaj o radu;
- donosi Finansijski plan Stranke;
- usvaja izvještaj Nadzornog odbora o kontroli finansijskog poslovanja;
- odlučuje o učešću Stranke na izborima;
- odlučuje u drugom stepenu po prigovorima na odluke Statutarne komisije;
- odlučuje o udruživanju Stranke u domaće i međunarodne organizacije;
- donosi poslovnik o radu i druga akta potrebna za rad Stranke;
- obavlja druge poslove u skladu sa ovim Statutom.

Akti Glavnog odbora su obavezujući za sve članove i organe Stranke, u skladu sa ovim Statutom.

Član 26.

Glavni odbor punovažno odlučuje ako sjednicama prisustvuje više od 1/2 njegovih članova.

Glavni odbor odlučuje većinom prisutnih članova, ako ovim Statutom nije drugačije određeno.

Glavni odbor može da obrazuje stalna ili povremena radna tijela.

5.3. Predsjednik

Član 27.

Predsjednika Stranke bira Skupština.

Kandidat za predsjednika mora podnijeti program rada.

Izbor predsjednika vrši se tajnim glasanjem.

Član 28.

Predsjednik Stranke:

- predstavlja i zastupa Stranku;
- vodi politiku Stranke;
- obezbjeđuje jedinstvo i cjelovito funkcionisanje Stranke i zastupa njene interese u odnosima sa državnim organima i drugim političkim organizacijama;
- saziva i, po pravilu, predsjedava sjednicama Glavnog odbora i Predsjedništva Stranke;
- podnosi GO izvještaj o radu najmanje jednom godišnje;
- predlaže kandidate za potpredsjednike Stranke, uz prethodno pribavljeno mišljenje matičnog opštinskog odbora;
- predlaže kandidate za članove Predsjedništva;
- predlaže jednu polovinu kandidata za poslanike u Skupštini Crne Gore, kao i kandidate za Vladu Crne Gore;
- predlaže opoziv državnih funkcionera iz prethodne alineje;
- predlaže kandidata za predsjednika Izvršnog odbora;
- imenuje Portparola Stranke;
- imenuje svoje savjetnike za određene oblasti.

Predsjednik odgovara Skupštini i Glavnom odboru Stranke.

5.4. Potpredsjednik

Član 29.

Stranka ima jednog ili više potpredsjednika.

Broj potpredsjednika Stranke utvrđuje Glavni odbor na predlog Predsjednika Stranke.

U slučaju da Stranka ima više od jednog potpredsjednika, Predsjednik Stranke svakom od njih pojedinačno, određuje poslove iz svoje nadležnosti.

Ukoliko Predsjednik Stranke bude privremeno spriječen da obavlja funkciju, zamjenjuje ga potpredsjednik kojeg on posebno ovlasti.

Potpredsjednik Stranke za svoj rad odgovara Glavnom odboru i predsjedniku Stranke.

5.5. Predsjedništvo

Član 30.

Predsjednik i potpredsjednici Stranke, predsjednik Izvršnog odbora, i šef poslaničkog kluba Stranke u Skupštini Crne Gore, po funkciji su članovi Predsjedništva Stranke.

Ukoliko su članovi Stranke predsjednik ili potpredsjednik Skupštine Crne Gore, predsjednik Crne Gore, predsjednik ili potpredsjednik Skupštine Crne Gore, predsjednik ili potpredsjednik Vlade Crne Gore, ili član Vlade, po funkciji su članovi Predsjedništva Stranke.

Član 31.

Predsjedništvo Stranke:

- donosi političke odluke, u okviru programa Stranke i odluka Glavnog odbora;
- predlaže GO odluke političkog karaktera.

Predsjedništvo Stranke za svoj rad odgovara Glavnom odboru.

5.6. Izvršni odbor

Član 32.

Izvršni odbor je izvršni organ Glavnog odbora.

Način izbora Predsjednika, broj članova i organizaciju Izvršnog odbora utvrđuje odlukom Glavnog odbora.

Radom Izvršnog odbora rukovodi predsjednik Izvršnog odbora.

Izvršni odbor donosi poslovnik o svom radu.

Nadležnosti Izvršnog odbora

Član 33.

Izvršni odbor izvršava odluke GO.

Priprema sjednice GO i predlaže mu odluke administrativno-tehničkog i finansijskog karaktera.

Planira, organizuje i ostvaruje političke skupove.

Koordinira radom OO iz svoje nadležnosti.

Formira stručna tijela (odbori, komisije, službe i sl.) iz reda istaknutih stručnjaka.

Obrazuje Radnu zajednicu, utvrđuje njenu organizaciju i način rada.

Radna zajednica

Član 34.

Obavlja tehničko-administrativne poslove.

RZ rukovodi Direktor RZ.

Direktora RZ postavlja i razriješava Izvršni odbor.

5.7. Nadzorni odbor

Član 35.

Nadzorni odbor kontroliše finansijsko poslovanje Stranke i njenih organa i samostalan je u svom radu.

Pravila o radu Nadzornog odbora donosi Glavni odbor.

Akti Nadzornog odbora obavezni su za sve članove i organe Stranke.

Član 36.

Nadzorni odbor ima predsjednika i šest članova koje bira Glavni odbor.

Statutarna komisija

Član 37.

Statutarnu komisiju bira Glavni odbor.

Statutarna komisija ima predsjednika i šest članova.

Predsjednik i član Statutarne komisije ne može biti član drugih organa Stranke.

Član 38.

Predsjednik i članovi statutarne komisije moraju biti diplomirani pravnici.

Nadležnosti Statutarne komisije

Član 39.

Statutarna komisija:

- tumači Statut i Poslovnik o radu Stranke;
- priprema Nacrt izmjena i dopuna Statuta;
- odlučuje o statutarnosti odluka organa Stranke;
- riješava o sukobu nadležnosti organa Stranke;
- odlučuje u prvom stepenu o odgovornosti članova Glavnog odbora, a u drugom i posljednjem stepenu odlučuje po žalbama na odluke Opštinskih odbora kao prvostepenih organa.

Član 40.

Zahtjev za tumačenje Statuta može podnijeti svaki član ili organ Stranke, ako smatra da su mu povrijeđena prava utvrđena ovim Statutom.

Tumačenje Statutarne komisije je konačno i obavezujuće za sve organe Stranke, do narednog saziva Skupštine Stranke.

Savjet žena

Član 41.

U okviru Stranke, u skladu sa Statutom i programskim načelima, djeluje Savjet žena.

Predsjednik Savjeta žena je po funkciji član Glavnog odbora.

Način izbora članova Savjeta žena bliže se reguliše odlukom Glavnog odbora.

Savjet žena donosi poslovnik o radu.

Klub mladih

Član 42.

U okviru Stranke djeluje Klub mladih Stranke.

Predsjednik Kluba mladih je po funkciji član Glavnog odbora.

Način izbora članova Kluba mladih i njihovog rada, bliže se regulišu odlukom Glavnog odbora.

Klub mladih donosi poslovnik o radu.

7. ORGANI STRANKE U OPŠTINI

Član 43.

Organi Stranke u opštinskoj organizaciji su Skupština, Opštinski odbor i Mjesni odbor.

Član 44.

Skupština je najviši organ opštinske organizacije.

Skupština opštinske organizacije:

- bira i razriješava predsjednika, i članove opštinskog odbora;
- razmatra i usvaja izvještaj organa koje bira;
- razmatra i donosi druge odluke iz nadležnosti opštinske organizacije, ako to nije u nadležnosti drugog organa.

Odredbe ovog Statuta koje se odnose na način odlučivanja Skupštine Stranke analogno se primjenjuju na Skupštinu opštinske organizacije.

Član 45.

Opštinski odbor je izvršni organ opštinske organizacije.

Sastav i broj članova opštinskog odbora određuje Skupština opštinske organizacije.

Odbornici, funkcioneri lokalne samouprave, predsjednik Kluba mladih i predsjednica Savjeta žena, po funkciji su članovi opštinskog odbora.

Član 46.

Opštinski odbor:

- rukovodi opštinskom organizacijom i stara se o njenom širenju;
- bira potpredsjednike Opštinskog odbora na predlog predsjednika Opštinskog odbora;
- predlaže kandidate za poslanike u Skupštinu Crne Gore;
- predlaže kandidata za predsjednika Opštinskog odbora i kandiduje članove Opštinskog odbora;
- utvrđuje listu kandidata za odbornike i nosioce izvršnih funkcija na nivou lokalne uprave, uz saglasnost Predsjedništva Stranke;
- daje uputstva odbornicima i opoziva odbornike i nosioce izvršnih funkcija na nivou lokalne uprave uz saglasnost Predsjedništva Stranke;
- periodično traži i razmatra izvještaj o radu Odborničkog kluba,
- organizuje i sprovodi sve izborne aktivnosti i odgovara za njihovo izvršenje;
- inicira i organizuje političke i tematske tribine i druge skupove na svojoj teritoriji;
- obavlja i druge poslove koje mu povjere nadležni organi.

Akti opštinskog odbora obavezujući su za članove opštinske organizacije.

Opštinski odbor donosi poslovnik o radu.

Član 47.

Mjesni odbor rukovodi radom mjesne organizacije.

Način izbora predsjednika i članova MO i dio teritorije za koji se osniva i učešće u izbornim aktivnostima OO bliže se reguliše odlukom Opštinskog odbora

8. IMOVINA I PRIHODI

Član 48.

Stranka ima imovinu.

Imovinom upravlja Glavni odbor.

Stranka se finansira u skladu sa zakonom.

Član 49.

U slučaju prestanka rada Narodne stranke, sva njena imovina prelazi u vlasništvo Manastira Ostrog.

9. UČEŠĆE NA IZBORIMA

Član 50.

Stranka učestvuje na izborima u skladu sa zakonom.

Samo član Stranke može biti kandidovan za organe vlasti.

Član 51.

Odluku o učešću na izborima donosi Glavni odbor.

Ako donese odluku da Stranka učestvuje na izborima Glavni odbor:

- utvrđuje izborni program;
- odlučuje o sklapanju koalicija sa drugim strankama;
- formira Izborni štab;
- donosi odluke u cilju izbornog uspjeha Stranke.

10. JAVNOST RADA STRANKE

Član 52.

Rad Stranke je javan.

O svim aktivnostima Stranke i njenih organa obavještava se javnost putem sredstava javnog informisanja (saopštenja, konferencije za štampu, izjave, intervjui i sl.)

11. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 53.

Izmjene i dopune ovog Statuta vrše se na način i po postupku predviđenom za njegovo donošenje.

Izuzetno, Glavni odbor između skupština može statutarnom odlukom urediti pojedina pitanja, ako to nalažu razlozi hitnosti.

Član 54.

Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja.

Demokratska srpska stranka

Na osnovu člana 3. i čl. 19. Zakona o udruživanju građana SRCG (Sl.list SRCG 23/90) Osnivačka Skupština Demokratske srpske stranke održana 27.12.2003. donijela je

STATUT DEMOKRATSKE SRPSKE STRANKE

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Statutom Demokratske srpske stranke (u daljem tekstu DSS) uređuju se:

- ciljevi udruživanja i metod njihovog ostvarivanja,
- javne oznake i sjedište,
- uslovi i način ućlanjivanja i prestanka ćlanstva, prava, obaveze i odgovornost ćlanova,
- organizacija i organi DSS,
- sticanje i raspolaganje sredstvima,
- donošenje akata DSS,
- prestanak rada.

II. CILJEVI STRANKE

Član 2.

Demokratska srpska stranka je politićka organizacija, formirana sa ciljem da se javno bori za širenje demokratskih načela i uspostavljanje demokratskog poretka u Crnoj Gori i državnoj zajednici Crne Gore i Srbije.

Radi ostvarenja ciljeva navedenih u prethodnom stavu DSS će se koristiti svim raspoloživim, Ustavom i zakonom dozvoljenim sredstvima.

III. NAZIV, SJEDIŠTE I SIMBOLI

Član 3.

Naziv stranke je: DEMOKRATSKA SRPSKA STRANKA

Skraćeni naziv je: DSS

Sjedište stranke je u Podgorici.

Pećat stranke je okruglog oblika, prećnika 2,5 cm po ćijem je obodu ispisan naziv Stranke (Demokratska srpska stranka a u centru pećata naziv sjedišta).

Znak Stranke će biti utvrđen posebno odlukom nadlećnog organa Stranke.

Krsna slava Stranke je dan Svetog Vasilija Ostroškog, 12 maj.

Na politićkim skupovima i svećanostima u organizaciji DSS emituje se svećana pjesma „Onamo, namo“.

Zastava Stranke je bijele boje, sa znakom Stranke u sredini i ispisanim skraćenim nazivom Stranke u produćetku.

IV. ČLANSTVO, PRAVA I DUŽNOSTI

Član 4.

Član DSS može biti svaki punoljetni građanin koji prihvata programska načela, ciljeve i Statut Stranke i koji je spreman da radi na njihovom ostvarivanju.

Članstvo u DSS se stiče svojeručnim potpisivanjem pristupnice.

Član 5.

Član DSS učestvuje u aktivnostima Stranke i ima pravo da bira i bude biran u organe Stranke.

Član DSS ima pravo na potpunu zaštitu u slučaju diskreditovanja ili ugrožavanja njegovih prava zbog pripadnosti DSS ili obavljanja stranačkih poslova.

Član 6.

Član Stranke je u obavezi da širi ideje koje zastupa Stranka, da čuva i unapređuje ugled Stranke, da se u izborima zalaže za uspjeh Stranke i da prema svojim mogućnostima materijalno pomaže Stranku.

Član 7.

Član Stranke ima pravo da u radu organa i organizacija Stranke iznosi svoja mišljenja i zauzima stavove o pitanjima iz njihovih Statutom Poslovníkom utvrđenih nadležnosti.

Zbog na ovaj način iznijetog mišljenja ili zauzetog stava član Stranke ne može biti izložen bilo kakvim sankcijama.

Član 8.

Članstvo u DSS prestaje:

- istupanjem;
- isključenjem;
- stupanjem u drugu stranku;
- brisanjem iz evidencije;
- kandidovanjem na izbornoj listi mimo odluka Stranke.

Član 9.

Isključenje je izuzetno sredstvo prestanka članstva u DSS. Član može biti isključen iz Stranke u slučaju da:

- učestvuje u političkim aktivnostima i zastupa u javnosti stavove koji su suprotni Programu i političkim stavovima Stranke;
- povrijedi odredbe Statuta Stranke i time nanese štetu Stranci;
- ne izvršava odluke organa i organizacija Stranke za koje je zadužen, ili postupa suprotno njima;
- iznosi u javnosti rasprave, zaključke i pisani materijal sa sjednica organa Stranke, a nije za to ovlašćen.
- Postupak o isključenju pokreću Opštinski odbor ili predsjednik Stranke.

Odluku o isključenju donosi Opštinski odbor. Odluka se dostavlja isključenom članu, koji ima pravo žalbe Glavnom odboru u roku od 15 dana. Odluka Glavnog odbora je konačna.

Član 10.

Članstvo u DSS će biti brisano iz evidencije ukoliko dužnosti iz člana 6. Statuta, ne vrši u periodu od najmanje godinu dana.

Predlog za brisanje podnosi matični mjesni odbor.

Odluku o brisanju donosi Opštinski odbor o čemu izvještava sekretarijat Stranke, skupštinu organizacije i samog člana, koji ima pravo žalbe Izvršnom odboru.

Član 11.

Stranka može da ima počasnog predsjednika. Zvanje počasnog predsjednika Stranke se dodjeljuje zaslužnom članu Stranke ili bivšem predsjedniku, a o njegovom dodjeljivanju odlučuje Glavni odbor DSS.

Zvanje počasnog člana Stranke mogu dobiti pojedinci koji su javno ispoljili privrženost i zalaganje za osnovna programska načela DSS, a o njegovom dodjeljivanju odlučuje Glavni odbor DSS.

V. ORGANIZACIJA I ORGANI DSS

Član 12.

DSS je organizovana i djeluje preko organizacija na teritorijalnom principu ili preko povjerenika Stranke. Članovi pripadaju odgovarajućoj organizaciji prema mjestu prebivališta.

Organizacije DSS su:

- mjesne,
- regionalne.

Član 13.

Mjesne organizacije se osnivaju za dio teritorije jedne opštine.

Opštinske organizacije (odbori) se osnivaju za teritoriju jedne opštine.

Izuzetno, u većim gradovima, može se, uz saglasnost Izvršnog odbora osnovati više opštinskih organizacija.

Član 14.

Organi DSS su:

- Skupština;
- Glavni odbor;
- Predsjednik i potpredsjednici;
- Izvršni odbor;
- Opštinski odbor (organizacije).

Član 15.

Rad svih organa i organizacija DSS je javan.

Stranka komunicira sa javnošću putem javnih saopštenja, konferencija za štampu i javnih istupa njenih predstavnika.

U izuzetnim slučajevima javnost se može isključiti, o čemu neposredno prije zasijedanja odlučuje odnosni organ ili organizacija.

A) Skupština

Član 16.

Skupština je najviši organ DSS.

Skupština radi u godišnjim sjednicama ili sabranjima.

Izborna Skupština (Kongres) saziva se svake četvrte godine.

Skupštinu sačinjavaju izabrani predstavnici opštinskih odbora (poslanici) pri čemu sve regije daju jednaki broj poslanika.

Poslanici Skupštine Stranke se biraju na period od četiri godine.

Način izbora poslanika utvrđuje Glavni odbor.

U slučaju da poslaniku u međuvremenu, iz bilo kojeg razloga, prestane članstvo u DSS ili podnese ostavku na mjesto poslanika Skupštine, opštinski odbor sa čije teritorije dolazi skupštinar dužan je da izabere novog.

Skupština može sebi skratiti mandat.

Predlog za skraćenje mandata podnosi Glavni odbor, Predsjednik ili 1/3 poslanika.

Skraćenjem mandata Skupštine skraćeni su mandati svih organa Stranke.

Vanredna izborna Skupština (u novom sazivu), održava se u roku od najduže 30 dana od dana donošenja odluke o skraćanju mandata Skupštine.

Odluka o skraćanju mandata donosi se natpolovičnom većinom poslanika.

Skupština može ovlastiti Glavni odbor da u periodu između dvije Skupštine donosi odluke iz njene nadležnosti ali je za važnost istih neophodna verifikacija od strane Skupštine na prvom narednom zasijedanju.

Član 17.

Skupština zasijeda na predlog:

- predsjednika Stranke;
- Glavnog odbora;
- više od 1/3 poslanika.

Član 18.

Rad Skupštine je punovažan kada zasijedanju prisustvuje većina poslanika.

Izborna Skupština bira svoje radon Predsjedništvo.

Redovnim sjednicama Skupštine predsjedava predsjednik Stranke.

Odluke se donose većinom glasova prisutnih poslanika ako Statutom nije drugačije utvrđeno.

Član 19.

Sve odluke iz svoje nadležnosti Skupština donosi javnim glasanjem, osim ako Skupština ne odluči drugačije.

Izbori za organe koje bira Skupština sprovode se tajnim glasanjem.

Član 20.

Nadležnosti Skupštine su:

- usvaja Program i Statut stranke i njihove izmjene;
- usvaja izvještaj Glavnog odbora o radu Stranke između dva zasijedanja;
- odlučuje o promijeni organizacije Stranke;
- usvaja Poslovnik o svom radu;
- odlučuje o prestanku rada Stranke;
- na Izornoj skupštini bira Glavni odbor, Predsjednika i potpredsjednike.

Član 21

Neusvajanjem godišnjeg izvještaja Glavnog odbora od strane Skupštine, po automatizmu izglašano je nepovjerenje Glavnom odboru, predsjedniku i potpredsjednicima i Izvršnom odboru DSS.

Izborna skupština zasijeda u roku od 30 dana.

Prijedlog za razriješenje predsjednika Stranke može podnijeti Glavni odbor i 1/3 poslanika.

Prijedlog za razriješenje potpredsjednika može podnijeti Predsjednik, Glavni odbor i 1/3 poslanika.

Skupština zasijeda u roku od 30 dana nakon usvajanja predloga na Glavnom odboru, pismeno podnijetog prijedloga 1/3 poslanika za slučaj iz stava tri.

Skupština zasijeda u roku od 30 dana nakon usvajanja predloga na Glavnom odboru, pismeno podnijetog predloga Predsjednika i pismeno podnijetog predloga 1/3 poslanika za slučaj stava četiri.

B) Glavni odbor

Član 22.

Glavni odbor je organ Stranke koji između dvije skupštine utvrđuje politiku Stranke u skladu sa odlukama Skupštine.

Glavni odbor je odgovoran za ostvarivanje Programa i političkih stavova Stranke, kao i za sprovođenje odluka Skupštine.

Član 23.

Glavni odbor čine:

- Predsjednik i potpredsjednici;
- Članovi koje bira Skupština Stranke;
- Savezni i republički poslanici;
- Kooptirani članovi (najviše 20% od broja koji bira Skupština Stranke) o čemu odlučuje Glavni odbor, tajnim glasanjem, na predlog predsjednika Stranke;
- Kooptirani članovi iz inostranstva (koji ne ulaze u kvorum Glavnog odbora) o čijem izboru odlučuje Glavni odbor na predlog predsjednika Stranke.

Predsjednik odnosno potpredsjednici Stranke su po funkciji predsjednik Glavnog odbora odnosno potpredsjednici Glavnog odbora.

Mandat članova Glavnog odbora traje 4i godine ukoliko Skupština drugačije ne odlučuje.

Član 24.

Članovi koje bira Skupština biraju se sa odvojenih opštinskih lista na način koji utvrdi Glavni odbor.

Lista se formira tako što pravo predlaganja imaju opštinski odbori.

Konačnu listu utvrđuje Izvršni odbor, a ona mora sadržati najmanje 30% više kandidata nego što se bira, a najviše 100% više kandidata nego što se bira.

Svaki poslanik glasa za sve opštinske liste.

Član 25.

Predsjednici opštinskih odbora koji nijesu izabrani u Glavni odbor učestvuju u radu Glavnog odbora bez prava glasa.

Član 26.

Glavni odbor:

- saziva Skupštinu;
- odlučuje o mjestu i vremenu održavanja Skupštine;
- predlaže dnevni red i poslovník o radu Skupštine;
- utvrđuje tačan broj poslanika koje svaki opštinski odbor daje za sastav Skupštine;
- utvrđuje tačan broj kandidata koje svaka opština daje za sastav Glavnog odbora;

- podnosi Skupštini izvještaj o radu Stranke u periodu između skupština;
- utvrđuje predlog Statuta DSS, kao i njegovih izmjena i dopuna;
- bira i opoziva Izvršni odbor;
- pokreće postupak za razrešenje Predsjednika i Potpredsjednika, na predlog jedne trećine članova;
- pokreće postupak za opoziv Izvršnog odbora, na predlog 1/3 članova;
- bira i opoziva Nacionalni savjet;
- odlučuje o eventualno neučestvovanju na izborima na svim nivoima;
- odlučuje o eventualnim koalicijama na svim nivoima;
- utvrđuje stalnu listu kandidata za poslanike;
- odlučuje o predloženoj izbornoj listi u cjelini;
- aktivira deponovane ostavke poslanika kada dođe do grubog kršenja poslaničkih obaveza;
- odlučuje o učešću u Vladi, saveznim, republičkim i lokalnim organima uprave;
- potvrđuje odluke Izvršnog odbora o izboru kadrova za organe vlasti;
- usvaja izborni program Stranke;
- usvaja izvještaj Izvršnog odbora;
- usvaja izvještaj Poslaničkog kluba;
- donosi konačnu odluku o raspuštanju opštinskih odbora;
- donosi odluke po žalbama izjavljenim na odluke o isključenju iz članstva;
- usvaja Poslovnik o svom radu.

Glavni odbor odlučuje o saradnji sa međunarodnim organizacijama i asocijacijama i eventualnom učlanjenju DSS u njih.

Član 27.

Glavni odbor odlučuje punovažno ako sjednici prisustvuje većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora.

Glasanje je javno osim u slučaju izbora i opoziva Izvršnog odbora, pokretanja postupka za razriješenje Predsjednika i Potpredsjednika.

Glavni odbor odluke donosi većinom glasova prisutnih.

Glavni odbor sazivaju predsjednik Stranke ili 1/3 članova Glavnog odbora, najmanje jednom u tri mjeseca.

Član 28.

U slučaju da član Glavnog odbora neopravdano odsustvuje sa tri sjednice, prestaje mu mandat u Glavnom odboru, a na njegovo mjesto dolazi sledeći sa liste sa koje je član biran.

C) Predsjednik i potpredsjednici

Član 29.

Predsjednika i potpredsjednike bira Skupština tajnim glasanjem.

Mandat Predsjednika i potpredsjednika traje 4 godine ako Skupština ne odluči drukčije.

Član 30.

Svaki član DSS ima pravo da istakne kandidaturu za predsjednika stranke. Kandidat za predsjednika Stranke dužan je da predloži programsku platformu Stranke, broj potpredsjednika koji se bira, kandidate za potpredsjednike i mandatara za sastav Izvršnog

odbora. Kandidatura je punovažna ako je obezbijedena saglasnost najmanje 3 (tri) opštinska odbora.

Za predsjednika Stranke izabran je kandidat koji u prvom krugu glasanja osvoji apsolutnu većinu glasova.

U slučaju da na izborima učestvuje jedan kandidat koji nije osvojio apsolutnu većinu glasova, postupak izbora se ponavlja sa novim kandidatima.

U slučaju da na izborima učestvuje više od jednog kandidata, a ni jedan od njih nije u prvom krugu glasanja osvojio apsolutnu većinu, glasanje se ponavlja između kandidata koji su osvojili najveći broj glasova, a izabran je onaj koji osvoji više glasova u drugom krugu.

Izborom predsjednika Stranke usvojena je predložena programska platforma Stranke.

Član 31.

Predsjednik DSS:

- predstavlja i zastupa Stranku u zemlji i inostranstvu;
- rukovodi stranačkom organizacijom, usklađuje i nadzire funkcionisanje Stranke;
- saziva i predsjedava sjednicama Glavnog odbora;
- saziva Skupštinu Stranke;
- odgovoran je za sprovođenje odluka Skupštine i Glavnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru mandataru za sastav Izvršnog odbora;
- može obustaviti od izvršenja odluku Izvršnog odbora do prve sljedeće sjednice Glavnog odbora, koja se u tom slučaju mora sazvati u roku od 15 dana;
- pokreće pred Glavnim odborom postupak za opoziv Izvršnog odbora;
- predlaže Skupštini broj potpredsjednika i kandidate;
- određuje poslove koje će izvršavati potpredsjednici;
- pokreće pred Skupštinom postupak za razriješenje potpredsjednika;
- imenuje portparola Stranke koji ne može imati nikakve političke funkcije u stranci;
- predlaže kandidate za izbor članova Glavnog odbora;
- predlaže stalnu listu kandidata za poslanike;
- predlaže izbornu listu sa konačnim redoslijedom kandidata za poslanike za svake raspisane izbore;
- predlaže donošenje odluke o eventualnim koalicijama;
- predlaže izborni program Stranke;
- predlaže sastav Nacionalnog savjeta;
- imenuje savjetnike;
- usklađuje rad poslaničkih klubova Stranke;
- podnosi izvještaj Glavnom odboru i Skupštini Stranke;
- daje punomoćje za zastupanje pred sudom ili drugim organima.

Član 32.

Predsjednik, potpredsjednici, predsjednik Izvršnog odbora i šefovi klubova poslanika odnosno predstavnici poslanika u saveznom i republičkom parlamentu čine Predsjedništvo stranke.

Predsjedništvo, na inicijativu predsjednika Stranke, raspravlja pitanja iz kruga nadležnosti predsjednika.

U odsustvu predsjednika Stranke zamjenjuje ga potpredsjednik kojega on ovlasti.

D) Izvršni odbor

Član 33.

Izvršni odbor je izvršno-politički organ Stranke.

Izvršni odbor učestvuje u stvaranju i sprovođenju politike Stranke, priprema sjednice i sprovodi odluke Glavnog odbora.

Član 34.

Izvršni odbor sačinjavaju predsjednik i najviše 14 članova.

Mandatar Izvršnog odbora predlaže Glavnom odboru potpredsjednika (iz reda članova) i članove Izvršnog odbora.

Ako predlog mandataru nije dobio podršku Glavnog odbora, tada drugi mandatar predložen od predsjednika Stranke daje novi predlog za sastav Izvršnog odbora.

Inicijativu za opoziv Izvršnog odbora pokreće predsjednik Stranke ili 1/3 članova Glavnog odbora.

Član 35.

Izvršni odbor:

- usklađuje i nadzire rad lokalnih organa Stranke;
- donosi pravilnik o radu regionalnih odbora;
- organizuje izborne štabove na svim nivoima;
- donosi i realizuje program izborne kampanje;
- utvrđuje konačne liste kandidata po opštinama za izbor članova Glavnog odbora;
- donosi odluke o organizovanju, širenju Stranke i formiranju opštinskih odbora;
- donosi odluku o suspenziji opštinskih odbora;
- po saglasnosti Glavnog odbora postavlja privremene povjerenike u opštinama gdje nije formiran opštinski odbor, da održavanja opštinske skupštine a najduže u roku od tri mjeseca;
- po potrebi saziva skupštine opštinskih ogranaka;
- donosi odluku o isključenju iz Stranke;
- izvještava Glavni odbor o sporovima koji nastaju među lokalnim organima Stranke i o tom određuje mjere i donosi odluke;
- daje saglasnost na Program i Statut Omladinskog kluba DSS;
- formira kadrovske liste za republičke i savezne organe vlasti;
- sa kadrovske liste podnosi prijedlog kandidata za organe vlasti, koji potvrđuje Glavni odbor;
- imenuje poslovnog sekretara;
- aktivira deponovane ostavke odbornika kada dođe do grubog kršenja odborničkih obaveza;
- osniva i raspušta stručne odbore, pododbore i komisije;
- rješava po žalbama na brisanje iz evidencije;
- planira i organizuje političke skupove Stranke;
- raspolaze finansijskim sredstvima i redovno upoznaje predsjednika Stranke sa načinom utroška sredstava;
- raspravlja o svim bitnim pitanjima vezanim za rad Stranke i daje mišljenje i prijedloge predsjedniku Stranke i Glavnom odboru;
- organizuje sekretarijat Stranke i druge odgovarajuće službe za obavljanje stručnih, administrativnih i finansijskim poslova Stranke;
- obavlja tekuće poslove u Stranci;
- donosi Poslovnik o svom radu.

Član 36.

Predsjednik Izvršnog odbora:

- predlaže Glavnom odboru sastav i program rada Izvršnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru izmjene u sastavu Izvršnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru odluku o razrješenju potpredsjednika IO i člana IO;
- saziva sjednice Izvršnog odbora, predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama;
- predlaže Izvršnom odboru kandidata za poslovnog sekretara Stranke;
- potpisuje finansijska dokumenta;
- odobrava otvaranje žiro računa i izradu pečata organima lokalne organizacije;
- određuje lice za preuzimanje pečata, dokumentacije i imovine suspendovane ili raspušte lokalne organizacije Stranke.

Član 37.

Izvršni odbor kvalifikovano odlučuje ako sjednici prisustvuje više od 1/2 članova, a odluke donosi većinom glasova.

Izvršni odbor se sastaje najmanje jednom mjesečno.

VI. STRUČNI ODBOR

Član 38.

Izvršni odbor formira za pojedine oblasti stručne odbore uzredova stručnjaka-članova Stranke.

Stručni odbori obavljaju stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Stranke, a koji su im povjereni od izvršnog odbora, poslaničkog kluba i predsjednika Stranke.

Rad stručnih odbora reguliše se posebnim poslovníkom.

VII. OMLADINSKI KLUB DSS

Član 39.

U okviru DSS organizuje se Omladinski klub DSS kao dobrovoljna organizacija mladih članova Strane do navršanih 28 godina života.

Omladinski klub aktivno učestvuje u svim djelatnostima koje organizuje DSS.

Omladinski klub donosi svoj Program i Statut, koji ne mogu biti u suprotnosti sa Programom i Statutom Stranke i koji podliježe verifikaciji od strane Izvršnog odbora.

Omladinski klub DSS bira sve svoje organe.

VIII. NACIONALNI SAVJET

Član 40.

Nacionalni savjet je savjetodavno tijelo Glavnog odbora i predsjednika Stranke.

Nacionalni savjet razmatra pitanja značajna za utvrđivanje politike Stranke i daje predloge Glavnom odboru i predsjedniku Stranke.

Nacionalni savjet bira i opoziva glavni odbor, a njegov sastav predlaže predsjednik Stranke.

Način rada i odlučivanja Savjeta bliže se uređuje poslovníkom.

IX. REGIONALNI, OPŠTINSKI I MJESNI ODBORI

Član 41.

Regionalni odbori se formiraju u određenim djelovima Republike gdje za to postoji interes Stranke.

Regionalni odbori su:

- južni (primorski odbori i Cetinje),
- centralni (Podgorica, Nikšić i Danilovgrad),
- sjeverni (ostali odbori).

Regionalni odbori funkcionišu u skladu sa pravilnikom koji usvaja Izvršni odbor.

Član 42.

Opštinsku organizaciju čine svi članovi Stranke u određenoj opštini ili dijelu opštine.

Najviši organ opštinske organizacije je Skupština.

Skupštinu organizacije saziva predsjednik opštinskog odbora, Opštinski odbor, 1/3 članstva opštinske organizacije, a izuzetno Izvršni odbor.

Način izbora poslanika opštinske skupštine utvrđuje opštinski odbor, a izuzetno Izvršni odbor.

Skupština opštinske organizacije punovažno odlučuje kada zasjedanju prisustvuje apsolutna većina poslanika.

Skupština odlučuje većinom prisutnih poslanika, glasanje je javno, a skupština može odlučiti da se o nekim pitanjima iz njene nadležnosti glasa i tajno.

Skupština opštinske organizacije:

- donosi plan rada opštinske organizacije na predlog opštinskog odbora,
- bira članove opštinskog odbora tajnim glasanjem,
- usvaja izvještaj o radu i o finansijskom poslovanju opštinskog odbora između dvije skupštine.

Član 43.

Opštinski odbor rukovodi radom opštinske organizacije između dvije skupštine.

Opštinski odbor se osniva u opštini u kojoj ima najmanje 30 članova Stranke, osim u slučajevima gdje, zbog lokalnih prilika, Izvršni odbor odluči da taj broj može biti manji.

Opštinski odbor čine:

- najmanje 7 članova izabranih na skupštini organizacije,
- predsjednik odborničkog kluba, odnosno, predstavnik odbornika,
- kooptirani članovi (od 20 % od broja izabranih članova),
- predsjednik Opštinskog odbora Omladinskog kluba DSS.

Opštinski odbor iz svojih redova bira predsjednika i do dva potpredsjednika, tajnim glasanjem.

Opštinski odbor odlučuje većinom glasova prisutnih, ako sjednici prisustvuje više od polovine članova odbora.

Sjednicu opštinskog odbora sazivaju predsjednik odbora, ili 1/3 članova odbora, najmanje jednom mjesečno.

Mandat opštinskog odbora je do sljedeće skupštine organizacije.

Član 44.

Opštinski odbor ima svoj pečat.

Pečat opštinskog odbora je okruglog oblika po čijem je obodu kružno ispisano ime Stranke i u središnjoj ravni ime okružnog odbora.

U slučaju da član opštinskog odbora neopravdano odsustvuje sa tri sjednice, prestaje mu mandat u opštinskom odboru.

Član 45.

Opštinski odbor:

- radi na širenju ideja popularizaciji Programa Stranke,
- sprovodi stavove Stranke i odgovara za njihovu realizaciju,
- obavezan je da obavi sve poslove koje mu povjeri Izvršni odbor,
- obavezan je da širi organizaciju Stranke na cjelokupnoj teritoriji opštine,
- može formirati svoj izvršni odbor ukoliko opštinski odbor broji najmanje 15 članova,
- određuje djelokrug rada opštinskog izvršnog odbora,
- organizuje izborne aktivnosti u izbornoj kampanji i odgovoran je za njihovu realizaciju,
- aktivno učestvuje u rješavanju svih problema na lokalnom nivou,
- vodi finansijsko poslovanje odbora,
- prikuplja sve informacije o lokalnim prilikama i dostavlja ih Izvršnom odboru,
- predlaže kandidate za članove glavnog odbora,
- predlaže predsjedniku Stranke kandidate za stalnu listu kandidata za poslanike,
- predlaže Izvršnom odboru kandidate za izvršnu vlast,
- osniva i raspušta mjesne odbore za teritoriju jednog biračkog mjesta ili imenuje i razrješava stranačke povjerenike ako nije u mogućnosti da na teritoriji biračkog mjesta formira mjesni odbor,
- usvaja izvještaj odborničkog kluba odnosno predstavnika odbornika,
- prati rad odbornika i o tome redovno izvještava Izvršni odbor,
- bira poslanike za skupštinu DSS,
- utvrđuje listu kandidata za odbornike,
- određuje predstavnike za lokalnu vlast u kojoj učestvuje Stranka,
- organizuje skup članstva najmanje jednom u dva mjeseca.

Član 46.

Mjesni odbor obavlja poslove koje mu povjeri opštinski odbor opštine kojoj mjesni odbor pripada. Mjesni odbor bira predsjednika, koji o radu mjesnog odbora izvještava opštinski odbor.

Predsjednici mjesnih odbora i imenovani povjerenici koji nijesu izabrani u opštinski odbor učestvuju u radu opštinskog odbora bez prava glasa.

X. NADZORNI ODBOR

Član 47.

Nadzorni odbor se osniva za poslove kontrole i rashoda stranke.

Nadzorni odbor ima 5 članova koje bira Glavni odbor izvan svog sastava.

Nadzorni odbor je dužan da o svim uočenim nepravilnostima izvijesti predsjednika Stranke i Izvršni odbor.

STATUTARNI ODBOR

Član 47a.

Statutarni odbor priprema prijedloge za izmjene i dopune Statuta i u formi mišljenja tumači Statut i statutarnost akata DSS.

Članove Statutarnog odbora bira Glavni odbor. Statutarni odbor broji 5 članov koji moraju biti diplomirani pravnici.

Statutarni odbor na konstitutivnoj sjednici bira svog predsjednika.

Članovi statutarnog odbora ne mogu biti članovi ni jednog organa DSS.

XI. POSLANICI I ODBORNICI

Član 48.

Poslanici su izabrani članovi Stranke koji zastupaju Stranku i zalažu se za njene političke stavove u svim skupštinama.

Član 49.

Izborne liste predlaže predsjednik Stranke sa stalne liste kandidata za poslanike koju je usvojio Glavni odbor. Kod proglašenja poslanika mora se obavezno poštovati redoslijed na izbornoj listi.

Član 50.

Stalna lista kandidata za poslanike sastavlja se po azbučnom redu i ima trajni karakter nezavisno od izbora. Izuzetno, stalna lista može se mijenjati saglasno interesima Stranke o čemu odluku donosi Glavni odbor. Stalna lista se formira tako što opštinski odbori predlažu kandidate predsjedniku Stranke koji razmatra ove prijedloge i nudi Glavnom odboru na usvajanje stalnu listu.

Član 51.

Pri predlaganju i izboru kandidata za poslanike mora se uzeti u obzir sljedeće:

- rad u Stranci i dati doprinos;
- organizaciono političke sposobnosti;
- moralni kredibilitet;
- ugled koji kandidat uživa u sredini u kojoj živi;
- ugled koji kandidat uživa u stručnim krugovima;
- zdravstveno stanje.

Član 52.

Kandidati za poslanike sa stalne liste su dužni da:

- aktivno učestvuju u radu Stranke;
- rade na stalnom širenju ideja Stranke i njene organizacije na terenu;
- sprovode u život odluke Stranke;
- svojim ugledom i radom pridobijaju nove simpatizere Stranke;
- popularišu ideje Stranke preko televizije, radija, štampe.

Član 53.

Poslanički klub podnosi šestomjesečni izvještaj o radu Glavnom odboru.

Poslanici su dužni da, odmah poslije izbora, deponuju svoje pismene neopozive ostavke Stranci. Deponovane ostavke aktivira Glavni odbor u slučajevima grubog kršenja poslaničkih obaveza.

Član 54.

Odbornici su izabrani članovi Stranke koji zastupaju Stranku i zalažu se za njene političke stavove u opštinskim skupštinama.

Odbornički klubovi odnosno predstavnici odbornika podnose šestomjesečne izvještaje o radu Opštinskom odboru.

Prilikom kandidovanja, odbornici su dužni da deponuju ostavke u Stranci. Ostavke aktivira Izvršni odbor.

XII. ADMINISTRACIJA STRANKE

Član 55.

Administrativno – tehničke poslove u Stranci obavljaju sekretarijat Stranke i tehnički sekretari opštinskih odbora.

Radom administracije rukovodi i postavlja tehničke sekretare poslovni sekretar Stranke.

Poslovni sekretar za svoj rad odgovara Izvršnom odboru Stranke.

Poslovni sekretari i tehnički sekretari ne mogu imati nikakve političke funkcije u Stranci.

XIII. PRIHODI STRANKE

Član 56.

Prihodi DSS su:

- prihodi u skladu sa propisima o finansiranju političkih stranaka;
- doprinosi poslanika i svih članova DSS koji su imenovani na plaćene funkcije u predstavničkim organima, u skladu sa odlukom Izvršnog odbora;
- prilozi članova i simpatizera Stranke;
- ostali zakonski izvori.

Sredstvima Stranke raspolaže i o njihovom korišćenju odlučuje Izvršni odbor uz obavještenje i saglasnost predsjednika Stranke.

XIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 57.

Rad Stranke prestaje odlukom Skupštine DSS na prijedlog Glavnog odbora ili predsjednika Stranke.

U slučaju prestanka rada DSS, sva imovina Stranke prelazi u vlasništvo Srpske Pravoslavne Crkve.

Član 58.

Ovaj Statut mijenja se po istom postupku koji važi za njegovo donošenje.

Predlog za izmjenu Statuta odnosno donošenje novog može podnijeti:

- Predsjednik Stranke,
- 1/3 poslanika Skupštine,
- Glavni odbor.

Član 59.

Ovaj Statut stupa na snagu u trenutku usvajanja na zasijedanju Skupštine stranke 27. decembra 2003. godine u Danilovgradu.

Evropska Crna Gora – Milo Đukanović

DEMOKRATSKA PARTIJA SOCIJALISTA CRNE GORE

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Naziv i sjedište Partije

Član 1.

1. Naziv Partije je Demokratska partija socijalista Crne Gore (u daljem tekstu: Partija).
2. Naziv Partije na engleskom jeziku je Democratic Party of Socialists of Montenegro.
3. Skraćeni naziv Partije je DPS.
4. Partija ima svojstvo pravnog lica.
5. Sjedište Partije je u Podgorici.

Osnovni principi Partije

Član 2.

Osnovni principi Partije su:

1. prava i slobode čovjeka i građanina/građanke;
2. republikansko uređenje i građanska parlamentarna demokratija;
3. očuvanje državnosti i suverenosti Crne Gore i njeno uključivanje u evropske i evroatlantske integracije;
4. vladavina prava;
5. razvoj tržišne privrede i zaštita privatne svojine;
6. afirmacija antifašizma kao civilizacije tekovine savremenog svijeta;
7. socijalna pravda, društvena solidarnost, čiji je garant država i zaštita marginalizovanih grupa;
8. suverenitet građana/građanki i ravnopravnost naroda;
9. zaštita i unaprijeđenje životne sredine;
10. zaštita prava nacionalnih i etničkih grupa u skladu s međunarodnim standardima i tradicijom međunacionalnih odnosa u Crnoj Gori;
11. afirmacija rodne ravnopravnosti.

Simboli Partije

Član 3.

Partija ima svoj pečat, znak i zastavu.

1. Pečat je okruglog oblika u čijem je središtu skraćeni naziv partije – DPS, na kraju stilizovano pero za pisanje, a po obodu puni naziv partije – Demokratska partija socijalista Crne Gore i Democratic Party of Socialists of Montenegro.
2. Znak je pravougaonog oblika, tamnoplave boje, u čijem je središtu napisan skraćeni naziv partije – D i P u bijeloj, a S u narandžastoj boji, a ispod puni naziv Partije. Iza punog naziva Partije nalazi se stilizovano pero za pisanje. U ravnopravnoj su upotrebi dva znaka – ćirilična i latinična varijanta.
3. Zastava je aplikacija znaka Partije u odgovarajućem obliku.

Dan DPS

Član 4.

1. Dan Partije jeste 22. jun.

Ostvarivanje ciljeva i saradnje

Član 5.

1. Programske ciljeve Partija ostvaruje djelovanjem u javnom životu i vršenjem vlasti.
2. Partija saraduje sa drugim partijama, organizacijama, pokretima i udruženjima istih ili sličnih programskih načela i ciljeva.
3. Jedan od mogućih oblika djelovanja Partije jesu političke koalicije prije ili poslije izbora u radu republičkog parlamenta odnosno parlamenta lokalne samouprave.

Javnost rada

Član 6.

1. Rad Partije javan je.
2. Zvanična komunikacija Partije s javnošću odvija se preko portparola/portparolke, kao i na način koji utvrdi Predsjedništvo Partije.

II ČLANSTVO

Član 7.

1. Partija je otvorena za sve građane/građanke, koji prihvataju programska opredjeljenja i Statut Partije i djeluju na njihovom ostvarivanju.
2. Partija funkcioniše na principima uzajamne solidarnosti svojih članova i subordinacije njenih organa.

Član 8.

1. Član Partije može biti svaki punoljetni građanin/građanka Crne Gore koji/koja prihvata Program i Statut Partije i koji/koja dobrovoljno potpiše pristupnicu.

Član 9.

1. Učlanjenje u Partiju stiče se potpisivanjem pristupnice.
2. Član Partije dobija člansku kartu.
3. Evidenciju članova Partije vode organi Partije i ona je dostupna svakom članu/članici.
4. U Partiji se vodi centralna elektronska evidencija članstva.

Član 10.

1. Mjesni odbor dostavlja pristupnicu opštinskom odboru.
2. Na pristupnicu za člana/članicu Partije može se staviti prigovor.
3. Izvršni odbor opštinskog odbora odnosno Odbora glavnog grada odlučuje o prigovoru.
4. Prihvatanjem prigovora pristupnica postaje nevažeća.

Član 11.

Član/članica Partije ima pravo da:

1. učestvuje u stvaranju i ostvarivanju politike Partije;
2. bira i može biti biran/birana u organe Partije;
3. ravnopravno učestvuje u aktivnostima Partije;
4. ima pravo na punu solidarnost i pomoć Partije;
5. izražava mišljenja i gledišta koja su drugačija od onih koje ima većina i iznosi kritike na rad organa Partije;

6. traži pod određenim uslovima preispitivanje odluka većine;
7. bude informisan/informisana o svim pitanjima rada Partije;
8. zahtijeva tumačenje Statuta od strane Statutarne komisije, preko opštinskog odbora;
9. ostvaruje i druga prava predviđena opštim aktima Partije.

Član 12.

Član/članica Partije ima obavezu da:

1. prihvata principe, ciljeve, Program i Statut Partije;
2. zastupa i aktivno sprovodi politiku Partije i odluke njenih organa;
3. radi na očuvanju ugleda Partije;
4. plaća članarinu;
5. ispunjava i ostale obaveze u skladu sa Statutom i opštim aktima Partije.

Član 13.

1. Odluku o visini članarine, kao i dijela primanja koja se ostvaruju po osnovu mandata Partije, donosi Glavni odbor Partije, na predlog Predsjedništva Partije.
2. Član/članica Partije može materijalno, finansijski i na drugi način pomagati Partiju, u skladu s važećim Zakonom.
3. Služba Partije vodi evidenciju o plaćanju članarine i ostalim prihodima po ovom osnovu.
4. Član/članica koji/koja ne plaća članarinu šest ili više mjeseci ne može biti biran/birana na partijske funkcije i ostale funkcije koje proističu iz mandata Partije.

Član 14.

1. Članstvo u Partiji isključuje članstvo u drugoj partiji.
2. Odredba iz tačke 1 ovog člana važi i kada je riječ o drugim organizacijama, udruženjima i pokretima čije je djelovanje nespojivo s principima Partije.

Član 15.

1. Članstvo u Partiji prestaje istupanjem ili isključenjem.
2. Iz Partije se istupa davanjem pisane izjave ili vraćanjem članske karte.
3. Isključenje člana/članice izriče se za djelovanje i kandidaturu u drugoj partiji, ili za davanje potpisa podrške drugoj političkoj partiji ili nezavisnom kandidatu/kandidatkinji, bez saglasnosti nadležnog organa Partije.
4. Isključenje se izriče za djelovanje koje je u suprotnosti s osnovnim principima Partije, za kršenje odredaba Statuta, za nepoštovanje obaveza odbornika/odbornice odnosno poslanika/poslanice predviđenih članom 54 Statuta Partije, za ponašanje ili dijelo kojim se nanosi ozbiljna šteta Partiji.
5. Isključenjem iz Partije član/članica ne može ponovo pristupiti Partiji prije isteka roka od godinu dana.

Član 16.

1. Odluku o isključenju člana/članice Partije donosi nadležni opštinski odbor.
2. Odluku po žalbi na odluku o isključenju donosi Glavni odbor Partije, na predlog Statutarne komisije.
3. Način i postupak isključenja člana/članice Partije uređuje se posebnim aktom Glavnog odbora.

III ODNOSI U PARTIJI*Princip demokratskog jedinstva*

Član 17.

1. Odnosi u Partiji zasnivaju se na principu demokratskog jedinstva.
2. Princip demokratskog jedinstva znači:
  - a) poštovanje slobode savjesti, slobode mišljenja i slobode izražavanja unutar Partije;
  - b) uvažavanje odluka većine i obavezu njihovog ostvarivanja u praksi;
  - c) prava manjine i svakog pojedinca da zadrži i u Partiji izražava svoja
3. mišljenja i gledišta;
  - a) pravo da se traži preispitivanje odluka odgovarajućeg organa ako se za to izjasni 1/3 njegovih članova/članica odnosno da se traži preispitivanje oblika organizovanja.
4. Rok za preispitivanje odluka iz stava 2 ovog Člana jeste 30 dana.

Donošenje odluka

Član 18.

1. Organizacije Partije donose odluke većinom glasova prisutnih članova/članica.
2. Organi Partije donose odluke na sjednicama kojima prisustvuje većina članova/članica i ako se za predlog odluke izjasni većina prisutnih, ukoliko aktima Partije nije drugačije regulisano.

Izbori članova organa Partije

Član 19.

1. Izbore raspisuje Glavni odbor.
2. Glavni odbor svojom odlukom utvrđuje kriterijume i postupak izbora članova organa Partije.
3. Mandat organa i funkcionera/funkcionerki Partije, po pravilu, traje četiri godine.
4. Članu/članici organa prestaje mandat i prije isteka roka za koji je biran/birana prestankom članstva u Partiji, podnošenjem ostavke ili odlukom organa koji ga/ju je izabrao.

IV ORGANIZOVANJE PARTIJE

Član 20.

1. Partija se organizuje u opštini, glavnom gradu, prijestonici i Republici.
2. Opštinska organizacija odnosno organizacija Partije u glavnom gradu predstavlja osnovni oblik organizovanja i djelovanja Partije.
3. Mjesna organizacija kao oblik okupljanja i djelovanja članova/članica Partije formira se na teritorijalnom principu.
4. Odluku o formiranju mjesnih organizacija donosi opštinski odbor odnosno Odbor glavnog grada.

Član 21.

1. Organi Partije su opštinski, gradski i republički.
2. Opštinski organi su: izborna konferencija, opštinski odbor i izvršni odbor odnosno organi Partije u prijestonici.
3. Organi glavnog grada jesu: Gradska izborna konferencija, Odbor glavnog grada i Izvršni odbor.
4. Republički organi Partije jesu: Kongres, Glavni odbor, predsjednik/predsjednica Partije, Predsjedništvo Partije, Izvršni odbor, Nadzorni odbor i Statutarna komisija.

A OPŠTINSKI ORGANI PARTIJE

Izborna konferencija

Član 22.

1. Izbornu konferenciju sačinjavaju predstavnici/predstavnice mjesnih organizacija i drugih oblika aktivnosti članova/članica Partije s područja opštine i članovi/članice opštinskog odbora koji/koje imaju sva prava izabranih predstavnika/predstavnica, izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom radu i razrješnici.
2. Kriterijume, broj i način izbora predstavnika/predstavnica izborne konferencije utvrđuje opštinski odbor.
3. Izborna konferencija razmatra i usvaja izvještaj o radu opštinskog odbora, bira opštinski odbor i rješava druga pitanja u skladu s Poslovníkom.

Opštinski odbor

Član 23.

1. Opštinski odbor inicira i usmjerava političku aktivnost u opštinskoj organizaciji, prati njeno ostvarivanje i realizuje odluke republičkih organa Partije.
2. Opštinski odbor bira predsejdnika/predsjednicu, uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije, i izvršni odbor.
3. Opštinski odbor u javnosti nastupa u ime članova/članica Partije u svojoj opštini.
4. Sastav i broj članova/članica opštinskog odbora određuje izborna konferencija.
5. Opštinski odbor vrši dopunu u svom sastavu do 1/3 članova/članica, na predlog svog izvršnog odbora.
6. Opštinski odbor može birati stalne ili povremene komisije čiji članovi/članice ne moraju biti članovi/članice opštinskog odbora.
7. Opštinski odbor, na predlog svog izvršnog odbora, bira opštinski izborni štab i verifikuje predloge mjesnih odbora za sastav izbornog mini-štaba.
8. Opštinski odbor, na predlog svog izvršnog odbora, usvaja izborni program za lokalne izbore, kao i program predsjedničkog kandidata/ kandidatkinje.
9. Opštinski odbor utvrđuje kandidata/kandidatkinju Partije za predsjednika/predsjednicu opštine, uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije, i daje mišljenje na predlog kandidata/kandidatkinje iz Partije za potpredsjednika/potpredsjednicu opštine odnosno predsjednika/predsjednicu skupštine opštine, ako je član Partije.
10. Opštinski odbor može organizovati zborove članova/članica Partije, kao i javne tribine, radi razmatranja pojedinih unutarpartijskih ili društvenih problema.

11. Opštinski odbor se saziva po potrebi, a najmanje jedanput u tri mjeseca.
12. Opštinski odbor najmanje jednom godišnje razmatra ostvarivanje izbornog programa na nivou opštine.
13. Opštinski odbor može donijeti odluku o drugim oblicima aktivnosti članova/članica Partije.
14. Opštinski odbor predlaže stupanje u predizborne ili postizborne koalicije Predsjedništvu Partije.
15. Opštinski odbor donosi poslovnik o svom radu.

Član 24.

1. Sjednicu opštinskog odbora saziva predsjednik/predsjednica opštinskog odbora. Predsjednik/predsjednica opštinskog odbora saziva sjednicu samoinicijativno, na predlog izvršnog odbora ili na predlog 1/3 članova/članica opštinskog odbora.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu opštinskog odbora u roku od tri dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko predsjednik/predsjednica opštinskog odbora ne sazove sjednicu u roku iz tačke 2 ovog člana, ukoliko odbije da primi predlog za sazivanje sjednice ili na drugi način izbjegava sazivanje sjednice opštinskog odbora, sjednicu saziva predsjednik/predsjednica Partije, kao organ koji obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije.
4. U navedenom slučaju predsjednik/predsjednica Partije određuje člana Glavnog odbora koji će voditi sjednicu opštinskog odbora.

Član 25.

1. Pored članova/članica opštinskog odbora izabranih na izbornoj konferenciji članovi/članice opštinskog odbora po funkciji su predsjednik/ predsjednica i potpredsjednik/potpredsjednica opštine ako su članovi/ članice Partije, odbornici/ odbornice u lokalnoj skupštini, kao i predsjednik/ predsjednica lokalne Organizacije mladih i Organizacije žena.
2. Sjednicama opštinskog odbora obavezno prisustvuju članovi/ članice Glavnog odbora iz te opštine bez prava odlučivanja.

Izvršni odbor

Član 26.

1. Izvršni odbor se stara o poslovima političkog upravljanja opštinskom organizacijom, koordinira rad članova/članica Partije u opštinskoj organizaciji, prati i koordinira rad s klubom odbornika/odbornica Partije u skupštini opštine i s članovima/članicama Partije na funkcijama u organima lokalne samouprave.
2. Izvršni odbor daje mišljenje na predlog kandidata/kandidatkinja za funkcije iz domena lokalne samouprave.
3. Izvršni odbor za svoj rad odgovara opštinskom odboru.
4. Predsjednik/predsjednica opštinskog odbora po funkciji je član/ članica izvršnog odbora i rukovodi njegovim radom.
5. Izvršni odbor iz svog sastava može birati sekretara/sekretarku.
1. Način izbora i broj članova/članica izvršnog odbora utvrđuje se posebnom odlukom opštinskog odbora.
6. Izvršni odbor odlučuje o prigovoru na pristupnicu.
7. Izvršni odbor donosi poslovnik o svom radu.

Član 27.

1. Predsjednik/predsjednica opštinskog odbora saziva sjednicu izvršnog odbora samoinicijativno ili na predlog 1/3 članova izvršnog odbora.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu izvršnog odbora u roku od 3 dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko predsjednik/predsjednica opštinskog odbora ne sazove sjednicu izvršnog odbora u predviđenom roku, ukoliko odbije da primi predlog za sazivanje sjednice ili na drugi način izbjegava sazivanje sjednice izvršnog odbora, sjednicu saziva, u roku od tri dana, predsjednik/predsjednica Partije, kao organ koji obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije.
4. U navedenom slučaju predsjednik/predsjednica Partije određuje člana opštinskog odbora koji će voditi sjednicu izvršnog odbora.

B ORGANI PARTIJE GLAVNOG GRADA

Gradska izborna konferencija

Član 28.

1. Izbornu konferenciju sačinjavaju predstavnici/predstavnice mjesnih organizacija, članovi/članice Odbora glavnog grada i Odbora gradske opštine, koji imaju sva prava izabranih predstavnika/predstavnica, izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom radu i razrješenju.
2. Kriterijume, broj i način izbora predstavnika/predstavnica Izborne konferencije utvrđuje Odbor glavnog grada.
3. Izborna konferencija razmatra i usvaja izvještaj o radu Odbora glavnog grada, bira Odbor glavnog grada i rješava druga pitanja, u skladu s Poslovníkom.

Odbor glavnog grada

Član 29.

1. Odbor glavnog grada inicira i usmjerava političku aktivnost u gradskoj organizaciji, prati njeno ostvarivanje i realizuje odluke republičkih organa Partije.
2. Odbor glavnog grada bira predsjednika/predsjednicu uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije, i Izvršni odbor.
3. Odbor glavnog grada u javnosti nastupa u ime članova/članica Partije u glavnom gradu.
4. Struktura i broj članova/članica Odbora glavnog grada utvrđuje Izborna konferencija.
5. Pored članova/članica Odbora glavnog grada izabranih na Gradskoj izornoj konferenciji članovi/članice po funkciji su gradonačelnik/gradonačelnica, zamjenici/zamjenice gradonačelnika/gradonačelnice, ako su članovi/članice Partije, kao i odbornici/odbornice Skupštine glavnog grada, kao i predsjednik/predsjednica gradske
6. Sjednicama Odbora glavnog grada obavezno prisustvuju članovi/ članice Glavnog odbora iz glavnog grada.
7. Odbor Glavnog grada vrši popunu u svom sastavu do 1/3 članova/ članica na predlog svog Izvršnog odbora.

8. Odbor glavnog grada može birati stalne ili povremene komisije, čiji članovi/članice ne moraju biti članovi Odbora glavnog grada.
9. Odbor glavnog grada, na predlog svog Izvršnog odbora, bira Gradski izborni štab.
10. Odbor glavnog grada, na predlog svog Izvršnog odbora, usvaja izborni program za lokalne izbore, program kandidata/kandidatkinje za gradonačelnika/gradonačelnicu i programe kandidata/kandidatkinja za predsjednike/predsjednice gradskih opština.
11. Odbor glavnog grada utvrđuje kandidata/kandidatkinju Partije za gradonačelnika/gradonačelnicu, uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije i daje mišljenje na predlog kandidata/kandidatkinje za potpredsjednika/potpredsjednicu opštine odnosno predsjednika/ predsjednicu Skupštine opštine ako je član Partije.
12. Odbor glavnog grada može organizovati zborove članova/ članica Partije, kao i javne tribine, radi razmatranja pojedinih unutarpartijskih ili društvenih problema.
13. Odbor glavnog grada saziva se po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.
14. Odbor glavnog grada najmanje jednom godišnje razmatra ostvarivanje izbornog programa na nivou glavnog grada.
15. Odbor glavnog grada predlaže stupanje u koalicije, prije ili poslije izbora ili u radu Skupštine glavnog grada, Predsjedništvu Partije.
16. Odbor glavnog grada donosi Poslovnik o svom radu.

Član 30.

1. Sjednicu Odbora glavnog grada saziva predsjednik/predsjednica Odbora glavnog grada samoinicijativno, na predlog Izvršnog odbora ili na predlog 1/3 članova/ članica Odbora glavnog grada.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu Odbora glavnog grada u roku od tri dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko predsjednik/predsjednica Odbora glavnog grada ne sazove sjednicu u roku predviđenom tačkom 2 ovog člana, ukoliko odbije da primi predlog za sazivanje sjednice ili na drugi način izbjegava sazivanje sjednice Odbora glavnog grada, sjednicu saziva predsjednik/predsjednica Partije, kao organ koji obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije.
4. U navedenom slučaju predsjednik/predsjednica Partije određuje člana/članicu Glavnog odbora, koji će voditi sjednicu Odbora glavnog grada.

Izvršni odbor

Član 31.

1. Izvršni odbor se stara o poslovima političkog upravljanja gradskom organizacijom, koordinira rad članova/članica Partije u gradskoj organizaciji, prati i koordinira rad s Klubom odbornika Partije u Skupštini glavnog grada i skupštinama gradskih opština i s članovima/članicama Partije na funkcijama u organima glavnog grada i gradskih opština.
2. Izvršni odbor daje mišljenje na predlog kandidata/kandidatkinje za funkcije u organima glavnog grada i gradskih opština.
3. Izvršni odbor za svoj rad odgovara Odboru glavnog grada.
4. Predsjednik Odbora glavnog grada po funkciji je član/članica Izvršnog odbora i rukovodi njegovim radom.

5. Izvršni odbor iz svog sastava može birati sekretara/sekretarku.
6. Način, izbor i broj članova/članica Izvršnog odbora utvrđuje se posebnom odlukom Odbora glavnog grada.
7. Izvršni odbor donosi Poslovnik o svom radu.

Član 32.

1. Predsjednik/predsjednica Odbora glavnog grada saziva sjednicu Izvršnog odbora samoinicijativno ili na predlog 1/3 članova/članica Izvršnog odbora.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu Izvršnog odbora u roku od tri dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko predsjednik/predsjednica Odbora glavnog grada ne sazove sjednicu Izvršnog odbora u predviđenom roku, ukoliko odbije da primi predlog za sazivanje sjednice ili na drugi način izbjegava sazivanje sjednice Izvršnog odbora, sjednicu saziva, u roku od tri dana, predsjednik/predsjednica Partije, kao organ koji obezbjeđuje jedinstvo i cjelovito funkcionisanje Partije.
4. U navedenom slučaju predsjednik/predsjednica Partije određuje člana/članicu Odbora glavnog grada koji će voditi sjednicu Izvršnog odbora.

Izborna konferencija gradske opštine

Član 33.

1. Izbornu konferenciju gradske opštine sačinjavaju predstavnici/ predstavnice mjesnih organizacija i drugih oblika aktivnosti članova/ članica Partije s područja gradske opštine i članovi/članice odbora gradske opštine koji/koje imaju sva prava izabranih predstavnika/predstavnic, izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom radu i razrješnici.
2. Kriterijume, broj i način izbora predstavnika/predstavnic izborne konferencije gradske opštine utvrđuje odbor gradske opštine.
3. Izborna konferencija gradske opštine razmatra i usvaja izvještaj o radu odbora gradske opštine, bira odbor gradske opštine i rješava druga pitanja u skladu s poslovnikom.

Odbor gradske opštine

Član 34.

1. Odbor gradske opštine organizuje rad Partije na području gradske opštine i sprovi odluke organa Partije.
2. Odbor gradske opštine bira predsjednika/predsjednicu, uz prethodnu saglasnost Odbora glavnog grada.
3. Odbor gradske opštine može birati stalne ili povremene komisije čiji članovi/članice ne moraju biti članovi/članice odbora gradske opštine.
4. Odbor gradske opštine može organizovati zborove članova/članica Partije, kao i javne tribine, radi razmatranja pojedinih unutarpartijskih ili društvenih problema.
5. Pored članova/članica odbora gradske opštine izabranih na izornoj konferenciji gradske opštine, članovi/članice po funkciji su predsjednik/ predsjednica, ako je član Partije, odbornici gradske opštine, kao i predsjednik/ predsjednica opštinske Organizacije mladih i Organizacije žena.

6. Odbor gradske opštine saziva se po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.
7. Odbor gradske opštine jednom godišnje razmatra ostvarivanje izbornog programa na nivou gradske opštine.
8. Odbor gradske opštine predlaže stupanje u koalicije, prije ili poslije izbora ili u radu skupštine gradske opštine, Odboru glavnog grada.
9. Odbor gradske opštine može formirati svoj izvršni odbor.
10. Odbor gradske opštine donosi poslovnik o svom radu.

Član 35.

1. Predsjednik/predsjednica odbora gradske opštine saziva sjednicu samoinicijativno, na predlog 1/3 članova/članica odbora gradske opštine ili na predlog Izvršnog odbora glavnog grada.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu odbora gradske opštine u roku od tri dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko predsjednik/predsjednica odbora gradske opštine ne sazove sjednicu odbora u predviđenom roku, ukoliko odbije da primi predlog za sazivanje sjednice ili na drugi način izbjegava sazivanje sjednice odbora gradske opštine, sjednicu saziva, u roku od tri dana, predsjednik/predsjednica Odbora glavnog grada.
4. U navedenom slučaju predsjednik/predsjednica odbora gradske opštine određuje člana/članicu odbora gradske opštine koji/koja će voditi sjednicu odbora.

C REPUBLIČKI ORGANI PARTIJE

Kongres

Član 36.

1. Kongres je najviši organ Partije i njegove odluke obavezne su za Partiju.
2. Kongres se saziva po potrebi, a najmanje jednom u četiri godine, na osnovu odluke Glavnog odbora.
3. Glavni odbor donosi odluku o sazivanju Kongresa na osnovu Statuta ili inicijative 2/3 opštinskih odbora.
4. Kongres sačinjavaju predstavnici/predstavnice opštinskih organizacija i gradske organizacije, izabrani/izabrane u skladu s kriterijumima koje utvrđuje Glavni odbor, članovi/članice Glavnog odbora koji/koje imaju sva prava predstavnika/predstavnica, izuzev odlučivanja o izvještaju o svom radu i razrješnici, kao i članovi/članice Izvršnog odbora.
5. Kongres utvrđuje politiku Partije, ocjenjuje rad organa koje bira, donosi Program i Statut i rješava druga pitanja prema Poslovniku.
6. Kongres bira: Glavni odbor, predsjednika/ predsjednicu, potpredsjednike/potpredsjednice Partije, Statutarnu komisiju i Nadzorni odbor.
7. Kongres, na predlog Glavnog odbora, donosi Odluku o prestanku rada Partije, o spajanju s drugom partijom, kao i o postupanju s imovinom Partije u tim slučajevima.
8. Kongres donosi Poslovnik o svom radu.

Glavni odbor

Član 37.

1. Glavni odbor je najviši organ političkog rukovođenja i ostvarivanja politike Partije.
2. Glavni odbor utvrđuje pravce i ciljeve, opšte aktivnosti Partije između kongresa, prati njihovo ostvarivanje i za svoj rad odgovara Kongresu.
3. Glavni odbor najmanje jednom godišnje razmatra ostvarivanje Izbornog programa Partije.
4. Glavni odbor vodi jedinstvenu kadrovsku politiku Partije.
5. Predsjednik/predsjednica i potpredsjednici/potpredsjednice Partije članovi/članice su Glavnog odbora Partije.
6. Glavni odbor bira članove/članice Predsjedništva Partije.
7. Glavni odbor vrši dopunu u svom sastavu do 1/3 članova/članica, na predlog Predsjedništva Partije.
8. Izuzetno, nastupanjem razloga koji onemogućavaju predsjednika/ predsjednicu ili potpredsjednike/potpredsjednice Partije da obavljaju dužnosti, ili njihovim isključenjem iz Partije, Glavni odbor, do sljedećeg kongresa, može birati novog/novu predsjednika/predsjednicu ili nove potpredsjednike/potpredsjednice.
9. Glavni odbor može raspustiti opštinski odbor ukoliko utvrdi da djeluje suprotno politici i interesima Partije.
10. Komisije i druga radna tijela Glavnog odbora najmanje jednom godišnje podnose Glavnom odboru izvještaj o svom radu.
11. Glavni odbor, po potrebi, može formirati komisije i druga radna tijela čiji članovi/ članice ne moraju biti i članovi/članice Glavnog odbora.
12. Glavni odbor odlučuje o stupanju Partije u političke koalicije prije ili poslije izbora ili u radu Parlamenta u Republici.
13. Glavni odbor organizuje rad na osnovu Programa Partije.
14. Sjednicama Glavnog odbora predsjedava predsjednik/ predsjednica Partije ili potpredsjednik/potpredsjednica Partije koga/koju on/ona odredi.
15. Sastav i broj članova/članica Glavnog odbora određuje Kongres.
16. Glavni odbor se sastaje po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca.
17. Glavni odbor donosi Poslovnik o svom radu.

Član 38.

1. Pored članova/članica Glavnog odbora izabраниh na Kongresu Partije članovi/ članice Glavnog odbora po funkciji su poslanici/poslanice Partije u Republičkom parlamentu, članovi Vlade ako su članovi/ članice Partije, predsjednici/predsjednice opštinskih odbora odnosno Odbora glavnog grada, predsjednik/predsjednica Organizacije mladih, predsjednik/predsjednica Organizacije žena.

Član 39.

1. Sjednicu Glavnog odbora saziva predsjednik/predsjednica Partije samoinicijativno, na predlog Predsjedništva ili najmanje 1/3 članova/ članica Glavnog odbora.
2. Predsjednik/predsjednica je dužan/dužna sazvati sjednicu Glavnog odbora u roku od 3 dana od dana dobijanja predloga.
3. Ukoliko u predviđenom roku predsjednik/predsjednica Partije ne zakaže sjednicu

Glavnog odbora, sjednicu će zakazati, u roku od tri dana, potpredsjednik/potpredsjednica Partije. Ukoliko u predviđenom roku sjednicu ne zakaže ni potpredsjednik/potpredsjednica Partije, sjednicu u roku od tri dana, zakazuje i njom predsjedava član/članica Glavnog odbora koga/koju odredi, u pismenoj formi, podnosilac inicijative za sazivanje sjednice Glavnog odbora.

Član 40.

1. Ukoliko Glavni odbor raspusti opštinski odbor, formira se koordinacioni odbor.
2. Broj članova/članica i sastav koordinacionog odbora utvrđuje se odlukom Glavnog odbora.
3. Koordinacioni odbor ima prava, odgovornosti, nadležnosti i ovlašćenja opštinskog odbora do izbora novog opštinskog odbora.
4. Koordinacioni odbor ima predsjednika/predsjednicu i sekretara/sekretarku. Predsjednik/predsjednica i sekretar/sekretarka koordinacionog odbora imaju prava, obaveze, nadležnosti i ovlašćenja predsjednika/predsjednice i sekretara/sekretarke izvršnog odbora opštinskog odbora.
5. Koordinacioni odbor je dužan da u optimalnom roku stvori uslove za izbor novog opštinskog odbora.

Predsjednik/predsjednica Partije

Član 41.

1. Predsjednik/predsjednica Partije predstavlja i zastupa Partiju.
2. Predsjednik/predsjednica obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije i zastupa njene interese u odnosima s državnim organima i drugim partijama.
3. Predsjednik/predsjednica za svoj rad odgovara Kongresu, a između Kongresa i Glavnog odboru.
4. Predsjednik/predsjednica predlaže Glavnom odboru članove/ članice Predsjedništva.

Potpredsjednik/potpredsjednica Partije

Član 42.

1. Potpredsjednik/potpredsjednica Partije zamjenjuje predsjednika/ predsjednicu Partije poslovima iz njegove/njene nadležnosti za koje ga/ju on/ona ovlasti.
2. Broj potpredsjednika/potpredsjednica Partije utvrđuje Kongres.
3. Potpredsjednik/potpredsjednica za svoj rad odgovara Kongresu i predsjedniku/predsjednici, a između Kongresa i Glavnog odboru Partije. Predsjedništvo Partije

Član 43.

1. Predsjedništvo Partije vrši poslove političkog upravljanja Partijom radi njenog organizovanog i kontinuiranog djelovanja u javnom životu.
2. Predsjedništvo Partije organizuje i vodi izbornu kampanju i formira centralni izborni štab.
3. Predsjedništvo Partije obavlja i druge poslove na ostvarivanju programskih ciljeva Partije.
4. Predsjedništvo Partije za svoj rad odgovara Glavnom odboru i podnosi mu na razmatranje i odlučivanje pitanja od većeg političkog značaja.

5. Predsjednik/ predsjednica i potpredsjednici/ potpredsjednice Partije, predsjednik/ predsjednica Republike, Skupštine, Vlade, ako su članovi Partije, politički direktor/ direktorka Partije i šef/šefica Poslaničkog kluba Partije, po funkciji su članovi/ članice Predsjedništva.
6. Predsjedništvo Partije, na predlog predsjednika/ predsjednice, imenuje portparola/ portparolku Partije i formira medija pul kojim rukovodi portparol/ portparolka.
7. Način izbora i broj članova/ članica Predsjedništva utvrđuje se posebnom odlukom Glavnog odbora.
8. Radom Predsjedništva rukovodi predsjednik/ predsjednica Partije ili potpredsjednik/ potpredsjednica koga/koju on/ona odredi.
9. Predsjedništvo bira političkog direktora/direktorku Partije i članove/članice Izvršnog odbora Partije.
10. Predsjedništvo Partije na predlog političkog direktora/ direktorke Partije, imenuje poslovnog direktora/direktorku.
11. Predsjedništvo Partije, na predlog političkog direktora/ direktorke, formira operativni izborni štab.
12. Predsjedništvo donosi Poslovnik o svom radu.

Statutarna komisija

Član 44.

1. Statutarna komisija ima 5 članova/članica koje bira i razrješava Kongres.
2. Statutarna komisija tumači Statut i druga opšta akta Partije, odlučuje o usklađenosti organa Partije, kada Statutom nije drugačije određeno.
3. Odlučuje u drugom stepenu disciplinskog postupka.
4. Statutarna komisija za svoj rad odgovara Kongresu.
5. Tumačenje Statuta i drugih opštih akata Partije mogu tražiti svi organi Partije.
6. Tumačenje Statutarne komisije konačno je i obavezujuće za sve organe Partije i sve članove/članice.
7. Članovi/članice Statutarne komisije ne mogu biti istovremno članovi/članice drugog organa Partije.
8. Statutarna komisija donosi Poslovnik o svom radu.

Nadzorni odbor

Član 45.

1. Nadzorni odbor je kontrolno-nadzorni organ Partije.
2. Nadzorni odbor ima tri člana/članice koje bira Kongres.
3. Članovi/članice Nadzornog odbora ne mogu biti istovremeno članovi/članice drugog organa Partije.
4. Nadzorni odbor za svoj rad odgovara Kongresu.
5. Nadzorni odbor kontroliše prihode i rashode Partije i upravljanje imovinom koja je vlasništvu Partije ili kojom Partija raspolaze po drugom osnovu.
6. Nadzorni odbor jednom godišnje podnosi izvještaj o unutrašnjoj kontroli finansijskog poslovanja Predsjedništvu Partije.
7. Nadzorni odbor donosi Poslovnik o svom radu.

Izvršni odbor

Član 46.

1. Izvršni odbor vrši poslove praktičnog realizovanja i ostvarivanja utvrđene politike Partije.
2. Izvršni odbor u ostvarivanju svoje nadležnosti ima pravo da daje inicijative i predloge za efikasno ostvarivanje planova rada Glavnog odbora i Predsjedništva, učestvuje u radu stalnih i povremenih radnih tijela i grupa koje formira Glavni odbor ili Predsjedništvo, stara se o ostvarivanju zaključaka i odluka organa Partije, organizuje propagandne aktivnosti Partije, realizuje i druge zadatke za koje ga zaduže drugi organi Partije.
3. Izvršni odbor za svoj rad odgovara Predsjedništvu Partije.
4. Način izbora i broj članova/članica Izvršnog odbora utvrđuje se odlukom Predsjedništva Partije.
5. Član/članica Izvršnog odbora ne mora biti član/članica Glavnog odbora Partije.
6. Radom Izvršnog odbora rukovodi politički direktor/direktorka Partije.
7. Izvršni odbor ili članovi/članice koje on odredi imaju pravo da učestvuju na sastancima drugih partijskih organa ili radnih tijela.
8. Izvršni odbor donosi Poslovnik o svom radu.

Organizacija mladih DPS-a

Član 47.

1. Partija ima Organizaciju mladih.
2. Naziv Organizacije, način i oblici organizovanja mladih utvrđuju se posebnom odlukom Glavnog odbora.

Organizacija žena

Član 48.

1. Partija ima Organizaciju žena.
2. Naziv Organizacije, način i oblici organizovanja žena utvrđuju se posebnom odlukom Glavnog odbora.

VIZBORI*Opšta pravila*

Član 49.

1. Glavni odbor donosi izborni program Partije.
2. Prije izbora kandidata/kandidatkinja za sastav skupštine opštine i Skupštine Republike i izbora za predsjednika/predsjednicu Republike, Glavni odbor utvrđuje datum otvaranja i završetka postupka predlaganja i izbora kandidata/kandidatkinja.
3. Glavni odbor istovremeno utvrđuje kriterijume za predlaganje i izbor kandidata/kandidatkinja. Kandidati za odbornike/odbornice.

Član 50.

1. Kandidate/kandidatkinje za odbornike/odbornice, na osnovu kriterijuma koje utvrđuje Glavni odbor, mogu predlagati članovi/članice, organizacije, zborovi članova/članica i organi Partije.
2. Listu kandidata/kandidatkinja za odbornike/odbornice utvrđuje opštinski odbor, uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije.
3. Kandidata/kandidatkinju za predsjednika/predsjednicu opštine utvrđuje opštinski odbor, uz prethodnu saglasnost Predsjedništva Partije.
4. Odredbe ovog člana primjenjuju se i na druge oblike lokalne samouprave. Kandidati/kandidatkinje za poslanike/poslanice

Član 51.

1. Kandidate/kandidatkinje za poslanike/poslanice, na osnovu kriterijuma koje utvrđuje Glavni odbor, mogu predlagati članovi/članice, organizacije, zborovi članova/članica i organi Partije.
2. Listu kandidata/kandidatkinja za poslanike/poslanice utvrđuje Glavni odbor na način i po postupku koji su utvrđeni odlukom Glavnog odbora.
3. Glavni odbor određuje kandidata/kandidatkinju Partije za predsjednika/predsjednicu i potpredsjednike/potpredsjednice Skupštine Republike Crne Gore.
4. Glavni odbor odlučuje o podršci kandidata/kandidatkinje s druge poslaničke liste za funkcije iz prethodnog stava. Kandidat/kandidatkinja za predsjednika/predsjednicu Republike Crne Gore

Član 52.

1. Kandidata/kandidatkinju za predsjednika/predsjednicu Republike Crne Gore mogu predlagati članovi/članice, organizacije, zborovi članova/ članica i organi Partije.
2. Kandidata/kandidatkinju za predsjednika/predsjednicu Republike Crne Gore utvrđuje Glavni odbor. Kandidati/kandidatkinje za predsjednika/predsjednicu Vlade i ministre/ministarke.

Član 53.

1. Glavni odbor daje mišljenje o kandidatu/kandidatkinji Partije za predsjednika/predsjednicu Vlade Republike Crne Gore.
2. Glavni odbor daje mišljenje o kandidatima/kandidatkinjama Partije za ministre/ministarke Vlade i starješine samostalnih organa državne uprave s liste Partije.
3. Glavni odbor odlučuje o učešću Partije u formiranju koalicione vlade.
4. Glavni odbor odlučuje o podršci drugom kandidatu/kandidatkinji za predsjednika/predsjednicu Vlade Republike Crne Gore. Klub poslanika/poslanica i klub odbornika/odbornica

Član 54.

1. Klub poslanika/poslanica sačinjavaju svi poslanici/poslanice, a Klub odbornika/odbornica svi odbornici/odbornice s liste Partije u odgovarajućoj skupštini.
2. Član/članica Kluba preuzima obavezu da poštuje principe i interese Partije i da se ponaša u skladu sa zaključcima njenih organa.
3. Predsjednik/predsjednica Kluba dužan/dužna je upozoriti člana/ članicu na preuzetu obavezu.

4. U slučaju nepoštovanja principa i interesa Partije, Klub je dužan pokrenuti postupak za utvrđivanje odgovornosti kod nadležnog opštinskog odbora odnosno Odbora glavnog grada i odbora gradske opštine.
5. Član/članica Kluba obavezan/obavezna je da prisustvuje sjednicama Kluba i sjednicama Skupštine.
6. Sjednicama Kluba obavezno prisustvuje predsjednik/predsjednica Vlade, koji je biran/koja je birana sa liste Partije, ili ministri/ministarke Vlade kada se raspravlja o pitanjima iz nadležnosti njihovih ministarstava odnosno predsjednik/predsjednica opštine, koji je biran/koja je birana sa liste Partije, sekretari/sekretarke sekretarijata kada se raspravlja o pitanjima iz nadležnosti njihovih sekretarijata.
7. Klub donosi Poslovnik o radu i bira predsjednika/predsjednicu, na predlog Glavnog odnosno opštinskog odbora.
8. Predsjednik/predsjednica Kluba podnosi Glavnom odboru odnosno opštinskom odboru Partije godišnji izvještaj o radu Kluba.

Član 55.

Poslanici/poslanice odnosno odbornici/odbornice koji/koje nijesu kandidati/kandidatkinje Partije, a žele da se učlane u Klub, mogu postati njegovi članovi/članice ako prihvate obaveze predviđene odredbom člana 54. ovog Statuta i ako to Klub potvrdi.

VI POSEBNE ODREDBE

Imovina i finansiranje Partije

Član 56.

1. Partija ima imovinu.
2. Imovinom upravlja Glavni odbor.
3. Partija se finansira u skladu sa zakonom.
4. Predsjedništvo usvaja finansijski plan najkasnije do 31. 12. tekuće godine za narednu kalendarsku, na predlog poslovnog direktora/ direktorke Partije.

Izdavačka djelatnost

Član 57.

1. Glavni odbor donosi odluku o osnivanju informativnih glasila i izdavačkoj djelatnosti Partije.
2. Partija može imati svoje glasilo.
3. Glavni odbor je nosilac prava i obaveza koje po zakonu imaju osnivači odnosno izdavači informativnih glasila.
4. Partija ima svoje interno glasilo koje priprema Informativna služba.

Direktorat

Član 58.

1. Glavni odbor konstituše Direktorat za obavljanje stručnih i administrativnih poslova za potrebe Partije.
2. Rad Direktorata koordinira poslovni direktor/direktorka Partije.

Članska karta

Član 59.

1. Članska karta simbolizuje članstvo u Partiji.
2. Sadržaj i oblik članske karte utvrđuje Glavni odbor posebnom odlukom.

VII ZAVRŠNE ODREDBE

Član 60.

1. Izmjene i dopune ovog Statuta vrše se na način i po postupku njegovog donošenja.
2. Akta Partije uskladiće se sa Statutom u roku od 12 mjeseci od dana njegovog usvajanja.
3. Izuzetno, Glavni odbor između Kongresa može statutarnom odlukom urediti pojedina pitanja.

Član 61.

1. Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja.

Podgorica, april 2007. godine

Socijaldemokratska partija Crne Gore

STATUT

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Statutom Socijaldemokratske partije Crne Gore uređuje se organizacija Partije, nadležnosti i ovlašćenja organa, prava i dužnosti članova/ica Partije i druga pitanja od značaja za rad Partije.

Član 2.

Socijaldemokratska partija Crne Gore je demokratska politička organizacija koja djeluje na teritoriji Crne Gore, na osnovama svojih programskih opredeljenja, članstva u Socijalističkoj Internacionali i istrajnog političkog djelovanja na obnovi i utemeljenju crnogorske državnosti.

Član 3.

Socijaldemokratska partija Crne Gore svoj Program ostvaruje demokratskim sredstvima u sistemu parlamentarne demokratije vršenjem vlasti ili opozicionim djelovanjem, kao i drugim javnim aktivnostima.

Član 4.

Puni naziv Partije je Socijaldemokratska partija Crne Gore, a skraćeni – SDP CG (u daljem tekstu Partija). Socijaldemokratska partija Crne Gore ima svojstvo pravnog lica. Sjedište Partije je u Podgorici. Pečat Partije je okruglog oblika sa znakom Partije u sredini i nazivom Partije ispisanim obodom kruga.

Član 5.

Znak Partije je stilizovana ruža crvene boje sa zelenom osnovom, punim nazivom Partije po obodu polukruga i skraćenim nazivom ispod stilizovane ruže. Zastava Partije je pravougaonog oblika, plavetne boje sa znakom Partije u sredini pravougaonika. Himna Partije je stilizovana internacionala sa motivima iz muzičkog nasljeđa Crne Gore.

Član 6.

Partija ima svoj svečani dan 3. jun. Dan Partije simbolizuje vrijeme nastajanja Socijaldemokratske partije Crne Gore, kada je 1990. godine počeo sa radom veći broj kolektivnih osnivača SDP-a (Socijalistička partija Crne Gore, Partija socijalista Crne Gore, Nezavisna organizacija komunista Crne Gore, Stranka nacionalne ravnopravnosti Crne Gore, Socijaldemokratska Partija reformista, Savez reformskih snaga Jugoslavije za Crnu Goru i Savez reformista Crnogorskog primorja) i dan ostvarenja glavnog programskog cilja kada je 2006. godine proglašena nezavisna Crna Gora.

II. PRIPADNOST PARTIJI

Član 7.

Član/ica Partije može biti svaki punoljetni građanin/ka Crne Gore koji/a prihvata Program i Statut Partije i potpiše pristupnicu Partije. Članu/ici izdaje se članska karta. Datum izdavanja članske karte smatra se datumom prijema u članstvo. Evidencija o članstvu vodi se na svim nivoima organizovanja Partije. Način vođenja evidencija, izgled i sadržaj pristupnice i članske karte, utvrđuje Glavni odbor.

Član 8.

Članstvo u Partiji isključuje pripadnost drugoj partiji.

Članstvo u Partiji isključuje pripadnost i svakoj drugoj organizaciji čija su opredeljenja suprotna programskim načelima Partije.

Član 9.

Prava člana/ice Partije su da:

- učestvuje u ostvarivanju Programa i ciljeva Partije;
- učestvuje u kreiranju i sprovođenju politike Partije;
- sam/a se kandiduje u postupku kandidovanja na izborima;
- bira i bude biran/a u sve organe i radna tijela Partije;
- poslije isteka 1 godine članstva u Partiji, bude biran/a za sve organe vlasti;
- bude informisan/a o radu i djelovanju organa Partije kao i predstavnika Partije u vlasti;
- bude pravno i materijalno zaštićen/a od progona i štete zbog učešća u partijskim aktivnostima;
- traži zaštitu od Glavnog odbora i Kongresa u slučaju neosnovanog brisanja iz evidencije članstva;
- javno iznosi svoje mišljenje;
- uživa punu slobodu vjerskog i nacionalnog opredjeljivanja i izražavanja.

Član 10.

Dužnosti člana/ice Partije su:

- da se zalaže za ostvarivanje programskih ciljeva Partije;
- da se pridržava Statuta;
- da izgrađuje i čuva ugled Partije;
- da pridobija nove članove/ice Partije;
- da poštuje i sprovodi odluke i stavove organa Partije;
- da redovno plaća članarinu i u skladu sa mogućnostima materijalno pomaže Partiju;
- da dio primanja koja ostvaruje po osnovu mandata Partije, izuzev zarade i drugih primanja po osnovu radnog odnosa, izdvaja za Partiju.

Član 11.

Članstvo u Partiji prestaje istupanjem ili brisanjem iz evidencije.

Član 12.

Član/ica Partije može istupiti iz Partije ako u pisanoj formi izjavi da napušta Partiju ili na drugi nesumljiv način o tome obavijesti organ Partije.

Član 13.

Član/ica Partije može biti brisan/a iz evidencije članstva samo ukoliko djeluje suprotno Programu ili odredbama Statuta, kao i u slučaju kada svojim ponašanjem grubo narušava ugled Partije.

Član 14.

Odluku o brisanju iz evidencije donosi Opštinski odbor-Odbor Glavnog grada, većinom glasova ukupnog broja članova/ica odbora (u daljem tekstu: Opštinski odbor). Na odluku o brisanju iz evidencije, član/ica može, u roku od 15 dana od prijema odluke, izjaviti žalbu Glavnom odboru. Glavni odbor po žalbi donosi odluku na prvoj narednoj sjednici od dana prijema žalbe. Izuzetno, ukoliko se radi o članu/ici Glavnog odbora, kao i u slučaju kada

Opštinski odbor i pored podnijete inicijative za brisanje iz evidencije, u roku od 15 dana od dana dostavljanja inicijative ne pokrene postupak po inicijativi, Glavni odbor može sam, većinom glasova ukupnog broja članova/ica, donijeti odluku po inicijativi za brisanje iz evidencije. U postupku odlučivanja o brisanju iz evidencije člana/ice, organ koji o tome odlučuje dužan je, najmanje 5 dana prije rasprave o inicijativi, obavijestiti člana/icu o danu rasprave o inicijativi za njegovo/no brisanje iz evidencije ili žalbi na prethodnu odluku i omogućiti mu/joj da, ukoliko to želi, tokom rasprave iznese dodatnu argumentaciju. Povodom odluke o brisanju iz evidencije, član/ica može podnijeti Kongresu Partije zahtjev za preispitivanje odluke. Zahtjev se dostavlja Statutarnoj komisiji koja ocjenjuje statutarnost prethodne odluke i svoje mišljenje sa zahtjevom dostavlja Kongresu na odlučivanje.

Član 15.

Simpatizer/ka Partije može biti svaki/a građanin/ka Crne Gore koji/a iskaže podršku programskim ciljevima Partije, partijskim aktivnostima ili njenim kandidatima/kinjama na izborima.

III. ORGANIZACIJA PARTIJE

Član 16.

SDP Crne Gore je jedinstvena politička organizacija. Partija u pravnom smislu djeluje kao jedan pravni subjekt. Partija je organizovana na teritorijalnom principu. Članovi/ice Partije se mogu organizovati i po drugim osnovama u skladu sa Statutom. Mandat organa i članova/ica organa Partije traje, po pravilu, četiri godine.

Član 17.

Oblici teritorijalnog organizovanja članstva Partije su:

- Osnovna organizacija;
- Mjesna organizacija;
- Područna organizacija;
- Organizacija gradske opštine;
- Opštinska organizacija - Organizacija Glavnog grada (u daljem tekstu: Opštinska organizacija).

Član 18.

Oblici posebnog organizovanja Partije mogu biti stalni i povremeni.

Stalni oblici posebnog organizovanja Partije su:

- Socijaldemokratska omladina;
- Forum žena;
- Forum penzionera/ki.

Oblici povremenog organizovanja obrazuju se donošenjem posebnih odluka Glavnog odbora.

IV. ORGANI PARTIJE NA DRŽAVNOM NIVOU

Član 19.

Organi Partije na državnom nivou su:

- a) Kongres;
- b) Glavni odbor;
- c) Predsjednik/ca;

- d) Potpredsjednik/ ca;
- e) Predsjedništvo;
- f) Generalni/a sekretar/ka;
- g) Statutarna komisija;
- h) Nadzorni odbor.

Kongres

Član 20.

Kongres je najviši organ Partije. Kongres sačinjavaju izabrani delegati i članovi/ice sa statusom delegata i to: članovi/ice Glavnog odbora, članovi/ice Predsjedništva, predsjednici/ice i članovi/ice Statutarne komisije i Nadzornog odbora, koji nemaju pravo glasa kada se odlučuje o izvještajima koje oni podnose. Ukupan broj delegata Kongresa, kriterijume za izbor delegata i prijedlog dnevnog reda utvrđuje Glavni odbor.

Član 21.

Kongres Partije se održava najmanje jedanput u četiri godine, po pravilu, nakon održanih parlamentarnih izbora. Odluku o sazivanju Kongresa donosi Glavni odbor Partije.

Član 22.

Glavni odbor može sazvati Kongres i prije utvrđenog roka, ako se za to izjasni većina ukupnog broja članova/ica Glavnog odbora. Glavni odbor je dužan da sazove Kongres prije utvrđenog roka i ako to zatraži 1/3 opštinskih odbora. U tom slučaju Glavni odbor je dužan sazvati Kongres, sa predloženim dnevnim redom, u traženom roku ili najduže dva mjeseca od podnošenja zahtjeva za održavanje Kongresa. Ako Glavni odbor ne postupi u skladu sa prethodnim stavom, Kongres može sazvati predlagач koji je zatražio njegovo sazivanje i tada sam predlagач priprema i rukovodi Kongresom.

Nadležnosti Kongresa

Član 23.

Kongres Partije:

- donosi Program i Statut Partije;
- bira Glavni odbor;
- bira predsjednika/cu Partije;
- bira predsjednika/ cu i članove/ice Statutarne komisije i Nadzornog odbora;
- razmatra i usvaja izvještaje o radu Partije između dva Kongresa;
- utvrđuje strateška opredjeljenja partijske politike;
- odlučuje i o drugim pitanjima određenim ovim Statutom.

Kongres radi u skladu sa poslovnikom o radu, koji se usvaja na početku rada Kongresa.

Glavni odbor

Član 24.

Glavni odbor je najviši organ odlučivanja između dva Kongresa. Glavni odbor čine članovi/ice koje bira Kongres i članovi/ice po funkciji. Kongres bira 45 članova/ica, od kojih 30 sa lista opštinskih organizacija, a 15 sa liste Glavnog odbora.

Članovi/ice Glavnog odbora po funkciji su:

- predsjednik/ca Partije;
- potpredsjednik/ca Partije;
- generalni/a sekretar/ka Partije;
- poslanici/e;
- članovi/ice Vlade;
- predsjednik/ca posebnih oblika organizovanja na državnom nivou;
- predsjednici/ce područnih odbora, odbora gradskih opština i opštinskih odbora.

Član 25.

Broj članova/ica opštinskih organizacija u Glavnom odboru, utvrđuje Glavni odbor posebnom odlukom. U slučaju ostavke ili prestanka mandata po drugom osnovu članu/ici Glavnog odbora, mandat dobija prvi sledeći kandidat/kinja sa liste, sa koje je izabran/a član/ica kojem/oj je mandat prestao. Poslanici/e, članovi/ice Vlade i poslije prestanka funkcije su članovi/ice Glavnog odbora do isteka mandata Glavnog odbora.

Član 26.

Predsjednik/ca Područnog odbora, Odbora gradske opštine, Opštinskog odbora i posebnih oblika organizovanja pri odlučivanju u Glavnom odboru, o pitanju za koje je organ kojim predsjedavaju zauzeo stav, imaju imperativni mandat.

Član 27.

Na sjednice Glavnog odbora pozivaju se i mogu učestvovati u njegovom radu, bez prava odlučivanja:

- predsjednik/ca Statutarne komisije;
- predsjednik/ca Nadzornog odbora;
- predsjednik/ca Savjeta Partije;
- portparol/ka Partije.

Na sjednici Glavnog odbora mogu učestvovati u njegovom radu, bez prava odlučivanja i druga lica koja pozove predsjednik/ca Partije.

Nadležnosti Glavnog odbora

Član 28.

Glavni odbor:

- utvrđuje pravce i ciljeve tekuće politike Partije između dva Kongresa;
- odlučuje o učešću Partije na izborima;
- utvrđuje broj potpredsjednika/ca Partije i na prijedlog predsjednika/ce bira i razrješava potpredsjednika/cu Partije, većinom od ukupnog broja članova/ica Glavnog odbora;
- na prijedlog predsjednika/ce Partije bira i razrješava članove/ice Predsjedništva;
- na prijedlog Predsjedništva Partije bira i razrješava generalnog/u sekretara/ku Partije;
- donosi izborni program;
- imenuje izbornu komisiju i druga tijela za organizovanje i praćenje izbornih aktivnosti;
- raspisuje unutarpartijske izbore;
- utvrđuje kriterijume i propozicije za izbor delegata za Kongres i članova/ica Glavnog odbora;

- odlučuje o izbornim koalicijama na državnom nivou;
- daje saglasnost na odluke o izbornim i postizbornim koalicijama na lokalnom nivou;
- na prijedlog Predsjedništva Partije utvrđuje listu kandidata/kinja za predsjednika/cu Partije, predsjednika/cu Crne Gore, članove/ice Glavnog odbora, statutarne i nadzorne komisije, poslanike/ce i druge funkcije na državnom nivou;
- utvrđuje nosioca poslaničke liste;
- razmatra i ocjenjuje rad Poslaničkog kluba;
- daje mišljenje na izbor kandidata/kinja za predsjednika/cu opštine i gradonačelnika/cu Glavnog grada;
- u spornim situacijama donosi konačne odluke iz nadležnosti opštinskih odbora i drugih organa Partije;
- razmatra inicijative i prijedloge područnih odbora, odbora gradskih opština, opštinskih odbora, foruma i Savjeta Partije;
- utvrđuje budžet i usvaja izvještaj o izvršenju budžeta Partije;
- donosi odluku o pokretanju informativne, izdavačke, humanitarne i drugih sličnih djelatnosti;
- donosi odluke o sazivanju Kongresa, vremenu i mjestu njegovog održavanja;
- utvrđuje prijedlog Programa i Statuta Partije
- utvrđuje prijedlog Izvještaja o radu Partije;
- osniva odgovarajuća radna tijela za pripremu Kongresa;
- donosi odluke o osnivanju posebnih oblika organizovanja Partije, Savjeta Partije, radnih tijela i komisija;
- donosi odluku o visini članarine i procentu izdvajanja od primanja koja se ostvaruju po osnovu mandata Partije.
- vrši druge poslove u skladu sa ovim Statutom.

Glavni odbor radi u skladu sa poslovníkom o radu koji donosi na prvoj radnoj sjednici.

Član 29.

Sjednice Glavnog odbora saziva i njima predsjedava predsjednik/ca Partije. Sjednice se sazivaju po potrebi, a najmanje četiri puta godišnje. U slučaju spriječenosti predsjednika/ce, sjednicom Glavnog odbora predsjedava jedan/na od potpredsjednika/ca, koga/ju odredi predsjednik/ca ili Predsjedništvo Partije. Predsjednik/ca je dužan/na da u roku od 15 dana sazove sjednicu Glavnog odbora na zahtjev Predsjedništva Partije, $\frac{1}{4}$ članova/ica Glavnog odbora ili najmanje 4 opštinska odbora. Ukoliko predsjednik/ca ne sazove sjednicu u predviđenom roku, sjednicu može sazvati predlagáč sjednice. Dnevni red sjednice po zahtjevu određuje predlagáč sjednice.

Član 30.

Ukoliko predsjednik/ca Opštinskog odbora odbije da postupi po odluci Glavnog odbora, Glavni odbor može zatražiti od Opštinskog odbora da uskrati povjerenje predsjedniku/ci i da u slučaju izglasavanja nepovjerenja do izborne konvencije (najduže u roku od 45 dana) odmah izabere vršioca dužnosti predsjednika/ce Opštinskog odbora. Ukoliko Opštinski odbor odbije da postupi po odluci Glavnog odbora, Glavni odbor može $\frac{2}{3}$ većinom ukupnog broja članova raspustiti Opštinski odbor. U tom slučaju Glavni odbor imenuje radnu grupu koja do nove izborne konvencije rukovodi Opštinskom organizacijom. Novu izbornu konvenciju u tom slučaju saziva, najdalje u roku od 45 dana i njome rukovodi Glavni odbor, odnosno ovlašćena radna grupa.

Predsjednik/ca Partije

Član 31.

Predsjednik/ ca Partije:

- predstavlja i zastupa Partiju;
- obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije;
- odgovoran/na je za sprovođenje utvrđene partijske politike;
- u dogovoru sa potpredsjednicima/ama, predlaže Glavnom odboru posebne oblasti njihovog angažovanja;
- daje nalog za izvršenje budžeta Partije;
- saziva i po pravilu predsjedava sjednicama Glavnog odbora i Predsjedništva Partije;
- inicira zasjedanje i razmatranje pojedinih pitanja u forumima i Savjetu Partije;
- uz konsultacije sa potpredsjednicima/ama Partije, predlaže kandidate/kinje za članove/ice Predsjedništva Partije, generalnog/u sekretara/ku, portparola/ku Partije i predlaže Predsjedništvu Partije kandidate/kinje za poslanike/ce i organe vlasti. Predsjednik/ca Partije je za svoj rad odgovoran/na Kongresu, a između dva Kongresa Glavnom odboru.

Član 32.

Ukoliko većina od ukupnog broja članova/ica Glavnog odbora ili 1/3 opštinskih odbora ocijeni da predsjednik/ca Partije postupa suprotno Programu ili Statutu Partije, Glavni odbor je dužan da na prvoj narednoj sjednici postavi pitanje povjerenja predsjedniku/ ci Partije. U slučaju da Glavni odbor 2/3 većinom ukupnog broja svojih članova/ica izglasa nepovjerenje predsjedniku/ci ili predsjednik/ca podnese ostavku, Glavni odbor bira vršioca dužnosti predsjednika/ce Partije. U slučaju izglasavanja nepovjerenja predsjedniku/ci, Glavni odbor je dužan da u roku od 60 dana sazove Kongres, radi izjašnjavanja o odluci Glavnog odbora i izbora predsjednika/ce Partije.

Potpredsjednik/ca Partije

Član 33.

Partija ima jednog ili više potpredsjednika/ca. Potpredsjednici/ce predstavljaju i zastupaju Partiju. Na prijedlog predsjednika/ce Partije, Glavni odbor može zadužiti potpredsjednika/cu za pojedine programske oblasti. U odsustvu ili spriječenosti predsjednika/ce ili po njegovom/nom ovlaštenju ili ovlašćenju većine članova/ica Glavnog odbora, potpredsjednik/ca zamjenjuje predsjednika/cu Partije. Za svoj rad potpredsjednik/ca odgovara Glavnom odboru.

Član 34.

Ukoliko ocijeni da potpredsjednik/ca Partije postupa suprotno Programu ili Statutu Partije, predsjednik/ca Partije može podnijeti Glavnom odboru prijedlog za njegovo/no razrješenje.

Predsjedništvo Partije

Član 35.

Predsjedništvo Partije čine članovi/ice po funkciji i izabrani/e članovi/ice:

Članovi/ice po funkciji su:

- predsjednik/ca Partije;
- potpredsjednik/ca Partije;

Odluku o broju članova/ica Predsjedništva Partije donosi i njihov izbor vrši Glavni odbor na prijedlog predsjednika/ce Partije, od kojih 1/3 ne moraju biti članovi/ice Glavnog odbora. Sjednicama Predsjedništva bez prava odlučivanja, prisustvuje generalni/a sekretar/ka i portparol/ka Partije. U radu Predsjedništva, po pravilu, mogu učestvovati bez prava odlučivanja, predsjednici/ce posebnih oblika organizovanja, nosioci najviših funkcija u izvršnoj i zakonodavnoj vlasti na državnom nivou, predsjednik/ca Savjeta Partije i druga lica, po pozivu predsjednika/ce Partije.

Nadležnosti Predsjedništva

Član 36.

Predsjedništvo Partije:

- koordinira rad Partije;
- vodi partijsku politiku između dvije sjednice Glavnog odbora i izvršava njegove odluke;
- donosi hitne političke odluke iz nadležnosti Glavnog odbora, koje na prvoj sjednici podnosi na potvrdu Glavnom odboru;
- po ovlaštenju Glavnog odbora donosi i sprovodi i druge odluke iz nadležnosti Glavnog odbora;
- na prijedlog predsjednika/ce Partije bira i razrješava portparola/ku Partije;
- prati i usmjerava rad opštinskih odbora i posebnih oblika organizovanja i u slučaju nesprovođenja utvrđene politike i aktivnosti, preduzima odgovarajuće mjere;
- odlučuje o osnivanju stalnih i povremenih radnih tijela;
- inicira i učestvuje u izradi zakonskih i drugih projekata od značaja za ostvarivanje programskih ciljeva Partije;
- na prijedlog generalnog/e sekretara/ke Partije utvrđuje sistematizaciju radnih mjesta u Sekretarijatu;
- utvrđuje politiku upravljanja partijskom imovinom i o tome donosi odluke;
- priprema prijedlog budžeta Partije;
- priprema izvještaj o radu Partije;
- vrši druge poslove u skladu sa ovim Statutom.

Predsjedništvo radi u skladu sa poslovníkom o radu koji donosi na prvoj radnoj sjednici.

Član 37

Sjednice Predsjedništva saziva i njima predsjedava predsjednik/ca Partije ili po njegovom/nom ovlaštenju jedan od potpredsjednika/ca Partije. Predsjednik/ca je dužan/na da na zahtjev najmanje 1/3 članova Predsjedništva, kao i na zahtjev jednog od potpredsjednika/ca, u roku od 7 dana sazove sjednicu Predsjedništva. Ukoliko predsjednik/ca ne sazove sjednicu Predsjedništva u predviđenom roku, sjednicu može sazvati sam predlagrač.

Statutarna komisija

Član 38.

Statutarna komisija, na inicijativu člana/ice, organa Partije ili sopstvenu inicijativu, tumači Statut i ocjenjuje statutarnost odluka i drugih akata organa Partije na svim nivoima. Prijedlog za ocjenu statutarnosti odluka i drugih akata organa Partije mora se podnijeti u roku od 30

dana od dana saznanja, ali najduže u roku od tri mjeseca od dana njihovog donošenja. Kada utvrdi slučajeve povrede Statuta, Komisija će naložiti njihovo otklanjanje.

Član 39.

Statutarna komisija ima predsjednika/cu i 4 člana/ice. Predsjednik/ca i članovi/ice Statutarne komisije ne mogu biti članovi/ice Glavnog odbora. Predsjednik/ca i članovi/ice Statutarne komisije biraju se, po pravilu, iz reda pravnika, članova Partije.

Nadzorni odbor

Član 40.

Nadzorni odbor kontroliše finansijsko poslovanje u Partiji i o svojim nalazima obavještava Kongres, a između dva Kongresa, jednom godišnje Glavni odbor. Nadzorni odbor je stručni organ i sastavljen je, po pravilu, iz reda ekonomista, članova/ica Partije koji ne mogu biti članovi/ice Glavnog odbora. Nadzorni odbor ima predsjednika/cu i 2 člana/ice.

Član 41.

Za slučaj prestanka mandata predsjednika/ce ili člana/ice Statutarne komisije ili Nadzornog odbora, na njegovo/no mjesto postavlja se sljedeći/a sa izborne liste. U slučaju da na listi nema više kandidata/kinja, Glavni odbor može do Kongresa imenovati predsjednika/cu ili člana/cu Komisije, odnosno Nadzornog odbora.

Generalni/a sekretar/ka Partije

Član 42.

Generalni/a sekretar/ka Partije:

- rukovodi radom Sekretarijata;
- odgovoran/na je za organizovano, stručno i operativno izvršavanje poslova, zadataka i odluka organa Partije;
- stara se o organizacionom jačanju Partije,
- održava komunikaciju i u stručno-operativnom dijelu koordinira rad područnih odbora, odbora gradskih opština i opštinskih odbora Partije;
- obavlja i druge poslove u skladu sa Statutom i Pravilnikom o radu Sekretarijata.

Sekretarijat Partije

Član 43.

Sekretarijat je stručno-operativno tijelo odgovorno za sprovođenje stavova i politike organa Partije. Sekretarijat čine sekretari/ke zaduženi/e za određene oblasti, sekretar/ka Poslaničkog kluba i zaposleni/e u administrativnoj službi. Prilikom konstituisanja Sekretarijata, posebno se vodi računa da adekvatno budu pokrivenne oblasti:

- evidencija članstva i korespodencija sa područnim, gradskim i opštinskim organizacijama;
- informisanja;
- međunarodna korespodencija;
- materijalno-finansijsko poslovanje Partije;
- ekonomska i socijalna politika;
- politički sistem;

- bezbjednost i odbrana;
- analitika, istraživanje i marketing;
- edukacija i osposobljavanje članstva.

Odluku o organizaciji, broju članova/ica Sekretarijata i broju angažovanih i zaposlenih u Sekretarijatu, na prijedlog generalnog/e sekretara/ke, donosi Predsjedništvo Partije.

Portparol/ka Partije

Član 44.

Portparol/ka Partije:

- obezbjeđuje medijsku prezentaciju stavova i odluka organa Partije;
- neposredno komunicira sa medijima i javnošću;
- stara se o organizaciji i održavanju pres konferencija;
- predlaže plan medijskog nastupa Partije.

V. ORGANIZACIJA PARTIJE NA LOKALNOM NIVOU

Osnovna organizacija

Član 45.

Osnovna organizacija Partije je oblik organizovanja članova/ica Partije koja se organizuje za biračko mjesto ili više teritorijalno povezanih biračkih mjesta u skladu sa odlukom Područnog odbora, Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora.

Mjesna organizacija

Član 46.

Mjesna organizacija Partije je oblik organizovanja članova/ica Partije koju čine svi članovi/ice i sve osnovne organizacije, a organizuje se za područje jedne mjesne zajednice ili više teritorijalno povezanih biračkih mjesta u skladu sa odlukom Područnog odbora, Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora.

Područna organizacija

Član 47.

Područna organizacija Partije organizuje se i okuplja sve članove/ice, osnovne organizacije i mjesne organizacije sa područja koje u okviru većih opština čini posebnu geografsku, ekonomsku i kulturnu cjelinu. Područna organizacija Partije se organizuje na osnovu inicijative mjesnih odbora sa tog područja, mišljenja Opštinskog odbora i saglasnosti Glavnog odbora.

Organizacija gradske opštine

Član 48.

Organizacija gradske opštine organizuje se i okuplja sve članove/ice, osnovne organizacije i mjesne organizacije sa područja gradske opštine.

Opštinska organizacija

Član 49.

Opštinska organizacija je osnovni oblik organizovanja Partije koja se organizuje i okuplja sve članove/ice, osnovne organizacije, mjesne organizacije, područne organizacije i organizacije gradskih opština sa teritorije jedne opštine, odnosno Glavnog grada. Odluku o osnivanju Opštinske organizacije donosi Glavni odbor.

VI. ORGANI PARTIJE NA LOKALNOM NIVOU*Osnovna i mjesna organizacija*

Član 50.

Osnovna organizacija bira: predsjednika/cu, sekretara/ku i blagajnika/cu. Mjesna organizacija bira: predsjednika/cu, sekretara/ku, blagajnika/cu i mjesni odbor. Predsjednik/ca rukovodi radom osnovne, odnosno mjesne organizacije i odgovoran/na je za sprovođenje utvrđene politike. Sekretar/ka se stara o organizaciji i evidenciji članstva, a u odsustvu ili spriječenosti predsjednika/ce i po njegovom/nom ovlaštenju ga/je zamjenjuje. Broj članova/ica mjesnog odbora utvrđuje mjesna organizacija u zavisnosti od ukupnog broja članova/ica Partije i rezultata na izborima. Članove/ice mjesnog odbora, bira i razrješava mjesna organizacija na prijedlog predsjednika/ce.

Član 51.

Osnovna i mjesna organizacija može, na inicijativu 1/3 svojih članova/ica, razriješiti predsjednika/cu, sekretara/ku i blagajnika/cu osnovne i mjesne organizacije.

Član 52.

Ukoliko nije moguće osnovati osnovnu ili mjesnu organizaciju, Područni odbor, Odbor gradske opštine, odnosno Opštinski odbor, mogu imenovati povjerenika/cu koji/a će raditi na osnivanju, osnovne ili mjesne organizacije. Povjerenik/ca, do osnivanja osnovne ili mjesne organizacije, ukoliko nije član/ica Područnog odbora, Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora, može učestvovati u njegovom radu, bez prava odlučivanja.

Područna organizacija

Član 53.

Područna organizacija bira:

- Područni odbor;
- predsjednika/cu, sekretara/ku i blagajnika/cu, a može birati i Predsjedništvo Područnog odbora.

Član 54.

Područni odbor čine:

- predsjednik/ca, sekretar/ka i blagajnik/ca Područnog odbora;
- predsjednici/e mjesnih odbora;
- predsjednici/e posebnih oblika organizovanja, ukoliko su konstituisani, i određeni broj članova/ica koje delegiraju mjesne organizacije (na svakih 30 članova/ica Partije po jednog/u predstavnika/cu).

Član 55.

Predsjednika/cu, sekretara/ku i blagajnika/cu Područnog odbora, tajnim glasanjem, bira i razrješava Područni odbor. Područni odbor može, na prijedlog predsjednika/ce Odbora,

izabrati Predsjedništvo Područnog odbora. Predsjedništvom rukovodi predsjednik/ca Područnog odbora. Predsjednik/ca Područnog odbora je po funkciji član/ica Opštinskog odbora i Glavnog odbora Partije.

Član 56.

Područna organizacija je sastavni dio Opštinske organizacije, koja po pitanjima od neposrednog značaja za afirmaciju politike Partije, očuvanje kulturnih specifičnosti i unapređenje uslova življenja na tom području, može djelovati i samostalno.

Organi Partije na nivou gradske opštine, opštine i Glavnog grada

Član 57.

Organi na nivou gradske opštine, opštine, i Glavnog grada su:

- Konvencija gradske opštine;
- Odbor gradske opštine;
- Predsjednik/ca Odbora gradske opštine;
- Opštinska konvencija-Konvencija Glavnog grada (u daljem tekstu: Opštinska konvencija);
- Opštinski odbor;
- Predsjednik/ca Opštinskog odbora.

Konvencija gradske opštine i Opštinska konvencija

Član 58.

Konvencija je najviši organ Partije na nivou gradske opštine, opštine i Glavnog grada. Konvenciju čine delegati izabrani u mjesnim odborima i članovi/ice Odbora gradske opštine odnosno Opštinskog odbora. U organizacijama koje broje manje od 100 članova/ica, Konvenciju čine svi članovi/ice Partije. Kriterijume i propozicije o sastavu i održavanju Konvencije utvrđuje Odbor gradske opštine, odnosno Opštinski odbor. Konvencija može raditi i punovažno odlučivati, ukoliko joj prisustvuje većina delegata. Kod organizacija iz stava 3 ovog člana, broj prisutnih za punovažni rad Konvencije ne može biti manji od dvostrukog broja članova/ica Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora. Konvencija radi u skladu sa poslovnikom o radu.

Član 59.

Konvencija gradske opštine:

- utvrđuje lokalnu politiku Partije;
- bira Odbor gradske opštine.

Opštinska konvencija

- utvrđuje lokalnu politiku Partije;
- bira delegate za Kongres i kandidate za članove Glavnog odbora;
- bira Opštinski odbor.

Konvenciju saziva Odbor gradske opštine, odnosno Opštinski odbor, po pravilu, poslije održanih lokalnih izbora.

Član 60.

Odbor gradske opštine, odnosno Opštinski odbor mogu sazvati Konvenciju i prije utvrđenog roka ako se za to ukaže potreba, a dužan je sazvati u roku od 30 dana ako to zatraži najmanje 1/3 članova/ica Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora ili najmanje 1/3 mjesnih odbora sa područja gradske opštine, odnosno opštine.

Odbor gradske opštine i Opštinski odbor

Član 61.

Odbor gradske opštine i Opštinski odbor čine:

- predsjednik/ca, sekretar/ka, blagajnik/ca; najmanje 10 članova/ica koje bira Konvencija sa lista mjesnih odbora; najmanje 5 članova/ica koje bira Konvencija sa liste Područnog odbora (tamo gdje je formiran); najviše 1/3 od ukupnog broja članova/ica Odbora koje bira Konvencija sa liste Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora. Broj članova/ica Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora može se uvećati još za po jednog/u člana/icu na svakih 50 članova/ica Partije. Predsjednici/e mjesnih odbora i predsjednik/ca: Područnog odbora, Odbora gradske opštine, posebnih oblika organizovanja Partije i Odborničkog kluba, su po funkciji članovi/ice Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora.

U radu Odbora gradske opštine, odnosno Opštinskog odbora mogu učestvovati, bez prava odlučivanja, i druga lica koja pozove predsjednik/ca Odbora.

Član 62.

1. Odbor gradske opštine i Opštinski odbor: utvrđuje tekuću i sprovodi utvrđenu politiku na lokalnom nivou između dva saziva Konvencije;
2. donosi političke i druge odluke; sprovodi odluke organa Partije; bira i razrješava predsjednika/cu Odbora, većinom glasova ukupnog broja članova/ica Odbora;
3. organizuje predizbornu i izbornu kampanju za organe vlasti i sprovodi unutarpartijske izbore; imenuje izbornu komisiju i određuje rokove za preduzimanje pojedinih izbornih radnji iz svoje nadležnosti;
4. uz saglasnost Glavnog odbora odlučuje o izbornim i postizbornim koalicijama; na prijedlog predsjednika/ce bira kandidata/kinju za predsjednika/cu opštine i gradonačelnika/cu Glavnog grada;
5. na prijedlog predsjednika/ce bira kandidate/kinje za odbornike i druge predstavnike/ce Partije u lokalnoj upravi; utvrđuje listu kandidata/kinja za članove/ice Odbora;
6. pokreće inicijative prema Glavnom odboru;
7. analizira realizaciju svog Izbornog programa, najmanje jednom godišnje;
8. vrši i druge poslove u skladu sa ovim Statutom. Odbor donosi poslovnik o svom radu.

Član 63.

U slučaju da član/ica Odbora gradske opštine ili Opštinskog odbora podnese ostavku ili mu/joj iz drugih razloga prestane članstvo u Odboru, novi član/ica Odbora je kandidat/kinja sa najviše glasova sa liste sa koje je izabran/a član/ica kome/joj je prestalo članstvo.

Član 64.

Sjednice Odbora gradske opštine i Opštinskog odbora saziva predsjednik/ca, po potrebi, a najmanje jednom u 3 mjeseca. Predsjednik/ca Odbora je dužan/na da u roku od 15 dana sazove sjednicu Odbora, ukoliko to zahtjeva najmanje 1/3 članova/ica Odbora ili najmanje 1/3 od ukupnog broja mjesnih odbora. Ako predsjednik/ca Odbora neopravdano ne sazove sjednicu u odredjenom roku, sjednicu saziva predlagrač kojom predsjedava član/ica Odbora kojeg/u odredi Odbor.

U izuzetnim slučajevima, kada ocijeni da se ne sprovodi politika Partije ili ne poštuju utvrđeni rokovi, radi otklanjanja uočenih slabosti, sjednicu Odbora može sazvati Predsjedništvo Partije.

Član 65.

Odbor gradske opštine i Opštinski odbor na prijedlog predsjednika/ce bira, po pravilu, iz reda članova/ica Odbora, sekretara/ku, blagajnika/cu, a po potrebi i Predsjedništvo Odbora. Predsjedništvo broji najmanje 5 članova/ica. Broj članova/ica Predsjedništva izabranih iz reda članova/ica Odbora mora biti veći od broja članova/ica izabranih od lica koja nijesu članovi/ice Odbora. Odbor može na prijedlog predsjednika/ce iz reda članova/ica Predsjedništva, koji su istovremeno i članovi/ice Odbora, izabrati lice koje će ga/je u slučaju njegove/ne spriječenosti ili odsutnosti zamjenjivati u svim njegovim/nim pravima i obavezama. Sekretar/ka Odbora se stara o organizaciji, evidenciji članstva i pripremama sjednica Odbora i po nalogu predsjednika/ce obavlja i druge poslove.

Član 66.

U slučaju da u nekoj od opština, zbog malog broja članova/ica, nije moguće izabrati Odbor, Predsjedništvo Partije može imenovati radnu grupu i koordinatora/ku radne grupe koji/ a će raditi na stvaranju uslova za izbor Odbora. Kada se ispune uslovi za izbor Odbora, Predsjedništvo Partije saziva Konvenciju. Koordinator/ka radne grupe može učestvovati u radu Glavnog odbora, bez prava odlučivanja.

Član 67.

Predsjednik/ca Odbora gradske opštine i Opštinskog odbora:

- predstavlja i zastupa Odbor i organizaciju;
- stara se o sprovođenju tekuće politike;
- predsjedava sjednicama Odbora i njegovog Predsjedništva;
- stara se o organizacionom jačanju Partije;
- održava redovnu komunikaciju sa Glavnim odborom, Odborom gradske opštine, Područnim odborom, mjesnim organizacijama i osnovnim organizacijama.

Član 68.

Na prijedlog 1/3 članova/ica Odbora, 1/3 mjesnih odbora ili na prijedlog Glavnog odbora, predsjednik/ca Odbora je dužan/na da u roku od 30 dana sazove i održi sjednicu Odbora koji može razrješiti predsjednika/cu Odbora i izabrati novog/u.

VIII. OBLICI POSEBNOG ORGANIZOVANJA PARTIJE

Član 69.

Glavni odbor donosi odluku o organizovanju i prestanku rada posebnih oblika organizovanja Partije. Posebni oblici organizovanja Partije svoje aktivnosti zasnivaju u skladu sa temeljnim ciljevima i principima Partije, Programom i Statutom Partije. Programski dokumenti i odluke posebnih oblika organizovanja Partije ne mogu biti u suprotnosti sa Statutom, programskim dokumentima i odlukama Partije.

Socijaldemokratska omladina

Član 70.

Socijaldemokratska omladina okuplja i organizuje članove/ice i simpatizere/ke Partije omladinskog uzrasta. Socijaldemokratska omladina vrši popularizaciju programskih ciljeva Partije i socijaldemokratske ideje. Socijaldemokratska omladina ima pravo pokretanja rasprave u svim organima Partije o pitanjima vezanim za položaj i prava mladih.

Forum žena

Član 71.

Forum žena okuplja i organizuje djelovanje članica i simpatizerki Partije. Forum žena, uvažavajući temeljne ciljeve i principe Partije, bori se za prava žena i zaštitu tih prava, a naročito za:

- ravnopravnost polova;
- veće učešće žena u političkom i javnom životu;
- poboljšanje položaja žena u društvu i porodici;
- pružanje pomoći ženi i porodici.

Forum penzionera/ki

Član 72.

Forum penzionera/ki okuplja i organizuje djelovanje starijih članova/ica i simpatizera/ki Partije.

Savjet Partije

Član 73.

Glavni odbor, na prijedlog Predsjedništva Partije donosi odluku, broju i sastavu Savjeta Partije. Savjet Partije je savjetodavno tijelo koje čine istaknuti/e politički/e, naučni/e i javni/e radnici/e. Članovi/ice Savjeta ne moraju biti i članovi/ice Partije. Savjet iz svog sastava bira predsjednika/cu Savjeta. Savjet razmatra pitanja od značaja za stratešku politiku Partije. O donijetim preporukama Savjet obavještava predsjednika/cu i Predsjedništvo Partije.

Savjet Opštinskog odbora

Član 74.

Savjet Opštinskog odbora može se osnovati na nivou opštine i Glavnog grada, odlukom Opštinskog odbora.

IX. ODLUČIVANJE U PARTIJI

Član 75.

Odluke u organima Partije donose se na sjednicama organa javnim ili tajnim glasanjem. Odluku o načinu glasanja, izuzev u slučajevima izričito određenim ovim Statutom, donosi organ Partije javnim glasanjem. Za punovažan rad i odlučivanje u organima Partije mora biti prisutno više od polovine ukupnog broja članova/ica organa.

Odluke u organima Partije donose se većinom glasova prisutnih članova/ica, osim u slučajevima izričito navedenim ovim Statutom.

Član 76.

Izbor članova/ica organa Partije, kandidata/kinja za poslanike/ce, odbornike/ce i predstavnike/ce Partije u vlasti vrši se tajnim glasanjem. Glasanje se vrši zaokruživanjem rednog broja ispred imena i prezimena kandidata/kinje, odnosno zaokruživanjem riječi „za“ ili „protiv“ liste.

Član 77.

Utvrđivanje izbornih rezultata u Partiji vrši se po većinskom principu, glasanjem najviše onoliko kandidata/kinja koliko se bira. U slučaju da se u prvom krugu glasanja ne izabere potreban broj kandidata/kinja zbog istog broja glasova, glasanje se, osim u slučajevima izričito određenim ovim Statutom, ponavlja za onoliko kandidata/kinja koliko je još potrebno izabrati.

Pravo na manjinsko mišljenje

Član 78.

Članovi/ice Partije koji se ne slažu sa odlukom većine, imaju pravo da svoje mišljenje i dalje zastupaju i brane u okviru organa Partije. Član/ica Partije ne može biti pozvan/a na odgovornost zbog iznijetog ili izuzetog mišljenja, kao ni glasanja u organu Partije koje je suprotno većini. Najmanje 1/3 članova/ica ukupnog broja svakog organa Partije ima pravo da traži ocjenu, odnosno reviziju određene odluke od strane višeg organa Partije. U slučaju pozitivnog stava višeg organa, niži organ je dužan da preispita spornu odluku.

X.KANDIDACIONI I IZBORNI POSTUPAK

Član 79.

Glavni odbor donosi odluku o raspisivanju unutarpartijskih izbora najkasnije 30 dana prije održavanja izbora.

Glavni odbor istovremeno:

- obrazuje izbornu komisiju koja prati i koordinira izbore;
- utvrđuje propozicije o kvotama učesća opštinskih organizacija u Glavnom odboru i na Kongresu Partije;
- utvrđuje kriterijume za izbor kandidata/kinja;
- utvrđuje rokove za preduzimanje pojedinih izbornih radnji.

Broj mjesta opštinskih organizacija u Glavnom odboru i na Kongresu, Glavni odbor određuje na osnovu srednjeg procenta ostvarenog broja glasova svake od opštinskih organizacija na posljednjim parlamentarnim izborima u odnosu na broj glasača koji su glasali u opštini, odnosno Glavnom gradu, procenta osvojenih glasova u odnosu na ukupan broj osvojenih glasova Partije i procenta broja članova/ica opštinske organizacije u odnosu na ukupni broj članova Partije. Shodno kriterijumima iz stava 2 ovog člana, Područni odbor, Odbor gradske opštine, odnosno Opštinski odbor, utvrđuje broj mjesta mjesnih organizacija u Odboru i Konvenciji. Raspisivanje unutarpartijskih izbora mora se oglasiti na što je moguće transparentniji način.

Član 80.

Svaki član/ica Partije se može kandidovati (sam/a ili na osnovu prihvaćene kandidature) za sva mjesta u organima Partije i vlasti, izuzev za ona za koja je ovim Statutom izričito određen predlagrač. Kandidatura se dostavlja u pisanoj formi sa potpisom kandidata/kinje nadležnoj izbornoj komisiji, zavisno od mjesta za koje se kandiduje.

Član 81.

Izborna komisija:

- stara se o statutarnom sprovođenju izbora;
- stara se o blagovremenom sprovođenju svih izbornih radnji;
- vrši sve tehničke poslove za sprovođenje izbora;

- utvrđuje ukupne rezultate glasanja i o tome podnosi izvještaj nadležnom organu;
- obavlja i druge poslove u vezi sa izborima.

Izborna komisija za svoj rad odgovara organu Partije koji ju je imenovao.

Član 82.

Redosljed na listama za izbor organa Partije utvrđuje se na osnovu ukupnog broja dobijenih glasova svakog od kandidata/kinja. Ukoliko neki od kandidata/kinja dobiju jednak broj glasova, organ koji utvrđuje listu ponovo glasa o tim kandidatima/kinjama i na taj način utvrđuje njihov redosljed na listi. Prilikom utvrđivanja lista kandidata/kinja za sve organe Partije, zakonadavnu i izvršnu vlast na državnom i lokalnom nivou uvažava se, po pravilu, srazmjerna zastupljenost od 30% članova/ica svakog pola i 20% članova/ica do 30 godina starosti.

Kandidatura i izbor predsjednika/ce Partije i članova/ica Glavnog odbora

Član 83.

Kandidature za izbor predsjednika/cu Partije predaju se Izornoj komisiji Partije. Od prijavljenih kandidata/kinja Izborna komisija priprema glasački listić na kome razvrstava kandidate/kinje po abecednom redu a Glavni odbor, tajnim glasanjem, utvrđuje listu kandidata/kinja i redosljed na listi na osnovu dobijenih glasova. Kandidati/kinje za predsjednika/cu Partije dužni/e su da uz kandidaturu dostave svoj program. Kandidati imaju pravo da, u skladu sa procedurom koju ravnopravno za sve kandidate utvrđuje Glavni odbor, od potvrđivanja kandidature do održavanja kongresa vode izbornu kampanju u Partiji. Na Kongresu, po proceduri koju utvrdi izborna komisija, kandidati mogu dodatno obrazložiti svoju kandidaturu.

Član 84.

Kandidature za članove/ice Glavnog odbora iz kvote Glavnog odbora (15 mjesta) predaju se Izornoj komisiji Partije. Od prijavljenih kandidata/kinja Izborna komisija priprema glasački listić na kome razvrstava kandidate/kinje po abecednom redu a Glavni odbor, tajnim glasanjem, utvrđuje listu kandidata/kinja i redosljed na listi na osnovu dobijenih glasova.

Član 85

Kandidature za 30 mjesta u Glavnom odboru (kvota Opštinskih odbora) predaju se izbornim komisijama, i biraju ih Opštinske konvencije, svaka svoju kvotu kandidata/kinja. Opštinske konvencije, su dužne da predlože Kongresu najmanje za 1/3 više kandidata/kinja od utvrđene kvote za članove/ice Glavnog odbora.

Kandidatura i izbor predsjednika/ce i članova/ica Statutarne komisije i Nadzornog odbora

Član 86.

Kandidature za izbor predsjednika/ce i članova/ica Statutarne komisije i Nadzornog odbora, predaju se Izornoj komisiji Partije. Od prijavljenih kandidata/kinja, Glavni odbor tajnim glasanjem utvrđuje listu kandidata/kinja i redosljed na listi.

Kandidatura i izbor delegata za Kongres

Član 87.

Kandidature za delegate za Kongres predaju se izbornim komisijama u opštinama i Glavnom gradu. Od prijavljenih kandidata/kinja i lista Izborna komisija priprema glasački

listić na kome razvrstava kandidate/kinje po abecednom redu, a Opštinski odbor shodno kvoti i propozicijama iz člana 79. stav 2. Statuta, tajnim glasanjem, utvrđuje listu kandidata/kinja i redosljed na listi na osnovu dobijenih glasova. Delegate za Kongres bira Opštinska konvencija.

Kandidatura i izbor predsjednika/ce i članova/ica Područnog odbora, Odbora gradske opštine, Opštinskog odbora i Odbora Glavnog grada

Član 88.

Kandidature za predsjednika/cu Odbora predaju se Izornoj komisiji. Od prijavljenih kandidata/kinja Izborna komisija pripema glasački listić na kome razvrstava kandidate/kinje po abecednom redu, a Odbor tajnim glasanjem, bira najviše 3 kandidata/kinje i utvrđuje redosljed na listi kandidata/kinja na osnovu dobijenih glasova. Kandidat/kinja za predsjednika/cu je dužan/na da uz kandidaturu dostavi svoj program. Kandidati/kinje imaju pravo da, u skladu sa procedurom koju ravnopravno za sve kandidate/kinje utvrđuje Odbor, vode izbornu kampanju do održavanja Konvencije. Na Konvenciji, po utvrđenoj proceduri, kandidati/kinje mogu dodatno obrazložiti svoju kandidaturu.

Član 89.

Članove/ice Odbora bira Konvencija Kandidate/kinje za članove/ice Odbora sa liste Odbora bira Odbor. Odbor je dužan da predloži Konvenciji najmanje za 1/3 više kandidata/kinja od svoje utvrđene kvote za članove/ice Odbora. Kandidate/kinje za članove/ice Odbora iz kvote mjesnih odbora, Područnog odbora i Odbora gradske opštine biraju ti odbori koji su dužni da predlože Konvenciji najmanje za 1/3 više kandidata/kinja od svoje utvrđene kvote za članove/ice Odbora.

Kandidatura i izbor poslaničkih kandidata/kinja

Član 90.

Glavni odbor je dužan da blagovremeno obavijesti opštinske odbore o kriterijumima i rokovima za izbor poslaničkih kandidata/kinja. Kandidature za poslanike/ce predaju se Izornoj komisiji Partije. Od prijavljenih kandidatura, Glavni odbor, na prijedlog Predsjedništva Partije, utvrđuje listu kandidata/kinja za poslanike/ce, najkasnije 30 dana prije parlamentarnih izbora. Konačnu odluku o poslanicima/ama, Glavni odbor donosi nakon parlamentarnih izbora, u skladu sa rezultatima izbora i utvrđenim kriterijumima.

Kandidatura i izbor kandidata/kinja za članove/ice Vlade i druge državne organe

Član 91.

Glavni odbor je dužan da blagovremeno obavijesti opštinske odbore o kriterijumima i rokovima za izbor kandidata/kinja za članove/ice Vlade i druge državne organe. Kandidature za mjesta iz stava 1 ovog člana predaju se Predsjedništvu Partije. Od prijavljenih kandidatura Glavni odbor na predlog Predsjedništva, utvrđuje listu kandidata/kinja.

Kandidatura i izbor kandidata/kinje za predsjednika/cu Crne Gore

Član 92.

Glavni odbor je dužan da blagovremeno obavijesti opštinske odbore o kriterijumima i rokovima za izbor kandidata/kinje za predsjednika/cu Crne Gore. Kandidature za predsjednika/cu Crne Gore predaju se Predsjedništvu Partije. Kandidati/kinje za predsjednika/cu Crne Gore su dužni/e da uz kandidaturu dostave svoj program. Izbor kandidata/kinje za predsjednika/

cu Crme Gore vrši Glavni odbor na prijedlog Predsjedništva. Glavni odbor, na prijedlog Predsjedništva, odlučuje i o zajedničkom kandidatu/kinji ili kandidatu/kinji kojeg/u će podržati.

Kandidatura i izbor odborničkih kandidata/kinja

Član 93.

Odbor gradske opštine i Opštinski odbor su dužni da blagovremeno obavjeste mjesne i područne organizacije o kriterijumima i rokovima za izbor kandidata/kinja za odbornike/ce. Kandidature za odbornike/ce predaju se Izornoj komisiji. Od prijavljenih kandidatura Odbor, najkasnije 30 dana prije lokalnih izbora, na prijedlog predsjednika/ce, utvrđuje listu kandidata/kinja za odbornike/ce. Konačnu odluku o odbornicima/ama, Odbor donosi nakon izbora, u skladu sa rezultatima izbora i utvrđenim kriterijumima.

Kandidatura i izbor kandidata/kinja za organe lokalne vlasti

Član 94.

Odbor gradske opštine i Opštinski odbor su dužni da blagovremeno obavijeste mjesne i područne organizacije o kriterijumima i rokovima za izbor kandidata/kinja za organe lokalne vlasti. Kandidature za mjesta iz stava 1 ovog člana predaju se predsjedniku/ci Odbora. Od prijavljenih kandidatura, predsjednik/ca predlaže Odboru listu kandidata/kinja za organe lokalne vlasti.

Kandidatura za izbor predsjednika/ce opštine i gradonačelnika/ce Glavnog grada

Član 95.

Opštinski odbor je dužan da blagovremeno obavijesti mjesne i područne organizacije i organizaciju gradske opštine o kriterijumima i rokovima za izbor kandidata/kinja za predsjednika/cu opštine i gradonačelnika/cu Glavnog grada. Kandidature za mjesta iz stava 1 ovog člana predaju se predsjedniku/ci Odbora. Kandidati/kinje su dužni/e da uz kandidaturu dostave i svoj program. Izbor kandidata/kinje, na prijedlog predsjednika/ce Odbora i uz predhodno pribavljeno mišljenje Glavnog odbora, vrši Odbor.

XI. POSLANIČKI I ODBORNIČKI KLUBOVI

Član 96.

Izabrani poslanici obrazuju Poslanički klub. Poslanički klub ima šefa/icu. Šefa/icu Poslaničkog kluba biraju na zajedničkoj sjednici Predsjedništvo Partije i Poslanički klub. Šef/ica Poslaničkog kluba, najmanje jednom godišnje, podnosi Glavnom odboru izvještaj o radu Poslaničkog kluba.

Član 97.

Poslanik/ica je dužan/na da zastupa Izborni Program i Program Partije. Ukoliko poslanik/ica postupa suprotno Izbornom Programu ili Programu Partije, Glavni odbor može zatražiti povraćaj mandata. Ukoliko poslanik/ica ne vrati mandat u ostavljenom roku smatraće se da je istupio/la iz Partije.

Član 98.

Odredbes članova 96. i 97. ovog Statuta shodno se primjenjuju i na odborničke klubove.

XII. FINANSIRANJE

Član 99.

Partija se finansira iz:

- budžeta Republike Crne Gore;
- članarine i drugih izvora u skladu sa zakonom i ovim Statutom.

Član 100.

Glavni odbor na prijedlog Predsjedništva donosi budžet Partije. Opštinski odbor, Odbor gradske opštine i Područni odbor, na prijedlog predsjednika/ce Odbora, donose plan prihoda i rashoda.

Član 101.

Partija ima imovinu. Svi organi Partije vode evidenciju o imovini u skladu sa odlukom Glavnog odbora i zakonom. Imovinom Partije raspolaže Glavni odbor.

XIII. IZMJENE I DOPUNE STATUTA

Član 102.

Izmjene i dopune Statuta ili donošenje novog Statuta je u nadležnosti Kongresa Partije. U slučaju izuzetne potrebe, Glavni odbor može statutarnom odlukom, koja se donosi 2/3 većinom od ukupnog broja članova/ica, izvršiti neophodne izmjene i dopune Statuta. Statutarna odluka ima privremeno važenje i podliježe potvrdi Kongresa.

Član 103.

Pravo podnošenja prijedloga za izmjene ili dopune Statuta, do Kongresa, imaju članovi/ice Glavnog odbora, opštinskih odbora i delegati Kongresa. Prijedlozi iz stava 1 ovog člana, da bi bili razmotreni, moraju se dostaviti Komisiji za Statut u obliku amandmana, najkasnije 3 dana prije dana održavanja Kongresa. Inicijativu za donošenje novog Statuta može pokrenuti Glavni odbor, najmanje 1/3 članova/ica Glavnog odbora ili najmanje ¼ opštinskih odbora. Pokretači inicijative su dužni da prijedlog teksta novog Statuta dostave za delegate Kongresa najkasnije 20 dana prije dana održavanja Kongresa.

XIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 104.

Danom stupanja na snagu ovog Statuta prestaje da važi Statut Socijaldemokratske partije Crne Gore donijet na V Kongresu, održanom 21 oktobra 2001. Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja.

Hrvatska građanska inicijativa

STATUT

I – OPĆE ODREDBE

Član 1.

Hrvatska Građanska Inicijativa (u daljem tekstu HGI) je politička stranka u kojoj se ostvaruju i zastupaju interesi Hrvata u Crnoj Gori kao i drugih naroda u skladu sa Ustavom i Zakonom.

Član 2.

Naziv stranke je : HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA.

Skraćeni naziv je HGI.

Sjedište HGI je u Tivtu.

Član 3.

HGI djeluje na teritoriji Crne Gore i šire.

Član 3. A

Javnost rada partije se ostvaruje u skladu sa Statutom, blagovremenim istinitim izvještavanjem članova i javnosti neposredno, putem sredstava javnog informiranja i na drugi način.

Član 4.

HGI ima svojstvo pravnog lica i registrirano je u Ministarstvu Pravde RCG. Ima svoj žiro račun.

Član 5.

HGI ima svoj pečat, štambilj, zastavu i Dan stranke.

Pečat HGI je okruglog oblika promjera 30 mm s tekстом « HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA TIVAT – CRNA GORA ».

Štambilj je četvrtastog oblika dimenzija 30 x 20 mm i ima tekst « HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA TIVAT – CRNA GORA » u gornjem redu, ispod u lijevom uglu broj, a desno datum.

Pečat Općinskog odbora stranke je isti kao i pečat stranke na republičkom nivou, osim što sadrži dodatne riječi « Općinski Odbor... ».

Štambilj Općinskog odbora stranke je isti kao i štambilj stranke na republičkom nivou, osim što sadrži dodatne riječi « Općinski Odbor... ».

Zastava stranke je trobojna i sastoji se: iz gornjeg crvenog, srednjeg bijelog i donjeg tamno plavog polja, pravokutnog oblika dimenzija: 200 x 100 cm. U bijelom polju piše velikim zlatnim slovima HGI.

Znak stranke je: tri diagonalno postavljena kvadrata crvene, bijele i tamno plave boje u odnosu na natpis HGI koji je svijetlo plave boje.

Dan stranke je 24. kolovoz.

O potrebi zaštite znaka, pečata, štambilja i zastave odlučuje Središnji Odbor HGI.

II – ČLANSTVO

Član 6.

Član HGI može postati svaki punoljetni građanin CG i svi drugi koji prihvataju Statut i Program stranke.

Član HGI može postati i lice sa navršenih 16 godina života.

Član HGI ne može biti član druge političke organizacije.

Član 7.

Članom stranke postaje se potpisom pristupnice i upisom u Registar članova HGI koji vodi glavni tajnik stranke.

Svaki član HGI dobiva člansku iskaznicu.

Član 8.

Na temelju Odluke Središnjeg odbora i građani van teritorije CG mogu postati članovi HGI.

Član 9.

Prava članova stranke su:

- da sudjeluju u radu stranke,
- da biraju i budu birani,
- da iznose prijedloge i sugestije,
- da učestvuju u odlučivanju,
- da budu obaviješteni o svim stavovima i odlukama stranke.

Član 10.

Član HGI dužan je:

- pridržavati se Programa i Statuta stranke,
- provoditi Odluke Organa stranke,
- promicati Program stranke,
- zalagati se za interese stranke i očuvanje njenog ugleda,
- uredno plaćati članarinu.

Član 11.

Članstvo u HGI prestaje:

- istupanjem na osnovu pismene izjave,
- isključenjem,
- smrću.

O istupanju se ne raspravlja jer se smatra ličnim činom.

Član 12.

Nepridržavanje pravila iz člana 10. Statuta HGI ugrožava interese stranke što se razmatra u postupku pred Stegovnim sudom. Za nepridržavanje pravila ponašanja u Stranci članu se može izreći mjera suspenzije i/ili isključenja iz stranke. Odluku o suspenziji donosi Središnji odbor, a odluku o isključenju Stegovni sud. Na odluku o suspenziji odnosno isključenju iz stranke član ima pravo žalbe u roku od 15 dana od izricanja odluke o suspenziji odnosno isključenju i to Stegovnom sudu.

III – SREDSTVA ZA RAD

Član 13.

Sredstva za rad HGI ostvaruje se:

- od članarine i drugih doprinosa članova,
- od priloga, darova, naslijeđa i ostalih dobrovoljnih priloga,
- od vlastite djelatnosti,
- iz budžetskih sredstava

HGI može imati svoju imovinu kojom upravlja Središnji odbor stranke.

HGI može ostvariti sredstva i iz drugih osnova u skladu sa Zakonom.

HGI može imati vlastitu izdavačku djelatnost, te može osnivati i svoju radijsku ili televizijsku stanicu, u skladu sa zakonskim propisima.

Član 14.

HGI se obavezuje da materijalno financijsko poslovanje organizira i vodi u skladu sa propisima.

IV – SVRHA OSNIVANJA, CILJEVI I NAČIN DJELOVANJA HGI

Član 15.

Svrha osnivanja HGI je ostvarivanje zajedničkih interesa slobodno i dobrovoljno udruženih građana putem političkih i drugih aktivnosti u cilju ostvarivanja i zastupanja kolektivnih i individualnih prava i interesa Hrvata i drugih naroda u Crnoj Gori sa ciljem:

- slobodno iskazivanje svojih nacionalnih, vjerskih opredjeljenja i pripadnosti,
- slobodna i ravnopravna upotreba vlastitog književnog jezika,
- slobodno udruživanje i organiziranje radi razvoja prosvjete, kulture, umjetnosti, društvenog, privrednog i javnog života Hrvata u Crnoj Gori zajedno sa drugim narodima,
- očuvanje svijesti o nacionalnoj pripadnosti,
- povezivanje sa svojim matičnim narodom,
- slobodni višestranački izbori, parlamentarna demokracija na svim nivoima vlasti,
- odgovarajuća zastupljenost u organima vlasti a razmjerna u organima uprave,
- ravnopravnost, tolerancija, poštovanje prava pojedinca i naroda,
- ostvarivanje i drugih zajedničkih interesa u skladu sa Ustavom, Zakonom, Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, te Programom i Statutom stranke.

V – ORGANIZOVANJE STRANKE

Član 16.

Stranka se organizira na općinskom i državnom nivou.

Općinska organizacija predstavlja osnovni oblik organiziranja i djelovanja stranke.

Općinski odbor broji sedam članova.

Član 17.

Unutar općine stranka se može i mjesno organizirati po Podružnicama, ako za to postoje uvjeti, a to procjenjuje i odluku o tome donosi Središnji odbor stranke, po preporuci Općinskog odbora.

Središnji odbor donosi Poslovnik o radu općinskih odbora i Podružnica.

VI – ORGANI STRANKE

Član 18.

Organi stranke su:

1. Sabor stranke,
2. Središnji odbor,
3. Predsjednik,
4. Potpredsjednici,
5. Izvršni odbor,
6. Statutarna komisija,
7. Nadzorni odbor,
8. Stegovni sud,
9. Savjet stranke i
10. Općinski odbori.

1.- SABOR STRANKE

Član 19.

Sabor HGI je najviše statutarno, programsko i izborno tijelo stranke.

Član 20.

Sabor HGI:

- ustanovljava opću politiku stranke,
- donosi i mijenja temeljna načela HGI, programska usmjerenja, Statut HGI i Poslovnik o radu,
- bira i razrješava predsjednika stranke HGI aklamacijom prostom većinom,
- potvrđuje članove Savjeta stranke na osnovu prijedloga predsjednika stranke,
- bira i razrješava članove Središnjeg odbora na prijedlog predsjednika stranke aklamacijom prostom većinom,
- bira i razrješava članove Statutarne komisije na prijedlog Središnjeg odbora aklamacijom prostom većinom,
- bira i razrješava Stegovni sud na prijedlog Središnjeg odbora aklamacijom prostom većinom,
- bira i razrješava Nadzorni odbor na prijedlog Središnjeg odbora aklamacijom prostom većinom,
- razmatra i usvaja Izvještaje o finansijskom poslovanju,
- razmatra i ocjenjuje cjelokupno djelovanje stranke,
- utvrđuje broj članova Središnjeg odbora,
- usvaja Izvještaje o radu na prijedlog predsjednika stranke,
- nominira kandidate za predsjednička tijela stranke,
- obavlja i druge poslove utvrđene Statutom

Član 20.A

Povodom tačaka 11,12,13,14,15, člana 11. stav 2 Zakona o političkim partijama odnosno postupku odlučivanja o spajanju partije, postupku o udruživanju partije u savezu partija, postupku o učlanjenju partije u međunarodne organizacije, postupku o odlučivanju prestanka rada partije, donosi Sabor stranke na način propisan za promjenu Statuta. Privremenu odluku može donijeti i Središnji odbor uz obavezu podnošenja ovakve odluke na verificiranje Saboru stranke.

1-1. SASTAV I BROJ ČLANOVA OSNIVAČKOG SABORA

Član 21.

Sastav predstavnika Osnivačkog Sabora stranke HGI sačinjavaju svi osnivači stranke. Predsjedavanje i rad Osnivačkog Sabora stranke reguliran je Poslovníkom o radu Osnivačkog Sabora.

Član 22.

Svaki naredni Sabor stanke sačinjavat će svi kandidati stranke sa posljednjih općinskih izbora, kao i novoizabrani predstavnici iz svake općinske organizacije.

Novoizabrane predstavnike Sabora i njihov broj određuje Središnji odbor HGI u skladu sa kriterijima koje donosi.

Član 23.

Osnivački Sabor HGI može određene poslove i ovlaštenja prenijeti na Središnji odbor stranke, osim donošenja Statuta, odnosno njegovih izmjena i dopuna.

Član 24.

Sjednicu Osnivačkog Sabora HGI saziva Inicijativni odbor i njime predsjedava Radno predsjedništvo. Do izbora predsjednika HGI Osnivačkim Saborom predsjedava lice koje odredi Inicijativni odbor stranke.

Član 25.

Sjednice Sabora održavaju se jednom godišnje, a Izborni Sabor svake 4-te godine.

Na zahtjev Središnjeg odbora predsjednik stranke će sazvati Izvanrednu sjednicu Sabora.

2. SREDIŠNJI ODBOR

Član 26.

Središnji odbor HGI je najviše političko i programsko tijelo stranke između dva zasjedanja Sabora.

Član 27.

Članovi Središnjeg odbora HGI su:

- predsjednik HGI,
- potpredsjednici stranke,
- glavni tajnik stranke,
- trinaest članova koje predlaže Predsjednik stranke.

Član 28.

Mandat članova Središnjeg odbora traje 4 (četiri) godine i mogu biti ponovo izabrani.

Član 29.

Središnji odbor HGI mora se konstituirati najkasnije 30 dana od dana održavanja Osnivačkog Sabora.

Redovite sjednice Središnjeg odbora sazivaju se po potrebi, a najmanje 4 (četiri) puta godišnje. Sjednice saziva predsjednik Središnjeg odbora HGI.

Član 30.

Prava i dužnosti Središnjeg odbora:

- Utvrđuje programske smjernice za područje političkog, ekonomskog i društvenog života, a na osnovu programskih dokumenata i Statuta, te na osnovu toga donosi odluke i zaključke.

- Odlučuje o povezivanju HGI sa drugim političkim strankama i organizacijama.
- Odlučuje o stupanju HGI u koaliciju i druge oblike suradnje na raznim nivoima i istupanju iz nje.
- Bira i razrješava potpredsjednika stranke na prijedlog Predsjednika stranke.
- Na prijedlog predsjednika HGI bira glavnog tajnika stranke,
- Utvrđuje prijedlog za sastav članova Statutarne komisije, Stegovnog suda i Nadzornog odbora.
- Nominira i razrješava kandidate HGI za izbor zastupnika u parlament CG, Općinskom parlamentu, za članove Vlade CG, kandidate za općinske funkcije (lokalnu samoupravu) i članove drugih institucija sistema RCG, te podnosi izjavu funkcionera o lojalnosti stranci,
- Usvaja finansijski plan i završni račun HGI za pojedinu godinu,
- Obavlja i druge predviđene Statutom,
- Imenuje povjerenika sa zadaćom da animira članstvo u cilju formiranja Podružnica,
- Odluke Središnjeg odbora obavezne su za sva niža tijela stranke, a u slučaju kolizije karaktera tih odluka s nadležnostima Središnjeg odbora HGI-a, niža tijela dužna su ih primjenjivati do relevantne odluke Sabora HGI-a,
- Donosi Poslovnik o svom radu.

3. PREDSJEDNIK

Član 31.

Predsjednik HGI rukovodi strankom, izvršava i provodi Odluke Sabora te odlučuje o tekućim poslovima vezanim za neposredno upravljanje strankom.

Član 32.

Predsjednik HGI :

- predstavlja i zastupa stranku,
- provodi politiku stranke u skladu sa programskim dokumentima, Statutom, odlukama i zaključcima Osnivačkog Sabora, Središnjeg odbora, te na osnovu toga donosi Odluke, zaključke, upute i druge akte,
- Predlaže Osnivačkom Saboru i Središnjem odboru HGI izbor i opoziv, te potrebu izbora, odnosno imenovanja članova tijela stranke prema odredbama Statuta.
- Obavlja i druge poslove predviđene Statutom.

Član 33.

Ukoliko predsjednik HGI prestane obavljati svoju dužnost tijekom razdoblja svog mandata, iz bilo kojeg razloga, Središnji odbor imenuje vršioca dužnosti predsjednika HGI iz reda potpredsjednika do sljedećeg izbornog Sabora HGI.

Član 34.

Predsjednik HGI zadužuje potpredsjednike stranke za provedbu pojedinih programskih aktivnosti, odnosno za neposredno provođenje politike HGI konkretnim političkim djelovanjem na državnoj i lokalnoj razini.

4. POTPREDSJEDNICI STRANKE

Član 35.

HGI ima dva potpredsjednika.

Potpredsjednike HGI bira i razrješava Središnji odbor stranke na prijedlog Predsjednika stranke.

Potpredsjednici HGI-a zamjenjuju predsjednika stranke u poslovima iz njegove nadležnosti za koje ih on ovlasti.

Član 36.

Potpredsjednici za svoj rad odgovaraju Predsjedniku i Središnjem odboru stranke.

5. IZVRŠNI ODBOR

Član 37.

Izvršni odbor je izvršni organ Središnjeg odbora stranke, koji broji sedam (7) članova, a bira ih Središnji odbor iz svojih redova, prostom većinom.

Izvršni odbor bira predsjednika iz svojih redova prostom većinom.

Član 38.

Izvršni odbor stranke stara se o ostvarivanju zaključaka, stavova i odluka Središnjeg odbora stranke i o provedbi odluka drugih organa stranke.

Bliže propise o radu Izvršnog odbora donosi Središnji organ stranke.

6. STATUTARNA KOMISIJA

Član 39.

Statutarna komisija HGI čini 5 (pet) članova koje bira Osnivački Sabor HGI.

Konstitutivnu sjednicu Statutarne komisije HGI na kojoj se bira predsjednik Statutarne komisije i donosi Poslovnik o radu, saziva predsjednik HGI u roku od 30 dana od dana održavanja Osnivačkog Sabora HGI.

Član 40.

Statutarna komisija HGI neposredno odgovara Saboru HGI kojoj predsjednik Statutarne komisije podnosi Izvještaj o radu.

Članstvo u Statutarnoj komisiji isključuje članstvo u Središnjem odboru HGI ili nekom drugom tijelu stranke.

Član 41.

Statutarna komisija ocjenjuje statutarnost općih i drugih akata, odluka i postupaka tijela i rukovodioca HGI i druge poslove predviđene Poslovnikom o radu Statutarne komisije.

Statutarna komisija HGI donosi Poslovnik o radu Statutarne komisije kojom se detaljnije uređuje ovlaštenje, način rada i postupanje Statutarne komisije HGI.

7. NADZORNI ODBOR

Član 42.

Nadzorni odbor broji 3 (tri) člana i članstvo u njemu isključuje članstvo u Središnjem odboru ili nekom drugom tijelu stranke.

Ako nadzorni odbor prestane djelovati iz bilo kog razloga njegovu nadležnost preuzima Središnji odbor HGI.

Član 43.

Nadzorni odbor HGI ocjenjuje da li su odluke i rad tijela i rukovodstva HGI u suglasnosti sa zakonom i drugim državnim propisima RCG, te Statutom i Programom HGI i da li se sredstvima HGI raspolaze zakonito, uredno i namjenski.

Izveštaj o finansijsko materijalnom poslovanju mora biti praćen mišljenjem Nadzornog odbora.

8. STEGOVNI SUD

Član 44.

Stegovni sud HGI broji (5) pet članova koje bira Osnivački Sabor HGI i konstituira se danom izbora na Osnivačkom Saboru.

Članovi Stegovnog suda između sebe biraju Predsjednika. Stegovni sud djeluje prema Pravilniku o Stegovnom sudu koji bliže propisuje djelokrug rada i nadležnost suda.

Članstvo u Stegovnom sudu isključuje članstvo u Središnjem odboru ili nekom drugom tijelu stranke.

9. SAVJET STRANKE

Član 45.

Savjet HGI je tijelo koje ima konzultativnu i inicijativnu funkciju.

Savjet stranke bira između svojih članova predsjednika Savjeta.

Savjet ima pravo da predlaže sazivanje Središnjeg odbora, te njegovi članovi imaju pravo i dužnost sudjelovati u radu sjednice Središnjeg odbora, ali bez prava odlučivanja.

Član 46.

Savjet stranke ima 19 (devetnaest) članova. Predsjednik stranke i Općinski odbori predlažu sastav Savjeta iz redova osnivača i istaknutih aktivista, kao i vanstranačkih ličnosti, a sastav Savjeta potvrđuje Osnivački Sabor stranke.

Savjet stranke saziva se po potrebi, a njegove sjednice saziva predsjednik Savjeta. Sjednice savjeta stranke može sazvati i predsjednik stranke.

Članovi organa stranke ne mogu biti i članovi Savjeta stranke.

Članovi savjeta ne mogu biti članovi drugih političkih organizacija i njihovih tijela.

VII – GLAVNI TAJNIK

Član 47.

Glavnog tajnika HGI bira i opoziva Središnji odbor na prijedlog predsjednika stranke:

Glavni tajnik HGI :

- sudjeluje u pripremi i radu Središnjeg odbora stranke, te priprema i osigurava organizacijske, materijalne i tehničke uvjete za rad ostalih organa stranke,
- koordinira rad općinskih odbora i po potrebi učestvuje u njihovom radu na osnovu odluke Predsjednika stranke,
- zadužen je za unapređenje organizacijske strukture stranke,
- organizira ostvarivanje materijalno finansijskog poslovanja u skladu sa zakonom,
- obavlja i druge poslove u skladu sa Statutom, kao i odlukama Predsjednika stranke, Središnjeg odbora i Izvršnog odbora.

U slučaju duže odsutnosti ili spriječenosti glavnog tajnika zamjenjuje član Središnjeg odbora kojeg odredi predsjednik stranke.

IX – POVJERENIK

Član 48.

U cilju formiranja Podružnica Općinski odbor će za to područje imenovati povjerenika sa zadaćom da aktivira članstvo i animira nove članove, te obavi Statutom predviđenu proceduru.

Povjerenik se obavezno u radu konsultira sa Predsjednikom Općinskog odbora, Općinskim odborom i po funkciji je njegov član.

X – IZBORI, KAMPANJE, OPOZIV

Član 49.

Svaki član HGI može birati i biti biran u tijela stranke na svim razinama.

Sva tijela HGI biraju se za razdoblje od 4 (četiri) godine. Izbor za članove tijela stranke obavlja se tajnim glasanjem ili aklamacijom.

Član 50.

Način glasanja u tijelima stranke regulira se Poslovníkom o njihovom radu.

Član 51.

Način kandidiranja i postupak biranja određuje Središnji odbor istodobno sa donošenjem odluke o provođenju redovnih ili prijevremenih izbora za tijela stranke kada to Statutom nije preciznije određeno.

Kandidate za predstavnička tijela utvrđuje Središnji odbor na osnovu kriterija i procedure koju sam utvrdi.

Član 52.

Opoziv članova pojedinih tijela stranke ili tijela u cjelini te njihovu popunu može izvršiti isključivo ono tijelo koje je te članove ili tijelo izabralo.

XI – KVORUM I ODLUČIVANJE

Član 53.

Tijela HGI donose odluke ako je sjednici prisutna većina njihovih članova.

Tijela stranke donose pravovaljanu odluku ako je za nju glasala većina prisutnih članova ako drugačije Pravilnikom nije određeno.

XII – NOMINIRANJE KANDIDATA ZA PREDSTAVNIČKA TIJELA

Član 54.

Kandidate za predstavnička tijela na svim nivoima nominira Središnji odbor koji i raspisuje izbore, te donosi propise o kriterijima za nominiranje kandidata.

Član 54. A

Obezbeđivanje afirmativne akcije radi ostvarivanja ravnopravnosti polova u postupku izbora organa partije vrši se na način razmjerne ravnopravne kandidature i učešća u izboru.

XIII – STATUT I DRUGI AKTI STRANKE

Član 55.

Statut je najviši normativni akt kojim se uređuje unutarnji ustroj i upravljanje u stranci. Statut se donosi u postupku propisanim ovim Statutom.

Član 56.

Postupak donošenja Statuta te njegovih izmjena i dopuna Statuta mogu pokrenuti najmanje 30 (trideset) članova stranke ili/i tijela stranke. Izmjene i dopune Statuta mogu se vršiti ako se za to izjasni 2/3 (dvije trećine) članova Sabora.

Prijedlozi se dostavljaju Središnjem odboru stranke koje je dužno izjasniti se o svakom prijedlogu i o tome izvijestiti predlagača.

Član 57.

Odbor za prijedlog izmjena i dopuna Statuta imenuje Središnji odbor.

Izmjene i/ili dopune Statuta donosi Sabor stranke.

Član 58.

Tijela stranke donose u skladu sa svojim ovlaštenjima utvrđenih Statutom odluke, zaključke i upute. Odlukom se uređuju pitanja provedbe pojedinih odredaba Statuta. Zaključcima se uređuju konkretna pitanja iz nadležnosti tijela stranke, a Uputom način postupanja tijela u stranci.

XIV – MATERIJALNO FINANSIJSKO POSLOVANJE

Član 59.

HGI ostvaruje prihod predviđen Statutom.

Član 60.

Središnji odbor stranke na prijedlog glavnog tajnika određuje visinu članarine za svaku tekuću godinu kao i kriterije prema kojima se određene kategorije članova mogu osloboditi plaćanja članarine ili plaćati umanjenu članarinu.

U svrhu osiguranja materijalno finansijske osnove za rad stranka može osnovati poduzeće samostalno ili sa drugim osobama.

Član 61.

Financijsko i materijalno poslovanje stranke, te djelovanje poduzeća u njenom vlasništvu regulira se Pravilnikom o finansijskom materijalnom poslovanju kojeg donosi Središnji odbor stranke.

Član 61. A

Odgovornost za materijalno finansijsko poslovanje partije snose predsjednik i glavni tajnik s tim što je predsjednik nalogodavac

XV – PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 62.

Statut stupa na snagu danom donošenja, a ustrojstvo HGI i konstituiranje njegovih tijela obaviti će se u roku od 30 dana od dana upisa u Registar političkih stranaka RCG.

U Tivtu, 04.04.2005. godine

V.D. PREDSJEDNIK
Marija Vučinović

Bošnjačka stranka

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Bošnjačka stranka je demokratska politička organizacija-stranka, čija su načela, ciljevi i organizacija utvrđeni Programom i Statutom.

Naziv Stranke je: BOŠNJAČKA STRANKA (u daljem tekstu Stranka). Skraćeni naziv Stranke je: BS.

U skladu sa važećim propisima naziv stranka se može koristiti na jednom ili više stranih jezika. Sjedište Stranke je u Rožajama.

Član 2.

Stranka je organizovana na teritorijalnom principu i djeluje na području Crne Gore a u skladu sa odgovarajućim propisima i u inostranstvu.

Član 3.

Stranka ima svojstvo pravnog lica.

II PEČAT STRANKE

Član 4.

Stranka ima pečat

Na akte predsjednika Stranke, suda časti i Nadzornog odbora stavlja se pečat Stranke. Pečat imaju Glavni i Opštinski odbori.

Pečat imaju i organizacije-ogranci BS u inostranstvu u skladu sa domicilnim propisima i svojim pravilima.

Na akte radnih tijela organa Stranke bilo kojeg nivoa stavlja se pečat organa kojih ih je donio. Pečat je okruglog oblika sa tekstom Bošnjačka Stranke, sa naznakom odbora-organa znakom u sredini.

III SIMBOLI STRANKE

Član 5.

Simboli stranke su:

- Zastava
- Znak

Član 6.

Znak Stranke je elipsastog oblika sa dominantnom plavom bojom. Na lijevoj strani znaka nalazi se zeleni polumjesec, a na desnoj dvanest zvjezdica u žutoj boji, sa uvezanim slovima BS na sredini znaka, osjenčenim bijelom bojom.

Skraćeni naziv Stranke je BS ispisan velikim stilizovanim slovima osjenčenim bijelom bojom.

Zastava Stranke je bijele boje sa znakom stranke. Odnos širine i dužine je 1:2.

Znak se nalazi na lijevoj strani, a na sredini naziv stranke.

IV CILJEVI STRANKE I NAČIN NJIHOVOG OSTVARIVANJA

Član 7.

Stranka se u okviru demokratske utakmice, bori za ostvarenje svog programa i svojih ciljeva i to: pridobijanjem birača, učešćem na izborima i učešćem u radu predstavničkih tijela i organa vlasti, srazmjerno svom uspjehu na slobodnim izborima, kao i djelovanjem u opoziciji.

Član 8.

Ciljevi stranke su utvrđeni Programom stranke a obuhvataju posebno:

- Ravnopravnost svih građana i svih naroda, svih nacionalnih manjina i svih nacionalnih i etničkih grupa u Crnoj Gori;
- Afirmacija nacionalne samobitnosti bošnjačkog naroda, kao i nesputani kulturni i svaki drugi razvoj svih naroda, svih nacionalnih manjina i etničkih grupa u Crnoj Gori;
- Demokratiju u društvenom i političkom život i funkcionisanje pravne države;
- Afirmaciju ljudskih prava i sloboda;
- Slobodnu aktivnost vjerskih zajednica zasnovanu na autonomiji i vjerskim slobodama građana;
- Dosljedno sprovođenje principa tržišne privrede, ravnopravnost svih oblika vlasništva, privatno preduzetništvo i ukidanje svojine bez vlasnika;
- Unaprijeđivanje socijalnih prava;
- Zalaganje za rješavanje ustavno- pravnog i političkog statusa bošnjačkog naroda u Crnoj Gori;
- Uključivanje u evropske i evroatlanske integracije;
- Zalaganje za rješavanje statusa Sndžaka kao prekogranične Regije, kao i za uspostavljanje bescarinske zone, slobodan protok roba i putnika u pograničnim mjestima ove regije, te održavanje ekonomskih, obrazovnih, kulturnih i drugih veza stanovništva Regije.

Član 9.

Stranka može biti član međunarodnih političkih udruženja čije djelovanje je u skladu sa njenim programskim načelima i ciljevima. Odluku o učlanjivanju donosi Glavni odbor prijedlog Izvršnog odbora (Predsjedništva).

Član 10.

Stranka može, ako je to njen politički interes, praviti koalicije sa drugim političkim strankama.

Koalicije mogu biti predizborne, postizborne i tehničke

Odluku o stupanju u koaliciju donosi GO Stranke, na prijedlog Predsjedništva Stranke.

Član 11.

Rad stranke i njenih organa je po pravilu javan.

Javnost rada ostvaruje se javnim djelovanjem i redovnim obavještanjem članstva i javnosti o svim bitnim pitanjima u vezi sa radom stranke.

U cilju informisanja javnosti, stranka može izdavati svoja glasila i publikacije, a sredstva javnog informisanja mogu pratiti rad stranke i njenih organa.

Organi stranke mogu ograničiti ili isključiti javnost kada se radi o kadrovskim pitanjima i u drugim slučajevima kada bi javnost rada mogla ugroziti ostvarenje njihovih ciljeva i zadataka.

V ČLANSTVO

Član 12.

Članom stranke može postati svaki punoljetni i poslovno sposobni građanin koji prihvata njen program i statut i koji nije član neke druge političke stranke.

Članom Stranke postaje se potpisivanjem pristupnice.

Član 13.

Prava člana Stranke su:

- Da sudjeluje u odlučivanju o svim bitnim pitanjima za stranku neposredno ili preko izabраниh predstavnika u organima stranke;
- Da bira i da bude biran u organe stranke;
- Da bude obaviješten o stanju i aktivnostima stranke, njenih organa i tijela;
- Da daje inicijative, prijedloge i mišljenja u vezi sa radom stranke;
- Druga prava koja proizilaze iz prirode Članstva;
- Pravo svakog Člana stranke je da bude upoznat sa prihodima i rashodima stranke.

Član 14.

Dužnosti člana Stranke su:

- da djeluje u skladu sa Programom, Statutom i drugim aktima stranke;
- da se aktivno zalaže za ostvarivanje ciljeva stranke;
- da u institucijama političkog sistema dosljedno zastupa programsku opredeljenja stranke;
- da plaća članarinu, čiju visinu određuje Predsjedništvo Stranke;
- da sprovodi odluke organa stranke;
- da čuva i unaprijeđuje ugled stranke.

Odgovornost članova stranke reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi GO stranke.

Član 15.

Članstvo u stranci prestaje:

- istupom na vlastiti zahtjev,
- isključenjem zbog djelovanja suprotnog programu, statutu i interesima stranke,
- smrću.

Član 16.

Odluku o isključenju iz stranke donosi opštinski odbor stranke, samoinicijativno ili na obrazložen prijedlog mjesnog odbora Stranke kojem član pripada.

Prije donošenja odluke omogućiće se članu stranke, protiv kojeg se postupak vodi, da obrazloži svoja stajališta i podnese druge dokaze u svoju odbranu.

Odluku o isključenju iz članstva može donijeti Glavni odbor stranke. Protiv odluke o isključenju može se podnijeti žalba u roku od 15 dana od prijema odluke. O žalbi odlučuje Sud časti stranke. Odluka Suda časti je konačna i ne može se pobijati pred drugim organima stranke.

Član 17.

Članovima Stranke, koji djeluju suprotno programu, Statutu i drugim opštim aktima Stranke i time bitno narušavaju ugled ili nanose štetu Stranci, mogu se izreći mjere odgovornosti i to:

- javni ukor
- ukor pred isključenje iz Stranke
- isključenje iz Stranke

Postupak utvrđivanja odgovornosti je hitan, a sprovode ga odgovarajući organi u skladu sa ovim Statutom.

Član 18.

Simpatizer Stranke

Simpatizer Stranke može biti svaki pripadnik bošnjačkog naroda i drugi građani, koji podržavaju programske ciljeve Stranke i o kojima se, na osnovu lično izražene volje, vodi posebna evidencija.

VI ORGANIZACIJA STRANKE I RADNA TIJELA STRANKE

Član 19.

BS je organizovana na teritorijalom principu.

Organizacioni oblici Stranke su:

- Mjesna organizacija BS,
- Opštinska organizacija BS,
- Bošnjačka stranka u CG.

VII ORGANI STRANKE NA NIVOU REPUBLIKE

Član 20.

- Skupština,
- Glavni odbor,
- Predsjednik,
- Nadzorni odbor,
- Sud časti.

1. Skupština Stranke

Član 21.

Najviši organ stranke je Skupština.

Delegati za Skupštinu se biraju, sem Predsjednika stranke koji je po funkciji član Skupštine.

Kriterijume za izbor delegata donosi GO Stranke.

Delegati Skupštine se biraju u opštinskim organizacijama stranke kao i u organizacijama BS u inostranstvu na način, u broju i prema kriterijumima koje utvrđuje Glavni odbor.

Član 22.

Skupština Stranke:

- donosi program Stranke i druga politička akta
- usvaja statut Stranke,
- razmatra i ocjenjuje aktivnost Stranke između dva skupštinska zasijedanja,
- bira Glavni odbor (dio članova u skladu sa Članom 26. ovog Statuta),
- bira Nadzorni odbor
- bira Predsjednika stranke i
- bira Sud časti.

Član 23.

Program i Statut stranke, kao i njihove izmjene i dopune donose se većinom prisutnih delegata skupštine.

Član 24.

Skupština se održava svake četiri godine (redovna skupština), a prema ukazanoj potrebi može se zakazati i ranije (vanredna skupština).

Odluku o sazivanju Skupštine donosi Glavni odbor. Inicijativu za sazivanje vanredne Skupštine mogu podnijeti najmanje 1/3 (jedna trećina) opštinskih organizacija Stranke, te 1/3 (jedna trećina) Članova Glavnog odbora.

Na pokrenutu inicijativu GO mora zasijedati u roku od 60 dana i donijeti konačnu odluku.

2. Glavni odbor Stranke

Član 25.

Glavni odbor je najveći organ Stranke između dva zasijedanja Skupštine.

Glavni odbor ima 65 članova.

Član 26.

Predsjednik Stranke priprema, saziva i vodi sjednice Glavnog Odbora. Predsjednik Stranke u saradnji sa sekretarom i potpredsjednicima Stranke stara se o sprovođenju odluka GO.

Jedan od potpredsjednika Stranke kojeg ovlasti predsjednik, mijenja predsjednika u slučaju njegove odsutnosti i obavlja druge poslove koje mu povjeri predsjednik Stranke.

Član 27.

GO se saziva po potrebi, a najmanje dva puta godišnje

Predsjednik Stranke će obavezno sazvati sjednicu GO kada to zatraže Predsjedništvo ili najmanje 20 članova GO.

Član 28.

Skupština bira 53 člana GO.

Kandidovanje i izbor članova GO vrši se tako da se osigura srazmjerna zastupljenost svih organizacionih djelova Stranke.

Omladinski savez (OS BS) delegira dva (2) Člana u GO stranke i dva (2) Forum žena.

Na prijedlog Predsjednika stranke, Članovi GO izabrani na Skupštini biraju još 8 članova GO, radi ravnomjerne zastupljenosti svih slojeva članstva (na primjer kriterij stručnosti, starosna dob, polna struktura, doprinos djelovanju stranke, itd.).

Član 29.

Između dva zasijedanja skupštine GO može kooptirati odgovarajući broj članova radi popune upražnjenih mjesta.

Kooptiranje se vrši sa liste kandidata o kojoj se glasalo na Skupštini, i to verificiranjem mandata sljedećem kandidatu prema broju dobijenih glasova i tako redom sa područja i u dijelu liste na kojoj je došlo do promjene.

Ukoliko na listi nema drugih kandidata ili su postojeći postali nepodobni utvrdiće se novi prijedlozi kandidata.

Član 30.

Glavni odbor:

- utvrđuje prijedloge dokumenata, akata i odluka koje donosi Skupština,
- donosi odluke od načelnog i posebnog značaja između dvije Skupštine,
- donosi opšte akte utvrđene ovim Statutom,
- stara se o sprovođenju odluka, odnosno drugih akata Skupštine,
- bira Predsjedništvo i druge organe i funkcionere Stranke u skladu sa Statutom,
- imenuje odbore i komisije za proučavanje i izvršavanje pojedinih zadataka iz svoje nadležnosti i razmatra njihovo izvršenje,
- razmatra i donosi godišnji finansijski plan Stranke,
- razmatra i usvaja izvještaje o finansijskom poslovanju Stranke,
- donosi odluku o izlasku na izbore, i konačnu odluku o načinu izlaska na izbore,
- odlučuje o redovnim i vanrednim pravnim ljekovima, protiv odluka drugih organa partije, kao i druga ovlašćenja i obaveze koje mu skupština Stranke stavi u nadležnost.

3. Predsjednik Stranke

Član. 31.

Predsjednik Stranke:

- rukovodi, predstavlja i zastupa Stranku,
- predsjedava i učestvuje u radu GO sa pravom glasa,
- pokreće rješavanje političkih i drugih pitanja od važnosti za Stranku,
- koordinira rad svih organa stranku i brine se o sprovođenju njihovih odluka, zaključaka i drugih akata,
- otvara Skupštinu Stranke,
- podnosi periodične izvještaje o svom radu GO-u i Skupštini Stranke.
- može predstavljati i zastupanje Stranke prenijeti u određenom obimu i oblastima na potpredsjednike i sekretara stranke,
- za svoj rad odgovoran je Skupštini.

Mandat predsjednika Stranka traje 4(četiri) godine.

Član 32.

U slučaju spriječenosti predsjednika stranke, njegove poslove obavlja jedan od potpredsjednika Stranke, a ako su i oni spriječeni jedan od članova predsjedništva kojeg odredi predsjedništvo.

Vršiooca poslova predsjednika Stranke u smislu predhodnog stava određuje sam predsjednik Stranke pismenim aktom, a ako je u tome spriječen određuje ga predsjedništvo.

Član 33.

Predsjednik Stranke je dužan da u roku od 30 dana, od dana izvršenih promjena u Statutu i programu Stranke, kao i u slučaju izbora novog lica za zastupanje Stranke, podnese prijavu za upis novih podataka, kod nadležnog državnog organa.

4. Predsjedništvo Stranke

Član 34.

Izvršno – političko tijelo Stranke je Predsjedništvo.

Predsjednik, potpredsjednici Stranke, poslanici BS u Skupštini RCG i predsjednici OO su prema položaju članovi predsjedništva Stranke

Tri člana predsjedništva Stranke bira GO iz svojih redova a na prijedlog predsjednika Stranke.

Član 35.

Predsjednik Stranke saziva i predsjedava sjednicama Predsjedništva Stranke. Za sazivanje i vođenje sjednica Predsjedništva predsjednik Stranke može pismenim aktom ovlastiti jednog od potpredsjednika Stranke.

Član 36.

Predsjedništvo Stranke:

- izvršava odluke i sprovodi stavove Skupštine i GO,
- utvrđuje nacрте svih akata i odluka koje donosi Skupština, prijedloge akata koje donosi GO Stranke u okviru svojih ovlaštenja,
- sprovodi političku djelatnost na osnovu Programa Stranka,
- vodi brigu i raspolaze imovinom stranke u skladu sa Statutom i drugim aktima Stranke,
- prati realizaciju finansijskog plana,
- donosi pravilnik o materijalno-finansijskom poslovanju i druge opšte akte stranke za koje je ovlašten.

U hitnim slučajevima predsjedništvo Stranke može donositi odluke iz nadležnosti GO Stranke.

Donešene odluke podnose se na odobrenje GO odnosno opštinskom odboru Stranke na prvom zasijedanju.

Član 37.

Članovi predsjedništva preuzimaju zaduženja po pojedinim oblastima i odgovorni su za praćenje i predlaganje politike Stranke u toj oblasti.

5. Nadzorni odbor

Član 38.

Nadzorni odbor Stranke nadzire materijalno-finansijsko poslovanje stranke u cjelini i svih njenih organizacija i ogranaka. Nadzorni odbor postupa po sopstvenoj inicijativi ili na zahtjev GO, Predsjedništva i Predsjednika stranke.

Nadzorni odbor se sastoji od predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana. Po potrebi, Nadzorni odbor će imenovati stručne timave za različite oblasti svoga rada.

Nadzorni odbor podnosi izvještaj o materijalno-finansijskom poslovanju stranke GO, jednom godišnje, a Skupštini stranke podnosi zbirni izvještaj za četvorogodišnji period.

6. Sud časti

Član 39.

Sud časti rješava žalbe na odluke o izricanju mjera odgovornosti, kao i druge slučajeve koje su mu date u nadležnost Statutom ili drugim opštim aktima Stranke.

Sastoji se od Predsjednika i 5 (pet) članova. Radi u vijeću od najmanje tri člana uključujući i predsjednika vijeća. Sastav vijeća za svaki slučaj određuje predsjednik Suda časti.

Potpredsjednik stranke

Član 40.

Stranka ima jednog ili više potpredsjednika.

Potpredsjednike bira GO a na prijedlog predsjednika stranke.

Potpredsjednici se biraju iz reda članova GO stranke.

Potpredsjednici stranke zadužuju se za određena pitanja u Stranci, a odlukom predsjednika i predsjedništva.

Sekretar stranke

Član 41.

Stranka ima sekretara kojega na prijedlog predsjednika Stranke bira GO.

Sekretar partije pomaže predsjedniku i potpredsjednicima Stranke, u organizaciji i koordinaciji njihovog rada, rukovodi opštim poslovima, a obavlja i druge poslove kojima ga zaduže predsjednik i predsjedništvo stranke.

Savjeti Stranke

Član 42.

Stranka formira Politički savjet, Ekonomski, Pravni i druge savjete, a po potrebi i druga savjetodavna tijela za proučavanje i razmatranje pitanja iz odgovarajućih oblasti, te davanje mišljenja i preporuka organima Stranke.

Savjeti postupaju po svojoj inicijativi ili po zahtjevu nekog od organa Stranke, kao i drugog savjeta.

Članove savjeta imenuje GO odlukom i to iz reda javnih i kulturnih radnika te istaknutih stručnjaka i privrednika, članova i simpatizera stranaka.

Savjeti Stranke broje od 5-10 članova uključivši predsjednika i zamjenika predsjednika Savjeta.

Član 43.

Stranka može imati direktora, kojeg bira GO stranke, a na prijedlog predsjedništva stranke.

Nadležnosti i obaveze direktora biće bliže određene pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji stranke.

VIII POSEBNI ORGANIZACIONI OBLICI STRANKE

Član 44.

Forum žena BS

- Okuplja članove i simpatizere BS ženske populacije;
- Bori se, unutar Stranke i društva uopšte za ostvarivanje prava žena;
- Ima pravo pokretanja rasprave u svim organima Stranke vezano za prava žena, kao i druga pitanja od interesa za politiku Stranke;
- Forumom žena rukovodi Predsjednik i drugi organi koje bira Forum žena u skladu sa ovim Statutom.

Član 45.

Forum mladih BS

U okviru Stranke djeluje njena omladinska organizacija. Odlukom Glavnog odbora stranke uređuju se osnovi organizacije i djelovanja Foruma Mladih BS, a u aktima saveza se dalje razrađuju.

Forumom mladih rukovodi Predsjednik i drugi organi, koje na osnovu posebnih propozicija i ovog statuta bira Forum mladih.

IX ORGANI STRANKE NA NIVOU OPŠTINE

Član 46.

Za područje svake opštine organizuje se jedna opštinska organizacija stranke.

Član 47.

Na opštinskom nivou organi stranke su :

- opštinska skupština stranke,
- opštinski odbor stranke.

OO može imati jednog ili više potpredsjednik, kao i svog sekretara.

Opštinske organizacije stranke formiraju svoje savjete i druga radna tijela. Savjeti se formiraju odlukom Opštinskog odbora stranke, a komisije i druga radna tijela prema potrebi organa koji ih formiraju.

Član 48.

Opštinski Odbor radi efikasnosti i operativnosti može formirati uže političko-izvršno tijelo, čiji sastav i nadležnosti će bliže precizirati odlukom o osnivanju.

Tijelom iz stava jedan ovog člana predsjedava i rukovodi Predsjednik Opštinskog Odbora.

1. Opštinska skupština Stranke

Član 49.

Opštinska skupština stranke formira se na predstavničkom principu. Broj predstavnika – članova Skupštine iz mjesnih ogranaka po pravilu se određuje prema broju članova Partije u svakom pojedinom mjesnom ogranku, a odluku o tome donosi Opštinski odbor stranke.

Član 50.

Opštinska skupština Stranke:

- razmatra društveno-političke prilike na svom području i utvrđuje smjernice za opštinski odbor stranke,
- razmatra i usvaja izvještaje o radu opštinske organizacije stranke i njenih organa kao i program rada opštinske organizacije,
- bira Opštinski odbor,
- redovna opštinska skupština Stranke održava se jednom u četiri godine.

2. Opštinski odbor

Član 51.

Opštinski odbor bira opštinska skupština iz reda predloženih kandidata od strane mjesnih odbora, a po utvrđenim kriterijumima pravilnika o izbornim pravilima.

Član 52.

Opštinski odbor stranke:

- Razmatra društveno-političke prilike na svom području i utvrđuje politiku i druge zadatke između dva zasijedanja opštinske skupštine stranke;
- U skladu sa pravilima izbornog postupka predlaže odnosno bira kandidate za određene organe i tijela u stranci;
- Vršiti izbor predsjednika Opštinskog odbora;
- Opštinski odbor saziva i njime predsjedava predsjednik opštinskog odbora.

Član 53.

Predsjednik OO Stranke pokreće rješavanje političkih i drugih pitanja iz nadležnosti opštinske organizacije, brine se o materijalno-finansijskom poslovanju, a ima i druge obaveze u skladu sa statutom i drugim aktima stranke.

Član 54.

Opštinsku organizaciju Stranke predstavlja i zastupa predsjednik opštinskog odbora stranke.

Mjesni ogranak

Mjesni ogranak je osnovni oblik organizovanja stranke, a po pravilu obuhvata teritoriju jedne ili više mjesnih zajednica, odnosno drugih odgovarajućih jedinica lokalne samouprave na jednom području.

Organi mjesnog odbora su: skupština članova i mjesni odbor, koji sačinjavaju predsjednik, sekretar, blagajnik i najmanje još dva člana odbora.

Član 55.

Mjesni ogranak stranke:

- okuplja članstvo i stara se o sprovođenju politike stranke na svom području,
- inicira razmatranje političkih i drugih pitanja prema opštinskoj i drugim organizacijama.

Povjerenik i povjereništvo

Član 56.

Kada za neko područje nisu izabrani organi Stranke ili izabrani organi ne djeluju, predsjedništvo Stranke može za to područje imenovati povjerenika ili povjereništvo, koji će voditi sve poslove stranke do izbora organa Stranke za to područje.

Povjerenik se imenuje na period od godinu dana, a moguće ga je i obnavljati.

X ODLUČIVANJE U STRANCI

Član 57.

Odluke u organima BS donose se tajnim ili javnim glasanjem.

Za punovažan rad i odlučivanje u organima BS mora biti prisutno više od 1/2 njihovih članova, ukoliko to ovim Statutom nije drugačije regulisano.

Odluke u organima BS donose se većinom glasova prisutnih članova, osim u slučajevima izričito navedenim ovim Statutom.

Članovi neposredno viših predstavničkih organa stranke mogu učestvovati u radu neposredno nižih predstavničkih organa stranke, a ovi su ih dužni o svojim zasjedanjima redovno i blagovremeno obavještavati.

Član 58.

Svi članovi stranke i svi izabrani nosioci funkcija u njoj odgovaraju za svoj rad i mogu biti opozvani.

Opoziv se vrši po istom postupku kao i izbor.

U slučaju kada Predsjednik ili član organa BS na bilo kojem nivou, po mišljenju predlagача, izgubi povjerenje biračkog tijela zbog grešaka u radu ili stanja u oblasti za koju odgovara, može se provesti postupak provjere povjerenja.

Pravilima izbornog postupka bliže će se regulisati opoziv i povjerenje u Partiji.

Član 59.

Odluke organa Stranke obavezne su za članstvo Stranke.

Odluke organa Stranke višeg nivoa, obavezne su za organe Stranke nižeg nivoa organizovanja.

Član 60.

Predsjednik Stranke i predsjedništvo Stranke mogu pokrenuti inicijativu za raspuštanje OO, odnosno mjesni odbor u cjelini, kao i pojedine njegove članove, ako ocijeni da djeluju u suprotnosti sa Programom, Statutom i drugim odlukama organa Stranke i time ugrožavaju ugled ili nanose štetu Stranci.

Konačnu odluku iz stava jedan ovog člana donosi GO stranke.

Kada razriješi neki odbor u cjelini, Predsjedništvo će imenovati povjerenika ili povjereništvo, koje će voditi poslove razriješenog organa do novog izbora.

Član 61.

Predsjednik ili predsjedništvo Stranke ima pravo zaustaviti izvršenje odluke opštinskih i mjesnih organa Stranke, te odluke drugih nosilaca funkcija u organima Stranke, za koje smatra da su u suprotnosti sa Programom, Statutom i drugim odlukama organa Stranke čija bi primjena nanijela štetu ugledu ili drugu štetu Stranci.

U ovim slučajevima predsjednik je dužan bez odlaganja izvijestiti GO Stranke koji je odluku o tome donijeti u roku od 30 dana od prijema obavještenja o tome.

XI KLUBOVI BS

Član 62.

U predstavničkim tijelima izabrani predstavnici-poslanici odnosno odbornici, izabrani na listu BS formiraju klubove poslanika odnosno odbornika BS.

Predsjednika kluba poslanika odnosno odbornika biraju poslanici, odnosno odbornici, između članova kluba na prijedlog, Predsjedništva odnosno Opštinskog odbora odgovarajućeg nivoa organizovanja Stranke.

U klubu poslanika odnosno odbornika BS razmatraju se sva pitanja koja su na dnevnom redu predstavničkog tijela radi zauzimanja zajedničkog stava i dogovaraju se aktivnosti koje će se preduzimati u predstavničkom tijelu ili u vezi sa radom predstavničkog tijela.

Član 63.

Odluke i stavovi kluba poslanika i kluba odbornika BS obavezuju članove kluba u predstavničkom tijelu.

XII STRUČNE SLUŽBE STRANKE

Član 64.

Za obavljanje administrativnih, materijalno- tehničkih i finansijskih, kao i drugih stručnih poslova u Stranci, mogu se obrazovati stručne službe Stranke.

Član 65.

Organizacija i rad stručnih službi Stranke reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi predsjedništvo Stranke.

XIII IZBORI I RAD ORGANA STRANKE

Član 66.

Izbori u Stranci mogu biti redovni i vanredni.

Redovni izbori za sve organe Stranke održavaju se svake četvrte godine. Prije održavanja redovne skupštine Stranke provode se izbori za sve organe od mjesnog odbora pa naviše.

Odlukom o sazivanju skupštine utvrđiće se okvirni plan izbornih radnji u Stranci.

Vanredne izbore određuje neposredno viši organ stranke, odnosno drugi organ Stranke, a u skladu sa statutom i pravilima izbornog postupka.

Vanredni izbori se provode ukoliko okolnosti ukazuju da se odnosi i stanje u Stranci ili u pojedinim njenim organizacijama nižeg nivoa ne mogu razriješiti na drugi način prije isteka mandata.

Sazivanje vanredne skupštine Stranke znači vanredno provođenje izbora u Stranci, osim ako odlukom o sazivanju nije drugačije određeno.

Član 67.

Izbori za sve organe u Stranci provode se tajnim glasanjem između više kandidata, sve po jedinstvenom izbornom postupku.

Pravila izbornog postupka donosi Glavni odbor Stranke.

Član 68.

Svi kandidati za organe i funkcije u Stranci, kao i kandidati za funkcije u državnim organima i institucijama, moraju uživati ugled u sredini gdje žive i rade, i ispoljavati odanost programskim načelima i ciljevima Stranke.

Utvrđivanje uslova za kandidate na nivou mjesnog odbora, kao i za kandidate Stranke za funkcije u organima na opštinskom nivou, vrši opštinski odbor za ostale kandidate predsjedništvo Stranke u skladu sa pravilnikom, o ostvarivanju kadrovske politike u Stranci.

Mišljenje o ispunjenju uslova iz ovog Člana za predsjednika i potpredsjednika, daje predsjedništvo Stranke, a za članove organizacija nižeg nivoa, opštinski odbor Stranke.

Pravilnik iz predhodnog stava donosi GO Stranke.

Član 69.

U organima Stranke prilikom izbora vodi će se računa o ravnomjernoj zastupljenosti polova.

U svim organima Stranke, kandidati za organe i funkcionere Stranke, najmanje 10% moraju biti žene.

Član 70.

Mandat izabranih organa Stranke traje četiri godine.

Za vrijeme rata, neposredne ratne opasnosti ili drugih vanrednih prilika, mandat izabranih organa Stranke može se produžiti odlukom Glavnog odbora, dok se ne steknu uslovi za provođenje redovnih izbora.

Za odluku iz predhodnog stava dovoljna je većina prisutnih Članova GO.

Postupak kandidovanja i izbor Predsednika

Član 71.

Svaki član BS može se kandidovati za predsjednika BS.

Kandidatura za predsjednika BS je punovažna ako je podrži:

- najmanje 3 (tri) opštinska odbora BS,
- najmanje 1/3 članova GO Stranke,
- ili određena grupa članova BS.

Član 72.

Izbor predsjednika vrši skupština. Izabran je onaj kandidat koji dobije najviše glasova prisutnih delegata, s tim što mora dobiti podršku više od 1/2 prisutnih glasača.

Postupak kandidovanja i izbora za GO stranke

Član 73.

Svaki član BS može se kandidovati za člana GO.

Člana GO mogu predlagati mjesni odbori kao i grupa članova BS prema unaprijed određenim propozicijama koji utvrđuje GO.

Kandidate za članove GO iz kvote Opštinskih odbora biraju Opštinski odbori, i svaki svoju kvotu kandidata.

Kandidatura i izbor delegata za skupštinu BS.

Član 74.

Kandidaturu za izbor delegata u skupštinu može podnijeti svaki član BS, može ga produžiti mjesni odbor, kao i eventualnu listu grupe članova BS.

Redosled na listi kandidata, opštinski odbor na svojoj listi utvrđuje prema broju dobijenih glasova prisutnih članova OO.

Delegata za skupštinu biraju opštinske skupštine u predviđenim kvotama.

Kandidatura i izbor kandidata za poslanike BS

Član 75.

Svaki član BS može se kandidovati za poslanika.

GO je dužan omogućiti, kandidatima koji to žele da prije izjašnjavanja o kandidaturama usmeno obrazlože GO svoju kandidaturu.

GO (tajnim glasanjem bira) utvrđuje listu kandidata za poslanika, s tim što svaki kandidat mora dobiti većinu glasova prisutnih članova GO.

Član 76.

Blіže odredbe kako o kandidovanju i izboru naznačenih organa stranke, tako i o kandidovanju i izboru opštinskih organa i ostalih radnih tijela, savjeta i dr. biće bliže razrađene u pravilniku o izbornim pravilima kojeg će donijeti i usvojiti GO.

Član 77.

Svi organi Stranke i na svim nivoima donijće poslovničke po kojima će, u skladu sa ovim Statutom, regulisati pravila svoga rada.

XIV MATERIJALNO – FINANSIJSKO POSLOVANJE

Član 78.

Stranka ostvaruje prihode od:

- članarine
- iz osnova privredne djelatnosti,
- organizovanja različitih priredbi,
- dobrovoljnih priloga,
- na drugi zakonom dozvoljen način.

Član 79.

Finansijsko poslovanje Stranke obavlja se putem blagajne i žiro računa. Prijem i izdavanje sredstava može se izvršiti samo na osnovu uredno pismenih naloga, snadbjevenih potrebnom dokumentacijom.

Svaka promjena mora biti odmah evidentirana u knjigovodstvu. Finansijsko poslovanje Stranke reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi Predsjedništvo u skladu sa vazećim propisima.

Služba za računovodstvo je odgovorna za finansijsko poslovanje Stranke. U svom radu se mora pridržavati Statutarnih odredaba i Zakona o finansiranju političkih Stranka, u suprotnom podliježe odgovornosti pred stranačkim organima i organima države.

Član 80.

Stranka može u skladu sa zakonom, osnivati preduzeća i druge organizacije za obavljanje privrednih, uslužnih i drugih djelatnosti, o čemu odluku donosi predsjedništvo.

Dobit ostvarena na ovaj način koristi se za finansiranje rada Stranke.

XV PRESTANAK RADA STRANKE

Član 81.

Stranka će prestati sa radom ako to odluči skupština Stranke. Za tu odluku potrebna je 2/3 većina glasova članova Skupštine Stranke.

U slučaju da se Skupština ne može sastati, odluku o prestanku rada Stranke može donijeti i GO 2/3 većinom svih članova GO, tajnim glasanjem.

Član 82.

Stranka može prestati sa radom i u slučaju spajanja Stranke sa drugom ili drugim strankama, ako to odluči Skupština Stranke. Za tu odluku potrebna je 2/3 većina glasova Stranke.

Član 83.

Odlukom o prestanku rada Stranke, istovremeno se rješava i o imovini Stranke, koja se može opredijeliti između ostalog i u korist neke od dobrotvornih, kulturnih ili vjerskih ustanova.

Član 84.

U slučaju spajanja Stranke sa drugom ili drugim Strankama, raspoloživa imovina Stranke će biti objedinjena u imovinu nove Stranke.

XVI ZAVRŠNE ODREDBE

Izmjene i dopune Statuta Stranke vrše se po proceduri propisanoj za njegovo donošenje.

Izuzetno, između dva zasijedanja Skupštine Stranke, Glavni odbor može statutarnom odlukom izvršiti izmjene i dopune ovog Statuta ako se one ne tiču osnovnih pitanja organizacije i ciljeva Stranke.

Statutarna odluka se donosi 2/3 većinom.

O donošenju odluke iz predhodnog stava Glavni odbor će izvijestiti Skupštinu Stranke na prvom zasijedanju.

Član 85.

Autentično tumačenje ovog Statuta, opštih i drugih akata Stranke daje organ koji ih je donio i to na prijedlog Komisije za opšte akte.

Član 86.

Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja na Skupštini Stranke.

Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno

BOŠNJAČKA DEMOKRATSKA PARTIJA CRNE GORE

Na osnivačkoj skupštini održanoj u Bijelom Polju dana 06.08.2006. donešena je odluka i usvojen

STATUT BOŠNJAČKE DEMOKRATSKE PARTIJE CRNE GORE

OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Bošnjačka demokratska partija Crne Gore je demokratska politička organizacija-partija, čija su načela, ciljevi i organizacija utvrđeni Programom i Statutom.

Član 2.

Naziv stranke je: Bošnjačka demokratska partija Crne Gore.

Skraćeni naziv: BDPCG

U skladu sa važećim propisima naziv Partije se može koristiti na jednom ili više stranih jezika.

Sjedište partije je u Bijelom Polju.

Član 3.

Partija je organizovana na teritorijalnom principu i djeluje na području Crne Gore a u skladu sa odgovarajućim propisima i u inostranstvu.

Član 4.

BDPCG i ostale organizacije uspostavljene kao samostalne političke organizacije, pod imenom i idejom BDPCG, predstavljaju jedinstven pokret u svijetu, a međusobne odnose određuje posebnim aktima.

Organizacije BDPCG u inostranstvu koje nemaju karakter samostalne političke organizacije i koje ne mogu ili ne učestvuju na izborima za tamošnje organe vlasti su dio BDPCG u zemlji.

Član 5.

U okviru Partije djeluje Forum mladih BDPCG kao njena omladinska organizacija.

Skraćeni naziv Forum mladih BDPCG je "FMBDPCG".

U okviru Partije djeluje i Forum žena BDPCG, skraćeni naziv "FZBDPCG".

Odlukom glavnog odbora Partije uređuju se osnove organizacije i djelovanje FM i FZ, a u aktima Foruma se dalje razraduju.

Član 6.

Partija ima svojstvo pravnog lica.

Član 7.

Partiju predstavlja i zastupa predsjednik. Predsjednik može postavljati i zastupanje Partije prenijeti u cjelosti na potpredsjednika.

Član 8.

Partija ima pečat, znak (amblem) i zastavu.

Na akte Predsjednika Partije, suda časti i Nadzornog odbora stavlja se pečat Partije.

Pečat imaju Glavni i Izvršni odbor, te opštinski odbori.

Pečat imaju i Forumi i ogranci BDPCG u inostranstvu u skladu sa domicilnim propisima i svojim pravilima.

Na akte radnih tijela Partije bilo kojeg nivoa stavlja se pečat organa koji ih je imenovao.

Pečat je okruglog oblika sa tekstom Bošnjačka demokratska partija Crne Gore, sa naznakom odbora-organa i znakom u sredini. Bliže odredbe o izgledu i upotrebi pečata, amblema i zastave donijeće Glavni odbor Partije.

II CILJEVI PARTIJE I NAČIN NJIHOVOG OSTVARIVANJA

Član 9.

Partija se u okviru demokratske utakmice, bori za ostvarenje svog programa i svojih ciljeva, pridobijanjem birača, učešćem u radu predstavničkih tijela i organa vlasti, srazmjerno svom uspjehu na slobodnim izborima, kao i djelovanjem u opoziciji.

Član 10.

Ciljevi Partije su utvrđeni Programom Partije a obuhvataju posebno:

- Ravnopravnost svih građana i svih naroda, svih nacionalnih manjina i svih nacionalnih i etničkih grupa u Crnoj Gori;
- Afirmaciju i odbranu nacionalne samobitnosti bošnjačkog naroda, kao i nesputan kulturni i svaki drugi razvoj svih naroda, svih nacionalnih manjina i etničkih grupa u Crnoj Gori;
- Demokratiju u društvenom i političkom život i funkcionisanje pravne države;
- Afirmaciju ljudskih prava i sloboda;
- Slobodnu aktivnost vjerskih zajednica zasnovanu na autonomiji i vjerskim slobodama građana;
- Dosljedno sprovođenje principa tržišne privrede, ravnopravnost svih oblika vlasništva, privatno preduzetništvo i ukidanje svojine bez vlasnika;
- Unaprijeđivanje socijalnih prava;
- Široka lokalna samouprava, decentralizacija i regionalizam, kao put ka otvorenom društvu i Evropi regija;
- Zalaganje za rješavanje ustavno-pravnog i političkog statusa bošnjačkog naroda u Crnoj Gori, demokratskim sredstvima i mirnim putem uz primjenu međunarodnih standarda o ljudskim i manjinskim pravima;
- Uključivanje u evropske i evroatlanske integracije.

Član 11.

Partija će u ostvarivanju zajedničkih ciljeva saradivati sa srodnim organizacijama u zemlji i inostranstvu u skladu sa zakonom, drugim propisima i ovim statutom.

Član 12.

Partija može biti član međunarodnih političkih udruženja, čije djelovanje je u skladu sa njenim programskim načelima i ciljevima. Odluku o učlanjivanju donosi Izvršni odbor na prijedlog predsjednika Partije.

Član 13.

Partija se može, ako je to njen politički interes, udruživati u savez Stranaka-Partija-Koalicija. Koalicije mogu biti predizborne i postizborne. Odluku o stupanju u koaliciju donosi Izvršni odbor, većinom glasova na prijedlog Predsjednika Partije.

Član 14.

Partija se može spajati sa drugom ili drugim Partijama, koje se vode u registru, radi stvaranja nove Partije, ako su programski ciljevi identični.

Član 15.

Rad Partije i njenih organa je po pravilu javan. Javnost rada ostvaruje se javnim djelovanjem i redovnim obavještanjem članstva i javnosti o svim bitnim pitanjima u vezi sa radom Partije.

U cilju informisanja javnosti, Partija može izdavati svoja glasila i publikacije, a sredstva javnog informisanja mogu pratiti rad Partije i njenih organa.

Organi Partije mogu ograničiti ili isključiti javnost kada se radi o kadrovskim pitanjima i u drugim slučajevima kada bi javnost rada mogla ugroziti ostvarenje njihovih ciljeva i zadataka.

III ČLANSTVO

Član 16.

Članom Partije može postati svaki punoljetni i poslovno sposobni građanin koji prihvata njen program i statut i koji nije član neke druge političke Partije. Članom Partije postaje se potpisivanjem pristupnice. Pripisnice se predaju mjesnom ogranku prema mjestu prebivališta budućeg člana Partije. Evidencija članstva o mjesnim ograncima je baza za uspostavljanje i praćenje jedinstvene i centralne evidencije i članstva u Partiji. U stručnim službama Partije vodi se jedinstveni centralni registar članstva. Članovima Partije se izdaje članska karta čiji izgled i sadržaj utvrđuje Izvršni odbor.

Član 17.

Prava člana Partije su

- Da sudjeluje u odlučivanju o svim bitnim pitanjima za Partiju neposredno ili preko izabраниh predstavnika u organima Partije;
- Da bira i da bude biran u organe Partije;
- Da bude obaviješten o stanju i aktivnostima Partije, njenih organa i tijela;
- Da daje inicijative, prijedloge i mišljenja u vezi sa radom Partije;
- Druga prava koja proizilaze iz prirode članstva.

Pravo svakog člana Partije je da bude upoznat sa prihodima i rashodima Partije.

Član 18.

Dužnosti člana Partije su:

- da djeluje u skladu sa Programom, Statutom i drugim aktima Partije,
- da se aktivno zalaže za ostvarivanje ciljeva Partije,
- da u institucijama političkog sistema dosljedno zastupa programsku opredjeljenja Partije,
- da plaća članarinu,
- da sprovodi odluke organa Partije,
- da čuva i unaprijeđuje ugled Partije,

Odgovornost članova Partije reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi glavni odbor Partije.

Član 19.

Članstvo u Partiji prestaje:

- istupom na vlastiti zahtjev,
- isključenjem zbog djelovanja suprotnog programu, statutu i interesima Partije,
- smrću.

Član 20.

Odluku o isključenju iz Partije donosi odbor, samoinicijativno ili na obrazložen prijedlog mjesnog odbora Partije kojemu član pripada.

Prije donošenja odluke omogućice se članu Partije, protiv kojeg se postupak vodi, da obrazloži svoja stajališta i podnese druge dokaze u svoju odbranu. Odluku o isključenju iz članstva može donijeti Glavni i Izvršni odbor Partije. Protiv odluke o isključenju može se podnijeti žalba u roku od 15 dana od prijema odluke.

O žalbi odlučuje Sud časti Partije. Odluka Suda časti je konačna i ne može se pobijati pred drugim organima Partije.

IV ORGANIZACIJA PARTIJE

Organi i radna tijela Partije

Član 21.

Organi Partije su:

- Skupština
- Glavni odbor,
- Izvršni odbor,
- Predsjednik, potpredsjednik
- Nadzorni odbor,
- Sud časti.

1. SKUPŠTINA

Član 23.

Skupština Partije:

- donosi program Partije,
- usvaja statut Partije,
- razmatra i ocjenjuje aktivnost Partije između dva skupštinska zasijedanja,
- bira Glavni odbor (dio članova u skladu sa Čl. 32. ovog Statuta),
- bira Nadzorni odbor i
- bira Sud časti.

Član 24.

Program i Statut Partije, kao i njihove izmjene i dopune donose se 2/3 većinom delegata Skupštine.

Član 25.

Skupština se održava svake četiri godine (redovna skupština), a prema ukazanoj potrebi može se zakazati i ranije (vanredna skupština).

Odluku o sazivanju Skupštine donosi Glavni odbor.

Inicijativu za sazivanje vanredne Skupštine mogu podnijeti najmanje 4 (četiri) opštinska odbora, te 1/2 (jedna polovina) članova Glavnog odbora.

Član 26.

Kada iz bilo kojih razloga, a naročito zbog ratnog stanja, neposredne ratne opasnosti ili drugih vanrednih prilika nije moguće blagovremeno održati Skupštinu, saziva se Konvencija Partije. Konvenciju Partije čine predsjednik Partije, potpredsjednik Partije, članovi Suda časti i Nadzornog odbora, predsjednici opštinskih odbora, predsjednici FM i FZ, predsjednici dijelova BDPCG u inostranstvu, poslanici BDPCG u Parlamentu Crne Gore.

Član 28.

Odluke Konvencije donose se većinom glasova kao što se odlučuje i na Skupštini Partije.

2. GLAVNI ODBOR

Član 29.

Glavni odbor je najveće političko tijelo Partije između dva zasjedanja Skupštine.

Glavni odbor ima 45 članova.

Član 31.

Glavni odbor se saziva po potrebi, a najmanje jednom u godini.

Predsjednik GO je obavezan da sazove sjednicu GO kada to zatraže Predsjednik, IO, i najmanje 20 članova Partije.

Član 32.

Skupština bira 30 članova GO.

Kandidovanje i izbor članova GO vrši se tako da se osigura srazmjerna zastupljenost svih organizacionih djelova Partije.

Forum mladih delegira 2 (dva) člana, Forum žena 1 (jednog) člana u GO Partije.

Na prijedlog Predsjednika Partije, članovi GO izabrani na Skupštini i članovi izabrani na drugi način, biraju još 20 (dvadeset) članova GO, radi teritorijalne i druge zastupljenosti svih slojeva članstva.

Predsjednik Sekretar BDPCG su i članovi GO i IO Partije.

Član 33.

Glavni odbor:

- utvrđuje prijedloge dokumenata, akata i odluka koje donosi Skupština,
- donosi odluke od načelnog i posebnog značaja između dvije Skupštine,
- stara se o sprovođenju odluka, odnosno drugih akata Skupštine,
- bira IO i druge organe i funkcionere Partije u skladu sa Statutom,
- imenuje odbore i komisije za proučavanje i izvršavanje pojedinih zadataka iz svoje nadležnosti i razmatra njihovo izvršenje,
- razmatra i donosi godišnji finansijski plan Partije,
- razmatra i usvaja izvještaje o finansijskom poslovanju Partije
- odlučuje o redovnim i vanrednim pravnim lijekovima, protiv odluka drugih organa Partije, kao i druga ovlašćenja i obaveze koje mu skupština Partije stavi u nadležnost.

Član 34.

Predsjednik Partije:

- predstavlja i zastupa Partiju,
- donosi političke odluke operativnog karaktera u druge odluke kada je to potrebno zbog hitnosti,
- učestvuje u radu IO Partije sa pravom glasa,
- pokreće rješavanje političkih i drugih pitanja od važnosti za Partiju,
- koordinira rad svih organa Partije i brine se o sprovođenju njihovih odluka, zaključaka i drugih akata,
- podnosi periodične izvještaje o svom radu GO-u i skupštini Partije.

Član 35.

U slučaju spriječenosti predsjednika Partije, njegove poslove obavlja potpredsjednik Partije sa svim ovlaštenjima.

Član 36.

Predsjednik Partije je dužan da u roku od 30 dana, od dana izvršenih promjena u Statutu i programu Partije, kao i u slučaju izbora novog lica za zastupanje Partije, podnese prijavu za upis novih podataka, kod nadležnog državnog organa.

3. IZVRŠNI ODBOR

Član 37.

Izvršno političko tijelo Partije je IO, koji broji 14 članova.

Predsjednik, potpredsjednik, poslanici BDPCG u Skupštini RCG su prema položaju članovi IO Partije.

Članovi IO biraju se iz reda članova GO Partije, osim onih koji su po funkciji članovi IO.

Konačan prijedlog liste za izbor članova IO utvrđuje Predsjednik Partije. O listi se glasa u cjelini ZA ili PROTIV.

Član 38.

Predsjednik IO saziva i predsjedava sjednicama IO Partije. Za sazivanje i vođenje sjednice Predsjednik IO.

Partija može pismenim aktom ovlastiti jednog od članova IO.

Član 39.

Izvršni odbor Partije:

- izvršava odluke i sprovodi stavove Skupštine i GO,
- utvrđuje nacрте svih akata i odluka koje donosi Skupština, prijedlog akata koje donosi GO ili Konvencija Partije u okviru svojih ovlaštenja,
- sprovodi političku djelatnost na osnovu programa Partije,
- vodi brigu i raspolaže imovinom Partije u skladu sa Statutom i drugim aktima Partije,
- prati realizaciju finansijskog plana,
- donosi pravilnik o materijalno - finansijskom poslovanju i druge opšte akte Partije za koje je ovlašten.

Član 40.

Članovi IO preuzimaju zaduženja po pojedinim oblastima i odgovorni su za praćenje i predlaganje politike Partije u toj oblasti.

GENERALNI SEKRETAR PARTIJE

Član 41.

Sekretar pomaže Predsjedniku Partije, u tehničkoj organizaciji njihovog rada, odgovoran je za organizaciono funkcionisanje Partije i ima druga ovlaštenja koja će precizirati IO. Sekretar Partije je funkciji član Izvršnog i Glavnog odbora.

KADROVSKA KOMISIJA I DRUGE KOMISIJE

Član 42.

Radi odlučivanja u pojedinim oblastima ili proučavanju pojedinih pitanja i pripremanja prijedloga, njihovih rješenja, IO imenuje Kadrovsku komisiju i Komisiju za opšte akte, a može obrazovati i druge komisije.

Komisije se obrazuju od članova IO, a u njihov sastav mogu ući i drugi istaknuti članova Partije.

Član 43.

Kadrovska komisija Partije sastoji se od 5 članova, a stara se o kadrovima Partije, njihovom pravilnom usmeravanju i rasporedu te predlaže i prati sprovođenje kadrovske politike Partije. Po potrebi IO može imenovati više kadrovskih komisija za pojedine oblasti kadrovske politike, u kojem slučaju komisija broji 3 člana.

Član 44.

Komisija za opšte akte Partije priprema nacрте opštih akata Partije, prati njihovu primjenu, daje tumačenja i upustva za njihovu primjenu, osim onih za koje upustva daje drugi ovlašćeni organ Partije.

NADZORNI ODBOR

Član 45.

Nadzorni odbor Partije nadzire materijalno-finansijsko poslovanje Partije u cjelini i svih njenih organizacija i ogranaka. Nadzorni odbor postupa po sopstvenoj inicijativi ili na zahtjev GO, IO i predsjednika Partije.

Nadzorni odbor se sastoji od predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana. Po potrebi, Nadzorni odbor će imenovati stručne timove za različite oblasti svoga rada.

4. SUD ČASTI

Član 46.

Sud časti rješava žalbe na odluke o izricanju mjera odgovornosti, kao i druge slučajeve koje su mu date u nadležnosti Statutom ili drugim opštim aktima Partije. Sastoji se od Predsjednika i 5(pet) članova. Radi u vijeću od najmanje 3 člana uključujući i predsjednika vijeća. Sastav vijeća za svaki slučaj određuje predsjednik Suda časti.

SAVJETI PARTIJE

Član 47.

Partija formira Politički savjet, Ekonomski, Pravni i druge savjete, a po potrebi i druga savjetodavna tijela za proučavanje i razmatranje pitanja iz odgovarajućih oblasti, te davanje mišljenja i preporuka organima Partije.

Savjeti postupaju po svojoj inicijativi ili po zahtjevu nekog od organa Partije, kao i drugog savjeta.

Članove savjeta imenuje GO odlukom i to iz reda javnih i kulturnih radnika te istaknutih stručnjaka i privrednika, članova i simpatizera Partije.

Savjeti Partije broje od 5-10 članova uključivši predsjednika i zamjenika predsjednika Savjeta.

TERITORIJALNA ORGANIZACIJA PARTIJE

1. Mjesni ogranak

Mjesni ogranak je osnovni oblik organizovanja Partije, a po pravilu obuhvata teritoriju jedne ili više mjesnih zajednica, odnosno drugih odgovarajućih jedinica lokalne samouprave na jednom području. Organi mjesnog odbora su: skupština članova i mjesni odbor, koji sačinjavaju predsjednik, sekretar, blagajnik i najmanje još dva člana odbora.

Član 48.

Mjesni ogranak Partije:

- okuplja članstvo i stara se o sprovođenju politike Partije na svom području,
- inicira razmatranje političkih i drugih pitanja prema opštinskoj i drugim organizacijama, prikuplja članarinu i vodi evidenciju članstva na svom području.

2. Opštinska organizacija Partije

Član 49.

Za područje svake opštine organizuje se jedna opštinska organizacija Partije.

Član 50.

Na opštinskom nivou organi Partije su :

- opštinska skupština Partije,
- opštinski odbor Partije,
- opštinski izvršni odbor.

Opštinske organizacije Partije obavezno formiraju kadrovsku komisiju, a po potrebi i druga radna tijela.

Član 51.

Opštinsku organizaciju Partije predstavlja i zastupa predsjednik opštinskog odbora Partije.

POVJERENIK I POVJERENIŠTVO

Član 52.

Kada za neko područje nijesu izabrani organi Partije ili izabrani organi ne djeluju, IO Partije može za to područje imenovati povjerenika ili povjereništvo, koje će voditi sve poslove Partije do izbora organa Partije za to područje.

Povjerenik se imenuje na period od godinu dana, a moguće ga je i obnavljati.

KLUBOVI BDPCG

Član 53.

U cilju uspješnijeg ostvarivanja programskih ciljeva Partije u oblastima kulture, ekonomije, ekologije i drugim područjima organizuju se klubovi BDPCG na funkcionalnom principu.

Član 54.

Odluke i stavove kluba poslanika i kluba odbornika obavezuju članove kluba u predstavničkom tijelu.

STRUČNE SLUŽBE PARTIJE

Za obavljanje administrativnih, materijalno-tehničkih i finansijskih, kao i drugih stručnih poslova u Partiji, obrazuju se stručne službe Partije.

Član 56.

Organizacija i rad stručnih službi Partije reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi IO Partije.

VIZBORI I RAD PARTIJE

Član 57.

Izbori u Partiji mogu biti redovni i vanredni.

Redovni izbori za sve organe Partije održavaju se svake četvrte godine. Prije održavanja redovne skupštine Partije sprovode se izbori za sve organe od mjesnog odbora pa naviše. Odlukom o sazivanju Skupštine utvrđiće se okvirni plan izbornih radnji u Partiji. Vanredne izbore određuje neposredno viši organ Partije, odnosno drugi organ Partije, a u skladu sa statutom i pravilima izbornog postupka.

Vanredni izbori se provode ukoliko okolnosti ukazuju da se odnosi i stanje u Partiji ili u pojedinim njenim organizacijama nižeg nivoa ne mogu razriješiti na drugi način prije isteka mandata. Sazivanje vanredne skupštine Partije znači vanredno sprovođenje izbora u Partiji, osim ako odlukom o sazivanju nije drugačije određeno.

Član 58.

Izbori za sve organe u Partiji sprovode se tajnim glasanjem između više kandidata, izuzev izabranog odbora Partije koji se bira u skladu sa Čl 37 ovog Statuta, sve po jedinstvenom izbornom postupku.

Pravila izbornog postupka donosi Izvršni odbor Partije.

Član 59.

Svi kandidati za organe i funkcije u Partiji, kao i kandidati za funkcije u državnim organima i institucijama, moraju uživati ugled u sredini gdje žive i rade, i ispoljavati odanost programskim načelima i ciljevima Partije.

Utvrđivanje uslova za kandidate na nivou mjesnog odbora, kao i za kandidate Partije za funkcije u organima na opštinskom nivou, vrši opštinska kadrovska komisija odnosno opštinski odbor Partije za ostale kandidate kadrovska komisija IO Partije u skladu sa pravilnikom o ostvarivanju kadrovske politike u Partiji.

Mišljenje o ispunjenju uslova iz ovog člana za predsjednika daje kadrovska komisija Partije, a za članove organizacija nižeg nivoa, kadrovska komisija IO Partije.

Pravilnik iz predhodnog stava donosi IO Partije.

Član 60.

U organima Partije prilikom izbora vodiće se računa o ravnomjernoj zastupljenosti polova. U svim organima Partije, kandidati za organe i funkcionere Partije, od 10 - 50% moraju biti žene.

Član 61.

Svi članovi Partije i svi izabrani nosioci funkcija u njoj odgovaraju za svoj rad i mogu biti opozvani. Opoziv se vrši po istom postupku kao i izbor. U slučaju kada Predsjednik ili član organa BDPCG na bilo kojem nivou, po mišljenju predlagača, izgubi povjerenje biračkog tijela zbog grešaka u radu ili stanja u oblasti za koju odgovara, može se sprovesti postupak provjere povjerenja.

Pravilima izbornog postupka bliže će se regulisati opoziv i povjerenje u Partiji.

Član 62.

Članovi Partije koji djeluje suprotno programu, Statutu i drugim opštim aktima Partije i time bitno narušavaju ugled i nanose štetu Partiji mogu se izreći mjere odgovornosti i to:

- javni ukor,
- ukor pred isključenje iz Partije,
- isključenje iz Partije.

Postupak utvrđivanja odgovornosti je hitan, a sprovode ga odgovarajući organi u skladu sa ovim Statutom.

Član 63.

Odluke organa Partije obavezne su za članstvo Partije.

Odluke organa Partije višeg nivoa, obavezne se za organe Partije nižeg nivoa organizovanja.

Član 64.

Mandat izabranih organa Partije traje četiri godine. Za vrijeme rata, neposredne ratne opasnosti ili drugih vanrednih prilika, mandat izabranih organa Partije može se produžiti odlukom Glavnog odbora, dok se ne steknu uslovi za provođenje redovnih izbora.

Za odluku iz predhodnog stava dovoljna je većina prisutnih članova GO.

Član 65.

Svaki organ Partije može zasjedati i odlučivati kada je sjednici prisutno više od 1/2 njegovih članova. Odluke se donose većinom glasova prisutnih članova, ako Statutom ili drugim aktom nije drugačije određeno. Članovi neposredno viših predstavničkih organa učestvuju u radu neposredno nižih predstavničkih organa Partije, a ovi su ih dužni o svojim zasjedanjima redovno i blagovremeno obavještavati.

Član 66.

Svi organi Partije i na svim nivoima donijeće poslovničke po kojima će u skladu sa ovim Statutom, regulisati pravila svog rada.

Član 67.

Predsjednik Partije ima pravo zaustaviti izvršenje odluke opštinskih i mjesnih organa Partije, te odluke drugih nosilaca funkcija u organima Partije, za koje smatra da su u suprotnosti sa Programom, Statutom i drugim odlukama organa Partije čija bi primjena nanijela štetu ugledu ili drugu štetu Partiji.

U ovim slučajevima Predsjednik je dužan bez odlaganja izvjestiti IO Partije, koji će odluku o tome donijeti u roku od 30 dana od prijema obavještenja o tome.

Član 68.

IO Partije ima pravo razriješiti opštinski izvršni, odnosno mjesni odbor u cjelini kao i pojedine njegove članove, ako ocijeni da djeluju u suprotnosti sa Programom, Statutom i drugim odlukama organa Partije i time ugrožavaju ugled ili nanose štetu Partiji.

Kada razriješi neki odbor u cjelini, IO će imenovati povjerenika ili povjereništvo, koje će voditi poslove razriješenog organa do novog izbora.

Član 69.

U hitnim slučajevima IO Partije može donositi odluke iz nadležnosti GO Partije, a opštinski IO iz nadležnosti opštinskog odbora. Donešene odluke podnose se na odobrenje GO odnosno opštinskom odboru Partije na prvom zasjedanju.

VI MATERIJALNO - FINANSIJSKO POSLOVANJE

Član 70.

Partija ostvaruje prihode od:

- članarine,
- iz osnova privredne djelatnosti,
- organizovanja različitih priredbi,
- dobrovoljnih priloga,
- na drugi zakonom dozvoljen način.

Član 71.

Finansijsko poslovanje Partije obavlja se putem blagajne i žiro računa. Prijem i izdavanje sredstava može se izvršiti samo na osnovu uredno pismenih naloga, snabdjevenih potrebnom dokumentacijom. Svaka promjena mora biti odmah evidentirana u knjigovodstvu. Finansijsko poslovanje Partije reguliše se posebnim pravilnikom koji donosi IO u skladu sa važećim propisima. Služba za računovodstvo je odgovorna za finansijsko poslovanje Partije. U svom radu se mora pridržavati Statutarnih odredbi i Zakona o finansiranju političkih partija, u suprotnom podliježe odgovornosti pred partijskim organima i organima države.

Član 72.

Partija može u skladu sa zakonom, osnivati preduzeća i druge organizacije za obavljanje privrednih, uslužnih i drugih djelatnosti, o čemu odluku donosi IO.

Dobit ostvarena na ovaj način koristi se za finansiranje rada Partije.

PRESTANAK RADA PARTIJE

Član 73.

Partija će prestati sa radom ako to odluči skupština Partije. Za tu odluku potrebna je 2/3 većina glasova članova Partije. U slučaju da se Skupština ne može sastati, odluku o prestanku rada Partije može donijeti i GO 2/3 većinom svih članova GO, tajnim glasanjem.

Član 74.

Partija može prestati sa radom i u slučaju spajanja Partije sa drugom ili drugim partijama, ako to odluči skupština Partije. Za tu odluku potrebno je 2/3 većina glasova Partije.

Član 75.

Odlukom o prestanku rada Partije, istovremeno se rješava i o imovini Partije, koja se može opredijeliti između ostalog i u korist neke od dobrotvornih, kulturnih ili vjerskih ustanova.

Član 76.

U slučaju spajanja Partije sa drugom ili drugim partijama, raspoloživa imovina Partije će biti objedinjena u imovinu nove Partije - Stranke.

VII ZAVRŠNE ODREDBE

Izmjene i dopune Statuta Partije vrše se po proceduri propisanoj za njegovo donošenje. Izuzetno, između dva zasijedanja Skupština Partije, Glavni odbor može statutarnom odlukom izvršiti izmjene i dopune ovog Statuta oko se one ne tiču osnovnih pitanja organizacije i ciljeva Partije. Statutarna odluka se donosi dvotrećinskom većinom.

O donošenju odluke iz predhodnog stava Glavni odbor će izvijestiti Skupštinu Partije na prvom zasijedanju.

Član 77.

Autentično tumačenje ovog Statuta, opštih i drugih akata Partije daje organ koji ih je donio i to na prijedlog Komisije za opšte akte.

Član 78.

Ovaj Statut stupa na snagu danom usvajanja na Skupštini Partije.

Bijelo Polje 02. 08. 2006. god.

Pokret za promjene – Možemo – Nebojša Medojević

POKRET ZA PROMJENE

Na osnovu člana 11. Zakona o političkim partijama («Sl.list RCG», broj 21/04), Osnivačka skupština Pokreta za promjene na zasijedanju održanom 15. jula 2006. na Cetinju donosi:

STATUT

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet Statuta

Član 1.

Statutom Pokreta, kao najvišim formalno-pravnim normativnim aktom, uređuju se i utvrđuju unutrašnja organizacija, ciljevi, osnovni principi djelovanja, prava i obaveze članova/članica i druga pitanja od značaja za Pokret za promjene.

Ciljevi

Član 2.

Pokret za promjene je politička Partija (organizacija).

Pokret za promjene je samostalna politička Partija (organizacija) koja svoj program temelji na demokratskim i građanskim principima (načelima) i djeluje u skladu sa svojim programskim osnovama i odlukama ovlašćenih organa.

Pokret za promjene je politička Partija (organizacija) svih građana Crne Gore koja se, koristeći sva raspoloživa (zakonom dozvoljena), demokratska i nenasilna, parlamentarna i vanparlamentarna sredstva i metode, bori za istinsku demokratiju u pravnoj državi, s nesebičnom brigom za ljudsko dostojanstvo, sreću i blagostanje svakog čovjeka, bez obzira na njegovu socijalnu, društvenu, nacionalnu i vjersku pripadnost.

Pokret za promjene je samostalna politička Partija (organizacija) slobodnih i odgovornih članova/članica, koja se zalaže za:

- bogatu i pravednu državu Crnu Goru, utemeljenu na moralnim i duhovnim vrijednostima;
- Crnu Goru kao ekološku oazu Evrope;
- zaustavljanje rasprodaje crnogorske imovine;
- nove političare s novim idejama i jasnom vizijom;
- jačanje konkurentnosti;
- uvođenje novih tehnologija;
- važnu ulogu mladih u društvu;
- ulazak u Evropsku uniju;
- bolji položaj svih slojeva društva a posebno penzionera i osoba s invaliditetom; kojima je opšta pomoć i podrška najpotrebnija.

Naziv i sjedište

Član 3.

Puni naziv političke Partije (organizacije) je POKRET ZA PROMJENE.

Skraćeni naziv političke Partije (organizacije) je PzP.

Sjedište PzP-a je u Podgorici.

Područje djelovanja

Član 4.

Pokret za promjene djeluje u Republici Crnoj Gori.

U ostvarivanju svojih ciljeva i programa PzP saraduje s političkim partijama, strankama i asocijacijama kao i drugim nepolitičkim organizacijama u zemlji i inostranstvu, u skladu sa svojim programskim interesima i ciljevima a na osnovu odluke organa Partije (Skupština).

Pravni status

Član 5.

PzP je pravno lice, upisano u registar političkih organizacija koji se vodi u nadležnom državnom organu.

PzP predstavlja i zastupa predsjednik/ca Partije.

PzP mogu predstavljati i zastupati potpredsjednici/ce ili član/ca Predsjedništva na osnovu pismenog ovlašćenja, odnosno punomoćja Predsjednika u granicama njegovih ovlašćenja.

Izuzetno, u slučaju da, usljed spriječenosti ili odsustva, ni na koga nije prenešeno pravo predstavljanja i/ili zastupanja, PzP predstavlja i zastupa direktor PzP-a.

Pečat, znak (i druge oznake)

Član 6.

PzP ima pečat okruglog oblika, u čijem središtu se nalazi znak PzP, a po obodu tekst «Pokret za Promjene-Podgorica» ispisan latiničnim pismom.

PzP-a ima svoj znak, nepravilnog je oblika, u bojama Evropske unije: plave i žute. Plavom bojom je stilizovana mapa Crne Gore u koju je inkorporirana žuta zvijezda, kao simbol Evrope. Tipografsko rješenje se sastoji od modifikovanog fonta arial rounded.

II OSNOVNI PRINCIPI DJELOVANJA*Princip javnosti*

Član 7.

Rad (aktivnosti) PzP-a i njegovih organa, tijela i komisija je javan.

Princip javnosti rada se osigurava i ostvaruje pravovremenim i istinitim izvještavanjem putem sredstava javnog informisanja, izdavanjem stranačkih publikacija, izradom (postavljanjem) i uređivanjem sopstvene internet stranice i sl.

PzP, načelno, nema poslovne, službene tajne. Službenom tajnom smatraju se jedino isprave i lični podaci članova PzP-a.

Odluku o tome koji dokumenti (podaci) predstavljaju službenu tajnu donosi Predsjedništvo PzP-a.

Načelo statutarnosti

Član 8.

Svi akti PzP-a, u skladu sa načelom statutarnosti akata, moraju biti u skladu sa Statutom kao najvišim normativnim aktom Partije.

Svaki član/ica PzP-a dužan/a je sprovoditi Statut i Program, poštovati odluke i stavove organa, tijela i komisija Partije.

Načelo jedinstva

Član 9.

PzP je jedinstvena Partija unutar koje su odnosi, na različitim nivoima, zasnovani na principima partnerstva i usaglašavanja, a nakon donošenja odluka na principima subordinacije.

Načelo pravosnažnosti rada i odlučivanja

Član 10.

Upravni organi PzP-a pravosnažno odlučuju ukoliko je prisutno više od polovine ukupnog broja članova.

Upravni organi donose odluke natpolovičnom većinom glasova prisutnih članova.

III ČLANSTVO

Član/Članica

Član 11.

Član/članica PzP-a jeste svaki/a punoljetni/a građanin/ka koji/a prihvata Program (programske ciljeve), Statut i Etički kodeks Partije.

Uslovi za sticanje članstva

Član 12.

Članstvo u PzP-u je individualno.

Članom (članicom) PzP-a postaje se popunjavanjem i potpisom pristupnice.

Član PzP-a ne može biti član druge političke partije sa sjedištem u Republici Crnoj Gori.

Centralni registar članova/ica vodi Sekretarijat Partije.

Sekretarijat PzP-a posebnom odlukom propisuje način vođenja Centralnog registra članova/ica.

Svaki/ka član/ica PzP-a dobija člansku kartu PzP-a.

Prava i obaveze članova/clanica

Član13.

Član/ica PzP-a dužan/na je djelovati na utvrđivanju i ostvarivanju programskih ciljeva i zadataka Partije, čuvati njen ugled i imovinu.

Član/ica ima pravo da:

- učestvuje u ostvarivanju ciljeva PzP-a;

- ravnopravno učestvuje u aktivnostima Partije;
- bira i bude biran/a u sve organe Partije;
- slobodno izražava svoje mišljenje u okviru Partije;
- slobodno daje predloge i pokreće inicijative koje nisu u suprotnosti sa Statutom i osnovnim programskim i političkim stavovima Partije;
- dobije zaštitu Partije ukoliko bude ugrožen/a zbog obavljanja stranačkih aktivnosti;
- bude potpuno i blagovremeno informisan/a o aktivnostima PzP-a;
- zahtijeva tumačenje Statuta i drugih opštih akata Partije od strane nadležnih organa;
- ostvaruje i druga prava predviđena Statutom i opštim aktima Partije.

Član/ica ima obavezu da:

- zastupa i ostvaruje programska načela, političke stavove i odluke Partije;
- poštuje Statut i odluke organa Partije;
- radi na očuvanju i unapređenju ugleda Partije;
- u izbornoj kampanji se zalaže za uspjeh stranke na izborima;
- ispunjava i ostale obaveze u skladu sa Statutom ili oštim aktima Partije.

Članarina

Član 14.

Član/ica PzP-a je ima obavezu redovnog plaćanja članarine u skladu s posebnom odlukom Glavnog odbora.

Član/ica može davati materijalnu podršku u obliku donacija, priloga i drugih oblika pomoći PzP.

Odgovornost članova/ članica

Član 15.

Osnov stranačke odgovornosti predstavlja izvršenje obaveza iz čl. 13 i 14, te pridržavanje opštih pravila civilizovanog ponašanja.

Nepridržavanjem (nepoštovanjem) pravila takvog ponašanja, član/ica ne doprinosi ostvarivanju interesa Partije, što se razmatra u postupku pred Sudom časti.

Protiv člana/ice čije je ponašanje i djelovanje usmjereno protiv odluka stranačkih organa ili nečasnim djelima i grubim postupcima krši Statut i programska načela i ciljeve Partije i na taj način šteti ugledu Partije, sprovodi se disciplinski postupak.

Disciplinske mjere su pismena opomena i isključenje iz PzP-a.

Način sprovođenja i mjere koje se mogu izreći u disciplinskom postupku bliže uređuje Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti koji usvaja Glavni odbor na predlog Statutarne komisije.

Uslovi za prestanak članstva

Član 16.

Osim nastupanjem opštih zakonskih pretpostavki, članstvo u PzP-u prestaje:

- istupanjem iz članstva;
- brisanjem iz registra članova;
- isključenjem iz članstva.

Istupanje iz članstva

Istupanjem iz članstva, članstvo prestaje voljom dotadašnjeg člana/ice na osnovu njegove/njene pismene izjave ili činom vraćanja članske karte opštinskom odboru kojem pripada ili Sekretarijatu Partije.

Brisanje iz registra članova

Brisanjem iz registra članova prestaje članstvo u PzP-u:

- ukoliko je prilikom učlanjenja potpisnik/ca pristupnice dao/dala netačne ili neistinite podatke;
- ukoliko član/ica pristupi drugoj političkoj stranci registrovanoj u RCG;
- smrću člana/ice.

Isključenje iz članstva

Isključenjem iz članstva prestaje članstvo u PzP-u članu/ici koji/a:

- svojim djelovanjem narušava Statut, Program i druge akte stranke;
- svojim ponašanjem ugrožava interese, nanosi štetu i ugrožava ugled PzP-a u javnosti;
- u svojim javnim nastupima agresivno i netolerantno iznosi političke stavove koji su u suprotnosti sa Statutom i Programom ili vrijeđa i kleveće druge članove ili funkcionere Partije.

Predlog za isključenje s obrazloženjem i navođenjem konkretnih razloga (zbog kojih se predlaže isključenje) može podnijeti svaki član/ica ili svaki organ, tijelo Partije, Sudu časti. Odluku o isključenju iz članstva donosi Sud časti.

Bliži uslovi za prestanak članstva kao i sam postupak, utvrđuju se pravilnikom Sekretarijata Partije.

Počasno članstvo

Član17.

Status počasnog/ne člana/ice može biti dodijeljen osobi zaslužnoj za razvoj Partije.

Na obrazloženi predlog Predsjedništva Partije, počasne članove/ice proglašava Skupština. Između zasijedanja Skupštine, na obrazloženi predlog Predsjedništva, odluku o dodjeli statusa počasnog/ne člana/ice donosi Glavni odbor Partije.

Počasni članovi/ice mogu, po pozivu, učestvovati i na sjednicama radnih tijela PzP-a, ali bez prava odlučivanja.

Pravo manjine

Član 18.

Članovi/ice Partije koji se ne slažu sa odlukom većine, imaju pravo da svoje mišljenje i dalje zastupaju i brane u okviru organa Partije.

Član/ica Partije ne može biti pozvan na odgovornost zbog iznijetog mišljenja ili glasanja u okviru organa Partije.

Grupa od 1/3 članova/ica svakog organa Partije ima pravo da traži reviziju odluke od strane višeg organa u Partiji.

Simpatizeri

Član 19.

Kao saradnici u aktivnostima PzP-a mogu učestvovati simpatizeri Partije, koji po pozivu mogu učestvovati i na sjednicama radnih tijela PzP-a, ali bez prava odlučivanja.

IV ORGANIZACIJA POKRETA*Principi unutrašnje organizacije*

Član 20.

PzP je jedinstvena Partija organizovana na teritorijalnom principu.

Svaki organizacioni oblik djeluje kao dio jedinstvenog PzP-a, samostalno sprovodeći politiku PzP-a na svojoj teritoriji, u okviru svog djelokruga nadležnosti u skladu sa Statutom i Programom PzP-a.

Odluku o osnivanju organizacionog oblika donosi Predsjedništvo PzP-a.

Svi organizacioni oblici imaju svog predsjednika/cu i najmanje jednog potpredsjednika/cu. Tamo gdje ne postoji organizacioni oblik ili njegovi upravni organi (odbor nije formiran ili je raspušten), djeluje Povjerenik (Povjereništvo) Partije, kojeg odlukom postavlja Predsjedništvo

PzP-a. Pravilnik o radu organizacionih oblika Partije donosi Predsjedništvo Partije, nakon pribavljenog mišljenja Statutarne komisije.

Teritorijalna organizacija

Član 21.

PzP je teritorijalno organizovan u sljedećim (organizacionim) oblicima:

- Opštinska organizacija i
- Mjesna organizacija.

Funkcionalna organizacija (interesni oblici djelovanja)

Član 22.

Funkcionalni (interesni) oblici djelovanja su:

- Klub, mreža mladih,
- Klub, mreža žena,
- drugi oblici prema odluci Predsjedništva.

V ORGANIZOVANJE UPRAVNIH ORGANA POKRETA*Pokret na državnom nivou*

Član 23.

PzP kao Partija obuhvata cjelokupno članstvo i sve organizacione oblike.

Organi PzP-a su:

- Skupština;
- Glavni odbor;

- Predsjedništvo;
- Predsjednik/ca;
- Potpredsjednici/ce;
- Nadzorni odbor;
- Sud časti,
- Direktor.

Članovi/ice organa Partije biraju se na period od 4 godine sa mogućnošću reizbora.

Skupština

Član 24.

Skupština je najviše programsko, statutarano i izborno tijelo PzP-a.

Sastav Skupštine

Član 25.

Skupštinu čine:

- Predsjednik/ca, potpredsjednici/ce i članovi/ce Predsjedništva Partije;
- Članovi/ice stalnog sastava Glavnog odbora;
- Predsjednici/ce i članovi/ice Nadzornog odbora, Suda časti, Statutarne komisije, Savjeta (Ekonomskog, Političkog);
- Predsjednik/ca opštinskih, gradskih organizacija Partije;
- Direktor Partije;
- Portparol Partije;
- Predsjednik kluba, mreže Mladih;
- Predsjednica Kluba, mreže Žena;
- Izabrani/e predstavnici/ce opštinskih organizacija prema srazmjeri koju utvrdi Predsjedništvo .

Ukupan broj članova/ica Skupštine pred njeno održavanje utvrđuje Glavni odbor PzP-a.

Saziv Skupštine

Član 26.

Skupština može biti redovna i vanredna.

Redovna Skupština je izborna, saziva se i održava jednom u četiri godine. Na predlog Predsjedništva, Glavni odbor donosi odluku o sazivanju Skupštine. Odluka određuje broj članova Skupštine i predlog dnevnog reda, a objavljuje se najmanje 30 dana prije održavanja Skupštine. Na predlog Predsjedništva, ili najmanje 1/2 opštinskih organizacija stranke, Glavni odbor dužan je sazvati Skupštinu na vanredno zasijedanje. Vanredna Skupština može biti izborna. Sjednicom Skupštine predsjedava njen/a član/ica u svojstvu predsjedavajućeg/e kojeg/koju Skupština bira na početku svakog zasjedanja.

Nadležnosti Skupštine

Član 27.

Skupština Partije:

- donosi Program Partije, Statut Partije, Poslovnik o svom radu i usvaja njihove izmjene i dopune;

- utvrđuje osnove političkog djelovanja Partije;
- bira i razriješava Predsjednika/cu, potpredsjednike/ce i članove/ice Predsjedništva Partije,
- članove stalnog sastava Glavnog odbora, predsjednika/cu i članove/ice Nadzornog odbora, Suda časti i Statutarne komisije;
- razmatra i usvaja izvještaje o radu organa Partije;
- usvaja posebne dokumente kojima se utvrđuje političko djelovanje PzP-a u narednom periodu;
- odlučuje o drugim značajnim pitanjima vezanim za rad i organizaciju Partije.

Postupak donošenja odluka

Član 28.

Skupština punovažno radi ukoliko je prisutna prosta većina od ukupnog broja članova. Svoje odluke Skupština donosi natpolovičnom većinom glasova prisutnih članova/ica.

Program i Statut Partije prihvataju se i mijenjaju natpolovičnom većinom glasova ukupnog broja članova Skupštine.

Glavni odbor

Član 29.

Glavni odbor je najviši organ upravljanja PzP-a između dvije Skupštine.

Sastav Glavnog odbora

Član 30.

Glavni odbor čine:

- Predsjednik/ca, potpredsjednici/ce i članovi/ice Predsjedništva Partije;
- Predsjednik/ica Nadzornog odbora;
- Direktor Partije;
- Predsjednik/ica Suda Časti;
- Predsjednici/e opštinskih, gradskih organizacija;
- Povjerenici Partije;
- Stalni sastav do 90 članova/ica Partije na predlog Predsjedništva PzP-a;
- Predsjednica Kluba, Mreže žena PzP;
- Predsjednik Kluba, mreže Mladih PzP-a.

Mandat izabраниh članova Glavnog odbora je četiri godine.

Nadležnosti Glavnog odbora

Član 31.

Glavni odbor je najviše političko i programsko tijelo PzP-a između dvije Skupštine.

Glavni odbor:

- utvrđuje i vodi politiku Partije na osnovama politike utvrđene na Skupštini;
- na predlog Predsjedništva donosi izborni program i odlučuje o učešću PzP-a na izborima na svim nivoima;
- saziva redovnu i vanrednu Skupštinu;
- utvrđuje predlog dokumenata za Skupštinu;

- odgovoran je za sprovođenje odluka Skupštine;
- utvrđuje broj članova za Skupštinu;
- utvrđuje predlog za izmjene Programa i Statuta;
- donosi finansijski plan Partije na predlog Predsjedništva;
- odlučuje o izvještaju o radu Predsjedništva;
- odlučuje o izvještaju Nadzornog odbora o kontroli finansijskog poslovanja;
- odlučuje o redovnim izvještajima Predsjedništva;
- odlučuje o učešću PzP-a u organima vlasti;
- imenuje Izborni štab Partije i analizira rezultate izbora;
- na predlog Predsjedništva PzP-a utvrđuje kriterijume izbora kandidata za sve organe PzP-a i pravovremeno ih dostavlja organizacijama;
- predlaže Skupštini Partije izbor članova Nadzornog odbora i Statutarne komisije Partije;
- odlučuje o broju i sastavu stručne službe PzP-a na predlog Predsjedništva;
- odlučuje o dodjeli statusa počasnog/e člana/ice Partije;
- pokreće postupak za izglasavanje nepovjerenja Predsjedniku i (Predsjedništvu) na Skupštini PzP-a, u slučaju postojanja suštinskih (bitnih) razlika u pogledu programskih stavova;
- raspravlja o svim političkim, ekonomskim, socijalnim i ostalim pitanjima vezanim uz djelatnost PzP-a, u pogledu njih zauzima stavove, donosi odluke i njima obavezuje Predsjedništvo PzP-a;
- donosi odluku o međunarodnom udruživanju;
- utvrđuje način i materijalne oblike podrške članova Partije;
- odlučuje o upotrebi amblema i drugih oznaka Partije;
- donosi akt kojim se reguliše status ogranaka Partije u inostranstvu;
- donosi Pravilnik o radu i uputstva o postupku kandidovanja za organe Partije;
- donosi Poslovnik o svom radu i druge opšte akte Partije iz svoje nadležnosti;
- obavlja i druge poslove u skladu sa Statutom i opštim aktima Partije.

Pojedine poslove iz svoje nadležnosti Glavni odbor može delegirati drugim organima Partije.

Sazivanje Glavnog odbora

Član 32.

Sjednice Glavnog odbora održavaju se najmanje četiri puta godišnje.

Konstitutivna sjednica Glavnog odbora održava se u roku od 60 dana od završetka Skupštine.

Sjednicom Glavnog odbora predsjedava njen/a član/ica u svojstvu predsjedavajućeg/e kojeg/koju Glavni odbor bira na početku svakog zasjedanja.

Postupak donošenja odluka

Član 33.

Glavni odbor pravosnažno odlučuje ako sjednici prisustvuje većina članova. Odluke se donose natpolovičnom većinom prisutnih. Glavni odbor o svim pitanjima, u načelu, odlučuje javno.

Predsjedništvo

Član 34.

Predsjedništvo Partije je političko-izvršni organ PzP-a.

Sastav Predsjedništva

Član 35.

Predsjednik/ca Partije saziva sjednice, predsjedava Predsjedništvom i rukovodi njegovim radom. Sjednice Predsjedništva održavaju se najmanje jednom mjesečno. Saziva ih Predsjednik/ca PzP-a. U slučaju njegove/njene odsutnosti ili spriječenosti sjednicu saziva potpredsjednik/ca, na način utvrđen Poslovníkom Predsjedništva.

Predsjedništvo može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuje većina od ukupnog broja njegovih članova/ica. Svoje odluke Predsjedništvo donosi na sjednici, većinom glasova članova/ica Predsjedništva. Predsjedništvo broji najviše 25 članova biranih na Skupštini.

Članovi Predsjedništva birani na Skupštini su:

1. predsjednik/ca Partije;
2. dva potpredsjednika/ce Partije;
3. članovi/ice.

Predsjedavajući Glavnog odbora je član Predsjedništva PzP-a po položaju.

Sjednice Predsjedništva mogu biti proširene prisustvom predstavnika drugih organa PzP-a, po pozivu Predsjednika. Pozvani predstavnici učestvuju u radu Predsjedništva, ali bez prava odlučivanja.

Nadležnosti Predsjedništva

Član 36

Predsjedništvo PzP-a:

- utvrđuje i vodi politiku Partije na osnovu odluka Skupštine i Glavnog odbora;
- priprema i predlaže akte Glavnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru finansijski plan Partije, stara se o njegovom izvršavanju i rasporedu sredstava;
- predlaže Glavnom odboru sazivanje redovne i vanredne Skupštine Partije;
- u ime Partije raspolaze imovinom PzP-a, u skladu sa zakonom, Statutom i drugim opštim aktima;
- donosi poslovnik o svom radu;
- obavlja i druge poslove koje mu povjeri Glavni odbor;
- odlučuje o formiranju i raspuštanju opštinskih i gradskih odbora Partije;
- potvrđuje izbor predsjednika/ca, potpredsjednika/ca i članova opštinskih odbora;
- donosi odluku o formiranju povjereništava Partije;
- donosi odluku o isključenju iz članstva Partije;
- priprema sjednice Glavnog odbora Partije;
- odlučuje o pitanjima organizacije rada Partije;
- imenuje direktora Partije;
- imenuje portparola Partije;
- formira Izborni štab Partije i bira njegove članove/ice;
- organizuje i formira Sekretarijat Partije;
- donosi odluku o sjedištu organizacionih oblika Partije;
- donosi pravilnik o radu organizacionih oblika Partije;

- donosi pravilnik o disciplinskoj odgovornosti članova Partije;
- donosi pravilnik o radu Klubova, Mreža PzP-a;
- donosi poslovnik o svom radu;
- obavlja i druge poslove koje mu povjeri Glavni odbor.

Predsjednik/ca

Član 37.

Predsjednik/ca Partije je političko-izvršni organ Partije, rukovodi Predsjedništvom i brine o poštovanju i ostvarivanju strateških interesa Partije.

Predsjednika/cu Partije, bira i razriješava Skupština, na period od 4 godine, sa mogućnošću reizbora. Izbor i razrješenje Predsjednika/ice Partije uređuje se Poslovníkom Skupštine i Pravilnikom o izborima u Partiji. Postupak izbora Predsjednika/cu Partije mora obezbijediti jednake šanse svim članovima/članicama.

Nadležnosti Predsjednika/ce

Član 38.

Predsjednik/ca:

- predstavlja i zastupa Partiju u skladu sa Zakonom, Statutom i Programom Partije, u zemlji i inostranstvu;
- saziva i predsjedava sjednicama Predsjedništva Partije;
- odgovara za sprovođenje odluka Skupštine, Glavnog odbora i Predsjedništva Partije,
- sprovodi politiku stranke u okviru Programa, utvrđuje i iznosi političke stavove Partije;
- predlaže Glavnom odboru Izborni program;
- predlaže kandidate/kinje za potpredsjednike/ice Partije, članove/ice Predsjedništva, direktora Partije;
- imenuje svoje savjetnike/ice za određene oblasti;
- podnosi izvještaj Skupštini, Glavnom odboru i Predsjedništvu Partije;
- daje punomoćje za zastupanje PzP-a pred sudovima i drugim organima;
- sopstvenom inicijativom može sazvati sjednicu svakog organa i tijela Partije;
- obavlja i druge poslove koje mu/joj povjeri Skupština, Glavni odbor i Predsjedništvo.

Potpredsjednici/ce

Član 39.

PzP ima najmanje dva potpredsjednika/ce.

Potpredsjednike/ce na predlog Predsjednika, bira i razriješava Skupština Partije, na period od 4 godine, sa mogućnošću reizbora. Izbor i razrješenje potpredsjednika/ice Partije uređuje se Poslovníkom Skupštine i Pravilnikom o izborima u Partiji.

Nadležnosti potpredsjednika/ca

Član 40.

Potpredsjednici/ce, zamjenjuju Predsjednika/cu u vršenju njegovih/njenih prava i dužnosti, na osnovu i u granicama ovlašćenja. Potpredsjednici/ce Partije mogu biti zaduženi za pojedina područja Programa i za svoj rad su odgovorni Predsjedniku i Skupštini Partije.

Nadzorni odbor

Član 41.

Nadzorni odbor ima 3 člana/ice.

Predsjednika/cu i članove Nadzornog odbora na predlog Glavnog odbora, bira i razriješava Skupština Partije, na period od 4 godine, sa mogućnošću reizbora.

Sjednice Nadzornog odbora saziva i njima predsjedava predsjednik/ca Nadzornog odbora.

Sjednice Nadzornog odbora sazivaju se prema potrebi.

Nadzorni odbor može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuju svi članovi/ice.

Svoje odluke Nadzorni odbor donosi na sjednici većinom glasova njegovih članova/ ica.

Nadležnosti Nadzornog odbora

Član 42.

Nadzorni odbor:

- kontroliše prihode Partije i njihovu upotrebu;
- kontroliše upravljanje imovinom koja je u vlasništvu Partije ili kojom Partija raspolaze po drugom osnovu;
- podnosi izvještaj o kontroli finansijskog poslovanja Glavnom odboru Partije;
- podnosi izvještaj Skupštini Partije;
- donosi poslovnik o svom radu.

Direktor Partije

Član 43.

Direktor rukovodi Sekretarijatom Partije, nadzire njegov rad i obavlja finansijske poslove po ovlaštenju predsjednika/ce Partije. Direktor je odgovoran za finansijsko poslovanje Partije.

Direktor ima svog zamjenika i pomoćnika čiji su izbor, nadležnosti i odgovornost utvrđeni Pravilnikom Sekretarijata PzP-a.

Direktora PzP-a bira i razriješava Predsjedništvo Partije na predlog predsjednika/ce.

Nadležnosti direktora

Član 44.

Direktor:

- stara se i lično je odgovoran/na za izvršenje odluka organa Partije;
- odgovoran/na je za poslove zasnivanja i raskida radnog odnosa zapošljenih u Partiji prema uputstvima Predsjedništva;
- odgovoran/na je za poslove logistike i nabavke materijala i opreme neophodne za operativno funkcionisanje Partije;
- obavlja poslove iz svoje nadležnosti utvrđene pozitivnim zakonskim propisima;
- obavlja i druge poslove koje mu/joj povjere predsjednik/ca Partije.

VI ORGANIZACIONI OBLICI POKRETA*Opštinska organizacija*

Član 45.

PzP je jedinstvena Partija organizovana na teritorijalnom principu.

Opštinska organizacija je osnovni organizacioni oblik PzP-a.

Organi opštinske organizacije su:

1. Skupština;
2. Opštinski odbor.

Rad opštinske organizacije, uređuje se Pravilnikom o radu organizacionih oblika Partije.

Skupština opštinske organizacije

Član 46.

Skupština je najviši organ opštinske organizacije u čijoj je nadležnosti izbor opštinskog odbora opštinske organizacije. Skupštinu opštinske organizacije čine svi/e članovi/ice Partije koji/e su u evidenciji opštinske organizacije Partije. Izuzetno, u opštinskim organizacijama sa velikim brojem članova, Skupština može biti organizovana i na delegatskom principu na način i po postupku koji je utvrđen Pravilnikom o radu organizacionih oblika Partije. Odluku o organizovanju Skupštine na delegatskom principu donosi Predsjedništvo Partije na predlog Opštinskog odbora. Skupština opštinske organizacije može biti redovna i vanredna. Redovnu i vanrednu skupštinu saziva opštinski odbor Partije, čiji predsjednik/ca predsjedava skupštinom. Redovna i vanredna skupština može biti sazvana i na pismeni prijedlog 1/3 članova/ica koji/e su u evidenciji opštinske organizacije. Skupštinu opštinske organizacije može sazvati i Predsjedništvo Partije. Redovna skupština je izborna i održava se svake 2 godine. Vanredna skupština može biti i izborna. Skupština opštinske organizacije može punovažno da zasijeda ukoliko joj prisustvuje četvrtina od ukupnog broja članova/ica koji/e su u evidenciji opštinske organizacije Partije, odnosno polovina delegata čiji se ukupan broj utvrđuje posebnom odlukom Opštinskog odbora. Svoje odluke skupština donosi većinom glasova prisutnih članova/ica.

Opštinski odbor

Član 47.

Opštinski odbor je izvršni organ opštinske organizacije Partije.

Nadležnosti opštinskog odbora su:

- promovisanje Programa PzP-a;
- sprovođenje politike Partije na teritoriji opštine u skladu sa Programom PzP-a;
- sprovođenje odluka organa Partije na teritoriji opštine;
- definisanje i sprovođenje lokalnog političkog programa PzP-a;
- izbor predsjednika/ce i potpredsjednika/ce opštinskog odbora;
- donošenje odluke o formiranju i raspuštanju mjesnih odbora sa svoje teritorije;
- donošenje odluke o izboru i razrešenju predsjednika/ce i zamjenika predsjednika/ce mjesnih odbora sa svoje teritorije;
- predlaganje Predsjedništvu Partije liste kandidata/kinja za odbornike/ce;
- donošenje finansijskog plana i vođenje evidencije o prihodima i rashodima opštinskog odbora;
- organizovanje i sprovođenje izbornih aktivnosti u izbornoj kampanji;
- kontrolisanje rada lokalnih organa vlasti;
- podnošenje periodičnih izvještaja organima Partije.

Opštinski odbor čine:

1. predsjednik/ca opštinskog odbora;
2. potpredsjednici/ce opštinskog odbora;

3. članovi/ice;
4. predsjednici/ce mjesnih odbora čiji se broj i način učešća u radu Opštinskog odbora definiše Pravilnikom o radu organizacionih oblika Partije.

U radu opštinskog odbora bez prava glasa, učestvuju funkcioneri stranke u organima lokalne vlasti i članovi/ce Glavnog odbora Partije, sa teritorije opštine. Predsjednika/cu, potpredsjednika/cu i članove/ice opštinskog odbora, prije isteka mandata, može razriješiti Predsjedništvo Partije. Rad opštinske organizacije i njenog opštinskog odbora uređuje se Pravilnikom o radu organizacionih oblika Partije.

Mjesna organizacija

Član 48.

Mjesna organizacija je teritorijalno izražen oblik opštinske organizacije PzP-a. Mjesne organizacije se organizuju po teritorijalnom principu i po pravilu obuhvataju teritoriju jedne mjesne zajednice. O formiranju mjesnih organizacija i načinu organizovanja odluku donosi Opštinski odbor. Da bi bila formirana, mjesna organizacija mora imati najmanje 10 članova. Izuzetno, mjesna organizacija na selu može imati najmanje 5 članova, o čemu odluku donosi opštinski odbor. Mjesnu organizaciju čine svi/e članovi/ce koji/e imaju prebivalište na njenoj teritoriji. Osnovni organ mjesne organizacije je njen mjesni odbor.

Nadležnosti mjesnog odbora su:

- promovisanje Programa PzP-a;
- vođenje politike Partije na teritoriji mjesne organizacije u skladu sa Programom PzP-a;
- sprovođenje odluka Opštinskog odbora i drugih organa Partije na teritoriji mjesne organizacije;
- sprovođenje izbornih aktivnosti u izbornoj kampanji.

Mjesni odbor čine:

1. predsjednik mjesnog odbora,
2. zamjenik predsjednika,
3. članovi.

Rad mjesne organizacije i njenog mjesnog odbora uređuju se Pravilnikom o radu organizacionih oblika Partije.

VII STRUČNATIJELA, KOMISIJE, SEKRETARIJAT

Član 49.

Tijela Partije

Tijela Partije su:

1. Politički savjet;
2. Ekonomski savjet;
3. Sud časti.

Članovi/ice tijela Partije biraju se na period od 4 godine sa mogućnošću reizbora.

Politički savjet

Član 50.

Politički savjet predstavlja tijelo koje organima Partije pruža pomoć u pogledu definisanja ukupne politike Partije, kao i donošenja odgovarajućih odluka koje prema organima Partije imaju karakter preporuka. Članove/ice Političkog savjeta bira i razriješava Predsjedništvo Partije. Predsjednika/cu i potpredsjednika/cu Političkog savjeta isti bira iz svojih redova na prvom sastanku Savjeta. Politički savjet može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuje većina od ukupnog broja njegovih članova/ica. Svoje odluke Politički savjet donosi na sjednici većinom glasova prisutnih članova/ica. Politički savjet donosi poslovnik o svom radu.

Ekonomski savjet

Član 51.

Ekonomski savjet predstavlja tijelo koje organima Partije pruža pomoć u pogledu utvrđivanja finansijske strategije i obezbjeđivanja izvora finansiranja Partije. Članove/ice Ekonomskog savjeta bira i razriješava Izvršni odbor Partije. Predsjednika/cu i potpredsjednika/cu Ekonomskog savjeta isti bira iz svojih redova na prvom sastanku Savjeta. Članovi/ice Ekonomskog savjeta ne moraju biti članovi/ice PzP-a, ali ne mogu biti članovi druge političke stranke. Ekonomski savjet može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuje većina od ukupnog broja njegovih članova/ica. Svoje odluke Ekonomski savjet donosi na sjednici većinom glasova prisutnih članova/ica. Ekonomski savjet donosi poslovnik o svom radu.

Sud časti

Član 52.

Sud časti predstavlja tijelo Partije u čijoj je nadležnosti rješavanje spornih pitanja u Partiji koja se tiču isključenja iz članstva, žalbi na isključenje iz članstva i drugih pitanja povrede discipline članova/ica, funkcionera Partije i stalno zapošljenih, po ovlaštenju Izvršnog odbora i drugih organa Partije. Odluke Suda časti za organe imaju karakter preporuke izuzev u slučajevima predviđenim ovim Statutom. Predsjednika/cu i članove/ice Suda časti bira Skupština Partije. Članovi Suda časti ne mogu biti članovi Predsjedništva Partije. Sud časti čine 3 člana/ice. Svoje preporuke i odluke Sud časti donosi na sjednici većinom glasova.

Komisije Stranke

Član 53.

Komisije Partije su:

1. Statutarna komisija;
2. druge stalne i povremene komisije obrazovane od strane organa Partije za obavljanje posebnih poslova i zadataka.

Statutarna komisija

Član 54.

Statutarna komisija predstavlja stalnu komisiju Partije u čijoj je nadležnosti tumačenje Statuta, pripreme nacrtu njegovih izmjena i dopuna, kao i drugih opštih akata Partije.

Statutarnu komisiju čini 3 člana/ice. Predsjednika/cu i članove/ice Statutarne komisije na predlog Glavnog odbora, bira i razrešava Skupština Partije na period od 4 godine, sa mogućnošću reizbora. Tumačenje Statutarne komisije je konačno i obvezujuće za sve organe, tijela i članove/ice Partije. Svoje odluke Statutarna komisija donosi na sjednici većinom glasova prisutnih članova/ica.

Nadležnosti Statutarne komisije

Član 55.

Statutarna komisija:

- tumači Statut i druga opšta akta Partije;
- priprema nacrt izmjena i dopuna Statuta po odluci Glavnog odbora i Predsjedništva Partije;
- priprema nacrt izmjena i dopuna drugih opštih akata Partije;
- odlučuje o usklađenosti odluka organa Partije sa Statutom;
- rješava sukob nadležnosti organa u Partiji, kada Statutom nije drugačije određeno;
- podnosi izvještaj o radu Skupštini;
- donosi poslovnik o svom radu.

Sekretarijat Partije

Član 56.

Sekretarijat Partije obavlja stručne, finansijske, pravno-administrativne, poslove informisanja, marketinga i ostale poslove koje mu povjere organi Partije. Sekretarijat se formira i svoje službe organizuje u skladu sa odlukom Predsjedništva Partije. Za rad Sekretarijata odgovoran je direktor Partije.

VIII POSEBNI (INTERESNI) OBLICI ORGANIZOVANJA

Klub, mreža žena

Član 57.

Klub, mreža žena je dobrovoljna organizacija koju čine članice PzP-a.

Organizacija se bavi položajem i pravima žena u društvu, ostvarivanjem prava žena u skladu sa evropskim standardima i zalaže se za aktivno učešće žena na svim nivoima i u svim aktivnostima Partije. Organizacija i djelovanje Kluba, Mreže žena uređuje se pravilnikom donijetim od strane Predsjedništva Partije na predlog samog Kluba, Mreže žena.

Klub, Mreža mladih

Član 58.

Klub, Mreža mladih je dobrovoljna organizacija mladih ljudi od 18 do 28 godina starosti, udruženih oko programskih ciljeva Partije. Organizacija se osniva radi ostvarivanja i zaštite posebnih interesa mladih, njihovog snažnijeg uključivanja u politički život, ravnopravnog učešća u organima i tijelima PzP-a. Sva pitanja organizacije i djelovanja Omladinske mreže koja nijesu regulisana ovim Statutom uređuju se posebnim pravilnikom donijetim od strane Predsjedništva Partije na predlog samog Kluba, Mreže.

Organizacije PzP-a u inostranstvu

Član 59.

Članovi PzP-a koji žive u inostranstvu, imaju crnogorsko državljanstvo, mogu osnivati ogranke (povjereništva, predstavništva) u skladu s ovim Statutom. Oblik organizovanja, način rada i organi i tijela organizacije PzP-a u inostranstvu moraju biti u skladu s ovim Statutom i propisima zemlje u kojoj se organizuju.

Članovi i same organizacije PzP-a u inostranstvu imaju ista prava, obaveze i odgovornosti kao i članovi organizacionih oblika u Crnoj Gori, ukoliko to nije u suprotnosti s propisima zemlje u kojoj se organizuju.

IX SREDSTVA ZA RAD, MATERIJALNO I FINANSIJSKO POSLOVANJE

Izvori finansiranja

Član 60.

Za svoj rad i aktivnosti PzP finansijska sredstva obezbjeđuje putem:

- članarine;
- dobrovoljnih priloga;
- prihoda od imovine;
- budžeta;
- legata;
- drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Iznos članarine utvrđuje Predsjedništvo Partije.

Raspored finansijskih sredstava

Član 61.

Glavni odbor donosi finansijski plan Partije, na predlog Predsjedništva Partije. Predsjedništvo Partije odlučuje o rasporedu finansijskih sredstava i njihovog doznačavanja organizacionim oblicima Partije. Predsjednik/ca Partije i Direktor po ovlašćenju Predsjednika/ce Partije su nalogodavci za korišćenje finansijskih sredstava Partije.

Nadzorni odbor Partije vrši nadzor nad prikupljanjem i rasporedom finansijskih sredstava.

X IZMJENE, DOPUNE I DONOLENJE NOVOG STATUTA

Donošenje Statuta

Član 62.

Postupak za donošenje Statuta, kao i njegove izmjene i dopune mogu pokrenuti Glavni odbor i Predsjedništvo. Predloge za izmjenu i dopunu Statuta Partije njeni organi i organizacioni djelovi upućuju Statutarnoj komisiji. Nakon razmatranja predloga i sprovedene rasprave Statutarna komisija sačinjava predlog Statuta koji upućuje Skupštini na usvajanje. Skupština donosi Statut većinom glasova prisutnih članova.

Izmjene i dopune Statuta

Član 63.

Izmjene i dopune Statuta vrše se na način i po postupku predviđenim za njegovo donošenje.

Inicijative i predloge za izmjene, dopune ili predlog novog Statuta mogu dati Predsjednik, Predsjedništvo, Glavni odbor Partije i predsjednici opštinskih odbora. Amandmane na predlog Statuta mogu dati sva upravna tijela na svim organizacionim nivoima i svaki član Skupštine u skladu sa uputstvima koje daje Predsjedništvo Partije. Predlozi izmjena i dopuna Statuta ili predlog novog Statuta moraju biti dostavljeni svim predsjednicima odbora najmanje jedan (1) mjesec prije održavanja Skupštine.

Predsjedništvo PzP-a objedinjuje sve predloge izmjena i dopuna Statuta, te nakon rasprave i formulisanja prečišćenog teksta, Statut dostavlja na završni pregled svim organizacijama, koje mogu dati saglasnost na predložene izmjene i dopune Statuta radi njegovog usvajanja na Skupštini.

XI PRESTANAK RADA

Član 64.

PzP kao politička partija prestaje sa radom odlukom Skupštine i to 2/3 većinom glasova prisutnih članova, kada prestanu uslovi za ostvarivanje ciljeva PzP, kao i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

U slučaju prestanka rada imovina koja je unijeta prilikom osnivanja Partije biće prenijeta na lica koja su tu imovinu unijela, a ostatak sredstava na pravnog sljedbenika Partije odnosno pravnog subjekta sa sličnim ciljevima o kome će Skupština odlučiti odlukom o prestanku rada.

XII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 65.

Ovaj Statut stupa na snagu i primjenjuje se od dana usvajanja na Skupštini PzP-a.

Svi akti i dokumenti PzP-a, moraju se uskladiti s ovim Statutom u roku od šest mjeseci od njegovog stupanja na snagu.

SNP – Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

SOCIJALISTIČKA NARODNA PARTIJA CRNE GORE

Izvršni odbor Glavnog odbora Socijalističke narodne partije Crne Gore, na sjednici održanoj 16. novembra 2006. utvrdio je: **PREČIŠĆENI TEKST STATUTA SOCIJALISTIČKE NARODNE PARTIJE CRNE GORE.**

Prečišćeni tekst Statuta Socijalističke narodne partije Crne Gore obuhvata:

- Statut Socijalističke narodne partije Crne Gore, donešen na Osnivačkoj skupštini Socijalističke narodne partije Crne Gore, održanoj 16. februara 1998,
- Izmjene i dopune Statuta Socijalističke narodne partije Crne Gore donešene na II Kongresu Socijalističke narodne partije Crne Gore održanom 24. februara 2001,
- Statutarnu odluku Glavnog odbora Socijalističke narodne partije Crne Gore, broj: 02-102 od 1. jula 2005,
- Statutarnu odluku Glavnog odbora Socijalističke narodne partije Crne Gore, broj: 02-292 od 07. oktobra 2006.

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Naziv i sjedište Partije

Član 1.

1. Naziv Partije je SOCIJALISTIČKA NARODNA PARTIJA CRNE GORE.
2. Skraćeni naziv Partije je: SNP CG.
3. Partija ima svojstvo pravnog lica.
4. Sjedište Partije je u Podgorici.

Osnovni principi Partije

Član 2.

Osnovni principi Partije su:

- univerzalna ljudska prava i slobode,
- vladavina prava, republikansko uređenje i parlamentarna demokratija,
- borba protiv kriminalizacije društva,
- razvoj tržišne privrede uz očuvanje i unaprijeđenje životne sredine,
- socijalna pravda i društvena solidarnost čiji je garant država,
- uzajamna solidarnost članova Partije,
- suverenitet građana i ravnopravnost naroda,
- zaštita prava nacionalnih i etničkih grupa u skladu sa međunarodnim standardima i tradicijom međunarodnih odnosa u Crnoj Gori,

- državnost i suverenost Crne Gore koja se zasniva na neotuđivom pravu građana da neposredno odlučuju o svojoj sudbini,
- prosperitet i međunarodna afirmacija Savezne Republike Jugoslavije kao demokratske federalne države ravnopravnih republika i građana.

Simboli Partije

Član 3.

1. Simboli Partije su zastava, znak i članska karta.
2. Oblik i sadržinu simbola Partije utvrđuje Glavni odbor.

Član 4.

1. Programske ciljeve Partija ostvaruje djelovanjem u javnom životu i vršenjem vlasti.
2. Partija saraduje sa drugim, a prije svega naprednim i jugoslovenski orijentisanim partijama, društvenim organizacijama, pokretima i udruženjima, saglasno uzajamnoj podudarnosti ciljeva i interesa, kao i sa lijevo orijentisanim demokratskim partijama i njihovim asocijacijama u Evropi i svijetu.
3. Jedan od mogućih oblika djelovanja Partije su trajne ili povremene političke koalicije prilikom izbora ili u radu parlamenta.

Javnost rada

Član 5.

1. Rad Partije je javan.
2. oblicima komunikacije Partije sa javnošću odlučuju organi Partije.
3. Izuzetno, kada to nalažu interesi obezbjeđivanja jedinstvenog i cjelovitog funkcionisanja Partije, Glavni odbor može odrediti da se ostvarivanje komunikacije Partije sa javnošću vrši isključivo na osnovu odluka Izvršnog odbora.

II PRIPADNOST PARTIJI

Član 6.

Partija je otvorena za sve građane, koji prihvataju programska opredjeljenja i Statut Partije i djeluju na njihovom ostvarivanju, bez obzira na nacionalnu pripadnost, filozofska ubjeđenja i religiozna uvjerenja.

Član 7.

1. Pripadnici Partije su članovi i simpatizeri.
2. Pripadnik Partije ne može imati manje od 18 godina.

Član 8.

1. Pripadnost Partiji stiče se pristupanjem.
2. Pristupnica je punovažna potpisivanjem.
3. Član Partije dobija člansku kartu.
4. Evidenciju članova i simpatizera Partije vode organi Partije.

Član 9.

Na pristupnicu za člana Partije može se staviti prigovor.

O prigovoru odlučuje nadležni opštinski odbor.

Prihvatanjem prigovora pristupnica postaje ništavna.

Član 10.

Član Partije:

- podržava principe i ciljeve Partije i bori se za njihovo ostvarivanje,
- prihvata Statut Partije,
- učestvuje u stvaranju i sprovođenju politike Partije,
- bira i može biti biran u organe Partije,
- može računati na punu solidarnost i pomoć Partije,
- zalaže se za puno poštovanje demokratskog duha partije i njenih statutarnih normi,
- ima pravo da u Partiji kritikuje rad i djelovanje organa, funkcionera i drugih članova Partije,
- uvažava i ostvaruje odluke većine,
- izražava i u Partiji zastupa stavove i gledišta koji su drugačiji od onih koje ima većina,
- traži pod određenim uslovima preispitivanje odluka većine,
- ima pravo da bude informisan o svim pitanjima rada Partije,
- pridobija nove članove i simpatizere,
- pripada jednoj organizaciji i učestvuje u određenim oblicima njenog rada,
- plaća članarinu i na drugi način pomaže Partiju.

Član 11.

1. Pripadnost Partiji nespojiva je sa članstvom u drugoj političkoj partiji.
2. To pravilo važi i kad je riječ o društvenim organizacijama, udruženjima i pokretima čije je djelovanje nespojivo sa principima Partije.

Član 12.

1. Članstvo u Partiji prestaje istupanjem i isključenjem.
2. Iz Partije se istupa davanjem pisane izjave ili vraćanjem članske karte.
3. Isključenje se izriče za djelovanje, kandidaturu ili davanje potpisa za drugu političku partiju ili nezavisnog kandidata bez saglasnosti nadležnog organa Partije.
4. Isključenje se može izreći za djelovanje koje je u suprotnosti sa osnovnim principima Partije, za kršenje odredaba Statuta, za nepoštovanje obaveza odbornika odnosno poslanika predviđenih članom 32. Statuta Partije, za ponašanje ili djelo koje nanosi ozbiljnu štetu Partiji.
5. Odluku o isključenju donosi nadležni opštinski odbor Partije.
6. Odluku po žalbi donosi Glavni odbor, odnosno Kongres.
7. Isključenjem iz Partije član ne može ponovo pristupiti Partiji prije isteka roka od godinu dana.

Član 13.

Simpatizer Partije:

- podržava principe i ciljeve Partije i bori se za njihovo ostvarivanje,
- svojim mišljenjem, prijedlozima, javnom riječju i konkretnim djelovanjem doprinosi stvaranju i sprovođenju politike Partije,
- zalaže se za puno poštovanje demokratskog duha Partije i njenih programskih i statutarnih opredjeljenja,
- ima pravo da bude kandidovan i biran u ime Partije i u tom slučaju prihvata prava i obaveze člana Partije,
- ima pravo da u Partiji uputi kritiku na rad i političko djelovanje organa, funkcionera i drugih članova Partije,
- ima pravo da bude informisan o radu Partije.

III ODNOSI U PARTIJI*Princip demokratskog jedinstva*

Član 14.

1. Odnosi u Partiji zasnivaju se na principu demokratskog jedinstva.
2. Princip demokratskog jedinstva znači:
  - a) poštovanje slobode savjesti, slobode mišljenja i slobode izražavanja unutar Partije,
  - b) uvažavanje odluka većine u Partiji i obavezu njihovog ostvarivanja u organima Partije,
  - c) pravo manjine i svakog pojedinca da zadrži i u Partiji zastupa svoje stavove i gledišta,
  - d) pravo da se traži preispitivanje odluka odgovarajućeg organa ako se za to izjasni 1/3 njegovih članova, odnosno oblika organizovanja.
3. Rok za preispitivanje odluka iz stava 2 ovog člana iznosi 30 dana.

Donošenje odluka u Partiji.

Član 15.

1. Organizacije Partije donose odluke većinom glasova prisutnih članova.
2. Organi Partije donose odluke na sjednicama kojima prisustvuje većina članova, a za prijedlog odluke se izjasni većina prisutnih.
3. Odluke organa Partije o programskim i statutarnim pitanjima punovažne su kada se za njih izjasni većina članova organa.

Izbori u Partiji

Član 16.

1. Izbore u Partiji raspisuje Glavni odbor.
2. U skladu sa kriterijumima i postupkom koji utvrđuje Glavni odbor, pravo predlaganja kandidata za organe Partije imaju članovi, organizacije, zborovi članova i organi Partije.

3. Za svaki izbor potreban je prethodni pristanak kandidata.
4. Glavni odbor u izbornom postupku obezbjeđuje broj, zastupljenost i strukturu kandidata u skladu sa interesima Partije i daje prethodnu saglasnost na izbor predsjednika opštinskih odbora Partije.
- 4a. Prilikom izbora organa Partije, vodi se računa o poštovanju principa ravnopravnosti polova i zastupljenosti mladih.
5. Mandat organa i funkcionera Partije, po pravilu, traje četiri godine.
6. Članu organa prestaje mandat i prije isteka roka za koji je biran prestankom članstva u Partiji, podnošenjem ostavke i izglasavanjem nepovjerenja.

IV ORGANIZOVANJE I DJELOVANJE PARTIJE

Član 17.

1. Partija se organizuje i djeluje u opštini i Republici.
2. Opštinska organizacija predstavlja osnovni oblik organizovanja i djelovanja Partije.
3. Organizacije kao oblici okupljanja i djelovanja članova mogu se formirati na teritorijalnom principu.
4. Odluku o formiranju organizacija donose organi Partije.
5. Organ Partije može odlučiti da umjesto organizacije odredi povjerenike.
6. Način izbora i rada organizacija, odnosno povjerenika bliže se reguliše posebnim uputstvom Glavnog odbora.

V ORGANI PARTIJE

Član 18.

1. Organi Partije su opštinski i republički.
2. Opštinski organi Partije su: izborna konferencija i opštinski odbor.
3. Republički organi Partije su: Kongres, Predsjednik, Glavni odbor i Izvršni odbor Glavnog odbora.

(A) OPŠTINSKI ORGANI PARTIJE

Izborna konferencija

Član 19.

1. Izborna konferencija se saziva po potrebi, a najmanje jedanput u 4 godine, na osnovu odluke opštinskog odbora ili na zahtjev najmanje 1/3 članova opštinske organizacije.
2. Izbornu konferenciju sačinjavaju predstavnici organizacija sa područja opštine, izabrani povjerenici i članovi opštinskog odbora koji imaju sva prava izabranih predstavnika, izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom radu i razrješnici.
3. Kriterijume, broj i način izbora predstavnika izborne konferencije utvrđuje opštinski odbor. Kada se izborna konferencija saziva na zahtjev najmanje 1/3 članova opštinske organizacije, primjenjuju se kriterijumi i način izbora predstavnika izborne

konferencije sa prethodne izborne konferencije, a broj predstavnika se povećava dva puta.

4. Izborna konferencija razmatra i usvaja izvještaj o radu opštinskog odbora, bira opštinski odbor i rješava druga pitanja u skladu sa poslovnikom.

Opštinski odbor

Član 20.

1. Opštinski odbor inicira i usmjerava političku aktivnost u opštinskoj organizaciji, prati njeno ostvarivanje i realizuje odluke republičkih organa Partije.
2. Opštinski odbor u javnosti nastupa u ime članova Partije u svojoj opštini.
3. Sastav i broj članova opštinskog odbora određuje izborna konferencija.
4. Opštinski odbor vrši popunu u svom sastavu do 1/3 članova, na prijedlog svog izvršnog odbora.
5. Opštinski odbor može birati stalne ili povremene komisije čiji članovi ne moraju biti članovi opštinskog odbora.
6. Opštinski odbor daje saglasnost na prijedlog kandidata za funkcije iz domena lokalne samouprave.
7. Opštinski odbor može organizovati zborove članova Partije radi razmatranja pojedinih unutarpartijskih ili društvenih problema.
8. Opštinski odbor bira predsjednika i izvršni odbor.
9. Predsjednik saziva sjednice opštinskog odbora i rukovodi njegovim radom.
- 9a. Sjednicu opštinskog odbora može zakazati i predsjednik Partije kada ocijeni da je to nužno radi obezbjeđenja efikasnijeg funkcionisanja opštinskog odbora i sprovođenja politike i odluka organa Partije. U tom slučaju predsjednik Partije, po potrebi, određuje člana opštinskog odbora koji će predsjedavati sjednicom opštinskog odbora.
10. Izvršni odbor, koji se formira posebnom odlukom opštinskog odbora o načinu izbora i broju članova izvršnog odbora:
  - stara se o poslovima političkog upravljanja opštinskom organizacijom i koordinira rad članova Partije u opštinskoj organizaciji,
  - prati i koordinira rad sa klubom odbornika Partije u skupštini opštine i sa članovima Partije na funkcijama u organima lokalne samouprave,
  - za svoj rad odgovara opštinskom odboru,
  - iz svog sastava može birati sekretara,
  - donosi poslovnik o svom radu.
11. Opštinski odbor se saziva po potrebi, a najmanje jedanput u dva mjeseca.
12. Opštinski odbor donosi poslovnik o svom radu.

(B) REPUBLIČKI ORGANI PARTIJE

Kongres

Član 21.

1. Kongres je najviši organ Partije.
2. Kongres odlučuje o svim pitanjima značajnim za Partiju.
3. Odluke kongresa su obavezne za Partiju.
4. Kongres se saziva po potrebi, a najmanje jedan put u četiri godine.

5. Kongres saziva Glavni odbor, ili najmanje 1/3 opštinskih odbora, ili predsjednik Partije.
6. Kada Kongres saziva Glavni odbor, on donosi odluku o kriterijumima, broju i načinu izbora predstavnika za Kongres.
7. Kongres saziva najmanje 1/3 opštinskih odbora ili predsjednik Partije, primjenjuju se kriterijumi i način izbora predstavnika za Kongres sa prethodnog Kongresa, a broj predstavnika se povećava dva puta.
8. Kongres sačinjavaju predstavnici opštinskih organizacija i članovi Glavnog odbora koji imaju sva prava predstavnika, izuzev odlučivanja o izvještaju o njihovom radu i razrješnici.
9. Kongres utvrđuje politiku Partije, ocjenjuje rad organa koje bira, donosi program i statut i rješava druga pitanja prema poslovniku.
10. Kongres bira i razrješava Glavni odbor i Predsjednika Partije.
11. Kongres donosi poslovnik o svom radu.

Glavni odbor

Član 22.

1. Glavni odbor je organ političkog rukovođenja i ostvarivanja politike Partije.
2. Glavni odbor utvrđuje pravce i ciljeve opšte aktivnosti Partije između Kongresa, prati njihovo ostvarivanje i za svoj rad odgovara Kongresu.
3. Glavni odbor najmanje jedanput godišnje razmatra ostvarivanje izbornog programa Partije.
4. Glavni odbor vodi jedinstvenu kadrovsku politiku Partije.
5. Glavni odbor odlučuje o stupanju Partije u trajne ili povremene političke koalicije prilikom izbora ili u radu parlamenta.
- 5a. Glavni odbor odlučuje o učlanjenju Partije u međunarodne organizacije i asocijacije.
6. Glavni odbor po potrebi može formirati komisije i druga radna tijela čiji članovi ne moraju biti i članovi Glavnog odbora.
7. Glavni odbor može vršiti popunu u svom sastavu do 1/3 članova.
- 7a. Glavni odbor može raspuštiti opštinski odbor kada ocijeni da opštinski odbor ne ostvaruje politiku Partije, ne realizuje odluke republičkih organa Partije, ili kada ne vrši druge, Statutom utvrđene nadležnosti.

U slučaju raspuštanja opštinskog odbora, Glavni odbor imenuje privremeni odbor od članova Partije iz opštinske organizacije čiji je opštinski odbor raspušten, koji vrši funkciju i poslove opštinskog odbora do izbora novog opštinskog odbora u skladu sa ovim Statutom.

Glavni odbor može svojom odlukom povećati broj članova Glavnog odbora do 1/5 kojom se obezbjeđuje polna i nacionalna struktura, odnosno struktura koja afirmise temeljne principe Partije.

- 7b. Glavni odbor može odlučiti da članovima Partije kojima je prestalo članstvo u Glavnom odboru izglavlavanjem nepovjerenja ili podnošenjem ostavke, prestane članstvo i u opštinskom odboru, kao i sve ostale funkcije u Partiji (predsjednik ili član rukovodstva oblika organizovanja SNP ili povjerenik SNP). Kada Glavni odbor donese takvu odluku, nadležni opštinski odbor, na svojoj prvoj narednoj

- sjednici konstatuje da je tom članu Partije prestalo članstvo u opštinskom odboru i na svim drugim funkcijama u Partiji.
8. Sjednice Glavnog odbora saziva predsjednik Partije samoinicijativno, na prijedlog Izvršnog odbora ili najmanje 1/3 članova Glavnog odbora.
  - 8a. Kada se sjednica Glavnog odbora saziva na predlog Izvršnog odbora Glavnog odbora ili najmanje 1/3 članova Glavnog odbora, predsjednik Partije saziva sjednicu u roku naznačenom u prijedlogu za sazivanje sjednice.
  - 8b. Izuzetno, kad predsjednik partije ne sazove sjednicu Glavnog odbora na prijedlog Izvršnog odbora ili na prijedlog najmanje 1/3 članova Glavnog odbora, sjednicu glavnog odbora po tom prijedlogu saziva potpredsjednik Partije.
  9. Sjednicama Glavnog odbora predsjedava predsjednik Partije, odnosno potpredsjednik kojeg on odredi.
  - 9a. Izuzetno, u slučaju kada sjednicu Glavnog odbora saziva potpredsjednik Partije u skladu sa stavom (8b) ovog člana, sjednicom Glavnog odbora može po odluci Glavnog odbora presjedavati jedan od potpredsjednika Partije.
  10. Sastav i broj članova Glavnog odbora određuje Kongres.
  11. Glavni odbor se sastaje po potrebi, a najmanje jedanput u tri mjeseca.
  12. Glavni odbor donosi poslovnik o svom radu.
  13. Glavni odbor bira svoj Izvršni odbor.

Izvršni odbor Glavnog odbora

Član 22a

1. Izvršni odbor se stara o poslovima političkog upravljanja Partijom radi njenog organizovanog i kontinuiranog djelovanja.
2. Izvršni odbor može, po ovlaštenju Glavnog odbora, donositi odluke iz nadležnosti Glavnog odbora.
3. Broj članova i način izbora Izvršnog odbora utvrđuje Glavni odbor svojom odlukom.
4. Radom Izvršnog odbora rukovodi predsjednik Partije ili potpredsjednik Partije kojeg on odredi.
5. Izvršni odbor po potrebi može formirati komisije i druga radna tijela čiji članovi ne moraju biti članovi Izvršnog odbora.
6. Predsjednik i potpredsjednici Partije su članovi Izvršnog odbora po funkciji.
7. Izvršni odbor za svoj rad odgovara Glavnom odboru i podnosi mu na razmatranje i odlučivanje pitanja od većeg političkog značaja.
8. Izvršni odbor ima sekretara. Sekretara Izvršnog odbora bira Izvršni odbor iz reda svojih članova na prijedlog predsjednika Partije. Sekretar Izvršnog odbora vrši organizaciono političke poslove, poslove pripreme sjednica Izvršnog odbora i druge poslove koje mu odredi predsjednik i potpredsjednik Partije.
9. Izvršni odbor donosi poslovnik o svom radu.

Predsjednik Partije

Član 23.

1. Predsjednik Partije predstavlja Partiju i zastupa njene interese u odnosima sa državnim organima i drugim partijama.

2. Predsjednik obezbjeđuje jedinstveno i cjelovito funkcionisanje Partije.
3. Predsjednik za svoj rad odgovara kongresu.

Potpredsjednik Partije

Član 24.

1. Potpredsjednike Partije, na predlog Predsjednika Partije, bira Glavni odbor.
2. Potpredsjednik Partije obavlja poslove iz nadležnosti predsjednika Partije, za koje ga on ovlasti.
3. Potpredsjednik za svoj rad odgovara Glavnom odboru i predsjedniku Partije.

Član 24a

Ako predsjedniku Partije i potpredsjednicima Partije prestane funkcija prije isteka mandata, sjednicu Glavnog odbora koja je sazvana u skladu sa odredbama Statuta Socijalističke narodne partije Crne Gore, otvara i njenim radom do izbora predsjedavajućeg rukovodi najstariji član Glavnog odbora.

Član 24b

1. Izuzetno kada Predsjedniku Partije i potpredsjednicima Partije prestane funkcija prije isteka mandata, sjednicom Glavnog odbora i sjednicom Izvršnog odbora Glavnog odbora do održavanja Kongresa, predsjedava član Izvršnog odbora kojeg odredi Glavni odbor.
2. Predsjedavajući Glavnog odbora i Izvršnog odbora Glavnog odbora ima zamjenika.
3. Predsjedavajućeg Glavnog odbora i Izvršnog odbora Glavnog odbora i njegovog zamjenika, određuje Glavni odbor većinom glasova prisutnih članova Glavnog odbora.

Član 24c

Predsjedavajući Glavnog odbora i Izvršnog odbora Glavnog odbora ima ovlasćenja da do održavanja Kongresa saziva sjednice Izvršnog odbora Glavnog odbora, i predsjedava sjednicama Glavnog odbora i Izvršnog odbora Glavnog odbora.

VI IZBORI

Opšta pravila

Član 25.

1. Glavni odbor donosi izborni program Partije.
2. Prije izbora za skupštinu opštine, Republiku, saveznu državu i izbora za predsjednika Republike, Glavni odbor utvrđuje datum otvaranja i završetka unutarpartijskog postupka predlaganja i izbora kandidata Partije.
3. Glavni odbor istovremeno utvrđuje kriterijume za predlaganje i izbor kandidata Partije.
4. Svaki kandidat Partije, prije prihvatanja i utvrđivanja kandidature, u pisanoj formi, se obavezuje da će podnijeti ostavku na mjesto odbornika, poslanika ili na drugu izbornu funkciju u državnim organima ukoliko istupi iz Partije ili se u propisanom postupku dokazano ustanovi da nije poštovao i ostvarivao principe i interese Partije.

Kandidati Partije za odbornike

Član 26.

1. Kandidate Partije za odbornike mogu predlagati članovi, organizacije, zborovi članova i organi Partije.
2. Listu kandidata Partije za odbornike utvrđuje opštinski a potvrđuje Glavni odbor.
3. Kandidata Partije za predsjednika opštine utvrđuje opštinski odbor uz prethodnu saglasnost Glavnog odbora.
4. Glavni odbor daje saglasnost za podršku izboru kandidata za predsjednika opštine sa druge odborničke liste.
5. Odredbe ovog člana primjenjuju se i na druge oblike lokalne samouprave.

Kandidati Partije za poslanike

Član 27.

1. Kandidate Partije za poslanike mogu predlagati članovi, organizacije, zborovi članova i organi Partije.
2. Listu kandidata Partije za poslanike utvrđuje Glavni odbor na način i po postupku predviđenom posebnom odlukom Glavnog odbora.
3. Glavni odbor utvrđuje predloge kandidata Partije za predsjednika i potpredsjednike Skupštine Republike Crne Gore i predsjednika i potpredsjednika vijeća savezne skupštine.
4. Glavni odbor odlučuje o podršci kandidatu sa druge poslaničke liste za funkcije iz prethodnog stava.

Kandidat Partije za predsjednika Republike Crne Gore

Član 28.

1. Kandidata Partije za predsjednika Republike Crne Gore mogu predlagati članovi, organizacije, zborovi članova i organi Partije.
2. Kandidata Partije za predsjednika Republike Crne Gore utvrđuje Kongres.

Kandidat Partije za predsjednika Savezne Republike Jugoslavije

Član 29.

1. Kandidata Partije za predsjednika Savezne Republike Jugoslavije mogu predlagati članovi, organizacije, zborovi članova i organi Partije.
2. Kandidata Partije za predsjednika SRJ utvrđuje kongres.
3. Glavni odbor odlučuje o podršci drugom kandidatu za predsjednika SRJ.

Kandidati Partije za predsjednika vlade i ministre

Član 30.

1. Kandidata Partije za predsjednika vlade utvrđuje Glavni odbor.
2. Unutarpartijska podrška kandidaturi za predsjednika vlade, ministre u vladi i starješine samostalnih organa državne uprave sa liste Partije, daje se na Glavnom odboru Partije.

3. Glavni odbor odlučuje o podrsci Partije formiranju koalicione vlade.
4. Glavni odbor odlučuje o podrsci drugom kandidatu za predsjednika vlade.

Izborni savjet

Član 31.

1. Glavni odbor od članova i simpatizera Partije koji uživaju ugled i povjerenje može formirati Izborni savjet koji učestvuje u izbornoj kampanji na nivou Republike.
2. Izborni savjet se može formirati na nivou opštinske organizacije.
3. Izborni savjet, u saradnji sa odgovarajućim opštinskim odborom Partije, učestvuje u izbornoj kampanji.
4. Odluku o formiranju i sastavu izbornog savjeta na nivou opštinske organizacije donosi opštinski odbor.

Klub poslanika Partije i klub odbornika Partije

Član 32.

1. Klub poslanika Partije sačinjavaju svi poslanici, a klub odbornika Partije svi odbornici sa kandidatske liste Partije u odgovarajućoj skupštini.
2. Član kluba Partije preuzima obavezu da poštuje principe i interese Partije i da se ponaša u skladu sa zaključcima njenih organa.
3. Član kluba Partije svojom voljom prihvata obavezu da poštuje princip jedinstvenog glasanja svog kluba, kada se utvrdi da je to neophodno.
4. U slučaju nepoštovanja principa i interesa Partije i prihvaćene obaveze jedinstvenog glasanja, klub Partije je dužan pokrenuti postupak kod nadležnog opštinskog odbora Partije.
5. Klub Partije donosi poslovnik o radu i bira predsjednika na prijedlog Glavnog, odnosno opštinskog odbora.
6. Predsjednik kluba Partije podnosi odgovarajućem odboru Partije godišnji izvještaj o radu kluba.

Član 33.

Poslanici, odnosno odbornici koji nijesu kandidati Partije, a žele da se učlane u klub, mogu postati njegovi članovi ako prihvate obaveze predviđene odredbom člana 32. ovog Statuta i ako to klub potvrdi.

Član 33a

1. Kongres može odlučiti da predsjednika Partije, istaknutog funkcionera Partije ili istaknutog člana Partije, na prijedlog Glavnog odbora, proglasi za:
  - počasnog predsjednika Partije,
  - zaslužnog člana Partije.
2. Po potrebi, Glavni odbor, može između dva Kongresa, na prijedlog Predsjednika Partije, odlučiti o proglašenju zaslužnog člana Partije.
3. Počasni predsjednik Partije učestvuje u radu Kongresa, a po pozivu i u radu ostalih organa Partije. Zaslužni član Partije po pozivu učestvuje u radu organa Partije.

VII POSEBNE ODREDBE

Član 34.

1. Imovina Partije je jedinstvena i nedjeljiva.
2. Partija se finansira u skladu sa zakonom, iz budžeta, članarine, dobrovoljnih priloga, poklona, sopstvene privredne i druge djelatnosti i na drugi način.
3. Kandidat Partije koji je izabran na profesionalnu dužnost u državnim organima, jedan dio plate, u skladu sa odgovarajućom odlukom, izdvaja za finansiranje Partije.

Član 35.

1. Glavni odbor konstituše Stručnu službu za obavljanje stručnih i administrativnih poslova za potrebe Partije.
2. Glavni odbor bira direktora Partije.
3. Direktor Partije obezbeđuje zaštitu i unaprijeđenje imovine Partije, odgovara za materijalno-finansijsko stanje Partije i organizuje rad Stručne službe Partije.
4. Direktor Partije odgovara Glavnom odboru i Predsjedniku Partije.

VIII PRELAZNE I ZAVRSNE ODREDBE

Član 36.

Osnivačka skupština Partije vrši funkciju i nadležnost Kongresa Partije do održavanja prvog Kongresa.

Član 37.

Izmjene i dopune ovog Statuta vrše se na način i po postupku njegovog donošenja. Izuzetno, Glavni odbor između Kongresa može statutarnom odlukom urediti pojedina pitanja, ako to nalažu razlozi hitnosti.

Član 38.

Ovaj Statut stupa na snagu danom objavljivanja.

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

NOVA SRPSKA DEMOKRATIJA

U skladu sa članom 17. Zakona o političkim partijama ("SL CG," br. 021/04-16) organi: Srpske narodne stanke i Narodne socijalističke stranke, donijeli su Odluku o spajanju i ujedinjenju u NOVU SRPSKU DEMOKRATIJU, stranku sa novim pravnim subjektivitetom, koja preuzima sva prava i obaveze subjekata koji su izvršili proces spajanja. Na osnovu člana 11. Zakona o političkim partijama ("SL CG," br. 021/04-16) Skupština Nove srpske demokratije, održana 24.1.2009, godine u Podgorici, usvojila je

STATUT

I OSNOVNE ODREBDE

Član 1.

Statutom Nove srpske demokratije utvrđuju se ciljevi, određuju simboli i sjedište, prava i obaveze članova, organizaciona struktura, sticanje i raspolaganje sredstvima, donošenje stranačkih akata i prestanak rada.

II CILJEVI STRANKE

Član 2.

Nova srpska demokratija je politička organizacija koja se bori za principe parlamentarne demokratije, za ravnopravnost i konstitutivnost srpskog naroda u Crnoj Gori, poštovanje ljudskih prava i sloboda, pravnu državu, efikasnu privredu i ostala načela sadržana u Programu.

Rad Nove srpske demokratije je javan.

Javnost u radu obezbjeđuje se kroz medijske nastupe i sjednice organa koje su, po pravilu, otvorene za javnost.

III NAZIV, SKRAĆENI NAZIV, OZNAKA I SJEDIŠTE

Član 3.

Puno ime Stranke je Nova srpska demokratija. Skraćeni naziv Stranke je NOVA (u daljem tekstu ravnopravno će se koristiti i skraćeni naziv).

Sjedište NOVE je u Podgorici.

Oznaka NOVE je plavi kvadrat.

Pečat Stranke je okruglog oblika. U sredini pečata je oznaka NOVE. Oko znaka je sljedeći tekst: Nova srpska demokratija - Podgorica.

Krsna slava Stranke je Sveti Vasilije Ostroški.

Na političkim skupovima i svečanostima u organizaciji NOVE može se emitovati svečana pjesma «Bože pravde». Zastava NOVE je trobojka (crveno- plavo- bijela) .

IV ČLANSTVO, PRAVA I OBAVEZE

Član 4.

Član NOVE može biti svaki punoljetni građanin koji prihvata njen Program i Statut i koji je spreman da radi na njihovom ostvarivanju.

Članom NOVE postaje se potpisivanjem pristupnice.

Član 5.

Član NOVE ima pravo da učestvuje u ostvarivanju programskih ciljeva, da bira i bude biran u stranačke organe i organizacije, ima pravo na potpunu zaštitu u slučaju diskreditovanja ili ugrožavanja njegovih prava zbog stranačke pripadnosti ili obavljanja stranačkih poslova.

Član 6.

Član NOVE ima i obavezu da širi programske ideje, da čuva i unaprijeđuje njen ugled, da poštuje odluke organa, da se u izborima zalaže za uspjeh i da prema svojim mogućnostima materijalno pomaže Novu srpsku demokratiju.

Član 7.

Član NOVE ima pravo da u radu organa i organizacija saopštava svoja mišljenja i političke procjene. Zbog mišljenja ili političkog stava član Nove srpske demokratije ne može da bude izložen bilo kakvim sankcijama.

Član 8.

Članstvo u Novoj srpskoj demokratiji prestaje:

- istupanjem;
- isključenjem;
- brisanjem iz evidencije.

Isključenje

Član 9.

Isključenje je izuzetno sredstvo prestanka članstva u Novoj srpskoj demokratiji.

Član može biti isključen iz NOVE u slučaju da:

- učestvuje u političkim aktivnostima i zastupa u javnosti stavove suprotne Programu NOVE;
- povrijedi odredbe Statuta NOVE i time nanese političku štetu;
- ne izvršava odluke organa i organizacija NOVE za koje je zadužen ili postupa suprotno njima;
- iznosi u javnosti rasprave, zaključke i pisani materijal sa sjednica organa, a nije za to ovlašten.

Postupak o isključenju pokreću opštinski odbor ili predsjednik NOVE. Odluku o isključenju donosi Izvršni odbor NOVE.

Odluka se dostavlja isključenom članu koji ima pravo žalbe Predsjedništvu NOVE u roku od 15 dana. Odluka Predsjedništva je konačna.

Brisanje iz evidencije

Član 10.

Član NOVE briše se iz evidencije članstva:

- ako pristupi drugoj političkoj stranci;
- ako istupa u javnosti u ime druge stranke ili organizacije;
- kandiduje se na izborima bez saglasnosti nadležnih organa NOVE;
- ne poštuje odluku o osnivanju i sastavu poslaničkog ili odborničkog kluba NOVE;
- ne poštuje odluku nadležnog organa NOVE o načinu glasanja u poslaničkom ili odborničkom klubu;
- ne vrši dužnosti koje ima kao član NOVE.

Prijedlog za brisanje iz evidencije članova podnosi opštinski odbor, Izvršni odbor ili predsjednik NOVE. Odluku o brisanju iz evidencije donosi Izvršni odbor. Odluku sprovodi sekretarijat.

V ORGANI I RADNA TIJELA

- Skupština;
- Glavni odbor;
- Predsjednik;
- Predsjedništvo;
- Izvršni odbor;
- Poslanički klub;
- Politički savjet;
- Odbor za ustavno pravna pitanja;
- Odbor za privredu;
- Odbor za preduzetništvo;
- Odbor za međunarodne odnose;
- Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu;
- Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje.

Skupština

Član 11.

Skupština je najviši organ Nove srpske demokratije. Mandat Skupštine traje 4 (četiri) godine.

Skupština može da bude redovna i vanredna.

Redovna Skupština je izborna. Vanredna skupština može biti izborna.

Vanredna Skupština se saziva po potrebi, a njen karakter (da li je izborna ili nije) određuje sazivač.

Izabrani predstavnici (u daljem tekstu skupštinari) NOVE su:

- 250 skupštinaru koji se biraju proporcionalno broju osvojenih glasova u opštinama na posljednjim izborima uključujući članove GO, IO i poslanika u republičkom Parlamentu koji su po funkciji skupštinari NOVE.

Status skupštinaru imaju i svi odbornici NOVE u skupštinama opština.

U slučaju da skupštinaru u međuvremenu, iz bilo kojeg razloga, prestane članstvo u stranci ili podnese ostavku na mjesto skupštinaru, opštinski odbor sa čije teritorije dolazi skupštinar dužan je da izabere novog.

Član 12.

Skupštinu sazivaju:

- Predsjednik NOVE;
- Glavni odbor;
- Više od 1/3 skupštinaru.

Član 13.

Rad Skupštine je punovažan kada zasijedanju prisustvuje većina ukupnog broja skupštinaru.

Odluke se donose većinom glasova prisutnih skupštinaru.

Član 14.

Izbori i razriješenja za organe koje bira i razriješava Skupština sprovode se tajnim glasanjem. Sve ostale odluke iz svoje nadležnosti Skupština donosi javnim glasanjem.

Član 15.

Skupština:

- usvaja poslovnik o svom radu;
- usvaja Program i Statut;
- usvaja izvještaj Glavnog odbora;
- verifikuje mandate biranim članovima Glavnog odbora;
- bira i razriješava Predsjednika, zamjenika predsjednika i potpredsjednike;
- odlučuje o prestanku rada NOVE;
- odlučuje o spajanju NOVE sa drugom strankom;
- odlučuje o promjeni imena Nove srpske demokratije.

Član 16.

Ukoliko Skupština ne prihvati izvještaj kandidacione komisije o izboru članova Glavnog odbora iz opštinskih odbora postupak se ponavlja u svim opštinskim odborima. U tom slučaju Skupština se zakazuje u roku ne dužem od 30 dana, za koje vrijeme postojeći organi nastavljaju da rade u punom kapacitetu.

Član 17.

Prijedlog za razriješenje Predsjednika NOVE može podnijeti Glavni odbor ili 1/3 skupština. Prijedlog za razriješenje zamjenika Predsjednika ili potpredsjednika može podnijeti Predsjednik.

Ako se razriješenje predlaže na osnovu prvog stava ovog člana, Skupština zasijeda u roku do 30 dana od dana usvajanja predloga Glavnog odbora, odnosno, 30 dana od izvršenog uvida Glavnog odbora u pisani predlog 1/3 skupština i utvrđene validnosti istog.

Glavni odbor

Član 18.

Glavni odbor je organ NOVE koji između dvije skupštine kontroliše vođenje politike, brine o ostvarivanju Programa i političkih stavova NOVE.

Prvo godišnje zasijedanje GO NOVE obavezno se saziva na Jovanjdan, 20. januara, uz organizaciju novogodišnjeg koktela.

Član 19.

Mandat Glavnog odbora traje četiri godine. Glavni odbor čine:

- Predsjednik, zamjenik predsjednika i potpredsjednici;
- 70 članova čije mandate je verifikovala Skupština NOVE;
- poslanici NOVE u Skupštini Crne Gore;
- predsjednici opštinskih odbora;
- predsjednik Omladinskog kluba;
- predsjednica Foruma žena.

Predsjednik, zamjenik i potpredsjednici NOVE su po funkciji, predsjednik, odnosno zamjenik predsjednika i potpredsjednici Glavnog odbora.

Glavni odbor na prijedlog predsjednika NOVE može donijeti odluku da kooptira najviše do 20% članova od broja koje bira Skupština.

Glavni odbor, na prijedlog Predsjednika NOVE, može kooptirati i jedan broj članova iz inostranstva, koji imaju ista prava i obaveze članova GO, ali ne ulaze u njegov kvorum.

Član 20.

Članovi GO, čiji mandat verifikuje Skupština, prethodno se biraju, tajnim glasanjem, u opštinskim odborima. Broj članova koje opštinski odbori biraju utvrđuje Glavni odbor ili radno tijelo koje GO imenuje za pripremu i sprovođenje Skupštine.

Član 21.

Ukoliko u međuvremenu članu Glavnog odbora, u skladu sa Statutom, prestane članstvo ili podnese ostavku, Opštinski odbor koji je birao člana, dužan je u roku od 30 dana od dana prestanka članstva ili podnošenja ostavke da predloži novog. Mandat novoizabranog člana potvrđuje Glavni odbor.

Član 22.

Glavni odbor:

- saziva Skupštinu;
- odlučuje o mjestu i vremenu održavanja redovne Skupštine;
- predlaže dnevni red i Poslovnik o radu Skupštine;
- utvrđuje broj članova Glavnog odbora koje biraju opštinski odbori;
- potvrđuje mandat članovima Glavnog odbora čiji mandat nije verifikovala Skupština;
- podnosi Skupštini izvještaj o radu NOVE u periodu između redovnih skupština;
- utvrđuje prijedlog i izmjene Statuta;
- bira predsjednika Izvršnog odbora i odlučuje o njegovom opozivu, na prijedlog 1/3 članova;
- pokreće postupak za razriješenje Predsjednika, zamjenika Predsjednika i potpredsjednika, na prijedlog 1/3 članova;
- vrši uvid u pisani predlog 1/3 skupština, za razriješenje Predsjednika, zamjenika Predsjednika ili potpredsjednika NOVE, i konstatuje njegovu validnost;
- bira i odlučuje o opozivu predsjednika: Političkog savjeta i odbora čije predsjednike predlaže Predsjednik NOVE, na prijedlog 1/3 članova;
- bira i opoziva Nadzornu i Statutarnu komisiju;
- odlučuje o pristupanju druge stranke Novoj srpskoj demokratiji;
- odlučuje o imovini u slučaju spajanja NOVE;
- odlučuje o učešću u vlasti na republičkom nivou;
- usvaja izborni program NOVE;
- usvaja izvještaj Izvršnog odbora;
- usvaja izvještaj Poslaničkog kluba;
- usvaja Poslovnik o svom radu.

Glavni odbor odlučuje o saradnji sa međunarodnim organizacijama i asocijacijama i učlanjenju NOVE u njih.

Član 23.

Glavni odbor odlučuje punovažno ako sjednici prisustvuje većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora.

Glasanje je javno osim u slučaju pokretanja postupka za opoziv: Predsjednika, zamjenika Predsjednika i potpredsjednika NOVE.

Glavni odbor odluke donosi većinom glasova prisutnih, ako statutom nije drugačije uređeno.

Glavni odbor sazivaju Predsjednik NOVE ili 1/3 članova Glavnog odbora, najmanje dva puta godišnje.

Član 24.

U slučaju da član Glavnog odbora neopravdano i uzastopno odsustvuje sa tri sjednice, prestaje mu mandat u Glavnom odboru, nakon čega se pristupa Statutom predviđenoj proceduri za izbor novog člana.

Predsjednik

Član 25.

Predsjednika NOVE, koji predlaže zamjenika predsjednika i potpredsjednike, na jedinstvenoj listi, bira Skupština tajnim glasanjem.

Mandat predsjednika, zamjenika predsjednika i potpredsjednika traje četiri godine.

Član 26.

Svaki član NOVE ima pravo da istakne kandidaturu za predsjednika. Kandidat za predsjednika NOVE dužan je da predloži programsku platformu, zamjenika i potpredsjednike, mandatara za sastav Izvršnog odbora, predsjednika Političkog savjeta, predsjednike odbora za Ustav i pravni sistem, Odbora za privredu, Odbora za preduzetništvo, Odbora za prosvjetu, nauku i kulturu, Odbora za međunarodne odnose i predsjednika Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje.

Kandidatura je punovažna ako je obezbijedena saglasnost najmanje 3 (tri) opštinska odbora. Za Predsjednika NOVE izabran je kandidat koji u prvom krugu glasanja osvoji apsolutnu većinu glasova.

U slučaju da na izborima učestvuje jedan kandidat koji nije osvojio apsolutnu većinu glasova, postupak izbora se ponavlja sa novim kandidatima.

U slučaju da na izborima učestvuje više od jednog kandidata, a ni jedan od njih nije u prvom krugu glasanja osvojio apsolutnu većinu, glasanje se ponavlja između dva kandidata koji su osvojili najveći broj glasova, a izabran je onaj koji osvoji više glasova u drugom krugu.

Izborom predsjednika NOVE izabrani su i zamjenik predsjednika i potpredsjednici koje je on predložio i usvojena je predložena programska platforma.

Član 27.

Predsjednik NOVE:

- predstavlja i zastupa Novu srpsku demokratiju u zemlji i inostranstvu;
- rukovodi Strankom, usklađuje i nadzire njeno funkcionisanje;
- saziva i predsjedava sjednicama Glavnog odbora;
- saziva Skupštinu NOVE;
- odgovoran je za sprovođenje odluka Skupštine, Glavnog odbora i Predsjedništva;
- predlaže Skupštini zamjenika predsjednika, broj potpredsjednika i kandidate za potpredsjednike i određuje poslove koje će izvršavati potpredsjednici;
- predlaže Glavnom odboru mandatara za sastav Izvršnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru predsjednika Političkog savjeta, predsjednika Odbora za Ustav i pravni sistem, predsjednika Odbora za privredu, predsjednika Odbora za preduzetništvo, predsjednika Odbora za prosvjetu, nauku i kulturu, predsjednika Odbora za međunarodne odnose i predsjednika Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje.

- pokreće pred Skupštinom postupak za razrešenje zamjenika predsjednika i potpredsjednika;
- pokreće pred Glavnim odborom postupak za opoziv predsjednika Izvršnog odbora, predsjednika Političkog savjeta i predsjednike ostalih odbora;
- imenuje predsjednika Kluba poslanika;
- imenuje portparola Stranke;
- predlaže Predsjedništvu poslaničku listu;
- formira kadrovske liste za republičke organe vlasti;
- sa kadrovske liste predlaže Predsjedništvu listu pojedinaca za organe vlasti;
- predlaže donošenje odluke o koalicijama;
- predlaže izborni program;
- predlaže sastav Nadzorne i Statutarne komisije;
- imenuje šefa kabineta i saradnike u kabinetu predsjednika;
- u posebnim okolnostima saziva sjednice svih organa i tijela NOVE;
- podnosi izvještaj Glavnom odboru i Skupštini;
- daje punomoćje za zastupanje pred sudom ili drugim organima.

Predsjedništvo

Član 28.

Predsjednik, zamjenik predsjednika, potpredsjednici, predsjednik Kluba poslanika, predsjednik Izvršnog odbora i predsjednik Političkog savjeta čine Predsjedništvo NOVE. Predsjedništvo u proširenom sastavu čine i: poslanici, predsjednici Odbora za: ustav i pravni sistem, za privredu, za preduzetništvo, za prosvjetu, nauku i kulturu, za međunarodne odnose i zdravstvo, rad i socijalno staranje, predsjednica Predsjedništva Forumu žena i predsjednik Predsjedništva Kluba mladih.

Član 29.

Predsjedništvo:

- utvrđuje politiku u skladu s odlukama Skupštine i Glavnog odbora;
- odgovorno je za ostvarivanje Programa i političkih stavova kao i za sprovođenje odluka Skupštine i Glavnog odbora;
- odlučuje o učestvovanju na izborima na svim nivoima;
- odlučuje o koalicijama na svim nivoima;
- odlučuje o konačnoj izornoj listi na predlog Predsjednika;
- daje saglasnost na izmjene u sastavu Izvršnog odbora NOVE;
- daje saglasnost na izbor članova Političkog savjeta i Odbora čije predsjednike predlaže Predsjednik NOVE;
- razriješava člana Političkog savjeta, člana Odbora za Ustav i pravni sistem, Odbora za privredu, Odbora za preduzetništvo, Odbora za prosvjetu nauku i kulturu, Odbora za međunarodne odnose i Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje;
- potvrđuje odluku Izvršnog odbora o imenovanju opštinskog Odbora i predsjednika opštinskog odbora u opštinama gdje je raspušten opštinski odbor;
- potvrđuje odluku Izvršnog odbora o isključenju člana NOVE;
- potvrđuje predloženu listu kandidata za republičke organe vlasti;
- aktivira deponovane ostavke poslanika kada dođe do grubog kršenja poslaničkih obaveza;

Sjednice predsjedništva saziva predsjednik NOVE najmanje jednom u tri mjeseca.
Sjednicama predsjedava predsjednik NOVE, a u njegovom odsustvu zamjenik predsjednika ili potpredsjednik kojeg ovlasti predsjednik.

Izvršni odbor

Član 30.

Izvršni odbor je izvršno-politički organ NOVE.
Izvršni odbor učestvuje u stvaranju i sprovođenju politike i sprovodi odluke Predsjedništva i Glavnog odbora.

Član 31.

Izvršni odbor čine predsjednik i 22 člana.
Mandatar Izvršnog odbora predlaže Glavnom odboru najviše dva potpredsjednika (iz reda članova) i članove Izvršnog odbora.
Izvršni odbor je izabran ako mandatar dobije podršku Glavnog odbora.
Ako mandatar nije dobio podršku Glavnog odbora tada drugi mandatar, predložen od predsjednika NOVE, predlaže novi sastav Izvršnog odbora.
Izvršni odbor u proširenom sastavu čine i predsjednici opštinskih odbora.
Inicijativu za opoziv predsjednika Izvršnog odbora pokreću Predsjednik NOVE ili Glavni odbor.

Član 32.

Izvršni odbor:

- usklađuje i nadzire rad stranačkih organizacija;
- donosi pravilnik o radu regionalnih odbora;
- organizuje izborne štabove na svim nivoima;
- realizuje program izborne kampanje;
- donosi odluke o organizovanju, širenju NOVE i formiranju opštinskih odbora;
- donosi odluku o raspuštanju opštinskih odbora;
- razriješava predsjednike opštinskih odbora u slučaju grube povrede Statuta, prava i obaveza;
- imenuje opštinski odbor i predsjednika opštinskog odbora u opštinama gdje je raspušten opštinski odbor, do sticanja statutarnih uslova za izbor novog odbora;
- po potrebi saziva skupštine opštinskih odbora;
- utvrđuje broj skupštinara skupština opštinske organizacije;
- u skladu sa preporukama Predsjedništva utvrđuje principe regionalnog organizovanja u Novoj srpskoj demokratiji;
- donosi odluku o isključenju iz NOVE;
- rješava sporove koji nastaju među lokalnim organima NOVE;
- usvaja program rada kandidata za predsjednika opštinskog odbora;
- imenuje predstavnike NOVE u organima lokalne vlasti;
- verifikuje odborničku listu;
- usvaja Statut Kluba mladih NOVE i daje saglasnost na izbor njegovog predsjednika predsjedništva;
- usvaja Statut Foruma žena NOVE i daje saglasnost na izbor predsjednice predsjedništva Foruma;

- prati i usmjerava rad odbornika i odborničkih klubova;
- aktivira deponovane ostavke odbornika kada dođe do grubog kršenja odborničkih obaveza;
- planira i organizuje političke skupove;
- uz saglasnost Predsjednika NOVE raspolaže finansijskim sredstvima;
- vodi centralnu evidenciju članstva kroz kartoteku i u elektronskoj formi;
- raspravlja o svim bitnim pitanjima vezanim za rad NOVE i daje mišljenje i prijedloge predsjedniku i Predsjedništvu;
- organizuje sekretarijat Stranke i druge odgovarajuće službe za obavljanje stručnih, administrativnih i finansijskih poslova i imenuje direktorate;
- osniva i raspušta stručne službe;
- osniva klubove u kojima se obavljaju nelukretivne djelatnosti (dobrotvorne priredbe, donatorske večeri i td.);
- donosi Poslovnik o svom radu;
- donosi poslovnik o radu opštinskih i regionalnih odbora.

Član 33.

Predsjednik Izvršnog odbora:

- predlaže Glavnom odboru program rada i obavještava ga o sastavu Izvršnog odbora;
- uz saglasnost Predsjedništva, vrši izmjene u sastavu Izvršnog odbora;
- predlaže rukovodioce službi;
- saziva sjednice Izvršnog odbora, predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama;
- odobrava otvaranje žiro računa i izradu pečata organima lokalne organizacije;
- određuje lice za preuzimanje pečata, dokumentacije i imovine raspušte lokalne organizacije NOVE.

Član 34.

Izvršni odbor punovažno odlučuje ako sjednici prisustvuje više od polovine članova, a odluke donosi većinom glasova.

Izvršni odbor se sastaje najmanje jednom mjesečno.

VI POLITIČKA TIJELA

Član 35.

Poslanički klub

Poslanici NOVE su izabrani stranački predstavnici na izborima za Skupštinu Republike Crne Gore. U republičkoj Skupštini poslanici NOVE djeluju kroz jedinstveni poslanički klub. Poslanički klub donosi odluke većinom glasova. Poslanički klub Glavnom odboru podnosi šestomjesečni izvještaj o radu.

Poslanici imaju pravo da, prilikom kandidovanja, predsjedniku NOVE deponuju svoje neopozive ostavke. Deponovane ostavke aktivira Glavni odbor u slučajevima grubog kršenja poslaničkih obaveza.

Poslanički klub predstavlja NOVU u Skupštini Crne Gore, kreira zakonodavnu politiku, predlaže zakone i druge akte koji su neophodni za sprovođenje programskih ciljeva NOVE i u opštem su interesu građana.

Predsjednik Kluba poslanika koordinira rad poslanika NOVE u skupštinskim odborima, njihov radni angažman na sjednicama plenuma i obezbjeđuje puno jedinstvo Kluba prilikom glasanja, a u skladu sa programskim odrednicama i odlukama organa NOVE.

Predsjednik Kluba poslanika potvrđuje učešće poslanika NOVE u parlamentarnim delegacijama, u posebnim radnim tijelima Skupštine ili u tijelima koja se formiraju za međuparlamentarnu saradnju.

Predsjednik Kluba odgovoran je za funkcionisanje administracije Kluba poslanika i ostvarivanje njihovih prava i obaveza.

Politički savjet

Član 36.

Politički savjet ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Savjeta, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Savjeta;
- predsjednik Savjeta, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, razriješava člana Savjeta.

Politički savjet:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE, u skladu sa Programom, daje savjete i pruža pomoć u pogledu definisanja ukupne politike;
- donosi odluke koje imaju karakter preporuka;
- donosi poslovnik o radu Savjeta.

Odbor za Ustav i pravni sistem

Član 37.

Odbor za Ustav i pravni sistem ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za Ustav i pravni sistem, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora.
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrešava člana Odbora.

Odbor za ustavni i pravni sistem:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE, u skladu sa Programom, daje savjete i pruža pomoć u definisanju politike;
- donosi odluke koje imaju karakter preporuka;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

Odbor za privredu

Član 38.

Odbor za privredu ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za privredu, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora.
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrešava člana Odbora.

Odbor za privredu:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE pruža pomoć u pogledu utvrđivanja ukupne privredne politike, finansijske strategije i obezbjeđivanja izvora finansiranja;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

Odbor za preduzetništvo

Član 39.

Odbor za preduzetništvo ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za preduzetništvo, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora.
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrješava člana Odbora.

Odbor za preduzetništvo:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE pruža pomoć u pogledu utvrđivanja ukupne preduzetničke politike;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu

Član 40.

Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za prosvjetu, nauku i kulturu, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora;
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrješava člana Odbora.

Odbor za prosvjetu, nauku i kulturu:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE pruža pomoć u pogledu utvrđivanja ukupne prosvjetne, naučne i kulturne politike i daje prijedloge u formi preporuka;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

Odbor za međunarodne odnose

Član 41.

Odbor za međunarodne odnose ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za međunarodne odnose, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora.
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrješava člana Odbora.

Odbor za međunarodne odnose:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE pruža pomoć u pogledu utvrđivanja ukupne politike prema evropskim i regionalnim integracijama i daje prijedloge u formi preporuka;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje

Član 42.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje ima 5 (pet) članova:

- predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, uz saglasnost Predsjedništva NOVE, imenuje članove Odbora.
- predsjednik Odbora, uz saglasnost Predsjedništva, razrješava člana Odbora.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje:

- obavlja stručne poslove iz svoje oblasti za potrebe Nove srpske demokratije;
- organima NOVE pruža pomoć u pogledu utvrđivanja ukupne zdravstvene, socijalne i politike rada.
- donosi prijedloge u formi preporuka;
- donosi poslovnik o radu Odbora.

VII POSEBNATIJELE

Klub mladih

Član 43.

U okviru NOVE organizuje se Klub mladih kao dobrovoljna organizacija članova mladih od 30 godina.

Klub mladih aktivno učestvuje u svim programskim akcijama koje organizuje NOVA.

Opštinski odbor osniva opštinski Klub mladih.

Opštinski odbori, u skladu sa odlukom Izvršnog odbora, delegiraju predstavnika za Predsjedništvo Kluba mladih na republičkom nivou.

Predsjednika Predsjedništva Kluba biraju predstavnici opštinskih odbora, uz saglasnost Izvršnog odbora.

Predsjednik Kluba mladih je, po funkciji, član Glavnog odbora, a predsjednici opštinskih klubova mladih su, po funkciji, članovi opštinskih odbora.

Forum žena

Član 44.

NOVA ima Forum žena, dobrovoljnu organizaciju svojih članica. Forum aktivno učestvuje u političkom životu NOVE i ima za cilj stvaranje ambijenta za što značajnije učešće žena u politici.

Forum promoviše načela rodne ravnopravnosti. Opštinski odbori, u skladu sa odlukom Izvršnog odbora, osnivaju opštinske organizacije Foruma žena. Opštinski odbori, u skladu sa odlukom Izvršnog odbora, delegiraju predstavnicu za Predsjedništvo Foruma žena na republičkom nivou. Predsjednicu Predsjedništva Foruma žena biraju predstavnice opštinskih odbora uz saglasnost Izvršnog odbora.

Predsjednica Predsjedništva Foruma žena, je po funkciji, član Glavnog odbora, a predsjednice opštinskih foruma žena su, po funkciji, članovi opštinskih odbora.

Nadzorna komisija

Član 45.

Nadzorna komisija obavlja poslove kontrole prihoda i rashoda NOVE.

Nadzorna komisija ima 5 članova koje bira Glavni odbor, izvan svog sastava.

Nadzorna komisija je dužna da, o svim nepravilnostima izvijesti predsjednika i GO.

Statutarna komisija

Član 46.

Statutarna komisija učestvuje u pripremi prijedloga za izmjene i dopune Statuta i, u formi mišljenja, tumači Statut i statutarnost opštih akata NOVE.

Statutarnu komisiju bira Glavni odbor. Statutarna komisija broji 5 članova, koji moraju biti diplomirani pravnici.

Statutarna komisija podnosi izvještaj Glavnom odboru.

VIII ORGANIZACIJA NOVE

Član 47.

NOVA je organizovana po teritorijalnom principu. Teritorijalni princip ostvaruje se kroz: mjesne, opštinske, gradske i regionalne odbore. Članovi NOVE pripadaju odgovarajućoj organizaciji, prema mjestu prebivališta. Evidenciju članstva, kroz kartoteku i u elektronskoj formi, vode opštinski odbori. Centralnu evidenciju članstva vodi Izvršni odbor.

Član 48.

Mjesne organizacije se osnivaju za dio teritorije jedne opštine, po pravilu za područje mjesne zajednice. Opštinske organizacije se osnivaju za teritoriju jedne opštine. Opštinska organizacija, u gradu koji u svom sastavu ima više opština, može se osnovati i za područje jedne gradske opštine, ukoliko Izvršni odbor procijeni da je to politički opravdano. U tom slučaju opštinska organizacija gradske opštine ima ista prava i obaveze kao i ostale opštinske organizacije.

Regionalne organizacije formiraju se u slučaju regionalizacije Republike ili u posebnim okolnostima koje procjenjuje Izvršni odbor. Princip regionalnog organizovanja i nadležnosti propisuje Izvršni odbor.

Opštinska organizacija

Član 49.

Opštinsku organizaciju čine svi članovi NOVE u određenoj opštini.

Najviši organ opštinske organizacije je skupština.

Skupštinu organizacije saziva predsjednik opštinskog odbora, opštinski odbor, 1/3 mjesnih odbora, 1/3 članstva opštinske organizacije ili Izvršni odbor NOVE.

Način izbora i broj predstavnika skupštine opštinske organizacije utvrđuje Izvršni odbor NOVE.

Skupština opštinske organizacije punovažno odlučuje kada zasijedanju prisustvuje većina predstavnika.

Skupština odlučuje većinom prisutnih članova.

Skupština opštinske organizacije:

- donosi plan rada opštinske organizacije;
- bira članove opštinskog odbora;
- usvaja izvještaj o radu i o finansijskom poslovanju opštinskog odbora između dvije skupštine.

Opštinski odbor

Član 50.

Opštinski odbor NOVE rukovodi radom opštinske organizacije između dvije Skupštine.

Opštinski odbor se osniva u opštini u kojoj ima najmanje 50 članova NOVE. U izuzetnim slučajevima, Izvršni odbor NOVE može odlučiti da taj broj bude i manji.

Opštinski odbor čine:

- predsjednik i potpredsjednici;
- članovi izabrani na skupštini organizacije;
- članovi Glavnog odbora iz te organizacije;

- odbornici;
- kooptirani članovi (do 20% od broja izabranih članova);
- predsjednik opštinskog Kluba mladih;
- predsjednica opštinskog Foruma žena.

Opštinski odbor odlučuje prostom većinom glasova, izuzev u Statutom predviđenim situacijama.

Sjednicu Opštinskog odbora sazivaju predsjednik odbora, 1/3 članova odbora ili Izvršni odbor NOVE, najmanje jednom u 2 (dva) mjeseca.

Mandat opštinskog odbora je 4 godine.

U slučaju da član Opštinskog odbora neopravdano odsustvuje uzastopno sa tri sjednice, prestaje mu mandat u opštinskom odboru.

Član 51.

Opštinski odbor ima svoj pečat.

Pečat opštinskog odbora je okruglog oblika sa oznakom NOVE u sredini, po čijem obodu je kružno upisano ime Nove srpske demokratije i ime opštinskog odbora.

Član 52.

Opštinski odbor:

- radi na širenju organizacije, ideja i popularizaciji Programa NOVE na teritoriji opštine;
- sprovodi politiku i odluke NOVE i odgovara za njihovu realizaciju;
- obavezan je da obavi sve poslove koje mu povjeri Izvršni odbor NOVE;
- bira predsjednika i potpredsjednike Opštinskog odbora čiji program rada je odobren od strane Izvršnog odbora NOVE;
- razriješava predsjednika opštinskog odbora;
- razrešava potpredsjednike na prijedlog predsjednika;
- bira i razriješava predsjednika opštinskog Izvršnog odbora, na prijedlog predsjednika Opštinskog odbora;
- bira Izvršni odbor iz reda članova Opštinskog odbora, ukoliko Opštinski odbor broji više od 30 članova;
- sprovodi izborne aktivnosti u izbornoj kampanji i odgovoran je za njihovu realizaciju;
- vodi finansijsko poslovanje odbora;
- bira skupštinare za Skupštinu NOVE;
- bira članove Glavnog odbora NOVE, tajnim glasanjem, čiji mandat verifikuje Skupština NOVE;
- osniva i raspušta mjesne odbore, odnosno, imenuje i razrješava povjerenike ako nije u mogućnosti da formira mjesni odbor;
- razmatra izvještaj odborničkog kluba i dostavlja ga Izvršnom odboru NOVE na usvajanje;
- prati rad odbornika i o tome redovno izvještava Izvršni odbor NOVE;
- vodi evidenciju članstva, kroz kartoteku i u elektronskoj formi;
- sačinjava listu kandidata za odbornike i dostavlja je Izvršnom odboru NOVE na verifikaciju;
- bira predstavnike za lokalnu vlast u kojoj učestvuje NOVA i dostavlja je Izvršnom odboru NOVE na verifikaciju;

- razriješava Izvršni odbor Opštinskog odbora;
- osniva i raspušta opštinski Klub mladih;
- osniva i raspušta opštinski Forum žena.

Izbor i razriješenje predsjednika opštinskog odbora

Član 53.

Kandidat za predsjednika opštinskog odbora obavezan je da predloži svoj program rada. Program u pisanoj formi mora biti dostavljen Izvršnom odboru NOVE najkasnije 7 (sedam) dana prije održavanja izborne sjednice.

Kandidat čiji program nije odobren od strane Izvršnog odbora ne može se kandidovati za predsjednika Opštinskog odbora.

Predsjednik predlaže svoje potpredsjednike - najviše tri.

O kandidatu za predsjednika i potpredsjednike glasa se u cjelini.

Ako se kandiduje više od jednog kandidata za funkciju predsjednika, na glasačkom listiću se žrebom određuje redoslijed.

Kandidat koji u prvom krugu glasanja dobije apsolutnu većinu glasova Opštinskog odbora izabran je za predsjednika Opštinskog odbora. Ako u prvom krugu ni jedan od kandidata ne dobije apsolutnu većinu u drugi krug prolaze dva kandidata sa najvećim brojem glasova. Ko u drugom krugu dobije više glasova izabran je za predsjednika Opštinskog odbora.

Mandat predsjednika Opštinskog odbora traje 4 godine, a može prestati i prije isteka vremena na koje je biran:

- ostavkom;
- razriješenjem od strane Opštinskog odbora;
- razriješenjem od strane Izvršnog odbora.

Razriješenje može pokrenuti:

- 1/3 članova opštinske organizacije;
- 2/3 članova opštinskog odbora.

Kada razriješenje pokreću članovi opštinske organizacije ili Opštinskog odbora, o tome u formi dopisa, najkasnije 3 (tri) dana pred sjednicu na kojoj će se odlučivati mora biti obaviješten predsjednik Izvršnog odbora NOVE. O razriješenju se glasa tajno. Predsjednik je razriješen ako za razriješenje glasa apsolutna većina članova Opštinskog odbora. Razriješenjem predsjednika, u ovom postupku, razriješeni su i potpredsjednici i predsjednik opštinskog Izvršnog odbora.

Član 54.

Program rada kandidata za predsjednika Opštinskog odbora sadrži:

- političku i profesionalnu biografiju kandidata;
- sveobuhvatni četvorogodišnji plan rada i razvoja infrastrukture NOVE na teritoriji opštine.

Mjesna organizacija

Član 55.

Mjesna organizacija bira svoj mjesni odbor u skladu sa Statutom i odlukom nadležnog opštinskog odbora i Izvršnog odbora NOVE. Mjesni odbor obavlja poslove povjerene mu od opštinskog odbora kojemu pripada. Mjesni odbor ima najmanje 7 (sedam) članova (na

seoskom području najmanje 3). Mjesni odbor bira predsjednika, koji o radu mjesnog odbora izvještava opštinski odbor.

Predsjednici mjesnih odbora koji nijesu izabrani u opštinski odbor učestvuju u radu opštinskog odbora bez prava glasa.

IX PRIHODI I ZAPOŠLJENI

Član 56.

Prihodi NOVE su:

- mjesečna primanja u skladu sa zakonom o finansiranju političkih partija i drugim odgovarajućim zakonima;
- dobrovoljni doprinosi poslanika i svih članova Nove srpske demokratije koji su imenovani na plaćene funkcije u predstavničkim organima;
- prilozi članova i simpatizera NOVE;
- sponzorstva i donacije;
- ostali zakonski izvori.

Sredstvima NOVE, uz saglasnost Predsjednika NOVE, raspolaže i o njihovom korišćenju odlučuje Izvršni odbor NOVE.

Član 57.

Direktori, šefovi stručnih službi, sekretari i predsjednici komisija koje osniva Izvršni odbor NOVE mogu biti profesionalno angažovani.

Član 58.

Sistematizaciju radnih mjesta u administraciji NOVE utvrđuje Izvršni odbor.

X PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 59.

Nova srpska demokratija se formirala u postupku spajanja Srpske narodne stranke i Narodne socijalističke stranke, a u skladu sa članom 17. Zakona o političkim partijama.

Imovina Srpske narodne stranke i Narodne socijalističke stranke postala je imovinom Nove srpske demokratije.

Poslanički klub Srpske liste u Skupštini Crne Gore, čiji su konstituenti SNS i NSS funkcionisaće pod nepromijenjenim imenom, sa istim pravima i obavezama do konstituisanja novog skupštinskog saziva.

Klubovi odbornika Srpske liste čiji su konstituenti SNS i NSS mogu funkcionisti pod nepromijenjenim imenima, sa istim pravima i obavezama do konstituisanja novog saziva opštinskih skupština.

Izbor prvih organa i organizacija Nove srpske demokratije

Član 60.

Prvu Skupštinu Nove srpske demokratije čine skupštinari Srpske narodne stranke i Narodne socijalističke stranke, izabrani u skladu sa važećim statutarnim pravilima stranaka i u koordnaciji sa Inicijativnim odborom ujedinjenja - spajanja.

Prvi Glavni odbor NOVE bira se na Skupštini, verifikovanjem liste koju je predložio Inicijativni odbor ujedinjenja.

Prvog predsjednika NOVE, Skupštini spajanja predlaže Inicijativni odbor ujedinjenja. Prvog predsjednika, zamjenika predsjednika i potpredsjednike, Skupština spajanja bira javnim glasanjem.

Prve Opštinske odbore Nove srpske demokratije proglašava Izvršni odbor NOVE, uz saglasnost Predsjedništva.

Najduže dvije godine od održavanja Prve Skupštine Nove srpske demokratije (Skupštine spajanja), uz prethodno konstituisanje organizacija NOVE u skladu sa usvojenim Statutom, izabrac se Glavni odbor po proceduri predviđenoj ovim Statuom.

Član 61.

Rad NOVE prestaje odlukom Skupštine NOVE, na predlog Glavnog odbora ili predsjednika NOVE.

Za odluku o prestanku rada NOVE mora glasati najmanje 2/3 skupštinarara.

U slučaju prestanka rada NOVE, sva imovina prelazi u vlasništvo Srpske Pravoslavne Crkve.

Član 62.

Ovaj Statut mijenja se odlukom Skupštine Nove srpske demokratije.

Prijedlog za izmjenu Statuta, odnosno donošenje novog može podnijeti:

- 1/3 skupštinarara;
- Glavni odbor;
- predsjednik.

Član 63.

Izmjene Statuta NOVE koje podrazumijevaju eventualno usklađivanje sa Zakonom o političkim partijama, može izvršiti i Predsjedništvo NOVE uz naknadnu saglasnost Glavnog odbora.

Član 64.

Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja.

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra – Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

LIBERALNA PARTIJA CRNE GORE

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

1. Ovim Statutom utvrđuju se: naziv, sjedište, pravni status i znak Liberalne partije Crne Gore /u daljem tekstu: LPCG/, predstavljanje i zastupanje; ciljevi i način djelovanja, članstvo, oblici organizovanja, organi partije, način njihovog izbora i opoziva, trajanje mandata i način odlucivanja; sredstva za rad LPCG i ostala pitanja značajna za rad partije.

Naziv i sjedište LPCG

Član 2.

1. Puni naziv političke stranke je: LIBERALNA PARTIJA CRNE GORE.
2. Skraćeni naziv političke stranke je: LPCG.
3. Naziv političke stranke na engleskom jeziku je: LIBERAL PARTY OF MONTENEGRO
4. Sjedište LPCG: PODGORICA.

Pravni status LPCG

Član 3.

1. LPCG je politička stranka koja svojstvo pravnog lica stiče upisom u registar političkih stranaka kod nadležnog ministarstva Vlade RCG.
2. Organizacijski djelovi LPCG nemaju svojstvo pravnog lica.

Predstavljanje i zastupanje LPCG

Član 4.

1. LPCG predstavlja i zastupa predsjednik LPCG.
2. LPCG može predstavljati i zastupati i potpredsjednik LPCG po ovlaštenju predsjednika LPCG.

Pečat

Član 5.

1. LPCG ima pečat kvadratnog oblika dimenzija 30 x 30 mm. U sredini je otisak znaka LPCG. Uz gornju ivicu pečata ispisane su riječi: Liberalna partija Crne Gore. Uz donju ivicu pečata ispisana je riječ Podgorica.
2. LPCG može imati više pečata uz obaveznu naznaku redog broja pečata.

3. Opštinski odbori LPCG imaju pečat. Pečat opštinskog odbora LPCG ima izgled jednak pečatu LPCG s tim da je na njemu uz donju ivicu pečata ispisan naziv odgovarajućeg opštinskog odbora LPCG i mjesto njegovog sjedišta.
4. Mladi LPCG mogu imati svoj pečat, s tim da je u sredini otisak MLPCG. Svoj pečat mogu imati i ostali organizacioni oblici LPCG .

Znak, zastava i himna

Član 6.

1. LPCG ima svoj znak, zastavu i himnu.
2. Znak, zastavu i himnu LPCG usvojiće Glavni odbor LPCG, nakon osnivanja stranke.

II CILJEVI I NAČELA DJELOVANJA

Ciljevi djelovanja

Član 7.

1. LPCG je politička stranka čiji su ciljevi usmjereni na stvaranje i izražavanje političke volje, te političko djelovanje građana koji Republiku Crnu Goru žele konstituisati i izgraditi kao građansku, demokratsku, nezavisnu i međunarodno priznatu državu.
2. Ciljevi LPCG su da svojim djelovanjem na načelima i tradicijama evropske liberalne demokratije ostvari ideale slobodnog pojedinca; slobodnog naroda; liberalne demokratije; privatne svojine: slobodnog tržišta i socijalne pravde.
3. LPCG će se zalagati za principe demokratskog, slobodnog i organizovanog društva, za civilizacijska dostignuća savremenog i naprednog dijela čovječanstva, za slobodu kritičkoj misli i izvornim vrijednostima tradicije i demokratije.
4. Politika LPCG izražavaće se u Statutu i Programu stranke, deklaracijama, rezolucijama i odlukama Konferencije, te u opštim i pojedinačnim aktima Glavnog odbora i drugih nadležnih organa, kao i u odlukama nosilaca funkcija u LPCG.

Temeljna načela političkog djelovanja

Član 8.

1. Političko djelovanje LPCG biće usmjereno na ostvarivanje slobodnog i otvorenog crnogorskog društva u kojem su ravnopravnost, sloboda, odgovornost, solidarnost, socijalna ravnoteža, preduzetništvo, građanska inicijativa i mogućnost ličnog prosperiteta svakog pojedinca temeljne vrijednosti.
2. Političko djelovanje LPCG usmjereno je na uključivanje Crne Gore u savremene evropske i svjetske političke, privredne i druge integracije.
3. Radi ostvarivanja svojih ciljeva, LPCG će se u svom unutrašnjem političkom djelovanju, posebno zalagati za ostvarivanje Crne Gore kao države – višestranačkog i parlamentarnog liberalno-demokratskog uređenja i vlasti - razvijene lokalne samouprave temeljene na načelima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi - pravnog i privrednog poretka usaglašenog s međunarodnim pravnim i političkim načelima i standardima.

Načelo javnosti djelovanja

Član 9.

1. Djelovanje LPCG je javno.
2. Javnost djelovanja osigurava se i ostvaruje blagovremenim i istinitim izvještavanjem članstva LPCG, te izvještavanjem javnosti, putem sredstava javnog informisanja.
3. Članstvo LPCG o radu stranke obavještava se dostavom pisanih materijala i putem sjednica organa LPCG.
4. Radi što potpunijeg ostvarivanja javnosti u svom radu, LPCG ce imati svoju internet prezentaciju, a može izdavati i svoj list. Odluku o izdavanju lista donosi Glavni odbor LPCG. LPCG po potrebi objavljuje propagandne i informativne materijale.
5. Predstavници sredstava javnog informisanja mogu biti prisutni sjednicama organa LPCG i izvještavati o radu tih organa.
6. Javnost se može isključiti sa sjednica organa LPCG ukoliko se na sjednicama organa raspravlja i odlučuje o pitanjima i podacima, čije bi objavljivanje i širenje štetilo interesima LPCG.

Načelo statutarnosti

Član 10.

1. U LPCG, opšti i drugi akti moraju biti u saglasnosti sa Statutom LPCG.

III ČLANSTVO, PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI*Redovno i počasno članstvo*

Član 11.

1. Članstvo u LPCG može biti redovno i počasno.
2. Redovni član LPCG može postati svaka punoljetna, poslovno sposobna, osoba koja uredno ispuni službenu prijavu za prijem u članstvo LPCG i ispunjava sljedeće uslove:
  - da nije član nijedne druge političke stranke u Crnoj Gori,
  - da se iz njenog ponašanja može zaključiti da će prihvatiti i neposredno sprovoditi Program, Statut i odluke Glavnog odbora i Predsjednika LPCG,
  - da se iz njenog ponašanja može zaključiti da će prihvatiti i ostvarivati prava, obaveze i odgovornosti koje proizilaze iz članstva u LPCG.
3. Počasnim članom LPCG može postati osoba koja naročito doprinosi ostvarivanju ciljeva LPCG i koja svojim djelovanjem doprinosi razvijanju i širenju liberalno-demokratskih vrijednosti u Crnoj Gori i šire.
4. Svaki član LPCG ima člansku kartu.
5. Postupak i druga pitanja vezana za prijem u članstvo LPCG detaljnije se uređuju Pravilnikom o prijemu u članstvo LPCG koji ce donijeti Glavni odbor partije.

Registar i evidencija članstva

Član 12.

1. U LPCG se vode registar i evidencija članstva.
2. Sekretarijat LPCG vodi službeni registar redovnih i počasnih članova prema kojem se utvrđuje status i ukupan broj članova LPCG.
3. Opštinski odbori LPCG vode evidenciju članstva na svom području.

Prava i obaveze članova LPCG

Član 13.

1. Prava člana LPCG su:
  - učestvovati u stvaranju i ostvarivanju politike LPCG,
  - učestvovati u radu LPCG te inicirati i podsticati njegov rad, birati i biti biran ili imenovan u tijela LPCG,
  - biti kandidatom LPCG za člana predstavničkog tijela na republičkim i lokalnim izborima te kandidatom LPCG za tijela izvršne vlasti na republičkom i lokalnom nivou,
  - podnositi prijedloge za rad i djelovanje, te predstavke i pritužbe nadležnim organima LPCG,
  - dobiti člansku kartu LPCG,
  - biti obavještavan o radu LPCG,
  - podnijeti ostavku na funkciju u LPCG na koju je izabran ili imenovan,
  - istupiti iz LPCG.
2. Obaveze člana LPCG su:
  - raditi i postupati u skladu sa Statutom i programskim aktima LPCG,
  - savjesno obavljati posebne poslove i obaveze koje je preuzeo izborom ili imenovanjem u organe LPCG,
  - provoditi politiku LPCG u predstavničkim i izvršnim organima na republičkom i lokalnom nivou,
  - u svom javnom djelovanju postupati na način koji ne šteti vlastitom ugledu ili ugledu drugih članova LPCG,
  - svojim djelovanjem štititi i unaprijeđivati interese i ugled LPCG,
  - aktivno se uključiti u rad LPCG u razdobljima predizborne kampanje na republičkim i lokalnim izborima,
  - obavještavati nadležne organe LPCG o promjenama u ličnom statusu, kao što su promjene ličnog imena, prebivališta ili uobičajenog boravišta, adrese stanovanja, zanimanja, stručne spreme i slično,
  - uredno i redovno plaćati članarinu.

Osnove prestanka članstva

Član 14.

1. Osim nastupom opštih zakonskih pretpostavki, članstvo u LPCG prestaje:
  - istupanjem iz članstva,
  - brisanjem iz evidencije članstva,
  - isključenjem iz članstva.
2. Glavni odbor LPCG donosi pravilnik kojim se bliže uređuje način i postupak prestanka članstva u LPCG po svim osnovama iz stava 1 ovog člana.

Istupanje iz članstva

Član 15.

1. Istupanjem iz članstva prestaje članstvo u LPCG voljom dotadašnjeg člana.
2. Za istupanje iz članstva daje se pismena izjava koja ne mora biti obrazložena.
3. Sekretarijat LPCG izdaje, na zahtjev člana potvrdu o istupanju iz članstva LPCG.

Brisanje iz evidencije članstva

Član 16.

1. Brisanjem iz evidencije članstva prestaje članstvo u LPCG nastupom jedne od sljedećih objektivnih okolnosti:
  - ako je u prijavi za prijem u članstvo LPCG podnosilac prijave dao netačne ili neistinite podatke,
  - ako član LPCG nije obavijestio ovlašćenu osobu LPCG o promjeni svog ličnog imena, ili svoga prebivališta, a ovlašćena osoba nije pronašla člana ni nakon proteka roka od 6 mjeseci od prvog traženja,
  - ako član pristupi drugoj političkoj stranci,
  - smrću člana LPCG.
2. Nalog za brisanje iz evidencije članstva daje ovlašćeno lice sekretarijata LPCG, na prijedlog izvršnog odbora opštinskog odbora LPCG.
3. Popis osoba brisanih iz registra članstva LPCG vodi se u obliku posebne evidencije.
4. Protiv brisanja iz evidencije članstva zbog razloga iz stava 1. ovog člana, žalba nije dopuštena, ali se brisani član koji je brisan iz članstva zbog razloga iz čl. 16 st. 1 tač. 1,2 i 3 može ponovo učlaniti u LPCG, nakon što se otklone razlozi zbog kojih je brisan iz evidencije.

Isključenje iz članstva

Član 17.

1. Isključenjem iz članstva prestaje članstvo u LPCG članu koji:
  - ne poštuje Statut i programske akte LPCG,
  - svojim ponašanjem, djelovanjem ili postupanjem ugrozi interese LPCG, odnosno pojedinog organa LPCG, prouzrokuje ozbiljnu štetu ugledu LPCG ili pojedinom njegovom organu,
  - u svojim javnim istupima učestalo vrijeđa ili kleveće drugog člana LPCG ili u javnosti često iznosi političke stavove koji su u suprotnosti sa Statutom i programskim aktima LPCG.
2. Prijedlog za isključenje, s detaljnim obrazloženjem i navođenjem razloga zbog kojih se predlaže isključenje, može podnijeti svaki član LPCG i svaki organ LPCG.
3. Prijedlog za isključenje podnosi se nadležnom Izvršnom odboru opštinskog odbora LPCG, koje donosi odluku o odbijanju predloga ili o isključenju iz partije u roku od 30 dana od dana prijema predloga.
4. Protiv odluke o isključenju člana koji je isključen ima se pravo žalbe u roku od 8 dana od dana prijema odluke.
  - žalbi odluku donosi Vijeće časti LPCG u roku od 30 dana od prijema žalbe. Odluka Vijeća časti je konačna.

5. Osoba koja je isključenjem prestala biti član LPCG ne može se ponovo učlaniti u LPCG prije isteka 2 godine od dana donošenja odluke o isključenju, niti može prije isteka tog roka biti istaknuta ili podržana kao kandidat na republičkim ili lokalnim izborima.

IV ORGANI LIBERALNE PARTIJE CRNE GORE

Organizacijski oblici LPCG

Član 18.

1. Organi LPCG utvrđeni ovim Statutom su:
  - Konferencija LPCG,
  - predsjednik LPCG,
  - potpredsjednici LPCG,
  - Glavni odbor LPCG,
  - Savjet LPCG,
  - Poslanički klub,
  - Predsjednički kolegijum i
  - Vijeće časti LPCG.
2. Organizacijski dijelovi LPCG u pravilu slijede upravno-teritorijalnu podjelu Crne Gore.
3. Pri opštinskim odborima mogu se osnivati klubovi LPCG, kao posebni interesni organizacijski oblici članova LPCG.
4. U sjedištu LPCG djeluje Sekretarijat LPCG.

Savjetodavna i radna tijela

Član 19.

1. Glavni odbor LPCG, na prijedlog predsjednika LPCG može obrazovati savjetodavna i radna tijela LPCG.
2. Predsjednik LPCG bira i imenuje svoje savjetnike

KONFERENCIJA LPCG

Pravni status Konferencije LPCG

Član 20.

1. Konferencija LPCG je najviši statutarni i izborni organ LPCG.
2. Konferencija LPCG može biti redovna i vanredna.
3. Redovna konferencija je izborna, a vanredna može biti izborna ili tematska.
4. Redovna konferencija LPCG, održava se svake četvrte kalendarske godine.
5. Članovi redovne konferencije imaju mandat do sljedeće izborne Konferencije LPCG.

Sastav Konferencije LPCG

Član 21.

1. Konferenciju LPCG čine:
  - Predsjednik LPCG,
  - potpredsjednici LPCG,
  - poslanici LPCG,
  - predsjednici opštinskih odbora LPCG,
  - ostali članovi Glavnog odbora LPCG i
  - predstavnici Opštinskih odbora LPCG, izabrani u tom svojstvu.
2. Odluku o broju i načinu izbora članova Konferencije LPCG koje kandiduju Opštinski odbori LPCG, donosi Glavni odbor LPCG.
3. Radu konferencije mogu prisustvovati i gosti Konferencije, o čemu odluku donosi Glavni odbor LPCG, ali bez prava odlučivanja.

Sazivanje Konferencije LPCG

Član 22.

1. Redovnu Konferenciju LPCG saziva Predsjednik LPCG.
2. Vanrednu Konferenciju LPCG mogu sazvati Predsjednik i Glavni odbor LPCG, a iniciranje zakazivanja Vanredne konferencije može učiniti i najmanje 1/3 članova konferencije LPCG.
3. Ukoliko Vanrednu skupštinu saziva Predsjednik LPCG, to se čini bez posebne saglasnosti Glavnog odbora LPCG.
4. Kada Vanrednu Konferenciju LPCG saziva Glavni odbor LPCG samoinicijativno ili na prijedlog najmanje 1/3 članova Glavnog odbora. Odluka o sazivanju vanredne Konferencije LPCG mora biti donešena većinom glasova ukupnog broja članova Glavnog odbora. Odluka mora sadržati i datum održavanja vanredne Konferencije.
5. U slučaju da prijedlog za sazivanje vanredne Konferencije LPCG iz stava 3 ovog člana ne dobije potrebnu većinu glasova, takav se prijedlog ne može ponovo staviti na dnevni red sjednice Glavnog odbora LPCG prije proteka roka od 6 mjeseci od dana neprihvatanja prvobitnog prijedloga.

Nadležnost Konferencije LPCG

Član 23.

1. Konferencija LPCG:
  - donosi Statut i Program LPCG, te njihove izmjene i dopune,
  - usvaja programsku rezoluciju Konferencije LPCG kojom se utvrđuje politika LPCG u sljedećem mandatnom periodu, te ostale rezolucije i deklaracije o političkim pitanjima,
  - donosi odluke i druge akte iz svoje nadležnosti,
  - bira i razriješava predsjednika LPCG, potpredsjednike LPCG, 50 članova glavnog odbora LPCG, članove Vijeća časti LPCG,
  - usvaja izvještaj o radu predsjednika LPCG u razdoblju između dva zasijedanja Konferencije LPCG.

- usvaja izvještaj o radu Vijeća časti u razdoblju između dva zasjedanja Konferencije LPCG,
- usvaja izvještaj o finansijskom poslovanju LPCG u razdoblju između dva zasjedanja Konferencije LPCG,
- donosi, javnim glasanjem autentično tumačenje odredaba Statuta i drugih akata Konferencije LPCG,
- dodjeljuje priznanja pojedincima, organima te pravnim i drugim licima za značajnije doprinose radu LPCG,
- na prijedlog Glavnog odbora LPCG proglašava počasnog predsjednika LPCG iz redova bivših predsjednika LPCG koji su imali vanredne zasluge u izgradnji i sprovođenju programske politike LPCG,
- odlučuje o drugim pitanjima koja se tiču LPCG.

Predsjedništvo Konferencije LPCG

Član 24.

2. Konferencijom LPCG predsjedava predsjednik LPCG sa predsjedništvom koje osim njega čine, potpredsjednici LPCG i predsjednici opštinskih odbora LPCG. Konferencijom može predsjedavati umjesto predsjednika LPCG i drugi član predsjedništva ukoliko predsjedništvo o tome donese odluku.
3. Djelokrug rada Radnog predsjedništva Konferencije LPCG utvrđuje se Poslovníkom Konferencije LPCG.

Komisija Konferencije LPCG

Član 25.

1. Predsjedništvo Konferencije imenuje:
  - predsjednika i 4 člana verifikacione komisije Konferencije LPCG, koja nadzire verifikaciju članova Konferencije i utvrđuje broj članova Konferencije potreban za punopravan rad i odlučivanje,
  - predsjednika i 4 člana izborne komisije LPCG koja sprovodi i nadzire postupak izbora za funkcije i članstvo u organima LPCG, koje bira Konferencija LPCG,
  - predsjednika i 4 člana komisije za pritužbe Konferencije LPCG kojoj se mogu uputiti prigovori zbog nepravilnosti u radu Konferencije LPCG

PREDSJEDNIK LPCG

Nadležnost predsjednika LPCG

Član 26.

Predsjednik LPCG:

- predstavlja i zastupa LPCG,
- neposredno sprovodi politiku LPCG u skladu sa Programom i Statutom LPCG, te rezolucijama, deklaracijama i odlukama Konferencije LPCG i odlukama Glavnog odbora LPCG, konkretnim političkim djelovanjem,
- saziva i vodi ili ovlašćuje jednog od svojih potpredsjednika za vođenje sjednica Glavnog odbora LPCG, te potpisuje akte Glavnog odbora LPCG i Predsjedničkog kolegijuma,

- zakazuje Vanrednu konferenciju LPCG, shodno odredbama čl.22 st.2 i 3
- predlaže Konferenciji izbor, imenovanje i razrješenje potpredsjednika LPCG,
- imenuje i razrješava portparola LPCG,
- predlaže Glavnom odboru LPCG imenovanje i razrješenje članova i rukovodilaca savjetodavnih i radnih tijela LPCG,
- predlaže i daje na razmatranje i usvajanje Glavnom odboru LPCG, prijedlog poslaničke liste,
- predlaže i daje na usvajanje Glavnom odboru LPCG, sastav poslaničkog kluba,
- donosi odluku o imenovanju i razrješavanju službenika LPCG koje ne imenuje, odnosno ne razrješava Konferencija LPCG,
- imenuje i razrješava lične savjetnike sa dokazanim stručnim i političkim znanjima i iskustvom, koji čine Savjet LPCG.
- nadzire sprovođenje odluka i drugih akata nadležnih organa LPCG, te nadležnim organima LPCG predlaže mjere u slučaju njihovog nepoštovanja ili nesprovođenja,
- saziva radne sjednice organa LPCG bilo kojeg organizacionog nivoa u slučaju kada ocijeni da je to potrebno radi usklađivanja politike LPCG ili radi prevladavanja nastalih problema u radu pojedinih organa LPCG,
- daje saglasnost opštinskim odborima LPCG na zamjenu neaktivnih članova
- obavlja i druge poslove utvrđene ovim Statutom.

Izbor predsjednika LPCG

Član 27.

1. Svaki član LPCG može se kandidovati za predsjednika LPCG na izbornoj konferenciji, s tim što je obavezan pred Konferencijom LPCG iznijeti svoj izborni program, koji je priložio predsjedništvu Konferencije najmanje 15 dana prije dana održavanja Konferencije LPCG;
2. Predsjednik LPCG postaje kandidat koji dobije natpolovičnu većinu glasova na tajnom glasanju, verifikovanih članova Konferencije LPCG;
3. Ako nijedan od više predloženih kandidata ne dobije većinu glasova u prvom krugu izbora, sprovodi se drugi krug izbora u koji ulaze dva kandidata koji su u prvom izbornom krugu osvojili najviše glasova. U drugom krugu izabran je kandidat sa većim brojem dobijenih glasova prisutnih članova Konferencije LPCG;
4. Ako se ni u drugom krugu ne izabere predsjednik LPCG, Glavni odbor LPCG na konstitutivnoj sjednici bira vršioca dužnosti predsjednika LPCG, većinom glasova ukupnog broja članova Glavnog odbora LPCG i saziva vanrednu Konferenciju LPCG koja se mora održati u roku od 6 mjeseci;
5. Sjednicu novoizabranog Glavnog odbora LPCG saziva i vodi predsjednik Radnog predsjedništva Konferencije LPCG;
6. U slučaju da je na izborima za predsjednika LPCG učestvovao samo jedan kandidat, ali nije dobio potrebnu-natpolovičnu većinu glasova, primijenit će se odredbe iz st. 4. ovog člana, bez sprovođenja drugog kruga glasanja;
7. Ako predsjednik LPCG prestane da vrši svoju funkciju tokom trajanja svog mandata, Glavni odbor LPCG imenuje vršioca dužnosti predsjednika LPCG iz reda tog organa do isteka redovnog mandata predsjednika LPCG, odnosno do prve sljedeće Konferencije LPCG.

Prestanak funkcije predsjednika LPCG

Član 28.

1. Funkcija predsjednika LPCG prestaje:
  - ostavkom ili
  - uskraćivanjem povjerenja od strane Konferencije LPCG.
2. Inicijativu za uskraćivanje povjerenja može pokrenuti 1/3 članova Glavnog odbora LPCG. Inicijativa se smatra potvrđenom kada za nju glasa većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora LPCG.
3. U slučaju da Glavni odbor potvrdi inicijativu o pitanju povjerenja Predsjedniku LPCG, Glavni odbor zakazuje vanrednu konferenciju LPCG, sa isključivo tom tačkom dnevnog reda u roku, ne kraćem od 15 dana ni dužem od 30 dana, od dana potvrđivanja inicijative o preispitivanju povjerenja.
4. Smatra se izglasanim nepovjerenje predsjedniku LPCG ukoliko na tajnom glasanju za nepovjerenje glasa većina ukupnog broja članova-predstavnik Konferencije LPCG.

POTPREDSJEDNIK LPCG

Broj potpredsjednika i njihova nadležnost:

Član 29.

1. LPCG ima najmanje tri potpredsjednika koji:
  - zajedno sa predsjednikom LPCG sprovode politiku LPCG u skladu sa Programom i Statutom LPCG, i odlukama ostalih organa LPCG,
  - koordiniraju rad organa LPCG na svim nivoima,
  - u dogovoru sa predsjednikom LPCG obavljaju povjerene im poslove na unaprijeđenju rada i ukupne efikasnosti LPCG,
  - po ovlaštenju predsjednika predsjedavaju organima LPCG,
  - po ovlaštenju predsjednika zastupaju i predstavljaju LPCG,
  - daju izjave za sredstva javnog informisanja u ime LPCG,
  - obavljaju i druge povjerene im poslove od strane predsjednika, Konferencije i Glavnog odbora LPCG.

Izbor potpredsjednika LPCG

Član 30.

1. Potpredsjednike LPCG, po prijedlogu predsjednika LPCG, bira Konferencija LPCG, javnim glasanjem, većinom od ukupnog broja članova Konferencije LPCG.
2. Ako potpredsjednik LPCG prestane vršiti svoju funkciju tokom trajanja svog mandata, na prijedlog predsjednika LPCG, Glavni odbor LPCG imenuje vršioca dužnosti potpredsjednika LPCG do isteka redovnog mandata, odnosno do prve sljedeće Konferencije LPCG.

Prestanak funkcije potpredsjednika LPCG

Član 31.

1. Funkcija potpredsjednika LPCG prestaje:
  - ostavkom ili
  - uskraćivanjem povjerenja od strane Konferencije LPCG.
2. Inicijativu za uskraćivanje povjerenja može pokrenuti predsjednik LPCG ili 1/3 članova Glavnog odbora LPCG. Inicijativa se smatra potvrđenom kada za nju glasa većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora LPCG.
3. Ukoliko GO potvrdi inicijativu o pitanju povjerenja, GO zakazuje vanrednu Konferenciju LPCG u rokovima predviđenim u Član 28. st.1 tač. 2. ovog Statuta.
4. Smatra se izglasanim nepovjerenje potpredsjedniku LPCG, ukoliko na javnom glasanju za nepovjerenje glasa većina od ukupnog broja članova Konferencije LPCG.

*GLAVNI ODBOR LPCG**Sastav Glavnog odbora*

Član 32.

1. Glavni odbor LPCG čine:
  - predsjednik LPCG
  - potpredsjednici LPCG,
  - poslanici LPCG i
  - 45 do 55 članova-predstavnik predloženih od strane Opštinskih odbora LPCG i izabranih na Konferenciji LPCG.
2. Predsjednik LPCG, po položaju je predsjednik Glavnog odbora LPCG, a potpredsjednici LPCG su po položaju potpredsjednici Glavnog odbora LPCG.
3. Glavni odbor LPCG donosi poslovnik o svom radu.

Način odlučivanja Glavnog odbora

Član 33.

1. Glavni odbor LPCG donosi odluke iz svoje nadležnosti na sjednicama i na druge načine utvrđene Poslovnikom Glavnog odbora LPCG.
2. Odluku GO LPCG donijetu glasovima većine prisutnih članova-predstavnik, predsjednik LPCG ima pravo vratiti na ponovno razmatranje. Odluka se neće ponovo razmatrati ako za nju glasa većina od ukupnog broja članova-predstavnik GO LPCG.
3. Svaki član-predstavnik Glavnog odbora LPCG dužan je sprovoditi odluke GO LPCG i zastupati interes LPCG kao cjeline, bez obzira koji opštinski odbor LPCG ga je kandidovao za člana GO LPCG.

Nadležnost Glavnog odbora LPCG

Član 34.

1. Glavni odbor LPCG:
  - ostvaruje Program i Statut LPCG, te rezolucije, deklaracije i odluke Konferencije LPCG, konkretnim političkim djelovanjem i u tu svrhu donosi odluke, zaključke i druge opšte i pojedinačne akte za konkretizaciju politike LPCG,

- pokreće rješavanje političkih pitanja i o njima zauzima stav,
  - saziva Konferenciju LPCG, shodno ovlašćenjima iz Član 22 ovog Statuta,
  - utvrđuje i sprovodi izbornu strategiju i na predlog predsjednika LPCG, vrši izbor izbornog štaba,
  - odobrava kada, sa kim i pod kojim uslovima LPCG može zaključiti koalicioni sporazum,
  - određuje politiku kluba poslanika LPCG u Skupštini RCG i članova LPCG u organima izvršne vlasti,
  - na prijedlog predsjednika LPCG, razmatra i usvaja poslaničku listu kandidata za Skupštinu RCG,
  - donosi odluke o osnivanju opštinskih odbora i inicijativnih odbora LPCG,
  - na prijedlog predsjednika LPCG, Glavni odbor LPCG obrazuje savjetodavna i radna tijela predviđena Član 19 ovog Statuta,
  - odlučuje o inicijativama za ispitivanje povjerenja predsjedniku i potpredsjednicima LPCG,
  - ukoliko neki opštinski odbor LPCG ne djeluje u skladu sa Statutom i Programom LPCG, odlukama nadležnih organa stranke ili se radi o očiglednoj neaktivnosti i nekooperativnosti, Glavni odbor uz saglasnost Predsjednika stranke, može suspendovati rad predsjednika opštinskog odbora ili sam opštinski odbor. U ovakvom slučaju, predsjednik stranke imenuje V.D. predsjednika opštinskog odbora i/ili inicijativni odbor od tri do devet članova, za formiranje novog opštinskog odbora i taj mandat ne može trajati duže od 6 mjeseci.
  - priprema dokumentaciju, organizuje i obavlja druge potrebne poslove za pripremu Konferencije LPCG,
  - odlučuje o promjeni adrese sjedišta LPCG,
  - osim poslova utvrđenih ovim statutom, obavlja i druge poslove iz nadležnosti LPCG koji nijesu izričito stavljeni u nadležnost drugog organa ili funkcionera LPCG.
2. Prilikom usvajanja poslaničke liste kandidata za Skupštinu RCG, predsjednik stranke koji predlaže i Glavni odbor koji usvaja poslaničku listu, moraju voditi računa da se poslanički klub tretira kao tim najvišeg stručno-političkog ranga u LPCG, čiji član mora posjedovati visoka stručna znanja, moralne nazore i visoku demokratsku kulturu. Mora se posebno voditi računa da poslanički klub simbolizuje i širi duh idejnog i organizacionog jedinstva LPCG, što podrazumijeva, timski rad i najveći stepen permanentne saradnje sa funkcionerima stranke na ostvarivanju kratkoročnih i dugoročnih ciljeva LPCG.
  3. Glavni odbor LPCG i predsjednik LPCG, uravnoteženjem navedenih principa, trudiće se da dođu do optimalnog sastava poslaničke liste.

Povjerenik Glavnog odbora LPCG

Član 35.

1. GO LPCG, može samoinicijativno ili na predlog predsjednika LPCG, imenovati povjerenike iz redova članova LPCG za obavljanje pojedinih poslova. Odluka o imenovanju povjerenika mora sadržati opis zadatih poslova, ovlašćenja povjerenika, obaveze povjerenika i rok u kojem zadati poslovi trebaju biti obavljani.

2. Povjerenik podnosi izvještaj Glavnom odboru i predsjedniku LPCG.
3. Glavni odbor uz saglasnost predsjednika LPCG razrješava povjerenika po obavljenom poslu ili istekom roka određenog za obavljanje posla, a može ga i smijeniti i prije isteka roka, ukoliko nije zadovoljan njegovim radom.

SAVJET LPCG

Osnivanje i nadležnost

Član 36.

- Savjet LPCG čine lica sa dokazanim stručnim i političkim znanjima i iskustvom, koje imenuje i razrješava predsjednik stranke, a verifikaciju izbora i imenovanja vrši Glavni odbor LPCG.
- Savjet ne može imati manje od 5 članova.
- Osim imenovanih članova savjeta, savjet čine predsjednik i potpredsjednici LPCG.
- Savjetom predsjedava predsjednik LPCG ili član kojeg on odredi.
- Savjet LPCG je organ savjetodavnog karaktera koji će analizirati periodično, aktuelnu politiku, ekonomsku i privrednu situaciju i o tome davati svoje mišljenje, Glavnom odboru stranke.
- Savjet LPCG može biti inicijator i predlagač odluka, Glavnom odboru LPCG.
- Članovi Savjeta LPCG prisustvuju sjednicama Glavnog odbora LPCG na poziv predsjednika LPCG, bez prava odlučivanja, osim ako nijesu i članovi Glavnog odbora LPCG.
- Sazivanje sjednica Savjeta LPCG, način rada i odlučivanja, biće uređen posebnim poslovnikom o radu savjeta LPCG.

POSLANIČKI I ODBORNIČKI KLUBOVI

Osnivanje i nadležnost

Član 37.

1. Poslanici LPCG u Skupštini RCG i odbornici LPCG u Skupštinama opština radi usklađenog i što kvalitetnijeg političkog nastupa, osnivaju klubove poslanika, odnosno odbornika LPCG.
2. Klubovi poslanika i odbornika se osnivaju prije prve konstitutivne sjednice Skupštine RCG ili Skupštine opštine.
3. Poslanici i odbornici na prvoj osnivačkoj sjednici kluba biraju šefa kluba iz svojih redova. Predsjednik LPCG po pravilu predlaže šefa poslaničkog kluba u Skupštini RCG, a predsjednik opštinskog odbora šefa kluba u Skupštini opštine. Za slučaj da se ne može postići saglasnost između predsjednika LPCG i predsjednika opštinskog odbora LPCG, sa članovima poslaničkog, odnosno odborničkog kluba, oko izbora šefa kluba, konačnu odluku o izboru šefa poslaničkog kluba donosi GO LPCG, a za šefa odborničkog kluba, opštinski odbor LPCG.
4. Sjednicama kluba poslanika i kluba odbornika mogu prisustvovati članovi LPCG, koje pozove na konsultacije i od njih zatraži stručnu pomoć, šef kluba.

5. Predsjednik LPCG i predsjednik opštinskog odbora LPCG po pravilu prisustvuju svim sjednicama poslaničkog, odnosno odborničkog kluba.
6. Obaveza je svih poslanika LPCG da redovno komuniciraju sa članovima LPCG na cijelom području Crne Gore, da posjećuju njihove sjednice i sastanke, gostuju na tribinama i drugim manifestacijama LPCG.

PREDsjednički KOLEGIJUM LPCG

Sastav predsjedničkog kolegijuma

Član 38.

1. Predsjednički kolegijum sačinjavaju:
  - predsjednik LPCG,
  - potpredsjednici LPCG,
  - predsjednik Konferencije LPCG i
  - predsjednici opštinskih odbora LPCG.
2. Predsjednički kolegijum saziva predsjednik LPCG i njime predsjedava.
3. Predsjednika LPCG u sazivanju i predsjedavanju predsjedničkim kolegijumom, može zamjenjivati jedan od potpredsjednika LPCG, po ovlaštenju predsjednika LPCG.

Nadležnost predsjedničkog kolegijuma

Član 39.

1. Na predsjedničkom kolegijumu predsjednici opštinskih odbora LPCG izvještavaju o stanju u opštinskim odborima LPCG i daju vlastite procjene političke situacije u jedinicama lokalne samouprave.
2. Predsjednički kolegijum LPCG ne donosi kolektivne političke odluke, izuzev kada neophodnost takve odluke procijeni predsjednik LPCG i/ili Glavni odbor LPCG, a ona se tiče aktuelne političke situacije u Crnoj Gori.
3. Predsjednik stranke ili ovlašćeni podpredsjednik podnose izvještaj o održanom predsjedničkom kolegijumu, na prvoj narednoj sjednici Glavnog odbora LPCG.

VIJEĆE ČASTI LPCG

Sastav i konstituisanje Vijeća časti LPCG

Član 40.

1. Vijeće časti LPCG čini 5 članova izabranih na Konferenciji LPCG.
2. Konstitutivnu sjednicu Vijeća časti LPCG na kojoj se bira predsjednik Vijeća časti, saziva predsjednik LPCG.
3. Vijeće časti LPCG, punopravno odlučuje ako sjednici prisustvuje većina njegovih članova, a punopravne odluke donosi većinom glasova od ukupnog broja članova.
4. Članstvo u Vijeću časti LPCG isključuje vršenje dužnosti ili članstva u drugim organima LPCG.

Nadležnost Vijeća časti

Član 41.

1. Vijeće časti LPCG:

- donosi kodeks ponašanja članova LPCG u skladu sa ovim Statutom i vrši nadzor nad njegovim poštovanjem,
- razmatra pojedinačne pritužbe članova LPCG koje se odnose na povredu članskih prava zagarantovanih Statutom LPCG od strane drugog člana ili organa LPCG
- upozorava na pojave netolerancije, netrpeljivosti i omalovažavanja drugih članova ili organa LPCG, te kleveta i uvreda između članova LPCG i Glavnom odboru predlaže mjere za njihovo sprečavanje i otklanjanje,
- donosi drugostepenu odluku o isključenju člana iz članstva LPCG.

Članovi Vijeća časti LPCG prisustvuju sjednicama Glavnog odbora LPCG na poziv predsjednika LPCG, bez prava odlučivanja.

Vijeće časti LPCG, podnosi izvještaj o svom radu, Konferenciji LPCG.

*OPŠTINSKI ODBOR LPCG**Osnivanje opštinskog odbora LPCG*

Član 42.

2. Odluku o osnivanju opštinskog odbora LPCG donosi Glavni odbor LPCG.
3. Poslove i zadatke na osnivanju opštinskog odbora izvršava i sprovodi inicijativni odbor LPCG, kojeg svojom odlukom imenuje Glavni odbor LPCG, dajući mu rok za osnivanje opštinskog odbora.
4. Rok za osnivanje opštinskog odbora, dat inicijativnom odboru, ne može biti duži od 6 mjeseci.
5. Opštinski odbor se osniva na opštinskoj konferenciji LPCG.

Opštinska konferencija LPCG

Član 43.

1. Opštinska Konferencija je najviši izborni organ opštinske organizacije LPCG.
2. Opštinska konferencija može biti redovna i vanredna.
3. Redovnu Konferenciju saziva predsjednik opštinskog odbora svake druge godine.
4. Vanrednu opštinsku konferenciju saziva predsjednik LPCG ili 2/3 većina članova opštinskog odbora. Rok za sazivanje vanredne opštinske konferencije ne može biti kraći od 15 dana, ni duži od 30 dana.
5. Opštinsku Konferenciju LPCG čine od 3 do 5 članova iz svake podružnice opštinskog odbora.
6. Opštinska konferencija na prijedlog predsjednika podružnice imenuje radno predsjedništvo od 3 do 5 članova.
7. Opštinska konferencija bira i razriješava tajnim glasanjem i prostom većinom, predsjednika opštinskog odbora LPCG i članove opštinskog odbora LPCG.

Izvršni odbor opštinskog odbora

Član 44.

1. Opštinski odbor ima i svoj izvršni odbor kojeg imenuje i kojim predsjedava predsjednik opštinskog odbora.
2. Izvršni odbor je savjetodavni organ predsjedniku i opštinskom odboru LPCG.
3. Izvršni odbor je tijelo koje prati, proučava i analizira političku situaciju u opštini i preduzima političke akcije koje najcjelishodnije doprinose jačanju ugleda LPCG u opštini.
4. Izvršni odbor može davati predlagati mjere, pokretati inicijative i upućivati savjete o kojima će se voditi rasprava i donositi odluke na sjednicama opštinskog odbora.
5. Sjednice izvršnog odbora saziva i njima predsjedava predsjednik opštinskog odbora. Sjednice se sazivaju po potrebi a u pravilu prije svake sjednice opštinskog odbora LPCG.
6. Izvršni odbor čine tri do devet predstavnika, ne uračunavajući članove po funkciji, predsjednika opštinskog odbora, sekretara i predsjednika odborničkog kluba.
7. Predsjednik opštinskog odbora imenuje i razrješava sekretara i blagajnika i može razriješiti i imenovati nove članove izvršnog odbora ukoliko pokazuju nezainteresovanost, nekooperativnost ili rade protiv programskih opredjeljenja LPCG.

Sastav opštinskog odbora LPCG

Član 45.

1. Opštinski odbor čine:
  - predsjednik, sekretar,
  - predsjednik odborničkog kluba i
  - od 1 do 3 predstavnika podružnice, zavisno od njene brojnosti.
2. Na prijedlog predsjednika opštinskog odbora LPCG vrši se zamjena neaktivnih članova opštinskog odbora i prije isteka njihovog mandata. Zamjena se može vršiti samo na sjednicama opštinskog odbora, a najviše do 1/3 članova opštinskog odbora i uz pismenu saglasnost predsjednika stranke.

Nadležnost opštinskog odbora LPCG

Član 46.

1. Opštinski odbor razmatra i usvaja:
  - godišnji izvještaj o radu i plan rada koje podnosi predsjednik opštinskog odbora,
  - prijedlog odborničke liste i liste kandidata za izvršnu vlast u opštini. Član opštinskog odbora može dati prijedlog kompletne liste ili amandmanski djelovati na prijedlog liste, koju po pravilu posnosi predsjednik opštinskog odbora LPCG.
2. Opštinski odbor donosi:
  - odluku o opozivu predstavnika u izvršnoj vlasti opštine,
  - odluku o broju podružnica u opštinskoj organizaciji i o osnivanju podružnice, kao i odluku o raspuštanju podružnice, smjenjivanju predsjednika, sekretara i blagajnika podružnice,
  - druge odluke iz svoje nadležnosti.

3. Opštinski odbor određuje i bira predstavnike za Konferenciju LPCG.
4. Opštinski odbor na prijedlog predsjednika opštinskog odbora može formirati radna tijela za sprovođenje vlastitih inicijativa i inicijativa drugih organa stranke.
5. Sjednicama opštinskog odbora mogu prisustvovati članovi odborničkog kluba i članovi izvršnog odbora bez prava odlučivanja, a drugi članovi mogu prisustvovati samo na poziv predsjednika.
6. Članstvo u opštinskom odboru, nespojivo je sa članstvom u izvršnom odboru i odborničkom klubu, izuzev predsjednika, sekretara i predsjednika odborničkog kluba, koji su članovi opštinskog odbora po funkciji.

Način odlučivanja u opštinskom odboru LPCG

Član 47.

1. Opštinski odbor odlučuje javnim glasanjem i većinom od prisutnih članova.

Predsjednik opštinskog odbora LPCG

Član 48.

1. Predsjednik opštinskog odbora LPCG predstavlja i zastupa opštinsku organizaciju između dvije opštinske konferencije i za svoj rad odgovoran je opštinskom odboru.
2. Predsjednik opštinskog odbora i članovi opštinskog odbora koji su izabrani za članove Glavnog odbora LPCG, obavezni su redovno izvještavati izvršni odbor i opštinski odbor sa političkim i drugim stavovima LPCG.

Podružnica opštinskog odbora LPCG

Član 49.

1. Odluku o osnivanju i broju podružnica u opštini, donosi opštinski odbor LPCG zavisno od broja članova u opštinskoj organizaciji.
2. Podružnica iz svog članstva bira predsjednika, javnim glasanjem, natpolovičnom većinom prisutnih članova podružnice, a predsjednik imenuje sekretara i blagajnika podružnice.
3. Predsjednik opštinskog odbora uz prethodnu odluku opštinskog odbora LPCG može raspustiti podružnicu, smijeniti predsjednika, sekretara i blagajnika podružnice i organizovati izbore u podružnici.

MLADI LPCG

Klubovi mladih LPCG

Član 50.

1. U sastavu LPCG, a u skladu sa programskim ciljevima LPCG, formiraju se klubovi mladih LPCG – članova do 28 godina starosti koji se osnivaju pri opštinskim odborima LPCG i imaju svoja unutrašnja pravila koja moraju biti u skladu sa statutom LPCG.
2. Naziv, unutrašnje uređenje, sastav organa, nadležnost njihovog rada i djelovanja i druga pitanja od značaja za rad Mladih LPCG uređuju se pravilima o radu Mladih LPCG koje donosi Glavni odbor LPCG.

3. Mladi LPCG održavaju svoju izbornu Konferenciju svake druge godine, po pravilu prije Konferencije LPCG.
4. Jedan od potpredsjednika LPCG učestvuje u koordinaciji klubova mladih liberala.

Ostali klubovi LPCG

Član 51.

1. Članovi LPCG mogu osnivati i druge interesne klubove pri opštinskim odborima LPCG /žene, ekolozi, penzioneri i sl./
2. Na klubove iz prethodnog stava ovog člana primijenije se odgovarajuće odredbe Član 45. ovog Statuta.

SEKRETARIJAT LPCG

Organizacija i nadležnost Sekretarijata LPCG

Član 52.

1. Sekretarijat LPCG djeluje u sjedištu LPCG i obavlja stručne, administrativne, organizatorsko-tehničke i finansijsko-računovodstvene poslove u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i radu sekretarijata i njegovih stručnih službi.
2. Radom sekretarijata rukovodi glavni sekretar LPCG.
3. Organizacija i rad sekretarijata uređuju se posebnim pravilnikom koji donosi Glavni odbor LPCG.
4. Sekretarijat LPCG obezbjeđuje uredno dostavljanje i obavještanje između svih organa stranke u njenoj unutrašnjoj komunikaciji.

V SREDSTVA ZA RAD I POSLOVANJE LPCG

Način sticanja prihoda i određivanje članarine

Član 53.

1. LPCG stiče prihode od članarine, dobrovoljnih priloga, izdavačke djelatnosti, prodaje propagandnog materijala, organizacije stranačkih manifestacija, državnog budžeta, opštinskih budžeta i drugih zakonom dozvoljenih izvora.
2. Glavni odbor LPCG određuje iznos članarine za svaku tekuću godinu. Visina članarine može biti kategorisana po pojedinim kategorijama članstva LPCG (poslanici, članovi u izvršnoj vlasti, stranački funkcioneri, studenti, penzioneri i sl.)

VI IZMJENE I DOPUNE STATUTA LPCG

Postupak izmjena i dopuna odnosno donošenja novog Statuta LPCG

Član 54.

1. Prijedlog izmjena i dopuna odnosno predlog novog Statuta LPCG mogu dati:
  - Predsjednik LPCG,
  - Glavni odbor LPCG,

- Predsjednički kolegijum LPCG ili
  - najmanje tri opštinska odbora LPCG.
2. Amandmane na prijedloge iz prethodnog stava ovog člana mogu dati svi organi LPCG na svim nivoima, te svaki član Konferencije u skladu sa poslovníkom Konferencije.
  3. Prijedlog izmjena i dopuna odnosno prijedlog novog statuta LPCG iz stava 1 ovog člana mora biti dostavljen svim predsjednicima opštinskih odbora LPCG, najmanje 45 dana prije dana održavanja Konferencije LPCG na kojoj će se odlučivati o tim prijedlozima.

VII PRESTANAK LPCG

Način prestanka LPCG

Član 55.

1. LPCG prestaje postojati nastupanjem opštih zakonskih pretpostavki utvrđenih Zakonom o političkim strankama.
2. Ukoliko o prestanku LPCG odlučuje Konferencija stranke, odluka o prestanku mora biti donešena sa više od $\frac{3}{4}$ glasova ukupnog broja članova Konferencije LPCG.
3. U slučaju da bude donešena odluka o prestanku rada LPCG, o imovini stranke će odluku donijeti Glavni odbor stranke.

VIII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 56.

Ovaj Statut stupa na snagu danom donošenja na osnivačkoj Konferenciji LPCG.

U Podgorici 31. 10. 2004. godine

Demokratski centar Crne Gore

Na osnovu člana 11. Zakona o političkim partijama («Sl.list R», broj 21/04), Osnivačka skupština Demokratskog Centra Crne Gore na zasjedanju održanom 07.02. 2009. donosi

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovim Statutom Demokratski Centar Crne Gore (DCCG) uređuje i utvrđuje: svoj naziv, znak, sjedište, ciljeve, način informisanja javnosti, načela djelovanja, prava i obaveze članova, oblike organizovanja, organe upravljanja, načine njihovog izbora i opoziva, imenovanja i smjenjivanja, trajanje mandata, sredstva za rad, prestanak rada, te druga pitanja od interesa za članstvo i rad stranke.

Član 2.

DCCG je samostalna demokratska stranka slobodnih i odgovornih članova/ica koji djeluju radi ostvarivanja sljedećih programskih načela i ciljeva:

- poštovanja čovjeka, njegovog dostojanstva, prava i sloboda, nezavisno od njegovog političkog uvjerenja, vjerske i nacionalne pripadnosti, pola, polne orijentacije i socijalnog stanja;
- afirmacije ravnopravnosti polova;
- zajamčenih prava ljudi na zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, socijalnu zaštitu, radna, porodična i druga prava;
- održivog privrednog razvoja;
- ostvarivanja socijalne i nacionalne ravnopravnosti građana/ki i njihovih kolektiviteta u Crnoj Gori;
- ostvarivanja demokratskog političkog i pravnog poretka u državi te vladavine prava i socijalne pravde;
- razvoja pluralističkoga, pravednog i solidarnog društva, visokog, evropskog kvaliteta života za sve društvene slojeve;
- skladnog i ubrzanog društvenog razvoja;
- uspostavljanja društvene, ekonomske i političke podloge za unapređivanje lokalne samouprave i uravnoteženja regionalnog razvoja;
- zaštite prirode, čovjekove okoline i zdravlja ljudi.

Član 3.

U ostvarivanju političkih načela i ciljeva iz člana 2. Ovoga Statuta, DC se, polazeći od načela političkog legitimiteta i legaliteta, koristi demokratskim i nenasilnim parlamentarnim i vanparlamentarnim sredstvima, ne prihvatajući nedemokratske, totalitarne ili druge nasilne metode.

Član 4.

U ostvarivanju svojih ciljeva i programa DC saraduje s političkim partijama, strankama i asocijacijama, kao i drugim nepolitičkim organizacijama u zemlji i inostranstvu, u skladu sa svojim programskim interesima i ciljevima, a na osnovu odluke organa stranke (Skupština).

Član 5.

DC djeluje na području Crne Gore.

Puni naziv stranke je Demokratski centar Crne Gore. Skraćeni naziv je DC. Uz puni naziv, u političkoj aktivnosti i pravnom prometu koristi se skraćeni naziv.

Član 6.

DC je pravno lice. DC je upisan u registar političkih organizacija koji se vodi u nadležnom državnom organu Crne Gore.

DC predstavlja i zastupa predsjednik/ca DC. Predsjednik/ca DC može ovlastiti druge osobe da zastupaju i predstavljaju DC u skladu s ovim Statutom. Sjedište DC je u Podgorici.

Član 7.

DC ima pečat okruglog oblika, standardnog prečnika, u čijem središtu se nalazi znak DC, a po obodu tekst: Demokratski centar Crne Gore ispisan latiničnim pismom.

DC ima znak koji se sastoji od pravougaonika crvene boje u kojem se nalaze slova D i C bijele boje ispisan latiničnim pismom. U sredini znaka nalazi se mali krug koji povezuje slova D i C.

Zastava stranke je crvene boje u razmjeri 2:1 sa znakom stranke iz stava 2 ovoga člana.

Korištenje i čuvanje pečata, znaka i zastave DC utvrdiće se posebnom odlukom koju donosi Glavni odbor.

Član 8.

Rad i djelovanje DC je javno. Javnost rada i djelovanje članstva, organa i DC u cjelini ostvaruje se na javnim skupovima, tribinama, učešćem na okruglim stolovima i na druge načine, uspostavljajući odnose i djelujući na javno mnjenje građana/ki, birača, simpatizera/ki i članova/ica DC.

Javno djelovanje osigurava se i sjednicama i sastancima organa DC otvorenim za javnost, konferencijama za novinare, izjavama i saopštenjima za javnost.

Organi DC mogu raspravljati i odlučivati bez prisustva javnosti o unutarstranačkim pitanjima.

Član 9.

DC može dodjeljivati priznanja i nagrade za doprinos članova/ica u afirmaciji programa stranke. Kao priznanje DC može dodjeljivati stranačke medalje, značke i diplome.

Detaljnije odredbe o stranačkim priznanjima utvrdiće Glavni odbor posebnim pravilnikom.

II ČLANSTVO

Član 10.

Članom/icom DC može postati svaki punoljetan građanin/ka Crne Gore koji dobrovoljno potpiše pristupnicu i da prihvata Statut i Program DC.

Odluku o primanju u članstvo donosi opštinski, odnosno gradski odbor.

Svaki/a član/ica pripadnik/ica je opštinske, odnosno gradske organizacije DC prema mjestu prebivališta. Tamo gdje nije organizovana opštinska odnosno gradska organizacija DC, odluku o primanju u članstvo donosi Predsjedništvo. Član/ica DC ne može biti članom/icom druge političke stranke sa sjedištem u Crnoj Gori.

O članovima/icama DC vodi se registar članova/ica, izgleda i sadržaja kojega utvrđuje Glavni odbor DC posebnim pravilnikom.

Članstvo u DC-u je individualno.

Član 11.

Član/ica DC dužan/na je djelovati na utvrđivanju i ostvarivanju programskih ciljeva i zadataka stranke, čuvati njen ugled i imovinu.

Član/ica ima pravo da:

- učestvuje u ostvarivanju ciljeva DC;
- ravnopravno učestvuje u aktivnostima stranke;
- bira i bude biran/a u sve organe stranke;
- slobodno izražava svoje mišljenje u okviru stranke;
- slobodno daje prijedloge i pokreće inicijative koje nijesu u suprotnosti sa Statutom i osnovnim programskim i političkim stavovima stranke;
- dobije zaštitu stranke ukoliko bude ugrožen/a zbog obavljanja stranačkih aktivnosti;
- bude potpuno i blagovremeno informisan/a o aktivnostima DC;
- zahtijeva tumačenje Statuta i drugih opštih akata stranke od strane nadležnih organa;
- ostvaruje i druga prava predviđena Statutom i opštim aktima stranke.

Član/ica ima obavezu da:

- zastupa i ostvaruje programska načela, političke stavove i odluke stranke;
- poštuje Statut i odluke organa stranke;
- radi na očuvanju i unaprijeđenju ugleda stranke;
- u izbornoj kampanji se zalaže za uspjeh stranke na izborima;
- ispunjava i ostale obaveze u skladu sa Statutom ili opštim aktima stranke.

Član 12.

Član/ica DC ima obavezu redovnog plaćanja članarine u skladu s posebnom odlukom Glavnog odbora.

Član/ica može davati materijalnu podršku u obliku donacija, priloga i drugih oblika pomoći DC.

Član 13.

Osnov stranačke odgovornosti predstavlja izvršenje obaveza iz čl. 11 i 12, te pridržavanje opštih pravila civilizovanog ponašanja.

Nepridržavanjem (nepoštovanjem) pravila takvog ponašanja, član/ica ne doprinosi ostvarivanju interesa stranke, što se razmatra u postupku pred Sudom časti.

Protiv člana/ice čije je ponašanje i djelovanje usmjereno protiv odluka stranačkih organa ili nečasnim djelima i grubim postupcima krši Statut i programska načela i ciljeve stranke i na taj način šteti ugledu partije, sprovodi se disciplinski postupak.

Disciplinske mjere su pismena opomena i isključenje iz DC.

Način sprovođenja i mjere koje se mogu izreći u disciplinskom postupku bliže uređuje Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti koji usvaja Glavni odbor na prijedlog Statutarne komisije.

Član 14.

Osim nastupanjem opštih zakonskih pretpostavki, članstvo u DC prestaje;

- istupanjem iz članstva;
- brisanjem iz registra članova;
- isključenjem iz članstva.

Istupanje iz članstva

Istupanjem iz članstva, članstvo prestaje voljom dotadašnjeg člana/ice na osnovu njegove/njene pismene izjave ili činom vraćanja članske karte opštinskom odboru kojem pripada ili Sekretarijatu stranke.

Brisanje iz registra članova

Brisanjem iz registra članova prestaje članstvo u DC:

- ukoliko je prilikom učlanjenja potpisnik/ca pristupnice dao/dala netačne ili neistinite podatke;
- ukoliko član/ica pristupi drugoj političkoj stranci registrovanoj u Crnoj Gori;
- smrću člana/ice.

Isključenje iz članstva

Isključenjem iz članstva prestaje članstvo u DC članu/ici koji/a:

- svojim djelovanjem narušava Statut, Program i druge akte stranke;
- svojim ponašanjem ugrožava interese, nanosi štetu i ugrožava ugled DC u javnosti;
- u svojim javnim nastupima agresivno i netolerantno iznosi političke stavove koji su u suprotnosti sa Statutom i Programom ili vrijeđa i kleveće druge članove ili funkcionere stranke.

Prijedlog za isključenje s obrazloženjem i navođenjem konkretnih razloga (zbog kojih se predlaže isključenje) može podnijeti svaki član/ica ili svaki organ, tijelo stranke Suda časti.

Odluku o isključenju iz članstva donosi Predsjedništvo na prijedlog Suda časti.

Bliži uslovi za prestanak članstva, kao i sam postupak, utvrđuju se pravilnikom Suda časti.

Član 15.

Isključeni član/ica može podnijeti zahtjev za ponovni prijem u članstvo. Zahtjev se podnosi Nadzornom odboru DC, uz prethodno mišljenje opštinskog, odnosno gradskog odbora.

Zahtjev za ponovni prijem ne može se podnijeti prije nego što protekne godinu dana od dana donošenja konačne odluke o isključenju iz stranke.

Nadzorni odbor DC dužan je donijeti odluku o zahtjevu za ponovni prijem u roku od 60 dana od dana primanja zahtjeva.

Član 16.

Počasno članstvo

Status počasnog/ne člana/ice može biti dodijeljen osobi zaslužnoj za razvoj stranke.

Na obrazloženi predlog Predsjedništva, počasne članove/ice proglašava Skupština. Između zasijedanja Skupštine, na obrazloženi predlog Predsjedništva, odluku o dodjeli statusa počasnog/ne člana/ice donosi Glavni odbor.

Počasni članovi/ice mogu, po pozivu, učestvovati i na sjednicama radnih tijela DC, ali bez prava odlučivanja.

Član 17.

Pravo manjine

Članovi/ice DC koji se ne slažu sa odlukom većine, imaju pravo da svoje mišljenje i dalje zastupaju i brane u okviru organa stranke.

Član/ica DC ne može biti pozvan na odgovornost zbog iznijetog mišljenja ili glasanja u okviru organa stranke.

Grupa od 1/3 članova/ica svakog organa stranke ima pravo da traži reviziju odluke od strane višeg organa u stranke.

Član 18.

Simpatizeri

Kao saradnici u aktivnostima DC mogu učestvovati simpatizeri stranke, koji po pozivu mogu učestvovati i na sjednicama radnih tijela stranke, ali bez prava odlučivanja.

III ORGANIZACIJA STRANKE

Član 19.

DC je organizovan na teritorijalnom principu. Članovi/ice DC mogu se organizovati i po interesnoj osnovi.

U sklopu teritorijalne organizacije stranke mogu se na opštinskoj, gradskoj i državnoj osnovi organizovati interesni oblici rada i djelovanja članova/ica DC.

Član 20.

Članstvo DC teritorijalno je organizovano u sljedeće oblike djelovanja:

1. Demokratski centar Crne Gore;
2. gradska i opštinska organizacija DC;
3. mjesna organizacija.

U pojedinim opštinama i gradovima u kojima nije osnovana organizacija DC, djeluju povjerenici/e DC.

Stranka može imati i ogranke osnovane u inostranstvu od strane državljana/ki Crne Gore koji borave van zemlje i koji su članovi Demokratskog centra. Status ovih ogranaka reguliše se aktom koji donosi Glavni odbor na prijedlog Predsjedništva.

Član 21.

Članovi DC mogu se organizovati i po interesnoj osnovi u forume i savjete i stručne timove.

Forumi DC osnivaju se za posebne interesne društvene skupine.

Savjeti i stručni timovi DC osnivaju se za pojedina područja političkog i društvenog djelovanja.

III.1. Demokratski centar Crne Gore

Član 22.

Demokratski centar Crne Gore je jedinstvena politička organizacija koja obuhvata cjelokupno članstvo i sve organizacione oblike DC na području Crne Gore.

DC u pravnom prometu djeluje kao jedno pravno lice.

Organi DC su:

1. Skupština;
2. Glavni odbor;

3. Predsjednik;
4. Uže Predsjedništvo;
5. Predsjedništvo;
6. Izvršni odbor;
7. Statutarna komisija;
8. Nadzorni odbor;
9. Sud časti;
10. Politički savjet.

Pored navedenih organa DC, a u svrhu političkog djelovanja biraju se potpredsjednici/ice, Sekretarijat i poslovni direktor/ica DC.

III.1. a. Skupština DC

Član 23.

Skupština je najviše programsko, statutarno i izborno tijelo stranke.

Član 24.

Skupština može biti redovna i vanredna.

Redovna Skupština je izborna, saziva se i održava jednom u četiri godine. Na prijedlog Predsjedništva, Glavni odbor donosi odluku o sazivanju Skupštine.

Odluka određuje broj članova Skupštine i prijedlog dnevnog reda, a objavljuje se najmanje 30 dana prije održavanja Skupštine.

Odluka Glavnog odbora sadrži pravila o načinu izbora i broju članova Skupštine, prijedlog dnevnog reda, te teme i izvještaje za Skupštine. Glavni odbor donosi odluku o načinu izbora i broju članova Skupštine

Na prijedlog Predsjedništva, ili najmanje 1/2 opštinskih organizacija stranke, Glavni odbor dužan je sazvati Skupštinu na vanredno zasjedanje.

Vanredna Skupština može biti izborna.

Sjednicom Skupštine predsjedava njen/a član/ica u svojstvu predsjedavajućeg/e kojeg/koju Skupština bira na početku svakog zasjedanja.

Član 25.

Sastav Skupštine

Skupštinu čine:

- Predsjednik/ca, potpredsjednici/ce i članovi/ce Predsjedništva stranke;
- Članovi/ice stalnog sastava Glavnog odbora;
- Članovi Izvršnog odbora;
- Predsjednici/ce i članovi/ice Nadzornog odbora, Suda časti, Statutarne komisije, Političkog savjeta;
- Predsjednik/ca opštinskih, gradskih organizacija stranke;
- Poslovni direktor stranke;
- Portparol stranke;
- Predsjednik kluba, mreže Mladih;
- Predsjednica Kluba, mreže žena;
- Izabrani/e predstavnici/ce opštinskih organizacija prema srazmjeri koju utvrdi Predsjedništvo.

Ukupan broj članova/ica Skupštine pred njeno održavanje utvrđuje Glavni odbor DC.

Član 26.

Nadležnosti Skupštine

Skupština DC:

1. donosi Program stranke i Statut stranke,
2. donosi deklaracije, utvrđuje političke smjernice stranke,
3. bira i razrješava predsjednika/cu, potpredsjednike/ce, članove/ice Glavnog odbora, članove/ice Predsjedništva, Nadzornog odbora, Statutarne komisije i Suda časti,
4. raspravlja i prihvata izvještaje o radu predsjednika/ce, Glavnog odbora i Nadzornog odbora,
5. posreduje u slučaju spora između predsjednika/ce i Glavnog odbora, na inicijativu bilo koje strane,
6. donosi Poslovnik o svom radu,
7. razmatra ostala pitanja vezana za djelovanje DC.

Član 27.

Skupština DC može pravovaljano odlučivati ako joj prisustvuje najmanje 2/3 od ukupnog broja članova/ca Skupštine, a odluke donosi natpolovičnom većinom glasova prisutnih članova Skupštine.

Ako o istom predmetu postoji više prijedloga, usvojenim se smatra onaj koji dobije veći broj glasova prisutnih članova Skupštine. Statut i Program DC prihvataju se i mijenjaju natpolovičnom većinom glasova ukupnog broja članova/ica Skupštine.

Član 28.

Članovi/ice svih organa DC biraju se tajnim glasanjem po pravilu između više kandidata. Skupština može odlučiti da glasanje za članove/ice organa bude javno. Skupština bira javnim glasanjem svoja radna tijela.

Član 29.

Prilikom kandidovanja za sve organe DC treba se voditi računa da su kandidati/tkinje od opšteg značaja za stranku te da odražavaju teritorijalnu, polnu, starosnu, nacionalnu i socijalnu strukturu stranke.

Prilikom kandidovanja za sve organe DC kao i kandidovanje za predstavnička tijela lokalne uprave I republičkog Parlamenta uvažava se, ukoliko je moguće, srazmjerna zastupljenost od najmanje 30 % pripadnika/ca manje zastupljenog pola.

U postupku kandidovanja za sve organe DC uvažava se, ukoliko je moguće, pristup dekumulacije dužnosti pojedinaca.

Član 30.

Odredbe o postupku i načinu izbora za organe stranke utvrđuju se Poslovnikom Skupštine.

III.1. b. Glavni Odbor DC

Član 31.

Glavni odbor je najviši organ upravljanja DC između dvije Skupštine.

Član 32

Sastav Glavnog odbora

Glavni odbor čine:

- Predsjednik/ca, potpredsjednici/ce i članovi/ice Predsjedništva stranke;
- Republički poslanici i članovi Vlade;

- Predsjednik/ica Nadzornog odbora;
- Poslovni direktor stranke;
- Predsjednik/ica Suda Časti;
- Predsjednici/e opštinskih, gradskih organizacija;
- Potpredsjednik Izvršnog odbora;
- Predsjednica Foruma žena DC;
- Predsjednik/ca Foruma mladih DC;
- Povjerenici stranke.

Stalni sastav do 50 članova/ica stranke na prijedlog Opštinskih organizacija.

Mandat izabranih članova Glavnog odbora je četiri godine.

Član 33.

Nadležnosti Glavnog odbora

Glavni odbor je najviše političko i programsko tijelo DC između dvije Skupštine.

Glavni odbor:

1. utvrđuje i vodi politiku stranke na osnovama politike utvrđene na Skupštini;
2. na prijedlog Predsjedništva donosi izborni program i odlučuje o učešću stranke na izborima na svim nivoima;
3. saziva redovnu i vanrednu Skupštinu;
4. utvrđuje prijedlog dokumenata za Skupštinu;
5. odgovoran je za sprovođenje odluka Skupštine;
6. utvrđuje broj članova za Skupštinu;
7. utvrđuje prijedlog za izmjene Programa i Statuta;
8. donosi finansijski plan stranke na prijedlog Predsjedništva;
9. odlučuje o izvještaju o radu Predsjedništva i Izvršnog odbora;
10. odlučuje o izvještaju Nadzornog odbora o kontroli finansijskog poslovanja;
11. odlučuje o učešću stranke u organima vlasti;
12. imenuje Izborni štab stranke i analizira rezultate izbora;
13. na prijedlog Predsjedništva utvrđuje kriterijume izbora kandidata za sve organe stranke i pravovremeno ih dostavlja organizacijama;
14. predlaže Skupštini izbor članova Nadzornog odbora i Statutarne komisije;
15. na prijedlog predsjednika stranke, Predsjedništva ili najmanje 10 % članova /ca Glavnog odbora bira i razrješava predsjednika/cu i članove/ce Izvršnog odbora stranke.
16. odlučuje o dodjeli statusa počasnog/e člana/ice Partije;
17. pokreće postupak za izglasavanje nepovjerenja predsjedniku i Predsjedništvu na Skupštini, u slučaju postojanja suštinskih (bitnih) razlika u pogledu programskih stavova;
18. donosi odluku o međunarodnom udruživanju;
19. utvrđuje način i materijalne oblike podrške članova stranke na prijedlog Izvršnog odbora;
20. najmanje jednom godišnje analizira rad poslanika DC u Skupštini Crne Gore;
21. odlučuje o upotrebi amblema i drugih oznaka stranke;

22. donosi akt kojim se reguliše status ogranaka stranke u inostranstvu;
23. donosi Pravilnik o radu i uputstva o postupku kandidovanja za organe stranke;
24. donosi Poslovnik o svom radu i druge opšte akte stranke iz svoje nadležnosti;
25. obavlja i druge poslove u skladu sa Statutom i opštim aktima stranke.

Pojedine poslove iz svoje nadležnosti Glavni odbor može delegirati drugim organima stranke.

Član 34

Sazivanje Glavnog odbora

Sjednice Glavnog odbora održavaju se najmanje četiri puta godišnje.

Konstitutivna sjednica Glavnog odbora održava se u roku od 30 dana od završetka Skupštine.

Sjednicom Glavnog odbora predsjedava Predsjedavajući/a Glavnog odbora kojeg bira Glavni odbor na prijedlog predsjednika stranke.

Član 35

Glavni odbor pravosnažno odlučuje ako sjednici prisustvuje većina članova. Odluke se donose natpolovičnom većinom prisutnih.

Glavni odbor o svim pitanjima, u načelu, odlučuje javno.

Glavni odbor može na prijedlog Predsjednika/ce da izabere novog člana/icu ukoliko se za to izjasni većina od ukupnog broja članova/ica Glavnog odbora. Na ovaj način ukupan broj izabраниh članova/ica ne može biti veći od 1/3 članova/ica Glavnog odbora izabраниh na Skupštini.

III.1. c. Predsjednik/ca DC

Član 36 .

Predsjednik/ica DC predstavlja, zastupa i rukovodi strankom.

Mandat predsjednika/ce DC traje četiri godine uz mogućnost ponavljanja mandata. Kandidate za predsjednika/cu utvrđuje Glavni odbor na prijedlog Opštinskih organizacija stranke. Tri kandidata/kinje koji dobiju najveću podršku Opštinskih organizacija učestvuju u izbornom procesu.

Predsjednikom/com DC postaje kandidat/kinja koji dobije natpolovičnu većinu glasova članova prisutnih na Skupštini.

Ako niti jedan kandidat/kinja ne dobije takvu većinu, izbor se ponavlja. Na ponovljenom izboru pravo da budu birani imaju dva kandidata/kinje koji su u prvom krugu glasanja dobili najviše glasova. Ako jedan ili neko od kandidata/kinja koji su dobili najviše glasova odustane, pravo da bude biran/a u drugom krugu stiče kandidat/kinja koji je sljedeći po broju dobijenih glasova. Ukoliko ni tada nijedan kandidat/kinja ne dobije potrebnu većinu glasova Skupština se prekida na rok od 40 dana radi ponavljanja kandidacijskog postupka.

Član 37.

Predsjednik/ca DC:

1. predstavlja i zastupa stranku u skladu sa Zakonom, Statutom i Programom DC;
2. brine se o izvršavanju odluka Skupštine, sprovodi politiku stranke u okviru Programa, utvrđuje i iznosi političke stavove stranke;
3. koordinira saradnju svih organa stranke;
4. prema potrebi, a najmanje jedanput u tri mjeseca radi osiguravanja sprovođenja

- politike stranke saziva koordinaciju predsjednika/ca Opštinskih organizacija stranke;
5. saziva Skupštinu na osnovu Statuta ili kada ocijeni da je to neophodno zbog grubog narušavanja statutarnih i programskih odredbi;
  6. saziva i predsjedava sjednicama Predsjedništva;
  7. imenuje portparola/ku;
  8. saziva sjednicu Glavnog odbora ukoliko to na njegov zahtjev ne uradi Predsjedavajući/ a Glavnog odbora;
  9. predlaže Glavnom odboru izborni program;
  10. izvještava Glavni odbor o kandidatima/kinjama koje su organizacije stranke dostavile predsjedniku/ici DC, te predlaže kandidate/kinje stranke za poslanike u Skupštini Crne Gore;
  11. predlaže kandidate/kinje za potpredsjednike/ce stranke, predsjedavajućeg GO, predsjednika/cu Izvršnog odbora, Poslovnog direktora i predsjednika Političkog savjeta;
  12. obavlja i druge poslove u skladu s ovim Statutom.

III.1. d. Potpredsjednici DC

Član 38.

DC ima minimum dva potpredsjednika/ce koje bira Skupština na vrijeme od četiri godine. Izabranima se smatraju oni kandidati/kinje koji dobiju natpolovičnu većinu glasova prisutnih članova/ica Skupština.

Član 39.

Potpredsjednik/ica, kojeg odredi Predsjednik/ica zamjenjuje predsjednika/icu stranke u slučaju njegove/njene spriječenosti ili odsutnosti, te obavlja poslove koje mu povjeri predsjednik/ica. Potpredsjednici/ce DC mogu biti zaduženi za pojedina područja Programa, a za svoj rad odgovaraju predsjedniku/ci DC i Skupštini.

Član 40.

Predsjednik/ica DC može pokrenuti postupak za izglasavanje nepovjerenja potpredsjednicima/icama DC.

Predsjedništvo

Član 41.

Predsjedništvo stranke je najviši politički organ DC između sjednica Glavnog odbora. Kandidate za članove Predsjedništva koji po funkciji nijesu članovi Predsjedništva predlažu Opštinske organizacije, a bira ih Skupština DC

Član 42.

Sastav Predsjedništva

Predsjedništvo broji najviše 17 članova biranih na Skupštini.

Članovi Predsjedništva po funkciji su:

- Predsjednik/ca i potpredsjednici/ce stranke;
- Predsjednik/ica Političkog savjeta;
- Predsjednik/ica poslaničkog kluba;

- Predsjednik/ica Izvršnog odbora;
- Predsjedavajući/a Glavnog odbora;
- Portparol/ka stranke.

Sjednice Predsjedništva mogu biti proširene prisustvom predstavnika drugih organa stranke, po pozivu Predsjednika. Pozvani predstavnici učestvuju u radu Predsjedništva, ali bez prava odlučivanja.

Član 43.

Predsjednik/ca stranke saziva sjednice, predsjedava Predsjedništvom i rukovodi njegovim radom.

Sjednice Predsjedništva održavaju se najmanje jednom mjesečno. Saziva ih Predsjednik/ca stranke. U slučaju njegove/njene odsutnosti ili spriječenosti sjednicu saziva potpredsjednik/ca, na način utvrđen Poslovníkom Predsjedništva.

Predsjedništvo može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuje većina od ukupnog broja njegovih članova/ica. Svoje odluke Predsjedništvo donosi na sjednici, većinom glasova prisutnih članova/ica Predsjedništva.

Član 44.

Nadležnosti Predsjedništva

Predsjedništvo DC:

1. utvrđuje i vodi politiku stranke na osnovu odluka Skupštine i Glavnog odbora;
2. potvrđuje odluke užeg Predsjedništva;
3. priprema i predlaže akte Glavnog odbora;
4. utvrđuje finansijski plan stranke;
5. predlaže Glavnom odboru sazivanje redovne i vanredne Skupštine stranke;
6. u ime stranke raspolaze imovinom DC, u skladu sa zakonom, Statutom i drugim opštim aktima;
7. vodi kadrovsku politiku stranke, odnosno potvrđuje liste kandidata za poslanike/ce, određuje kandidate/kinje za nocioce najviših državnih funkcija na republičkom i opštinskom nivou, potvrđuje kandidate/kinje za gradonačelnike/ce i predsjednike/ce opština;
8. imenuje članove Političkog savjeta;
9. predlaže sve kandidate/kinje koje bira Glavni odbor;
10. utvrđuje resorna zaduženja potpredsjednika;
11. bira sekretara Predsjedništva;
12. donosi odluku o isključenju iz članstva stranke;
13. odlučuje o osnivanju odbora u zemlji i inostranstvu;
14. raspušta organe lokalne organizacije i imenuje povjerenike;
15. organizuje i formira Sekretarijat stranke;
16. donosi odluku o sjedištu organizacionih oblika stranke;
17. donosi pravilnik o disciplinskoj odgovornosti članova stranke;
18. donosi poslovnik o svom radu.

U važnijim skupštinskim pitanjima (pitanje povjerenja Vladi, izglasavanje budžeta i sl) zajedno zasijedaju i odlučuju o glasanju Predsjedništvo i poslanički klub.

Predsjedništvo može na prijedlog Predsjednika/ce da izabere novog člana/icu ukoliko se

za to izjasni većina od ukupnog broja članova/ica Predsjedništva. Na ovaj način ukupan broj izabranih članova/ica ne može biti veći od 1/3 članova/ica Predsjedništva izabranih na Skupštini.

III.1.f. Uže predsjedništvo

Član 45.

Uže predsjedništvo DC čine:

1. predsjednik/ca stranke,
2. potpredsjednici/ce stranke,
3. predsjedavajući Glavnog odbora,
4. predsjednik/ica Izvršnog odbora,
5. portparol.

Član 46.

Uže predsjedništvo DC je operativno-politički organ Stranke.

Uže predsjedništvo redovno zasjeda, analizira aktuelnu političku situaciju, zauzima opšte političke stavove i obavlja druge poslove neophodne za kontinuirano funkcionisanje u radu stranke i o tome izvještava Predsjedništvo na prvoj narednoj sednici.

Član 47.

Predsjednik/ca stranke saziva sjednice, predsjedava užim Predsjedništvom i rukovodi njegovim radom. U slučaju njegove/njene odsutnosti ili spriječenosti sjednicu saziva i njome rukovodi potpredsjednik/ca. Svaki član/ica užeg Predsjedništva može predložiti njegovo sazivanje.

III. 1. g. Izvršni odbor

Član 48.

Izvršni odbor je izvršno-politički organ Glavnog odbora i Predsjedništva, čiji mandat traje 2 godine.

Izvršni odbor čine predsjednik/ca, potpredsjednik/ca i najviše 11 članova/ica.

Izvršni odbor u proširenom sastavu čine i predsjednici/ce Opštinskih odbora.

Predsjednik DC-a predlaže mandataru za sastav Izvršnog odbora. Mandatar predlaže sastav Izvršnog odbora, kao i plan i program njegovog rada.

Predsjedništvo ili najmanje 1/5 Glavnog odbora mogu postaviti pitanje povjerenja Izvršnom odboru. U tom slučaju se zakazuje sjednica Glavnog odbora, a najkasnije 30 dana od dana kada je podijet prijedlog.

Član 49.

Nadležnosti Izvršnog odbora

Nadležnosti Izvršnog odbora su:

1. odgovara za sprovođenje odluka Glavnog odbora i Predsjedništva;
2. odlučuje o pitanjima organizacije rada Stranke;
3. raspravlja o oblicima organizovanja u Stranci;
4. bira i razrješava Poslovnog direktora stranke na prijedlog Predsjednika/ice stranke;
5. predlaže Predsjedništvu finansijski plan i stara se o njegovom izvršavanju i rasporedu sredstava;

6. na sjednici u proširenom sastavu, potvrđuje liste kandidata/kinja za opštinske odbornike/ce;
7. na sjednici u proširenom sastavu potvrđuje liste kandidata/kinja za gradske odbornike/ce;
8. prati, analizira i usklađuje rad lokalnih organa Stranke i organa lokalne samouprave i predlaže mjere;
9. stara se o regularnosti izbornog procesa u lokalnim organizacijama u skladu sa Pravilnikom o izborima u DC koji usvaja Glavni odbor;
10. u slučaju direktnog kršenja odluka Glavnog odbora Izvršni odbor može voditi disciplinski postupak u prvom stepenu;
11. donosi Poslovnik o svom radu;
12. obavlja i druge poslove koje mu povjere Glavni odbor i Predsjedništvo.

Član 50.

Sjednice Izvršnog odbora održavaju se prema potrebi, a najmanje jednom mjesečno. Članovi/ice Izvršnog odbora pokrivaju određena područja rada.

III.1. b. Statutarna komisija

Član 51.

Statutarna komisija ima 3 člana koje bira i razrešava Skupština, sa mandatom od 4 godine. Tumačenje Statuta i drugih opštih akata DC mogu tražiti svi organi u stranci.

Tumačenje Statutarne komisije je konačno i obavezujuće za sve organe, tijela i članove DC.

Član 52.

Nadležnosti Statutarne komisije

Nadležnosti Statutarne komisije su:

1. tumači Statut i druga opšta akta stranke;
2. priprema nacrt izmjena i dopuna statuta, po odluci Glavnog odbora ili Predsjedništva Stranke;
3. priprema nacrt izmjena i dopuna drugih opštih akata Stranke;
4. odlučuje o usklađenosti odluka organa stranke sa Statutom;
5. rješava sukob nadležnosti organa u stranci, kada Statutom nije drugačije određeno;
6. odlučuje u drugom stepenu disciplinskog postupka;
7. podnosi izvještaj o radu Skupštini;
8. donosi Poslovnik o svom radu.

III.1. i. Nadzorni odbor

Član 53.

Nadzorni odbor ima 3 člana/ice.

Predsjednika/cu i članove Nadzornog odbora na predlog Glavnog odbora, bira i razrješava Skupština stranke, na period od 4 godine, sa mogućnošću reizbora.

Sjednice Nadzornog odbora saziva i njima predsjedava predsjednik/ca Nadzornog odbora.

Sjednice Nadzornog odbora sazivaju se prema potrebi.

Nadzorni odbor može punovažno da zasijeda ukoliko mu prisustvuju svi članovi/ice. Svoje odluke Nadzorni odbor donosi na sjednici većinom glasova njegovih članova.

Član 54.

Nadležnosti Nadzornog odbora

Nadzorni odbor:

1. kontroliše prihode stranke i njihovu upotrebu;
2. kontroliše upravljanje imovinom koja je u vlasništvu stranke ili kojom stranka raspolaze po drugom osnovu;
3. podnosi izvještaj o kontroli finansijskog poslovanja Glavnom odboru stranke;
4. podnosi izvještaj Skupštini stranke;
5. donosi poslovnik o svom radu.

III.1. j. Sud časti

Član 55.

Sud časti predstavlja tijelo stranke u čijoj je nadležnosti rješavanje spornih pitanja u stranci koja se tiču isključenja iz članstva, žalbi na isključenje iz članstva i drugih pitanja povrede discipline članova/ica, funkcionera stranke i stalno zaposlenih, po ovlaštenju Izvršnog odbora i drugih organa stranke.

Odluke Suda časti za organe imaju karakter preporuke izuzev u slučajevima predviđenim ovim Statutom.

Predsjednika/cu i članove/ice Suda časti bira Skupština stranke.

Članovi Suda časti ne mogu biti članovi Predsjedništva stranke.

Sud časti čine 3 člana/ice.

Svoje preporuke i odluke Sud časti donosi na sjednici većinom glasova.

III.1. k. Politički savjet

Član 56.

Politički savjet je savjetodavni organ Stranke.

Predsjednika/cu Političkog savjeta bira Predsjedništvo na prijedlog Predsjednika/ce ili Glavnog odbora.

Predsjednik/ca stranke i predsjednik/ca Političkog savjeta predlažu Predsjedništvu DC članove/ice Političkog savjeta .

Član 57.

Nadležnosti Političkog savjeta

Zadaci Političkog savjeta su:

1. razmatra idejna i politička pitanja koja su od važnosti za definisanje strategije u unutrašnjoj i spoljnoj politici;
2. predlaže Predsjedništvu DC Program stranke;
3. predlaže Predsjedništvu DC platformu Izbornog programa stranke.

Član 58.

Članovi/ice Političkog savjeta mogu prisustvovati sjednici Predsjedništva stranke u svojstvu izvjestioca kada su na dnevnom redu prijedlozi koje su podnijeli.

Politički savjet za svoj rad odgovara Predsjedništvu.

III.1.1. Sekretarijat stranke

Član 59.

Sekretarijat stranke obavlja stručne, finansijske, pravno-administrativne, poslove informisanja, marketinške i ostale poslove koje mu povjere organi stranke.

Sekretarijat se formira i svoje službe organizuje u skladu sa odlukom Izvršnog odbora stranke.

Za rad Sekretarijata odgovoran je poslovni direktor stranke.

Član 60.

Poslovni direktor stranke

Poslovni direktor rukovodi Sekretarijatom stranke, nadzire njegov rad i obavlja finansijske poslove po ovlaštenju predsjednika/ce stranke.

Poslovni direktor je odgovoran za finansijsko poslovanje stranke.

Poslovni direktor ima svog zamjenika i pomoćnika čiji su izbor, nadležnosti i odgovornost utvrđeni Pravilnikom Sekretarijata DC.

Poslovnog direktora bira i razriješava Izvršni odbor stranke na prijedlog Predsjednika/ce stranke.

Član 61.

Nadležnosti Poslovnog direktora su:

1. stara se i lično je odgovoran/na za izvršenje odluka organa stranke;
2. odgovoran/na je za poslove zasnivanja i raskida radnog odnosa zaposljenih u stranci prema uputstvima Predsjedništva i Izvršnog odbora;
3. koordinira i izrađuje finansijski plan za iduću kalendarsku godinu i podnosi isti na usvajanje Izvršnom odboru stranke najkasnije do 1. decembra tekuće godine za sljedeću godinu, te koordinira izradu finansijskih planova organizacija stranke;
4. potpisuje finansijska dokumenta Stranke;
5. saziva koordinaciju sekretara organa i tijela u stranci prema potrebi, a najmanje jednom mjesečno;
6. odobrava otvaranje tekućih računa i izradu pečata organima lokalne organizacije Stranke;
7. vodi evidenciju o plaćanju članarine i o tome podnosi izvještaj Predsjedništvu stranke svakih 6 mjeseci;
8. potpisuje ugovore o sticanju i otuđenju nepokretne imovine stranke uz predhodno odobrenje Predsjedništva stranke;
9. odgovoran/na je za poslove logistike i nabavke materijala i opreme neophodne za operativno funkcionisanje stranke;
10. obavlja poslove iz svoje nadležnosti utvrđene pozitivnim zakonskim propisima;
11. obavlja i druge poslove koje mu/joj povjere predsjednik/ca, Predsjedništvo i Izvršni odbor.

III. 2. Organizacioni oblici DC

III. 2. a. Opštinska i gradska organizacija DC

Član 62.

DC je jedinstvena stranka organizovana na teritorijalnom principu.

Opštinska organizacija je osnovni organizacioni oblik DC.

Organi opštinske, odnosno gradske organizacije su:

1. Skupština;
2. Opštinski odbor;
3. Izvršni odbor Opštinskog odbora

Rad opštinske i gradske organizacije, uređuje se Pravilnikom o radu organizacionih oblika stranke.

Član 63.

Skupština opštinske organizacije

Skupština je najviši organ opštinske organizacije u čijoj je nadležnosti izbor Opštinskog odbora opštinske organizacije. Skupštinu opštinske organizacije čine svi/e članovi/ice stranke koji su u evidenciji opštinske organizacije stranke. Izuzetno, u opštinskim organizacijama sa velikim brojem članova, Skupština može biti organizovana i na delegatskom principu na način i po postupku koji je utvrđen Pravilnikom o radu organizacionih oblika stranke. Odluku o organizovanju Skupštine na delegatskom principu donosi Izvršni odbor stranke na prijedlog Opštinskog, odnosno gradskog odbora.

Član 64.

Skupština opštinske organizacije može biti redovna i vanredna. Redovnu i vanrednu skupštinu saziva opštinski odbor stranke, čiji predsjednik/ca predsjedava skupštinom. Redovna i vanredna skupština može biti sazvana i na pismeni prijedlog 1/3 članova/ica koji/e su u evidenciji opštinske organizacije. Skupštinu opštinske organizacije može sazvati i Predsjedništvo stranke. Redovna skupština je izborna i održava se svake 4 godine. Vanredna skupština može biti i izborna.

Član 65.

Skupština opštinske organizacije može punovažno da zasijeda ukoliko joj prisustvuje 1/4 od ukupnog broja članova/ica koji/e su u evidenciji opštinske organizacije stranke, odnosno 1/2 delegata čiji se ukupan broj utvrđuje posebnom odlukom opštinskog, odnosno gradskog odbora. Svoje odluke skupština donosi većinom glasova prisutnih članova/ica.

Član 66.

Opštinski odbor

Opštinski, odnosno gradski odbor je političko - izvršni organ opštinske organizacije stranke.

Nadležnosti opštinskog, odnosno gradskog odbora su:

1. promovisanje Programa DC;
2. sprovođenje politike stranke na teritoriji opštine u skladu sa Programom DC;
3. sprovođenje odluka organa stranke na teritoriji opštine;
4. definisanje i sprovođenje lokalnog političkog programa DC;
5. izbor predsjednika/ce i potpredsjednika/ce opštinskog odbora;
6. donošenje odluke o formiranju i raspuštanju mjesnih odbora sa svoje teritorije;
7. donošenje odluke o izboru i razriješenju predsjednika/ce i zamjenika predsjednika/ce mjesnih odbora sa svoje teritorije;
8. predlaganje Predsjedništvu stranke liste kandidata/kinja za odbornike/ce;
9. donošenje finansijskog plana i vođenje evidencije o prihodima i rashodima opštinskog odbora;
10. organizovanje i sprovođenje izbornih aktivnosti u izbornoj kampanji;
11. kontrolisanje rada lokalnih organa vlasti;
12. podnošenje periodičnih izvještaja organima stranke.

Član 67.

Opštinski, odnosno gradski odbor čine:

- predsjednik/ca;
- potpredsjednici/ce;
- članovi/ice;
- predsjednici/ce mjesnih odbora čiji se broj i način učešća u radu Opštinskog odbora definiše Pravilnikom o radu organizacionih oblika stranke.

U radu opštinskog odbora bez prava glasa, učestvuju funkcioneri stranke u organima lokalne vlasti predsjednika/cu, potpredsjednika/cu i članove/ice opštinskog odbora, prije isteka mandata, može razriješiti Predsjedništvo stranke.

Rad opštinske organizacije i njenog Opštinskog, odnosno gradskog odbora uređuje se Pravilnikom o radu organizacionih oblika stranke.

Član 68.

Izvršni odbor Opštinskog i Gradskog odbora

Opštinski odnosno gradski odbor može imati izvršni odbor opštinskog odnosno gradskog odbora.

Izvršni odbor je izvršno-operativni organ opštinskog odnosno gradskog odbora.

Izvršni odbor ima od 5 do 7 članova koje bira opštinski odnosno gradski odbor.

Predsjednik/ica saziva i predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama Izvršnog odbora.

Član 69.

Izvršni odbor:

1. sastaje se najmanje jednom mjesečno,
2. raspravlja o aktualnim pitanjima i problemima opštine odnosno grada te predlaže opštinskom odnosno gradskom odboru utvrđivanje političkih ocjena i stavova,
3. podstiče stranačko i interesno organizovanje članstva,
4. organizuje i sprovodi izbornu kampanju na svom području,
5. obavlja i druge poslove koje mu povjeri opštinski odnosno gradski odbor iz svoje nadležnosti.,
6. zajedno sa opštinskim odnosno gradskim odborom odgovoran je za ukupan rad stranke u opštini odnosno gradu.

III. 2. b. Mjesna organizacija

Član 70.

Mjesna organizacija je teritorijalno izražen oblik opštinske organizacije DC. Mjesne organizacije se organizuju po teritorijalnom principu i po pravilu obuhvataju teritoriju jedne mjesne zajednice. O formiranju mjesnih organizacija i načinu organizovanja odluku donosi Opštinski, odnosno gradski odbor. Mjesnu organizaciju čine svi/e članovi/ce koji/e imaju prebivalište na njenoj teritoriji. Osnovni organ mjesne organizacije je njen mjesni odbor.

Član 71.

Nadležnosti mjesnog odbora su:

1. promovisanje Programa DC;
2. vođenje politike stranke na teritoriji mjesne organizacije u skladu sa Programom DC;
3. sprovođenje odluka Opštinskog, odnosno gradskog odbora i drugih organa stranke na teritoriji mjesne organizacije;
4. sprovođenje izbornih aktivnosti u izbornoj kampanji.

Član 72.

Mjesni odbor čine:

- predsjednik mjesnog odbora,
- članovi.

Rad mjesne organizacije i njenog mjesnog odbora uređuju se Pravilnikom o radu organizacionih oblika stranke.

III. 3. Interesni oblici organizovanja

III. 3. a. Forumi stranke

Član 73.

Forum DC su interesno-politički oblici organizovanja posebnih društvenih skupina koji djeluju u okviru stranke: forumi mladih, forum žena i drugi forumi.

Odluku o osnivanju i organizovanju interesnih oblika organizovanja donosi Glavni odbor DC.

Odlukom iz prethodnog stava određuju se organizacija, prava i obveze interesnog oblika organizovanja, a u skladu s potrebama i interesima članova/ica.

Članovi foruma mogu biti i građani/ke koji nijesu članovi/ice DC ako prihvataju programska usmjerenja i političke ciljeve DC.

Član 74.

Članovi/ice okupljeni u interesnim oblicima organizovanja u skladu sa svojim pravilima i osnovnim programskim dokumentima, te odlukom o organizovanju interesnog oblika iz prethodnog člana, djeluju u radu stranke, u okviru organa DC.

Pravila, programski dokumenti i odluke foruma ne smiju biti u suprotnosti sa Statutom DC, programskim dokumentima i odlukama stranke.

.b. Savjeti i stručni timovi stranke

Član 75.

Savjeti i stručni timovi DC su savjetodavno politički oblici rada stranke koji se mogu osnivati za pojedina politička, ekonomska, kulturna i druga područja.

Savjeti i stručni timovi DC osnivaju se na nivou države odlukom Predsjedništva, a mogu se osnivati i na nivou gradova i opština odlukom gradskog odnosno opštinskog odbora DC. Odlukom iz prethodnog stava određuju se organizacija, vrste, struktura članova savjeta, njihova uloga i zadaci.

Članovi Savjeta i stručnih timova DC, osim istaknutih članova DC, mogu biti istaknuti pojedinci, javni radnici koji nijesu članovi stranke, ako prihvataju programska usmjerenja i političke ciljeve stranke.

IV SREDSTVA ZA RAD, MATERIJALNO I FINANSIJSKO POSLOVANJE

Član 76.

Izvori finansiranja

Za svoj rad i aktivnosti DC finansijska sredstva obezbjeđuje putem:

- članarine;
- dobrovoljnih priloga;
- prihoda od imovine;

- budžeta;
- legata;
- drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Iznos članarine utvrđuje Predsjedništvo stranke.

Član 77.

Raspored finansijskih sredstava

Glavni odbor donosi finansijski plan stranke, na prijedlog Predsjedništva stranke. Predsjedništvo odlučuje o rasporedu finansijskih sredstava i njihovog doznačavanja organizacionim oblicima stranke.

Nadzorni odbor stranke vrši nadzor nad prikupljanjem i rasporedom finansijskih sredstava.

V IZMJENE, DOPUNE I DONOŠENJE NOVOG STATUTA

Član 78.

Donošenje Statuta

Postupak za donošenje Statuta, kao i njegove izmjene i dopune mogu pokrenuti Glavni odbor i Predsjedništvo.

Prijedloge za izmjenu i dopunu Statuta njeni organi i organizacioni djelovi upućuju Statutarnoj komisiji.

Nakon razmatranja prijedloga i sprovedene rasprave Statutarna komisija sačinjava prijedlog Statuta koji upućuje Skupštini na usvajanje.

Skupština donosi Statut većinom glasova ukupnog broja članova Skupštine.

Član 79.

Izmjene i dopune Statuta

Izmjene i dopune Statuta vrše se na način i po postupku predviđenim za njegovo donošenje. Inicijative i prijedloge za izmjene, dopune ili prijedlog novog Statuta mogu dati Predsjednik, Predsjedništvo, Glavni odbor i predsjednici opštinskih, odnosno gradskih odbora.

Amandmane na predlog Statuta mogu dati svi organi na svim organizacionim nivoima i svaki član Skupštine u skladu sa uputstvima koje daje Predsjedništvo stranke.

Prijedlozi izmjena i dopuna Statuta ili prijedlog novog Statuta moraju biti dostavljeni svim predsjednicima opštinskih odbora najmanje jedan (1) mjesec prije održavanja Skupštine.

Predsjedništvo DC objedinjuje sve prijedloge izmjena i dopuna Statuta, te nakon rasprave i formulisanja prečišćenog teksta, Statut dostavlja na završni pregled svim organizacijama, koje mogu dati saglasnost na predložene izmjene i dopune Statuta radi njegovog usvajanja na Skupštini.

VI PRESTANAK RADA

Član 80.

DC kao politička partija prestaje sa radom odlukom Skupštine i to 2/3 većinom glasova prisutnih članova, kada prestanu uslovi za ostvarivanje ciljeva DC, kao i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

U slučaju prestanka rada imovina koja je unijeta prilikom osnivanja stranke biće prenijeta na lica koja su tu imovinu unijela, a ostatak sredstava na pravnog sljedbenika stranke odnosno

pravnog subjekta sa sličnim ciljevima o kome će Skupština odlučiti odlukom o prestanku rada.

VII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 81.

Ovaj Statut stupa na snagu i primjenjuje se od dana usvajanja na Skupštini DC.

Svi akti i dokumenti DC, moraju se uskladiti s ovim Statutom u roku od 12 mjeseci od njegovog stupanja na snagu.

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

PARTIJA DEMOKRATSKOG PROSPERITETA

STATUT

IZMJENE I DOPUNE

Statut partije demokratskog prosperiteta koji je usvojen na osnivačkom Kongresu partije, a na osnovu Zakona o političkim partijama (sl. List RCG br 21 4) ovim izmjenama usaglašava se sa tim odredbama.

Član 1.

U članu 1 poglavlje OPŠTE ODREDBE stav 2 mijenja se i glasi: „Partija demokratskog prosperiteta – PDP ili Partija e prosperitetit demokratik – PPD“.

Skraćeni naziv partije je „PDP – PPD“.

Oznaka partije je: koncentrične žute zvjezdice oko okruga na plavom četvorougaoanom okviru sa natpisom na albanskom, srpskom i engleskom jeziku, i skraćenicom PPD – a, iznad plavog mora.

Član 2.

Iza člana 5 dodaje se novi član koji glasi:

Programski ciljevi na nacionalnom programu:

- Vladavinu prava;
- Školovanje na maternjem jeziku na svim nivoima unutar i van zemlje;
- Decentralizaciju centralne vlasti;
- Vraćanje statusa opštine Tuzi;
- Slobodnu upotrebu nacionalnih simbola;
- Slobodnu upotrebu albanskog jezika i pisma u administraciji gdje Albanci čine većinu ili su u respektabilnom broju;
- Kulturnu, ekonomsku i političku integraciju u Crnoj Gori, u okviru evropskih integracija;
- Otvaranje novih graničnih prelaza;
- Slobodni protok ljudi, ideja, roba i kapitala između Albanaca u Crnoj Gori, i Albanaca Albanije, Kosova i Makedonije;
- Afirmaciju duhovnih, kulturnih, ekoloških, političkih vrijednosti Albanaca u Crnoj Gori;
- Eksploatiranje morskih, šumskih dobara i ostalih resusa od lokalne uprave;
- Očuvanje životne sredine i permanentni razvoj;
- Osnivanje nacionalnih institucija kao što su: kulturne, informativne, obrazovne i druge;
- Izgradnju i poboljšanje životne infrastrukture.

Član 3.

Iza člana 6 stava 1 dodaje se novi stav koji glasi „Okružni odbori i ostali organizacijski djelovi partije nemaju svojstva pravnog subjektiviteta“

Član 4.

U članu 8 iza riječi „U Ulcinju“ dodaju se riječi „Ulica Gjergj Kastrioti Skenderbeu bb“

Član 5.

Iza člana 9 stava 1, dodaje se novi stav koji glasi:

Javnost djelovanja osigurava se i ostvaruje blagovremenim i istinitim izvještavanjem članstva i javnosti putem sredstava javnog informisanja.

Članstvo o radu stranke obavještava se dostavom pisanih materijala i putem sjednica organa.

Radi ostvarivanja javnosti o svom radu partija može imati internet prezentaciju, a može izdavati svoj list.

Javnost se može isključiti sa radnih sjednica ukoliko se raspravlja ili odlučuje o pitanjima i podacima čije bi objavljivanje i širenje štetilo interesima partije.

Član 6.

Iza člana 12 stav 1 dodaje se stav 2 koji glasi:

Osim nastupom zakonskih osnova o prestanku članstva, članstvo u partiji prestaje istupanjem iz članstva, brisanjem iz evidencije i isključenjem iz članstva.

Upravni odbor donosi pravilnik kojim se bliže uređuje način i postupak isključenja člana iz partije.

Član 7.

Iza člana 16 stav 1, dodaje se novi stav koji glasi:

U slučaju prestanka partije imovina se dijeli na osnovu odluke kongresa ili se upotrijebi u humanitarne svrhe.

Član 8.

Iza člana 7 dodaje se novi član 7a koji glasi:

Predsjednika partije predlaže upravni odbor i najmanje 1/3 lokalnih odbora.

Predsjednik partije se bira sa listi koju čine najmanje dva kandidata.

Član 9.

Iza člana 5 stava 1 poglavlje ORGANI dodaje se novi stav koji glasi:

Predsjednik okružnog odbora je po funkciji član upravnog odbora.

Član 10.

Iza člana 9 dodaju se novi članovi:

Član 9 – 1

Mandat svih organa traje 4 godine.

Odlučivanje u svim organima se vrši na osnovu kvoruma kojeg čini prisustvo većine broja članova organa na kojem glasa većina od prisutnog broja članova.

Promjena statuta se vrši kvalifikovanom većinom što znači glasanjem većine od ukupnog broja članova- delegata.

Član 9-2

Obezbjedenje afirmativne akcije radi ostvarivanja ravnopravnosti polova u postupku izbora za delegata za Kongres i Upravni odbor, vrši se na način, tako što će se sugerisati lokalnim odborima, da vode računa o ravnopravnosti polova i uzrasta.

Član 9-3

O spajanju Partije sa drugim partijama odlučuje Kongres na prijedlog Upravnog odbora.

Član 9-4

Odlučivanje o koaliciji sa albanskim strankama:

Za odlučivanje o koaliciji na lokalnim izborima odlučuje Odbor opštinskog okruga.

Za odlučivanje o koaliciji za parlamentarne izbore i za izbore za Predsjednika Republike odlučuje Upravni odbor.

Član 9-5

O učlanjenju partije u međunarodne organizacije odlučuje Upravni odbor.

Član 9 – 6

Poslanici u Skupštini Republike i odbornici u SO, radi usklađenog i što kvalitetnijeg političkog nastupa osnivaju klubove poslanika i odbornika.

Klubovi poslanika i odbornika se osnivaju prije prve konstitutivne sjednice.

Poslanici i odbornici biraju šefa kluba iz svojih redova.

Predsjednik partije po pravilu predlaže šefa kluba, a u slučaju nemogućnosti izbora odluku donosi Upravni odbor.

Sjednicama klubova mogu prisustvovati i članovi partije koji se pozivaju na konsultacije ili se od njih zatraži stručna pomoć.

Stav kluba na sjednicama skupštine iznosi šef kluba i isti mora biti jedinstven za sve odbornike partije.

Član 9-7

U sastavu partije, a u skladu sa programskim ciljevima, mogu se formirati i klubovi mladih članova.

Unutrašnja organizacija, sastav organa i nadležnost uređuje se pravilnikom Upravnog odbora.

Član 11.

Iz člana 2 poglavlja finansiranje dodaje se član 2a koji glasi:

Kongres usvaja četvorogodišnji plan rada dok Upravni odbor usvaja godišnji budžet partije.

Predsjednik je i naradbodavac izvršenja godišnjeg budžeta.

Član 12.

Iza poglavlja finansiranje dodaje se novo poglavlje koje glasi: PROMJENE STATUTA I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 1.

Promjene statuta može predložiti predsjednik partije, upravni odbor i najmanje 1/3 Upravnih odbora.

Član 2.

Promjene statuta stupaju na snagu danom usvajanja od strane kongresa.

UDSH -DUA – Ferhat Dinosa

DEMOKRATSKA UNIJA ALBANACA

STATUT

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Demokratska unija Albanaca je politička organizacija, nezavisna, dobrovoljno organizovana, koja djeluje u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu Albanaca u Crnoj Gori.

Ciljevi stranke su opredijeljeni u dokumentu političke platforme i usmjereni su u pravcu ostvarivanja kolektivnih i individualnih prava Albanaca na prostorima RCG.

Član 2.

Način organizovanja i metode djelovanja DUA se zasnivaju na principu demokratskog parlamenarizma, a ono se bazira na samostalnoj stvaralačkoj inicijativi samih članova, humanom demokratskom karakteru ljudskog bića, ljudskim pravima, slobodi, dobrovoljnom principu, individualnoj i kolektivnoj odgovornosti, kulturnom i civilizovanom dijalogu, principijelnosti i toleranciji, uz uvažavanje slobodnog izražavanja ličnog mišljenja bazirajući se na ličnim ubjeđenjima po svim pitanjima.

Član 3.

Svoje političke stavove ova partija gradi i iste realizuje na osnovu razvoja cjelokupnog sistema odnosa organizovanog djelovanja, preko demokratskog zajedničkog dijaloga, usaglašavanjem stavova, izgradnjom zajedničke produktivne sinteze, usvajanjem stavova i zaključaka, na svim nivoima partije.

Član 4.

Za ostvarivanje programskih opredjeljenja i političkih stavova članovi DUA upotrijebiće ubjedljivu argumentaciju činjeničnog stanja. Ove stavove ostvariće svojim ličnim primjerom, svojim javnim kritičkim radom, parlamentarnim odnosom u komunikaciji sa građanima, sa svim različitim strukturama društva.

Član 5.

Rad djelovanja DUA, kao i njenih članova, je javan i stalno praćen i kritički vrijednovan od građana i birača.

Za svoje društveno i političko djelovanje uzima nad sobom obavezu i odgovornost pred građanima, a posebno odgovornost ima ispred svojih birača.

Član 6.

Naziv političke organizacije na albanskom jeziku je „Unioni demokratik i Shqiptareve“ skraćeno „UDSH“, na srpskom „Demokratska unija Albanaca“, skraćeno „DUA“, a na engleskom jeziku „The democratic union of Albanians“, sa sjedištem u Ulcinju.

Član 7.

Demokratska unija Albanaca ima svoj pečat i simbol.

Pečat je okruglog oblika sa dijametrom 2,8 cm u čijem obodu na oba jezika piše:

- na albanskom jeziku „Unioni demokratik i Shqiptareve“,
- na srpsko-hrvatskom jeziku „Demokratska unija Albanaca“.

Amblem organizacije su zidine Starog grada Ulcinja, sa morskom pučinom i pejzažom planina Dečića.

Zastava DUA je bijela sa njenim simbolom koja se nalazi u centru zastave.

Član 8.

Partijski organi su:

- Skupština Demokratske unije Albanaca,
- Glavni odbor DUA,
- Predsjedništvo DUA.

Partija ima svoju omladinsku organizaciju sa nazivom Forum mladih DUA, kao i Forum žena DUA, koje sve djelatnosti organizuje u skladu sa političkim programom DUA i svojim posebnim statutom.

Član 9.

Statut i politički program donosi većina svih prisutnih predstavnika na Skupštini stranke, a prijedlog statuta donosi glavni odbor stranke.

Inicijativu za izmjenu statuta može pokrenuti ogranak ili podgranak ili prijedlog bilo kojeg organa partije.

Tijela stranke-ogranci i podogranci moraju biti upoznati sa inicijativom izmjene statuta najmanje mjesec dana prije sazivanja sjednice glavnog odbora.

II ČLANSTVO

Član 10.

Članom Demokratske unije Albanaca može postati punoljetni građanin, koji prihvata načela političkog programa i statuta partije.

Učlanjenje se izvodi upisom kod upisnog organa.

Za prijem redovno plaća članarinu.

Član 11.

Niko ne može biti istovremeno članom više od jednog podgranka ili ogranka.

Član se može direktno prepisati iz jednog u drugi ogranak, ili podgranak, uz odgovarajuću dokumentaciju.

Učlanjenje u ogranak i podgranak vrši se na osnovu mjesta stalnog boravka.

Član 12.

Građanin ne može biti primljen od strane predsjedništva organa u ovim slučajevima:

- ukoliko postoje nesuglasice sa programom i statutom partije,
- ako pristupi u Partiju nastaje posljedica za partiju,
- ako se utvrdi da je već član neke partije.

U ovim slučajevima predsjedništvo ogranka donosi rješenje kojim obavještava kandidata.

Član 13.

Isključenje iz partije može biti na osnovu navedenih primjera sankcionisanih članom 12. ovog statuta.

Disciplinske mjere u skladu sa statutom kroz zaključke iz partije donosi predsjedništvo ogranka.

Žalba se može podnijeti Statutarnoj komisiji.

III ORGANIZACIJA PARTIJE*Ogranak*

Član 14.

Oblici organizovanja partije su ogranci i podogranci.

Ogranci se osnivaju na teritoriji RCG.

Ogranci se formiraju odlukom glavnog odbora koji određuje uslove formiranja Ogranka.

Član 15.

Organi ogranka su:

- Skupština;
- Predsjednik;
- Potpredsjednik;
- Sekretar.

Član 16.

Na nivou opštine odlukom glavnog odbora formira se opštinski ogranak, koji obuhvata jednu opštinsku teritorijalnu cjelinu.

Glavni odbor prijedlogom većine predsjedništva podogranka, posebnom odlukom određuje uslove osnivanja ogranka.

U slučaju da između dva ogranka jedne opštine nema usaglašavanja ili ima nesporazuma u vezi nekog slučaja, onda u vezi tog slučaja odlučuje glavni odbor.

Član 17.

Pravo i zadatak svakog ogranka je da svojim radom i zalaganjem sprovodi stavove i programske ciljeve partije.

Član 18.

Skupština ogranka je najviši organ ogranka.

Redovna Skupština se održava svake četvrte godine.

Vanredna Skupština može se održati i prije ovog roka. Ako na teritoriji koju pokriva ogranak budu iskršli problemi koji zahtijevaju širu analizu, vanrednu Skupštinu saziva predsjedništvo ogranka saglasnošću glavnog odbora.

Član 19.

Skupštinu ogranka čine predstavnici koje biraju podogranci i predstavnici po funkciji.

Delegati po funkciji su članovi predsjedništva ogranka, poslanici i odbornici.

Broj delegiranih Skupštine ogranka određuje predsjedništvo ogranka po analogiji, kao i za članove Skupštine partije.

Član 20.

Skupština ogranka imenuje i razrješava predsjednika, potpredsjednika, sekretara i članove ogranka većinom glasova prisutnih (tajnim glasanjem)

Slobodnim glasanjem usvaja izvještaj rada za budućih četiri godina, osnove programe ogranka. Usvaja izvještaj finansija, odluke koje se tiču potencijalne problematike na Skupštinu i druge akte.

Član 21.

Predsjedništvo ogranka je najviši izvršni organ između dviju Skupština.

Predsjedništvo organa čine:

- Predsjednik;

- Potpredsjednik;
- Sekretar;
- Predsjednici podgranka;
- Odbornici istog ogranka;
- Članovi koji se biraju od strane Skupštine.

Predsjedništvo ogranka za svoj rad odgovorno je glavnom odboru i Skupštini ogranka. Predsjedništvo je nadležno:

- za prijedloge i izradu liste odbornika na osnovu prijedloga predsjedništva podgranka - sa tom listom upoznaje predsjedništvo partije;
- predlaže poslanike;
- predlaže moguće kandidate u Vladi Republike;
- predlaže kadrove u lokalnoj samoupravi;
- saziva i određuje redovnu skupštinu i preuzima mjere za njeno održavanje, usklađuje aktivnosti podgranka, kao i druge aktivnosti u skladu sa programom partije.

Član 22.

Predsjedništva ogranka i podgranka mogu biti isključeni iz glavnog odbora ukoliko se ustanovi da su pogazili pravila statuta i programa partije, odnosno ako njihova aktivnost nije u skladu sa programskim ciljevima partije.

Član 23.

Predsjedništvo partije će, prije suspendovanja predsjedništva ogranka, upoznati predsjedništvo ogranka sa razlozima suspendovanja i odrediti rok za preuzimanje konkretnih mjera za promjenu stanja.

Član 24

Odluku za ukidanje suspenzije će donijeti Glavni odbor Partije ukoliko se utvrdi da preuzete mjere opravdavaju promjenu stanja.

Član 25.

Odluku za ukidanje suspenzije predsjedništva ogranka – podgranka donosi Glavni odbor partije.

Glavni odbor na prijedlog Predsjedništva Partije imenuje vršioca dužnosti predsjedništva ogranka i u roku od 90 dana saziva vanrednu skupštinu.

Predsjednik ogranka

Član 26.

Predsjednik ogranka predstavlja ogranak, saziva i zasijeda sjednicom predsjedništva ogranka, sprovodi odluke predsjedništva i potpisuje akte koje donosi predsjedništvo ogranka.

Predsjednik ogranka lokalne vlasti

Predsjednik ogranka je odgovoran za sprovođenje odluka koje donosi predsjedništvo.

Potpredsjednik ogranka

Član 27.

Potpredsjednik pomaže predsjedniku.

U slučaju odsustva, ovlašćenjem predsjednika zamjenjuje ga u svim njegovim pravima i obavezama.

Sekretar ogranka

Član 28.

Sekretar ogranka učestvuje u pripremanju sjednica i radu predsjedništva ogranka, priprema informacije predsjedniku ogranka, i vrši druge poslove koje mu povjeri predsjednik.

Podgranak

Član 29.

Podgranak je osnovna forma organizovanja na nivou ogranka.

Član 30.

Podgranak se osniva u svakoj lokalnoj zajednici, na bazi regionalne podjele opštine. Podgranak se može osnivati i u svakoj izbornoj jedinici.

Član 31.

Najmanji broj za osnivanje podogranka treba da bude 50 članova, dok u Ulcinju treba da bude veći broj podgranaka.

Član 32.

Organi podogranka su:

- Predsjedništvo i odbor

Član 33.

Predsjedništvo podgranka čine:

- Predsjednik, sekretar i tri članova.

Član 34.

Predsjednik podogranka predstavlja, saziva i zasijeda sjednicom podogranka i sprovodi odluke Predsjedništva podogranka, a za svoj rad odgovara Predsjedništvu ogranka.

Član 35.

Sekretar podgranka vrši administrativne i finansijske poslove podgranka i u slučaju odsustva zamjenjuje predsjednika podogranka.

Član 36.

Predsjedništvo podogranka bira neposredno na zboru svojih birača ukoliko podgranak broji manje od 20 članova. Ako podgranak ima više od 20 članova, predsjedništvo i Predsjednik podogranka bira odbor podogranka.

Odbor podogranka broji 11 članova. Članove odbora podogranka predlaže predsjedništvo podogranka dok izbor članova vrše zbor članova većinom glasova.

Član 37.

Predsjednik podogranka po funkciji je ujedno i član predsjedništva organa.

Član 38.

Svoja prava ogranak ostvaruje preko svojih predsjednika u slupštini ogranka i svog predsjednika u predstavništvu ogranka.

Član 39.

Broj članova (delegata) podogranka za skupštinu ogranka određuje predsjedništvo ogranka, poštujući princip analogije, kao i za članove skupštine partije.

Član 40.

Oblici aktivnosti podogranka vrše se preko zborova, tribina i preko svojih organa. O svome radu obavješavaju ogranak.

Član 41.

Odluku za prestanak rada Predsjedništva podogranka donosi Glavni odbor partije i ova odluka je izvršna.

Član 42.

Radom predsjedništva podogranka rukovodi predsjednik Predsjedništva podogranka.

Član 43.

Ogranak i podogranak u cilju vršenja svoje aktivnosti za vrijeme suspenzije pomaže predsjedništvo partije.

Skupština partije

Član 44.

Skupština partije je najviši programski, statutarni i izborni organ koji se održava svake četvrte godine. U vanrednim situacijama održava se vanredna skupština partije.

Od dana inicijative za održavanje vanredne sjednice, Glavni odbor odlučuje u roku od 15 dana. Vanredna sjednica održava se u roku od 90 dana od dana donošenja odluke.

Član 45.

Vanrednu sjednicu saziva Glavni odbor partije većinom glasova.

Sjednica se može održati i na zahtjev jednog ogranka sa saglasnošću Glavnog odbora.

Član 46.

Glavne smjerove i programsku politiku partije određuje i usvaja Skupština partije.

Član 47.

Skupštinu partije čine delegati (predstavnici) koje bira Predsjedništvo ogranka i podogranka i delegati po funkciji, kao što su članovi Glavnog odbora partije.

Član 48.

Broj članova svakog ogranka određuje Glavni odbor partije, proporcionalno glasovima dobijenih od tog ogranka na parlamentarnim izborima, poštujući princip teritorijalnosti.

Član 49.

Skupština bira predstavništvo rada, predsjednika partije, glavni odbor i statutarnu komisiju.

Član 50.

Predstavništvo rada Skupštine predlaže predsjednik partije.

Član 51.

Pravo kandidovanja za nosioca svih funkcija u partiji imaju: glavni odbor partije, predsjedništvo ogranka koji svoje prijedloge prenosi Glavnom odboru na razmatranje, najviše 10 delegata.

Član 52.

Organi partije biraju se tajnim glasanjem.

Izbori su pravosnažni ako je za to glasala većina delegata.

Glavni odbor partije

Član 53.

Glavni odbor čine članovi koje bira Skupština, birajući se po broju članova ogranka, broju dobijenih glasova u tom ogranku na posljednjih teritorijalnim izborima i teritorijalnoj zastupljenosti, a poštujući sljedeće elemente:

- 50% - dobijenih glasova,
- 30% - teritorijalni princip,
- 20% - članstvo u partiji.

Po funkciji članovi Glavnog odbora su: predsjednik partije, predsjednici ogranaka, poslanici, ministri, predsjednici opština, predsjednik omladinskog foruma, predsjednik foruma žena i portparol partije.

Član 54.

Glavni odbor partije ostvaruje partijsku politiku u skladu sa programom partije.

Član 55.

Za slučajeve od vrijednosti na nivou Republike, politika se usklađuje na osnovu dogovora između glavnog odbora i ogranaka. Ako se dogovor ne može ostvariti, onda politiku na tom nivou određuje Glavni odbor partije.

Član 56.

Ukoliko se između dvije Skupštine formiraju novi ogranci, glavni odbor posebnom odlukom određuje broj članova za glavni odbor iz tog ogranaka, oslanjajući se na kriterijum člana 53. ovog zakona.

Članovi Glavnog odbora iz stava jedan ovog člana, biraju se na Skupštini ogranaka.

Član 57.

Glavni odbor je odgovoran za:

- Politiku partije;
- Primjedbe i prijedloge predstavništva partije;
- Saziva Skupštinu partije i vrši pripreme za njeno održavanje;
- Priprema listu kandidata za predsjednika partije;
- Članove Glavnog odbora i članove Statutarne komisije;
- Izbor tajnim glasanjem kandidata za poslanike u Skupštini Republike;
- Predlaže program partije;
- Predlaže statut i njegove izmjene;
- Određivanja predstavnika za organe partija;
- Usvajanje budžeta partije;
- Bira portparola partije;
- Bira komisije iz drugih oblasti.

Član 58.

Glavni odbor održava najmanje dvije sjednice godišnje, dok na početku godine razmatra politiku partije i funkcionisanja organa.

Član 59.

Članu Glavnog odbora prestaje članstvo:

- ako sam da ostavku,
- ako više nije član te partije,
- ako ne prisustvuje sjednicama odbora i za to nema opravdanje.

Ukoliko postoje upražnjena mjesta, novi članovi mogu se birati na prvoj sjednici Glavnog odbora iz onog ogranaka iz koga je član isključen.

Predsjedništvo partije

Član 60.

Predsjedništvo partije čine:

- Predsjednik partije,
- Potpredsjednici partije,
- Sekretar partije,
- Deputati,
- Ministri,
- Predsjednici ogranaka.

Predsjedništvo partije je odgovorno za osnivanje, kao i pripremu materijala Glavnom odboru. Prijedlog za popunjenje materijala mogu dati ogranci, a sve prijedloge razmatra predstavništvo partije i svoje prijedloge prenosi Glavnom odboru kao materijal za razmatranje i diskusiju za usvajanje.

Član 61.

Predsjedništvo partije prati rad kadrova na nivou Republike i Skupština opština na nivou lokalne samouprave.

Predsjedništvo je odgovorno pred Glavnim odborom za partijske stavove na nivou opština i Republike.

Vrši konsultacije u vezi sa politikom partije, predlaže Glavnom odboru članove komisije.

Član 62.

Predsjedništvo vodi predizbornu kampanju partije, donosi izborni program, posreduje ako između ogranaka postoje neusaglašena pitanja i ustanovi da to šteti partiji.

Predsjednik partije

Član 63.

Predsjednik partije predstavlja partiju i presjedava sjednicom Glavnog odbora i predsjedništva.

Predsjednik partije potpisuje akte organa partije, vrši i druge dužnosti.

Po partijskoj nadležnosti, predsjedniku partije pomažu potpredsjednici i zamjenjuju ga u njegovom odsustvu. Vrši i druge poslove u vezi sa pripremanjem Glavnog odbora i Predsjedništva partije.

Predsjednik partije saziva Predsjedništvo i Glavni odbor po potrebi, ali i na zahtjev potpredsjednika partije, sekretara partije i predsjednika ogranka u roku od 15 dana.

Predsjednika partije bira Skupština partije na 4 godine, sa pravom još jednog izbornog mandata.

Predsjednik može biti na dobrovoljnoj bazi, kao profesionalac ili paušalac. O tome odlučuje Glavni odbor partije.

Potpredsjednik partije

Član 64.

DUA ima jednog ili više potpredsjednika koje bira Skupština na mandat od četiri godine.

U slučaju odsutnosti predsjednika partije, potpredsjednik ga zamjenjuje sa ovlaštenjem predsjednika partije i vrši sve poslove i dužnosti predsjednika partije.

Sekretar partije

Član 65.

Sekretar partije vrši sljedeće dužnosti:

- učestvuje u svim pripremama organizovanja sjednice partije,
- priprema na vrijeme partijski materijal za potrebe organa partije,
- usklađuje aktivnosti Predsjedništva i Glavnog odbora partije.

Finansijski rukovodilac

Član 66.

Glavni odbor posebnom odlukom bira finansijskog rukovodioca

Član 67.

Obaveze finansijskog rukovodioca su:

- Vodi finansijske poslove partije,
- Prati naplatu članarine partije,
- Upisuje druga materijalna sredstva,
- Predlaže budžet partije,
- Za posao koji obavlja finansijski rukovodilac je odgovoran glavnom odboru partije.

Statutarna komisija

Član 68.

Statutarna komisija tumači i objašnjava statut, odlučuje o žalbama, predlaže izmjenu i dopunu statuta.

U slučaju izuzetne potrebe, glavni odbor može statutarnom odlukom, koja se donosi 2/3 većinom od ukupnog broja članova, izvršiti neophodne izmjene Statuta.

Statutarna odluka ima privremeno važenje i podliježe potvrdi naredne skupštine.

Statutarna komisija daje tumačenja u vezi sa statutom i donosi pravilnik o svom radu.

Član 69.

Statutarna komisija ima predsjednika, potpredsjednika i članove koje se biraju tajnim glasanjem u skupštini.

Član 70.

Ogranci imaju po jednog člana u statutarnoj komisiji.

Član 71.

Statutarnu komisiju čine pet članova. Član statutarne komisije ne može obavljati druge funkcije u organu partije.

Član 72.

Poslanici i odbornici organizuju svoje aktivnosti u klubovima poštujući program partije, političke odnose, stavove glavnog odbora, predsjedništva partije, odnosno ogranaka. Klub poslanika i odbornika bira predsjednika uz saglasnost partije.

Član 73.

Partija stiče primanja od:

- Članarine;
- Dobrovoljne pomoći;
- Preko ekonomske djelatnosti partije;
- Od opštinskog i republičkog budžeta.

Član 74.

DUA prestaje da postoji prema zakonskim odredbama i njena materijalna sredstva postaju vlasništvo humanitarnih organizacija.

Član 75.

Statut stupa na snagu dana usvajanja od strane Skupštine partije.

Ulcinj, 29.mart 2003.

Otađbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

OTADŽBINSKA SRPSKA STRANKA

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Otađbinska srpska stranka (u daljem tekstu stranka) je politička organizacija srpskog naroda u Crnoj Gori, koja će se za ostvarenje programskih ciljeva boriti isključivo demokratskim putem, učesćem na raznim vrstama izbora i referendumima, samostalno ili u koaliciji sa drugim strankama.

Član 2.

Sjedište stranke je u Podgorici.

Član 3.

Član stranke može postati svaki punoljetni građanin srpske ili druge nacionalnosti (ako izrazi raspoloženje) u Crnoj Gori, koji u istoj ima prebivalište i biračko pravo, i svojevrijedno potpiše pristupnicu, čime se saglasio sa njenim statutom i programom.

Član 4.

Svaki član stranke koji je potpisao pristupnicu, ima pravo da bira i bude biran u stranačke organe, kao i na funkcije u državnoj upravi, koje proističu iz stranačke pripadnosti, bez obzira na svoju nacionalnu, starosnu, polnu, obrazovnu i teritorijalnu pripadnost.

Član 5.

Član stranke obavezan je da u svakom momentu štiti interese stranke, i podržava njene stavove, proklamovane od Predsjedništva i Glavnog odbora stranke, kao i po njega mjesno i stvarno nadležnog odbora.

Član 6.

Stranka je nedjeljiva, što znači da iz jednog njenog dijela ne može nastati nova stranka, koja bi imala programski i zakonski kontinuitet sa prethodnom strankom.

Stranka je integralna, što znači da se ona ili jedan njen dio ne može integrisati sa nekom drugom strankom, a pri tome imati programski i zakonski kontinuitet sa prethodnom strankom.

II GLAVNE ODREDBE (ORGANI STRANKE, NJIHOV IZBOR I OVLAŠĆENJA)

Član 7.

Organi stranke su: Skupština, Predsjedništvo, Glavni odbor i opštinski odbori.

Član 8.

Skupštinu stranke čine delegirani predstavnici opštinskih stranačkih organizacija, i to: opštinske stranačke organizacije do 20 članova delegiraju 5 poslanika; opštinske stranačke organizacije do 30 članova delegiraju 8 poslanika; opštinske organizacije do 40 članova delegiraju 12 poslanika.

Član 9.

Ovlaštenja Skupštine stranke su:

- izbor Glavnog odbora;
- izbor Predsjedništva stranke;
- donošenje skupštinskih deklaracija;
- promjena imena stranke;
- promjena statuta stranke;
- promjena programa stranke;
- donošenje odluke o prestanku rada stranke.

Član 10.

Skupština stranke održava se jednom u 4 godine.

Izuzetno, Skupština može biti održana vanredno u protoku roka od najmanje dvije godine od prethodne Skupštine, čime ona ima opet mandat od četiri godine.

Održavanje Skupštine stranke podrazumijeva i izbor novog Glavnog odbora i Predsjedništva stranke.

Član 11.

Skupština stranke bira Radno predsjedništvo od tri člana, koje rukovodi radom Skupštine. Pored radnog predsjedništva, Skupština stranke bira i verifikacionu komisiju od tri člana, koja vrši brojanje glasova za izbore za Glavni odbor i Predsjedništvo stranke.

Radno predsjedništvo i Verifikaciona komisija biraju se javnim glasanjem prostom većinom poslanika Skupštine.

Član 12.

Skupština stranke bira Glavni odbor.

Opštinske stranačke organizacije do 20 članova delegiraju 3 kandidata, od kojih se biraju 2. Opštinske stranačke organizacije od 30 članova delegiraju 4 kandidata, od kojih se biraju 3. Opštinske stranačke organizacije do 40 članova delegiraju 5 kandidata, od kojih se biraju 4.

Imena kandidata ističu se na izbornoj listi, sa naznakom za svaku opštinsku stranačku organizaciju. Poslanici Skupštine zaokružuju na izbornoj listi predviđeni broj kandidata, a potom istu ubacuju u glasačku kutiju, koja mora biti providna.

Članovi verifikacione komisije nadgledaju ubacivanje listića u kutiju. Svako javno zaokruživanje kandidata na izbornom listiću je zabranjeno.

Po okončanju, i prebrojavanju rezultata, predsjednik verifikacione komisije javno čita izabrane članove Glavnog odbora, sa odgovarajućim redoslijedom glasova.

Član 13.

Na Skupštini stranke, svaki poslanik Skupštine može istaći svoju kandidaturu za predsjednika stranke, izlazeći javno za govornicu, i ističući prijedlog za svoju kandidaturu. Kandidat pri tom ističe i imena dva kandidata za potpredsjednika stranke. U tom postupku kandidat za predsjednika ima pravo da pročita poslanicima stranke svoju (i predloženih potpredsjednika) kraću ličnu biografiju.

Član 14.

Od formiranih prijedloga, pravi se zbirna lista kandidatskih timova (predsjednik i 2 potpredsjednika).

Poslanici Skupštine potom pristupaju tajnom glasanju zaokruženjem samo jednog kandidatskog tima, u postupku glasanja shodno članu 12 ovog statuta, alineje 2,3 i 4.

Novoizabrani predsjednik ima pravo obraćanja poslanicima Skupštine, u monologu ne dužem od 20 minuta, u kojem izlaže osnovne odrednice svog viđenja politike stranke u njemu povjerenom mandatu.

Član 15.

Mandat predsjednika stranke (uključeno sa potpredsjednicima), kao i Glavnog odbora traje 4 godine, u skladu sa članom 10 ovog Statuta.

Član 16.

Ovlašćenja Glavnog odbora su:

- zajedno sa Predsjedništvom stranke vodi politiku iste;
- zajedno sa Predsjedništvom stranke donosi odluke o koalicijama;
- rješava molbe i žalbe članova stranke, i bavi se drugim pitanjima.

Član 17.

Glavni odbor radi kada je ispunjen kvorum od 2/3 njegovih ukupnih članova.

Glavni odbor donosi odluke javnim glasanjem prostom većinom, u skladu sa prethodno navedenom alinejom.

Član 18.

Predsjednik stranke zastupa stranku.

Po potrebi on može ovlastiti zamjenika predsjednika da to isto čini. Pečat stranke stoji kod predsjednika, koji ga po potrebi na osnovu ovlašćenja daje zamjeniku predsjedniku da sa njim rukuje.

Član 19.

Predsjedništvo stranke čine predsjednik, zamjenik predsjednika i dva potpredsjednika.

Član 20.

Ovlaštenja Predsjedništva stranke su:

- vodi politiku stranke;
- odlučuje o koalicijama;
- vodi sjednice Glavnog odbora.

Član 21.

Predsjedništvo stranke donosi odluke jednoglasno, te su kao takve jedino punovažne. Predsjednik i zamjenik predsjednika imaju pravo veta na odluke Glavnog odbora, čime se postupak donošenja odnosno odluke ponavlja.

Član 22.

Na prijedlog Predsjedništva stranke, Glavni odbor donosi odluku prostom većinom, o angažovanju članova stranke u organima vlasti i drugim funkcijama na republičkom nivou (ministri, pomoćnici ministra, ambasadori itd.).

Član 23.

Odluku o koalicionom nastupu stranke sa drugim strankama na republičkom nivou, donosi Predsjedništvo stranke jednoglasno.

Potom se taj stav predlaže Glavnom odboru, koji daje mišljenje prostom većinom. Mišljenje Glavnog odbora ne obavezuje Predsjedništvo stranke.

Član 24.

Odluku o učešću na referendumu, u okviru određene koalicije, pokreta ili bloka donosi predsjedništvo stranke jednoglasno.

Član 25.

Odluku o koalicionom nastupu na lokalnim izborima, donosi Predsjedništvo stranke, na osnovu mišljenja odnosno opštinskog odbora. Mišljenje odnosno opštinskog odbora donosi se prostom većinom, i ne obavezuje Predsjedništvo stranke.

Član 26.

Za materijalno i finansijsko poslovanje stranke odgovorno je Predsjedništvo, ili od njega ovlašteni pojedinac ili služba.

Na prvoj sjednici Glavnog odbora na početku kalendarske godine, Predsjedništvo istom podnosi izvještaj o finansijskom poslovanju stranke u prethodnoj godini. Glavni odbor usvaja prostom većinom izvještaj Predsjedništva stranke.

Član 27.

Po potrebi, Predsjedništvo stranke u dogovoru sa Glavnim odborom, može formirati pomoćne službe, koje omogućavaju bolje, brže i stručnije funkcionisanje pojedinih poslova stranke, kao npr: sekretarijat, pravnu službu, finansijsku službu, službu obezbjeđenja.

Član 28.

Ovlaštenja Opštinskog odbora su:

- u saglasnosti sa Predsjedništvom i Glavnim odborom stranke vodi politiku stranke na teritoriji odnosno opštine;
- u saglasnosti sa Predsjedništvom i Glavnim odborom stranke daje mišljenje o koalicionom nastupu stranke na teritoriji odnosno opštine;
- rješava druga pitanja u domenu rada stranke na teritoriji odnosno opštine.

Član 29.

Opštinski odbori formiraju se od članova sa područja odnosno opštine.

Mandat Opštinskog odbora traje 4 godine.

Izuzetno, izborna Skupština Opštinskog odbora može se vanredno zakazati u proteku od najmanje 2 godine od prethodne, čime opet ima mandat od 4 godine.

Član 30.

Skup članova stranke sa područne opštine čini Skupštinu stranke, koja bira radno predsjedništvo od tri člana, koje vodi Skupštinu članova stranke.

Pored radnog predsjedništva, Skupština bira i verifikacionu komisiju od tri člana, koja broji glasove na izborima za Opštinski odbor i predsjednika Opštinskog odbora.

Član 31.

Opštinski odbor formira se od članova stranke sa područne opštine.

Na Skupštini članova stranke područne opštine, svaki član može sebe kandidovati za člana opštinskog odbora. Na osnovu toga formira se lista kandidata.

Članovi stranke potom tajnim glasanjem biraju propisani broj članova Opštinskog odbora. Verifikaciona komisija nadgleda glasanje u providnoj biračkoj kutiji. Po pobrojanim glasovima, ona javno čita imena izabranih članova Opštinskog odbora, po redosljedu dobijenih glasova.

Član 32.

Opštinske teritorijalne organizacije do 20 članova, biraju Opštinski odbor od 10 članova; one do 30 biraju 15 članova; one do 40 biraju 20 članova.

Član 33.

Odnosni opštinski odbor stranke, na prijedlog predsjednika Opštinskog odbora, donosi odluku javnim glasanjem prostom većinom, od ukupnog broja članova odbora, o angažovanju članova stranke u organima lokalne samouprave.

Sjednici odnosnog Opštinskog odbora po ovom pitanju, obavezno prisustvuje ovlašteni član Predsjedništva stranke, koji ima pravo veta na odluku odnosnog Opštinskog odbora.

Član 34.

Odnosni Opštinski odbor na posebnoj sjednici bira predsjednika i potpredsjednika odbora tajnim glasanjem.

Svaki član odnosnog Opštinskog odbora, može sebe predložiti za predsjednika, a ujedno i jednog člana za potpredsjednika. Nakon toga formira se lista predloženih kandidata. Po pobrojanim glasovima kandidata, verifikaciona komisija javno čita rezultate glasanja, po redoslijedu dobijenih glasova.

Mandat predsjednika i potpredsjednika opštinskog odbora traje 4 godine, u skladu sa članom 29. ovog Statuta.

Član 35.

Ovlaštenja predsjednika Opštinskog odbora su:

1. u saglasnosti sa Predsjedništvom i Glavnim odborom stranke, vodi politiku stranke u odnosnoj opštini;
2. predstavlja stranku u odnosnoj opštini.

Član 36.

Za materijalno i finansijsko poslovanje odnosnog Opštinskog odbora, odgovoran je njegov predsjednik. Po procjeni predsjedništva stranke, ono može oduzeti predsjedniku odnosnog Opštinskog odbora pravo raspolaganja materijalnim i finansijskim sredstvima, i samo vršiti te poslove.

Član 37.

Na prvoj sjednici Opštinskog odbora u novoj godini, predsjednik odbora podnosi finansijski izvještaj o poslovanju odbora u prethodnoj godini. Opštinski odbor usvaja izvještaj javnim glasanjem, prostom većinom od ukupnog broja svojih članova.

Član 38.

Po potrebi, uz saglasnost Predsjedništva stranke, predsjednik odnosnog Opštinskog odbora može angažovati pomoćne službe u odboru, koje pospješuju brzinu i kvalitet rada odbora. Te službe mogu biti: sekretarijat, pravna služba, finansijska služba, služba obezbjeđenja itd.

Član 39.

Odnosni Opštinski odbor može da radi, tj. da ima kvorum ukoliko su prisutne najmanje 2/3 njegovih ukupnih članova.

III PRELAZNE ODREDBE

Prestanak članstva, uclanjenje u međunarodne političke organizacije, polna ravnopravnost članstva, finansiranje partije

Član 40.

Članstvo u stranci prestaje:

- smrću člana stranke;
- svojevolumnim istupanjem iz stranke;

- isključenjem iz stranke;
- selidbom u drugu državu u vezi sa gubitkom državljanstva i biračkog prava.

Član 41.

Član stranke može svojevóljno istupiti iz stranke.

O tome obavještava po njega mjesno i stvarno nadležni Opštinski odbor pismenim putem, sa svojeručnim potpisom, i preporučenom poštanskom pošiljkom.

Član 42.

Član stranke može biti isključen iz stranke:

- ako svojim ličnim životom i postupcima šteti interesima stranke;
- ako postupa suprotno proklamovanoj politici stranke od strane Predsjedništva i Glavnog odbora.

Član 43.

Odnosni Opštinski odbor predlaže Glavnom odboru isključenje člana stranke, obrazlažući razloge za isključenje. Glavni odbor javnim glasanjem, prostom većinom, donosi odluku o isključenju člana, sa pismenim obrazloženjem razloga.

Odnosni Opštinski odbor potom obavještava člana stranke, preporučenom pismenom pošiljkom u roku od 15 dana od donošenja ove odluke, sa pismenim obrazloženjem.

Član stranke ima pravo žalbe po drugostepenoj relaciji Predsjedništvu stranke, preko za njega mjesno i stvarno nadležnog Opštinskog odbora. Žalba treba da sadrži pismeno obrazloženje koje činjenično negira razloge za isključenje i upućuje se preporučenom pismenom pošiljkom. Odnosni Opštinski odbor je dužan u roku od 15 dana po prijemu žalbe istu dostaviti Predsjedništvu stranke.

Predsjedništvo stranke je dužno da u roku od 15 dana donese odluku o žalbi. Odluka predsjedništva stranke je konačna. Ona isključenom članu stranke, preporučenom pismenom pošiljkom dostavlja odluku da više nije član stranke, sa pismenim obrazloženjem razloga za to.

Član 44.

Ukoliko se član stranke preseli u drugu opštinu, što podrazumijeva promjenu podataka u ličnoj karti i biračkog mjesta, dužan je o tome obavijestiti po njega do tada, mjesno i stvarno nadležni odnosni opštinski odbor.

Član stranke koji je promijenio mjesto boravka seljenjem u drugu opštinu, potom je dužan prijaviti se po njega mjesno i stvarno nadležnom odnosnom Opštinskom odboru, u kome ima sva prava i obaveze koje mu po statutu stranke pripadaju.

Član 45.

Sa prestankom članstva u stranci, prestaju i sve dotadašnje funkcije u državnim institucijama i organima vlasti, koje su proistekle iz angažmana člana stranke u istoj.

Prije stupanja na državne funkcije i položaje, koji proističu iz angažmana u stranci, član stranke daje Predsjedništvu stranke sudski ovjerenu pismenu izjavu, da se usljed isključenja iz stranke povlači sa tih funkcija, i ostavlja ih na raspolaganje stranci.

Član 46.

Stranka se finansira od dobrovoljnih priloga i simpatizera, i dotacija od države, koje joj sleduju po zakonski propisanim normama.

Finansiranje stranke je javno i transparentno preko žiro računa.

Član 47.

Podizanje novčanih sredstava sa računa stranke vrši predsjednik stranke, koji po potrebi (sa potpisom i pečatom stranke) ovlašćuje jednog od potpredsjednika da to isto čini.

Član 48.

Odnosni Opštinski odbor ima pravo dobijanja žiro računa. Sredstva sa računa podiže predsjednik odnosno Opštinskog odbora, ili za to ovlašćuje potpredsjednika (sa potpisom i pečatom Opštinskog odbora).

Po procjeni Predsjedništva stranke, pravo na podizanje sredstava može se oduzeti predsjedniku odnosno Opštinskog odbora, u skladu sa članovima 26 i 47 ovog statuta.

Član 49.

Finansijsko poslovanje stranke je jedinstveno.

Ni jedan odnosni Opštinski odbor ne može vršiti samostalno finansijsko poslovanje, bez odobrenja i usmjeravanja od strane Predsjedništva stranke.

Član 50.

Stranka će propagirati ravnopravnost polova, i nastojati da u zavisnosti od interesovanja i mogućnosti članstva ženskog pola, bude najmanje 40% žena u organima stranke, zatim stranačkim izbornim listama, i napokon državnim institucijama i organima vlasti (koja mjesta proističu iz angažmana u stranci).

Član 51.

Skupština stranke donosi odluku 2/3 većinom, o učlanjenju stranke u međunarodne političke organizacije i asocijacije. Interesovanje stranke u tom smislu može biti usmjereno ka konzervativnim i nacionalnim međunarodnim političkim organizacijama i asocijacijama.

IV ZAVRŠNE ODREDBE

Skraćenica, simboli i prestanak rada stranke

Član 52.

Skraćeni naziv stranke je O.S.S.

Član 53.

Pečat stranke je pravougaonog oblika, i na njemu stoji sljedeći tekst: „Otadžbinska srpska stranka“.

Ovaj pečat predstavlja Predsjedništvo i Glavni odbor stranke, i upotrebljava se za stavove stranke, koji se odnose na čitavu Republiku.

Član 54.

Pečatom rukuje predsjednik.

On, po potrebi, može ovlastiti zamjenika predsjednika da rukuje pečatom.

Član 55.

Odnosni Opštinski odbori imaju svoje pečat sa sljedećim tekstem: „ Otadžbinska srpska stranka – Opštinski odbor...“. Ovim pečatom rukuje predsjednik odnosno Opštinskog odbora. On, po potrebi, može dati ovlaštenje potpredsjedniku odnosno Opštinskog odbora, da sa pečatom rukuje. Ovaj pečat služi za potvrdu stavova stranke na teritoriji odnosno Opštinskog odbora.

Član 56.

Po potrebi, Predsjedništvo stranke može donijeti odluku o osnivanju omladinske organizacije stranke.

Ista djeluje na osnovu posebnog statuta, usklađenog sa statutom stranke.

Član 57.

Himna stranke je „Poletjela dva anđela“.

Član 58.

Slava stranke je Sveti Sava (Savindan).

Član 59.

U slučaju prestanka rada stranke, imovina iste pripada Mitropoliji Crnogorsko-primorskoj Srpske pravoslavne crkve (poklonoprimac).

Nakon odluke Skupštine o prestanku rada stranke, ista obrazuje komisiju od 3 člana, koja vrši popis imovine stranke, i putem ugovora o poklonu, nju poklanja poklonoprimcu. Poklonoprimac snosi troškove i vrši poslove prevoda na sebe, kod nadležnih državnih organa.

Srpska nacionalna lista

STANKA SRPSKIH NARODNJAKA

Na osnovu člana 11 Zakona o političkim partijama („SL RCG“, br. 021/04-16) Sabor Stranke srpskih narodnjaka, održan 12. 02.2009, u Podgorici, usvojio je:

STATUT STRANKE SRPSKIH NARODNJAKA

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Statutom Stranke srpskih narodnjaka (u daljem tekstu SSN) utvrđuju se njeni ciljevi, određuju simboli i sjedište, prava i obaveze članova, organizaciona struktura, sticanje i raspolaganje sredstvima, donošenje stranačkih akata i prestanak rada.

II. CILJEVI STRANKE

Član 2.

SNS je politička organizacija, formirana sa ciljem da se bori za srpske nacionalne interese, principe parlamentarne demokratije, poštovanje ljudskih prava i sloboda, pravnu državu, tržišnu privredu i ostala načela sadržana u stranačkom Programu.

Rad stranke je javan.

Javnost u radu stranka obezbjeđuje kroz stranačka saopštenja i sjednice svojih organa koje su, po pravilu, otvorene za javnost.

III. NAZIV, SIMBOLI I SJEDIŠTE

Član 3.

Puno ime Stranke je Stranka srpskih narodnjaka. Skraćeni naziv Stranke je SSN. Sjedište Stranke je u Podgorici.

Znak (oznaka) Stranke je bijeli dvoglavi orao Nemanjića na crvenom štitu poluokruglog oblika za krunom iznad štita.

Pečat stranke je okruglog oblika.

U sredini pečata je znak Stranke.

Oko znaka stranke je sljedeći tekst: Stranka srpskih narodnjaka, Podgorica.

Krsna slava Stranke je dan Svetog Vasilija Ostroškog, 12. maj.

Na političkim skupovima i svečanostima u organizaciji SSN emituje se svečana pjesma „Bože pravde“.

Zastava Stranke je srpska trobojka (crveno, plavo, bijela), sa znakom u lijevom i skraćenim nazivom Stranke u desnom dijelu zastave.

IV. ČLANSTVO, PRAVA I OBAVEZE

Član 4.

Član SSN može biti svaki punoljetni građanin koji prihvata Program i Statut Stranke i koji je spreman da radi na njihovom ostvarivanju. Član SNS postaje se svojeručnim potpisivanjem pristupnice.

Član 5.

Član Stranke ima pravo da u radu organa i organizacija SSN saopštava svoja mišljenja i političke procjene. Zbog mišljenja ili političkog stava član Stranke ne može da bude izložen bilo kakvim sankcijama. Član Stranke ima pravo i obavezu da širi ideje koje zastupa SSN, da čuva i unaprijeđuje njen ugled, da poštuje odluke stranačkih organa, da učestvuje u izbornim aktivnostima i da, prema svojim mogućnostima, materijalno pomaže Stranku.

Član 6.

Članstvo u SSN prestaje:

- istupanjem;
- isključenjem.

Član 7.

Isključenje je izuzetno sredstvo prestanka članstva u SNS. Član može biti isključen iz Stranke u slučaju da učestvuje u političkim aktivnostima i zastupa u javnosti stavove koji su suprotni Programu i političkim stavovima Stranke.

Postupak o isključenju pokreće opštinski odbor. Odluku o isključenju donosi Glavni odbor.

Član 8.

Stranka može da ima počasnog predsjednika. Zvanje počasnog predsjednika Stranke se dodjeljuje zaslužnom članu Stranke ili uglednom nacionalnom radniku, a o njegovom dodjeljivanju odlučuje Glavni odbor.

V. ORGANIZACIJA I ORGANI SSN

Član 9.

SNS je organizovana po teritorijalnom principu. Teritorijalni princip ostvaruje se kroz: mjesne, opštinske i gradske odbore, a u izuzetnim prilikama, odlukom predsjednika, potpredsjednika i predsjednika Izvršnog odbora, može djelovati i preko povjereništva. Članovi pripadaju odgovarajućoj organizaciji prema mjestu prebivališta.

Član 10.

Mjesne organizacije se osnivaju za dio teritorije jedne opštine, po pravilu za područje mjesne zajednice. Opštinske organizacije se osnivaju za teritoriju jedne opštine. Opštinska organizacija može se, u gradu koji u svom sastavu ima više opština, osnovati i za područje jedne gradske opštine, ukoliko glavni odbor procijeni da je to politički opravdano.

Mjesna organizacija

Član 11.

Mjesna organizacija bira svoj mjesni. Mjesni odbor obavlja poslove povjerene od opštinskog odbora kojem pripada. Mjesni odbor ima najmanje 3 člana. Mjesni odbor bira predsjednika, koji o radu mjesnog odbora izvještava opštinski odbor. Predsjednici mjesnih odbora koji nijesu izabrani u opštinski odbor učestvuju u radu opštinskog odbora bez prava glasa.

Opštinska organizacija

Član 12.

Opštinsku organizaciju čine svi članovi Stranke u određenoj opštini.

Najviši organ opštinske organizacije je Sabor.

Sabor saziva predsjednik opštinskog odbora, opštinski odbor, 1/3 mjesnih odbora ili 1/3 članstva opštinske organizacije.

Način izbora poslanika Sabora organizacije utvrđuje opštinski odbor.

Sabor odlučuje većinom glasova prisutnih članova.

Sabor opštinske organizacije:

- donosi plan rada opštinske organizacije;
- bira članove opštinskog odbora;
- usvaja izvještaj o radu i o finansijskom poslovanju opštinskog odbora između dvije skupštine.

Član 13.

Opštinski odbor rukovodi radom opštinske organizacije između dva Sabora.

Opštinski odbor se osniva u opštini u kojoj ima najmanje 30 članova Stranke. U izuzetnim slučajevima, Glavni odbor SSN može odlučiti da taj broj bude i manji.

Opštinski odbor čine:

- članovi izabrani na Saboru organizacije;
- članovi Glavnog odbora iz te organizacije;
- poslanici;
- odbornici;
- kooptirani članovi;
- predsjednik opštinskog Omladinskog kluba SSN;
- predsjednica opštinskog Foruma žena.

Na prvoj sjednici opštinskog odbora, tajnim glasanjem, bira se predsjednik odbora i potpredsjednici.

Opštinski odbor odlučuje većinom glasova prisutnih članova, ako sjednici prisustvuje više od 1/2 članova odbora.

Mandat opštinskog odbora je 4 godine, ako Sabor opštinske organizacije ne odluči drugačiji.

Član 14.

Opštinski odbor ima svoj pečat.

Pečat opštinskog odbora je okruglog oblika sa znakom Stranke u sredini, po čijem obodu je kružno upisano ime Stranke i ime opštinskog odbora.

Član 15.

Opštinski odbor:

- radi na širenju ideja Stranke;
- sprovodi stavove Stranke i odgovara za njihovu realizaciju;
- bira predsjednika i potpredsjednike opštinskog odbora, tajnim glasanjem;
- organizuje izborne aktivnosti u izbornoj kampanji i odgovoran je za njihovu realizaciju;
- vodi sopstveno finansijsko poslovanje;
- usvaja izvještaj odborničkog kluba;
- prati rad odbornika i o tome redovno izvještava Glavni odbor;

- utvrđuje listu kandidata za odbornike;
- određuje predstavnike za lokalnu vlast u kojoj učestvuje Stranka;
- razriješava predsjednika i potpredsjednike opštinskog odbora, odlukom većine članova odbora.

Član 16.

Organi SSN su:

- Sabor;
- Glavni odbor;
- Predsjednik i potpredsjednici;
- Izvršni odbor.

Član 17.

Sabor

Sabor je najviši organ SSN. Sabor može da bude redovan i vanredni.

Redovni Sabor je izborni. Vanredni Sabor može biti izborni.

Redovni Sabor zasijeda svake 4 godine.

Poslanici Sabora SNS-a su: delegirani članovi stranke sa nivoa opštinskih odbora, čiji broj utvrđuje Glavni odbor Stranke.

Član 18.

Sabor zasijeda na prijedlog:

- Predsjednika Stranke;
- Glavnog odbora.

Član 19.

Sabor bira svoje Radno predsjedništvo.

Odluke se donose većinom glasova pristnih poslanika.

Član 20.

Izbori i razrješenja za organe koje bira i razrešava Sabor sprovode se tajnim glasanjem. Sve ostale odluke iz svoje nadležnosti Sabor donosi javnim glasanjem.

Član 21.

Nadležnosti

Sabor

- Usvaja poslovnik o svom radu;
- Usvaja Program i Statut Stranke;
- Bira članove Glavnog odbora;
- Bira i razrješava predsjednika i potpredsjednike;
- Odlučuje o prestanku rada Stranke;
- Odlučuje o spajanju stranke sa drugom strankom.

Član 22.

Predlog za razrješenje predsjednika Stranke može podnijeti Glavni odbor ili 1/3 poslanika.

Predlog za razrješenje potpredsjednika može podnijeti predsjednik, Glavni odbor ili 1/3 poslanika.

Ako se predlaže razrješenje na osnovu stava 1 ovog člana, Sabor zasijeda u roku od 30 dana od dana donošenja predloga Glavnog odbora, odnosno 30 dana od izvršenog uvida Glavnog odbora u pismeno podnijeti predlog 1/3 poslanika i utvrđene validnosti istog.

Ako se predlaže razrješenje na osnovu stava 2 ovog člana predsjednik zakazuje Skupštinu u roku od 30 dana.

Glavni odbor

Član 23.

Glavni odbor je organ Stranke koji između dva Sabora utvrđuje politiku Stranke u skladu sa odlukama Sabora.

Glavni odbor je odgovoran za ostvarivanje Programa Stranke, kao i za sprovođenje odluka Sabora.

Član 24.

Glavni odbor čine:

- Predsjednik i potpredsjednici;
- Članovi čije mandate je verificovao Sabor Stranke (30);
- Kooptirani članovi;

Mandat članova Glavnog odbora traje 4 godine.

Član 25.

Glavni odbor:

- saziva Sabor;
- odlučuje o mjestu i vremenu održavanja redovnog Sabora;
- predlaže dnevni red i Poslovnik o radu Sabora;
- predlaže Radno predsjedništvo Sabora;
- Podnosi Saboru izvještaj o radu Stranke u periodu između redovnih Sabora;
- Utvrđuje predlog statuta SSN-a;
- Donosi odluku o učlanjenju Stranke u međunarodne organizacije;
- Bira predsjednika Izvršnog odbora i odlučuje o njegovom opozivu na predlog 1/3 članova;
- Bira i opoziva Ekonomski savjet;
- Bira i opoziva Politički savjet;
- Bira i opoziva Nadzorni i Statutarni odbor;
- Odlučuje o učestvovanju na izborima na svim nivoima;
- Odlučuje o predizbornim i postizbornim koalicijama na svim nivoima;
- Odlučuje o izbornoj listi sa konačnim redoslijedom kandidata za poslanike;
- Odlučuje o konačnoj poslaničkoj listi na predlog predsjednika stranke;
- Odlučuje o učešću u Vladi na republičkom nivou i u lokalnim organima uprave;
- Usvaja izborni program Stranke;
- Usvaja izvještaj Izvršnog odbora;
- Odlučuje o dodjeljivanju zvanja počasnog predsjednika SSN-a;
- Usvaja Poslovnik o svom radu.

Član 26.

Glavni odbor odlučuje punovažno ako sjednici prisustvuje većina od ukupnog broja članova Glavnog odbora.

Glavni odbor odluke donosi većinom glasova prisutnih.

Predsjednik i potpredsjednici

Član 27.

Predsjednika i potpredsjednike, na jedinstvenoj listi, bira Sabor.

Mandat Predsjednika i potpredsjednika traje 4 godine.

Član 28.

Svaki član SSN ima pravo da istakne kandidaturu za predsjednika Stranke. Kandidat za predsjednika Stranke dužan je da predloži programsku platformu Stranke, broj potpredsjednika koji se bira i kandidate za potpredsjednike.

U slučaju da na izborima učestvuje više od jednog kandidata, a ni jedan od njih nije u prvom krugu glasanja osvojio apsolutnu većinu, glasanje se ponavlja između dva kandidata koji su osvojili najveći broj glasova, a izabran je onaj koji osvoji više glasova u drugom krugu.

Izborom predsjednika Stranke izabrani su i potpredsjednici Stranke koje je on predložio i usvojena je predložena programska platforma Stranke.

Član 29.

Predsjednik SSN:

- predstavlja i zastupa Stranku u zemlji i inostranstvu;
- rukovodi stranačkom organizacijom, usklađuje i nadzire funkcionisanje Stranke;
- saziva i predsjedava sjednicama Glavnog odbora;
- saziva Sabor Stranke;
- odgovoran je za sprovođenje odluka Sabora i Glavnog odbora;
- predlaže Glavnom odboru mandataru za sastav Izvršnog odbora;
- pokreće pred Glavnim odborom postupak za opoziv Izvršnog odbora;
- predlaže Saboru broj potpredsjednika i kandidate za potpredsjednike;
- imenuje portparola Stranke;
- predlaže GO konačnu poslaničku listu;
- predlaže donošenje odluke o koalicijama;
- predlaže izborni program Stranke;
- predlaže predsjednika Političkog savjeta;
- predlaže predsjednika Ekonomskog savjeta;
- predlaže sastav Nadzornog i Statutarnog odbora;
- podnosi izvještaj Glavnom odboru i Saboru Stranke;
- daje punomoćje za zastupanje pred sudom ili drugim organima.

Izvršni odbor

Član 30.

Izvršni odbor je izvršno-politički organ Stranke.

Izvršni odbor učestvuje u stvaranju i sprovođenju politike Stranke, priprema sjednice i sprovodi odluke Glavnog odbora.

Član 31.

Izvršni odbor sačinjavaju predsjednik i 9 članova.

Izvršni odbor je izabran ako predlog mandataru dobije na tajnom glasanju podršku članova Glavnog odbora.

Inicijativu za opoziv Izvršnog odbora pokreće 1/3 članova Glavnog odbora.

Član 32.

Izvršni odbor:

- Usklađuje i nadzire rad organizacije Stranke;
- Organizuje izborne štabove na svim nivoima;
- Realizuje program izborne kampanje;
- Planira i organizuje političke skupove Stranke;
- Vodi centralnu evidenciju članstva kroz kartoteku i u elektronskoj formi;
- Donosi Poslovnik o svom radu.

Član 33.

Predsjednik Izvršnog odbora:

- Predlaže GO sastav i program rada Izvršnog odbora;
- Predlaže GO izmjene u sastavu Izvršnog odbora;
- Saziva sjednice Izvršnog odbora, predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama.

Član 34.

Izvršni odbor punovažno odlučuje ako sjednici prisustvuje više od 1/2 članova, a odluke donosi većinom glasova.

VI. POLITIČKI SAVJET

Član 35.

Politički savjet je savjetodavno tijelo organa Stranke.

Politički savjet razmatra pitanja značajna za utvrđivanja politike Stranke.

Politički savjet se bira i opoziva na GO. Članove savjeta predlaže kandidat za predsjednika Savjeta.

Politički savjet predlaže Program i izmjene i dopune Programa Stranke.

VII. EKONOMSKI SAVJET

Član 36.

Ekonomski savjet je savjetodavno tijelo organa Stranke.

Ekonomski savjet se bira i opoziva na GO. Članove savjeta predlaže kandidat za predsjednika Savjeta.

Ekonomski savjet predlaže Program i izmjene i dopune Programa Stranke.

VIII. OMLADINSKI KLUB SSN

Član 37.

U okviru SSN organizuje se Omladinski klub „Srpska omladina“ kao dobrovoljna organizacija članova Stranke mlađih od 27 godina.

Omladinski klub SSN na republičkom Saboru bira predsjednika.

Predsjednik Omladinskog kluba SSN je po funkciji član GO, a predsjednici opštinskih Omladinskih klubova su po funkciji članovi opštinskih odbora.

IX. FORUM ŽENA

Član 38.

SSN ima Forum žena, dobrovoljnu organizaciji članica Stranke. Forum aktivno učestvuje u političkom životu Stranke i ima za cilj stvaranje ambijenta za što značajnijim učešćem žena u stranačkoj politici i jačanjem procesa afirmativne akcije radi ostvarenja ravnopravnosti polova u postupku izbora organa SSN-a.

Forum promoviše načela rodne ravnopravnosti, donosi svoj program i statut koji su punovažni kada ih potvrdi Glavni odbor. Na svojoj republičkom Saboru Forum bira Predsjedništvo. Predsjedništvo na konstitutivnoj sjednici bira predsjednicu.

Predsjednica Foruma žena je po funkciji član GO, a predsjednice opštinskih foruma žena su po funkciji članovi opštinskih odbora SSN-a.

X. NADZORNI ODBOR

Član 39.

Nadzorni odbor se osniva za poslove kontrole prihoda i rashoda Stranke.

Nadzorni odbor ima 3 člana koje bira Glavni odbor.

Nadzorni odbor je dužan da o svim načelnim nepravilnostima izvijesti predsjednika Stranke i Glavni odbor.

XI. STATUTARNI ODBOR

Član 40.

Statutarni odbor učestvuje u pripremi predloga izmjena i dopuna Statuta i u formi mišljenja tumači Statut i statutarnost opštih akata stranka.

Statutarni odbor se bira na GO. Statutarni odbor broji 3 člana.

Statutarni odbor podnosi izvještaj GO.

XII. PRIHODI STRANKE I ZAPOŠLJENI

Član 41.

Prihodi SSN su:

- mjesečna primanja u skladu sa zakonom o finansiranju političkih stranaka i drugim odgovarajućim zakonima;
- prilozi članova i simpatizera Stranke;
- sponzorstva i donacije;
- ostali zakonski izvori.

Sredstvima Stranke raspolaze i o njihovom korišćenju odlučuje predsjednik i potpredsjednici SSN. Oni, istovremeno, snose odgovornost za materijalno i finansijsko poslovanje SSN.

XIV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 42.

Rad Stranke prestaje odlukom Sabora SSN na predlog Glavnog odbora ili predsjednika Stranke.

U slučaju prestanka rada SNS, sva imovina Stranke prelazi u vlasništvo Srpske Pravoslavne Crkve.

Član 43.

Ovaj Statut mijenja se po istom postupku koji važi za njegovo donošenje.

Predlog za izmjenu Statuta, odnosno donošenje novog može podnijeti:

- 1/3 poslanika Skupštine;
- Glavni odbor.

Član 44.

Izmjene Statuta SSN, u dijelu eventualnog usklađivanja sa Zakonom o političkim partijama, može izvršiti Glavni odbor Stranke.

Član 45.

Ovaj Statut stupa na snagu trenutkom donošenja.

Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj

Na osnovu člana 11. člana 6. i člana 22. Zakona o političkim partijama (Sl list RCG br. 21/04), Zakona o finansiranju političkih partija (Sl. List 21/4), člana 1, člana 14. i člana 16. stav 1. alineja 1. Statuta Srpske radikalne stranke dr Vojislav Šešelj od 27.01.1996. Skupština Srpske radikalne stranke dr Vojislav Šešelj, na vanrednoj sjednici održanoj 29.05.2005. u Podgorici usvojila je:

STATUT SRPSKE RADIKALNE STRANKE DR VOJISLAV ŠEŠELJ

1. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj (u daljem tekstu Stranka) je politička partija koja djeluje u skladu sa svojim Programom i ovim statutom na području Republike Crne Gore. SKRAĆENI NAZIV Stranke je : SRS dr Vojislav Šešelj.

Član 2.

Cilj djelatnosti Stranke, kao političke partije je ostvarivanje demokratskim, parlamentarnim putem Programa Srpske radikalne stranke dr Vojislav Šešelj. U svom političkom djelovanju stranka će koristiti isključivo miroljubive demokratske, parlamentarne i vanparlamentarne metode političke borbe.

Član 3.

Srpska radikalna stranka dr Vojislav Šešelj ima status pravnog lica i djeluje u skladu sa ustavom i zakonom. Stranku predstavlja i zastupa predsjednik Izvršnog odbora.

Član 4.

Sjedište stranke je u Podgorici.

Član 5.

Stranka ima svoj pečat, grb, zastavu, krsnu slavu i dan stranke.

Pečat je okruglog oblika. Po obodu pečata velikim ćiliričnim slovima piše SRPSKA RADIKALNA STRANKA, a u polju pečata je grb stranke. Grb stranke je dvoglavi bijeli orao dinastije Nemanjića sa četiri očila na štiti i ukrštenim mačevima u kandžama.

Zastava stranke je plave boje, sa grbom na sredini, pravougaonog oblika, dimenzije 2x1 metar.

Svečana pjesma stranke je borbena pesma "Spremite se, spremte", koja glasi:

"Planino moja, planino tugo, /planino moja, starino, /dosta sam puta hodio, tugo, / komitske čete vodio / Srpska mi truba zatrubi. / Iz tog sela Drenova. /Spremite se, spremte četnici, / silna će borba da bude, /Zagrmj Draža vojvoda, /bacajte bombe četnici, /Iz ove naše pobjede, / rađa se sunce slobode."

Krsna slava Stranke je hrišćanski pravoslavni praznik Sveta tri jerarha, koji se proslavlja 12. februarara svake godine.

Član 6.

Djelovanje stranke je javno.

Članstvo i javnost se o Programu i političkim stavovima i odlukama stranke informiše:

- javnim istupima funkcionera Stranke,
- javnim saopštenjima organa Stranke,
- izdavanjem stranačkih novina i časopisa,
- izdavanjem knjiga i publikacija,
- putem plakata i drugog propagandnog materijala Stranke,
- i na drugi način u skladu sa Statutom i zakonom.

Član 7.

Stranka se organizuje i djeluje isključivo na teritorijalnom principu.

2. ČLANSTVO U STRANCI

Član 8.

Član stranke može biti svaki punoljetni građanin, ako prihvati Program i Statut stranke i potpiše pristupnicu. Istaknute ličnosti iz zemlje i inostranstva, koje su svojim radom dokazale nacionalno i demokratsko opredjeljenje, mogu se odlukom IO Stranke proglasiti počasnim članovima Stranke.

Član 9.

Članstvo u Stranci isključuje pripadnost bilo kojoj drugoj političkoj oragnizaciji.

Član 10.

Svatom članu Stranke se izdaje članska karta, čiji oblik i sadržinu, kao i izgled pristupnice, određuje IO Stranke. Svaki član plaća godišnju članarinu čiju visinu određuje IO Stranke.

Član 11.

Članovi Stranke imaju ista prava i dužnosti:

- da se u stranačkom radu pridržavaju programskih opredjeljenja, Statuta, opštih i pojedinačnih odlika organa Stranke,
- da biraju i budu birani u organe Stranke u skladu sa Statutom,
- da rade na širenju i ostvarivanju programskih opredjeljenja Stranke,
- da rade na širenju ideja Stranke, njenoj propagandi i distribuciji stranačkih novina i propagandnog materijala,
- da izvršavaju odluke organa Stranke,
- da budu kandidati Stranke na izborima za organe vlasti i da glasaju za stranačke kandidate i stranačku listu,
- da daju inicijative za rad organa Stranke,
- da budu obaviješteni o radu organa stranke i o radu izabranih predstavnika Stranke u organima vlasti,
- da dobijaju pomoć i zaštitu od Stranke ako budu ugroženi zbog obavljanja stranačkih aktivnosti,
- da zahtijevaju tumačenje Statuta od nadležnog organa, ukoliko smatraju da su im povrijeđena članska prava,
- da ostvaruju druga prava i dužnosti utvrđene ovim statutom i odlukama organa Stranke.

Član 12.

Članstvo u Stranci prestaje :

- istupanjem iz članstva usmenom izjavom datom pred rukovodstvom nadležnog organa, o čemu se sačinjava zapisnik, ili pismenom izjavom svojeručno potpisanom i dostavljenom nadležnom organu,
- isključenjem od strane organa na način propisan Statutom,
- pristupanjem drugoj političkoj partiji, što se konstatuje odlukom nadležnog organa Stranke.

O svakom prestanku članstva u Stranci pismeno se obavještava Izvršni odbor Stranke.

3. SASTAV, OVLAŠĆENJA, NAČIN ODLUČIVANJA I MANDAT ORGANA PARTIJE

Član 13.

Organi stranke su:

- skupština,
- statutarna komisija,
- nadzorni odbor,
- izvršni odbor,
- okružni odbor,
- opštinski odbor i
- mjesni odbor.

Član 14.

Stranka po potrebi, po odluci IO može formirati stalna ili privremena radna tijela za pojedinu oblast.

Član 15.

Organi Stranke vrše svoja prava i dužnosti na osnovu Statuta.

O poslovima u svojoj nadležnosti organi Stranke odlučuju na sjednicama.

Mandat predsjednika, potpredsjednika i glavnog sekretara organa Stranke traje 4 godine, s tim da mogu biti ponovo birani na te funkcije.

Član 16.

Mandat radnim tijelima traje 4 godine, a povremenim na vrijeme koje odredi Izvršni odbor.

Član 17.

Skupština Stranke je najviši organ Stranke. Skupštinu čine:

- svi članovi Izvršnog odbora,
- poslanici,
- predsjednici okružnih odbora,
- predsjednici opštinskih odbora Stranke i
- još po 10 članova koji bira svaki opštinski odbor.

Član 18.

Kvorum čini više od 1/2 članova Skupštine. Skupština odlučuje većinom glasova prisutnih članova.

Član 19.

Skupština se redovno održava svake četvrte godine, a po potrebi, kada to odluči IO, mogu se održati vanredne Skupštine. Redovnu skupštinu saziva IO, a vanrednu zahtjev 2/3 opštinskih odbora ili IO.

Član 20.

Sjednicu Skupštine otvara predsjednik IO, a njenim radom rukovodi radno predsjedništvo koje se bira na prijedlog predsjednika IO.

Član 21.

Skupština vrši sljedeće poslove:

- donosi Statut i druge opšte akte i njihove izmjene i dopune,
- donosi program Stranke,
- razmatra i usvaja izvještaj o radi Izvršnog odbora,
- bira predsjednika izvršnog odbora Stranke i druge organe Stranke,
- daje smjernice za ostvarivanje programa Stranke,
- obavlja i druge poslove značajne za ostvarivanje ciljeva Stranke.

Član 22.

Statutarna komisija je organ Stranke koji bira Skupština na mandatni period od 4 godine. Statutarna komisija odgovara za svoj rad Skupštini Stranke. Statutarna komisija ima predsjednika, zamjenika predsjednika i pet članova.

Član 23.

Statutarnoj komisiji prestaje funkcija istekom mandata. Prije isteka vremena na koje je izabrana Statutarnoj komisiji prestaje funkcija ostavkom ili opozivom od strane Skupštine Stranke. Statutarna komisija može biti opozvana sa funkcije ako ne izvršava odluke Skupštine, ne poštuje Program ili Statut Stranke.

Član 24.

Postupak opoziva Statutarne komisije pokreće IO, 1/5 okružnih ili 1/5 opštinskih odbora. Kada se ispune uslovi iz stava prvog ovog člana, IO je dužan da sazove vanredno zasjedanje Skupštine koja odlučuje o opozivu. Statutarna komisija Stranke je opozvana ako se za to izjasni većina prisutnih delegata Skupštine. Predlaganje i izbor novog sastava Statutarne komisije na istom zasjedanju Skupštine vrši se na način predviđen ovim Statutom.

Član 25.

Članovima Statutarne komisije prestaje funkcija:

- prestankom članstva u Stranci
- istekom mandata,
- ostavkom,
- odlukom Skupštine Stranke o opozivu člana komisije.

Na upražnjeno mesto člana Statutarne komisije Skupština bira novog člana na predlog Izvršnog odbora.

Član 26.

Nadležnosti Statutarne komisije su:

- daje inicijativu organima Stranke za donošenje, izmjene i dopune Statuta,
- vrši kontrolu poštovanja Statuta i saglasnosti odluka organa Stranke sa Statutom,
- podnosi izvještaj o radu Skupštini i IO na njihov zahtjev,
- radi i druge poslove poverene od strane Skupštine i IO.

Član 27.

Rad Statutarne komisije se odvija na sjednicama. Sjednice zakazuje, predsjedava i rukovodi njihovim radom predsjednik Komisije. Sjednica će se održati ako na njoj prisustvuju najmanje 4 člana Komisije. Odluka na sjednici je donešena ako za nju glasa većina prisutnih članova Komisije.

Član 28.

O radu na sjednicama Komisije vodi se zapisnik, a zapisničara biraju članovi Komisije iz redova svojih članova. Zapisnik potpisuju predsjednik Komisije i zapisničar. U slučaju izdvojenog mišljenja člana Komisije, ono se unosi na zapisnik. Zapisnici sa sjednica Komisije čuvaju se u arhivi Stranke.

Član 29.

Nadzorni odbor je organ Stranke koji bira Skupština na mandatni period od 4 godine. Nadzorni odbor odgovara za svoj rad Skupštini i IO. Nadzorni odbor ima predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana.

Član 30.

Nadzornom odboru prestaje funkcija istekom mandata. Prije isteka vremena na koje je izabran, Nadzornom odboru prestaje funkcija ostavkom ili opozivom od strane Skupština. Nadzorni odbor može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke Skupštine, ne poštuje Program ili Statut Stranke.

Član 31.

Postupak opoziva Nadzornog odbora pokreće IO. Nadzorni odbor je opozvan ako se za to izjasni tajnim glasanjem većina prisutnih članova Skupštine. Prijedlog novog sastava Nadzornog odbora na istom zasijedanju Skupštine, kao i njegov izbor, vrši se na način predviđen ovim Statutom.

Član 32.

Članovima Nadzornog odbora prestaje funkcija :

- prestankom članstva u Stranci,
- istekom mandata,
- ostavkom,
- odlukom Skupštine Stranke o opozivu člana Odbora.

Na upražnjeno mjesto člana Odbora Skupština bira novog člana na prijedlog Izvršnog odbora.

Član 33.

Nadležnosti Nadzornog odbora su:

- vrši kontrolu zakonitosti finansijskog poslovanja Stranke i njenih organa,
- daje IO predlog budžeta, završnog računa i periodičnih obračuna materijalno finansijskog poslovanja Stranke,
- podnosi izvještaj o finansijskom poslovanju Stranke Skupštini i IO,
- može obustaviti svaku isplatu i raspolaganje sredstvima na računu stranke koje je u suprotnosti sa zakonima, Statutom i pojedinačnim odlukama organa Stranke,
- vrši druge poslove povjerene od strane Skupštine i Izvršnog odbora.

Član 34.

Rad nadzornog odbora se odvija na sjednicama. Sjednicu zakazuje, predsjedava i rukovodi njegovim radom predsjednik Odbora. Sjednica će se održati ako je prisutna većina članova odbora. Odluka na sjednici je donešena ako za nju glasa većina prisutnih članova Odbora.

Član 35.

O radu na sjednicama Nadzornog odbora vodi se zapisnik, a zapisničara biraju članovi Odbora iz redova svojih članova. Zapisnik potpisuju predsjednik Odbora i zapisničar. U slučaju izdvojenog mišljenja člana Odbora ono se unosi u zapisnik. Zapisnici sa sjednica Nadzornog odbora čuvaju se u arhivi Stranke.

Član 36.

Izvršni odbor je organ teritorijalne organizacije Stranke. Izvršni odbor ima svoj pečat, koji je pečat Stranke sa punim nazivom IO. Sjedište IO se određuje odlukom Skupštine Stranke. Za svoj rad odgovara Skupštini.

Član 37.

Izvršni odbor sačinjavaju:

- predsjednik,
- tri potpredsjednika,
- glavni sekretar,
- predsjednici okružnih odbora,
- predsjednici opštinskih odbora,
- poslanici stranke,
- po dva člana koje predlažu opštinski odboru Stranke, a koje imenuje IO Stranke.

Član 38.

U slučaju da Stranka na teritoriji IO nije organizovana na nivou okružnih odbora, sastav IO čine predsjednik, potpredsjednici, glavni sekretar, svi predsjednici opštinskih odbora sa teritorije IO i 10 članova Stranke imenovanih od IO. Izvršni odbor se sastaje najmanje jednom mesečno ili po potrebi, a zakazuje ga predsjednik IO, a u slučaju njegove spriječenosti jedan od potpredsjednika.

Član 39.

Mandat IO kao organa Stranke može prestati odlukom Skupštine o postojanju vanrednih okolnosti koje dovode u pitanje redovan rad IO. U slučaju da Skupština ne može da se sastane, a nastupile se vanredne okolnosti koje onemogućavaju rad IO, mandat IO prestaje odlukom predsjednika IO. Do konstituisanja novog IO, njegovu funkciju i nadležnosti vrši predsjednik Izvršnog odbora ili lice koje on ovlasti.

Član 40.

Mandat članova IO prestaje ostavkom, prestankom funkcije i prestankom članstva u Stranci, a za imenovane članove odlukom o razriješenju IO. Na mjesto članova IO čiji je mandat prestao stupaju novi članovi po funkciji, odnosno imenovani članovi od Izvršnog odbora.

Član 41.

Izvršni odbor vrši sljedeće funkcije :

- utvrđuje prijedlog Statuta i Programa Stranke,
- donosi finansijski plan Stranke,
- razmatra izvještaj o finansijskom poslovanju i usvaja ga,
- podnosi godišnji izvještaj o radu i donosi plan rada,
- sprovodi odluke Skupštine,
- utvrđuje listu kandidata za poslanike i predlog kandidature za predsjednika Republike,
- bira i opoziva predsjednika Izvršnog odbora,
- bira i opoziva članove Izvršnog odbora,
- razmatra aktuelnu političku situaciju u Crnoj Gori i zauzima stavove,
- razmatra rad okružnih odbora,
- razmatra rad opštinskih odbora,
- bira predsjednike okružnih odbora,
- verifikuje izbor predsjednika opštinskih odbora,
- u slučaju potrebe raspušta okružni odbor,
- u slučaju potrebe raspušta opštinski odbor,

- u slučaju potrebe raspušta mjesni odbor Stranke,
- kod žalbe isključenih članova Stranke postupa kao drugostepeni organ,
- vodi disciplinski postupak protiv članova Izvršnog odbora kao prvostepeni organ,
- bira i opoziva člana Republičke izborne komisije,
- bira i opoziva članove izborne komisije izborne jedinice,
- bira i opoziva šefa izbornog štaba izborne jedinice,
- organizuje i formira svoj izborni štab i odobrava odluke o sastavu izbornih štabova nižih organa sa teritorije svoje nadležnosti,
- donosi program rada i delatnosti izbornih štabova,
- daje smjernice za rad izbornim štabovima sa svoje teritorije i vrši kontrolu njihovog rada,
- razmatra izvještaj o radu stranačke redakcije i
- vrši druge poslove saglasno Statutu i zakonu.

Član 42.

Predsjednik IO predsjedava i rukovodi radom IO. Za svoj rad odgovara IO i Skupštini Stranke. Predsjednika IO bira i opoziva Skupština Stranke, na način utvrđen Statutom.

Član 43.

Mandat predsjednika IO prestaje ostavkom, prestankom članstva ili odlukom o razrješenju Skupštine Stranke. Predsjedniku IO u slučaju vanrednih okolnosti, mandat može prestati u skladu sa odredbama ovog Statuta.

Član 44.

Nadležnosti predsjednika Izvršnog odbora:

- predsjedava i rukovodi radom IO,
- po funkciji je predsjednik izbornog štaba IO,
- zakazuje sjednice IO,
- vrši kontrolu rada potpredsjednika, glavnog sekretara, kao i članova IO,
- može predložiti izbor potpredsjednika IO i glavnog sekretara kojeg bira IO,
- može predložiti IO opoziv potpredsjednika IO i glavnog sekretara,
- stara se o sprovođenju odluka višeg organa Stranke,
- podnosi izvještaj o radu IO i višem organu Stranke na njihov zahtjev,
- podnosi zahtjev za vođenje disciplinskog postupka,
- predlaže izvršenje disciplinske sankcije protiv članova IO,
- vrši i druge poslove određene ovim Statutom i odlukama višeg organa.

Član 45.

IO ima tri potpredsjednika. Mandat potpredsjednika traje kao i mandat samog IO, a prestaje prestankom članstva, ostavkom ili opozivom. Potpredsjednike bira i opoziva IO odbor većinom glasova prisutnih članova.

Član 46.

Potpredsjednici IO pomažu u radu predsjedniku IO, zamjenjuju ga u slučaju njegovog odsustva i vrše druge poslove potpredsjednika IO.

Za svoj rad potpredsjednici odgovaraju predsjedniku i IO.

Potpredsjednik može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge IO i predsjednika i ako ne poštuje Program i Statut Stranke.

Član 47.

Izvršni odbor ima glavnog sekretara. Glavni sekretar za svoj rad odgovara IO i predsjedniku IO.

Mandat glavnog sekretara traje koliko i mandat IO, a prestaje prestankom članstva, ostavkom ili opozivom. Glavnog sekretara bira Izvršni odbor većinom glasova prisutnih članova.

Član 48.

Nadležnosti glavnog sekretara su :

- izvršava odluke i naloge IO i predsjednika IO,
- koordinira rad okružnih i opštinskih odbora na teritoriji IO,
- daje naloge i uputstva za rad predsjednicima okružnih i opštinskih odbora, po donijetim odlukama IO,
- traži i prima izvještaje o radu okružnih i opštinskih odbora, o čemu izvještava IO,
- obavlja izborne aktivnosti u dijelu posla koji mu prenese IO,
- koordinira rad i daje naloge izbornim štabovima okružnih i opštinskih odbora,
- daje naloge i uputstva za informisanje članstva o radu Stranke,
- stara se o propagandnom materijalu Stranke, organizuje propagandu, kao i organizaciju distribucije propagandnog materijala Stranke za teritoriju IO,
- saraduje sa sredstvima javnog informisanja,
- daje javna saopštenja pa nalogu IO i predsjednika IO,
- priprema sjednice IO,
- podnosi izvještaje IO o svome radu i o potrebnim i upotrijebljenim sredstvima za svoj rad,
- za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti, po potrebi organizuje službe, angažuje lica za obavljanje tih poslova i prima ih u radni odnos, po odluci IO,
- vrši i druge poslove koje mu svojim odlukama i nalogima stave u zadatak IO i predsjednik IO.

Član 49.

Izvršni odbor ima izborni štab.

Izborni štab čine predsjednik IO koji je po funkciji i šef izbornog štaba, potpredsjednici, glavni sekretar i šefovi izbornih štabova izbornih jedinica i imenovana lica. U slučaju da na teritoriji IO nijesu organizovani okružni odbori, u sastav izbornog štaba IO ulaze šefovi izbornih štabova i opštinskih odbora. Radom izbornog štaba rukovodi šef izbornog štaba i za svoj rad odgovara IO.

Član 50.

Mandat članova izbornog štaba IO traje koliko i trajanje funkcije, a prestaje ostavkom, prestankom članstva, razrješenjem ili ostavkom.

Član 51.

Nadležnosti izbornog štaba:

- rukovodi pripremanima za izbore i izbornim aktivnostima za teritoriju IO,
- izvršava naloge, odluke, i uputstva IO,
- donosi plan i program izbornih aktivnosti za svoju teritoriju,
- organizuje djelatnost izbornog štabova sa svoje teritorije i vrši kontrolu njihovog rada,
- stara se o sprovođenju izborne kampanje Stranke,
- podnosi izvještaje o svome radu IO,
- stara se o propagandnom i izbornom materijalu Stranke i organizuje distribuciju materijala za svoju teritoriju,
- stara se o ažurnosti i čuvanju izborne dokumentacije stranke,
- vrši i druge poslove date u zadatak od IO.

Član 52.

Izvršni odbor bira i opoziva šefa izbornog štaba Izborne jedinice.

Šef izbornog štaba rukovodi radom izbornog štaba i odgovoran je za njegov rad IO. Šef izbornog štaba formira izborni štab izborne jedinice. Izborni štab izborne jedinice čine šef izbornog štaba, predsjednici i sekretari okružnih odbora sa teritorije Izborne jedinice, kao i lica koja imenuje šef izbornog štaba. Članovi izbornog štaba odgovaraju za svoj rad šefu izbornog štaba i vrše sve poslove koje im stavi u zadatak šef izbornog štaba.

Član 53.

Mandat izbornog štaba određuje svojom odlukom IO. Mandat članova izbornog štaba prestaje ostavkom, prestankom članstva ili razrješenjem od strane šefa izbornog štaba.

Član 54.

Nadležnosti izbornog štaba izborne jedinice:

- izvršava naloge, odluke i uputstva IO i glavnog sekretara, kao i izbornog štaba IO,
- postupa po donijetom programu rada i djelatnosti izbornih štabova i donosi plan izbornih aktivnosti na nivou izborne jedinice.
- predlaže IO razrješenje šefa izbornog štaba opštinskog odbora
- daje naloge članovima izbornog štaba,
- podnosi izvještaj o potrebnim i upotrijebljenim sredstvima IO,
- vodi izbornu kampanju za izbor poslanika i odbornika za teritoriju izborne jedinice,
- priprema i ažurira svu potrebnu dokumentaciju za izbor poslanika i odbornika,
- vrši kontrolu rada predizbornih i izbornih aktivnosti opštinskih izbornih štabova,
- saraduje sa glavnim sekretarom Izvršnog odbora i sekretarima okružnih i opštinskih odbora u propagandnim aktivnostima stranke,
- distribuira izborni i propagandni materijal Stranke šefovima opštinskih izbornih štabova,
- podnosi izvještaj o radu IO, njegovom izbornom štabu,
- traži izvještaje opštinskih izbornih štabova i vrši njihovu analizu,
- radi i druge poslove date u zadatak od IO njegovog izbornog štaba.

Član 55.

Izvršni odbor radi i odlučuje na sjednici.

Sjednica IO je javna. Odlukom IO sjednica se može održati bez prisustva javnosti. U slučaju da se sjednica održava bez prisustva javnosti sjednici IO mogu da prisustvuju sem članova i funkcioneri Stranke, kao i lica koja svojom odlukom pozove IO.

Sjednicu zakazuje, predsjedava i rukovodi njenim radom predsjednik IO, a u slučaju spriječenosti potpredsjednik ili član IO kojeg ovlasti predsjednik.

Član 56.

Prava i dužnosti članova IO su da prisustvuju sjednici, učestvuju u njenom radu, daju prijedloge, primjedbe, sugestije i inicijative za rad, kao i druga prava i dužnosti u skladu sa Statutom.

Član 57.

Sjednica IO održava se po odluci predsjednika IO i po zahtjevu 1/5 članova IO.

Sjednica se može održati ako na njoj prisustvuje više od 1/2 članova IO.

Odluka na sjednici je donešena ako za nju glasa većina prisutnih članova IO. IO odlučuje javnim glasanjem. Odlukom IO na sjednici se odlučuje tajnim glasanjem na glasačkom listiću, a postupkom glasanja rukovodi predsjednik IO, shodno odredbama ovog Statuta.

Na sjednici se vodi zapisnik.

Član 58.

Predsjednik IO na početku sjednice konstatuje prisustvo, odnosno odsustvo članova IO.

U slučaju spriječenosti dolaska na sjednicu, članovi IO dužni su da o tome blagovremeno obavijeste glavnog sekretara koji o tome obavještava IO na sjednici.

Funkcioneri stranke koji imaju lica koja ih mogu zamijeniti po ovom Statutu mogu u slučaju spriječenosti poslati na sjednicu lica koja ih zamjenjuju.

Član 59.

Predsjednik IO otvara sjednicu kada utvrdi da sjednici prisustvuje više od 1/2 članova IOa. Prije prelaska na dnevni red usvaja se zapisnik sa prethodne sjednice. Predsjednik IO predlaže dnevni red. Dopunu dnevnog reda može da predčohi svaki član IO.

Član 60.

O svakoj tački dnevnog reda vodi se rasprava. O svakom prijedlogu koji je podnesen u raspravi po tačkama dnevnog reda odlučuje se glasanjem.

Potom se vrši prebrojavanje glasova i podaci o glasanju se unose u zapisnik.

Predsjednik IO objavljuje rezultat glasanja i konstatuje da li je odluka donešena ili nije, odnosno da li je predlog prihvaćen ili odbijen.

Član 61.

Zapisnik o toku i odlukama donešenim na sjednici vodi zapisničar. Zapisničar je član IO kojeg imenuje predsjednik IO. Na zahtjev člana IO u zapisnik se unosi njegovo izlaganje ili izdvojeno mišljenje. Nakon okončanja sjednice zapisnik potpisuju predsjedavajući sjednice i zapisničar.

Član 62.

Izvršni odbor može donijeti odluku da se dio ili cijeli zapisnik sa sjednice štampa ili javno objavi.

Na osnovu zapisnika sa sjednice IO, u pismenoj formi se rade posebne odluke koje su donijete na sjednici u dovoljnom broju primjeraka, koje potpisuje predsjednik IO ovjerava pečatom.

Zapisnici sa sjednice IO i pismeno izrađene odluke dostavljaju se glavnom sekretaru na trajno čuvanje u arhivi odbora. Članovi odbora imaju pravo na uvid u zapisnik sa održane sjednice odbora.

Član 63.

Organ Stranke je i Okružni odbor.

Okružni odbori su :

1. Podgorički okružni odbor za opštine Podgoricu, Danilovgrad, Cetinje i Kolašin.
2. Beranski okružni odbor za opštine Berane, Andrijevića, Plav i Rožaje.
3. Nikšićki okružni odbor za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik.
4. Pljevaljski okružni odbor za opštine Pljevlja, Bijelo Polje, Mojkovac i Žabljak.
5. Bokokotorski okružni odbor za opštine Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budvu.
6. Južnoprimaryski okružni odbor za opštine Bar i Ulcinj.

Okružni odbor je organ teritorijalna organizacije Stranke. Okružni odbor ima svoj pečat koji je pečat Stranke sa punim nazivom okružnog odbora. Sjedište okružnog odbora određuje se odlukom Izvršnog odbora. Mandat članova okružnog odbora traje 4 godine. Okružni odbor za svoj rad odgovara IO.

Član 65.

Okružni odbor čine:

- predsjednik okružnog odbora,
- potpredsjednici,
- sekretar,
- predsjednici opštinskih odbora sa teritorije okružnog odbora,
- predsjednici savjeta okružnih odbora koje imenuje Okružni odbor,
- poslanici sa teritorije okružnog odbora i
- članovi Skupštine Stranke sa teritorije Okružnog odbora

Član 66.

Mandat okružnog odbora kao organa Stranke prestaje odlukom IO o postojanju vanrednih okolnosti koje dovode u pitanje redovan rad okružnog odbora.

U slučaju da IO ne može da se sastane, a nastupile su vanredne okolnosti koje onemogućavaju rad okružnog odbora, mandat okružnog odbora prestaje odlukom predsjednika IO. Do konstituisanja novog Okružnog odbora njegovu funkciju i nadležnost vrši predsjednik IO ili lice koje on ovlasti.

Član 67.

Mandat članova okružnog odbora prestaje ostavkom, prestankom funkcije i prestankom članstva u Stranci. Na mjesto člana okružnog odbora čiji je mandat prestao stupa novi član po funkciji, odnosno izabrani član od IO. Okružni odbor ima predsjednika, najmanje dva potpredsjednika i sekretara.

Član 68.

Nadležnosti okružnog odbora:

- Sprovodi odluke i izvršava naloge viših organa Stranke,
- Daje smjernice, razmatra rad, donosi odluke i rukovodi organom rada okružnog odbora,
- Daje prijedloge i inicijative višim organima stranke i podnosi izvještaj o svome radu,
- Predlaže višim organima stranke kandidate za odbornike i poslanike, kao i za državne funkcionere,
- Bira i opoziva predsjednike i sekretara okružnog odbora,
- Formira savjete okružnog odbora, bira i opoziva predsjednike savjeta,
- Pokreće inicijativu pred IO Stranke za opoziv predsjednika okružnog odbora,
- Daje inicijativu IO, za razrješenje predsjednika opštinskog odbora,
- Dostavlja IO odluku opštinskog odbora o izboru i opozivu predsjednika opštinskog odbora,
- Daje inicijativu IO za imenovanje i razrješenje povjerenika opštinske organizacije sa svoje teritorije,
- Donosi smjernice uputstva i daje naloge za rad opštinskim odborima, vrši kontrolu njihovog rada i traži izvještaj o njihovom radu,
- Stara se o propagandnom materijalu stranke, organizuje propagandu stranke, kao i organizaciju distribucije propagandnog materijala za teritoriju okružnog odbora,
- Vršiti informisanje članstva, i nižih organa,
- Obavlja izborne aktivnosti za teritoriju okružnog odbora po uputstvima i nalogima viših organa stranke,
- Predlaže IO člana izborne komisije izborne jedinice,
- Podnosi prijedlog Izvršnom odboru za opoziv šefa izbornog štaba opštinskog odbora,

- Podnosi na odobrenje IO donijeti finansijski plan, završni račun, i vrši periodične obračune,
- Svojom odlukom formira i organizuje savjete za stručne i savjetodavne poslove iz djelokruga svog rada,
- Vodi disciplinski postupak protiv člana okružnog odbora kao prvostepeni organ,
- Odlučuje o drugom stepenu po žalbama protiv odluka opštinskih odbora,
- Verifikuje izbor i opoziv potpredsjednika opštinskog odbora, sekretara i blagajnika,
- Verifikuje izbor i opoziv predsjednika mjesnog odbora,
- Verifikuje izbor i opoziv povjerenika za mjesni odbor ili za specijalne poslove,
- Verifikuje izbor i opoziv članova opštinske izborne komisije,
- Vršiti druge poslove stavljene u zadatak od viših organa Stranke.

Član 69.

Predsjednik okružnog odbora predsjedava i rukovodi radom okružnog odbora.

Za svoj rad odgovara okružnom odboru i IO. Predsjednik okružnog odbora svojom odlukom bira i opoziva IO. Mandat predsjednika okružnog odbora prestaje ostavkom, prestankom članstva i odlukom o opozivu IO. Predsjedniku okružnog odbora u slučaju vanrednih okolnosti mandat može prestati u skladu sa odredbama ovog statuta.

Član 70.

Nadležnosti predsjednika okružnog odbora:

- Predstavlja okružni odbor i rukovodi njegovim radom,
- Predsjedava sjednicama i zakazuje sjednice okružnog odbora,
- Vršiti kontrolu rada odbora, potpredsjednika, sekretara i članova odbora,
- Može predložiti izbor i opoziv potpredsjednika i sekretara okružnom odboru,
- Stara se o sporovđenju odluka i upustava viših organa stranke,
- Podnosi izvještaj o radu okružnog odbora samom odboru i višim organima stranke na njihov zahtijev,
- Po funkciji je član IO izborne jedinice,
- Podnosi zahtijev za vođenje disciplinskog postupka predlaže izricanje disciplinske sankcije protiv člana okružnog odbora i podnosi žalbu drugostepenom organu,
- Vršiti i druge poslove određene ovim statutom i odlukama viših organa stranke.

Član 71.

Okružni odbor ima najmanje dva potpredsjednika. Potpredsjednici okružnog odbora pomažu u radu predsjedniku okružnog odbora, zamjenjuju ga u slučaju njegove odsutnosti i vrše druge poslove određene od predsjednika okružnog odbora i samog okružnog odbora. Za svoj rad potpredsjednici odgovaraju okružnom odboru i predsjedniku okružnog odbora.

Član 72.

Mandat potpredsjednika odbora traje koliko i mandat okružnog odbora, a prestaje i ostavkom, prestankom članstva ili opozivom. Potpredsjednike bira i opoziva okružni odbor većinom glasova prisutnih članova okružnog odbora. Potpredsjednik odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge okružnog odbora i predsjednika odbora i ako nepoštuje Program i Statut Stranke.

Član 73.

Okružni odbor ima sekretara. Sekretar za svoj rad odgovara okružnom odboru i predsjedniku odbora. Mandat sekretara traje koliko i mandat samog okružnog odbora, a prestaje i ostavkom, prestankom članstva ili opozivom. Sekretara bira i opoziva okružni odbor većinom glasova prisutnih članova. Sekretar odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge okružnog odbora i predsjednika odbora i ako nepoštuje Program i Statut Stranke.

Član 74.

Nadležnosti sekretara okružnog odbora:

- Izvršava odluke i naloge okružnog odbora i predsjednika odbora,
- Koordinira rad okružnog i opštinskih odbora,
- Prenosi naloge i uputstva okružnog odbora i traži i prima izvještaje o radu opštinskih odbora o čemu izvještava okružni odbor,
- Po funkciji je član izbornog štaba izborne jedinice,
- Daje naloge i uputstva za informisanje članstva o radu stranke,
- Stara se o propagandnom materijalu, organizuje propagandu, kao i organizaciju distribucije propagandnog materijala za teritoriju okružnog odbora,
- Sarađuje sa sredstvima javnog informisanja, daje javna saopštenja po nalogu okružnog odbora i predsjednika odbora,
- Priprema sjednice okružnog odbora,
- Podnosi izvještaje okružnom odboru o svom radu, kao i o potrebnim i upotrijebljenim sredstvima za svoj rad,
- Organizuje službe, angažuje lica za obavljanje tih poslova i prima ih u radni odnos po odluci okružnog odbora,
- Vršiti i druge poslove koje mu stave u zadatak okružni odbor i predsjednik odbora.

Član 75.

Okružni odbor radi i odlučuje na sjednici. Sjednica odbora je javna. Odlukom okružnog odbora sjednica se može održati bez prisustva javnosti. U slučaju da se sjednica održava bez prisustva javnosti, sjednici odbora mogu da prisustvuju sem članova okružnog odbora i funkcioneri stranke kao i lica koja svojom odlukom pozove odbor. Sjednicu zakazuje, predsjedava i rukovodi njenim radom predsjednik okružnog odbora, a u slučaju spriječenosti potpredsjednik ili član odbora koga ovlasti predsjednik

Član 76.

Prava i dužnosti članova okružnog odbora su da prisustvuju sjednici, učestvuju u njenom radu, daju prijedloge, primjedbe, sugestije i inicijative zarad okružnog odbora, vrše druga prava i dužnosti u skladu sa Statutom.

Član 77.

Sjednica okružnog odbora održava se po odluci predsjednika okružnog odbora, na zahtjev IO i po zahtjevu 1/5 članova okružnog odbora. Sjednica se može održati ako na njoj prisustvuje više od 1/2 članova okružnog odbora. Odluka na sjednici je donešena ako za nju glasa većina prisutnih članova okružnog odbora. Okružni odbor odlučuje javnim glasanjem. Odlukom odbora, na sjednici se odlučuje tajnim glasanjem na glasačkom listiću, a postupkom glasanja rukovodi predsjednik odbora, shodno odredbama ovoga Statuta. Na sjednici se vodi zapisnik.

Član 78.

Predsjednik okružnog odbora na početku sjednice konstatuje prisustvo, odnosno odsustvo članova okružnog odbora. U slučaju spriječenosti dolaska na sjednicu, članovi odbora su dužni da blagovremeno obavijeste sekretara okružnog odbora o razlozima spriječenosti i licu koje ih zamijenjuje na sjednici.

Član 79.

Predsjednik okružnog odbora otvara sjednicu kada utvrdi da sjednici prisustvuje više od 1/2 članova odbora. Prije prelaska na dnevni red usvaja se zapisnik sa prethodne sjednice. Predsjednik okružnog odbora predlaže dnevni red. Dopunu dnevnog reda može da predloži svaki član okružnog odbora. Predloženi dnevni red sa dopunama se konstatuje u zapisniku kao dnevni red sjednice.

Član 80.

O svakoj tački dnevnog reda vodi se rasprava. O svakom prijedlogu koji je stavljan u raspravu po tačkama dnevnog reda odlučuje se glasanjem. Predsjednik okružnog odbora objavljuje rezultate glasanja i konstatuje da li je odluka donešena ili nije, odnosno da li je prijedlog prihvaćen ili odbijen.

Član 81.

Zapisnik o toku i odlukama donešenim na sjednici podnosi zapisničar. Zapisničar je član odbora koga odredi predsjednik odbora. Na zahtijev člana odbora u zapisnik se unosi u cjelini njegovo izlaganje ili izdvojeno mišljenje. Nakon okončanja sjednice zapisnik potpisuju predsjedavajući sjednice i zapisničar.

Član 82.

Okružni odbor može donijeti odluku da se dio ili cio zapisnik sa sjednice štampa ili javno objavi, po odobrenju predsjednika IO. Na osnovu zapisnika sa sjednice okružnog odbora u pismenoj formi se rade posebno odluke koje su donijete na sjednici u dovoljnom broju primjeraka, koje potpisuje predsjednik okružnog odbora i ovjerava pečatom. Zapisnici sa sjednice odbora i pismeno izrađene odluke dostavljaju se sekretaru odbora na trajno čuvanje u arhivi odbora.

Član 83.

Opštinsku organizaciju stranke čine sljedeći organi:

- opštinska skupština
- opštinski odbor i
- mjesni odbor

Član 84.

Opštinska skupština je organ opštinske organizacije. Skupština ima godišnje jedno redovno zasjedanje, koje se saziva početkom svake kalendarske godine a najkasnije do 15. marta.

Član 85.

Sastav skupštine čine delegati skupštine. Delegati skupštine su izabrani i po funkciji. Delegate skupštine biraju mjesni odbori, po dva iz svakog mjesnog odbora, i po jedan na svakih 100 članova mjesnog odbora. Izuzetno, u slučaju da mjesna organizacija ima manje od tri člana, delegat je povjerenik opštinskog odbora za teritoriju mjesnog odbora.

Delegati po funkciji su predsjednik opštinskog odbora, potpredsjednici, sekretar, blagajnik, predsjednici mjesnih odbora i savjeta opštinskog odbora, poslanici Državne zajednice Srbije i Crne Gore, republički poslanici, opštinski odbornici i članovi Skupštine sa teritorije opštinske organizacije.

Član 86.

U slučaju da opštinska organizacija nema formirana najmanje dva mjesna odbora, shodno odredbama ovog Statuta, skupštinu čine svi članovi opštinske organizacije. U slučaju da u opštini nije formirana opštinska organizacija Stranke, Izvršni odbor imenuje povjerenika opštinske organizacije koji je formira i kada se steknu uslovi saziva skupštinu. Povjerenik odgovara za svoj rad okružnom i IO. Povjerenika razrješava svojom odlukom IO.

Član 87.

Mandat delegata skupštine prestaje prestankom članstva u Stranci, opozivom organa koji ga je izabrao, istekom mandata na koji je izabran.

Član 88.

Nadležnosti skupštine:

- bira i opoziva izbornu i verifikacionu komisiju Skupštine,
- bira i opoziva 10 članova opštinskog odbora, osim onih kojih su to po funkciji, i odluku dostavlja okružnom odboru,
- bira i opoziva komisiju za finansijski nadzor, od dva člana na prijedlog opštinskog odbora,
- bira i opoziva predsjednika komisije za finansijski nadzor iz redova članova Komisije,
- razmatra i usvaja izvještaj komisije u prethodnom sazivu,
- razmatra i usvaja izvještaj o radu opštinskog odbora i mjesnih odbora,
- razmatra i usvaja izvještaj o finansijskom poslovanju i završni račun koji podnosi opštinski odbor,
- utvrđuje godišnji program aktivnosti u skladu sa smjernicamaviših organa Stranke,
- razmatra političko stanje u opštini i donosi načelne stavove o političkom stanju,
- podnosi predloge iz djelokruga svoje nadležnosti višim organima Stranke.

Član 89.

Sazivač skupštine daje prijedlog dnevnog reda i sastav radnog predstavništva od tri člana sa predsjednikom radnog predjedništva, koji delegati skupštine usvajaju javnim glasanjem. Radno tijelo daje prijedlog sastava verifikacione komisije od tri člana, zapisničara i dva ovjerivača zapisnika, koji se usvaja javnim glasanjem prisutnih delegata. O radu u toku skupštine vodi se zapisnik.

Član 90.

Verifikaciona komisija utvrđuje broj prisutnih delegata tako što svaki delegat na ulazu licima iz tehničke službe opštinskog odbora ostavlja poziv za delegata skupštine ili člansku kartu, koji služe za utvrđivanje kvoruma. Tehnička služba dostavlja Verifikacionoj komisiji listu delegata sa konstatovanim brojem prisutnih. Kvorum čine više od 1/2 delegata skupštine. Nakon usvajanja izvještaja verifikacione komisije ukoliko prostoje propisani uslovi za održavanje skupštine, zasijedanje se nastavlja.

Član 91.

Radom skupštine rukovodi radno predsjedništvo na čelu sa predsjednikom radnog predsjedništva. Radno predsjedništvo iznosi pred skupštinu sastav izborne komisije, koji je iz redova delegata skupštine predložio opštinski odbor. Izborna komisija broji tri člana i odlučuje većinom glasova. Izborna komisija se bira javnim glasanjem delegata skupštine.

Član 92.

Radno predsjedništvo daje riječ predsjedniku opštinskog odbora, koji podnosi izvještaj o radu opštinskog odbora u prethodnom periodu. Po podnjetom izvještaju predsjednik radnog predsjedništva otvara diskusiju o izvještaju. Prijavljivanje za diskusiju vrši se pismenom prijavom članu radnog predsjedništva koji upisuje redoslijed prijavljivanja. Nakon okončanja diskusije izvještaj se upisuje javnim glasanjem.

Član 93.

Nakon usvajanja izvještaja o radu opštinskog odbora, izborna komisija formira listu za izbor 10 članova opštinskog odbora i komisije za finansijski nadzor. Opštinski odbor podnosi listu kandidata izbornoj komisiji.

Član 94.

O radu izborne komisije vodi se zapisnik. Član izborne komisije ima pravo na izdvojeno mišljenje u zapisniku. Izborna lista predloženu listu kandidata konstatuje u zapisniku.

Član 95.

Prijedlog kandidata izborna komisija obrazlaže pred skupštinom. Nakon podnijetog i obrazloženog prijedloga izborne komisije, radno predsjedništvo otvara raspravu o podnijetom prijedlogu kandidata. Delegat skupštine podnosi pismenu prijavu radnom predsjedništvu za učešće u raspravi.

Član 96.

U raspravi po podnijetom prijedlogu kandidata izborne komisije, najmanje 10 delegata skupštine ili jedan mjesni odbor može pismeno predložiti drugu listu kandidata za članove opštinskog odbora i komisije za finansijski nadzor od tri člana. Svaki prijedlog kandidata i liste mora biti usmeno obrazložen pred skupštinom na samom zasijedanju.

Član 97.

Svaki predloženi kandidat, bilo sa liste prijedloga kandidata izborne komisije, bilo predložen od delegata skupštine ima pravo da odmah nakon sastavljanja prijedloga odbije kandidaturu i obavezu da o svom neprihvatanju javno obavijesti skupštinu na istom zasijedanju,

Član 98.

Po zaključenoj raspravi o kandidatima, skupština se prvo izjašnjava o prijedlogu kandidata koji je podnijela izborna komisija. Ako su podnijeti drugi prijedlozi kandidata i liste, skupština se o njima izjašnjava pojedinačno o redosljedu predlaganja. O prijedlozima se skupština izjašnjava javnim glasanjem delegata. Radno predsjedništvo objavljuje javno konačnu listu kandidata na zasijedanju skupštine.

Član 99.

Ukoliko nastane spor oko prijedloga kandidata, da li je isti u skladu sa Statutom, o tom pitanju se odlučuje većinom glasova prisutnih delegata skupštine. Usvojena odluka se nakon okončanja zasijedanja skupštine obavezno dostavlja Statutarnoj komisiji Stranke, koja odlučuje da li je donijeta u skladu sa Statutom. Svoju odluku statutarna komisija dostavlja Izvršnom odboru Stranke i opštinskom odboru. U slučaju da odluka skupštine nije u skladu sa Statutom, zakazuje se vanredno zasijedanje skupštine i ponovo se sprovodi postupak u skladu sa Statutom.

Član 100.

Glasanje je po pravilu javno.

Skupština može donijeti odluku da se obavi tajno glasanje i u tom slučaju, nakon utvrđivanja liste kandidata, izborna komisija se povlači i priprema potreban broj glasačkih listića za postupak izbora prema konstatovanom broju prisutnih delegata od strane verifikacione komisije. Broj i formu glasačkih listića za skupštinu određuje opštinski odbor i svaki listić ovjerava pečatom, predaje izornoj, predaje izornoj komisiji zapisnički, a predsjednik izborne komisije svojim potpisom ovjerava svaki primljeni listić. Broj preuzetih glasačkih listića od opštinskog odbora izborna komisija je dužna da čuva i konstatuje zapisnički.

Član 101.

Po okončanom postupku izbora kandidata i davanju zakletve, predsjednik radnog predsjedništva prelazi na rad po drugim tačkama usvojenog dnevnog reda.

Član 102.

Delegati skupštine imaju pravo da daju prijedloge u raspravi po tačkama dnevnog reda. Radno predsjedništvo po svakoj tački dnevnog reda otvara raspravu. Po okončanju rasprave, na zasijedanju skupštine radno predsjedništvo zaključuje raspravu i pristupa se odlučivanju po datim prijedlozima. Odlučivanje po datim prijedlozima je javno. Odluka je donijeta kada za nju glasa većina prisutnih delegata skupštine.

Član 103.

Potom predsjednik radnog predsjedništva daje riječ predsjedniku opštinskog odbora, koji kratko izlaže program aktivnosti opštinskog odbora do narednog zasijedanja skupštine.

Član 104.

Nakon usvajanja iznijetog programa aktivnosti opštinskog odbora, radno predsjedništvo zaključuje zasijedanje skupštine. Zapisnik o zasijedanju skupštine potpisuju predsjednik radnog predsjedništva, zapisničar i dva ovjerivača zapisnika.

Član 105.

Zapisnik o zasijedanju skupštine se dostavlja predsjedniku i čuva se trajno u arhivi opštinskog odbora.

Na osnovu zapisnika o zasijedanju skupštine u pismenoj formi se rade posebno sve odluke koje su donijete na zasijedanju u dovoljnom broju primjeraka za organe Stranke, a njih potpisuje predsjednik opštinskog odbora ili lice koje on ovlasti i ovjerava pečatom odbora.

Član 106.

Donijete odluke se obavezno dostavljaju okružnom i Izvršnom odboru. Komisija za finansijski nadzor vrši kontrolu upotrebe finansijskih sredstava za rad opštinskog odbora, kontroliše rad blagajnika kao i kontrolu primljenih i utrošenih sredstava u gotovini i sa računa odbora. Za svoj rad odgovara skupštini opštinskog odbora. Komisija podnosi izvještaje o svome radu skupštini na zasijedanju i opštinsku odboru između dva zasijedanja skupštine. Izvještaj komisije se sastoji iz analize finansijskog stanja i mišljenja o namjenskom trošenju sredstava u skladu skupštine i opštinskog odbora. Rad komisije se odvija na sjednici, kojom predsjedava predsjednik komisije, imenovan od skupštine iz redova članova komisije. Komisija odlučuje većinom glasova i vodi zapisnik o svom radu. Zapisnik o svom radu i izvještaj o finansijskom stanju odbora potpisuje predsjednik komisije i dostavlja nadležnim organima.

Član 107.

Opštinski odbor je organ opštinske organizacije Stranke. Opštinski odbor ima svoj pečat koji je pečat Stranke sa punim nazivom opštinskog odbora. Sjedište opštinskog odbora je po pravilu u sjedištu opštine. Opštinski odbor odgovara za svoj rad IO i nadležnom okružnom odboru. U Crnoj Gori postoje 21 opštinski odbor i to: Podgorica, Danilovgrad, Cetinje, Kolašin, Plužine, Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Andrijevića, Plav, Herceg Novi, Kotor, Nikšić, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj.

Član 108.

Opštinski odbor čine:

- predsjednik opštinskog odbora,
- potpredsjednici,
- sekretar,
- blagajnik,
- predsjednici mjesnih odbora sa teritorije opštinskog odbora,
- poslanici Državne zajednice Srbija i Crna Gora, republički poslanici i opštinski odbornici,
- članovi Skupštine Stranke,
- predsjednici savjeta opštinskog odbora.

Član 109.

Mandat opštinskog odbora kao organa Stranke prestaje odlukom IO o postojanju vanrednih okolnosti koje dovode u pitanje redovan rad opštinskog odbora. U slučaju da IO ne može da se sastane, a nastupile su vanredne okolnosti koje omogućavaju rad opštinskog odbora,

mandat mu prestaje odlukom predsjednika IO. Do konstituisanja novog opštinskog odbora njegovu funkciju i nadležnosti vrši predsjednik Izvršnog odbora ili lice koje on ovlasti.

Član 110.

Mandat članova opštinskog odbora prestaje ostavkom, prestankom funkcije i prestankom članstva u Stranci. Na mjesto člana odbora čiji je mandat prestao stupa novi član.

Član 111.

Nadležnosti opštinskog odbora:

- sprovodi Program i Statut Stranke i izvršava odluke, naloge i uputstva viših organa Stranke,
- saziva zasjedanje skupštine opštinskog odbora,
- bira i opoziva predsjednika opštinskog odbora,
- daje prijedlog skupštini za izbor liste od 10 kandidata za članove opštinskog odbora i liste od tri člana komisije za finansijski nadzor,
- bira i opoziva potpredsjednike odbora, sekretara i blagajnika,
- daje saglasnost na izbor i opoziv predsjednika mjesnog odbora,
- svojom odlukom razrješava predsjednika mjesnog odbora i do izbora novog imenuje vršioca dužnosti predsjednika mjesnog odbora,
- svojom odlukom razrješava potpredsjednika, sekretara i blagajnika mjesnog odbora i do izbora novog imenuje vršioca dužnosti,
- bira i opoziva povjerenika za mjesni odbor ili za specijalne poslove, na prijedlog predsjednika opštinskog odbora,
- bira i opoziva članove opštinske izborne komisije,
- formira i organizuje rad službi opštinskog odbora,
- predlaže listu kandidata za odbornike višim organima Stranke,
- predlaže višim organima Stranke kandidate za državne funkcije,
- daje inicijativu IO za razrješenje predsjednika okružnog odbora,
- daje inicijativu okružnom odboru za opoziv potpredsjednika i sekretara okružnog odbora,
- daje smjernice, razmatra rad, odnosi odluke i rukovodi radom organa opštinskog odbora,
- daje uputstva mjesnim odborima i traži izvještaj o njihovom radu,
- daje uputstva, smjernice i stručnu pomoć odbornicima i odborničkim grupama,
- razmatra političko stanje na opštini i donosi odluke iz svog djelokruga,
- daje prijedloge i sugestije višim organima Stranke i podnosi im izvještaj po njihovom zahtjevu
- svojim programom konkretizuje program Stranke na lokalnom nivou,
- vodi disciplinski postupak protiv članstva opštinske organizacije, kao prvostepeni organ,
- donosi izvještaj o finansijskom poslovanju i stanju blagajne opštinskog odbora i daje ga višim organima Stranke na njihov zahtjev,
- stara se o propagandnom materijalu Stranke, organizuje propagandu Stranke, prodaju stranačkog lista, kao i organizaciju distribucije propagandnog materijala za teritoriju opštinskog odbora,
- vrši informisanje članstva i nižih organa,
- obavlja izborne aktivnosti za svoju teritoriju po uputstvima i nalogima viših organa Stranke,
- predlaže IO sastav izbornog štaba opštinskog odbora, kontroliše njegov rad i podnosi izvještaj o njegovom radu okružnom i IO i izbornom štabu izborne jedinice,
- podnosi IO prijedlog za razrješenje šefa izbornog štaba,

- organizuje sastanke i daje instrukcije članovima biračkih odbora,
- formira savjete opštinskog odbora, bira i opoziva predsjednike savjeta,
- vrši i druge poslove stavljene u zadatak od viših organa Stranke.

Član 112.

Predsjednik opštinskog odbora predsjedava i rukovodi radom odbora. Za svoj rad odgovara skupštini opštinske organizacije, opštinskom odboru, okružnom odboru i izvršnom odboru.

Član 113.

Predsjednika odbora bira opštinski odbor na mandat period od 4 godine.

Predsjednika odbora prije isteka mandata razrješava IO, na prijedlog članova Izvršnog, okružnog ili opštinskog odbora.

Mandat predsjednika odbora prestaje ostavkom, prestankom članstva, opozivom od opštinskog odbora i odlukom o razrješenju IO. Predsjedniku odbora u slučaju vanrednih okolnosti mandat može prestati u skladu sa odredbama ovoga Statuta.

Član 114.

Nadležnosti predsjednika opštinskog odbora:

- predstavlja opštinski odbor i rukovodi njegovim radom,
- predsjedava i zakazuje sjednice opštinskog odbora,
- saziva skupštinu opštinske organizacije,
- vrši kontrolu rada opštinskog odbora, potpredsjednika, sekretara, blagajnika i članova odbora,
- može predložiti izbor i opoziv potpredsjednika, sekretara, blagajnika opštinskog odbora, predsjednika mjesnog odbora i predsjednika savjeta,
- može predložiti razrješenje predsjednika mjesnog odbora, sekretara i blagajnika kao i kandidata za vršioca dužnosti funkcionera mjesnog odbora,
- stara se o sprovođenju odluka i uputstava viših organa Stranke,
- podnosi izvještaj o radu odbora skupštini, samom opštinskom odboru i višim organima Stranke na njihov zahtjev,
- po funkciji je šef izbornog štaba odbora, opštinskom odboru predlaže sastav izbornog štaba, a odluku daje na odobrenje okružnom odboru,
- podnosi zahtjev za vođenje disciplinskog postupka, predlaže izricanje disciplinske sankcije protiv članova opštinske organizacije i podnosi žalbu drugostepenom organu,
- vrši i druge poslove određene ovim Statutom i odlukama viših organa Stranke.

Član 115.

Opštinski odbor ima najmanje dva potpredsjednika. Potpredsjednici odbora pomažu u radu predsjedniku opštinskog odbora, zamjenjuju ga u slučaju njegove odsutnosti i vrši druge poslove i zadatke određene od predsjednika odbora i samog opštinskog odbora. Za svoj rad potpredsjednici odgovaraju opštinskom odboru i predsjedniku opštinskog odbora.

Član 116.

Mandat potpredsjednika odbora traje 4 godine, a prestaje ostavkom, prestankom članstva i opozivom. Potpredsjednike bira i opoziva opštinski odbor većinom glasova prisutnih članova. Potpredsjednik odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge opštinskog odbora i predsjednika odbora i ako ne poštuje Program i Statut Stranke.

Član 117.

Opštinski odbor ima jednog sekretara. Sekretar odbora za svoj rad odgovara opštinskom odboru i predsjedniku odbora. Mandat sekretara odbora traje 4 godine, a prestaje ostavkom,

prestankom članstva i opozivom. Sekretara bira i opoziva opštinski odbor većinom glasova prisutnih članova. Sekretar odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge opštinskog odbora i predsjednika odbora i ako ne poštuje Program i Statut Stranke.

Član 118.

Nadležnosti sekretara opštinskog odbora:

- izvršava odluke i naloge opštinskog odbora i predsjednika odbora,
- organizuje dežurstvo, dežura u prostorijama odbora i stupa u kontakt sa članovima odbora,
- stara se o ažurnosti spiskova članova opštinske organizacije i naplati članarine,
- koordinira rad opštinskog odbora i mjesnih odbora,
- po funkciji je član izbornog štaba opštinskog odbora,
- kao član izbornog štaba stara se o ažurnosti spiskova kandidata za odbornike, spiska biračkih odbora i prikupljanju potpisa za potporu stranačke liste i kandidata,
- daje naloge i uputstva za informisanje članstva o radu Stranke,
- stara se o propagandnom materijalu Stranke, organizuje propagandu odbora, kao i organizaciju distribucije propagandnog materijala za teritoriju odbora,
- priprema sjednice opštinskog odbora,
- podnosi izvještaj opštinskom odboru o svom radu kao i o potrebnim i upotrebljenim sredstvima za svoj rad,
- organizuje službe, angažuje lica za obavljanje tih poslova i prima ih u radni odnos, po odluci opštinskog odbora,
- vrši i druge poslove koje mu stave u zadatak opštinski odbor i predsjednik odbora.

Član 119.

Opštinski odbor ima jednog blagajnika. Blagajnik za svoj rad odgovara opštinskom odboru i predsjedniku odbora. Mandat blagajnika traje četiri godine, a prestaje ostavkom, prestankom članstva ili opozivom. Blagajnika bira i opoziva opštinski odbor većinom glasova prisutnih članova odbora. Blagajnik može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge opštinskog odbora i predsjednika odbora i ako ne poštuje Program i Statut Stranke.

Član 120.

Blagajnik odbora se stara o blagajni odbora, vodi knjigu primljenih i datih novčanih sredstava u gotovini i sa računa, izdaje priznanice za primljena i data sredstva, i daje izvještaj o stanju blagajne samo na zahtjev opštinskog odbora, predsjednika odbora i komisije za finansijsko podnosi periodični i završni račun blagajne. Blagajnik vrši i druge poslove u vezi novčanih sredstava stavljene u zadatak od opštinskog odbora i predsjednika odbora.

Član 121.

Šef izbornog štaba opštinskog odbora je po funkciji predsjednik odbora. Šef formira izborni štab opštinskog odbora koji čine po funkciji sekretar i predsjednik mjesnih odbora, kao i lica koja sam imenuje. Šef izbornog štaba i sam štab odgovaraju za svoj rad okružnom, IO i izbornom štabu Izborne jedinice. Članovi štaba odgovaraju za svoj rad šefu izbornog štaba i vrše sve poslove koje im stavi u zadatak šef štaba.

Član 122.

Izborni štab od početka raspisivanja izbora čini cio opštinski odbor i imenovani članovi izbornog štaba. Mandat šefa izbornog štaba traje od imenovanja do prestanka trajanja mandata. Mandat prestaje ostavkom, prestankom članstva ili razrješenjem od strane IO. Odluku o razrješenju donosi IO, sam ili na prijedlog okružnog odbora.

Član 123.

Nadležnosti izbornog štaba opštinskog odbora:

- izvršava naloge, odluke i uputstva viših izbornih štabova, okružnog, IO i izbornog štaba izborne jedinice,
- postupa po donijetom programu rada i djelatnosti izbornih štabova Stranke i donosi plan izbornih aktivnosti opštinskom nivou,
- formira ekipe za plakatiranje i distribuciju propagandnog materijala i prikupljanje potpisa za potporu kandidatu i kandidatskoj listi Stranke,
- daje naloge članovima izbornog štaba,
- podnosi izvještaj o potrebnim i upotrijebljenim sredstvima opštinskom odboru,
- vodi predizbornu i izbornu kampanju za izbor odbornika i poslanika,
- organizuje sastanke i daje instrukcije za rad članovima biračkih odbora,
- imenuje i razrješava lica koja će vršiti posao dežurstva u vrijeme trajanja izbora i lica koja će obilaziti članovi biračkih odbora na biračkim mjestima,
- organizuje javne tribine za promociju kandidata i Programa Stranke.,
- distribuirati izborni i propagandni materijal Stranke,
- podnosi izvještaje o radu opštinskom, okružnom i IO i izbornom štabu izborne jedinice,
- vrši i druge poslove date u zadatak od opštinskog odbora i viših organa Stranke, kao i njihovih izbornih štabova.

Član 124.

Opštinski odbor radi i odlučuje na sjednici. Sjednica odbora je javna. Odlukom odbora sjednica se može održati bez prisustva javnosti. U slučaju da se sjednica održava bez prisustva javnosti, sjednici odbora mogu da prisustvuju, sem članova odbora, funkcioneri Stranke, kao i lica koja svojom odlukom pozove odbor. Sjednicu zakazuje, predsjedava i rukovodi njenim radom predsjednik opštinskog odbora, a u slučaju njegove spriječenosti potpredsjednik ili član odbora kojeg ovlasti predsjednik.

Član 125.

Prava i dužnosti članova opštinskog odbora su da prisustvuju sjednici, učestvuju u njenom radu, daju prijedloge, primjedbe, sugestije, inicijative za rad opštinskog odbora, vrše i druga prava i dužnosti u skladu sa Statutom.

Član 126.

Sjednica opštinskog odbora održava je najmanje jednom nedjeljno, po odluci predsjednika opštinskog odbora, na zahtjev jednog mjesnog odbora, 1/5 članova opštinskog odbora ili viših organa Stranke.

Sjednica se može održati ako njoj prisustvuje više od 1/2 članova opštinskih odbora. Odluka na sjednici je donešena ako za nju glasa većina prisutnih članova opštinskog odbora. Opštinski odbor odlučuje javnim glasanjem. Odlukom odbora, na sjednici se odlučuje tajnim glasanjem, a postupkom glasanja rukovodi predsjednik odbora, shodno odredbama ovog Statuta. Na sjednici se vodi zapisnik.

Član 127.

Predsjednik odbora na početku sjednice konstatuje prisustvo, odnosno odsustvo članova opštinskog odbora. U slučaju spriječenosti dolaska na sjednicu, članovi odbora su dužni da blagovremeno obavijeste sekretara odbora o razlozima spriječenosti i licu koje ih zamjenjuje na sjednici.

Član 128.

Predsjednik opštinskog odbora otvara sjednicu kada utvrdi da sjednici prisustvuje više od 1/2 članova odbora. Prije prelaska na dnevni red usvaja se zapisnik sa prethodne sjednice.

Predsjednik odbora predlaže dnevni red. Dopunu dnevnog reda može da predloži svaki član opštinskog odbora. Predloženi dnevni red sa dopunama se konstatuje u zapisniku kao dnevni red sjednice.

Član 129.

O svakoj tački dnevnog reda vodi se rasprava. O svakom prijedlogu koje je stavljen u raspravi po tačkama dnevnog reda odlučuje se glasanjem. Potom se vrši prebrojavanje glasova i podaci o glasanju se unose u zapisnik. Predsjednik odbora objavljuje rezultate glasanja i konstatuje u zapisniku kao dnevni red sjednice.

Član 130.

Zapisnik o toku i odlukama donesenim na sjednici vodi zapisničar. Zapisničar je član odbora koga odredi predsjednik odbora. Na zahtjev člana odbora, u zapisnik se unosi u cjelini njegovo izlaganje ili izdvojeno mišljenje. Nakon okončanja sjednice, zapisnik potpisuju predsjedavajući sjednice i zapisničar.

Član 131.

Opštinski odbor može donijeti odluku da je cijeli, ili dio zapisnika sa sjednice štampa ili javno objavi po odobrenju predsjednika Stranke. Na osnovu zapisnika sa sjednice odbora, u pismenoj formi se rade posebno odluke koje su donijete na sjednici u dovoljnom broju primjeraka, koje potpisuje predsjednik opštinskog odbora i ovjerava pečatom. Zapisnici sa sjednice odbora i pismeno izrađene odluke dostavljaju se sekretaru na trajno čuvanje u arhivi odbora. Članovi odbora imaju pravo na uvid u zapisnik sa održane sjednice odbora.

Član 132.

Mjesni odbor je organ opštinske organizacije Stranke. Mjesni odbor se organizuje za dio teritorije opštine, naseljenog mjesta ili za dio naselja koji se smatra zasebnom zaokruženom cjelinom. Sjedište mjesnog odbora određuje svojom odlukom opštinski odbor. Mjesni odbor odgovara za svoj rad skupštini opštinske organizacije, opštinskom odboru, predsjedniku odbora i višim organima Stranke.

Član 133.

Mjesni odbor čine predsjednik mjesnog odbora, najmanje jedan potpredsjednik, sekretar i svi članovi mjesne organizacije Stranke. U slučaju da na teritoriji mjesnog odbora ima manje od tri člana stranke, opštinski odbor imenuje povjerenika mjesnog odbora, koji ima zadatak da formira mjesni odbor. Povjerenik odgovara za svoj rad opštinskom odboru i predsjedniku odbora. Povjerenik se odlukom opštinskog odbora razrješava funkcije.

Član 134.

Mandat mjesnog odbora kao organa Stranke prestaje odlukom IO o postojanju vanrednih okolnosti koje dovode u pitanje redovan rad mjesnog odbora. U slučaju da IO Stranke ne može da se sastane, a nastupile su vanredne okolnosti koje onemogućavaju rad mjesnog odbora mandat mjesnog odbora prestaje odlukom predsjednika Stranke, donijetom na prijedlog predsjednika Stranke, donijetom na prijedlog predsjednika izvršnog odbora. Do konstituisanja novog mjesnog odbora, njegovu funkciju i nadležnosti vrši predsjednik IO ili lice koje on ovlasti. Mandat članova mjesnog odbora prestaje ostavkom, prestankom funkcije i prestankom članstva u Stranci.

Član 135.

Nadležnosti mjesnog odbora:

- izvršava zadatke i postupaju po uputstvima opštinskog odbora i predsjednika opštinskog odbora,
- bira delegate za skupštinu opštinske organizacije na mandat od jedne godine,

- bira i opoziva predsjednika mjesnog odbora i odluku dostavlja na saglasnost opštinskom odboru,
- bira i opoziva potpredsjednika i sekretara mjesnog odbora,
- održava dežurstvo u određenim terminima i redovne sastanke članstva mjesnog odbora,
- održava stalni kontakt sa članstvom i uključuje članstvo u tekuće akcije odbora,
- informiše članstvo o stavovima Stranke, razmatra komunalne probleme i daje izvještaj opštinskom odboru o stanju u odboru i prijedlozima članstva, predlaže mjere i efikasnije djelovanje Stranke na teritoriji odbora,
- daje prijedloge opštinskom odboru za rad odbornika i odborničkih grupa,
- vrši evidenciju članstva, ažurira spiskove i učlanjuje nove članove i prikuplja i prosljeđuje članarinu,
- određuje ekipu ili člana koji će prodavati i dijeliti propagandni materijal Stranke i odbora,
- prikuplja finansijska sredstva za rad odbora uz davanje priznanice i predaju sredstava blagajniku opštinskog odbora, i podnosi izvještaj o finansijskom stanju odbora,
- organizuje javne tribine sa tematskim sadržajem uz odobrenje opštinskog odbora,
- organizuje sastanke mjesnog odbora sa predsjednikom opštinskog odbora, odbornicima i poslanicima Stranke,
- imenuje povjerenike mjesnog odbora za pojedine ulice i daje im naloge za rad,
- priprema se za izbore organizaciono i kadrovski,
- utvrđuje najmanje po tri člana biračkog odbora za svako biračko mjesto, uz stalno ažuriranje spiska članova biračkog odbora,
- predlaže opštinskom odboru kandidate za odbornike,
- prikuplja potpise građana za potporu kandidata liste Stranke,
- određuje ekipu za plakatiranje za teritoriju svog mjesnog odbora i priprema materijal za plakatiranje,
- vrši i druge poslove i zadatke naložene od opštinskog odbora i predsjednika opštinskog odbora.

Član 136.

Predsjednik mjesnog odbora predsjedava rukovodi radom odbora. Za svoj rad odgovara opštinskom odboru, predsjedniku opštinskog odbora, mjesnom odboru i višim organima Stranke.

Član 137.

Predsjednika mjesnog odbora bira i opoziva mjesni odbor na mandatni period od 4 godine i odluku dostavlja na saglasnost opštinskom odboru. U slučaju da opštinski odbor ne da saglasnost na odluku o izboru ili opozivu predsjednika mjesnog odbora, postupak izbora predsjednika mjesnog odbora se ponavlja prema odredbama ovog Statuta. Do izbora predsjednika mjesnog odbora, poslove iz nadležnosti predsjednika mjesnog odbora vrši imenovani povjerenik opštinskog odbora. Mandat predsjednika odbora prestaje ostavkom, opozivom, razrešenjem i prestankom članstva u Stranci. Predsjedniku odbora u slučaju vanrednih okolnosti mandat može prestati u skladu sa odredbama ovog Statuta.

Član 138.

Nadležnosti člana mjesnog odbora:

- predstavlja mjesni odbor i rukovodi njegovim radom,
- predsjedava i zakazuje sjednice mjesnog odbora,
- može predložiti kandidate za izbor i opoziv potpredsjednika i sekretara,

- vrši kontrolu rada i aktivnosti članova odbora, povjerenika i članova biračkih odbora,
- stara se o sprovođenju odluka i uputstava opštinskog odbora, predsjednika opštinskog odbora i viših organa Stranke,
- podnosi izvještaj o svom radu mjesnom odboru, opštinskom odboru i višim organima Stranke na njihov savjet,
- vrši i druge poslove određene ovim Statutom, odlukama opštinskog odbora i viših organa Stranke.

Član 139.

Mjesni odbor ima najmanje jednog potpredsjednika. Potpredsjednik pomaže u radu predsjedniku mjesnog odbora, zamjenjuje ga u slučaju njegove odsutnosti i vrši druge poslove i zadatke određene od predsjednika odbora i samog mjesnog odbora. Za svoj rad potpredsjednik odgovara mjesnom odboru i predsjedniku odbora.

Član 140.

Mandat potpredsjednika potpredsjednika odbora traje 4 godine, a prestaje ostavkom, opozivom, razrješenjem od opštinkom i prestankom članstva. Potpredsjednika bira i opoziva mjesni odbor većinom glasova prisutnih članova odbora. Potpredsjednik odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge mjesnog odbora, predsjednika odbora i ako ne poštuje Program i Statut Stranke. Potpredsjednika može razriješiti opštinski odbor i postaviti vršioca dužnosti potpredsjednika.

Član 141.

Mjesni odbor ima jednog sekretara. Sekretar odbora obavlja administrativno – tehničke poslove mjesnog odbora, kao i druge poslove koje mu u zadatak stavi mjesni odbor i predsjednik mjesnog odbora. Sekretar odgovara za svoj rad mjesnom odboru i predsjedniku mjesnog odbora.

Član 142.

Mandat sekretara odbora traje 4 godine, a prestaje ostavkom, opozivom, razrješenjem od opštinskog odbora i prestankom članstva. Sekretara bira i opoziva mjesni odbor većinom glasova prisutnih članova odbora. Sekretar odbora može biti opozvan sa funkcije ako ne izvršava odluke i naloge mjesnom odbora i predsjednika odbora i ako ne poštuje Program i Statut Stranke. Sekretara može da razriješi opštinski odbor i postavi vršioca dužnosti sekretara.

Član 143.

Mjesni odbor radi i odlučuje na sjednici. Sjednica odbora je javna. Odlukom odbora sjednica se može održati bez prisustva javnosti. U slučaju da se sjednica održava bez prisustva javnosti, sjednici odbora mogu da prisustvuju sem članova odbora, članovi opštinske organizacije i funkcioneri Stranke, kao i lica o čijem prisustvu na sjednici odluči mjesni odbor. Sjednicu zakazuje, predsjedava i rukovodi njenim radom predsjednik mjesnog odbora, a u slučaju njegove spriječenosti potpredsjednik ili član odbora koga ovlasti predsjednik.

Član 144.

Prava i dužnosti članova mjesnog odbora su da prisustvuju sjednici, učestvuju u njenom radu, daju predloge, primjedbe, sugestije i inicijative za rad mjesnog odbora, vrše druga prava i dužnost u skladu sa Statutom.

Član 145.

Sjednica mjesnog odbora održava se po odluci predsjednika mjesnog odbora, na zahtjev 1/5 članova mjesnog odbora, opštinskog odbora, predsjednika opštinskog odbora ili viših organa

Stranke. Predsjednik mjesnog odbora je dužan da o mjestu, datumu i vremenu održavanja sjednice obavijesti sve članove mjesne organizacije Stranke.

Član 146.

Sjednica se može održati, ako na njoj prisustvuje najmanje tri člana mjesnog odbora. Odluka na sjednici je donesena ako za nju glasa većina prisutnih članova odbora. Mjesni odbor odlučuje javnim glasanjem, a svojom odlukom može odlučiti da glasanje bude tajno. Na sjednici se vodi zapisnik.

Član 147.

Predsjednik odbora otvara sjednicu kada utvrdi da sjednici prisustvuje propisani broj članova mjesnog odbora. Prije prelaska na dnevni red usvaja se zapisnik sa prethodne sjednice. Predsjednik odbora predlaže dnevni red. Dopunu dnevnog reda može da predloži svaki član mjesnog odbora. Predloženi dnevni red sa dopunama se konstatuje u zapisniku kao dnevni red sjednice.

Član 148.

O svakoj tački dnevnog reda vodi se rasprava. O svakom prijedlogu koji je stavljen u raspravu po tačkama dnevnog reda odlučuje se glasanjem. Potom se vrši prebrojavanje glasova i podaci o glasanju se unose u zapisnik. Predsjednik odbora objavljuje rezultat glasanja i konstatuje da li je odluka donesena ili nije, odnosno da li je prijedlog prihvaćen ili odbijen.

Član 149.

Zapisnik o toku i odlukama donesenim na sjednici vodi zapisničar. Zapisničar je član odbora koga odredi predsjednik odbora. Na zahtjev člana odbora u zapisnik se unosi u cjelini njegovo izlaganje ili izdvojeno mišljenje. Nakon okončanja sjednice, zapisnik potpisuje predsjedavajući sjednice i zapisničar. Zapisnik sa sjednice odbora, predsjednik odbora dostavlja opštinskom odboru koji ga trajno čuva u arhivi. Članovi mjesne organizacije imaju pravo uvida u zapisnik sa održane sjednice mjesnog odbora.

Član 150.

Mjesni odbor je organ opštinske organizacije Stranke. Mjesni odbor se organizuje za dio teritorije opštine, naseljenog mjesta ili za dio naselja koji se smatra zasebnom zaokruženom cjelini. Sjedište mjesnog odbora određuje opštinski odbor svojom odlukom. Mjesni odbor odgovara višim organima Stranke. Mjesni odbor ima predsjednika, najmanje jednog potpredsjednika, sekretara a svi članovi Stranke sa tog terena su članovi mjesnog odbora. Izvršni odbor može, svojom odlukom, raspustiti mjesni odbor, predsjednika mjesnog odbora bira i opoziva mjesni odbor, većinom glasova prisutnih. Mandat predsjedniku mjesnog odbora traje četiri godine, a može biti ponovo biran. Ako nema organizovanog mjesnog odbora opštinski odbor imenuje povjerenika stranke za to mjesto.

Član 151.

Nadležnost mjesnog odbora:

- izvršava zadatke opštinskog odbora i viših organa Stranke,
- bira delegate za skupštinu opštinske organizacije,
- bira i opoziva predsjednika mjesnog odbora i odluku dostavlja na saglasnost opštinskom odboru,
- bira i opoziva potpredsjednika i sekretara mjesnog odbora,
- održava stalni kontakt sa članovima uključujući članstvo u tekuće akcije odbora,
- informiše članstvo o stavovima Stranke,
- daje prijedloge opštinskom odboru za rad odbornika,
- vrši evidenciju članstva i upisuje članove Stranke,
- organizuje javne tribine sa tematskim sadržajem,

- predlaže opštinskom odboru članove biračkih odbora,
- određuje ekipu za plakatiranje,
- vrši distribuciju propagandnog materijala,
- vrši i druge poslove koje mu nalože viši organi Stranke.

4. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

Član 152.

Disciplinski odgovara član stranke koji učini disciplinski prekršaj. Disciplinski prekršaji su:

1. Učestvovanje u aktivnostima i zastipanje u javnosti stavova koji su suprotni Programu i politici Stranke ili ugledu Stranke.
2. Povreda odredaba Statuta kojim se nanosi šteta Stranci.
3. Neovlašćeno iznošenje iz arhive ili u javnost zapisnika, odluka, kao i ostalih akata organa Stranke.
4. Namjerno oštećenje ili uništenje nepokretne imovine stranke.
5. Uništenje ili prikrivanje dokumenata i arhive stranke.
6. Krivično djelo učinjeno na štetu Stranke, a za koje je član Stranke pravosnažno osuđen.
7. Nedolično ponašanje člana Stranke koje ometa rad i donošenje odluka organa Stranke.
8. Učešće u stranačkim aktivnostima u alkoholisanom stanju ili pod uticajem opojnih droga.
9. Donošenje na stranačke skupove vatrenog ili hladnog oružja, eksplozivnih sredstava ili opasnih materija.

Član 153.

Za učinjeni disciplinski prekršaj mogu se izreći sljedeće disciplinske sankcije:

1. opomena,
2. isključenje iz Stranke

Vrste sankcije izriče se u zavisnosti od težine učinjene povrede, visine nanijete štete, imajući u vidu sve okolnosti slučaja a za učinjenu disciplinski prekršaj iz tačke 8. i 9. prethodnog člana izriče se uvijek disciplinska sankcija isključenja iz Stranke.

Član 154.

Organi nadležni za vođenje disciplinskog postupka su IO, Okružni odbor i opštinski odbor. Svaki od navedenih organa može odlučiti da formira Sud časti koji se sastoji od pet članova, od kojih dva člana može imenovati lice protiv koga se vodi disciplinski postupak. Članovi Suda časti moraju biti članovi organa koji vodi postupak.

Član 155.

Nadležan za pokretanje disciplinskog postupka je predsjednik organa pred kojim se vodi postupak. Predsjednik organa donosi odluku o pokretanju postupka na osnovu sopstvenog saznanja ili na osnovu podnijete prijave. Prijavu o učinjenom disciplinskom prekršaju može podnijeti svaki član Stranke ovlašćenom pokretaču postupka. Predsjednik organa će odbaciti prijavu i obavijestiti podnosioca prijave ako ocijeni da nema mjesta vođenju disciplinskog postupka. Predsjednik organa, ako ocijeni da ima mjesta vođenju disciplinskog postupka, podnijeće zahtjev za vođenje disciplinskog postupka, nadležnom organu koju je u obavezi da postupak sprovede.

Član 156.

Sjednica se održava ako na njoj prisustvuje više od polovine članova organa. Postupak počinje tako što predsjednik organa iznosi obrazloženje za pokretanje disciplinskog postupka koji sadrži opis iz kojeg proizilaze obilježja disciplinskog prekršaja.

Član 157.

Lice protiv koga se vodi disciplinski postupak mora biti pismeno pozvano najmanje tri dana prije održavanja sjednice na kojoj se odlučuje o njegovoj disciplinskoj odgovornosti. Lice protiv koga se vodi disciplinski postupak je uredno pozvano na sjednicu ako je lično potpisalo poziv o času, danu i mjestu održavanja sjednice ili mu je poziv dostavljen preporučenom pošuljkom. Dostava poziva može se izvršiti preko pozivara, koji poziv može uručiti lično ili članu porodičnog domaćinstva, a navedena lica ga svojeručno potpisuju. Ako se lice protiv kojeg se vodi postupak ne odazove na sjednicu, a uredno je pozvano, postupak će se voditi u njegovom odsustvu. Lice se smatra uredno pozvanim i ako odbije prijem poziva, što pozivar konstatuje na pozivu.

Član 158.

Predsjednik organa ili lice protiv koga se vodi postupak mogu predložiti formiranje Suda časti. O ovom predlogu odlučuje organ pred kojim se vodi postupak većinom glasova.

Član 159.

Nakon što se sasluša lice protiv koga se vodi disciplinski postupak ili pročita njegova pismena izjava i izvedu eventualni dokazi koje predloži, članovi organa mogu postavljati pitanja u cilju razrješenja spornih činjenica. Po okončanoj raspravi predsjednik organa predlaže izricanje disciplinske sankcije. Potom lice protiv koga se vodi postupak daje završnu riječ u svoju odbranu.

Član 160.

U slučaju da je odlukom nadležnog organa formiran Sud časti, on će sprovesti disciplinski postupak na sjednici Suda, shodno odredbama svog Statuta koje važe za disciplinski postupak. Po sprovedenom postupku sud će predložiti organu izricanje disciplinske sankcije predložene od strane predsjednika organa. Sud odlučuje većinom glasova.

Član 161.

Nadležni organ donosi odluku na zatvorenoj sjednici javnim glasanjem, o predlogu za izricanje disciplinske sankcije. Predlog za izricanje disciplinske sankcije je usvojen ako za njega glasa većina prisutnih članova organa. Ako predlog za izricanje disciplinske sankcije ne dobije potrebnu većinu smatra se odbijenim. Odluku o predlogu za izricanje disciplinske sankcije javno objavljuje predsjednik organa neposredno po njenom donošenju.

Član 162.

O toku sjednice, glasanju i donijetoj odluci vodi se zapisnik. Sastavni dio zapisnika je donijeta odluka. Zapisnik potpisuju predsjednik organa i zapisničar.

Član 163.

Kopija zapisnika će se dostaviti livu protiv koga se vodi postupak ako je prisustvovao sjednici. Zapisničar konstatuje u zapisniku prijem kopije zapisnika sa naznakom datuma prijema, a lice protiv kojeg se vodi disciplinski postupak odbije prijem, zapisničar to konstatuje u zapisniku. Licu protiv koga se vodio disciplinski postupak, a nije prisustvovalo sjednici, kopija zapisnika se obavezno dostavlja na način predviđen za dostavu poziva. Rokovi za žalbu počinju teći od dana prijema kopije zapisnika.

Član 164.

Ovlašćena lica mogu izjaviti žalbu u pismenoj formi u roku od 15 dana prijema kopije zapisnika.

Ako je licu protiv koga je vođen disciplinski postupak izrečena opomena on može izjaviti žalbu neposredno višem organu.

Ako je licu protiv koga je vođen disciplinski postupak izrečena sankcija isključenja iz Stranke, za odlučivanje o njegovoj žalbi nadležan je IO.

Ako je odlukom nadležnog organa odbijen predlog za izricanje opomene predsjednik organa može izjaviti žalbu IO.

Ako je odlukom nadležnog organa odbijen predlog izricanja opomene, predsjednik organa može izjaviti žalbu neposredno višem organu.

Ako je odlukom nadležnog organa odbijen predlog izricanje sankcije isključenja iz Stranke, o žalbi predsjednika organa odlučuje IO.

Član 165.

Drugostepeni organ može odlučiti po žalbi:

1. Da žalbu odbaci kao neblagovremenu ili nedozvoljenu ako je izjavljena od neovlašćenog lica,
2. Da žalbu odbije kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu odluku,
3. Da žalbu usvoji i prvostepenu presudu preinači

U slučaju preinačenja može izreći drugu sankciju, umjesto izrečene sankcije ili odbiti prijedlog za izricanje disciplinske sankcije.

Kad odlučuje po žalbi lica protiv koga se vodi postupak, a nije izjavljena žalba predsjednika organa, drugostepeni organ ne može izreći težu sankciju od izrečene sankcije prvostepenog organa. Kad odlučuje po žalbi predsjednika organa, bez obzira da li je lice protiv koga se vodi postupak, izjavilo žalbu ili nije, drugostepeni organ može izreći težu sankciju od izrečene sankcije prvostepenog organa.

Član 166.

Izvšni odbor vodi postupak protiv članova IO Stranke i njegova odluka je u prvom stepenu konačna. U drugom stepenu odlučuje po žalbama protiv odluka okružnog odbora.

IO uvijek odlučuje u drugom stepenu po žalbama protiv odluka prvostepenih organa o izrečenju disciplinskoj sankciji isključenja iz Stranke.

Član 167.

Okružni odbor vodi disciplinski postupak protiv članova okružnog odbora kao prvostepeni organ. U drugom stepenu odlučuje po žalbama protiv odluka opštinskog odbora.

Član 168.

Opštinski odbor vodi disciplinski postupak protiv članova opštinskog odbora prvostepeni organ. Odluke donijete od drugostepenog organa su konačne.

Odluka donijeta od prvostepenog organa je konačna, ako nisu izjavljene žalbe u predviđenom roku, i u slučaju iz člana 166. stav 1. ovog Statuta.

Svi organi Stranke nadležni za vođenje disciplinskog postupka, sprovode postupak prema odredbama svoga Statuta predviđenim za disciplinski postupak.

5. POSLANICI I ODBORNICI

Član 169.

Poslanici Stranke u Skupštini Državne zajednice i Republičkoj skupštini su organizovani u poslaničke grupe ili klubove. Odbornici Stranke u opštinskim skupštinama organizovani su u

odborničke grupe ili klubove. U slučaju da broj poslanika ili odbornika Stranke nije dovoljan da se formira grupa ili klub, IO Stranke donosi odluku o samostalnom radu poslanika ili odbornika ili njihovom pristupanju u poslaničku grupu ili klub stranke. Poslanička i odbornička grupa ili klub bira i opoziva predsjednika, zamjenika i sekretara grupe ili kluba na predlog Izvršnog odbora u skladu sa Statutom.

Član 170.

Poslanici i odbornici Stranke:

- Dužni su da zastupaju stavove, politiku, Program i Statut Stranke
- Donose stavove u okviru poslaničkih i odborničkih grupa ili klubova, koji moraju da budu u skladu sa Programom i odlukom organa Stranke,
- Razmatraju sva pitanja iz skupštinske nadležnosti,
- Pokreću zakonodavnu aktivnost i podnose prijedloge zakona i amandmane,
- Dužni su da istupaju i glasaju u skladu sa zauzetim stavovima Stranke i svoje grupe ili okruga,
- Ne mogu da potpisuju zakonske predloge i inicijative drugih poslaničkih grupa i klubova bez saglasnosti Izvršnog odbora,
- Poslaničke i odborničke grupe ili klubovi podnose izvještaj o svome radu organima Stranke.

Sva prava i obaveze poslanici i odbornici Stranke dužni su da vrše u skladu sa Statutom i zakonom.

6. STICANJE, KORIŠĆENJE I RASPOLAGANJE SREDSTVIMA STRANKE

Član 171.

Stranka stiče svoja finansijska sredstva iz javnih i privatnih izvora u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih partija.

Član 172.

Cjelokupna imovina stranke je nedjeljiva i njoma raspolaže i upravlja IO.

Nepokretnosti koje ulaze u imovinu Stranke upisuju se u javne knjige.

Član 173.

Stranke vodi knjigovodstvo o prihodima u skladu sa pozitivnim propisima i podnosi IO godišnji završni račun koji ga usvaja i ima karakter javne isprave. IO je odgovoran za finansijsko poslovanje stranke.

Član 174.

Unutrašnju kontrolu finansijskog poslovanja stranke vrši komisija u sastavu od tri člana koje imenuje IO svake godine. Svaki član Stranke ima pravo da se upozna sa prihodima i rashodima stranke.

7. UDRUŽIVANJE U POLITIČKE SAVEZE I UČLANJENJE U MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

Član 175.

Stranka se udružuje u politički koalicioni savez sa jednom ili više političkih stranaka, ili raskida savez na osnovu odluke IO. Predsjednik IO pregovara, zaključuje i potpisuje sporazum o udruživanju u politički savez ili ovlašćuje lice koje će umjesto njega zastupati Stranku u vršenju ovih poslova, prema odredbama ovoga Statuta.

Član 176.

Stranka saraduje sa političkim strankama u inostranstvu na osnovu odluke IO. Zastupanje Stranke i poslove saradnje sa političkim strankama iz inostranstva vrši predsjednik IO ili lice koje on ovlasti u vršenju ovih poslova.

Saradnja sa političkim strankama u inostranstvu se ostvaruje upućivanjem delegacija, studijskih grupa, primanjem delegacija, razmjenom mišljenja i potpisivanjem sporazuma o ovim oblicima saradnje.

Svi oblici saradnje ostvaruju se u skladu sa važećim državnim i međunarodnim poslovima.

Član 177.

Stranka saraduje sa međunarodnim organizacijama i međunarodnim udruženjima, na osnovu odluke IO.

Zastupanje Stranke i poslove saradnje sa međunarodnim udruženjima i organizacijama vrši predsjednik IO ili lice koje on ovlasti. Saradnja sa međunarodnim organizacijama i udruženjima ostvaruje se upućivanjem delegacija, studijskih grupa, primanjem delegacija i razmjenom mišljenja.

Svi oblici saradnje ostvaruju se u skladu sa važećim nacionalnim i međunarodnim propisima.

Član 178.

Stranka ne može biti član međunarodnih organizacija i udruženja, niti se može spajati sa drugom ili drugim partijama.

8. PROCEDURA UTVRĐIVANJA KANDIDATA U POSTUPKU IZBORA ORGANA VLASTI

Član 179.

Odluku o kandidatu za predsjednika republike donosi IO Stranke. Odluku o kandidatima za listu na nivou državne zajednice ili republičkim izborima, na prijedlog okružnih i opštinskih odbora, donosi IO Stranke. Odluku o listi za lokalne izbore donosi opštinski odbor za verifikaciju Okružnog odbora Stranke.

Član 180.

U postupku predlaganja i odlučivanja o izboru organa Stranke, na listama za poslanike državne zajednice ili republičke poslanike ili opštinske odbornike, kao i izbor za predsjednika Republike Stranka će voditi računa o zastupljenosti i ravnopravnosti polova.

9. DONOŠENJE, IZMJENE I DOPUNE STATUTA

Član 181.

Inicijativu za donošenje Statuta može pokrenuti svaki član Stranke i svaki organ Stranke. Ovlašćeni predlagač za donošenje Statuta je IO. Ovlašćeni predlagač podnosi prijedlog nacрта Statuta, daje na razmatranje i raspravu svim organima Stranke koja traje najmanje petnaest dana.

Nakon sprovedene rasprave u organima Stranke, na osnovu pristiglih primjedbi, Izvršni odbor sačinjava prijedlog Statuta, saziva Skupštinu i podnosi prijedlog Statuta na usvajanje.

Član 182.

Na zasijedanju skupštine se ne podnose amandman na rjedlog Statuta, već članovi Skupštine mogu podnijeti samo u pismenoj formi drugi prijedlog Statuta, koji se usmeno obrazlaže. Skupština o svakom prijedlogu Statuta odlučuje javnim glasanjem članova Skupštine.

Usvojen je prijedlog Statuta, za koji glasa većina izabranih članova Skupštine. Predsjednik Radnog predsjedništva objavljuje rezultat glasanja i proglašava donijetim Statut Stranke.

Izmjene i dopune Statuta usvajaju se na način i po postupku predviđenom donošenjem Statuta.

Član 183.

Između dva zasijedanja Skupštine, IO, kao najviši organ Stranke, svojom odlukom može izvršiti izmjene i dopune pojedinih Statuta. IO donosi izmjene i dopune Statuta, shodno odredbama ovog Statuta o nadležnostima i radu IO.

Odluka Izvršnog odbora o promjeni i dopuni Statuta Stranke stupa na snagu danom donošenja.

10. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 184.

Stranka prestaje sa radom na način predviđene zakonom. IO donosi odluku o prestanku rada Stranke.

Član 185.

U slučaju prestanka postojanja Stranke, sva pokretna i nepokretna imovina poklanja se Mitropoliji crnogorsko-primorskoj, zetsko-brdskoj i skenderijskoj Srpske pravoslavne crkve.

Član 186.

Ovaj statut stupa na snagu danom donošenja, na vanrednoj sjednici Skupštine Srpske radikalne stranke dr Vojislav Šešelj, održanoj 29. maja 2005. u Podgorici. Organi Stranke su dužni da u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu Statuta usaglase odluke i organizaciju sa odredbama ovog Statuta.

Član 187.

Stupanjem na snagu ovog Statuta prestaje da važi Statut, donijet na osnivačkoj skupštini Srpske radikalne stranke dr Vojislav Šešelj, održanoj 27. januara 1996. u Podgorici.

Podgorica,
29. 5. 2005. godine

Srpska radikalna stranka
dr Vojislav Šešelj

Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa

DEMOKRATSKI SAVEZ U CRNOJ GORI

STATUT

I OPŠTE ODREDBE

Član 1.

Ovim statutom uređuju se:

- Naziv, simboli i sjedište stranke;
- Ciljevi i političko opredjeljenje;
- Oblici djelovanja, saradnja i javnost rada partije;
- Organizovanje partije, organi partije, ovlašćenja i način izbora i odlučivanja;
- Članstvo;
- Procedura utvrđivanja kandidata za organe lokalne i državne vlasti;
- Ravnopravnost predstavljanja polova u organima partije;
- Odgovornost za materijalno i finansijsko poslovanje partije;
- Postupak odlučivanja u slučaju spajanja sa drugim partijama, formiranje koalicije i učlanjenje u međunarodne organizacije;
- Postupak odlučivanja u slučaju prestanka djelovanja partije i postupak u slučaju prestanka njenog djelovanja;
- Postupak promjene Statuta.

II NAZIV, SIMBOLI (OZNAKE) I SJEDIŠTE STRANKE

Član 2.

Naziv partije

Naziv partije na albanskom jeziku je LIDHJA DEMOKRATIKE NE MAL TE ZI.

Skraćeni naziv partije je LD ne MZ.

Naziv partije na crnogorskom, srpskom, bošnjačkom i hrvatskom jeziku je DEMOKRATSKI SAVEZ U CRNOJ GORI.

Skraćeni naziv partije na crnogorskom, srpskom, bošnjačkom i hrvatskom jeziku je DS u CG.

Naziv partije na engleskom jeziku je DEMOCRATIC LEAGUE IN MONTENEGRO.

Skraćeni naziv partije na engleskom jeziku je DL in MN.

Naziv partije se po potrebi može pisati i na drugim stranim jezicima.

Član 3.

Simboli (oznake) partije

Simbol (oznaka) DS u CG je bijeli golub sa raširenim krilima, sa grančicom masline u kljunu. Nad njegovim krilima – plavo nebo, u prsima skraćena LD ne MZ (slova LDMZ

su velika, crvene boje, dok je prijedlog „ne“ malim slovima crne boje). Ispod raširenih krila su planine kafene boje. Dolje su četiri bijele linije, morski talasi i na površini mora plave boje ispisan je naziv partije sa velikim štampanim slovima bijele boje (LD ne MZ).

Član 4.

Zastava

Zastava DS u CG je otvoreno plave boje, a na sredini se nalazi oznaka partije.

Član 5.

Sjedište partije

Sjedište partije je u Tuzima.

Član 6.

Pečat DSCG je okruglog oblika gdje na albanskom i na crnogorskom, srpskom, bošnjačkom i hrvatskom jeziku stoji ispisan tekst iz Čl. 1 ovog Statuta, sjedište i oznaka partije.

Partija ima i štambilj pravougaonog oblika.

Ogranci DS u CG imaju svoje pečate koji čuvaju model iz stava 1 i 2 ovog Člana, dodajući ime odgovarajućeg ogranka i isti se koristi u komunikaciji sa centrom i između ogranaka, odnosno na nivou ogranaka.

III POLITIČKO OPRJEDELJENJE I CILJEVI

Član 7.

DS u CG je nezavisna politička partija građana okupljenih na osnovu slobodne volje, radi aktivnog učestvovanja u političkom, društvenom, ekonomskom, kulturnom i prosvjetnom životu zemlje.

Funkcionisanje DS u CG zasniva se na unutrašnjoj demokratiji, izraženoj preko glasova svojih članova.

Legitimni glas priznaje se samo predstavnicima mandatiranim od strane članova partije.

Funkcionisanje demokratskih pravila u partiji određuju se pravilnicima donešenim od strane organa Upravnog odbora partije.

Član 8.

DS u CG teži da razvija i zaštiti nacionalne interese Albanaca, demokratiju, lične slobode i prava, i ekonomski prosperitet.

Kao partija desnog centra štiti red, pravnu državu, baziranu na tržišnoj ekonomiji i poštovanju svojine.

DS u CG zalaže se:

- da zaštiti nacionalne interese i njihovo autentično predstavljanje, ljudska prava i slobode, i nacionalna prava Albanaca u Crnoj Gori, i drugih građana zasnovano na programskim orijentacijama DS u CG, poštujući međunarodne dokumente i sporazume;
- da gradi demokratiju ljudskih prava, poznatu i zaštićenu međunarodnim dokumentima, baziranu na zajednici slobodnih ljudi, odgovornih, koji saraduju, poštuju, preuzimaju zajedničku odgovornost;
- da gradi pravnu državu sa balansiranim odnosima i jasno odvojenim vlastima, u kojoj se garantuje život, sloboda i prava građanima a zakonom sankcioniše kršenje;
- da podstiče i razvija tržišnu ekonomiju preko slobodne ekonomske inicijative, povećanje privatne svojine, kao dominantne forme u stvaranju, i privatizaciju

državne imovine preko pravedne privatizacije preduzeća, liberalizaciju tržišta, sprovođenje fiskalno favorizovanih politika i kreditiranje, itd.

- da garantuje prava privatne svojine, njenu neotuđivost i pravo vlasnika da slobodno raspoláže nasljeđenim ili da dobije nadoknadu u punoj tržišnoj vrijednosti;
- da eliminiše privilegije i neravnopravnost koje se ne poštuju od rada i svojine, ni od talenata ni od izvršenih usluga prema zemlji;
- politika DS u CG se određuje i predstavlja svojim programom, kao i drugim dokumentima koji se donose od strane njenih organa u saglasnosti sa Statutom.

IV OBLICI DJELOVANJA, SARADNJE I JAVNOSTI RADA

Član 9.

DS u CG za realizaciju svojih opredjeljenja djeluje preko:

- djelovanja svojih članova, lokalnih i centralnih organa, izvršnih struktura;
- sprovođenja platformi svojih programa, kada vrši vlast sama ili u koaliciji, kao i učešćem u vlasti;
- parlamentarne grupe;
- partnerskih organizacija i drugih organizacija i društava bliskih DS u CG;
- saradnje sa stranim partnerima, organizacijama i međunarodnim institucijama.

DS u CG za realizaciju svojih ciljeva i svojih funkcija koristi javne i privatne medije, manifestacije i proteste, javna okupljanja i otvorenih skupova, konferencije, tribine i seminare, kao i sve druge zakonske oblike.

Saradnja i javnost rada

Član 10.

DS u CG saraduje sa političkim partijama iste i slične političke orijentacije, unutar zemlje i van nje. Posebno saraduje sa albanskim političkim partijama u Crnoj Gori, Albaniji, Kosovu, Makedoniji, i u Preševskoj dolini.

DS u CG imaće političku i službenu saradnju sa političkim partijama na vlasti ili partijama i koalicijama koje su na vlasti iz stava 1 ovog člana.

DS u CG saraduje sa organizacijama i nepartijskim institucijama.

Član 11.

Rad DS u CG je javan, a manifestuje se preko javnog djelovanja i upoznavanja članova i javnosti o svim važnim pitanjima za rad partije.

Javnost rada organa DS u CG može se isključiti ili ograničiti u određenim slučajevima o čemu odluku donosi predsjedništvo.

V ORGANIZACIJA PARTIJE, ORGANI, OVLAŠĆENJA I NAČIN IZBORA I ODLUČIVANJA

Organizacija partije

Član 12.

DS u CG organizuje se na teritorijalnom principu u zemlji, i u inostranstvu gdje se naši građani nalaze na privremenom radu.

DS u CG organizuje se kroz:

1. ogranak,
2. podogranak.

Ogranak u inostranstvu se organizuje u skladu sa zakonima dotične zemlje poštujući odredbe ovog Statuta.

Ogranak DS u CG

Član 13.

Ogranak DS u CG je organizacioni oblik sa kojim se nadovezuju aktivnosti podogranaka, odnosno članova u sastavu ogranaka.

Odluku za formiranje ili prestanak rada ogranaka donosi predsjedništvo DS u CG.

Član 14.

Predsjedništvo DS u CG sa osnivačkim aktom određuje:

- naziv ogranka;
- sjedište ogranka;
- pečat ogranka;
- teritoriju i djelokrug djelovanja.

Član 15.

Organi ogranka su:

1. skupština,
2. predsjedništvo.

Skupština ogranka

Član 16.

Skupština je najviši organ ogranka koju sačinjavaju članovi, odnosno delegati izabrani iz redova članova sa teritorije gdje je organizovan ogranak – podogranak, čiji broj određuje predsjedništvo, svojom odlukom za zasnivanje skupštine.

Skupština ogranka održava se najmanje jednom u četiri godine a po potrebi, odlukom predsjedništva i češće.

Skupštinu ogranka saziva predsjedništvo ogranka uz saglasnost Upravnog odbora DS u CG. Skupština ogranka može se sazvati i kada zahtijeva 1/3 članova skupštine ogranka.

Vrijeme i dnevni red u ovom slučaju određuje se posebnom odlukom skupštine ogranka u dogovoru sa Upravnim odborom DS u CG.

Član 17.

Skupština ogranka DS u CG:

- učestvuje u izgradnji i realizaciji politike DS u CG;
- predlaže kandidate za organe DS u CG;
- bira predsjedništvo i predsjednika ogranka, članove predsjedništva ogranka, kandidate za predsjedništvo DS u CG, iz svojih redova;
- razmatra i druga pitanja vezano za rad ogranka koje proizilaze iz ove nadležnosti i programskih ciljeva i statutarnih odredaba DS u CG.

Član 18.

Predsjedništvo ogranaka DS u CG

Predsjedništvo ogranaka broji 7 – 25 članova koje bira skupština ogranaka sa mandatom od 4 godine.

Predsjedništvo iz svojih redova bira: predsjednika i sekretara

Predsjednici ogranaka partnerskih organizacija su članovi predsjedništva ogranaka.

Član 19.

Predsjedništvo ogranaka je najviši organ između dvije skupštine.

Predsjedništvo:

- zauzima političke stavove;
- sastavlja i rangira listu odbornika za SO;
- predlaže kandidate za organe lokalne vlasti;
- predlaže kandidate za poslanike;
- stara se za sprovođenje odluke skupštine i njenih organa;
- bira disciplinsku komisiju;
- usvaja pravilnik o radu i izvještaj o svom radu.

U slučajevima iz tačke 2 i 3 određuje se u koordinaciji sa rukovodstvom partije.

Sjednicu predsjedništva saziva predsjednik najmanje jednom u dva mjeseca.

Pravo sazivanja sjednice predsjedništva ogranaka, za posebna pitanja, ima i 1/3 članova predsjedništva ogranaka.

Savjet ogranaka

Član 20.

Na teritoriji opštine gdje ima više od jednog ogranaka, formira se savjet ogranaka (koordinacioni savjet). Savjet sačinjava rukovodstvo predsjedništva ogranaka.

Savjet na svojoj prvoj sjednici iz svojih redova bira koordinatora.

Mandat koordinatora traje jednu godinu, i primjenjuje se na principu rotacije, poštujući red predstavljanja ogranaka.

Prvu sjednici saziva najstariji član ovog savjeta.

Član 21.

Savjet ogranaka koordinira rad od zajedničkog interesa ogranaka.

Ukoliko se u savjetu ogranaka ne postiže saglasnost prihvatljiva za ogranke za pitanja iz stava 1 ovog Člana, onda odlučuje predsjednik DS u CG, u roku ne dužem od 15 dana.

Disciplinska komisija ogranaka

Član 22.

Disciplinska komisija se sastoji od tri člana koje bira predsjedništvo ogranaka.

Disciplinska komisija:

- razmatra i odlučuje za sve žalbe upućene komisiji od članova i struktura ogranaka.

VI PODOGRANAK DS u CG

Član 23.

Podogranak DS u CG je organizacioni oblik gdje se okupljaju članovi u okviru naselja ili dijela naselja. Odluku za osnivanje podogranka donosi predsjedništvo ogranka koje određuje teritoriju djelovanja podogranka.

Član 24.

Podogranak ima predsjedništvo koje se sastoji od 3-5 članova, koje bira skupština podogranka. Predsjedništvo podogranka, iz svojih redova, bira predsjednika i sekretara, rukovodi podogranakom u periodu između dvije skupštine.

Podogranak održava sastanke i usvaja prijedloge i sugestije ako na sastanku učestvuje više od 1/2 od ukupnog broja članova.

Predsjedništvo podogranka obavezno je da sprovodi odluke predsjedništva i skupštine ogranka.

Za svaki prijedlog ili sugestiju podogranak je dužan da informiše predsjedništvo ogranka.

VII IZBORI

Član 25.

Kriterijum, postupak i način izbora članova organa ili nosioca funkcije u ogranim DS u CG određuje se odlukom Upravnog odbora u Crnoj Gori.

Članovi ograna i nosioci funkcija biraju se tajnim glasanjem od jednog i više kandidata, ako drugačije nije određeno.

Izabranim se smatraju oni kandidati koji dobijaju većinu glasova, pod uslovima da broj dobijenih glasova bude veći od 1/2 ukupnog broja glasova prisutnih članova.

Član 26.

Izabrani predstavnici u parlamentu, s ciljem koordiniranja svojih aktivnosti organizuju se u parlamentarnu grupu. Članovi parlamentarne grupe iz svojih redova biraju predsjednika grupe, a po potrebi i njegovog zamjenika.

Član 27.

Predsjednik parlamentarne grupe ima obavezu da informiše o svom radu i aktivnostima predsjedništvo ogranka, upravni odbor i predsjedništvo DS u CG, dok upravni odbor, odnosno predsjedništvo imaju obavezu da razmatraju ova pitanja koja pred njih postavlja grupa.

VIII ORGANI DS u CG

Član 28.

DS u CG ima: skupštinu, Predsjedništvo, Upravnu odbor i Predsjednika.

Skupština

Član 29.

Skupština je najviši organ DS u CG.

Član 30.

Skupštinu DS u CG čine članovi – delegati koje biraju skupštine ogranaka sa mandatom od 4 godine, a u posebnim slučajevima i predsjedništvo ogranka.

Broj članova određuje se odlukom o sazivanju skupštine.

Član 31.

Skupština:

- bira Predsjedništvo i predsjednika,
- usvaja programsko opredjeljenje i Statut u DS u CG,
- usvaja izvještaje rada DS u CG i njenih organa između dvije skupštine,
- usvaja poslovnik o svom radu,
- bira disciplinsku komisiju,
- odlučuje o drugim pitanjima u vezi sa radom DS u CG.

Član 32.

Odluku za sazivanje Skupštine DS u CG donosi Predsjedništvo na prijedlog predsjednika ili 1/3 članova skupštine. U posebnim slučajevima odluku o sazivanju skupštine može donijeti i Upravni odbor sa procedurom kao u stavu 1 ovog člana.

Predsjedništvo

Član 33.

Predsjedništvo sačinjavaju članovi izabrani u Skupštini, predsjednik, potpredsjednici, sekretar DS u CG i predsjednik partnerskih organizacija DS u CG.

Predsjedništvo DS u CG bira komisija iz savjeta za određena ekonomska, politička i društvena pitanja.

Predsjednik

Član 35.

Predsjednika bira Skupština sa mandatom od 4 godine.

Kandidata za predsjednika predlažu organi DS u CG i samo kandidovanjem.

Verifikaciju kandidature za predsjednika iz stava 2 ovog Člana vrši Predsjedništvo DS u CG.

Predsjednik:

- predstavlja i zastupa u zemlji i inostranstvu DS u CG i djeluje u njeno ime;
- upravlja DS u CG, predsjedava sjednicama organa DS u CG i obezbjeđuje izvršavanje njenih odluka;
- imenuje Predsjednika za predstavljanje partije.

Potpredsjednik

Član 36.

DS u CG ima jednog ili više potpredsjednika koje bira predsjedništvo DS u CG iz svojih redova, sa mandatom od 4 godine.

U slučaju dužeg odsustvovanja predsjednika sa njegovim ovlaštenjem, predsjednika zamjenjuje jedan od potpredsjednika.

Potpredsjednici pomažu predsjednika u određenim segmentima rada DS u CG.

Upravni odbor

Član 37.

Upravni odbor bira, iz svojih redova, predsjedništvo DS u CG.

Upravni odbor sačinjavaju: predsjednik, potpredsjednici, sekretar, po jedan član iz svakog ogranka (predsjednik ili neki drugi član ogranka) i predsjednici partnerskih organizacija.

Član 38.

Upravni odbor sprovodi odluke Predsjedništva i ovlaštenja predviđena ovim Statutom, kao i zadatke koje određuje predsjednik.

Upravni odbor priprema projekte za program i platforme, i ostale zahtjeve koje se upućuju partijskim organima u njihovo ime.

Za ovu namjenu formira privremene radne grupe i angažuje stručnjake iz određene djelatnosti.

Sekretar

Član 39.

DS u CG ima sekretara.

Sekretara bira Predsjedništvo na prijedlog predsjednika DS u CG sa mandatom od 4 godine.

Sekretar pomaže predsjedniku u izvršavanju zadataka, organizuje i koordinira rad sjednica organa DS u CG.

Disciplinska komisija

Član 40.

Disciplinska komisija DS u CG sastoji se od 7 članova koje bira predsjedništvo DS u CG.

Član 41.

Disciplinska komisija DS u CG:

- razmatra žalbe upućene na odluke disciplinske komisije ogranka, za disciplinske mjere protiv članova DS u CG.

Komisija radi na osnovu pravilnika disciplinske komisije usvojenog od strane Predsjedništva DS u CG.

Statutarna komisija

Član 42.

Statutarna komisija se sastoji od 5 članova, koje bira skupština DS u CG.

Statutarna komisija ocjenjuje zakonitost i statutarnost svih akata, odluka i partijskih organa, na osnovu pismenog zahtjeva člana ili organa partije.

Odluka statutarne komisije je prvostepena, a odluku na žalbu prvostepene odluke donosi Upravni odbor.

IX PARTNERSKE ORGANIZACIJE

Član 43.

DS u CG ima sljedeće partnerske organizacije:

1. Forum mladih DS u CG,
2. Forum žena DS u CG.

Član 44.

Partnerske organizacije imaju za cilj da promovišu osnovne ideje DS u CG. Osnovni principi organizacione strukture su isti sa strukturama DS u CG.

Programska orijentacija i njihova organizaciona akta usvajaju njihove skupštine uz saglasnost Predsjedništva DS u CG.

Članstvo

Član 45.

Član DS u CG može biti svaki punoljetni građanin koji svojevrijedno potpiše izjavu o prihvatanju programa i odredbi ovog Statuta.

Član 46.

Učlanjenje u DS u CG verifikuje predsjedništvo ogranka.

U slučaju neprihvatanja članstva imenovani ima pravo žalbe predsjedništvu DS u CG, čija je odluka konačna.

Članovima partije se izdaje članska karta DS u CG.

Član 47.

Član DS u CG ima pravo da:

- aktivno učestvuje u izgradnji i realizovanju politike partije;
- bira i da bude biran u organima DS u CG;
- bude kandidat na partijskim listama za parlamentarne izbore (lokalne i republičke);
- redovno bude informisan o aktivnostima DS u CG;
- pomogne DS u CG materijalno, a zavisno od materijalnih mogućnosti DS u CG, da bude pomognut;
- se obrati za lična pitanja a i pitanja DS u CG svim njenim upravnim organima.

Član 48.

Član DS u CG ima obavezu:

- da djeluje saglasno statutu, programu i drugim dokumentima koje donose organi DS u CG;
- da aktivno učestvuje u aktivnostima DS u CG, da čuva i podigne autoritet DS u CG;
- da plati članarinu.

Član 49.

Članstvo u DS u CG prestaje:

- Dobrovoljno – kada član izjavljuje u pisanoj formi da neće više da bude član DS u CG;
- Isključenjem – kada se utvrdi da se član u isto vrijeme učlanio u neku drugu političku partiju; kada djeluje suprotno programskim opredjeljenjima i suprotno Statutu partije; kada ignoriše i ne sprovodi odluke organa partije.

Član 50.

Odluku o isključenju donosi predsjedništvo ogranka.

Odluka o isključenju se dostavlja u pisanoj formi sa pravom žalbe u roku od 8 dana od dana uručjenja.

Žalba se upućuje Predsjedništvu DS u CG čija je odluka konačna.

Član 51.

Na sastancima organa DS u CG i njene aktivnosti, mogu da učestvuju i sadejstvuju i osobe koje nijesu članovi, pod uslovom da nijesu članovi neke druge političke partije, bez prava da biraju i da budu birani.

Postupak utvrđivanja kandidata za organe lokalne i državne vlasti

Član 52.

Kandidate za organe državne vlasti predlaže i verifikuje predsjedništvo DS u CG.

Izbor kandidata, u koliko ima više od jednog kandidata, vrši se tajnim glasanjem ako predsjedništvo ne odlučuje drugačije.

Izabranim se smatra kandidat koji je dobio veći broj glasova.

Kandidate za lokalne ograne vlasti predlaže predsjedništvo ogranka, po proceduri kao u stavu 1 ovog Člana, i verifikuje se u koordinaciji sa rukovodstvom partije.

Postupak, priprema, toka, kontrole i verifikacije glasanja i proglašenje izabranih, bliže se reguliše posebnim pravilnikom koje donosi Predsjedništvo DS u CG.

Ravnopravnost predstavljanja polova u organima partija

Član 53.

Žene su ravnopravni članovi i imaju pravo da biraju i budu birane u svim strukturama partije, bez ograničenja.

DS u CG zalagaće se da žene budu predstavljene u partijskim strukturama srazmjerno ukupnom broju žena u članstvu u partiji.

Žene, članice DS u CG, imaju forum žena, kao partnersku organizaciju DS u CG.

Finansiranje partije

Član 54.

Finansiranje rada partije ostvaruje se iz javnih i privatnih izvora sredstava, u skladu sa zakonom.

Javna finansijska sredstva čine sredstva iz republičkog budžeta (ako ima poslanika) i sredstva iz budžeta lokalne samouprave (u opštinama gdje imamo odbornike), izdvojena sa ciljem za funkcionisanje rada partije, parlamentarnih grupa i za troškove izborne kampanje.

Finansijska sredstva iz privatnih izvora čine sredstva od članarine, poklona, donacija, i prihodi od privredne djelatnosti i slično.

DS u CG, u skladu sa aktuelnim zakonskim propisima, u cilju stvaranja finansijskih sredstava za funkcionisanje partije, može osnovati privredni subjekat.

Član 55.

Korišćenje finansijskih sredstava ostvaruje se na osnovu godišnjeg plana prihoda i rashoda koji se predlaže od strane rukovodstva partije, a kojeg usvaja Upravni odbor.

Član 56.

DS u CG ima svoj žiro račun, preko kojeg se vrše sve finansijske transakcije.

Upravljanje finansijskim sredstvima vrši osoba koju određuje predsjednik partije.

Nalogodavac i odgovorno lice za upravljanje finansijskim sredstvima je predsjednik partije.

X SPAJANJE SA DRUGIM PARTIJAMA, FORMIRANJE KOALICIJA I UČLANJENJE U MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

Spajanje sa drugim partijama

Član 57.

Polazeći od političkih opredjeljenja i ciljeva partije, ako se ukazuje potreba, i ako se ocjenjuje da je korisno za partiju, DS u CG može odlučiti da se spoji sa drugim partijama sličnih političkih orijentacija – sa albanskim partijama, sačuvavši uvijek svoj subjektivitet.

Prijedlog za spajanje sa drugim partijama može dati Predsjedništvo partije, predsjedništvo ogranka, čiji prijedlog treba da usvoji skupština ogranka.

Ovaj prijedlog treba da usvoje svi ogranci DS u CG.

Konačnu odluku o spajanju sa drugim partijama donosi Skupština DS u CG, ako za tu odluku glasaju 2/3 prisutnih članova u skupštini.

Formiranje koalicija

Član 58.

DS u CG u cilju učestvovanja u vršenju vlasti, bilo na lokalnom ili republičkom nivou, može da sklopi koalicije sa drugim partijama, prije ili poslije izbora.

Za formiranje koalicije za republičke izbore odlučuje predsjedništvo DS u CG.

Za formiranje koalicija za lokalne izbore ili vršenje vlasti na lokalnom nivou odlučuje predsjedništvo ogranka uz saglasnost Upravnog odbora DS u CG.

Ukoliko se u ogranku ne može postići saglasnost za formiranje koalicije, konačno odlučuje Predsjedništvo ili Upravni odbor DS u CG.

Učlanjenje u međunarodne organizacije

Član 59.

Kada predsjednik DS u CG ocijeni da učlanjenje u nekoj od međunarodnih organizacija može da bude od koristi za djelovanje ili valorizaciju vrijednosti političkog opredjeljenja i partijskih ciljeva, predlaže UO da donese jednu takvu odluku.

Odluku UO za učlanjenje u nekoj međunarodnoj organizaciji verifikuje predsjedništvo DS u CG na jednoj od narednih sjednica.

XI PRESTANAK DJELOVANJA PARTIJE

Član 60.

Osim u slučajevima predviđenim zakonom, kada se stvaraju uslovi koji onemogućavaju dalji rad partije, zbog bilo kojih razloga, ili kada zbog takvih djelovanja koja su apsolutno u suprotnosti sa političkim opredjeljenjima i ciljevima za koje je formirana partija može da prestane sa radom.

Odluku o prestanku aktivnosti djelovanja partije donosi skupština DS u CG sa 2/3 glasova ukupnih prisutnih članova u Skupštini.

U tom slučaju, Skupština donosi odluku da se logo – simbol i oznaka partije ne može upotrijebiti od strane ni jednog drugog subjekta i rezerviše pravo o njihovoj zakonskoj zaštiti.

Član 61.

U slučaju prestanka djelovanja partije, kao u čl. 60, imovina partije pripada dječijim humanitarnim organizacijama o čemu odlučuje Skupština.

XII PROMJENE STATUTA

Član 62.

Izmjene i dopune statuta se vrše po postupku za njegovo donošenje.

U slučajevima potrebe sitnih izmjena ili dopuna, u cilju usaglašavanja sa zakonskim propisima, prijedlog za izmjene i dopune Statuta daje statutarna komisija, a usvajanje vrši UO odnosno predsjedništvo DS u CG.

XIII PRELAZNE ODREDBE

Član 63.

Svi akti i pravilnici organa DS u CG i partnerskih organizacija ne mogu biti u suprotnosti sa odredbama ovog Statuta.

Svi akti partijskih organa postaju pravosnažni danom donošenja, u koliko drugačije nije određeno.

Ukoliko je protiv nekog akta dopuštena žalba, žalba ne odlaže izvršenje.

Član 64.

Ovaj Statut se primjenjuje danom donošenja.

Usvajanjem ovog statuta prestaju da važe statut usvojen 9. 9. 1990, izmjene i dopune donešene i usvojene 28. 3. 1992, 29. 05. 1993, kao i 24. 03. 2001.

Član 65.

Sadašnji predsjednici ogranaka kao i predsjednik Foruma mladih, ako se ponovo ne biraju na narednoj skupštini, ostaju članovi predsjedništva DS u CG do naredne Skupštine.

Predsjednici ogranaka i predsjednik Foruma mladih izabrani od strane novih Skupština su članovi Predsjedništva DS u CG.

U Ulcinju, 19. 6. 2005.

Albanska alternativa

STATUT

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Albanska alternativa (u daljem tekstu: AA) je politička partija koja ima pravni status, svoj pečat i logo i koja djeluje na teritoriji Crne Gore.

U principu teritorijalno je organizovana tamo gdje živi albansko stanovništvo i djeluje u namjeri da se unaprijeđuju i zaštite njihova prava demokratskim sredstvima.

Statutom je određen: cilj i način djelovanja, članstvo, forme organizovanja, organi upravljanja i način njihovog izbora i razriješenja, predstavljanje, trajanje mandata i način odlučivanja, donošenje i usvajanje akata, sredstva za rad, način upravljanja sredstvima, spajanja i prestanka rada, kao i ostala važna pitanja za rad.

Član 2.

Političko djelovanje AA je usmjereno ka realizaciji otvorenog društva, u kojem su osnovne vrijednosti ravnopravnost i jednakost građana, sloboda, odgovornost, profesionalnost, solidarnost, socijalna pravda, slobodan građanin, privatna svojina, vladavina prava i slobodno tržište.

Član 3.

Političko djelovanje AA u nacionalnom planu je usmjereno ka proporcionalnom uključivanju Albanaca u Crnoj Gori, decentralizaciji vlasti – stvaranju uslova za osnivanje punopravne opštine Malesija sa mjesnim centrom Tuzi, obezbjeđenju određenog broja mandata u Parlamentu Crne Gore, kao i u lokalnim jedinicima, gdje Albanci ne predstavljaju većinu (Podgorica, Bar, Plav, Rožaje), kroz primjenu principa neposredne reprezentacije, ostvarivanje Ustavom zagarantovanih prava, unaprijeđenje odnosa sa susjednim državama, posebno sa Albanijom, Kosovom i Makedonijom i uspostavljanje tijesne saradnje sa sunarodnicima.

Član 4.

Puni naziv političke partije je “Albanska alternativa” – “Alternativa shqiptare”.

Naziv političke partije na engleskom jeziku je Albanian Alternative.

Sjedište AA je u Tuzima, bb, 81206.

Član 5.

AA djeluje na teritoriji Crne Gore.

AA saraduje sa ostalim političkim subjektima sličnih političkin opredjeljenja, posebno sa albanskim nacionalnim partijama.

AA saraduje sa međunarodnim političkim i nepolitičkim organizacijama koje imaju slične programske ciljeve.

Član 6.

Pečat AA je okruglog oblika u čijem središtu je skraćeni naziv partije (ASH) , na kraju stilizovano pero za pisanje, a po obodu puni naziv partije – Albanska alternativa - Alternativa shqiptare – Albanian alternative, Tuz - Tuzi.

Logo je okruglog oblika u kojem preovladavaju tri boje: središte i naziv partije plave boje, obod i 6 zvjezdica žute boje, kao i skraćenica za AA na albanskom jeziku i pero bijele boje.

Članstvo, prava i obaveze

Član 7.

Član AA može biti svaki punoljetni građanin Crne Gore koji prihvata Statut, programska opredjeljenja i ciljeve djelovanja partije i koji želi da radi na ostvarivanju istih.

Član AA se postaje danom potpisivanja pristupnice .

Član 8.

Član AA učestvuje u radu partije i ima pravo da bira i da bude izabran u partijskim organima.

U slučaju diskriminacije po osnovu članstva u partiji ili zbog rada u realizaciji programa partije, član AA ima pravo odbrane.

Član 9.

Član AA je dužan da pospješi partijske ideje, da čuva i unaprijeđuje autoritet partije i da na izborima da svoj puni doprinos kako bi se postigao što bolji uspjeh.

Član 10.

Član AA ima pravo da u radu organa partije iznese svoje mišljenje i da povodom pitanja koja se razmatraju zauzme svoj stav.

Zbog iznešenog mišljenja i zauzetog stava član partije ne može pretrpjeti pravne posljedice osim u slučajevima kada svojim stavovima diskriminiše članstvo po osnovu pola, vjere ili rase.

Član 11.

Članstvo AA prestaje :

- samovoljnim napuštanjem partije,
- isključenjem,
- učlanjenjem u neku drugu partiju,
- brisanjem iz evidencije i,
- kandidovanjem u izbornim listama bez odluke partije.

Član 12.

Isključenje je vanredni način prestanka članstva u AA.

Član se može isključiti iz partije kada:

- ne poštuje Odluke partije, ne sprovodi preuzete obaveze ili ih sprovodi mimo odluke partije;
- učestvuje u političkim manifestacijama i iznosi stavove koje su u suprotnosti sa programskim opredjeljenjima i političkim stavovima partije, ne poštuje odredbe statuta i na taj način nanosi štetu partiji;
- neovlašćeno javno iznosi stavove, zaključke ili pisani materijal sa sjednica organa partije.

Postupak za isključenje pokreće mjesni odbor (ogranak) ili predsjednik partije, a odluku o isključenju donosi predsjedništvo partije.

Odluka se u pisanoj formi uručuje isključenom članu, koji ima pravo da u roku od 15 dana od dana uručenja odluke izjavi žalbu predsjedništvu partije.

Odluka predsjedništva partije je konačna.

Član 13.

Članstvo u AA prestaje i kada član partije duže od godinu dana ne obavlja statutom preuzete obaveze.

Odluku o brisanju iz evidencije donosi mjesni odbor (ogranak) o čemu obavještava predsjedništvo i člana koji ima pravo da se žali Predsjedništvu.

ORGANIZACIJA I ORGANI AA

Član 14.

Organi AA su:

1. Skupština,
2. Predsjedništvo,
3. Predsjednik,
4. Potpredsjednici,
5. Mjesni odbori (ogranaci).

Skupština

(Pravni status, saziv, pravila rada i nadležnosti Skupštine)

Član 15.

Skupština je najviši statutarni, programski i izborni organ AA.

Skupština može biti redovna i vanredna.

Redovna sjednica Skupštine je izborna, dok vanredna može biti izborna ili tematska.

Redovna sjednica Skupštine, po pravilu, saziva se jednom godišnje, a najmanje jednom u dvije godine.

Redovna sjednica Skupštine vrši opšte izbore struktura svake četvrte godine.

Članovi redovne Skupštine imaju mandat do sljedeće izborne Skupštine.

Član 16.

Skupštinu sačinjavaju:

- Predsjednik,
- Članovi predsjedništva,
- Određeni broj predstavnika mjesnih odbora (ogranaka) izabranih na redovnim skupštinama mjesnih odbora (ogranaka).

Odluku o broju i načinu izbora članova Skupštine donosi predsjedništvo, posebnom Odlukom najmanje 30 dana prije sjednice skupštine.

Po prethodnoj odluci predsjedništva, članovi skupštine mogu biti i poslanici u republičkoj Skupštini i odbornici skupština lokalnih jedinica.

U radu Skupštine mogu učestvovati i ostali članovi, ali bez prava glasa.

Sastav Skupštine mora uzeti u obzir rodnu ravnopravnost, u principu najmanje 1/3 predstavnika su ženskog roda. Sastav Skupštine, po pravilu, mora biti srazmjeran broju glasova dobijenih na prethodnim izborima u teritorijalnim jedinicama s tim da svaki mjesni odbor (ogranak) ima najmanje jednog predstavnika u Skupštini.

Član 17.

Redovnu Skupštinu saziva Predsjedništvo ili predsjednik.

Vanrednu skupštinu može sazvati Predsjedništvo, predsjednik ili 1/3 članstva Skupštine.

Član 18.

Rad Skupštine je validan ako sjednici prisustvuje većina članova Skupštine.

Redovnom Skupštinom predsjedava predsjednik AA.

Odluke se donose većinom glasova prisutnih članova Skupštine, javnim glasanjem dok se izbori za organe koje bira Skupština, vrše tajnim glasanjem.

Član 19.

Skupština:

- Donosi Statut i Program i odlučuje o njihovom mijenjanju i dopunjavanju;
- Usvaja izvještaj o radu predsjednika između dvije Skupštine i izvještaj o radu Predsjedništva;
- Bira i razriješava predsjednika, potpredsjednike i članove Predsjedništva;
- Donosi poslovnik o radu Skupštine, druge akte i odluke iz njene nadležnosti;
- Donosi rezolucije i deklaracije o političkim pitanjima;
- Dodjeljuje zahvalnice i priznanja pojedincima, organima i organizacijama za poseban doprinos u realizaciju i programa AA;
- Po prijedlogu Predsjedništva bira počasne članove AA;
- Odlučuje o spajanju i prestanku rada partije i
- Odlučuje u vezi sa ostalim pitanjima iz nadležnosti AA.

Predsjedništvo

Sastav, način odlučivanja, nadležnosti

Član 20.

Predsjedništvo broji 17 članova i čine ga: predsjednik, potpredsjednici, poslanici, predsjednici mjesnih odbora (ogranaka), predsjednici odborničkih klubova i ostali članovi koje bira Skupština.

Sastav Predsjedništva po pravilu mora poštovati princip rodne ravnopravnosti.

Predsjednik AA je po funkciji i predsjednik Predsjedništva.

Ako koji od članova Predsjedništva tokom mandata prestane vršiti svoju funkciju, upražnjeno mjesto se popunjava na način što njegovo mjesto zauzima sljedeći kandidat koji je dobio najveći broj glasova na izbornoj Skupštini.

Član 21.

Predsjedništvo donosi odluke na sjednicama većinom glasova prisutnih članova.

U slučaju jednakog broja glasova »za« i »protiv«, odlučuje glas predsjednika.

Odluke Predsjedništva su konačne i obavezujuće.

Član 22.

Nadležnosti Predsjedništva:

- Realizuje program, Statut, rezolucije i odluke Skupštine;
- Utvrđuje broj potpredsednika AA;
- Odlučuje u rješavanju političkih pitanja, i zauzima stav povodom istih;
- Odlučuje po žalbama i donosi konačne odluke;

- Priprema sazivanje sjednice Skupštine i predlaže dnevni red;
- Priprema sazivanje sjednica određenih ili svih mjesnih odbora (ogranaka), i predlaže dnevni red;
- Predlaže Skupštini kandidate za predsjednika i potpredsjednike AA;
- Inicira razrješenje predsjednika;
- Donosi odluku o osnivanju Mjesnog odbora (ogranka);
- Utvrđuje politiku poslanika u Skupštini Crne Gore i odbornika u skupštinama lokalnih jedinica;
- Po prijedlogu predsjednika utvrđuje listu kandidata za poslanike u Skupštini Crne Gore i listu kandidata za odbornike u skupštinama lokalnih jedinica;
- Imenuje i razrješava predsjedništvo mjesnog odbora (ogranka).

U slučaju razrješenja imenuje vršioca dužnosti predsjednika rasformiranog organa.

Saziva vanrednu skupštinu mjesnog odbora (ogranka), ako ti organi ne poštuju odluke Predsjedništva, odnosno kada djeluju suprotno programskim ciljevima i Statutu.

Predsjednik i njegove nadležnosti

Član 23.

Predsjednik se bira za mandat od 4 godine, uz mogućnost jednog reizbora.

Tokom mandata predsjednik:

- Predstavlja i zastupa AA u zemlji i inostranstvu;
- Izvršava politiku AA u saglasnosti sa Programom, Statutom, rezolucijama, deklaracijama i odlukama Skupštine;
- Saziva i vodi sjednice Predsjedništva i potpisuje akte Predsjedništva;
- Donosi odluke o imenovanju onih, koje ne imenuje, odnosno ne razrješava Skupština;
- Nadgleda izvršenje odluka i ostalih akata Predsjedništva i predlaže nadležnim organima, da preduzmu mjere u slučaju nepoštovanja ili neizvršenja istih;
- Saziva sjednice organa AA u slučajevima kada smatra da je to neophodno radi harmonizacije i realizacije politike AA ili u cilju rješavanja problema;
- Daje izjave za javnost ili ovlašćuje drugo lice da daje izjave u njegovo ime;
- Imenuje i razrješava organizacionog sekretara i nadzire njegov rad;
- Imenuje i razrješava portparola partije;
- Predsjednik može imati savjetnike ili savjetodavna tijela od redova članstva AA, kao i iz redova eksperata, koji nijesu članovi stranke.
- Odluku o formiranju savjetodavnih tijela, odnosno za imenovanje eksperata donosi predsjednik;
- Potpisuje finansijsku dokumentaciju;
- Vrš i druge poslove utvrđene Statutom.

Predsjednik ne može istovremeno biti i ministar, poslanik ili predsjednik opštine.

Član 24.

Predsjednik za svoj rad odgovara Predsjedništvu i Skupštini.

Zbog povrede Statuta, slabljenja ugleda partije ili zloupotrebe položaja predsjednik se može razrješiti prije isteka mandata.

Član 25.

Kandidata za predsjednika predlaže Predsjedništvo bira se na sjednici Skupštine, tajnim glasanjem.

Za predsjednika se imenuje kandidata koji dobije glasove više od polovine prisutnih članova Skupštine.

Ako nijedan od predloženih kandidata u prvom krugu ne dobije većinu glasova, glasa se u drugom krugu, na kojem ulaze dva kandidata sa najvećim brojem glasova iz prvog kruga. U drugom krugu se smatra da je izabran kandidat koji je dobio veći broj glasova.

Izbor potpredsjednika

Član 26.

Postupak za izbor potpredsjednika isti je i kao za izbor predsjednika.

Kada se bira više potpredsjednika, najmanje jedan od njih je različitog pola u odnosu na predsjednika.

Potpredsjednik pomaže predsjedniku u vršenju poslova.

Mjesni odbori (ogranci, formiranje i njihovi organi)

Član 27.

Odluku o formiranju mjesnih odbora (ogranka) donosi Predsjedništvo.

Za formiranje ogranka potrebno je 21 član sa prebivalištem na teritoriji opštine ili grada gdje se formira mjesni odbor (ogranak).

Član 28.

Organi mjesnih odbora (ogranka) su skupština, predsjedništvo i predsjednik.

Organi mjesnih odbora (ogranka) vode evidenciju i dokumentaciju saglasno uputstvima Predsjedništva AA.

Član 29.

Norme predviđene ovim Statutom za sazivanje Skupštine, kao i one vezane za način rada, izbora i odlučivanja, su iste i za sazivanje skupštine mjesnog odbora (ogranka), načina rada, izbora i odlučivanja.

Sredstva za rad AA

Član 30.

AA sredstva za rad obezbjeđuje:

- iz Budžeta Crne Gore i iz budžeta Opština, shodno Zakonu o finansiranju političkih partija;
- doprinosima poslanika i odbornika koji su imenovani u upravnim odborima i ostalim organima i radnim tijelima, a da za članstvo dobijaju nadoknadu;
- doprinosima članova i simpatizera i
- iz drugih izvora dozvoljenih zakonom.

Sredstvima AA raspolaže Predsjedništvo.

Ukoliko iznos sredstava ne prelazi 200.00 eura odluku o utrošku donosi Predsjednik, a ako je iznos preko 200.00 EUR odluku donosi Predsjedništvo.

Spajanje, udruživanje u saveze partija (koalicije), učlanjenje u međunarodne organizacije i prestanak rada AA

Član 31.

AA se spaja, udružuje u saveze partija (koalicije), učlanjuje se i u međunarodne organizacije i prestaje sa radom shodno odredbama Zakona, na prijedlog Predsjedništva, predsjednika ili $\frac{3}{4}$ članstva.

Odluku o spajanju, udruživanju u saveze partija (koalicije), učlanjenju u međunarodne organizacije i prestanak rada donosi Skupština.

U slučaju prestanka rada Skupština odlučuje o imovini.

Javnost rada

Član 32.

Rad AA je javan.

Javnost rada se obezbjeđuje blagovremenim i pravim informisanjem članstva.

Informisanje se vrši putem elektronskih i pisanih medija.

Član 33.

O radu AA članstvo se informiše putem pisanih materijala, medija ili u neposrednom komuniciranju.

Po potrebi AA može publikovati informativne i propagandne materijale (periodične publikacije, biltene, plakate i td.).

Član 34.

Predstavnici medija mogu prisustvovati sjednicama orana AA i širu javnost obavještavati o njihovom radu. Prisutnost predstavnika medija na sjednicama organa AA može se zabraniti odlukom tog organa.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 35.

Prijedlog za izmjene, dopune i donošenje novog Statuta može podnijeti Predsjedništvo, predsjednik i najmanje $\frac{1}{3}$ članova Skupštine.

Odluku o izmjeni, dopuni ili o novom statutu donosi Skupština.

Član 36.

Ovaj Statut stupa na snagu danom prihvatanja na osnivačkoj Skupštini.

U Tuzima, 01. jun 2008.

*f) Struktura političkih stranaka***FORCA – Nazif Cungu****Forca**

Predsjednik:

1. Nazif Cungu

Potpredsjednici:

1. Xhaudet Cakuli
2. Genc Nimanbegu

Predsjedništvo:

1. Nazif Cungu, predsjednik
2. Džaudet Cakuli, potpredsjednik
3. Genc Nimanbegu, potpredsjednik
4. Adrian Muriqi, predsjednik mladih

Crnogorski komunisti**Savez komunista Jugoslavije – Savez komunista Crne Gore**

Predsjednik Centralnog komiteta:

1. Vladislav Vuković

Potpredsjednici Centralnog komiteta:

1. dr Vojislav Vojo Miljanić
2. Mirko Vuković

Stranka penzionera i invalida Crne Gore**Stranka penzionera i invalida**

Predsjednik:

1. Marko Kampe

Potpredsjednici:

2. Milorad Terzić
3. Mileta Joksimović

Portparol:

1. Veselin Brnović¹

**Narodnjačka koalicija - Narodna stranka i
Demokratska srpska stranka****Narodna stranka**

Predsjednik:

1. Predrag Popović

---

¹ Podnio ostavku nakon parlamentarnih izbora

Potpredsjednici:

1. Dr Lola Nikčević
2. Milan Radović
3. Dejan Đurović

Izvršni odbor:

1. Jovan Markuš
2. Emil Kriještorac
3. Veselin Šćepanović
4. Vujadin Nikčević
5. Milivoje Irić
6. Ivana Stajčić
7. Darka Ognjanović
8. Goran Mišković
9. Nebojša Rakočević
10. Ljubomir Mazalica

Portparol:

1. Slaviša Guberinić

Demokratska srpska stranka

Predsjednik

1. Dr Ranko Kadić

Potpredsjednici:

1. Dragica Perović
2. Simonida Kordić
3. Dr Milivoje V. Zejak

Predsjedništvo:

1. Vukoman Femić
2. Čedomir Šljivančanin
3. Nebojša Đilas
4. Dr Miloš Zarubica
5. Rajko Garić
6. Nevena Vujošević
7. Dejan Risančić

Portparol:

2. Matija Nikolić

Koalicija za Evropsku Crnu Goru – Milo Đukanović

Demokratska partija socijalista Crne Gore

Predsjednik

1. Milo Đukanović

Potpredsjednici:

1. Svetozar Marović
2. Željko Šturanović
3. Filip Vujanović

Predsjedništvo²:

1. Miodrag Vuković
2. Miodrag Bobo Radunović
3. Branimir Gvozdenović
4. Milutin Simović
5. Igor Lukšić
6. Milan Roćen
7. Dragan Đurović
8. Miomir Mugoša
9. Tarzan Milošević
10. Nada Drobnjak
11. Nusret Kalač
12. Mevludin Nuhodžić

Izvršni odbor:

1. Predrag Sekulić
2. Martin Ivezaj
3. Goran Jevrić
4. Rajko Kovačević
5. Nikola Kovačević
6. Mirsad Mulić
7. Zoran Radović
8. Valentina Šćepanović-Radulović
9. Vule Tomašević
10. Časlav Vešović

Portparol:

1. Rajko Kovačević

Socijaldemokratska partija Crne Gore

Predsjednik:

1. Ranko Krivokapić

Potpredsjednici:

1. Rifat Rastoder
2. Ivan Brajović
3. Vujica Lazović

Predsjedništvo³:

1. Džavid Šabović
2. Dr Ljubiša Stanković
3. Mićo Orlandić
4. Ramo Bralić
5. Borislav Banović
6. Raško Konjević
7. Željka Vuksanović
8. Damir Šehović
9. Ervin Spahić
10. Mirel Radić Ljubisavljević

² Predsjednik i potpredsjednici su takođe članovi Predsjedništva

³ Predsjednik i potpredsjednici su takođe članovi Predsjedništva

Portparol:

1. Raško Konjević

Bošnjačka stranka

Predsjednik

1. Rafet Husović

Potpredsjednici:

1. Kemal Purišić
2. Hazbija Kalač
3. Osman Nurković
4. Ejup Nurković
5. Kemal Zoronić

Portparol:

1. Suljo Mustafić

Hrvatska građanska inicijativa

Predsjednica:

1. Marija Vučinović

Predsjedništvo :

1. Marija Vučinović
2. Mato Marović
3. Zvonimir Deković
4. Božo Nikolić
5. Miroslav Franović
6. Ilija Bijelić
7. Josip Gržetić
8. Miroslav Marić
9. Vladimir Medović

Bošnjaci i muslimani zajedno, jedno

Bošnjačka demokratska partija Crne Gore

Predsjednik

1. Avdo Gorčević

Pokret za promjene-Možemo-Nebojša Medojević

Pokret za promjene

Predsjednik

1. Nebojša Medojević

Potpredsjednici:

1. Dr Branko Radulović
2. Dr Dušanka Džakula Tušup
3. Dr Zoran Marsenić

Predsjedništvo:

1. Srđan Brajović
2. Koča Pavlović

3. Dr Branka Bošnjak
4. Dr Zarija Pejović
5. Miloš Bigović
6. Miloš Konatar
7. Petar Vučelić
8. Boris Marić
9. Vladan Raičević
10. Sergej Sekulović
11. Ranko Aligrudić
12. Dr Predrag Stanković
13. Mersudin Međedović
14. Kadaif Šutković
15. Stevan Džaković
16. Marinko Medojević
17. Dr Miloje Rolović
18. Ana Đurović
19. Aleksandar Samardžić
20. Cvetko Perović

Portparol:

1. Koča Pavlović

SNP - Socijalistička narodna partija – Srđan Milić

Socijalistička narodna partija Crne Gore

Predsjednik:

1. Srđan Milić

Potpredsjednici:

1. Vasilije Lalošević
2. Neven Gošović
3. Dr Milorad Bakić

Izvršni odbor:

1. Snežana Jonica
2. Veselin Bakić
3. Miomir Vojinović
4. Miloš Bojović
5. Dragoslav Ščekić
6. Nataša Vuković
7. Spasoje Kovačević
8. Dobrica Šljivančanin
9. Živković Momir
10. Radomir Đukić
11. Miroslav Ćorić
12. Vukomir Otašević
13. Milorad Đurović
14. Božidar Milović
15. Vladimir Joković
16. Radoman Gogić
17. Slavica Krstajić

18. Predrag Bulatović
19. Velizar Kaluđerović
20. Milan Knežević
21. Zoran Lakušić
22. Vuksan Simonović
23. Dragomir Magdelinić
24. Nebojša Vukasović
25. Andrija Četković
26. Slobodan Čavor
27. Zvezdimir Cerović

Portparol:

1. Miomir Vojinović

Nova srpska demokratija – Andrija Mandić

Nova srpska demokratija

Predsjednik:

1. Andrija Mandić

Zamjenik predsjednika:

1. Goran Danilović

Potpredsjednici:

1. Emilo Labudović
2. Slaven Radunović
3. Dr Strahinja Bulajić

Izvršni odbor:

1. Milutim Đukanović
2. Mladen Bešović
3. Zoran Blagojević
4. Miloš Brakočević
5. Boban Vujačić
6. Jovan Vučurović
7. Velimir Đoković
8. Miljan Zorić
9. Radosav Jokić
10. Milivoje Krgović
11. Radenko Lacmanović
12. Milan Lekić
13. Milenko Marković
14. Ilij Miljanić
15. Zoran Nikolić
16. Milutin Pavićević
17. Radovan Peličić
18. Nikola Radojević
19. Veljko Čađenović
20. Nikša Šofran
21. Svetozar Šofranac

Portparol:

1. Jovan Vučurović

Koalicija Liberalne partije i Demokratskog centra - Za drugačiju Crnu Goru – dr Goran Batrićević

Liberalna partija Crne Gore

Predsjednik:

1. Andrija Popović

Potpredsjednici:

1. Dubravka Živanović
2. Milo Radonjić
3. Aleksandar Ljumović
4. Božidar Vučinić
5. Satka Hajdarpašić

Savjet:⁴

1. Vatroslav Belan
2. Bilsen Idrizović
3. Goran Skrobanović
4. Dr Mehmed Kurpejović
5. Zdravko Šoć
6. Stanka Vučinić
7. Miodrag Burzan
8. Veljko Uskoković
9. Milan Vučković
10. Dr Rade Ratković
11. Zoran Živković
12. Maša Stojanović
13. Goran Čupić
14. Vera Mijlanić
15. Veseljko Koprivica
16. Zuvdija Hodžić
17. Vukić Pulević

Portparol:

1. Sandra Mitrović

Demokratski centar Crne Gore

Predsjednik:

1. Dr Goran Batrićević

Potpredsjednici:

1. Goran Đurović
2. Dr Tatjana Krkeljić
3. Slavko Hrvačević
4. Kasim Dizdarević

Predsjedništvo:

1. Dr Risto Kilibarda
2. Emin Duraković
3. Predrag Popović

⁴ Po funkciji članovi Savjeta su i savjetnici predsjednika, odnosno savjetnici su kooptirani u ovo tijelo

4. Dr Žarko Borović
5. Nenad Konjević
6. Petar Vujović
7. Nada Koprivica
8. Dragan Đukić
9. Aleksandar Ražnatović
10. Dr Rajko Šofranac
11. Nebojša Batrićević
12. Dr Darko Radulović

Izvršni odbor:

1. Emin Duraković
2. Dražen Radonjić

Portparol:

1. Dr Tatjana Krkeljić

Partija demokratskog prosperiteta – Partia e Prosperitetit Demokratik

Partija demokratskog prosperiteta

Predsjednik:

1. Ali Rexha

UDSH – DUA – Ferhat Dinosa

Demokratska unija Albanaca

Predsjednik:

1. Ferhat Dinosa

Potpredsjednik:

1. Meto Zenka

Portparol:

1. Xhenana Çausi

Otadžbinska srpska stranka – doc. dr Aleksandar Stamatović – Za istinske Srbe

Otadžbinska srpska stranka

Predsjednik:

1. Dr Aleksandar Stamatović

Zamjenik:

1. Aćim Višnjić

Potpredsjednici:

1. Velizar Velimirović
2. Sreten Cerović

Albanska koalicija “Perspektiva” - Koalicioni Shqiptar “Perspektiva”

Nosioci izborne liste⁵:

1. Vaselj Siništaj
2. Amir Holaj

Srpska nacionalna lista

Srpska srpskih narodnjaka

Predsjednik:

1. Dobrilo Dedeić

Potpredsjednici:

1. Zdravko Tošković
2. Filip Balević

Stranka srpskih radikala

Predsjednik:

1. Duško Sekulić

Generalni sekretar:

2. Bojan Strunjaš

Albanska lista – Lista Shqiptare: Demokratski savez u Crnoj Gori - Lidhja demokratike në Mal të Zi – Mehmet Bardhi & Albanska alternativa – Alternativa Shqiptare – Gjergj Camaj

Demokratski savez u Crnoj Gori

Predsjednik:

1. Mehmet Bardhi

Potpredsjednik:

1. Nikola Camaj

Albanska Alternativa

Predsjednik:

1. Gjergj Camaj

Glavni Odbor

1. Gjergj Camaj
2. Nik Gjeloshaj
3. Lindon Gjelaç
4. Mark Camaj
5. Luigj Luka Juncaj
6. Luigj Juncaj

⁵ Ovu listu nije činila nijedna politička partija

ISBN 978-86-85591-11-2

9 788685 591112 >